

ISBN 961-91262-5-4

Taras Kermauner

RSD

Dramatika slovenske politične emigracije 10

Goveja dolina

REKONSTRUKCIJA IN/ALI REINTERPRETACIJA
SLOVENSKE DRAMATIKE

GOVEJA DOLINA

Dramatika slovenske politične emigracije 10

Taras Kermauner

Samozaložba GolKerKavč
AVBER-HORJUL-LJUBLJANA-KRTINA
2003

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6.09-2"19"

KERMAUNER, Taras

Dramatika slovenske politične emigracije. 10, Goveja dolina [Elektronski vir] / Taras Kermauner. - Avber [etc.] : samozal. GolKerKavč, 2003. - (Rekonstrukcija in/ali reinterpretacija slovenske dramatike)

ISBN 961-91262-5-4
129362688

Taras Kermauner

RSD

Dramatika slovenske politične emigracije 10

Goveja dolina

RSD 93-006-2003

Izdal: Samozaložba GolKerKavč

Računalniška postavitev: Aksinja Kermauner in Brina Lotrič Kermauner

CD zgoščenka

Copyright © by Taras Kermauner

SLOVENIJA BREZ ŽIVE VODE II

(ob Vombergarjevih **Vodi** in **Vrnitvi**)

1

Vombergar slika socialne odnose v vasi Suhi dol, s tem na slovenski vasi. Razredno jih ne zaostri, kot Cankar, vendar jih navzlic temu ne idealizira: ne prikrija njihovih senčnih plati. Kmete pokaže predvsem z njihove zasebno osebne plati, ki pa je obenem socialna. Vas, na kateri živijo, je v bistvu ustrojena po modelu gorske kmetije iz **Vrnitve**; socialni prostor v nji je tako majhen, tako enostaven-reduciran, tako enostranski v interesih in po informacijah, če ga primerjamo z razvito družbo, recimo s političnim meščanstvom že tedanjega časa - **Blagor** - ali še bolj današnjega, da je v njem zasebna karakterna lastnost že kot taka socialno razredna sila.

Če je nekdo skop - ali če je skopih več kmetov, kakor se pokaže -, potem to ne pomeni le zasebne karakteristike tega in onega ali značaja naroda, ampak model gospodarjenja in vseh razmerij med njimi. Skopost in smotno naganje kapitala - presežne vrednosti - v proizvodnjo, ki dela za tržišče in bogati kapital, ne gresta skupaj. Skopuh bo nesel privarčevano v banko in tam pomagal oplodnji bančnega kapitala; ponavadi pa bo ali hranil denar v nogavici ali pa morda - v najboljšem primeru - kupil kako njivo ali gozd, ki mu bosta dajala občutek večje varnosti. Skopuh ne zna misliti razvojno, motivacijsko socialno, denar mu ni sredstvo za spodbujanje skupne dejavnosti-kapitala, ki je osnovna komunikacija v ekonomistični družbi. Denar mu je na eni strani statusni simbol (da je cenjen v družbi, priznan za premožnega, s tem šele v odločujoči družbi za osebno enakopravnega, odločujoča družba pa je elita posestnikov vasi), na drugi pa je psihološka opora v prizadevanju za socialno moč.

Takšno mišljenje-reagiranje je še srednjeveško, še iz časa, ko je KC pod kaznijo izobčenja prepovedovala obresti, s tem pa načrtno zaustavljala moderno - tj. razširjeno - reprodukcijo kot usmerjenost proizvodnje. Cilj srednjeveško katoliške družbe je bil ohranjanje tradicionalnih, stabilnih razmerij v družbi, kar se je najlažje doseglo na vasi; mnogo težje v mestu pri obrtnikih, tu z mnogo prepovedmi, cenzusom oz. omejevanjem števila delavcev, pomočnikov, članov ceha, z nadzorom nad tržiščem, z mnogo carinami itn. Posestvo na kmetih se ni smatralo za sredstvo

za pridobivanje novega kapitala. To spoznanje še ni prodrlo niti danes, ker sta ga tako KC pred letom 41 kot kasneje Partija zavirala.

Grunt je bil vrednota kot takšna; imel je celo v liberalni razlagi Vladimirja Levstika - **Kastelka** - korenine do pekla. Bil je simbol biti Naroda, torej nekaj ideološko duhovnega. Še bolj pri klerikalcih, čeprav manj ekspanzivno. Pri njih je bila domačija, majhna do srednje velika posest; ta tradicija je opredelila slovensko domobranstvo - ena od domobranskih pesmi poje: *Za slovensko domačijo, / za naš dragi dom in rod!* Rod je tu reduciran na dom; kar je zunaj doma, je internacionalizem-kozmpolitizem; internacionalce (komuniste in liberalce) pa še danes, ob volitvah, šiba ideolog politične SKS (PSKS) Ocvirk. Dom je zožen na domačijo, tj. na eno posestvo; morda na več hiš kot gospodarskih poslopij, a na eno družino. Ta domačija-dom-posestvo je središče sveta; oz. vas, delana po modelu te ene domačije, je - s cerkvijo v sredi - model za ves svet.

Skopost je v socialni etiki KC smatrana za greh; nadomeščena je z varčnostjo. Varčevanje služi ohranjanju tega, kar je: od tod temeljni konservativizem, tj. ideologija ohranjanja; tudi v DJ. Posestnik Jeran (iz **Vode**) se pritožuje, da bi moral dati denar za vodovod; noče, se izgovarja: »Vedni in vedni stroški. Kakor da denar po cesti pobiramo! Spomladi sem napravil nove pode, drvarnico, popravil hlev - zdaj pa še ta vodovod!« Popraviti svoje posestvo in dom, to da; ne pa segati v širše območje, v družbo, ki povezuje posameznike.

Katoliški nauk se tu reducira na individualni egoizem; zato ga Vombergar kritizira. Z **Vodo** uveljavlja solidarnostno misel, da naj bi bila celotna vas en sam - višji - dom; to je Krekova ideja. Nato celo ves narod; a po modelu enega posestva-doma, ki ne nalaga za kapitalistično produkcijo, ampak za ohranjanje danega. Ves narod popravlja svoj krov - tj. politična razsežnost naroda -, svoje drvarnice, to so trgovine in industrija, svoje pode, tj. trdna finančno moralna osnova za eksistenco naroda. Povsem manjka razmah (usmerjenost) v inventivnost, v inovacijo, v ekspanzijo, v eksperimentalizem, v svobodo, v diferenciacijo, v prihodnost. Nič dati od sebe.

To držo je že davno analiziral Freud kot analno fazo; je v zvezi s psihološkimi razmerami, v katerih nastaja nacizem (glej Siebertove analize). Vodi tudi v purizem: v čistost naroda, rase, krvi. Le če se človek ne meša z drugim(i), če ostaja sam pri svojih - naših -, se ohrani čist. Internacionalizem je odpiranje k drugim, s tem zvečanje nevarnosti za vdor vseh mogočih bolezni, od telesnih - aids kot božja kazen v optiki krščanskih rasistov, ta izraz je paradoks in absurd - do duhovnih, do vdora liberalizma, komunizma itn. v nedolžni slovenski (na)rod.

Zato Kne terja: »Rebrniku« - to je njegovemu tekmecu za županstvo - »je treba enkrat za vselej zvezati roke. ... Kdo bo plačeval v krizi?« Ne se povezati, ampak druge zvezati-paziti - allelonomija -, da ne bi kdo storil kaj novega, drugačnega, nepredvidenega; kontrolirati, da bo vse po starem - Jeran: »Ampak človek se pa le boji, da ne bi kake neumnosti skovali. Zato pridem.« Zato prihaja na sestanek, ki ga je sklical Rebrnik: zaradi nadzora in blokiranja vseh pobud, ki niso direktna korist za njega samega.

Ta model ohranja celo še slovenska meščanska družba, tj. njena politična vrhuška. Cankar kaže v **Blagru** boje-prepire med dvema strankama ali kriloma ene stranke/naroda, med Grozdom in Grudnom, skoraj enako kot Vombergar svoje vaščane. Vsak vleče na svoje; le da si v meščanski družbi, ki je višje diferencirana, socialno razredno razplastena in intelektualno ideološko pluralizirana, vsak voditelj poišče svojo suito, sodelavce, naredi štab, nabira volivce; a dejanski model družbe

je tak kot pri Rebrniku-Kneju. Grozd in Gruden ta spor prenašata v razvitejše razmere; čeprav sta oba doktorja, advokata itn., sta v bistvu posestnika starega kova.

Šele Kantor vnaša v družbo novega duha: agresivno kapitalističnega; čeprav ga tudi on meša s fevdalno barbarskim. Hoče postati absolutni gospodar, despot, kar je v nasprotju z naravo kapitalizma-tržišča, ki terja odprtost za vse tekmece; tudi Kantor rearhaizira. A vsaj postavlja tovarno, jo širi, medtem ko zanima Grozda in Grudna le oblast, ki jo brani.

Nacizem je pomenil posebno različico: radikalno širitev oblasti, posestva, zemlje, vpliva, ideologije, moči, vendar z namenom, da se brani staro-dano; da je novo - industrija - le v službi starega, kapital Zemlje, znanost Naroda, um Zvestobe, organizacija Totalitete. Kantor bi zlahka postal Podpornik slovenskega fašizma; s KC je že naredil konkordat. Vendar je Kantor še vse preveč ekonomist, premalo politik-državnik-ideolog, predvsem pa premalo magist-mitoman. Potrebna je avtofascinacija z magizmom, kar je brezbrežno udejanjila šele Partija oz. so jo - na nacionalistični liniji - ponovili magisti okrog Urbančiča in Hribarjev.

Na ustrezno osnovo - na brezmejno slo po oblasti, ki jo kažejo že politiki v **Blagru**, klerikalni in liberalni -, ki mora iz še avtoblokirane preiti v neomejeno, v to pa preide šele po prvi svetovni voljni, v obeh totalitarizmih, je treba le še postaviti ideologijo revolucije in zadeva je rešena; nacizem je tu. Kociper se v kritiki Jeločnikove (Staneta Kosa) monografije **Stalinistična revolucija na Slovenskem** l. 85 zavzema v mesečniku Tabor - pa še ob drugih priložnostih - direktno za revolucijo, kar je dosledno in čisto: »Zakaj že takrat« - spomladi leta 41 - »in do današnjih dni vsa gonja proti Rupniku, ki mu je trpeči narod zaupal in že tudi več kot slutil, da je celo izbil komunistom iz rok revolucionarni mit in sprožil edino resnično (prvo!) slovensko narodno revolucijo - namesto razrednega boja zedinjenje za idejnim vodilom: Bog, Narod, Domovina?«

S tem je jasno rečeno, da sta tedaj tekmovali dve narodni revoluciji, le da ena drugi ni priznala tega; prva - PJ - je očitala drugi narodno izdajstvo, kvizlinštvo, podrepništvo okupatorju, pri tem je imela dobre razloge za svojo trditev, druga - DJ - pa prvi, z enako dobrimi razlogi, da je dejansko v perspektivi internacionalistična, zopernarodna. A sta bili obe narodni, radikalno narodni, in hkrati vendar tudi zopernarodni. Takšna je usoda zgodovine, v kateri se ideje, strasti, zamisli realizirajo, zato zmerom spačeno, včasih udejanjijo celo ravno nasprotno od zaželenega, od obljubljenega, čeprav se tega ne zavedajo in tega celo nočejo: svet je protislovje in paradoks. Kdor ga hoče gledati, razlagati in udejanjiti kot čisto Idejo, ga ne bo razumel; še več, ta bo naredil največ škode-zločinov, saj bo realiteto zmerom očiščeval tako, da bo likvidiral ljudi; to se je PJu še mnogo bolje posrečilo kot DJu.

A se je PJ danes temu odpovedal, medtem ko se je DJ - prav v Taboru, a tudi drugod, pravzaprav v vsej današnji PSKS - danes (zadnje leto) spet zavzel za stare, za medvojne domobranske in pri tem v nemajhni meri nacistoidne vrednote. Na osnovi ideje in vrednostnega modela revolucije bi bilo - v optiki PSKS - treba likvidirati celotno današnjo Slovenijo, ne le ostanke stalinizma. Da je tako, beremo spet v Taboru: »... v Sloveniji je zavladala intelektualna sodrga in njen sistem, ki ga je danes treba popolnoma izkoreniniti v vsej njegovi razrasli bohotnosti, če hoče slovenski narod sploh obstajati«. (F.K. **Osebnost Franceta Kozine ob portretu zatajenega heroja**, Tabor, 1-2. 1992). Ko upesni Ivan Korošec odločitev sedemnajstih fantov za upor v tim. štajerskem bataljonu oz. »nacional(istič)ni

ilegali«, gre za spomin na datum 17. maj 42, bi bile besede, spesnjene danes, ustrezne tistemu času, vendar jih moramo žal brati tudi tako, kot da so sporočilo današnjemu; so pri PSKS platforme današnje volivne borbe: *V sencah smrekl zavite, temne postavel molijo prisego borbel - ne sprave s tiranil zaslužnjene zemlje!* *SVOBODA ALI SMRT! dokler naroda sovragl ne bo strtl!*

Ta narodov sovrag je bil za tedanji DJ in za današnjo PSKS isti: komunizem; odtod ne le predvsem opredelitev za antikomunizem kot današnje geslo akcije, ampak za vse tisto, kar je - tako tragično uspešno - obnovila današnja večinska Srbija: Zmaga ali smrt. Sprava ni beseda tedanjega časa; pesem je uperjena zoper današnje pobornike sprave; zoper današnje tirane, za osvoboditev današnje zaslužnjene zemlje, zaslužnjene, kot beremo v propagandi PSKS, od komunistov še danes, l. 92. Zoper te je potrebna borba, boj na življenje in smrt. Obnavlja se sveta vojna.

Tega duha v **Vodi** - med kmeti, pri nikomer - še ni. Manjka duh radikalne agresivnosti; revolucije. Današnji liberalci in razsvetljenci govorijo le še o tehnični, informacijski ipd. revoluciji, torej o pojmi, v katerih ima revolucija povsem spremenjen pomen; gre sicer za brezmejno agresivni mobilizacijski um, vendar ne na način obnove milenarizmov starega tipa, Svobode, Naroda, Doma, Enakosti, Pravice itn.

Kako nujna je za PSKS Pravica, tj. tosvetna ureditev medčloveških odnosov, kako malo zaupajo božji volji, je razvidno iz teksta ideologa nove evropske desnice, ki ga ponatiskuje Tabor, a objavlja celo mesečnik Tretji dan, aprila 1992: »Govorance o odpusčanju so tolstojevska karikatura krščanstva. Če namreč v tej religiji ločimo milost od pravice, dobimo krivico in uničimo milost.« Ta drža, ki jo je povzela l. 92 kompletna PSKS in jo še izostrila, pomeni dejansko rehabilitacijo nacizma ali vsaj klerofašizma; in je obenem popolno odklanjanje evangeljskega koncilskega krščanstva, kakršnega sem zastopal v knjigi **Krščanska tragedija**, drugi del trilogije **Slovenski čudež v Argentini**, v kateri sem analiziral Simčičevo **Mladost**; in bil prepričan, da Simčič to držo zagovarja.

Alain Besancon jo povsem zavrača; dolži KC za »molk od 2. vatikanskega koncila naprej«, ker da ekskulpira komuniste; da jih amnestira: »Ta amnestija je v nekem čudnem protislovju s siceršnjo občutljivostjo za vse, kar le malo diši po nacizmu.« Ta nacizem brani tudi Dušan Dimnik (Kociper?), ki kritično analizira 2. del Jeločnikove (Kosove) knjige in pri tem navaja izvlečke iz Rupnikovih govorov. Ker navaja le tisto, s čimer se očitno strinja, marsikaj iz teh govorov razglasi za »drek, ki ga je Rupnik žrl«, »da je Slovencem koristil«, torej za nujno zlo. Čeprav je nemogoče, da nekdo ne bi bil odgovoren za vse svoje javne izjave, tega problema ne bom načenjal na tem mestu.

Med najbolj pozitivnimi Rupnikovimi stališči navaja Dimnik tudi tole: »Zahtevajte pa spoštovanje tudi od njih« - od sosedov - »zaradi naših naporov, ki naj svetu dokažejo, da smo - čeprav po številu majhni - zaradi svoje marljivosti, nadarjenosti in poštenosti ne samo stoodstotni Evropejci, ampak po rasi, krvi in sposobnosti sorodni našim arijskim sosedom.« Tu se vidi, da današnje zavzemanje za Evropo pri PSKS ne pomeni istega kot pri razsvetljencih; ne gre za isto Evropo. Rupnik - in Dimnik za njim - misli na nacistično Evropo, na Hitlerjev novi red; to se vidi tudi iz drugih citatov, ki jih bom še navedel iz tega izjemno pomembnega zapisa (Tabor 7-8, 1992).

Tragedija današnje PSKS je ta, da ni uvidela svoje zmotnosti iz obdobja 41-45, kot jo je v nemajhni meri uvidel PJ, ampak to nekdanjo platformo naivno,

samoljubno in skrajno nespametno brani, še naprej zagovarja kot edino primerno za l. 92. Očitno se svoje preteklosti ne zaveda; ni je kritično analitično preučevala. Padla je v past, ki si jo je sama nastavila. Šele poraz jo bo morda streznil, da bo začela kritično secirati sebe in razločevati, kaj je bilo dobro, kaj slabo; da žrtvovanost DJ - deset tisoč in več pobitih - še ne upravičuje in opravičuje ideologije DJ; da krivice, ki jih je Partija storila SKS med vojno in predvsem po vojni, ne vračajo medvojne SKS kot nujne moralne in idejne zmagovalke na oder slovenske zgodovine. Ker je bilo nacizacije med leti 41-45 premalo, ker je bila neuspešna, ker ni bila dosežena dovolj velika enotnost tedanjega naroda pod Rupnikovim vodstvom itn., so se udje SKS naenkrat zazibali v sanje - v samoslepilo -, da je to mogoče in nujno udejanjiti danes, leta 92!

Kot da imajo karizmo od zgodovine (in boga). Še danes diletantsko ponavljajo nekdanjo Partijo, prepričani, da ima Zgodovina svojo Pravico in Etiko. Da je treba to Pravico in Etiko politično državno uresničiti; da se to da. In pri tem se niso niti najmanj potrudili, da bi svoje koncepte modernizirali; enostavno so jih kar prevzeli takšne, kakršni so bili pred pol stoletja, v nekem povsem drugačem - že zelo preteklem, z današnjega vidika hudo zaostalem - času; očitno intelektualci SKS - Ocvirki, Stresi, Juhanti itn. - v zadnjih desetletjih niso intelektualno ustrezno delali. Zato so danes nekritično zapadli illinxu lastnega hybrisa, prepričani, kot piše v Družini Kumrova, da je današnji dan volitev za Slovence in katoličane usoden; kot da bi brali retoriko iz obdobja 41-45. Volitve jim pomenijo nekaj podobnega kot PJu enobe.

Za vse to ni drugega izraza kot: karikatura. Vendar nevarna. Kaj bo, če bodo udje PSKS pri tem vztrajali, kljub porazu na volitvah, ali svojo nesrečno držo zaradi poraza še radikalizirali? Besançon jim daje alibi. Izhaja iz države sovraštva: »Vedno je primanjkovalo ljudi, ki bi bili sposobni komunizem radikalno sovražiti, hkrati pa to svojo držo racionalno utemeljevati.« (Kot da je vse to hujskaštvo, izvirajoče iz starih gesel, racionalna analiza!) Besançon trdi, da komunizem v Vzhodni Evropi še zmerom vlada: »V resnici pa je komunistični imperij doživel leta 1990 le nekaj praski ... Svoje izpostave je ... v Vzhodni Evropi le malo umaknil.« Zato je treba sprejeti dejstvo, da »politični boj še ni pri kraju. Kdo drugi pa naj ga vodi, če ne izkušeni in izurjeni antikomunisti?«

Bog ve, kako razumejo udje PSKS izraz politični boj? Kot že omenjeni člankar, ki poziva k radikalni likvidaciji? To seveda ni več politika v pomenu strankarsko pluralistične, ampak v pomenu nekdanje nacistične in/ali stalinistične: revolucija, z orožjem oz. z zakoni, ki uveljavljajo družbo Pravice, sodišč, kazni.

Florijan Slak piše v Taboru - 3. - 4. 92: »Tu je Tabor, ki ob odprtem grobu Vetrinja zahteva raztelesenje žrtve, ki mu pravimo slovenski narod, da se najde krivce in krivdo.« Je mogoče ostati le pri kritično analitičnem raztelesenju, kakršno se dogaja v dialogu-javni polemiki? Ne gre za poziv na novo revolucijo? Marina Jerman piše - Tabor št. 7-7, 92 pod naslovom **Hlapci, zbudite se**, kar je več kot zgolj budniški naslov; je povsem uporniško revolucionaren: »Slovinci in Slovenke, tisočletni hlapci in dekle, prebudite se!« Deutschland erwache! »Naši otroci so nezaposleni, zaposlovali bomo južnjake, jim dajali stanovanja, njihove ženske bodo še naprej poležavale, medtem ko jim naši vrtci večinoma brezplačno pazijo otroke in jim brezplačno delijo malice in kosila - mi pa delamo, delamo! Da bomo na volitvah volili Zmaga Jelinčiča, je zdaj že jasno kot beli dan. Bog mu daj zdravje, on ima še edini kaj pameti v glavi. ... Slovenci, uprimo se!«

Objava tega teksta na drugi strani Tabora dokazuje, da je uredništvu blizu njegova ideologija; torej povezuje Jelinčiča kot edino zares akcijsko radikalnega, revolucionarnega, nacistoidnega s SKS?! Z Bogom, ki naj skrbi za Jelinčičevo ohranitev; torej z bogom klerofašizma? Takoj za tem tekstom sledi tekst Cirila Zajca, avtorja več sorodnih tekstov po slovenskem časopisju, salezijanskega duhovnika, misijonarja v Beogradu, ki je očitno povsem prevzel beograjskega - srbskega militarističnega - duha: »Poštene slovenske matere bodo še naprej velikodušno poklanjale svoji domovini nove člane in vojake, ki jo bodo branili!«

Zajec, brat Milana Zajca, ki je bil eden redkih rešivših se domobrancev iz roških jam, enega glavnih sodelavcev Tabora, je katoliški misijonar, med Srbi, pa obrača zoper nje njihovo lastno - medvojno slovensko nacistično - ideologijo; koliko je potem KC kot misijonska drugačna od klerofašistične? Ni strašnejše in manj krščanske misli od te, ki jo je zapisal. Ni potem razumljiv odpor tolikšne množine slovenskih mater zoper prepoved splava, če je razlog, ki je tako važen, če ne - vsaj za Zajca - glavni, ki prepoveduje splav, velikodušno poklanjanje otrok smrti na bojni poljani, v obrambi Naroda-Domovine-Boga. Boga seveda povsem podrejenega narodu, kar se dejansko dogaja v SPE in SKS; vprašanje je, kaj je še v tem Bogu krščanskega? Težko bi rekel, da so borke za splav bolj morilske od tega duhovnika.

Vsega tega v **Vodi** še ni. Marksizem-leninizem je tedaj že razvijal stališča, ki so bila strukturno podobna navedenim; nacizem-fašizem pa je bil tedaj v Sloveniji še zelo šibak. Hoče zdaj PSKS, da bi se okrepil l. 1992, ker se ni mogel leta 1944? Kot da PSKS danes edina udejanja Urbančičeve in obeh Hribarjev ultragentilistične ideje, iz katerih nevarno štrli nacizem.

2

O čem se pogovarjajo posestniki v **Vodi**? Da bodo kosili, če bo dež; da je zbolel konj; da bo povrgla krava; je crnila svinja. A ker so skupuhi vsi - varčnost prehaja v kriminal -, pravi Kne: »To se pravi - ni poginila, ker smo jo še o pravem času zaklali. Za drugo ni bila, pa sem jo dal podelati v klobase ... za posle in dninarje že bodo!«

Tu se začnjenja resnica medčloveških odnosov kazati kot razredna: za hlapce je primerno tudi pokvarjeno meso. Hlapec in dekla nista enakopravna kot telesi, kar sta za krščanstvo in za meščanstvo. Zanju - za ves proletarski stan - zadošča drugorazredna hrana, celo takšna, ki škodi zdravju-telesu. Se je zato čuditi, da bodo ti hlapci kmalu gospodarjem zagrozili? Jim spodbi(ja)li oblast, ker je ti ne vršijo po krščanskem zakonu in po humanistični etiki? Hlapci bodo tako dolgo molčali, sklanjali glavo, dokler bodo prepričani, da je dani sistem - kot realiteta - nujen, večen, od Boga dan; da je Knetovo ravnanje navsezadnje po božji volji, kot je Jelinčičevo, ko z orožjem v roki preganja neslovence, tj. po njegovem mnenju neljudi; med malo vojno jim je rekel »mrčes«, kar je povsem na liniji nacizma-stalinizma.

Vombergar nikakor ni na Knetovi strani; razpoložen je v duhu krščanske socialnosti, če že ne krščanskega socializma; obojega na ravni **Vode** ne moremo razločiti. Edini predstavnik bajtarjev in proletarskih obrtnikov je čevljar Šimen; drama z njim simpatizira. Šimen je za to, da se postavi vodovod, čeprav je res, da

bo imel on relativno več koristi od njega, ker bo manj plačal zanj; predlaga namreč, da bi zanj plačeval vsak »po svojem premoženju«, torej relativno, ne v absolutno enakih zneskih. Kar je izvedba zamisli: vsakomur po njegovih potrebah, vsak po svojih sposobnostih (denarju). To ni le socialistična parola leninskega tipa; zahodni kapitalizem razvitega tipa jo uveljavlja: relativno plačevanje davkov, čeprav je res, da omogoča tudi velikanske razlike v zasluhkih, največje zasluhke najspodobnejšim, že dozdaj najbolj kapitaliziranim; vsaj načelno, če so dobro naložili svoj kapital. Vsekakor gre smer razvoja v duhu socialdemokratizacije plus kapitalizacije; ne pa, kot bi rada Kne in Rebrnik oz. večina konservativnih kmetov, v duhu stiskanja in antimodernizacije.

Šimen zastopa »korajžo«; ta postane lahko pogum - ob pameti in informiranosti - za nalaganje kapitala, kar je smer razvitega kapitalizma, lahko pa pripravljanje na revolucijo, na to ali ono, verjetneje na marksistično, saj je bila nacistična na Slovenskem nerazvita. (A jo je vse bolj utemeljevala tudi desna kmetiška literatura; glej Kocipra, tudi njegovo dramo **Zasad**, ki jo bo potrebno posebej natančno analizirati.) Nacistična bo povezala čevljarjev pogum s pogumom velike posestnice, Hribarice, ki bo naročila krdelo silnežev z lopatami; tako nastajajo SA in SS oddelki; jih bo ustanovil Jelinčič?

Šimen nima v posesti kaj dosti drugega kot korajžo, tj. odločnost za akcijo. To odločnost poudarja v omenjeni pesmi tudi Korošec in je sploh ena osnov ultraaktivizmov obeh revolucionarnih agresivizmov: *sedemnajst odločnih postav*. Brez takšne odločnosti ni mogoča nikakršna narodna revolucija; bi Slovenci ostali še naprej hlapčevski narod. Korošec ima prav. Vprašanje pa je, ali je bila odločnost te sedemnajsterice zadostna; ali prav usmerjena? Ali je ni zaledje - KC, stranke itn. - pustilo na cedilu? Bila je zagotovo prekasna, za celo leto; še bolj kasna je bila ona po padcu Grčaric in Turjaka, po padcu ideje obrambe. Tedaj je bila že (ultra)levica, ki je nosila zastavo v narodni revoluciji; nacistična revolucija na Slovenskem je bila zato bistveno drugačna od italijanske, hrvaške, nemške.

Posestnik Jeran očita Šimnu, da nima nič - razen »nekaj razbitih kopit«. Žali revne, a delavne. Napuh se je gruntarjem v revoluciji strahotno - čez vse mere - maščeval; posestniki so bili razglašeni - zaznamovani - za kulake in depozirani, preganjani, čas obvezne oddaje kmetijskih pridelkov itn. je Partija uporabila predvsem za to, da socialno, politično in psihološko zlomi samozavest gruntarstva, ki je bila do tedaj edina slovenska socialno razredna samozavest; že levstik jo je spodbujal in za njim njegov soimenjak Vladimir, a je bila socialno perspektivno neuporabljiva, zopermeščanska, fevdalno omejena. Šimni pa so jim vsako žalitev vrnili stokratno.

Realni Šimen iz **Vode** še ni revolucionar. V **Vodi** je dan čas za socialno pomiritev, za sodelovanje kapitala in dela; le pojmovanja kapitala še ni bilo primerne in moderne dela ne. Bistveno je tu sodelovanje; Šimen ga zastopa. Umno razloži, da ena njegova krava ne bo spila toliko kot petnajst Knejevih; da bo v primeru požara Kneju veliko več zgorelo kot Šimnu; zato: »že davno bi lahko imeli vodo, če bi bilo več pameti in skupnosti, pa manj nevoščljivosti in skoposti!« To je socialni program, ki tvori politično osnovo današnjih krščanskih demokracij po Evropi; žal ne slovenske. Te ne zanimajo socialne zadeve, ampak ideologija, ideološka etika, politizem in Pravica kot maščevanje, ki se iz resnične prizadetosti spreminja v nevoščljivost tistim, ki so toliko let nezasluženo - kaj je na tem svetu zasluheno? - uživali oblast, zdaj pa ne bodo za svoje zlorabe kaznovani; optika

slovenske KD je deformirana, neumna, nesolidarna, prepirljiva in revolucionarna. Lahko bi ji rekla: prepozna - zakasnela - revolucija.

Prepir v **Vodah** se razvije tako daleč (Jeran: »Če smo zato prišli, da nas bodo berači zmerjali« - izraz berač je Kantor uporabil za Maksa in kaže, da meščanska ideologija enakosti sploh še ni prodrla na slovensko vas in da KC ni zmogla uveljaviti ideje bratovstva oz. je bilo to bratovstvo razumljeno kot teror skupnosti, ne pa kot enakost vseh!), da priševša Hribarca potoži: »Križana gora, saj se boste pobili«. In Jakopič: »Ali ste vsi pijani?« Seveda ostane prepir v zametku; ne razvije se kot v **Hlapcih**. Ni še politične sile, ki bi ga usmerjala, z njim manipulirala, kot to počne Župnik v **Hlapcih**, v **Grči**, v **Aškercu**. Nastanek te politične sile, ki je tako liberalna kot klerikalna in se začne pod konec prejšnjega stoletja s tim. ločitvijo duhov, pomeni nastanek nove socialne in ideološke situacije, takšne, ki jo **Voda** - kaj šele **Vrnitev** - še ne kaže.

Od tedaj naprej gre za politizacijo slovenske družbe; politizacija pa je nujna značilnost in spremljava pomeščanjene družbe. Kot pozitivna predstavlja enakost vseh, tj. enako možnost vseh za politično - strankarsko - igro. Kdor pa stranke ukinja - naj je to nacistična ali stalinistična smer -, pretvarja politizem v despotizem, opremljen z magizmom. Rupnikova linija, ki jo obnavljata Kociper/Dimnik, je zoper stranke. Ves čas poudarja enakost naroda, ki je izraz, uporabljen enako v stranki stalinistov. Rupnik: »... da bo ljudstvo reprezentiralo enotno, pa čeprav majhno, vendar nacionalno celoto ... Ustvaritev takšne enotnosti pa je mogoča samo v spremembi dosedanje partikularistične nacionalne in socialne ideologije ...« itn.

Partikularizem tu pomeni strankarstvo; Kociper in Dimnik kažeta predvsem na pomanjkljivosti strankarstva in politikov kot strankarjev, kot dopolnilo Rupniku, ki zastopa enotno narodno voljo, nacijo. Politikom očita, da še danes razkrajajo narod in DJ: »Zakaj razbijanje enotnosti, ki jo je s krvjo svojih padlih zvarilo slovensko domobranstvo za časa svojega zgodovinsko zapletenega odpora proti stalinizmu?« Dikcijo bi lahko uporabil tudi vsak ud PJ. Rupnik (ponavljam, da navajam le tiste citate, ki jih je - danes ocenjene kot pozitivne - izbral sam Dimnik) je postavil jasno mejo za razmah politične demokracije: »da je discipliniranost naroda podlaga njegovi vzgoji za najvišje pozitivne uspehe.« Discipliniranost je drugo ime za takšno - tako organizirano - delovanje ljudi, da sprejemajo ukaze od zgoraj, od enotnega Vodstva, in jih vestno brez pripombe izvršujejo; to je vojaško pojmovanje delovanja naroda, ki je v strukturalnem nasprotju s CD, s parlamentarno strankarsko demokracijo.

Rupnik svoje zahteve po panmilitarizaciji ne naslavlja le na vojake, ampak na ves narod; ideja je strukturalno povsem nacistična (a tudi stalinistična). Rupnik je General; ni naključje, da gre za Generala, za vojaško karizmatično osebnost. (Zato je postal Tito nadgeneral - Maršal -, medtem ko gre šteti slovenskim komunistom v dobro, da niso posebej podčrtovali vojaške narave svojih vodij, ne Kidriča ne Kardelja, v nasprotju s srbsko tradicijo generalov in kraljev pa tudi z današnjo hrvaško. Tudjman je general, Kučan niti častnik ni, tudi Janša ne, kar je s stališča Srbov sramota kot taka.) Rupnik nadaljuje: »se mora vendarle vsak Slovenec zavedati tega, da ima njegova zunanja osebna svoboda v besedah, pisanju in dejanjih tam svoje meje, kjer bi mogla škodovati ali vsaj obremenjevati pravice in blaginjo sonarodnjaka ali celo vsega naroda«. Dovoljuje pa »polno priznanje pravice do notranje svobode vsakega posameznika«.

Ni nujno, da je ta izjava le taktična, kot je bila za staliniste, morda je iskrena. Slovenski nacizem je bil polovičarski, ni imel še zgrajene enotnostne totalitaristične magistične fascinirajoče ideologije; tu bi mu mogla pomagati Urbančičeva/Hribarjeva. A ta notranja svoboda je stara stvar v klerikalizmu - dovoljuje jo že Župnik iz **Hlapcev**; očitno tudi pri Rupniku klerikalizem še ni povsem prerasel v klerofašizem. Je pa pri Jeločniku - **Vstajenje**; treba bi bilo pregledati ostale citate Rupnikovih govorov iz njegove knjige **Besede našega prezidenta**, 1944.

A tudi v navedenih besedah je stvar jasna: »Politična svoboda posameznika ali stanov mora biti uravnana izključno na blaginjo vsega naroda.« Še posebej важен je dodatek: izključno, ali s tujko: ekskluzivno. Ekskluzivizem pa je bistvo totalitarizma; ne dopušča koeksistence več enakovrednih vrednot, ampak vse podreja eni sami: Narodu; Bog je tu bolj ali manj - psihološka, tradicijska, magistična - štafaža. Politična svoboda je podrejena blaginji Naroda; blaginja naroda ali obča blaginja je izraz, ki se danes na veliko uporablja v SKS. Pomeni prav to: blaginja Celote - Totalitete -, ki postaja totalitarna, če je več vredna kot blaginja vsakega posameznika (PO), ki tvorijo celoto.

CD temelji na povsem drugačnem modelu: ne na obči blaginji, ki je dana kar tako, iz duha Celote, in jo zastopa Eno gibanje, Eno osebnost, ena Cerkev, Ene ideja, En duh, ampak na kompliciranem sestavu-kompoziciji igre posameznih interesov, ki dajejo skupaj - pod določenimi pravili - optimalen rezultat, ker na eni strani preprečujejo despotizem posameznikov (Posameznega kot karizmatičnega), na drugi pa posameznike motivirajo za čim bolj angažirano socialno-ekonomsko-javno delovanje, za profit. Splošnost družbe-naroda je rezultat igre posameznih akcij, ne pa Entiteta, ki je nad vsem posameznim; ker izhaja CD iz izkustva, da zmerom En posameznik - ali eno Posamezno - zavlada, če je priznana le splošnost-občost, saj se krije za njo. Odtod singularizem sodobne filozofije kot svetovnega nazora razvitega, postarhaičnega meščanstva. Model, ki govori o obči blaginji, vodi direktno h kultu osebnosti; tega so današnji udje SKS skušali razmahniti okrog Peterleta; tudi s tem silno rearhaizirati slovenski politični prostor. Peterle naj bi bil dedič Rupnika in Korošca.

Rupniku je samoumevno, da govori o sebi kot o karizmatični osebnosti, ki jo je poklicala - izvolila - slovenska Zgodovina; kot govori tudi Jeločnik v **Vstajenju**. Rupnik: »Duh vašega domoljubja, ki je po svoji naravi pošten, bogaboječ in marljiv« - lastnosti fevdalnih hlapcev - »in tako že po svojem značaju protiboljševiški«, dejansko antiemancipacijski, zoperrazsvetljenski, »je takrat, ko je bila stiska največja« - trenutek, ki je primeren za vznik novega Mojzesa - »na moj poziv združil vse prepričane protikomunistične borce« - enotnost je dana s platformo antikomunizma, kot je to terjal tudi nemški nacizem za ves svet, ki da se mora na Hitlerjev poziv upreti boljševizmu - »v borbeno, pripravljeno enotnost, ki je ustvarila naše slovensko domobranstvo«.

Kult osebnosti gre v nacizmu še dlje kot v stalinizmu. Tu izhaja upor iz volje Naroda-ljudstva, medtem ko v nacizmu pozove magični Junak - glej **Vstajenje**, njegov glavni lik je Junak - nediferencirano ljudstvo na upor zoper zlo. Ko te naloge ni bil zmožen opraviti vse preveč votli Peterle, jo ultradesnica prelaga na Jelinčiča; ta bo pravi Junak, ki bo prinesel slovenstvu dokončno in pravo Zmago. Narod je v tej zvezi absolutna totaliteta-vrednota, ki ji mora biti podrejeno vse drugo. Nacizem je ultranacionalizem; in je repoganizacija, saj nadomešča

krščanskega Boga in/ali razsvetljensko PO s svetim Na-RODom, z narojeno skupnostjo izbranih.

Rupnikova ideologija je šla natančno v to smer: »Z novimi ljudmi hočemo ustvariti novo bodočnost! Z novimi Slovenci novo Slovenko! To je dnevna zapoved našega domobranstva! To je moj svetel, veliki cilj!« Sintagme Novi ljudje, Nova prihodnost, Novi svet itn. so izrazito totalitarno-milenaristične. Evangeljsko krščanstvo razume ustvarjanje - oblikovanje - novega človeka povsem drugače; vsekakor ne po vojaški poti narodne ali katere koli druge socialno magične revolucije.

DJ je ustvarjal prav tako Novo slovenstvo kot PJ; kot tekmeca za isto sta se oba sprla na smrt. »Domobranstvo je nosilec novega časa«, dodaja Rupnik; je »voditelj vsega naroda v boljšo nacionalno bodočnost«. DJ se tu pojavlja v optiki zamenjave za Partijo; bolj kot za OF. PJ je po eni strani celo bolj diferenciran od DJa: na OF, na narod, na Partijo, na vojsko itn., medtem ko skuša DJ - prav zaradi svoje večje partikulariziranosti, ki jo Dimnik in Kociper kritizirata - vse dele družbe zvariti skupaj, poenotiti v en sam organizem: v slovensko domobranstvo, ki naj bi bila totalna spojitev vseh delov. Ker se to ni posrečilo l. 45, skuša PSKS to doseči danes. To je najhujše samoslepilo in diletantizem; dejansko romunizacija-srbizacija slovenstva.

Rupnikova deviza je bila dejansko bolj Usoda kot Bog; oz. Bog kot magistična usoda: »Prva stroga in brezpogojna zahteva Usode je, da je narod edin!« O kakšni takšni zahtevi v krščanstvu ni niti sledu; celo edinost Cerkve ne pomeni ideološke, kaj šele vojaške enotnosti; oboje je izraz sporadičnih poganizacij KC, kot so se dogajale skozi zgodovino - vse do KC v DJ; kajti da se reči, da je ekstremna smer DJ - zastopa jo Kociper - skušala včleniti tudi KC v DJ, jo domobranstvu podrediti; ne mu podrediti le starih politikov-strank. Natančna sociološko zgodovinska analiza bo to tudi odkrila v izjavah posameznih duhovnikov; a se kaže že v Debeljakovi **Črni maši**.

Rupniku je povsem jasno, da zida - konstruira, aktivira - Slovence v nov in enoten Narod po nacističnem modelu: »Danes smo sicer še razbit, majhen narod, toda obupati ne smemo že zaradi Boga, ki bi nas potem popolnoma zapustil. Vsemogočni nam ne bo ničesar podaril, ako ne bomo združili s svojim zaupanjem tudi svojo neuklonljivo jekleno voljo, da hočemo slovenski narod ... povedi ...« Bog tu ne nastopa kot ljubezen ipd., ampak le kot garant zmage našega: oz. boga moramo prisiliti, da nam bo pomagal, kajti pomagal nam bo le, če bo vedel, da hočemo živeti; da imamo jekleno itn. odločno voljo do življenja. (Značilna lastnost obeh totalitarizmov. Glej Tomčevo vzgojo k jekleni volji.) Bog tu ni nič drugega kot Narava, ki pomaga, če smo sami narava; če odkrije, da smo njen del; če smo torej mi sami bog(ovi).

Bog ne podpira človeka, ker bi ga ljubil - ljubezen uči evangeljsko krščanstvo -, ampak ker občuduje v človeku njegovo moč: torej ravno tisto, čemur se je Jezus odpovedal. Ne njegovo duhovno moč sprejetja trpne smrti iz ljubezni do drugega, ampak prav nasprotno njegovo aktivno moč v udejanjanju nacionalnih interesov/idej. Tak bog je seveda judovski in rimski; tema dvema se je DJ priklonil. Tu je največji zlom slovenske ZKC med vojno; a očitno tudi danes. Za Rupnikovimi besedami tiči Dioniz, ne pa Jezus; Antikrist, ne pa Kristus. General sklene: »To našo ojekleno voljo, ki je ne more nič motiti, bo potem blagoslovil tudi Bog.« To je tipično za mnoge poganske bogove: da se podredijo človeški moči; ne pa za grške. Ti zato omogočajo tragedijo.

Vendar se je 1945 zgodila tragedija. Tragično je bilo, da DJ ni zmagal; odtod tolikšna nuja, da bi zmagali dediči DJ na volitvah l. 92. A spet ni šlo. DJ niha med Rupnikom in tragedijo. Rupnikov sklep je povsem zunaj krščanstva: »temveč se smemo zanašati samo na lastno silo, na našo neupogljivo voljo in na naš pogum, da hočemo živeti«. Prav to je trdil in mislil tudi PJ. Udarila sta se dva subjekta, ki sta se odločila emancipirati; kar je povsem naravno in v skladu z evropsko zgodovino 19. in 20. stoletja.

Rupnikovo - Kociprovo - razumevanje slovenstva je ustreznije od tistega, ki nadaljuje s hlapčevstvom oz. ki se zanaša na Angleže; na tujega Dobrotnika (Koprivo-Prelesnika); ta upajoče zmerom najbolj izda, kar je - v skladu z ničejansko logiko narave in naključnosti, volje do moči - tudi normalno. Če bi zmagali nacistični Nemci, bi bila najustreznejša Rupnikova izbira; ker so zmagali Sovjeti, je bila Kidričeva-Kardeljeva. Anglofilii so računali na tretjo varianto; deloma celo na varianto CD, ki je strankarsko pluralistična. A so pozabili, da CD ni mogoča, če nima narod lastne suverene države; če ni avtonomiziran tudi v državno političnem pomenu, lastno državo pa je mogoče dobiti le z narodno revolucijo; ne pa z moledovanjem velikih sil, s pričakovanjem nagrade (le za kaj, če so svetovali politiki aprila 1941 umik, čakanje, nepomoč velikim silam?), s hlapčevstvom, z zanašanjem na Pravico Narave-Zgodovine-boga; takšne pravice ni, ni bilo in ne bo.

Politiki so ravnali kot hlapci; prepozno so se zavedeli, da bi morali zanetiti lastno narodno revolucijo - mimo komunizma; kot je želela sedemnajsterica, ki jo zagovarja in katere član je bil - je še edini preživeli? - Ivan Korošec. A so ostali pri retoriki nedejavne ilegale ali pollegale, nato pa bili zaradi svoje omahljivosti (kje je tu jeklena volja, odločnost itn.?) prisiljeni celo v podrejanje okupatorju, tj. sili, ki je po definiciji najbolj nasprotna narodni suverenosti; v obnovljeno in okrepljeno hlapčevstvo.

DJ je bil paradokсна kombinacija emancipacije in hlapčevstva; kot tudi PJ. V nasprotju s holandsko varianto ali angleško in francosko je bila slovenska nacionalna emancipacija deformirana, skoraj perversna; verjetno zaradi slovenske majhnosti in objektivne nemoči; a tudi zaradi ideologij, ki so utemeljevale emancipiranje: komunizma in katolištva.

Razumljivo je, da je opiranje na lastne sile terjalo popolno poenotenje naroda, vseh njegovih, tudi individualno notranjih sil; to zahtevo je PJ razumel bolje od DJa; Rupnik: »potem boste hitro spoznali, kaj je prava skupnost, in sprevideli, da mora biti skupna blaginja na prvem, sebičnost pa na zadnjem mestu.« Sebičnost pomeni ustrežanje interesom, ki niso interes Naroda kot nediferencirane, vojaško boreče se Celote-Enote, tega pa določa sam vrh naroda, tj. General.

DJ je propadel tudi zaradi notranjih sporov v sebi. Te spore je PJ že vnaprej likvidiral z odstranitvijo komunističnih frakcij in pluralističnih drž., od Dušana Kermavnerja l. 1940 do Kocbeka l. 1952 in kasneje Kavčiča. Kociper zagovarja Rupnikov načrt nadaljnjega boja zoper PJ, strankarjem pa očita izdajo: »Zakaj ob popolnem nepoznavanju (ali preziranju, kar je še huje) svetovno politične konstelacije ob koncu vojne odstranitev Rupnika v norem zaupanju v prihod zaveznikov v Ljubljano? Zakaj s tem ugonobitev Rupnikovega načrta o poslednjem, usodnem protikomunističnem odporu združenih jugoslovanskih (in drugih - misli na nemške -) »sil v Sloveniji (končno vsaj v gorenjskem kotu), česar so se komunisti najbolj bali in kar so ne samo želeli, ampak tudi pričakovali zahodni zavezniki?«

Ta zadnji del stavka kaže na Kociprovo samozaslepljenost, enako tisti, ki jo očita strankarjem. Skoraj neverjetno je, da bi zavezniki podprli ta Rupnikov - in

nemški, če bi bil - odpor; kot so malo kasneje vrnil domobrance PJu, bi jih tudi tokrat pustili, da jih JA likvidira ali pa bi še sami pomagali, če JLA tega ne bi zmogla. Pač pa bi bilo ravnanje DJa bolj častno, bolj vojaško, bolj enotno in smiselno - tudi za nadaljnjo slovensko zgodovino. Domobranci ne bi bili tako zahrbtno in zločinsko poklani; padli bi v odprtem boju.

Rupnik je imel posluš za vojaško čast; strankarji so pa računali na zvitost uma prav tedaj, ko so odločali odločnost in pogum, tveganje in volja. Narod, ki nima te volje po samooblikovanju - tu imata Rupnik in Kociper prav -, bo komaj zaslužil svojo suverenost; je ne bi tudi l. 91, če se ne bi uprl jugovojški. Rupnika so strankarji res žrtvovali svojim kombinacijam, ki so bile - tudi s Kociprovega stališča - nečastne, izdajavske in hlapčevske. Predvsem pa naivne in neuspešne. Nazadnje neznansko tragične.

Tudi strankarje je treba razumeti: po logiki CD so imeli prav: ne vojne, ampak taktiziranje, dogovor, pa magari s hudičem, z nacisti in fašisti. A niso upoštevali, da so v življenju ljudi, posameznikov in socialnih skupin, trenutki, ko je potreben boj za obstoj teles. S krščanskega radikalnega stališča je to dvomljivo; je pa nujno s stališča tosvetnosti. A strankarji niso zmogli izbrati ene od obeh variant: ali Snežnine (Jezusove) ali Junakove (Krimove). Ribarili so vmes in se zaigrali.

3

Žibert v svoji že navajani knjigi **Pod Marijinim varstvom** obnavlja govor, ki sta ga imela pred novopečenimi nemškimi vojaki, prišedšimi z Gorenjske, ob prisegi general in vojaški kurat; ta zveza - šlo je za vojsko Hitlerjeve Nemčije - je klerofašistična. »Če se ozremo po naši širni domovini, kaj opazimo? Kmet zapusti plug na njivi, delavec kladivo v tovarni, učenjak pero v svoji pisarni, sin svoje starše, oče svoje otroke, mož svojo ženo, ženin svojo nevesto. Vsi hitijo z nepopisnim navdušenjem tja, kjer se v teh časih odloča usoda naše domovine, hitijo na bojne poljane.« Vsi zapustijo svoje delne socialne skupine, celo najbolj osnovno: družino; kajti najvišja vrednota je Domovina (Narod), kot uči tudi Rupnik.

Rupnik: »Naš kmet je moj prvi slovenski domobranec!« Poudarek je tudi na »moj«. Ali: »Se vam v imenu slovenskega naroda« - general ni le njegov predstavnik, ampak utelešena volja - »zahvalim za zavedno in hrabro zadržanje, ki ga je pokazala večina delavstva« itn. Udje vseh stanov tvorijo enoto: vojsko Naroda. Navajam najprej govor nemškega generala-kurata: »Kljub temu, da se vsak zaveda, kaj ga tam - na bojnih poljanah - čaka, ne vidimo nobenega omahovanja, nobene žalosti, temveč prav nasprotno. ... Iz teh oči govori: na fronto! In kdo dela takšne čudeže? Nihče drug kot zavest pravice ter ljubezen do domovine, do našega führerja Adolfa Hitlerja in narodne socialistične nemške delavske stranke.« Ob tem - tudi kurat, tj. katoliški duhovnik - navdušujeta za smrt: »Kakor svatje greste na pojedino, kljub temu da greste morda v smrt. Smrt nemškega vojaka, ki pade na polju slave in časti, je sladka in slavna. On ve, zakaj bo padel, in taka smrt je tisočkrat poplačana. Star pregovor pravi, da so med vojno nebeška vrata na stežaj odprta. Na bojnem polju se odpuščajo vsi grehi ... Mi smo tisti, ki bomo zasedli svet ...«

Kot da bi poslušali Homeinijevega duha. Kakšen cinizem je omogočen s temi besedami! Kajti kdor pade v vojni, mu bo odpuščeno vse, kar bo prej počel; torej ni važno, kaj počnem, le da se potem bojujem za Domovino, Domovina je tu zamenjala Boga; ona odpušča, daje odvezo, ne Bog. Tu ni več potrebe po osebni vesti itn. Nasprotno: pot v nebеса je najbolj odprta najbolj fanatičnim. Gre za radikalen zagovor mortalizma: slavne smrti v imenu Domovine. Ni nekaj tega navzoče tudi danes, ko SKS slavi pobite domobrance; že v **Črni maši**? Ta je v enem svojem delu evangeljsko krščanska; na paradoksen način. A v drugem prehaja povsem v območje, ki ga navajam. V analizi **Napada** bomo znova in konkretno srečali iste prvine.

Slovenci sicer ne morejo imeti cilja, da bi zasedli svet; celo Srbi ne; Srbi le skupaj z Rusi, Slovenci pa skupaj z Nemci. (Je tako razmišljaj Rupnik?) Imajo pa lahko samoslepilo, da so vendarle prvi na svetu; ali da bodo s svojo radikalno akcijo to postali. Ne le PJ - v duhu agresivnega leninizma; enako DJ. Še danes. Gesla, ki so posebej z velikimi črkami natisnjena v Taboru, so natančno iz tega testa: »Ko je slovensko domobranstvo sredi ruševin in krvi zahrbtnega naskoka mednarodne komunistične zarote na naš narod uresničilo vsenarodno revolucijo novega Slovenca, je prižgalo plamenico miselnosti, ki poslej sveti svobodnjakom širom zemeljske oble v njihovem boju za Boga - Narod - Domovino!«

Idejo o zaroti - ki jo danes tako manično obnavljajo Srbi - bom obravnaval na drugem mestu. Je značilno nacistična, svet oz. zgodovino razlaga kot akcijo zarot; danes spet komunizma. Srbi govorijo o boljševiško-vatikansko-prostozidarsko-muslimanski zaroti, kar je iznajdba paranoičnega duha; a tudi v SKS - med SPČ še posebej - se širi ideja o komunistično prostozidarski zaroti. Ideja o zarotah je izšla iz okultnih društev in magij, ki jih je naveliko sprejemala prav nacistična ideologija. Teorija o zarotah temelji na povsem napačnem personaliziranju objektivnih zgodovinskih socialnih silnic.

V citatu je pomembno nekaj drugega: - poleg ponovnega poudarjanja vsenarodne revolucije slovenstva: da smo bili prav mi Slovenci, ki smo vsemu svetu prižgali novo pravo ideologijo, ki postaja tudi danes - in vse bolj - edina odrešilna za človeštvo. »Vkljub temu, da se tema sodobne zmede pojmov vsak dan bolj redči, tem bolj jasno sveti vsemu človeštvu ideja, za katero so padli naši junaki: Bog - Narod - Domovina!« Padli udje DJa so s tem prikazani kot utemeljitelji pravih vrednot Novega človeštva; ideja je mesijansko milenaristična. Zato govori PSKS tudi o novem mesijanstvu. Kako nasprotno je to evangeljskemu krščanskemu duhu; Bog je v tej zvezi le magična narurna sila, ki daje duhovni smisel Narodu.

Pisci teh parol se ne zavedajo, da zgolj prepisujejo gesla, ki sta jih širila fašizem in nacizem že od začetka 20. let naprej. Njihovi glavni gesli sta bili: antikomunizem in Bog-Narod-Domovina; Bog razumljen kot Usoda in Previdnost, kot arhaična poganska sila. Današnja obnova nacizma temelji na istih vrednotah; PSKS se vključuje vanjo; kdaj bo to razumela? Torej ta inovacija ni slovenska; a psihološko kaže na potrebo biti prvi na svetu, vsaj ideološko ga osvojiti, prisiliti svet, da bo spoznal, kako je njegova rešitev v obnavljanju tega, kar je storilo slovensko domobranstvo l. 1943/45. In čemur je ostajalo zvesto skozi desetletja. Tudi to je paranoja, kot je bila Kardeljevo sveto prepričanje, da daje svetu s samoupravljanjem nov model pravične in ekonomsko uspešne družbe. Gre za nihanje med majhnostjo, obupom, hlapčevstvom na eni in samovelikjem na drugi strani. Ne pozabimo pa, da je to samovelikje kolektivno, politično, mesijansko, zato skrajno nevarno konkretnim PO.

Nace Frančič (Tabor 3-4 1992) zahteva: »Potrebna bo temeljita katarza ali očiščenje vsega, kar je naše ljudi zastrupljalo skozi pol stoletja.« Očiščevanje je zmerom dvojno: duhovno, a tudi fizično. Purifikacija od vsega zla pomeni likvidacijo, odstranitev zla; čiščenje terena in narodnega telesa od vseh tujkov, kvarnih primesi, kaotov. Gre za čiščenje Naroda, podobno čiščenju rase. Ne pravim, da bo slovensko čiščenje končalo tako radikalno, kot je nemško s plinskimi celicami: očiščenje od judovskega duha in prisotnosti. Pa vendar - se zahteve, kot jih navajam, sploh zavedajo, kaj hočejo?

Še strašneje je, če se pusti zapeljati od takšnih samoslepil tako moder, trezen, pošten človek, kot je Justin Stanovnik. To kaže, da so morda vsaj do neke mere podobni Stanovniku tudi tisti, katerih umske proizvode navajam v tej razpravi, a ki zvenijo pošastno; da gre za enako samoslepilo - čeprav v majhnem -, kot je bilo tisto leta 1941, ki ga je udejanjila Partija. Enako po strukturi; tudi tedaj so mu zapadali najbolj umni intelektualci, celo najbolj skeptični - Zupan itn. Stanovnik piše: »Vsi ti trije momenti in vsak zase kažejo na določeno slovensko izjemnost. Kažejo na narod, v katerem so se sprožila dejanja, ki so bila v začetku osamljena in nerazumljena, a so bila v posebnem smislu resnična prav zato, ker so napovedovala, kot se je pozneje izkazalo, od vseh sprejeto prihodnost. Prvič smo se Slovenci med drugo svetovno vojno na edinstven način uprli komunizmu. Edinstvenost tega upora je bila v dvojem: zgodil se je v času, ko je simpatija sveta sijala na komunizem, in zgodila se je na ravni ideje. Prvo izraža pogum, drugo pa razvito civilizacijsko zavest. Še preden se je svet streznil ob Budimpešti in Pragi, še preden so francoski strukturalisti in novi filozofi brali Solženicinov **Gulag**, se je v tem majhnem narodu oblikovala zavest o civilizacijski nevarnosti in se je ta zavest izrazila v dejanju. To lahko zapišemo na odlično mesto v svoje narodne papirje ... Drugič so Slovenci prvi ali med prvimi definirali neko posebno stališče, ki zadeva postkomunistično evropsko politiko ... Nazadnje imamo Slovenci prvenstvo še nekje.«

Stanovnik se pritožuje nad dejstvom, »da bo komunizem odšel z odra, ne da bi nad njim izrekel sodbo Nürnberg«. Krivdo za to pripisuje Zahodu-Evropi zaradi njegovega spogledovanja s komunizmom. Stanovnik se ne zaveda, da dela z vsemi temi dokazovanji, kar so delali nacisti, ki so dolžili Evropo-Zahod istih grehov: da se ne priključijo boju zoper komunizem kot glavni liniji sodobne kulture-etike. Slovenci so se med drugo vojno uprli komunizmu - ali pa že pred njo v Tomčevi in Ehrlichovi optiki ter organizaciji - natančno na liniji nacizma-fašizma; prav to dejstvo preprečuje Stanovniku in drugim, da bi razumeli svojo preteklost in svojo nacistoidnost. Ta jim je v več primerih slepa pega. Svojo edinstvenost vidijo le zato, ker so sveto prepričani, da niso bili nacisti, ampak moralni zahodni demokrati. To izvira iz indiferenciacije, kateri je podlegel DJ med vojno: ker je igral hkrati na obe karti, na zahodno in na nemško; kot je igrala francova Španija in Salazarjeva Portugalska.

Ne zavedajo se, da je njihov odpor do intelektualcev in intelektualstva - vodi ga Rebula - natančna kopija nemško nacističnega in italijansko fašističnega. Stanovnik celo zapiše - a Rebula mnogokrat: »A Evrope to« - kar sem prej navajal - »ne briga. Kako tudi bi jo, saj je bil najprej oče in potem boter tega odurnega bitja« - komunizma - »evropski intelektualec.« Isto je trdila domobranska propaganda - posebej tednik Slovenski dom, njegov urednik Mirko Javornik, ki je bil v marsičem radikalno nacistoiden - o slovenskih intelektualcih, tako rekoč o vseh, ki da so peta kolona Partije med Slovenci. Moja analiza SD kaže vse nekaj

drugega, čeprav kaže tudi samozaslepljenost slovenske inteligence, posebej leve. To se vidi predvsem iz povojne zgodovine slovenske inteligence, ki prinese na dan, kar je bilo prej, predvojno in med njo, netematizirano, skrito, a navzoče. Zato je ta moja analiza v hudem razkoraku z domobransko, ki jo pravkar seciram. Glej posebno mojo razpravo o **Vstajenju**, katere velik del je posvečen ravno temu problemu, skuša ga historično strukturalno podrobno tematizirati.

DJ prizna za pravo inteligenco - Partija je govorila o pošteni in ljudski inteligenci, DJ to ponavlja - le desno oz. padlo. Ciril Zajec: »Med vojno in po njej je bila likvidirana naša slovenska inteligenca.« Ne le naša v pomenu domobranska, ampak vsa slovenska, kajti domobranstvo je edina slovenska opcija. Tabor nenehoma govori o DJ kot edini slovenski narodni vojski. Kar je torej ostalo (razen v SPE), ni več ne slovensko ne inteligenca, ampak mrčes, odurno bitje, gnusoba, sodrga, z vsemi slovenskimi intelektualci in dramatikami vred, ki jih v svojih razpravah obravnavam. Hujšega nihilizma ni. Realni narod zoži le na eno opcijo. Kot so počeli tudi komunisti; kar ni ta opcija, ni človeško, je nič. Je le judeževska izdaja in grd videz.

Če kaj, ta drža ni krščanska. Krščanstvo je velikodušno razumevanje in ljubezen do drugega kot drugega; odkriva pozitiviteto tudi v napačnem. Krščanska drža ne more kar z zamahom roke odstraniti - očistiti, likvidirati - večine slovenstva, kajti volitve so pokazale, da večina ni na strani DJ in neototalitarizma nove desnice.

Razumljivo je tudi to, da je fizična likvidacija nečesa lahka, če prej teorija (ideologija) razloži - preprostežem, izvajavcem, vojakom -, da tisto, kar morajo likvidirati, ni nič vredno. V tem je velika krivda današnje nove desnice oz. njenih magičnih ideologov. Namesto da bi se avtokritično spraševali o vzrokih za svoj polom, (se) hujskajo, prepričani, da so imeli povsem in edinstveno in svetovnozgodovinsko prav.

Že v omenjenem Papinijevem tekstu **Italija in Evropa**, ki ga je Dom in svet objavil v prvem letu okupacije, prevedel in komentiral ga je prav Mirko Javornik, beremo ideje, ki se zde, kot da jih snuje današnja PSKS. Papini je bil znamenit, udaren katoličan; očitno klerofašist ali vsaj radikalen nacionalist. Spojiti je skušal nadmoč Italije s KC; to se da le tako, da pri tem odpade evangeljska NKC. V poglavju, ki je vzeto iz Papinijeve knjige **Moja Italija**, dokazuje povsodnjo prednost in nadmoč Italije. V šesti točki beremo: »Italija je bila p r v a evropska država, ki je po vesoljnem vojnem potresu znala najti in udejanjiti tista načela o redu in oblasti, ki bodo nujno morala navdihovati in izvesti zedinjenje Evrope.« To zedinjenje temelji seveda na fašistični osnovi-ideji; kot Stanovnikovo itn. na slovensko domobranski.

In to propagando za Italijo, ki je utemeljevala italijansko ideološko-etično-kulturno pravico, da vlada Evropi in še posebej Slovincem, gre objavljati revija Dom in svet, Debeljak in Javornik prav tedaj, ko Italijani podvržejo Slovence svojemu imperiju. Slovinci vedo - glej tudi SD, Bevkovega **Kajna** itn. -, kaj jim je prinesel fašizem od l. 1922 - od pohoda na Rim - naprej. Gre za tipično avtodestrukcijo mazohističnega tipa, za izraz hlapčevstva, ki se je potem nadaljevalo v podrejanju Hitlerju. Avtodestruktivizem DJa - tudi nacizma - je nova tema, ki jo bo treba obravnavati ob ustreznih literarnih tekstih - dramah - DJa, če jih bo mogoče najti. Ni viden nazadnje v **Avgustu**, v liku Gorija, vse družine Williamsonovih, celo v Anteku? Ni viden - na svojstven način - v Kociprovem **Provizorju**? Tudi v **Razvalu**?

Objava Papinijevega teksta - in sorodnih - je samospodbijanje naroda; kot tako v izključujočem se nasprotju z Rupnikovimi izbranimi citati. A takšnega izključujočnega - v sebi protislovnega - gradiva bi našli enako veliko na drugi strani, tam, kjer se je maksimalna angažiranost za slovensko narodno revolucijo vojaškega tipa - od Prežih do Kardelja - vezala na samoizničenje naroda v bližnji prihodnosti kot prazna vera v nadnarodno skupnost Sovjetske zveze in komunizma. A zato Prežih in Kardelj - tudi mnogi drugi sorodno misleči - še niso zgolj narodni izdajavci, kot to niso Stanovnik, Javornik, Debeljak itn. Gre pač za neznansko zamotano, protislovno, tudi avtodestruktivno naravo človeškega družbovanja, mišljenja, angažiranja.

Zato je avtodestruktivizem legitimni element sveta-človeka. Kot takšnega ga obravnavam že desetletje. Najbolj napačni so enostranski - ekskluzivistični - napadi na avtodestruktivizem in nihilizem, tako prej s strani Partije kot zdaj okrepljeno s strani nove desnice. Ta se ne zaveda, da prav s takšnim radikaliziranjem Čistega, edino Pravega itn. posebej močno podpira nihilizem in zganja avtodestrukcijo. Najbolj tragično zaslepljen je v tem Rebula, ki enostavno ne more nehati - v Družini - hujskati na likvidacijo vsega, kar mu je tuje; a tuje mu je skoraj vse.

V sedmi točki Papinijevega teksta tiči razlog, zakaj sta ga Javornik in Debeljak objavila-prevedla: »Italija je bila prva dežela v Evropi, ki se je odločno uprla največjemu razkrajalcu zahodne omike, boljšeštvu.« Osnova slovenske desnice je že l. 41 antiboljševizem; zato se ji ni bilo težko sporazumeti z Nemci, čeprav so ti na Štajerskem in Gorenjskem totalno likvidirali slovensko omiko in narodnost, kaj šele z Italijani, ki so pustili Slovincem v ljubljanski pokrajini celo kulturno in upravno avtonomijo. Nista se pa Javornik in Debeljak - in celotna tedanja slovenska desnica - zavedala razlike med italijanskim fašizmom in nemškim nacizmom ali španskim frankizmom na eni in slovenskim antikomunizmom na drugi strani. Srednje in južno zahodno evropska totalitarna gibanja so bila predvsem nacionalne revolucije; v tem je bil njihov zgodovinski pomen, cilj, narava. Bila so izraz tistih nacij, ki se še niso dovolj poddržale; ki niso razvile dovoljšne - samoumevne, ponotranjene - državne zavesti, dobile dovolj državne samozavesti; zato so jo ta gibanja tako besedno in nato tudi praktično prepoudarjala. Antikomunizem je bil nato posledica tega dejstva: da je bil komunizem vsaj v začetku - l. 41 ne več - internacionalen; celo tega, da se je zdel tedaj - in je v marsičem tudi bil - izraz radikalnega razsvetljenstva, antirasizma, širine, svetovne misli, nacionalizma, scientizma, duha svobode.

Ta gibanja so poudarjala nacionalno svobodo-moč zoper svetovno in posameznikovo; iracionalizem zoper intelektualizem; pomasovljenost zoper individualizem; skrajno ksenofobijo zoper odprtost drugemu. Komunizem je šele spotoma - Marx je bil na začetku ultraindividualist - in še posebej v tekmi s fašizmom pridobival poteze totalitarizma, čeprav je ta seveda temeljno znamenje boljšeštvizma že pri Leninu v začetku stoletja; a drugi krak marksizma - socialdemokratski, od Bernsteina do Kautskega itn. - je ostal zvest razsvetljenski tradiciji evropskega uma, Willi Brandt je imel v pisarni obešeno sliko Bebla; Bebel in Blum sta navsezadnje stebra evropske zahodne današnje družbe socialne pravičnosti, blaginje in pluralizma.

Če pogledamo poteze, značilne za fašizem, vidimo, da so prav tiste, ki jih je gojil slovenski klerikalizem: samozaprta dom(ačija), pomanjkljiva in načelno negojena racionalna (avto)refleksija, ksenofobija, ne še sicer pomasovljenost, ta je pojav kapitalistične dobe, ampak njena osnova: bratovstvo kot teror (»krščanski

socialni etos«), Krekov nenavadno močni rasizem in antisemitizem, značilen tudi za druge, celo za Vošnjaka! A nekaj je slovenski desnici manjkalo, kar je imela v obilni meri in kot osnovno vrednoto svetovna: idejo in prakso konservativne revolucije, tiste sinteze med obrambo starega, rearhaizacijo, refevdalizacijo ipd. na eni in skrajno agresivnostjo, aktivizmom, revolucionarnostjo, brezobzirnostjo na drugi strani. Pred to - revolucionarno - potezo se je slovenska desnica ustavljala, kot je ustavil Župnik iz **Hlapcev** ljudsko akcijo, da bi Jermana linčali; zadoščalo mu je, da je Jerman socialno moralno - celo eksistencialno, notranje - poražen in da ostane, kot je; s tem, kakor je (bilo), je bil Župnik (celotna ZKC in PSKS na Slovenskem) zadovoljen.

4

Celotna slovenska ZKC je bila še pod srbsko monarhijo razpoložena fevdalno, statično, antirevolucionarno, stabilizirajoče, hlapčevsko, kaj šele pod sakralizirano staro Avstrijo. Položaj je imela tako v roki - liberalci so bili slabo razviti in nedosledni -, da ni bilo v njenem interesu terjati kakršno koli temeljno socialno politično in duhovno ideološko spremembo. Slovenija je pripadla zmagoviti aliansi, Srbom. Na drugi strani pa je ni zajela takšna kriza kot Italijo, ki je sodila sicer med zmagovalke v prvi svetovni vojni, a l. 1918 in naprej ni bila zmožna obvladati notranjih konfliktov, razpada stare družbe; tudi zaradi prevelikih ambicij zaradi zmage.

Navzlic posledicam vojne in sporadičnim pojavom revolucije - v Prekmurju, glej Kranjčeva dela na to temo, že predvojna, predvsem pa **Rdečega gardista**, itn. - je ostal slovenski sistem stabilen; pojavi, kakršne razkrinkujejo drame a la **Kirke**, **Dva bregova**, **Dediči** itn., so bili obrobni, niso dovolj globoko spodbili slovenske družbe. Oziroma še ni bilo dovolj vidno, koliko so jo; ali vsaj ZKC se globinskih pretresov ni zavedela. Orjuna, ki bi mogla biti pendant italijanskemu fašizmu, ni uspela, tudi zato ne, ker ni bila slovensko, ampak jugoslovansko, tj. srbsko orientirana. Slovenci se enostavno še niso zavedeli - neemancipacijska tradicija -, da lahko zahtevamo lastno državo; da jo moramo zahtevati. To se nam je zdelo pretvegano, nerealno; odločili smo se še čakati. Pod tujim varstvom: srbskim, kot prej avstrijskim, in l. 41 italijansko nemškim. Ta pa je bila glavna napaka - krivda - desnice.

PJ oz. komunizem - Partija - je razumela, da je napočila ura za nujno nacionalno emancipacijo, čeprav jo je kasneje in že sproti prevajala na jugoslovansko in sovjetsko raven, torej jo je že sproti denacionalizirala, dezemancipirala. A da bi politično in vojaško uspela, je morala najprej povsem popustiti slovenski usmeritvi. Znamenita pesem, ki se navaja v treh različnih variantah, pove o tem vse. V SPČ jo pišejo: »Slovenija junaška, sovjetska bodeš ti.« Uradna verzija - in končna - je: »... svobodna bodeš ti!« A prva verzija, v imenu katere je nastala partizanska narodna revolucija, se glasi: »...slovenska bodeš ti«. To je bil smisel vseh treh variant in revolucije kot enobejevske. Partija je bila edina sposobna organizirati radikalno - vojaško itn. - revolucijo, ker edina ni imela kaj izgubiti; bila je ilegalna, zastopala je razred, za katerega je - vsaj ideološko - mislila, da tudi nima česa izgubiti. Medtem ko je imela katoliška plat vendarle precej izgubiti. Ker so se

Slovenci l. 41 počutili, kot da so izgubili vse, ni bilo težko prepričati jih, da je revolucija nujna: v nji bodo dobili vse nazaj in še kaj zraven. To je idejni poudarek - vsebina - slovenske revolucije: iz naroda proletarca, torej nimaniča, berača, popotnika, hlapca, postati narod premožnih, gospodarjev na svojem.

Zato tudi ni čudno, da se je Hitlerjeva nacistična stranka, ki je sintetizirala vse sloje, imenovala delavska socialistična stranka. Socializem v tem imenu je pomenil poudarek na socialnosti kot na allelonomiji, kot na bratovstvu-terorju, kar bi mogel pomeniti tudi pri Kreku; delavstvo je bilo v začetku 20. let tista plast, ki ni imela nič in je bila pripravljena radikalno revolucionirati družbo: nacionalistično delavstvo. (Takšno, kot ga bo poskušal zdaj aktivirati Jelinčič, če bo delavstvo v vse večji stiski.) Slovenska ZHC se je premalo naslonila na delavstvo oz. se je, a v nasprotnem duhu: da ga ohrani mirnega, vključenega v dozdajšnji sistem, kot razred na dnu, ki služi. Nazadnje je to isto storil tudi nacizem in enako stalinizem; na vrh so prišle povsem drugačne skupine, niti ne meščani, ampak vojaki, politiki, strankini funkcionarji, birokrati, ideologi, nekakšna lumpeninteligenca.

To se na Slovenskem ni zgodilo; niti za časa DJa ne. Na vrhu je bil sicer General, a skrajno meščanski, spodoben, starejši, očetovski; ponovil se je patriarhalizem, ne pa mlada Slovenija novih mas in slojev. Nemčija je sicer tudi temeljila na - najbolj socialno konservativnem - kmetu, a ne tako povsem kot Slovenija. Slovenija je bila pač razredno še nerazslojena; kmeta sta vzela za osnovo oba tekmeča: kmet je omogočal partizane in domobrance. Šele z deklariranjem kmetstva kot osnove slovenske totalitete - to zgodovinsko nalogo je izvedel, kar se da brutalno, stalinizem - se je moglo začeti pluraliziranje-diferenciranje, kakršno je zmagalo danes.

Skratka: l. 41 se je slovenska desnica priključila italijanskemu fašizmu, kot antikomunistična, tj. kot tista, ki zavrača sleherne revolucionarne spremembe v slovenski družbi, ne pa kot dovolj avtohtono slovensko naci(onali)stična, kot je bila v večji meri hrvaška. Manjkalo ji je tisto, kar je bilo za fašizem-nacizem glavno. To - narodno revolucionarnost - je skušala dobiti dve leti kasneje, po tem, ko je dodobra uvidela katastrofalnost in zaostalost trpnega obnašanja, po padcu Grčaric in Turjaka; zamujeno je skušala nadoknaditi v slovenskem domobranstvu. A prekasno in tudi ne dovolj radikalno. Sile strankarstva, ki pa tudi samo ni bilo jasno, nihalo je med razsvetljenstvom in tradicionalizmom (bilo je v resnici bistveno bolj tradicionalistično, vladala je premoč SLS), sile antirevolucionarnega kmetstva - vaških straž -, sile preveč previdnih, preveč prestrašenih, predvsem pa preveč hlapčevskih, so vsenarodno slovensko revolucijo, za katero se je vnel krog okrog Generala, tudi Kociper in Jeločnik, zavirale; čeprav bi se znalo zgoditi, da bi opravile svojo zgodovinsko nalogo, če bi prišlo do situacije, podobne španski. Slovenstvo bi poenotile na (proto)nacističnih osnovah, a v skladu s slovenskim izročilom, tj. bolj kmetiško, ruralistično, idilistično, konservativno stabilizirajoče, neagresivistično, samozaprto, z maksimalnim poudarkom na katolicizmu; torej v duhu klerofašizma.

V to smer sta delovala Ehrlich in Tomec, a tudi Dom in svet in celotna tedanja slovenska desnica. V smer vazalne narodne skupnosti, ki naj bi ji varuhi nekoč podelili - morda celo državno - avtonomijo. Ali pa bi to storil bog, saj je znano, da nacionalistični varuhi, posebno, če so tvoji sosede, nimajo interesa sebe omejevati na račun drugega. Osnova politike desnice je bila torej (prazna, magična, hlapčevska) vera v naklonjenost Usode. Za to je šlo: za pričakovanje

milosti, ki naj bi jo Slovencem naklonila Previdnost Nature-Zgodovine, ne pa krščanski Bog.

Milostina je vse kaj drugega kot krščanska milost; gre za dva različna nivoja: za tosvetnega in transcendenco. Da pa se je zdelo, kot da gre za krščanskega Boga, je izhajalo iz tega, da je SKS svojega - magističnega - boga personalizirala; seveda ne na način PO, ampak na fevdalni način. V Naturi-Usodi je gledala Očeta-Varuha-Zaščitnika-Dobrotnika, ki je - ki naj bi bil - osebno zainteresiran, da pomaga Slovencem. Svet je gledala ustrojen tako, da bog - bog - štiti majhne, ne bogljene, hlapčevske, tj. Slovence; da nagrajuje pridne, marljive, zveste.

Medtem ko so se udje PJ izkazovali za neubogljive, nezveste, tujčevske, uporne, grde - vse zoper »krščanski socialni etos« - , nesramne, porogljive; takšnih seveda ne gre nagraditi. PJ je veroval v Zgodovino, a tako, da se je zanašal predvsem nase, medtem ko se je DJ - Rupnikove besede - silil, naj bi se zanašal nase; ker je čutil, da se ne zanaša, je izročal svoje življenje v roke Usode, tj. naklonjenosti Varuhov. Odtod njegovo grozovito razočaranje: da so ga varuhi najprej izdali - italijanska država-vojska, ki je predala l. 43 orožje partizanom, ker je le te imela za vojaške zmagovalce in partnerje; l. 45 pa je Nemčija vojno izgubila, čeprav je Führer obljubil Generalu, da bo zmagal s tajnim orožjem V 3. Vrh razočaranja in poloma pa je bil, da jih je tretji Varuh najkručeje izdal; Angleži so jih neoborožene predali partizanom. Šele četrti varuh - Peron kot filofašist - jim je omogočil (1977) naselitev v Argentini. A s tem se je politično vojaška akcija DJa nehala; kar opisuje Jeločnik v **Vstajenju**, so le še želje-alibiji-sanje.

Vprašanje je - predvolivne izjave dokazujejo, da ne -, če je SKS vsaj danes spoznala naravo zgodovine: da v nji ni Pravice; da je Bog transcendenten, da ne vodi narodov k zmagi, če ti trdijo, da verujejo vanj, v resnici pa verujejo v poganske bogove, misleč - samoslepilo -, da gre za krščanskega Boga. Kolumna v Družini, izšla je tik pred volitvami, napisala jo je blaga Zmaga Kumrova, ki je prejšnja leta delovala kot mirna, ljubeča, strpna, globlje krščansko vedečna znanstvenica, kaže, kako je celo pri takšnih osebah na delu repoganizacija. - Se bom začel spraševati, koliko gre za repoganizacijo, koliko pa le za nadaljevanje poganstva; za to, da Slovenci sploh še niso bili pokristjanjeni v evangeljsko koncilskem duhu. Morda v temeljnih točkah ne.

Kumrova daje že v naslov predvojni poudarek: **Sodniki bodo naši otroci!** Sojenje, ne ljubezen. Nenehoma se sklicuje na Kristusa, a zato, da bi vršila čim bolj učinkovito volivno propagando; seveda s takšnim nastopom vpliva le na že prepričane, kot je počela celotna volivna propaganda SKS; vrtela se je v krogu, zapadla v tim. eho efekt, poslušala le sebe, svoje želje, nezmožna, da prodre v objektivno realiteto. Z mastnimi črkami so napisana sporočila Kumrove: »Če se bomo zdaj, ko je čas, lahkomišno ali brezbrizno odločali napak, nas bodo nekoč sodili tisti tisoči, ki so padli med vojno in po njej: 'Mi smo dali svoja življenja, vi pa niti besede niste zastavili, čeprav ni bilo nobene nevarnosti.'» Kot da bi poslušal partizansko partijsko moralistično retoriko iz časov neposredno po vojni.

Skoraj v vsem posnema SKS svojega učinkovitejšega tekmeča. V prvem planu je odločitev - **Trenutki odločitve** - in sodba; sodijo Mrtvi. Smisel mrtvih - njihove smrti, žrtve - ni življenje za Boga, ampak za tosvetno zmago naše stranke; boj za stranko, za našo stvar se kaže udom SKS - Kumrovi - kot boj za Boga; kot se je l. 44/45. Volitve niso akt civilne politike, pragme, urejanja tosvetnih profesionalno materialno interesnih reči, nekaj profanega, ampak so enako kot vse v trenutkih

odločitve, ki so sveti, sakralen akt ustanavljanja Novega sveta, Novega življenja, Novega človeka - kakor sta mislila Rupnik in Kidrič l. 44.

Volitve so postale v očeh Kumrove - in PSKS - posvečeno Dejanje, s katerim bomo ali dali ali vzeli smisel življenja in smrti padlim domobrancem. Enako je učila propaganda Partije po vojni za vsake volitve, dokler se ni plošča preveč izrabila in je sam Kardelj prešel na pragmatiko; a povsem nikdar. Volitve so oživljanje in ubijanje, kot greh, s katerim Jezusa pribijemo na križ, ali kot krepostno ravnanje, s katerim ga soodrešujemo. Do kraja so zamenjane ravni: nekaj, kar je profano, je postalo sakralno, povsem v duhu predkrščanske poganske ritualike.

In tako mentalno ustrojeni naj gremo Slovenci v laično pragmatično Evropo? Tam se bi mogli navezati kvečjemu na Le Pena in italijanske neofašiste oz. na španske fašiste, ki se bore na bosanskih bojiščih zoper Srbe s parolo: Bog in Hrvatska!

Kumrova uči: Kdor voli napačno - kako laično stranko in ne katoliško -, bo nekoč od Boga sojen. Poslednja sodba se je razkrila kot sodba o obnašanju posameznika na volitvah; po njem bo sojen. Večje karikature krščanstva si skoraj ne moremo misliti. In večje resakralizacije slovenskega družbenega življenja. Kar se ni posrečilo zakoncema Hribar, Urbančiču in krogu okrog Nove revije, ker je ostal intelektualski, se je današnji SKS. Življenje je - naj bi - spet postalo sveto. A v duhu plemen iz Nove Gvineje; Kumrova ni zaman raziskovala slovenske folklorne.

Zadeva, ki jo opisujem, ima tudi drugo ime: totalitarizem. Totalna mobilizacija vseh osebnih in narodovih sil - torej tudi modernega mobilizacijskega uma, uporabljenega za ohranitev arhaičnega, svetega, kar je tipično za fašizem - za neko konkretno pragmatično zmago, ki je zmaga za oblast. In ta mobilizacija je razglašena za sveto, kot je bilo nekoč toliko svetih let, ko so prodajali odpustke, ti pa so bili potrebni, ko je papeževa blagajna potrebovala denar. Ni čudno, da je Luter imenoval takšno početje pogansko; uporabljal je še hujše izraze. V okviru, ki ga določa Kumrova, človek ni več PO, svoboden v svojih odločitvah; če ne bo ravnal, kot terjajo od njega sveti Mrtvi, bo (ob)sojen na večno prekletstvo. Pogubljen. Koncilski duh se na Slovenskem res ni prijel.

Svoj pomembni tekst končuje kolumnistka spet z mastnimi črkami: »Zavedajmo se vendar, da nam bije usodna ura! Če jo zamudimo, bomo sami krivi za vse, kar bo poslej narobe, in naši otroci bodo nekoč naši sodniki.« Kdor bo narobe volil, bo obsojen tudi od otrok, od naših, tj. seveda vseh slovenskih, kajti tisti, ki so otroci narobe volečih, niso pravi Slovenci in s tem ne naši. Kdor bo volil narobe, bo kriv, da bo v nadaljnji družbi vse narobe. Te volitve so kot enobe l. 1941: trenutek, ko se odloča usoda naroda.

Kako prepozna je ta retorika, ki je očitno iskrena; kar je še huje. Natančno za pol stoletja prepozna; in vezana je na nekaj, kar ni narodni boj-revolucija, ampak banalna laična pravica-dolžnost. Kumrova in PSKS jo hočeta spremeniti v sveto vojno. Usodna ura je ura, ko bije Usoda; izraz je pravilno in natančno uporabljen. Le kontekst je napačen. »Kadar stoji človek pred važno odločitvijo, je prav, da prosi Svetega Duha za razsvetljenje in spoznanje. Če zares ljubimo našo Slovenijo, potem moramo moliti najprej za pravo spoznanje molivcev.« Tu sta povezana volitveno dejanje in molitev, pravo spoznanje je reducirano na politično spoznanje, to pa na strankarsko. Sveti Duh se mora ukvarjati z volitvami, enako na Slovenskem kot v Hondurasu. Indiferenciacija je popolna, poganizacija je brez meja.

Evangeljski Bog ne govori o usodni uri v tem pomenu. »Usodna« bi mogla biti edino smrt. Bog ni usoda. Bog je Bog odpuščanja in ljubezni, milosti in velikodušnosti, saj pozna naše slabosti. Zaradi enih napačno voljenih volitev nas

ne bo obsodil kot krivce za vsa ali za mnoga nadaljnja zla. Morda pa sploh ne misli, da bi bilo najbolj krščansko voliti današnjo KD in Jelinčiča. Morda pa je neprimerno bolj zadovoljen, da vidi poraz stranke - skupnosti -, ki se sklicuje nanj, a v resnici z njim manipulira in ga zamenjuje z njegovimi poganskimi soimenjaki. Mar ni dovolj že l. 1945, ko je propadla skupnost, ki se je sklicevala nanj; ni bil to jasen namig? Se ni nihče od udov SKS nič naučil iz njega?

Le eno bi bilo usodno: verovati, da so te volitve in katera koli zmaga politike, strank in tosvetne socialne dejavnosti usodne. Sicer pa, kaj bo po izgubljenih volitvah? Bodo Kumrova pa Ocvirk pa Družina itn. zapakirali svoja podjetja, ker smo bili naši v usodni uri spet poraženi? Bo nastopil obup, da nas Bog ne mara? Ali pa bomo razglasili za enako - in še bolj - usodne naslednje volitve? Ali to in ono glasovanje v parlamentu? Ali to ali ono držo glede javnih zadev?

Osnova, ki so jo pripravili udje SKS s takšno predvolivno platformo, je skrajno slaba. Morali se bodo umakniti, preklicovati svoje besede. Kako verodostojna bo še KD, če bo šla v vlado skupaj z LDS, to stranko pa je Ocvirk v eni od prejšnjih števil Družine postavil v »komunistični blok«? Kaj šele, če bo šla v koalicijo s pravimi komunisti, v katerih prenovljenost SLS ne zaupa, saj jih stalno isti z Miloševićevimi socialisti, ki da so tudi prenovitelji? Če bo šla v tak blok z LDS, potem je vsa sakralizantna retorika blage gospe Kumrove in stotin naivnih - že spet tako naivnih! - dobronamernih udov SKS ne le odveč, ampak smešna, neresnična, samoprevara, manipuliranost; potem so bili spet enkrat pošteno potegnjeni za nos. Kajti svete - usodne - odločitve in boj zoper komunizem-liberalizem (blok Demosa iz l. 1990) ne bi smele biti besede enodnevnice. Če se bodo skazale za takšne, bo SKS prav hitro za svoje člane še bistveno manj verodostojna, kot je bila Partija; ta je dlje vzdržala v ekskluzivizmu in histerično fanatičnem (psevdo)sakralizmu.

Bo odgovor na past, v katero se je ujela današnja PSKS, radikalizacija njenih odločitev, blok z Jelinčičem, kar bi bilo v skladu z DJ iz let 1943-45? To bi bil restavrirani - tudi revitalizirani? - klerofašizem. Ali pa le simulacija simulacije, še ena izgubljena - in vse bolj paranoično karikaturalna - poteza v illinxu slovenskega katolištva, ki se ne more odpreti duhu Drugega Vaticanuma in se izgublja v kaosu oz. v poenostavljenih retoričnih geslih izpred koncilске dobe, kar so dejansko znamenja nevarne avtodestrukcije slovenskega katolištva. To avtodestruiranje se bo nadaljevalo vse dotlej, dokler se slovenska ZKC ne bo zavedela, da je sama najbolj in najprej potrebna (re)kristjanizacije; da nima koga učiti in voditi, ampak se mora najprej in najbolj ponižno učiti sama.

5

V 9. točki piše Papini, ko našteva vrsto razlogov za italijansko premoč nad drugimi: »Italijane kar najbolj usposablja za vodstvo nad narodi ...« Kako naj bi izvedli narodno revolucijo tisti in takšni Slovenci, ki že vnaprej priznavajo italijansko vodstvo nad sabo, torej vodstvo okupatorja? Bistveno bolj ga priznavajo, kot so komunistični Slovenci Ruse-Sovjete; Sovjeti so bili daleč, Italijani pa slovenski gospodarji-okupatorji, vojaški zmagovalci nad Slovenijo. (Ko so hoteli Rusi Slovenijo-Jugoslavijo okupirati, se jim je postavila po robu.) Ali pa bi morala

desnica radikalneje izpeljati drugo konsekvenco: razglasiti - kot je hotel Ehrlich - samostojno Slovenijo in to kot posebno tvorbo vsaj deloma podrediti Italiji, kot se je Hrvaška; to bi bilo suvereneje. Tudi če se to ne bi dalo izvesti v internacionalnem pravu; tudi če Italijani tega ne bi priznali. Nemci so prav to začeli nekako priznavati od l. 43 naprej, vsaj za neštajersko Slovenijo; seveda v dobi svojih porazov.

Kakšen kristjan je bil Papini, če je umoval takole: »Sovraštvo je zmeraj znamenje moči in veličine pri sovražnem. Majhne ali šibke zaničujejo ali pozabljajo, sovražijo jih nikoli.« To je filozofija Nietzscheja, ki jo je prevzel slovenski nacistalizem, Kidrič itn. S krščanstvom pač ne more imeti nobene zveze. Papini daje spodbudo Slovencem, ki so si morda utvarjali, da bodo nekoč, kot je bil Rim: »Rim je bil majhno mesto in gospodar tesnega in siromašnega ozemlja, pa je le sam zedinil vso Italijo.« In bo Evropo-svet. »Zedinjenost velikih držav je vedno delo katere najmanjših dežel, ki jo sestavljajo, dežele, ki pa je zdravejša, gorečnejša in daljnovidnejša od drugih. Bohotne in bogate, site in napihnjene dežele so iz narave boječe in lene; le mršavi in potrebni narodi se zaganjajo v nevarnost in si znajo zastavljati in izpolniti naloge, ki se vampastim modrijanom zde obupne.«

Te - izrazito fašistične - vrednote je tedaj slovenska desnica šele začela občudovati, ultralevica pa jih je dejansko udejanjala. Desnica je priporočala: čakajmo in bomo videli, kakšen bo izid svetovnih dogajanj; levica se je sama zagnala v noro tvegano vojaško početje (partizanstvo). Zato že leta trdim, da je bil slovenski stalinizem nacistoiden, nemalo v duhu Papinija. Papini dodaja, da bogastvo ni le jeklo in sila, ne le križarke in topovi: »So duhovna bogastva (vroča vera, prožen um) in moralne sile (rednost, življenjski zagon, prezir smrti), ki pri odločilnih poskusih štejejo dokaj več od brodovij in zlatih zalog.« Kot da bi govoril o PJu. Tudi rednost velja za PJ: disciplina, podredljivost vrhu odločanja, ki je izraz narodove narave-volje-interesa-zgodovine. PJ je pokazal neverjeten življenjski zagon; predvojna leva literatura ga je pripravljala načrtno, medvojni Bor - **Previharimo viharje** - ga je maksimalno izrazil, tudi Zupan. Kidrič in Partija sta imela izjemno prožen - prilagodljiv, pragmatičen, taktičen - um, a skrajno vročo vero. Tudi prezir smrti. Od predvojnih partijcev jih je preživela vojno v Jugoslaviji le peščica; v Sloveniji je bilo razmerje precej drugačno, ker so imeli slovenski komunisti očitno še mnogo bolj prožen um, znali so čuvati kadre; a jih je vendar mnogo padlo. V osnovi so se postavili na stališče, ki ga zdaj obnavlja Ivan Korošec: Svoboda (Zmaga) ali smrt. Vse te poteze si je (in le deloma) pridobi(va)l DJ šele kasneje, v letu 44.

Papini trdi, da je naloga, ki jo ima Italija, etična; vsak imperializem oz. vsako polaščanje se prepričuje, da je etično; Papini izdeluje eno od variant »krščanskega etosa«: »Ne napuh ne lakomnost ne moreta gnati Italije k zedinjevanju Evrope ...Gre zato, da s l u ž i m o svojemu blagru, da ž r t v u j e m o morda za stoletja svoj pokoj, da sprejmemo najtežavnejše o d g o v o r n o s t i . Če se Italija postavlja na čelo strahotni nalogi zediniti Evropo in rešiti omiko, je zatrdno ne navdihujeta up na korist ali požrešnost, ampak poslušnost klicu junaškega poslanstva.« Jeločnik je črpal dobesedno tu.

Značilen je tudi Papinijev odnos do razsvetljenstva: do internacionalnih sestavov CD. Je zoper Zvezo narodov (tedanje Združene narode): »Je stvaritev razsvetlenskega, mamonskega, judovskega, protestantovskega in demokratskega duha, ki se ne more nič upirati razkrajalnim in gnilobo porajajočim silam

komunizma.« Stik s slovensko desnico je tu. »Kakor Tretja internacionala« - zveza komunističnih strank - »je tudi Zveza narodov čez mero častihlepna ... Zedinjenje, doseženo v imenu Zveze narodov, bi privedlo do demokratskega radikalizma, to je, do brezvladja; zedinjenje, dopolnjeno v znamenju komunistične Internacionalne, bi vedlo do krvavega suženjstva slovanske in azijske vrste: v obeh primerih do uničenja omike ...« Platforma zoper CD in hkrati komunizem je dana; Rupnik jo je le nadaljeval.

Ne bi mogli današnji ideologi SKS podpisati naslednjih Papinijevih tako retoričnih besed: »Naša ljubezen do naše zemlje in našega naroda je opravičena ... tudi po nadnarodni službi Italije. Če večamo duhovno moč Italije, večamo moč tistega božjega orodja, ki je bolj od vseh drugih sodelovalo pri omikanju vse zemlje. Naša ljubezen do Italije je torej ena izmed oblik naše ljubezni do ljudi.« Treba je le zamenjati izraz Italija z besedo Slovenija, pa se vse izide. Celo ljubezen je tu; a kakšna? Le do našega, do nas. Je katoliška; a kakšna? »Njeni sinovi« - sinovi Italije - »so nosili blagoslov bližnjim in oddaljenim narodom, prijateljskim in sovražnim ter še danes vodijo in izpolnjujejo Kristusovo Cerkev. Nismo pogani in ne smemo oboževati zemeljskih bogov.« Je zato okupatorsko Italijo tako prijazno sprejela desna Slovenija?

Iz povedanega je jasno, da ne gre, kot očita tem tendencam Hribar (tudi Pučnik), za krščanski fundamentalizem. Hribar in drugi magistri nočejo videti razlike med evangeljsko krščansko koncilsko linijo in tem, kar analiziram in kar je obnova DJa oz. celo klerofašizma; tega pa nočejo videti, ker skušajo z upravičeno kritiko strankarsko ideološkega desnega ekskluzivizma podreti tudi krščanstvo kot vero v odrešenjskega Boga; tega Boga pripisujejo zgolj desnemu politizmu. Desni ideologi SKS so s takšnim Hribarjevim presojanjem pravzaprav zadovoljni, saj jih dela za legitimne predstavnike krščanstva; tudi zato, ker ne razločuje med ZKC in NKC; vse reducira na politično, oblastniško ZKC, ki je enkrat bolj primerna - tedaj, ko je sredinska, Bizjakova -, in drugič manj primerna, ko je Ocvirkova. Pri današnji PSKS sicer gre za fundamentalizem, a ne krščanskega tipa, ampak poganskega. Fundament ji je natančno tisto, kar je - vsaj dozdaj bil - tudi za Hribarja in Urbančiča: Na-ROD, Kri, Rasa, Zemlja, Svetost. Ne eni ne drugi skupini ni »fundament« transcendentni, čeprav tudi razodeti Bog. Ta »fundament« je onkraj tega sveta in ga ni mogoče utelesiti v politično državne, strankarske, ideološke in druge oblike; tudi v NKC ne. V bistvu gre med obema skupinama za tekmo polaščanja, v kateri je Bog povsem zlorabljen.

Žibert v svoji knjigi spominov objavlja tudi faksimile tekstov iz Katoliške vojaške pesmarice in molitvenika; upoštevajmo, da je Žibert goreč katoličan, slovenska KC ga je celo odlikovala; torej ne gre za razkrinkavanje KC, ko to objavlja. Beremo, kakšen je ali mora biti pravi vojak - tudi s katoliškega stališča; in nemški vojak med osvajalno nacistično vojno: »Samozavesten in vendar skromen, pokončen in zvest« - pokončnost ni šele Peterletova iznajdba in drža -, »bogaboječ in resnicoljuben, nepodkupljiv mora biti vojak, vsemu ljudstvu zgled moške moči. Le uspehi opravičujejo njegov ponos. Največjo nagrado in najvišje zadovoljstvo najde vojak v zavesti radostno izvršene dolžnosti. Značaj in učinkovitost določata njegovo vrednost in pot.«

Kot da bi brali vzgojno knjigo za socialno etiko, kakršno priporočajo današnji ideologi SKS. Prav ta etizem, ki je strukturno isti v navedenih besedah in v kateri koli pozitivni malomeščanski moralki, je območje, ki ga je povojna SD - in kritična zavest - najbolj analizirala in problematizirala. Pokazala je, kako služi različnim

totalitarizmom, predvsem partijskemu, a tudi klerikalnemu. (Recimo Poniž v **Hrenu**.) Ni ga odklanjala le s stališča anarholiberalizma, kot menita totalitarni desnica in levica; ampak s stališča svobode in vesti, ki ju tudi pokoncilski KC razume bistveno drugače, kot pa piše v nemški vojaški katoliški vadnici.

SKS ne zmore razločevati med vero, ki je vera v transcendentnega Boga, s tem Bogom pa prihaja človek v stik prek vesti, na eni in socialno moralo te ali one allelonomije na drugi strani. Zato je primerna za vsak militarizem. Navsezadnje bi bila celo za komunističnega, če ne bi komunizem s takšno vztrajnostjo zanikal eksistenco vsakršnega Boga. V tem je bil komunizem le radikalna izvedba liberalizma s preloma stoletij, takšnega liberalizma, ki je doktrinarno zanikal Boga, ne pa, kot danes, da je do tega vprašanja nevtralen, ker pač ne izhaja več iz zakonov, ampak hipotez in verjetnosti oz. uokvirjenja stvarnosti, ki se je lotimo. Kar je zunaj okvirja, je mogoče, morda tudi realno, a ostaja netematizirano; tako tudi Bog. Klasični liberalizem in leninizem pa sta bila dogmatično radikalna, saj sta hotela izriniti osebnega Boga na račun neosebne Zgodovine-Narave; v tem sta se razlikovala od personaliziranih poganskih verovanj v naravne sile. Stalinizem pri tem ni vzdržal; vrnil se je - s kultom osebnosti - k personalizaciji fevdalnega tipa, a simulirani: k (prazni) veri, da se v vrhovnem Voditelju razkriva moč-odločanje-um narave-zgodovine. Danes misli tako strukturno in vsebinsko zaostalo le še KD s svojim forsiranim in posnemovalnim kultom Peterletove mojzesovske osebnosti.

Fašizem-nacizem je bil bolj taktičen od stalinizma; manj trdoglavo načeljen, za to je lahko sprejemal - a si podrejal - takó meščanstvo, Kapitalizem kot Boga-boga. Tudi zato je ZHC lažje z njim sodelovala. Naivno se je zanašala, da bo po zmagi enako velikodušen, kot je bil v trenutkih slabosti, od l. 43 naprej. A je komaj kakšna verjetnost, da bi v primeru zmage dopustil kakšno večjo moč KC. Kajti boga je že v teh pesmaricah ipd. razumel mitsko-pogansko in socialno etično, torej kot garanta za prihodnost, ubogljivost, zvestobo, razpoložljivost, discipliniranost - pokončnost - ljudstva.

Kako je znal hitlerizem izrabljati poslušnost katoličanov oblasti, je vidno iz drugih navedenih dokumentov. Vojak je zaprisegel zvestobo domovini kot zvestobo Bogu-bogu; Bog je bil tu popolnoma v službi Hitlerja (kot naj bi bil v volivni kampanji v službi Peterleta). »Prisegam pri Bogu to sveto prisego-zaobljubo, da bom brezpogojno pokoren Vodji nemškega Rajha in ljudstva-naroda, Adolfu Hitlerju, vrhovnemu poveljniku vojske, in da bom kot pogumen vojak pripravljen kadar koli s svojim življenjem to prisego potrditi.« Človek ni več gospodar svojega življenja; če ni to, ni niti nosivec svoje vesti, saj ne sme sam odločati, kaj je prav in kaj ne, kaj mora storiti in kaj ne; tega mu tudi ne svetuje Bog skoz vest - in razodeto besedo -, ampak določa to Vodja Hitler. PO ni; vsa območja človeka so v službi svete vojne, Vodje, naroda itn. Kajti nemška vojna je enako usodna ura, kot so volitve za brezpogojno pokorne kristjan(k)e. Hitler igra vlogo Svetega Duha; ali narobe.

Beremo tudi: »Sem v božji roki; Bog me bo vodil, kakor je najbolje zame.« A tega, kaj hoče Bog, ne pove osebna vest, ki je zgolj v meni in ne iz družbe-okolja-kolektiva; to pove Vodja-Kolektiv. Treba mu je le povsem - brezpogojno - zaupati. Tudi Stranki (KD). Višji ve(do), kaj je najbolje zame; višji, ki so v službi boga-usode. Te je treba konzultirati, kot svetuje Kumrova. A ta nasvet je dejansko obvezen zakon; kajti kdor bo ravnal drugače, kot mu je svetovano, bo kriv pred padlimi žrtvami in otroki; torej do kraja pogubljen.

»Vidim smrt in kličem življenje. Gospodu Bogu sem zaupal svojo dušo ... Svoboden sem vse tvegati. Moja duša pripada Bogu, življenje domovini, meni pa ostaja veselje in moč«, da žrtvujem svoje telo Domovini-Narodu. Pa smo pri Rupnikovem geslu: Bog-Narod-Domovina. Moje življenje - v tej optiki - ne pripada ne meni ne Bogu, ampak tistim, ki vodijo mojo (našo) Domovino; ki so od nje posvečeni: Junaku, generalu, kot učita **Vstajenje** in **Napad**.

V Žibertovi knjigi je vse polno podobnih dokumentov; so zelo instruktivni za mojo razpravo. Tudi razumevanje Pravice, ki kaže, kako se da pravico tolmačiti na najrazličnejše načine; in zmerom po svoje upravičeno. Polkovnik na fronti govori vojakom takole: »Toliko nas je Nemcev, imamo pa tako malo zemlje, medtem ko jo imajo drugi toliko, da je ne morejo obdelati.« To je celo komunistična ideologija: zemljo tistemu, ki jo obdeluje ali ki jo je pripravljen obdelovati. »Bog pa je zemljo ustvaril za vse ljudi.« Bog je garant pravičnosti na tej zemlji; brez te pravičnosti bi bilo, kot piše Besançon, krščanstvo karikatura. Za to pravico, ki je celo božja volja, pa si moramo prizadevati, se boriti; kot se komunisti; kot se SKS v volivnem boju. - Še v kakšnem drugem, če ne bo zadovoljna z volivnim porazom?

Bog je z nami, kot beremo v izjavah udov SKS. Polkovnik nadaljuje v istem duhu; tako bi mogel govoriti tudi aktivist SKS: »Bodite torej na fronti hrabri in se zavedajte, da se borite za prihodnost nemškega naroda. V tem odločilnem trenutku« - mar je bral Kumrovo? - »se moramo izkazati vredne žrtev, ki so jih že naši tovariši pred nami doprinesli za veliko Nemčijo.« SKS gre tudi za veliko Slovenijo; s Trstom ali vsaj tržaško obalo vred; s Celovcem itn. »Naš boj je velik in edinstven ter vzvišen nad vsak dvom.« Ne gre zavzemati do tega boja kritične distance; ta velja le nasprotniku-sovražniku Naroda-Stranke; usmerja se zoper njega kot sveta vojna. Do nas, do naše stvari pa je kritična distanca (dvom) krivda, zločin.

Tu se nehuje ne le razsvetljenska, enako krščanska misel, ki temelji na samospraševanju, na priznavanju lastnih grehov, na spovedi, ne na vojni zoper druge. »To naj pomisli vsak, ki ga je božja Previdnost določila, da sme stati ljubljeni domovini ob strani v njenih najtežjih urah.« Človek je določen s strani Boga, ni svoboden; to je povsem antikoncilsko stališče; in tudi anticivilno. »Visoko bomo zato držali zastavo in ji sledili, dokler je v nas kapljica čuta za čast. Končna zmaga bo naša, ker mora biti naša!« Ta prazna vera v končno zmago se ni udejanjila; kot se ni pri SKS v zmago na volitvah. Zgodovina ne teče po željah samovoljnežev, ki celo diktirajo Bogu, kaj naj odloči.

Tako je zgodovina zapustila komuniste; in zapušča tudi PSKS. Tu imajo prav le ultramoderni liberalisti, ki pojmujejo zgodovino kot splet naključij in dejstev, a sama dejstva niso tako trdna bistva, kot so mislili nekoč; so le točke, konstruirane in razumljene pod določenimi pogoji. Smiselna in smotrna zgodovina - smisel in cilj življenja, sveta - se rodi šele onkraj tosvetne zgodovine: v odrešenjski zgodovini; ta pa se ne sklada s tosvetno. Ne le da ne gresta skupaj oltar in prestol; tudi Narod in Pravica in Ljubezen ne.

Rupnik je seveda mislil kot nemški častnik. V navedenih - torej danes s strani Dja aprobiranih - citatih piše: »Ker pa je pravi, resnični, pravični in vsemogočni Bog, ki ga nosijo v svojih srcih častiljubni, pametni, pravicoljubni in hrabri ljudje in narodi«, to pa so Slovenci in člani DJ, »bo On, pa čeprav po najširši preizkušnji, izbral te narode, da bodo na zemlji v blagor človeštva hodili Njegova pota. Glejmo, da bomo med njimi tudi mi!« Bomo, če bomo sledili Generalu in DJu. Izbrani bomo dejansko za voditelje Novega sveta, kar pa General pokrije z božjo voljo; tudi tu ni mogoče mimo ugotovitve, da hujše zlorabe krščanstvo in NKC ne poznata. Rupniku katoliški bog koristi, kakor koristi nemškemu Vodji: »Slovenski domobranec je veren, bogaboječ kristjan in vsem svojim rojakom zgled brezgrajnega zadržanja.« Torej zgled socialnega etizma (»krščanskega etosa«).

A to mu ne zadošča. To je zadoščalo udu SKS pred vojno, v mirnih fevdalnih razmerah. Rupnik je spoznal, da je zdaj nujno še nekaj drugega, ideologizacija in militarizacija; Ehrlich je bil v tem njegov predhodnik: »Če hoče slovensko domobranstvo slovenskemu narodu priboriti čim lepšo bodočnost, se mora notranje prekasiti z ideološko podkovanostjo in z vsemi krepostmi, ki delajo pravega vojaka, viteza in resničnega čuvarja naroda.« Ta ideološka podkovanost more biti le klerofašizem; kmetje v **Vodi** je še niso potrebovali, čeprav jo je Krek že učil in Tomec že silovito razvijal. S kmeti, kakršni so v **Vodi**, ni mogoče med leti 41-45 nič početi. Zato jih je treba prekasiti. Ne jih vzgajati k osebni svobodi-vesti, primerni novi - silovito diferencirani - zgodovinsko socialni situaciji, ampak jih dati v avtoritarno šolo (bo takšna nova škofijska gimnazija?) in jim vcepiti totalitarnega duha, skritega pod »krščanski etos«. Tako bo nastal vojak junak, kakršnega izdeluje Jeločnik v **Vstajenju**. Ta vojak-junak je strukturno istoveten z navedenim nemškim.

Rupnik: »Če bi zmagali boljševiki« - mar tudi komunisti in liberalci na letošnjih volitvah? -, »bi bila častna smrt nas vseh še vedno boljša kot večno boljševiško suženjstvo, ki bi porazu sledilo.« Tu sledi General Führerju, čeprav ni enako dosleden tudi v praksi; ni izbral častne smrti - je bila Hitlerjeva in Goebbelsova častna? -, ampak beg (res le umik?) in nato prisilno vrnitev pod boljševiško suženjstvo. Od drugih terja, česar sam ne stori. A bistvena je struktura misli: sveta vojna do konca, do žrtvovanja življenja. (To je seveda tudi struktura PJ.) Hvalabogu, da Slovenci niso sledili Generalovemu pozivu; zato so danes še na zemlji in brez boljševiškega suženjstva; ali pa bodo tudi ministri LDS dokaz za nadaljevanje boljševiškega suženjstva in bi pomenila svoboda naroda le popolno zmago Dja oz. njegovih ostarelih ostankov? Tako si je zamislil Jeločnik v **Vstajenju**.

A svet je empirično naključen, nevtralen do velikih sakralizantnih ideologij; maha jo po svoje. To svojstveno pot je odkrivala SPD. In le na tej poti je mogoče razumno živeti, obenem pa verovati v odrešenjskega Boga; ne v Odrešenika, ki je vojak-junak.

Vendar priznajmo Generalu, kar mu gre. Bil je med prvimi, ki je razumel - ob Ehrlichu -, da gre za slovensko državno osamosvojitve; tu je bil njegov projekt načelno enako dober kot partijski. (Razsvetljensko pluralistično liberalni bi bil boljši, če bi se znal povezati z odločno vojaškostjo; a se ni.) Le slabše je bil izveden; oz. - kar je v teh rečeh odločilno: faktično ni uspel. Bil je poražen. A je tvegati: vse je postavil na kocko, kot mora pristen fašizem; celo nacionalni

liberalizem, ko spozna, da gre za obstoj naroda-grupe. (Kot je angleški l. 1940 itn. Model za to sta Churchill in de Gaulle, ne Chamberlain in Daladier.) Rupnik ne reče le tega: »Domobranstvo pa je v svoji mladini in idealih, ki ga navdajajo, postalo predstavnik naše volje po obrambi, nosilec novega časa in voditelj vsega naroda v boljšo nacionalno bodočnost«, kot na drugi strani OF in Partija. General ve, da se da ta načrt izvesti le z vojsko; tega niso vedeli ali si upali vedeti strankarski voditelji l. 41: »Takšen preobrat pa lahko store le ljudje, prekaljeni, ojekleneli in usposobljeni v bojih za to idejo« - PJ se je tako jeklenil in usposabljal v bojih, medtem ko so Vaške straže čakale -, »torej nekakšna elitna narodna vojska.«

Beseda je jasna; in na to platformo se sklicujejo današnji ideologi PSKS. Tudi na to - na Rupnikovo in na slovensko nacistično ali klerofašistično - preteklost; a da bi jo prikrili kot nacistično, jo pripisujejo odločitvam strank in zahodno usmerjenih politikov. Tu - morda tudi sebe - načrtno slepijo. Tu ima Kociper prav, ko zagovarja Rupnika in tisto jedro oz. pojmovanje domobranstva, ki se je zbralo okrog Rupnika in delovalo v njegovem duhu. Stranke so blokirale prav ta revolucionarni zaokret k vsenarodni revoluciji, k narodnemu ideološkemu totalitarizmu, ki je očitno tedaj - na tej ali oni strani - bil edini zmožen uveljavljati idejo in stvarnost narodove samostojnosti-državnosti. Slovenijo so zadrževale v okviru Jugoslavije in monarhije, celo srbstva, prepuščale odločitev zaveznikom, ne pa, da bi se naslonile le ali predvsem na lastne sile, kakor je terjal Rupnik; seveda pogojno, saj je dodajal: »Predvsem moramo neustrašno odpreti oči pred resnico, pravilno presoditi okoliščnosti, na podlagi te presoje - če treba - brezobzirno potlačiti vse čustvene sanjarije in računati samo v mejah naših resničnih zmožnosti.«

Te čustvene sanjarije so zanj tedaj sanje strankarskih politikov v pomoč-naklonjenost Angloamerikancev; Rupnik je imel prav. Meje naših resničnih zmožnosti - boljše: možnosti - so meje nemškega rajha; in na te je Rupnik pristal. Tvegati je, izgubil, a se zavedal, kaj počne. Politiki pa niso hoteli tvegati; zato imajo Rupnikovi pristaši prav, da jih dolže krivde za vetrinjsko tragedijo; bila je posledica neverjetne lahkomišelnosti, neumnosti, infantilizma političnih voditeljev; tudi vojaških, ki pa so Rupnika odstavili. Zato za vetrinjsko tragedijo ni kriv; le toliko, kolikor je DJ vezal na Nemce; to pa je storil na prošnjo KC - škofa Rožmana osebno - in strankarskih politikov. Tu si krivdo delijo, le da je on igral javno, s tem pogumn(ejš)o igro. Tudi zrelejšo. Ne pa dovolj zrele.

A tudi PJ ni bil dovolj zrel; pustil se je - bil je premalo močan vojaško, a tudi ideološko nepripravljen - znova jugoslovenizirati in ob tem se je celo želel, čeprav ne več dolgo, sovjetizirati. Prave zrele države Slovenci tedaj nismo imeli; objektivno vzeto je nismo bili zmožni. Kar se je dogodilo, je bilo strašno in vendar izjemno pomembno; celo veličastno.

Zgodovina, ki jo po svoje razlagam, je zmerom nekaj zelo drugega, kot načrtujemo in si želimo; tudi kot jo udejanjamo. Marsikaj se nam posreči doseči; niso vsi cilji iluzorni. A metode, s katerimi to dosegamo, posebno pa posledice, ki izhajajo iz naših dejanj, na katere vse bolj pristajamo, saj jih ne moremo odmisлити in vidimo, da brez njih ne moremo biti uspešni, so ponavadi strašne; strašnejše od vseh predstav, ki smo jih imeli o morebitnem bodočem zlu, ki se mu izpostavljamo. Dejanja prinašajo grozote, ki jih sicer alibiziramo z ideološkimi konstrukti, vendar pride nekoč čas, ko jih zagledamo v njihovi jasnosti in čistosti. Kot bodo Srbi

nekoč zagledali svoje zločinstvo v današnjih iredentističnih blaznostih. Kot je že mnogo udov PJa zagledalo svoje zločine.

In kot bodo morali tudi udje DJa, ki dozdej še niso spoznali realitete preteklosti; morali bodo odkriti, da so bili nacisti in klerofašisti (liberalci razsvetljenci pa, da so bili strahopetci in diletanti). Danes tega še nočejo priznati; imajo alibi, da so v preteklega pol stoletja pod komunisti toliko pretrpeli. Kar je res, a ni alibi za resnico. Spoznati bodo morali grozovitost zgodovine, še bolj vojne in najbolj svete vojne: to, da človeka - ljudi - različne zgodovinske strukture (kot je ND) porabljajo za svojo realizacijo. V tem pomenu je človek zmerom zlorabljen od zgodovine-družbe. Če pa noče biti zlorabljen, mora v distanco, kot Mrak ali Bartol, ta pa ga izloči iz dogajanja. Če hoče ostati čistih rok, ni le nedejaven, je tudi kriv-soodgovoren, ker ni dovolj deloval za udejanjanje nujnih grupnih - narodovih itn. - ciljev. Čistih rok ni; vsaka izbira ima svoj pekel-neuspeh.

V tej svoji zgodovini skušam pokazati prav to. Nikakor ni le kritika DJa; kritiko PJa sem že opravil. Je sicer tudi kritika DJa, njegovega nacizma-klerofašizma, sodelovanja z okupatorjem itn., a je hkrati mirna analiza dogajanja. Odkrivam spreplet - micelij - slovenske zgodovine, ki je težila k določenim ciljem, se dogajala po premicah in daljicah, regredirala po njih, padala z linij, ki si jih je začrtala, v kaos micelija, se utrjevala na mnogih točkah, ki še danes veljajo, skratka, živela, kot se živi: malo bolj, malo manj uspešno. Tudi krivo; tudi zelo krivo; vsi so dejavniki pri tem, Mrak, Jeločnik, Bor, Rehar, kdor koli. A tudi človeško - zelo človeško.

Na globoki ravni vse dejavnike ne le razumem, ampak z njimi simpatiziram: tvorijo svet. Obsojal jih bo Bog, če jih bo; nika pa da bi jih obsojali Padli in Otroci. Skušam jih v ničemer ne obsojati, le presojeti. Tudi kritizirati, če se mi zdi tako prav, a ne zato, da bi jih postavljaj pred tribunal Usode ali Zgodovine ali Smrti ali Pravičnosti ali tega ali onega pogankega boga. Z njimi dialogiziram, sokuonstruiram jih kot vloge in dejavnike v teatru zgodovine, ki ga opisujem. Rupnik, Ehrlich, Anton Korošec, Tomec itn. imajo v tem teatru, ki je živ in krvav, pomembne vloge; kot Tito, Kardelj, Maček, Zihnerl. Tudi Jeločnik, Zupan, Ivan Korošec, Pirjevec, Mrak itn. Vsak po svoje.

Nobeden med njimi ni idealen. Vsak se je tudi hudo motil; vsakogar je metalo, povozilo, je trpel, je vztrajal, je obupoval. Drama, ki se ji reče slovenska zgodovina, je odprta igra z mnogimi udeleženci; eni so bolj aktivno vojaško politični, Rupnik, Kidrič, drugi bolj komentatorji, Mrak, tretji oboje, Zupan, Jeločnik. Vsem postavljam s svojo razpravo spomenik: nacistom in komunistom, liberalcem in literatom. Vse te vloge so potrebne, da se more odviti - in avtorefektirati - neka zgodovina.

Če le morem, ne moraliziram. Zato odklanjam tako partijsko kot današnje katoliško ultramoraliziranje, sestavljanje sodišč, obsojanje, hujskanje, nadaljevanje boja za oblast. Vsak od teh dejavnikov ima svoje plemenite, velike, idejne in sploh cilje; polasčanje pride zraven pri vsakomer, naj bo še tako le od strani zroči modor komentator. Trudim se - to je moj cilj -, da moje delo ne bi bilo uporabljivo v oblastniškem medsebojnem tekmovanju; da bi zavzel do vseh kolikor se da enako kritično distanco; da se ne bi odločal za nobenega posebej, ne za Rupnika ne za Kidriča; tudi Mraku ali Gosarju je mnogo očitati. Ne pravim, da mojih dognanj ni mogoče uporabiti v strankarskem in drugačnem boju; da že niso bila - v nemajhni meri - uporabljena. Tega preprečiti ne morem. Vendar se trudim, da bi jih

plasiral tako, da bi bila čim manj uporabljiva, tj. čim manj primerna za manipulacijo.

Le izjemoma sodelujem v dnevnem novinarskem življenju, v katerem hočejo nekateri preneštrpni filozofi - posebej Hribar - uveljaviti svojo moč in ideje. Svojih dognanj ne postavljam v službo neke stranke, kot jih recimo Hribar v že navedenem simpoziju o Cerkvah in politiki. Nočem, da bi se z njimi okoriščala niti ZKC niti njeni nasprotniki. Moj osrednji cilj je bližanje Bogu; tudi NKČ. A to je težaven posel, ki pa ga ne ločujem od analize zgodovine; kažem na povezavo obeh ravni; a tudi na hude ovire, ki nastopajo pri prevajanju ene ravni na drugo.

Ko razkrinkujem poganskost boga, ki ga ima DJ za krščansko katoliškega, ne trdim, da je tak v celoti. V analizi Jeločnikove drame **Simfonija iz novega sveta** bom pokazal drugo plat DJa: mistično. Krščansko evangelijski element je že zelo močno viden v **Razvalu**; podčrtujem ga, vesel sem, da je tu. Radikalno močno sem podčrtal evangelijsko krščanstvo pri Simčiču, posebno v analizi **Mladosti**. Deloma tudi pri Kremžarju, pri njegovih **Bratih**. In v Debeljakovi **Črni maši**. Se pravi, ne vodim polemike; morda sem jo v prejšnjih letih in desetletjih zoper Partijo in partijsko dramatiko, recimo zoper Borovo poezijo v knjigi o Balantiču (**Ogenj, ki prečiščuje**). Sem bil pač preveč opredeljen po partijskem terorju, zato premalo suveren.

Moja metoda je antitetična: zdaj poudarjam ene, zdaj druge - tem nasprotne - prvine. A gledam, da se nazadnje vse izravna. Zato bi ravnal napak vsakdo, ki bi trgal citate iz te moje razprave in iz drugih. Moje stališče gre razumeti le v diferencirani celoti vseh delov. V notranji povezanosti vseh presoj in analiz, kakor druga drugo dopolnjujejo. Bogve koliko prednosti ima na določenih področjih Ocvirk ali Stres; tu jih pač ne obravnavam, a jih načeloma dopuščam, celo verujem vanje. Tu sta obravnavana le delno, v nekih njunih vlogah; enako kot Rupnik, Kidrič, Maček itn. Nikogar ne odkrivam v celoti; zavedam se, da je to nemogoče; zato tudi sodba o nikomer ni mogoča. Le analitične pripombe, ki pa jih je mogoče - in treba - dopolnjevati in omejevati z drugimi; z nanovo odkritimi dejstvi in presojami; pa s presojami s povsem drugih območij. Vsaka takšna analiza - tudi moja, čeprav je še tako obsežna - je silovito delna. Giblje se le okrog ene teme ali nekaj izbranih tem; vsa raznolikost ostalega sveta ostaja zunaj analize, včasih povsem nedotaknjena, včasih celo neznana; večina sveta nam je neznanega. Znano nam je le, kar z zavestjo - in izkustvom - zadenemo, kar opišemo ali doživimo; delamo pač le preseke skozi točke in prostore, kar je posel brez meja.

Še enkrat prosim bravca, naj moje izraze, kot so nacizem, klerofašizem ipd., ne jemlje v negativnem, moralnem, ideološkem, polemičnem pomenu, kot tudi ne izrazov stalinizem itn. Le kdor vidi v stalinizmu golo zlo in ne zgodovinskega dejavnika, bo čutil, da z izrazom nacizem nekoga psujem ali omalovažujem ali javno sramotim. Pa ne delam ne tega ne onega: fašist, stalinist in liberalec so mi enako tuji-blizu; ker vem, da sem - bil - tudi sam vse to. Da vsega tega ne bi mogel razumeti, če ne bi bil praktično in v srcu sam vse to. V tem pogledu jemljem nase soodgovornost za vse, kar se je zgodilo in se godi.

Ta razprava, ki jo posvečam Vombergarju (Jeločniku itn.), se pač tiče teme o DJ in SPED; druge so se tikale PJa in partijske politike v SD. Zmerom si raziskovalec izbere neko omejujočo temo-snov. Tokrat se posebej močno vživljam v naravo - »dušo« - DJa; prikazujem njegove plati s tega in onega vidika; temne, svetle, kakor hočete. Zame so vse svetle, kadar jih opisujem, saj jih tedaj osvetljujem; in vse temne, ker je človekovo ravnanje v zgodovini in družbi temno, celo zločinsko.

Tej usodi se ne more nihče ogniti. Kdor pravi, da je čist in da je čista le njegova stran, je v samoslepilu, ki ga potrebuje zaradi boja za oblast, a tudi zaradi nuje udejanjenja svojih vizij.

Samovšečnosti mu ne zamerim; on pa mi naj ne zameri, da mu jo slačim; da kažem, kaj je zadaj; točneje: kaj vidim, da je zadaj. Drugi vidijo drugače: le v javni konfrontaciji idej-konstrukcij-hipotez, za katerimi pa vsakdo, ki jih postavlja, odgovorno stoji, je mogoče nadaljevati zgodovino ali vsaj razpravo o zgodovini tega sveta. Vsako fizično - državno itn. - izpostavljanje ene države in izločanje druge države pomeni močno zniževanje CD. A na CD - in na krščansko ljubezen do drugega kot drugega - pristajam; prvo bi rad razumel kot redukcijo in imanentizacijo druge. Obe sta moja zavestna vrednostna izbira. To izbiro utemeljujem, ne le na enem mestu. Trdim, da je danes najprimernejša: evropeizacija postindustrijske družbe itn. na eni in nova evangelizacija na drugi strani; oboje naj bi se dopolnjevalo. Seveda pa načelno ne trdim, da je to edina prava opcija; trdim le, da odklanjam totalitarne opcije - tudi opcijo DJa, kakor je razumljena danes. Dokazujem, da so neprimerne; zato slabe. Tu pač tvegam sodbo. A ne obsojam ljudi, ki so se znašli znotraj teh opcij. Svet je močnejši od posameznikov. Posamezniki ga lahko premagajo le z ljubeznijo.

Kot dodatek:

Eden med citati, ki jih navaja Dimnik, je edinstven. Nikakor ga ni mogoče vzeti le kot prazno retoriko; niti le kot željo; ampak kot poskus udejanjiti idejo, ki jo bom navedel-opisal, v realnih okvirjih. Enako sta ravnala Kidrič in Kardelj. Rupnik piše: »Slovinci morajo že enkrat pokazati, da so tudi sami, brez pomoči kogar koli« - ta pripis je stvar želje, sploh ni mogoč, posebno pa ni bil mogoč za DJ leta 1944 - »sposobni, da državno politično ustvarjajo, da prebrodijo zares velike in zahtevne težave, in da si pribore vsaj toliko samostojnosti in neodvisnosti, kolikor je to na njihovem življenjskem prostoru mogoče, ter si tako končno zaslužijo vzdevek: državniški narod.«

Kritizirati PJ, da ni ustvarjal slovenske ND l. 45, je enako kot kritizirati Rupnika, da je ni; Rupnik je imel še manj možnosti od Kidriča. A je vedel, za kaj gre. Vsaka elita, ki je odgovorna, skuša doseči nek cilj kot realen; Anton Korošec pač tisto, kar je zmoget in kar je bilo mogoče l. 1918. Govoriti danes, kot beremo v publicistiki SKS - tudi SPE -, da smo bili l. 1918 prodani itn., so ideološko diletantske fraze, neodgovorne. Da je bilo med leti 1941 do 45 mogoče doseči več, kot je bil pripravljen verjeti Natlačen (ali Stare), je dokazoval tako Rupnik s svojim slovenskim nacizmom kot Kidrič s svojim stalinizmom (ali nacistalinizmom); Rupnik je gojil nekak klerofašizem, saj je bil po eni strani tudi eksponent - delegat - slovenske KC: Rožmana, kar stalno poudarja Kociper.

7

O čemer sem pisal na zadnjih straneh, je leta 1930 še skrito v prihodnosti, čeprav je že v možnosti; a ta možnost na kmetih še ni aktualizirana; **Voda** je še ne tematizira. **Voda** prikazuje neko realno podobo tedanjih kmetiških Slovencev, tudi zato so jo ljudje tako radi gledali, ki pa ne odpira novih perspektiv; morda je tudi v tem prijeten občutek občinstva, da živi v trdno zamejenem svetu-družbi.

Medtem ko recimo Šeligova **Čarovnica** ali Jančarjev **Klementov padec** ali Jovanovičev **Tumor** probleme-svet odpira. Takšne drame vnašajo v našo zavest-eksistenco negotovost. Tudi zato jih imajo ideologi rearhaizacije za nihilistične, ker je tem ideologom nično vse, kar ne služi stabilizaciji na način opisanega Dja. Za SPD je značilno ravno to, da problematizira, avtoreflektira; da noče ničesar zakoličiti oz. zaustaviti, do konca dognati, omejiti, stabilizirati. To je v skladu s postmoderno zamisljo sveta, ki ne potrebuje več temeljev - prve biti itn. -, ampak ji zadoščajo razmerja, mreže, hipoteze, ki se vežejo med sabo; vse je ena sama fluktuirajoča, nenehno novim izzivom okolja prilagajajoča se, redefinirajoča se silno mobilna leteča preproga, če hočete. Njen temelj more biti, zame, edino v transcendentnem Bogu; in v nikaki Naturi-Mitu-Svetem Razredu-Ėtiki.

Postmoderni svet je - s stališča socialne zgodovine - neulovljiv, negotov; iz vesti ni mogoče sklepati na trdnost in edinoveljavnost nobene tosvetne tvorbe-države, ideje. Evangeljski Bog se je razkril v svoji edinstveni luči šele zdaj - s koncilsko teologijo -, ko se je človeku odprla praznina mikro in makrokozmosa. Prejšnja polnost atoma in materije - stabilnost sveta, ki teče po zakonih - je Boga izrivala v nenavzočnost; ni ga potrebovala, saj so bili tu zakoni Narave, prej pa Mita, analogije mita; te so celo bližje postmodernemu umu.

Usoda **Vode** je, da je šel njen svet neogibno po zlu; to je uprizoril - v **Napadu** in **Razvalu** - sam dramatik. Karakterizacije posestnikov v **Vodi** so tudi zato tako posrečene, ker so tako točne za slovensko zaostalost; s tem Vombergar implicite sam kritizira ruralistično in konservativno platformo, na kateri je potem stal dobršen del Dja, njegov nerevolucionarni del. Tudi tu je vzrok za Vombergarjevo lastno protislovnost oz. za to, da sam globoko občuteno doživlja nezanesljivost svojih ideoloških opcij.

Kne je nosivec tega bedastega konservativizma. Na Jakopičevo vprašanje: »Ali je voda za našo vas potrebna ali ni?« odgovarja neumno: »Popolnoma nepotrebna! Pozimi jo je tako ali tako dovolj - spomladi in jeseni je kapnica - poleti jo pa dovažamo, če je ravno suša.« Primožek ga podpre: »Tako je! Da bi vodo še plačevali kot vino in žganje! V Krnici jo zastonj dobimo!« Dokaz, da ima prav, izvede Kne zelo značilno; ko med polemizirajočimi ni mogoče priti do konsenza, se odloča za avtoritarnost in silo. Ta sila bo povzročila reakcijo drugače mislečih; tudi PJa. Jakopiču, ki se ni dal prepričati: »Kaj - to se pravi - ali se tako govori z menoj? Tajnik gori ali doli - jaz sem Kne in vem, kaj sem! Če Kne ob mizo udari (udari ob mizo), se pol fare strese in šel! ... Brez nas se ne bo nič ukrepalo v občini in kar se bo ukrepalo, se bo ukrepalo tako, kot bomo mi hoteli!«

Kne se je zmotil. Le še desetletje, potem so prišli drugi, ki niso le tolkli ob mizo, ampak po glavah; do smrti. Ukrepalo se je, kot so oni hoteli. In Kne je šel z volovi in nekaj lastnine na vozu na Koroško, na poti ga je varoval domobranski oficir Vinko iz **Razvala**. Morda Kne še v avstrijskih taboriščih ni razumel, za kaj gre, morda je bil on tisti gruntar, ki je preprečeval sinu - v taborišču, po vojni, ko ni imel nihče nič in tudi Kne ne -, da bi se oženil z dekletom, ki ni z grunta! (To zgodbo pripovedujejo člani SPĖ kot značilno.) Ta sloj-tip slovenskih kmetov pač ni imel prožnega uma, kot ga je zahteval Rupnik. Zaradi njega je revolucija - kot razredna in socialna - mnogo lažje uspela; s Kneti bi ostali Slovenci res v divji davnini.

Voda idejno ni strukturirana po Cankarjevem modelu spora med bogatimi-posestniki in reveži; spor teče drugače: med posestniki samimi, a tudi tako, da so na drugi strani pomešani posestniki - Robas - in bajtarji, Šimen. Ne gre za

razredni spor, ampak deloma za spor med preveč pogoltnimi oz. skopimi, vsekakor neumnimi; pa za spor med neumnimi in pametnejšimi; bajtar Šimen spada med slednje, a ni njihov voditelj. Spor torej nima razrednega značaja. To je v skladu z nadaljnjim razvojem desnice, da hoče enotnost naroda, ne pa razredni boj.

Delo za spomenik (vodovod) se nadaljuje, ker podpreta Jakopiča Robas in Šimen; in ker je na njuni strani Kne. Tega je Kopriva-Prelesnik spretno obrnil v svojo korist; izrabil je njegovo neizmerno samoljubje.

Je pa v nečem Vombergar posebej daljnoviden. L. 41 se je začela revolucija sicer na narodni bazi, deloma tudi na razredni, vendar vsaj v enaki meri kot zasebni konflikt med različnimi strujami posestnikov; ti so se dali manipulirati od Partije. Ne da se reči, da bi bil DJ sestavljen iz vaških bogatašev, PJ pa iz revežev; niti narobe; (kontra)revolucija je tekla povprek skozi oba svetova. Kot teče spor v **Vodi** razredno netipično; in je takšna tipika sploh bolj stvar ideološke teorije kot stvarnosti. Upornike vodi bogata Hribarica; Kne je celo na strani Jakopiča oz. Rebrnika, čeprav se ta umakne pred razvojem dogodkov, se naredi bolnega, ker se povsem izgubi. Vsak deluje le iz svojega interesa oz. karakterne slabosti. »Opozicija«, ki sicer ni profilirana strankarsko politično, a obstaja, je opozicija zoper župana; Hribarica se je z njim skregala, ker ni dal zamož svoje hčerke njenemu sinu. Slovenska vas, vsaj takšna kot je prikazana, ni na višini tedanje slovenske zgodovine oz. njenih možnosti in že realnosti, kakor jo kažejo **Viničarji** itn.

»Opozicijski odborniki sploh ne gredo« v sprevodu. »Mesto zastav so izobesili vreče.« Nočejo enotnosti, ki je potrebna za razširitev komunikacij; živijo od zasebnih strasti-prepira; takšna vas je v socialno moralnem razkroju. Obeta se rabuka; upor, ki pa je revolucija brez glave, brez ideje, en sam kaos. Prav to stanje je uporabil - če nočemo reči: zlorabil - komunizem. Robas: »Kaj nam ta peščica puntarjev!? Mar nimamo straž in gasilcev, ki pridejo od vseh strani? Še ganiti se ne bodo upali!« Pred durmi je pretep; ta pa je podlaga za fašizem. Fašizem bi se porodil, če bi se socialni razkroj v vasi nadaljeval in poglobljajal. A se ne; vsaj v optiki **Vode** se ne, ker razkroj Varuh zaustavi, preden se prepir razvije v državljansko vojno. Še zmerom deluje stari fevdalni princip.

Tudi Hribarica se umiri, čeprav prej tuli: »Ali smo mar Rebrniku postavljali spomenik?! Kar smo mi postavili, lahko tudi mi razbijemo!« Njena - in njenih pristašev - reakcija je otročja; a obenem avtodestruktivna. Njihova strast je nenadzorovana; potrebujejo Varuha, kajti če so sami, se prepuščajo svojim besnilom in slabostim. Enotnost - sloga, konsenz -, ki nastane v vasi, nastane le s pomočjo Varuha (kasnejšega Generala).

Da je socialno ideološko politična - eksistencialna - situacija v **Vodi** še nerazčlenjena, se vidi nazorno iz »pesmi kopačev«, se pravi ljudi, ki kopljejo vodovod. V 4. prizoru 2. dejanja »pridejo v sobo« - v gostilniško pri županu - »v najsijajnejšem razpoloženju«. Če bi bila **Voda** napisana v duhu Cankarjeve ali revolucionarno-uporne platforme, bi bila zagotovo ta(kšna) pesem - tudi zaradi priložnosti - razredno bojevita. A ni. Vombergar ostane na Vošnjakovem nivoju; Vošnjak namreč v drami **Premogar** - v prvi slovenski drami, ki kot osrednjo temo jemlje delavstvo in spor med delavci in lastniki-menežmentom - konflikt zaključí s spravo v krščanskem ali humanističnem duhu sprave-sloge. Vošnjak sodi kot ideolog še k Slovencem izpred časa ločitve duhov, ki jo je začel Mahnič med liberalizmom in klerikalizmom; kaj šele da bi Vošnjak pristal na zaostroitev pri Cankarju, v razrednost; zanj sta pomembna predvsem moralni in nacionalni vidiki. **Premogar** se

neha s pesmijo, ki je v bistvu vodviljska, iz čitalniške veseloigre; kot da bi z njo in s tem tipom napovedal Govekarjeve narodne igre.

Tudi **Voda** sili sem in tja v to smer; s kupleti, dva tri sem že navajal, a tudi s pesmijo kopačev, ki je celo množična. Vombergar je kot spreten dramaturg vedel, koliko pomeni pesem - kaj šele zborovska, udarna - v igri; ne le zaradi veselja igravcev do petja. Stvar je obenem načelna: pesem pomeni nekaj posebnega, je izraz neposrednega čustva, še posebej če je kolektivno, izraz skupine-naroda, ki se čutno kaže kot poln moči, ne da bi moral zato napovedati vojno in se v nji dokazovati. Pesem v drami-komediji je nadomestek za izraz občestvene moči, a benigni dokaz, v času, ko ni vojn, za ljudi, ki si ne želijo vojn.

Tudi zato veljamo Slovenci za narod, ki rad poje; ki se izraža - izraža svojo kolektivno dušo - z zborovskim petjem. To je dobro vedel PJ; tudi zato takšen pomen partizanskega petja, na mitingih, v brigadah itn. DJ je to posnemal, a spet nezadostno. PJ je dal zborovsko petje povsem v službo narodno politične ideje; partizanski zbori niso več čitalniški in iz veseloiger Vinka Vodopivca; ali Danila Bučarja, **Študentje smo** ali **Na Trško goro**, oba libreta je napisala njegova žena Metka Bučar. So spremljava revolucije-krv. Jo tudi - po vsebini - zahtevajo in zagovarjajo; ljudi pripravljajo nanjo kot na občestveni ritual; imajo močno psevdoreligiozno vsebino.

Pesem kopačev v **Vodi** še ni in sploh ni takšna. Dramatik še ne ve, kako bi jo uporabil. Poslušajmo: *To je življenje, to je vrvenje, ko da prevrniti hočemo svet! Kdor se ustavlja, se obotavlja, staremo, zmeljemo v prah ga in smet!* Na prvi pogled je to ultrarevolucionarna pesem; vsaj tako zvenijo verzi, ki kot da so parafraza **Internacionale**. Kot da so prišli sem zgolj zato, da grozijo staremu svetu - temu, ki je -, da oznanijo, kaj bodo storili z njim: kot Marx ali Bakunin: da ga strejo v prah; da ga prevrnejo. A pesem takoj zavije vstran in pokaže, da zadeva ni povsem resna: *Merimo, kopljemo, rijemo, grebemo, sekamo, dvigamo kamen in prst, vozimo, zvrčamo, mešamo, skladamo, sika, ropoče orodje vseh vrst!* Na začetku kitice se zdi, kot da gre ali za parodijo na Župančičevo pesem **Prebujenje** (*Tam krožijo sonca...! Mi pa pod njimi se bijemo, vijemo, sijemo, gasnemo, škodimo, hasnemo ...*) ali za njeno veseloigrsko obnovo. Ker razodeva Župančič prav v tej pesmi (kot v malokateri drugi) svoj ekspanzionistični vitalizem, skladen z Nietzschejevo zamislijo, s tedaj borbenim nacionalizmom, biologizmom - ta pesem je ena prvih radikalnih slovenskih zahtev po enakosti z drugimi darvinistično usmerjenimi narodi, iz tega duha je zrasel posebej PJ, a tudi DJ -, bi mogli razumeti drugo kitico kot dopolnilo v repertoarju: marksistični kitici sledi fašistična; povsem je v skladu z Mussolinijevim dinamizmom dela, energije, samoudejanjanja. Vendar se vidi, da ni mišljena resno; da je kuplet; da je v bistvu ironična kot prva. Kajti kot v prvi kopači prevračajo le zemljo in strejo v drobir le kamenje, da bi skopali jarek za vodovod, isto storijo v drugi. Vse to silno delovanje - mešanje sveta - je le kopanje in obračanje zemlje, ki jo je treba odstraniti, sicer ne bo mogoče položiti cevi. Vombergar kaže obilo daru za bister posmeh; odtod njegova kasnejša dejavnost: pisanje radijskih iger o **Jaki Smodlaku**.

Tretja kitica: *To je življenje, to je vrvenje, ko da se zida nov Babilon, kdor je zdaj z nami, naj se podviza, srečo izkoplje si zase in dom.* Ta kitica meri spet v svojo smer: ves zagon podredi posamezniku, katerega vabi, naj se priključi kolektivu; pravzaprav je kolektivu cilj posameznik: on si bo urejal srečo in dom. To je tudi poanta komedije: vzameta se dva para, tako ustanovita dve novi družini. Posameznik in kolektiv se dopolnjujeta. A ta posameznik ni razvita PO, je le

sredstvo reprodukcije občestva. Kopači so izraz vaškega kolektiva z njegove najboljše plati: kot skupna delovna akcija, ki bo vas modernizirala z vrsto novih civilizacijskih pridobitev; kmalu z elektriko, po vojni s telefonom, z asfaltiranjem cest itn. Vse to sodi v vsako samoupravo, ki jo je dobro poznal in propagiral že Vombergar, pred njim njegov vzor Krek, a se je silno razvila šele v 60. in 70. letih 20. stoletja. Vmes potaknjena beseda Babilon idilo ironizira; Vombergar ne bi bil rad patetičen; in ni. V tem nadkriljuje Govekarja, ki sentimentalizira in trobenta, ko olajšuje.

Vendar ima cela zgodba s pesmijo še pomembnejše ozadje; ne ironizirano, le dano na lahkoten način. Težko bi dejali, da gre za varianto milenarizma, saj gradnja vodovoda sama na sebi res ne omogoča tako daljnosežnih sklepov. A kljub temu ne bi pretiravali, če bi videli v tajnikovi kitici daljni odsev tiste človeške težnje, iz katere je zrasla marksistična revolucija, le da Vombergar ideje ni operacionaliziral; ostal je pri želji, pri pesmi o tej pravadni želji, ki je bistvo poganstva in njegovega verstva, medtem ko so naredili marksisti iz nje Znanost, seveda času primerno, danes ovrženo; iz nje so naredili tudi Vero, seveda prazno, danes povsem nemotivirajočo. Tajnik poje: *Kakor nekoč, ko kopale živali so - ironija je zmerom zraven, a dobrodušna - jarek globoki za hladno vodo, / v bratstvu živele sta zver in drobnica, / sosed sosedu zdaj proži roko!* Ne le da sta sosedva v Suhem dolu poimenovana zver in drobnica, s tem kritizirana in osmešena, saj sta preveličana; svetopisemska metafora o raju med bitji sveta, tj. o harmoniji, se tu pokriva z basnijo o živalih. Ironija dramatika seže torej precej daleč, tudi v versko sfero, a je tako ljubka, da tega nihče ne opazi. Nad to kitico se gotovo ni nihče pohujševal.

A če beremo podrobno, ugotovimo, kaj piše; in znova spoznamo, kako skeptičen duh je bil Vombergar. Ker je bila SLS že dolgo na oblasti, je razumljivo, da so bili v njenih vrstah - kaj šele med etabliranimi liberalci - večji skeptiki in več skeptikov kot med uporniki; ti živijo iz svojega naivnega idealizma. Tudi zato je bil DJ tako raznoter: sestavljen tudi iz rahlo utrujenih, modrih, stvarnih, pragmatičnih ljudi, ki so se navadili imeti distanco do vsega, saj so izkusili, kaj pomeni vladanje; in iz fanatikov, a tudi vidcev, navdušencev, nezadovoljnejšev, fantastov, ideologov, ki so dajali katoliški strani ideološko in skrajno resnobno podobo (Ehrlich, Tomec itn.).

Vombergar ni sodil med fanatike. Prisposodbo o paradižu kot o sodelovanju vseh je izkoristil za upodobitev nečesa minimalnega, a stvarnega in koristnega: za gradnjo vodovoda, medtem ko so Miheličeva, Zupan, Bor itn. kmalu za tem vzeli vizijo o paradižu, ki so ga hoteli prenesti na zemljo, skrajno zares. Če so peli, kot pojejo v Rebrnikovi gostilni kopači: *Pevke le med nami ni, / sloga, bratstvo tu živi!*, so izločili vse, ki niso na enak način peli, mislili, držali lopate; udejanjili so takšno bratovstvo, ki je bilo en sam teror. A v imenu gesla, s katerim se nastop kopačev - ti posedajo v gostilni, Katrica jim nalije pelinkovca, tako se zaključi njihov fašizem-komunizem - konča (*večno užival vodo bo zastonj*, namreč vsak, ki je z nami in ki dela z nami), bo nastala realna revolucija: v imenu obljub, da ne bo več davkov, vojske-vojne, razrednih sporov, revščine, bogatinstva, zaničevanja ubogih, sploh protislovij življenja. Vse bo zastonj!

Kmalu po vojni se je začelo kazati, da je bil le ves ta trud zastonj - zaman -, da rastejo zgolj stroški, kot bi se pritoževali Kne, Jeran in drugi. Sveta brez denarja in brez strasti ni bilo in ne bo - na tej zemlji, pa naj kopači različnih rodov

in ideologij še tako navdušeno prepevajo svoja načela. Vse to navdušenje se ponavadi konča v poplavi pelinkovca. Ljudje svoje ideje - in sebe - zapijejo.

8

Kar naprej ponavljam isto, kar je bistveno tako za Vombergarja kot za predvojno slovensko desnico in sredino: da še niso zmožni pravega konflikta; da si ga še ne predstavljajo; da vse preuredijo v blag konec. To vidimo tudi iz primerjave med Cankarjevim **Pohujšanjem**, dramo, ki je služila **Vodi** v več ozirih za zgled, in Vombergarjevo komedijo.

Sama ideja obeh komedij je sicer povsem različna, celo nasprotna. **Voda** vzgaja k slogi, k sodelovanju in - pol skeptično pol dobronamerno - predpostavlja možnost takšne sloge-sodelovanja, vendar le s pomočjo Varuha-Dobrotnika, tj. fevdalnega gospoda, čeprav moderniziranega v »Amerikanca«, v povratnika iz Amerike. **Pohujšanje** vzgaja kvečjemu k radikalnemu razkrinkavanju vsega na tem svetu, celo osebne bolečine zaradi razočaranja nad vsem, nad svetom, nad sabo. Za Vombergarja - v **Vodi** - je svet sestavljen iz pomanjkljivih, slabotnih, neumnih, pogoltnih, prepirljivih itn. ljudi, a ga pametni, močni, nesebični, čeprav realni posamezniki lahko znova spravijo nekako v red; da se nadaljuje, čeprav ne veličastno: pitje vode (še) ni pitje nektarja in ambrozije; tudi Kopriva-Prelesnik vode ne spremeni v vino.

Za Cankarja je stvar mnogo hujša. Ti pomanjkljivi, požrešni itn. ljudje - Šentflorjanci - so zli, nemarni, ogabni, malovredni do ničnosti: tako slabi, da z njimi živeti ni vredno; to spoznanje je Cankar direktno zabrusil tedanjim Slovencem v brk; odtod razumljiva tolikšna zamera. Vombergar je Cankarjevo kritiko vaščanov zelo omilil; če je ne bi, ne bi mogel vztrajati pri svojem socialnem konservativizmu, sredinstvu. Moral bi se priključiti revoluciji, saj bi ga gnalo moralno spoznanje, da ta svet ni nič vreden; da je vredno edino to, da ga v temelju prevrnemo in sezidamo Novega.

Vombergar pokaže - v Cankarjevem okviru -, kako se Suhodolci ponižujejo pred Koprivo; vendar še zdaleč ne tako radikalno, kot se Šentflorjanci pred Petrom. Življenje v **Vodi** je še znosno; življenje v **Pohujšanju** je neznosno. Ker mu je znosno, se Kopriva-Prelesnik vrne iz tujine v domovino, se tu oženi, čeprav k malopomembnemu tustu. Ker mu je neznosno, Peter znova zapusti domovino, sede na svatovski voz in gre svatovat - kar je svetla različica izraza popotovat, bloditi - po širnem svetu, sam, le s svojo fantazijo (Jacinto). Cankar zanika domovino; čeprav ne za dolgo, saj se čez tri leta vrne z Dunaja v Ljubljano. Vombergar je sicer ne potrdi kot veličastne, a nanjo pristane; Prelesnik se zadovolji s preprosto - stereotipno - ženico, s slikanjem na vasi - v času, ko se ne dela več v plain-airu, ko so impresionisti že zdavnaj iz mode, le še posamezniki kot Pavlovec jih nadarjeno nadaljujejo, bistvo kulture pa se je preselilo k Černigojevemu konstruktivizmu - a Černigoj zapusti Ljubljano -, k ekspresionizmu bratov Kraljev, ki ta svet in pokrajino in ljudi groteskizirata, obenem pa povezujeta z onim - verskim - svetom; to je čas Gruma, Majcna, a tudi Krefta; ne pa več Vošnjaka. Vombergar ostane v okvirju Vošnjaka, Finžgarja, Jalna.

Marksistična revolucija je bila mogoča šele tako, da se je vrnil iz tujine Peter, v tujini predelan v zgrajenega revolucionarja leninista; kot se je vrnil Andrej Gale (Brnčič); a ta iz zapora. Prelesnikova vrnitev ne zadošča; Prelesnik se vrne zato, da se bo doma umiril, prilagodil, utonil v domačem. - Zanimivo, da se velika večina udov SPE ne namerava vrniti v domovino; niso se pripravljene utopiti v družbi, ki jim je - tako vsi po vrsti ugotavljajo - tuja, tačas se je čez zanje sprejemljivo mero spremenila, a ne le politično. Preutrujeni so, da bi šli domovino revolucionirati - razen redkih zanesenjakov -, a preobčutljivi, da bi se dezidentificirali v tujem. Argentinsko okolje jim je danes bližje.

Prelesnik ni človek velike ambicije. Kot tudi Vombergar ni bil, saj bi sicer moral napisati vsako leto po eno dramo iz domobranskega življenja, iz revolucije, kot umetniško nadarjen človek dokumentirati razmerje SPE do predmeta. A se je pustil utišati. Žal je pri tem precej kriva njegova okolica, posebno kulturniška, ki bi ga morala spodbujati, ne pa ga zaustavljati in mu govoriti, da je dober komediograf, a slab traged; kar sploh ni v tolikšni meri res. Okolje bi ga moralo stimulirati s tem, da bi mu igrali napisane zadevne igre, ne pa, da ga je celo odvrčalo od takih zamisli. Emigracija ima svoj močan avtodestruktiven moment, enako kot druge socialne skupine. Le da ga zakriva za retoriko načel; kot se je to dogajalo Partiji.

Le nekdo, ki je tako cinično surov, vzvišeno sovražen, zasebno užaljen, da ima neutolažljivo potrebo po kompenzaciji, lumpenproletarec, nezakonski otrok, sirota, ki so jo preganjali in zaničevali, le tak človek, ki pa se je navzel - v tujini, v velikem svetu - velikih idej, a je povrh vsega še sila ambiciozen in vitalen, se bo odločil, da bo prišel domov svoj nekdanji nizkotni svet spreminjat, poboljševati, tj. revolucionirati; mislim na Petra. Ker ta povratnik ni blag doberdelnik kot Prelesnik, ampak ranjena zver, kot je Peter, sveta-domovine ne bo poboljševal s tem, da ji bo kaj dal, plačal za vodovod ali neotesance prijazno vzgajal, ampak bo menil, da je edina smotrna akcija poboljševanja sveta ta, da ta svet s konkretnimi ljudmi vred - kulaki, buržuji, belogardisti itn. - prevrne, likvidira, kar konkretno pomeni: pobije; Ehrlicha, Tomca, Praprotnika, družino iz **Razvala**, tako rekoč vse; tiste, ki mu služijo, pa ohrani podrejene, bodisi kot stražarje v taborišču, v katero je spremenil domovino (**Vstajenje**), bodisi kot državljane drugega reda in izvajavce, nenehoma ogrožene, kot vidimo v **Dialogih** in **Aferi**.

Ni naključje, da je bil Maks (**Kralj**) - anarhistični humanist - ubit; da se je Jerman umaknil; da pa sta preživela čez vse mere ambiciozni in dolgo časa cinični, hlapčevski, šele nato spet čezmerno naduti Ščuka, posebno pa Peter, ki uživa v tem, da ponižuje tiste, ki so nekoč poniževali njega kot siroto. Koliko zgodb poznamo o revežih z dna, ki so se - kot nadarjeni in pogumni fantje - skoz revolucijo socialno vzdignili, postali komandanti, partijski šefi, dobili oblast nad svojimi nekdanjimi gospodarji in jih iz slasti maščevalnosti (s)trli. Ta plat revolucije je zelo realna, človeška, motivacijska, a takšna, da ukinja njene razsvetljenske humanistične momente. Niso bili Mački, Marinki, Leskoški, Kavčiči, Dakiji, Luke Vidmarji itn. značilni primeri kombinacije Petra in nedozorelega, naivnega, nevednega, v svoje sanje manično in patološko zagledanega, realno skrajno ozkega, le v fantazmah brezbrežnega dijaka Dioniza iz **Vide**? Dionizova skrajna milenaristično utopična vera in skrajno Petrovo lumpenaristokratstvo - hoče grad in ga dobi, je model za prihodnjega lumpenfevdalca - ustvarita realiteto povojnega komunizma v domovini.

Slikar Prelesnik-Kopriva bo po vojni živel umaknjen kot slikarja Perko in Godec; v najboljšem primeru kot Pavlovec. V Suhem dolu bodo vladali Stari iz **Grede**,

Vodopivec iz **Zelene doline**. Vodo iz **Vode**, ki je še zmerom zdravilna, bodo popili ti Vodopivci, Stari in Sivi, ti lumpenkomisarji, ki se bodo dekostumirali in iz obrobja, iz magično skrivnostne **Vide**, prestopili v dolino, ki ne bo več zelena, ampak le še šentflorjanska, v do kraja skaljeno in onesnaženo močvirje. Naredili bodo mali svetovni potop. V tej poplavi bodo zadovoljni le novi **Mokrodolci**; v nji bodo plavalili novi **Krapi** - tega si Roš in Ingolič nista mogla predstavljati niti v sanjah -, ki pa jih **Ščuke** ne bodo požrle. Polagoma se bodo požrli sami med sabo. To kažeta - na tragično pošasten način - **Ana** in **Ljudožerci**. Z banalne strani pa bo ta svet **Dolina neštetihi radosti** ali **Dežela gasilcev**.

Ob tej bistveni razliki med **Vodo** in **Pohujšanjem** pa je nekaj sorodnosti; Slovenci živimo v istem svetu, le da ga različno tolmačimo in s tem navzemamo v njem različne vloge. Prva sorodnost je sorodnost med Petrovo in Koprivovo mladostjo-detinstvom. Kopriva piše županstvu o sebi: »Težko se boste spominjali, da je živel nekoč v občini suhodolski deček Janko Kopriva, sin bajtarice Jerice Koprive. Še kot otrok je zapustil Suhidol in šel po svetu iskat svoje sreče.« To je vsa podobnost.

Poanta pa je nasprotna. Kopriva ne opisuje svojega trpljenja; ni bil preganjan otrok, kot je toliko Cankarjevih likov do **Grešnika Lenarta**. Slovenija v Vombergarjevem zrcalu ni trda mačeha, ki sadistično muči svojo deco; tako jo doživlja Cankar; a tudi vsi, ki zasnujejo in začnejo revolucijo. Kopriva nikomur nič ne zameri; svojo revščino vzame kot naravno dejstvo; ni ne užaljen ne razboljen. Nasprotno: domovine se spominja z blago mislijo v srcu. (Tudi Peter v drugem dejanju, ko ji izpove svojo ljubezen; a te ljubezni ne zna - ne zmore - udejanjiti; ostaja mu le grenka čaša pelina.) »Živo mu je ostalo v spominu že tedanje prizadevanje vaščanov, da bi zgradili vodovod. Ko je prejel vaše pismo s prošnjo na ameriške rojake, se je takoj odločil, da vam pomaga ... Združite se, pozabite stare spore in neslogo in živite v bratstvu med seboj!«

Peter ni nameraval pomagati niti v svoji najbolj intimni trpeči in ljubezenski uri. Ljubi Domovino, v tem ko ji očita, da je vlačuga; a ne ljubi njenih prebivalcev, konkretnih ljudi. V tem je kar najmanj kristjan; in Cankar z njim. Kristjanu je ljuba konkretna PO. Cankar pa ne pokaže v Županu, Dacarju, Učitelju, Ekspeditorici itn. niti trohice človeškega v pomenu plemenitega, dobrega, simpatičnega; vsi so kot rejene živali, ki se tresejo le za svoje trebuhe. Takšni so, da revolucionarju potem res ni težko likvidirati jih. Ker niso - podani kot - ljudje, njihova odstranitev ni (se ne zdi) umor, je le čiščenje prostora, o katerem govorijo tudi člankarji iz Tabora, ki komunistov prav tako ne prikazujejo kot ljudi; glej **Vstajenje**.

Če smo pravični, moramo priznati, da tudi Vombergar ni posebno naklonjen opisovanju Knetov, Jeranov itn. kot PO, kot ljudi z vestjo, z notranjim življenjem, z ljubeznimi itn. Takšno opisovanje res ni naloga komedij; a velike komedije ga poznajo; glej lik Alcesta v Molierovem **Ljudomrzniku**. Vombergar je vsaj blago razumevajoč; Cankar ne. Cankar divje obsoja, napada, ponižuje: vrača, kar je doživljal sam; vrača desetkratno. V tem je **Pohujšanje** sicer bliskavo, a grdo delo. Tudi izraz maščevanja; kot je revolucija izraz maščevalnosti. Te maščevalnosti pa v Vombergarju ni. Vsaj v **Vodi** ne. In ne v **Vrnitvi**.

Lahko rečemo, da je **Voda** v marsičem parafraza na **Pohujšanje**, a tudi polemika z njim; ne eksplicitna, a stvarna. Vendar se Vombergarju in njegovi skupini ni posrečilo Slovencev prepričati, da Cankar ni imel prav; da Petrovega - in Dionizovega - lika ne gre posnemati ali jima celo dejavno slediti v novih

okolščinah. Kopriva za Slovence v letu 1941 ni privlačen zgled. Kaj naj bi tedaj s tem, da se pride nekdo poročiti in da pomaga zgraditi vodovod, ko pa gre za usodne dogodke slovenske zgodovine, v katerih bodo vode preplavljale polja, sovražeče se vojske požigale domačije; fašisti slovenske, glej Partljičevo dramo **Rdeče in sinje med drevjem**, partizani pobijali domobrance, glej **Razval**, domobranci partizane, glej **Komisarja Kriša**. Medtem ko so Kreft, Brnčič, Jože Pahor itn. pripravljali teren za revolucijo, širili ideje, na katerih je bilo mogoče utemeljiti revolucijo, so Vombergar, Jalen, Finžgar ljubezljivo popravljali prejšnji sistem, verujoči v človeka, kakršen je, čeprav ob tem trezno, modro, strpno kritični. A brez velikih vizij; tudi brez kontravizij, kot jih je skušal razvijati Rupnik, ki bi se mogle meriti z marksističnimi.

Ni naključje, da je imela skupina DJ med jesenjo 43 in pomladjo 45 vso moč v ljubljanski Dami, a da ni spravila skupaj drame, ki bi na njeni strani ustrezala Borovim, Zupanovim itn. medvojnim. Manjkal je zanos, ki ga je kazal Rupnik; in Jeločnik v povojnem **Vstajenju**. S čimer ne očitam Jeločniku premajhen zanos med vojno; le drugje se je uveljavljal, v odseku za propagando, ne v dramatiki. Ni se zavedal, da je dramatika najučinkovitejša propaganda. (Kaj je storila za razpad slovenskega komunizma komedija **Pod Prešernovo glavo**, vidimo iz podatka, da je bila igrana stopetdesetkrat zapovrstjo pred razprodano dvorano, in jo je šele umetniški vodja teatra odstavil z repertoarja; isto bi lahko rekli o Smoletovi **Antigoni**.) Dramatika ne le da najneposredneje vpliva na čustva ljudi; obenem tudi najnazorneje formulira ideološke platforme prihajajočih gibanj. **Voda** je formulirala eno tako platformo; za leto 1941 neprimerno; **Raztrganci** drugo. DJ platforma pa je v dramatiki v času, ko bi bila nujno potrebna, umanjkala.

Upam, da je iz mojega prikaza jasna slika, o katere pravilnosti sem prepričan. In da je slika, ki so jo v predvolivnem obdobju podajali ideologi PSKS, napačna, pristranska: prenašanje zgodovine. Ti ideologi trdijo, da je bil med vojno, a da je tako še danes (bilo pa da je tudi pred vojno, v času nastanka **Vode**), na eni strani tabor komunistov - **Puntarije, Viničarjev, Raztrgancev** itn. -, ki da so bolj negativni od nacistov; da nacistov med Slovenci sploh ni bilo; bili da so le okupatorji, ki pa nastopajo bolj ali manj benigno, saj podpirajo slovenski antikomunizem. Na drugi strani pa da je tabor demokratov, vodi ga DJ, danes KD. Moja slika je drugačna. Postavljam strukturo treh načeloma enakopravnih grup: prva: komunisti, levica, PJ; druga: nacisti, klerofašisti, DJ, desnica; tretja: pluralistični demokrati. Obe prvi skupini sta strukturno isti kot totalitarni, čeprav je PJ radikalnejši.

Tretja grupa je strukturalno različna, saj je pluralistična, a je bila med vojno in pred njo manj učinkovita oz. ne dovolj suverena. Danes je zmagala kot CD. Med vojno pa je bila potaknjena po vseh treh taborih. Na eni strani je bila samolastna, a politično, nazorsko, organizacijsko, idejno - s tem tudi socialno nacionalno - šibka, pomanjkljiva, mehka; od Gosarja in Šolarja na desni prek Mraka in Bartola v sredini do Kocbeka in Kozakov na levici. Dolgoročno in perspektivno pa je učinkovala prav ona; obe totalitarni grupi sta propadli, le da DJ tega noče priznati in je prav zdaj najavil svoj veliki come back, prikrit pod navideznim in delno celo iskrenim (pol)pluralizmom tipa predvojne SLS (Korošca), ki je dejansko avtoritarno in avtokratsko obvladovala vso slovensko politično, socialno in gospodarsko sceno; le ideološke ne. Polom te koncepcije na volitvah bo povzročil znotraj te skupine nujnost ločitve duhov na dve različni liniji-programa: na sredinsko tehnokratskega in na desno tradicionalno ideološko totalitarnega.

Večina ideologov PSKS je iz te smeri; to smer pa - kar je tipično za klerofašizem - vodijo duhovniki, kleriki; z ideološko militantnimi teksti - žal brez poglobljenosti - so se tu profilirali Stres, Ocvirk, Juhant, Slavko Snaj, Gril, Branko Rozman, Ivan Štuhec; in številni drugi, ki poskušajo znova obuditi, čeprav na hinavsko prikrit način, bojvito, klerikalno, oblastniško KC. Seveda pod ideologijo etizma, parola: poštenjake na oblast! Kot da bi šlo pri postmoderni oblasti za poštenost v allelonomičnem pomenu in ne za profesionalizem, ne za igro dogovarjanja po pravilih itn.

S svojo razpravo, ki analizira slovensko zgodovino-strukturo skozi SD, ugotavljam, kako sta nastala oba totalitarizma, kako sta bila med sabo v sporu in tudi istovetna, kako so se v njiju mešale razsvetljenske, humanistične, a tudi evangeljsko krščanske zamisli. V tem pogledu je moje delo v službi CD na eni strani, evangeljskega krščanstva na drugi; nasprotje retotalitarizaciji, pa čeprav prihaja od najbolj intelektualno prefinjenih, kot je Hribar; kaj šele od surovejših in manj umnih. Vombergarja opredeljujem v tem trikotniku, posebej med DJ in humanističnimi momenti umerjene in modre krščanske socialnosti, ki pa je žal premalo razsvetljensko profilirana.

Prav odsotnost tega momenta potiska Vombergarja v DJ kot totalitarno opcijo; kar bomo videli iz **Napada**. Socialnost je razumel preveč allelonomično, premalo na osnovi politično državljansko idejno avtonomne PO; zgolj osebna svobodna vest ne zadošča, če ni operacionalizirana v politično pluralističnem sistemu, ta pa ni kompleten, če dovoljuje le šibko liberalno socialdemokratsko opozicijo vladajoči avtoritarni Katoliški stranki, obenem pa ne razvija tako rekoč nikakršnih konceptov hipermoderne, postindustrijske, informacijske itn. družbe; če ostaja pri zamisli Kreka, na katero se tudi ves čas sklicuje; in celo Ehrlicha in Tomca. In če se ni pripravljen - morda ni sposoben - odpreti teološkemu, tudi etičnemu duhu Drugega Vaticanuma.

Moja naloga je: znotraj SKS in KC prizadevati si za vnos koncilskega duha: tako političnega kot še bolj teološkega. To počnem s kritično analizo slovenske katoliške tradicije, skozi analizo, ki skuša biti v največji mogoči meri utemeljena - argumentirana, dokumentirana - na empiriji in obenem znanstvena; torej ne ideološko pristranska. Pač pa v duhu CD, tj. ideološko nevtralne konstrukcije raziskovalnih konceptov.

9

Na hitro še drugo sorodnost Vombergarja s Cankarjem: kako Prelesnik-Kopriva obrača Suhodolce. Najprej Rebrnika (a na isti pošteni način tudi Primožka in Kneja), ki ga navduši za spomenik. Pristane na Rebrnikov predlog oz. prošnjo-željo: da bi na spomeniku upodobil - je ne le slikar, ampak tudi kipar - njega, župana. Tu se vidi vsa razlika med obema dramatikoma. Medtem ko Peter izsiljuje: denar, grad, tudi moralno priznanje od vsakega Šentflorjanca posebej, da je ta njegov (Petrov) nezakonski oče (s tem dokaže, da so vsi grešniki, ne pa idealni poštenjaki, kakor jih upodablja-zagovarja naivno bedasti učitelj Šviligoj in kakor nastopajo v javnem življenju, so tako rekoč živi poštenjaki na oblasti, kakor jih

terja v kolumni ene od številkk Družine Branko Rozman), je Prelesnik mnogo bolj pošten.

To je v skladu z Vombergarjevo oceno, da je ta svet vendar bistveno bolj pošten, kot ga je upodobil Cankar: nihče od Suhodolcev nima nezakonskega otroka oz. vsaj nič o tem ne vemo; itn. To bi bilo tudi v skladu z Rozmanovo zahtevo po poštenjakih na oblasti, saj se ob tem razume, da so enkrat že bili poštenjaki na oblasti, pač tedaj, ko je vladala SLS; tedaj družba v celoti sploh ni bila tako pokvarjena, kot je zdaj. A kaj, ko je ta pokvarjenost svetovni model; je značilna tudi za družbe, v katerih ni nikdar vladal komunizem, za ZDA, Anglijo. Je pa res, da tam ni vladala SLS; če bi, bi najbrž - tako obljubljajo kleroidologi - družbo obranila pred vdorom tujinskega zla. Prepričan sem, da gre v takšnem razmisleku za čezmerno neodgovornost, za načrtno zavajanje ljudi, za samoslepilo, ki je strukturalno isto, kot je bilo komunistično, le da ima drugačno vsebino: Poštenost namesto Naprednosti itn.

Če prav beremo **Vodo**, bi bilo bolje reči namesto poštenosti: zadržanost v zlu, zavrnost, ker je premočen bratovski teror običajev in nediferencirane družbe, v kateri lahko vsi nadzorujejo vse oz. vse Cerkev. Tega se v razplasteni hipermodernity urbanizirani družbi ne da, je stvar slovenske nerazvitosti. Če bi to »poštenost« hoteli zadržati, bi morali obdržati nerazvitost. Prav to sledi iz realnih načrtov ideologov PSKS, ki odklanjajo večjo industrijo, hočejo imeti Slovence kot narod turizma, podoben Avstriji, in se ne zavedajo, da je Avstrija po eni strani temeljito industrializirana, po drugi pa idilično turistično zaledje Nemčiji. Še zmerom bi se radi ognili svetovni realiteti, se zaprli pred drogo, aidsom itn. - kar bo nemogoče, če bomo hoteli biti odprta družba.

Prelesnik sam ne vara, ampak le počaka, da pokaže Rebrnik svojo samovšečnost; da pade v mrežo, ki si jo je sam spletel. Prelesnik ohrani čiste roke; to je v skladu z ideologijo čistosti/čistunstva - purizma, kot moralne drže - slovenske desnice. Cankar-Peter vrta v ljudi-Šentflorjance, da bi ti razkrili svojo moralno pokvarjenost; takorekoč prisili jih v resnico. Prelesnik ne; ni moralist; le pusti, da se stvari odvijajo po lastnem redu. Tako sta tudi Vombergar in desnica-sredina pustila, da se je slovenska družba odvijala po lastni zgodovinski naravi: in se je odvila v revolucijo. Pusti namreč tudi Petru - revolucionarjem, Dionizu, Andreju Galetu itn. -, da počnejo svoj posel. Šele ko je bilo prepozno - l. 42 -, se zave tega in spremeni taktiko.

Menim, da bi bilo še slabše, če bi se desnica komunistom postavila po robu še radikalneje: da bi jih že pred vojno začela ubijati, spravljati v taborišča, kot sta to počela fašizem in nacizem; to je DJ počel šele med vojno. Nemška zgodovina kaže, da so morali začeti Nemci po drugi vojni čisto od začetka graditi CD. Na bazi antikomunizma ni bilo mogoče zgraditi CD; kot bi tudi McCarthy ZDA potisnil v totalitarizem ali danes Le Pen pa Besançon Francijo. Rešitev je bila le ena: stopnjevati CD že pred vojno; kar pa je bilo mogoče le v radikalnem sporu s klerikalizmom; glej **Grčo, Hlapce, Aškerca**.

Današnji ideologi PSKS, ki skušajo dokazovati trajno demokratičnost SKS in slovenske ZKC - Rebula se sklicuje celo na Pija IX., ne pa na Janeza XXIII. -, bodo morali najprej znanstveno ovreči analizo Cankarja, Govekarja, Mraka in številnih drugih in jo zamenjati z analizo Medveda v **Sreče kolesu**, da bi prepričljivo utemeljili svoj prav; prva bi bila torej detronizacija Cankarja kot kritičnega in realističnega analitika-dramatika slovenske družbe. Se pravi, da je prav avtoritarizem klerikalizma kriv - ne zgolj sokriv - za rojstvo komunizma; ta

avtoritarizem je tudi odbijal razsvetljenske elemente-ljudi od sebe in jih potiskal k marksizmu. Analiza Medvedove dramatike - dram **Na odru življenja**, **Posestrimi** itn. - to dokazuje. Tudi analiza Detelove dramatike; Detela je skrajno kritičen do realitete slovenstva že pred prvo svetovno vojno; pa je etičen katoličan. A zares pošten analitik; ne le ideolog Poštenosti, tj. »krščanskega etosa«.

Pristaši slovenske CD in evangelijskega krščanstva bi najučinkoviteje zaustavili prevratniške komuniste, če bi odstranili vzroke za njihovo prevratniško delovanje: Kantorje - potem ne bi bilo Maksa; Župnike - potem ne bi bilo Jermana kot organizatorja odpora itn. Če pa dopuščajo, da se Kantor poveže z Župnikom, da Župnik v imenu (Z)KC Kantorja blagoslovi, potem je težko izbiti marksistom iz rok trditev, da KC podpira zločince oz. nasilniško, despotsko, izkoriščevalsko, krivično oblast. Te avtokritike Župnikov-despotov slovenska KC še ni naredila; tudi ne kaže, da jo bo, če gre po poti današnjih teologov-ideologov, ki vso temno zgodovino KC prikrivajo, idealizirajo: avtoritarnost opravičujejo z nujnim paternalizmom, ker da brez varuštva uboga slovenska otroška čreda ne more preživeti; in to trditev podpira tudi **Voda**. Avtoritarnost razlagajo kot avtoritetnost, patriarhalizem kot upoštevanje 4. božje ali Mojzesove zapovedi spoštovanja staršev, očeta.

Niso pripravljeni na drugačen odnos med starši in otroki, na takšnega, kakršen se razvija v hipermoderni LD; ki ji je sicer do spoštovanja staršev - torej tudi v duhu 4. zapovedi -, a ne v duhu patriarhalizma. Bolj ko sistem ščiti patriarhalizem (kot avtoritarizem), močnejša je opozicija, nato kaotična destrukcija patriarhalizma, glej lainščkove **Samorastneže**; težje je priti do prave mere tovariško sodelavskih, solidarnostno enakopravnostnih odnosov med starši in otroki. SPD kaže predvsem konflikte med obema rodovima-razredoma, med starši in otroki, ker je Partija prevzela avtoritarizem od KC. Šele danes je mogoče zidati na osnovah, ki jih je postavljala Kristan - v **Vrankoviću**, v **Volji** itn.

Vombergar prevzema idejo dramaturgije od Gogolja, od **Revizorja**. Prelesnik sprejema kmete kot Hlestakov predstavnik ruskega mesteca. Pri Gogolju se je zgledoval tudi Cankar, le da mu je dodal lastno noto popotništva, kritiko slovenske narave provincialno bednih razmer. Ljudje se ujemajo na svojo pogoltnost, samoljubje in strahopetnost; a Vombergar ne gre tako daleč kot Gogolj. Gogolj tematizira Hlestakova kot človeka, ki se je tudi sam ujel, čeprav nehote, v igro, ki jo je namestila usoda vsem; vsi smo njeni preganjanci, vsi smo slabi, tudi Hlestakov. Dobre figure v **Revizorju** ni; tudi v **Pohujšanju** ne. Peter je zelo dvoumen junak, junak-kriminallec (razbojnik). Medtem ko je - v skladu s slovenskim katoliškim socialnim etizmom - Prelesnik-Kopriva izjemen poštenjak; čeprav ne žrtev. Pomaga vsem, tudi sebi; a je nad usodo: on sam je Usoda. On je personalizacija snežnega plazua-Narave iz **Vrnitve**.

To je skrajno nevarno; vemo, kaj pomeni personalizirana Previdevnost (= Narava, glej **Vstajenje**). To je General; to je Rupnik. To je Oče-Patriarh, ki pomaga vsem in jih reši, ker se ne zmorejo sami. In ki sam začne kontrarevolucijo kot božji odposlanec; seveda kot odposlanec poganškega boga, ne krščanskega. Le v lastni zavesti - in v zavesti klerofašizirane KC - je izbran od Boga; kar pa je strašno samoslepilo.

Gogolj ve, da je revizor sam kriminallec, ki beži pred upniki itn. Cankar to idejo razvije in obrne v delno heroizacijo, ker je pač marksist in so mu uporniki - preganjanci - blizu, pa čeprav so kriminalci. Vombergar pa ne vidi nobene preganjanosti. V preprosti slovenski podeželski allelonomični družbi ni razloga, da bi kdo bežal; niti velikih kriminalcev ni. Ti nastajajo le v velikem svetu; tudi na

fronti: ubijavec Peter iz **Vrnitve**. Bratovstvo-teror je tako močen sklop, da ne dopusti nobene negativne svobode. Vsak poskus večje - radikalnejše - separacije od poenotene družbe v kali zatre.

Posestniki se med sabo prepirajo, a se obenem držijo - zavestno, je to njihova realna poštenost? - meje, ki jim jo pri tem določa model njihove (allelonomične, tj. na običajih temelječe) družbe. Kopriva se bo v to družbo vključil, čeprav kot njen Dobrotnik; morda ne bo ostal slikar-umetnik, ampak ji bo stopil na čelo; vsekakor bo njen del. Medtem ko Peter noče (p)ostati njen del, niti kot lumpendespotski graščak ne. Tako se mu gnusi(jo), da mora oditi. Vombergar je prepričan, da ni drugega sveta kot ta, ki je tu, naš, slovenski; tega je treba le nekoliko popraviti, modernizirati, vsaj tehnično; in zvečati njegovo sodelavsko moralo in socialno poštenost.

Cankar sanja o drugem svetu. Ko sanja o versko etično transcendentnem na mističen način (v **Romantičnih dušah**), je ustrežnejši kot tedaj, ko to sanjo veže na milenarizem. Sam predlagam - že ves čas - tretjo varianto: Mlakarjevo mistično (**Duše**), a obenem povezano s civilno razsvetljensko liberalno, znotraj katere je nova evangelizacija sploh šele mogoča. Allelonomično konzervativna družba, kakršno bi rada obnovila današnja PSKS, nove evangelizacije ne dopušča, ne razume, ne potrebuje; nova evangelizacija terja kot pogoj zase svobodo PO, to pa je v politično socialnem pomenu LD. Šele ko bodo teologi-ideologi rearhaizacije pristali na LD in CD iskreno in v celoti kot na tosvetni pogoj verskega uresničevanja, bodo razumeli koncilsko miselnost in se približali krščanstvu, ki ni čezmerno obremenjeno s poganstvom.

CD in LD strukturata prav za prav vsakega svojega člana v figuro, ki je napol znotraj napol zunaj. Znotraj družbe mora biti, sicer je povsem tuj in ni sposoben čutiti solidarno, enakostno, občestveno. Če je zgolj znotraj družbe, mu manjka svoboda, distanca do družbe in sebe; to distanco PSKS ukinja. Šele če je zunaj družbe, zunaj lastne družbenostne razsežnosti, je človek svoboden tako na eni - notranji - strani kot krščanska vest, na drugi - zunanjsosti - pa kot avtorefleksivna zavest, ki se nikoli do kraja ne poisti sama s seboj oz. s svojim nosivcem; ki je zmerom še nekaj drugega od tega, kar je in kar predstavlja; ki je zastopnik drugosti kot take; s tem pa tudi Boga, ki je Veliki drugi kot takšen. Despoti hočejo narediti iz ljudi zgolj identitete; potem so ljudje reificirani, le vloge-funkcije; ali le nosivci Poštenosti, Idej, Načel.

Liberalizem kot tak in allelonomični etizem sta si v tem strukturno enaka: ne eden ne drugi ne dopušča podvojitve, neidentitete, svobode, ki temelji na notranji dialektiki - bolje: paradoksalnosti - osebe. Liberalizem postane sprejemljiv šele, ko ga nadgradi ali izvotli krščanski transcendentizem, ljubezen - odnos - do drugega kot drugega, do nesebe, do nenašega, celo do negacije sebe, kar je šele pogoj odprtosti za vstop božjega. Funkcionalizem današnjega liberalizma - stari je temeljil na identitetni Naravi - temelji na simulirani naravi, na vlogi, ki pa je kot reč identiteta in edina eksistenca; to je genialno prikazal Jesih v **Sadežih**.

Konsekventno gledano tudi nosivec Poštenosti - »krščanskega etosa« - ni nič drugega kot vloga v ideološkem sistemu neototalitarizma, ki je seveda prav tako simuliran kot novi liberalizem, le da se tega ne zaveda; le da se hoče poistiti z Bogom. Odtod nujnost parole: Bog z nami, in vere-zaupanja v to parolo. To je negacija avtorefleksije. Neokonzervativizem ne more biti nesimulacijski; kajti (prazna) vera v polnost-moč-pristnost ideologij je mimo, s padcem komunizma in fašizma je propadla tudi sama. Obnovi obeh gibanj sta histerični in simulacijski na

drugo potenco. Človek v takšnem neokonzervativizmu, ki je blizu neofašizmu, ne pomeni drugega kot vlogo-reč, a opremi to vlogo s fascinacijo, prepričujoč se, da je kot vloga-reč izraz božje volje; dejansko je tu bog le čarovnik, ki vodi igro (kot sem večkrat pokazal ob Hribarjevi filozofiji in praksi).

Kopriva (še) noče postati tak čarovnik; v tem je še človek - in Vombergar z njim - stare baže, avtentičnega konzervativnega porekla. Njegov dedič leta 1992 pa bo že drugačen; vmes je postava Junaka-General (in Komisarja) oz. avtorefleksivnega kritika obeh vlog in dogajanja, ki je postavljeno na totalitarizem (**Afera**). Jeločnikov Junak je že čarovnik; svojo vlogo - Poslanstvo - že prejema iz rok Vile, magičnih sil. Enako Šeligova Darinka (**Čarovnica**), **Vida**, Jurij in Lenka (**Svatba**); tu se magistični trend ustavi in podre: avtodestruira.

Prav zato skušajo ideologi PSKS črtati - likvidirati, nihilizirati, anulirati - dogajanje med **Vodo** (ki se nadgradi z **Vstajanjem**-Junakom) in zgodovino povojnega slovenstva (SPD), da jim ne bi bilo treba priznati, da avtentičnost starega tipa ni več mogoča, ker ni več mogoča identitetna družba, kakršna je doma v **Vrnitvi**; da je slovenska družba neogibno in nevrnljivo postala LD (CD), ki deluje funkcionalistično-tehnološko, ne pa etično ideološko sakralizantno. Za evropeizacijo - preživetje - Slovencev je nujno pristati na polpreteklo dogajanje liberalizacije, ki je bilo obenem avtodestrukcija identitete.

Tudi Bog ni več, kot za stare, identiteta, torej poganski bog, ampak razlika ali, če uporabimo Lacanov izraz, razloka, v Rahnerjevem duhu: razlika od (do) vsega tosvetnega. Bog ni istoveten z ničemer zgolj tosvetnim; zato ni usmerjevalec zgodovine, držav, ZKC, slovenske KD, kot bi radi dokazali neopogani PSKS. Človek je šele v koncilskem duhu na eni strani vloga-reč, kolikor spada na ta svet, saj v njem funkcionira, deluje, utilitarizira, izpolnjuje naloge, ki mu jih poverjajo veliki sistemi, obenem pa znotraj teh velikih sistemov ustvarja zgodovino kot strast, kot narava. A je na drugi strani PO s svobodno vestjo - ne le zavestjo -, ki se v svetu sistemov in zgodovine udejanja. A ne na ravni sistemov-zgodovine, ne na ravni imanence, ampak v razsežnosti, ki prihaja od drugod, od onkraj, iz tujine, če hočete: od edine osebe, ki sme personalizirati svet, od osebnega in razodetega Boga, ki pa je obenem velika Skrivnost; torej ne povzemljiv v katero koli konfesionalno teologijo, v dogme, načela, rekla in znane stavke, torej ne v rečno-funkcionalno. Pravi Duh je Duh tega, kar je onkraj, neujemljiv, saj veje, kjer hoče, nikoli vpregljiv v sisteme tega sveta, pa naj se zde njegovim vernikom še tako katoliški, recimo kot ta, ki ga spoštuje Rebula, kot sistem Prvega Vaticanuma. Ta Duh je po mojem Vaticanum ne le dopolnil, ampak prepomenil, dvignil na drugačno raven, primerno današnjemu spoznanju, zgodovini, razvoju, a tudi izkustvu božjega, ki nikakor ni več predvsem disciplinsko, ampak mistično.

To dogajanje podvojitve, dezidentifikacije, ki omogoči življenje na dveh ravneh - na zgodovinsko funkcionalni in na osebno verski - in ki ne terja več od človeka, da je le hlapec, tj. vernik Despota, je sijajno opravila SPD od Mraka in Majna prek Šeliga, Jovanovića, Jančarja do najmlajših. To je dogajanje, ki izhaja iz Cankarjevega Petra, iz Hlestakova, iz vseh mogočih popotnikov - Arnoža, Webra (**Valček**), Šeligove Vide, Smoletovega Toneta itn. -, ne pa iz Koprive; ta se vrne, ne popotuje več. Evangeljsko krščanstvo razume popotovanje kot romanje k Bogu, a na zemlji v micelijskih mrežastih zvezah, po Deleuzovih neužlebljenih (ne)potih. Vrnitev je za tega duha mogoča le k Bogu, ne k domu na tej zemlji, kot misli in trdi **Vrnitev**; tudi **Voda**. Liki SPD, o katerih govorim, ne najdejo na tem svetu nobenega doma-neveste-bivše žene (to je spoznal Vombergar tudi v **Razvalu**),

ampak zgolj potovanje-beganje-blod(e)nje, dokler ga ne razrešijo, kot Strniša z Uršulo in Priorjem, kot Smole z Antigono, kot Majcen s kaplanom Sergejem, kot Mrak z Ješuo, v odnosu do transcendence.

10

Slovenska družba v **Vodi** je v osnovi že simulacijska; tega se dramatik ne zaveda, a to kaže. Razliko med družbo-svetom **Vrnitve** in **Vode** vidimo v razliki med obema tipoma folklorne.

V **Vrnitvi** je še samoumevna. Čeprav, če bi mislili radikalno, tudi ta ni več pristna, saj jo dramatik že opisuje, s tem pa že podvaja. Prava identitetna družba ne prenese podvajanja v pomenu-vlogi pisane besede; le ustne, le takšne, ki ne ostane, ki ne gre v depot polisne družbe, ampak ostaja le v kolektivnem spominu pevcev, goslačev, igravcev folklornih iger, ki niso niti še igravci, ampak te igre živijo kot avtentične, in niti še folklorni, ker so te »igre« ritualne, magijsko versko pogansko nereflektirane. Igra sama na sebi je zmerom že podvojitev; preden se ludizira, je ritual; tedaj še ni teatralizacija. Drama-komedija pa je že tipična teatralizacija. Naj to razliko v našem primeru zanemarimo; tu je ne nameravamo podrobneje reflektirati. Pač pa iz nje izhajamo.

Vrnitev se dogaja na sveti - božični - večer. Torej v svetem času: tedaj, ko se rodi Odrešenik; a prav tedaj se pripravlja umor (Peter namerava umoriti Janka). Čas med Božičem in Tremi kralji (theofanija) je v poganskem svetu volčji čas; Šeligo ga je dal v naslov drame (**Volčji čas ljubezni**) kot simbol za čas stalinizma. (Stalinizem Boga načrtno ubija, muči, preganja. Konec stalinizma je torej razglašenje Boga; to naj bi se dogodilo danes.) Vombergar prepreči nastanek volčjega časa tako, da bog-narava kaznuje zločinca, preden se temu posreči izpeljati grdo nakano. Vombergar s tem dodatno utrjuje prepričanje, da lahko - z božjo pomočjo - SKS prepreči nastanek destruktivne družbe, tistega prehodnega časa, v katerem zavlada najprej komunistično samoslepilo, seveda z zločinskostjo komunizma, nato pa avtodestrukcija tega samoslepila v povojnem (avto)kričnem radikalnem liberalizmu-libertinstvu.

Kot vemo, tega SKS ni preprečila. Vemo tudi, da se je ta čas dejansko začela združena vojaška akcija dveh antikomunističnih totalitarizmov, italijanskega fašizma in nemškega nacizma, ta dva sta prva načela mirno, urejeno slovensko družbo, ki je bila pod vodstvom SKS; dala sta obenem tudi priložnost komunistom, da so se udeležili s svojo revolucijo. Struktura - poslanica - **Vrnitve** je ostala želja oz. veljala je le še komaj desetletje. Bog se ni vmešal v slovensko zgodovino, kot je pričakovala SKS; ali je ostal oddaljen, se umaknil, ali pa, kar bi rad tematiziral jaz, deloval na način, ki ga je treba šele razumeti, ki ga je ta ali oni v SPE že razumel - Simčič, deloma tudi Vombergar v **Razvalu** -, a je danes PSKS na ta odkritja pozabila oz. jih zanika-zakriva. Preprečiti nastanek volčjega časa, časa volčje ljubezni, zoperljubezni, spačene ljubezni, je dejansko strahotna človekova nadutost in samoslepilo; če ga ni hotel preprečiti Jezus kot Bog sam in se je pustil križati, kako naj bi ga potem preprečili mi, zgolj ljudje?!

Predvojna SKS je bila tudi v tem poganska. Imela se je za sposobnejšo od drugih delov svetovne KC. Ali pa je tako mislila preprečiti nastanek liberalizacije tedanja celotna KC od Pija IX. naprej pa vse do inclusive Pija XII. Korošec in tedanja SLS sta se imela za zelo močna, seveda pod pogojem, da ostane Jugoslavija zunaj vojaškega spopada. To je bil za Korošca tudi glavni razlog, da je pristopil k trojnemu sporazumu Osi; prevedriti vojno. Mislil je, da bosta v svetu zavladata najprej fašizem, za dolgo, potem komunizem; oba za sto let. Morda bi mogli Slovenci mimo te preizkušnje. Naredil je vse, da bi do usodnega ne prišlo. A ...

Na drugi strani je težko trditi, da tedanji katoliški ideologi ne bi poznali Svetega pisma, izreka: pohujšanje mora priti, gorje le tistemu, po komer bo prišlo; da bi ne verjeli v Jezusovo križanje; da bi si res predstavljali, da se da križanosti na tem svetu ogniti. Poskušali so - a zaman - vse, da bi se križanosti ognili Slovenci kot narod; to je v skladu s socialno etiko, ki je prav v tem, da preprečuje nastanek zla; je po bistvu profilaktična. Oblikuje ljudi, ki so tako rekoč zunaj zla; a so prav zato zgolj spodobnostni in zunaj verskosti, zunaj srečanja z osebnim Bogom, ki je križani; to je model družbe Franca Jožefa, ki ga je Tomec skušal obdržati v novih razmerah, pač z večjo dozo bratovskega terorja.

V tem je bila SKS posebej dejavna: ne v sprejemanju križa, ampak v odmikanju križa. Njena tragedija je bila prav v tem, da je s tem odmikanjem križa - tudi z načrtom ostati zunaj vojaškega spopada, po letu 41 pa se ne udeleževati vojaških akcij - ta križ kar najbolj (seveda nehoti) priklicala, saj je prepustila dejavno uravnavanje zgodovine komunistom; šele po likvidacijah Kiklja, Župca itn. je razumela - tedaj je začel govoriti škof Rožman o mučencih -, za kaj gre. A ni ostala na liniji mučeništva, ki bi Partiji prej ko prej izbilo vse moralne argumente iz rok. Tako pa je delovala protislovno, na politično zgodovinski ravni premalo dejavno, versko usmerjenost pa je vse bolj zamenjavala s politično in nazadnje z vojaško.

Antigona, Ljudožerci, Proces svetujejo drugače: odreševati z žrtvijo; ne mešati žrtve z vojaško akcijo, kar je vodilo v vetrinjsko tragedijo, saj so bili mučenci dejansko vojaki. Vojaki so med vojno tiste, ki so jih ujeli, predajali domobranski politični policiji, ta pa je mučila, pošiljala v nemška taborišča; če ne sama direktno, pa s posredovanjem Nemcev-nacistov. Tudi s te strani so se uveljavile umazane roke. Vsega tega ljudem iz **Vrnitve** ni bilo treba početi; vse je namesto njih storil - rešil - Bog-bog. Tako je pač ta svet - Vombergar z njim - veroval: da tako bo.

Ljudje iz **Vrnitve** verujejo v svetost običajev, ki jih imajo za krščanske. Ne pravim, da niso - in v ničemer - krščanski. Pravim le, da je veliko v njih ostalo poganskega; da so morda premalo ali le po vrhu pokristjanjeni. Da so bolj običaji (iz česar nastane allelonomična družba, tj. družba običajev, običajnega »prava«) kot pa soočanje s krščanskim sporočilom; kot osebni dialog z Bogom. Dramatik natančno popiše odvijanje običajev-obreda: škropljenje z blagoslovljeno vodo, s kadihom nad žerjavico, gledajo jaslce, molijo: »Varuj nas ognja sveti Florijan!« - Vse to je z današnjega stališča precej vprašljivo, kajti izkušamo, da ne varujeta pred fizičnim ognjem ne sveti Florijan ne sam Bog; tu je protestantska kritika upravičena.

Molijo sicer: »Hvaljen bodi Jezus Kristus!« in v Kristusa tudi verujejo; a kaj je zanje Kristus? Varovalec ognja-družine, te, konkretne. A vemo, da to ni bil, družine v **Razvalu** ni zavaroval, niti sebe ne, moral je umreti zapuščen, nebranjen na križu. Ob tem pa je v **Vrnitvi** nekaj čudovito krščanskega; ravnanje vrnivšega Janka; pri

sebi se odpove posestvu in ženi, ki mu pripadata. V **Vrnitvi** je oboje. Eno je ravnanje po osebni svobodni vesti, drugo pa katoliško ritualizirana folklor.

Drama ne ostane le pri tej folklori. Dramatik vse sproti pokristjanja na krščanski način, ki pa je tudi vprašljiv; tudi ta in tu je dvojen. Scena: »potrkanje zvonov ... iz doline ... Molitev gospodarja in otrok, ki gredo okrog poslopij s kadilom in blagoslovljeno vodo.« Da je to dejanje predvsem pogansko, vidimo iz tega, da blagoslavlja poslopja gospodar Peter, ki je morivec - pravega gospodarja te hiše. Prav na božični dan se pripravlja, da bo še enkrat moril; istega človeka, ki ga prvič ni dovolj uspešno pobil. Koliko velja takšna molitev? Nič, saj je zunanja; je to, kar se počne v okvirju socialne etike-ritualike.

Danes je to pomnoženo in povsem zunanje blagoslavljanje kapelic, avtov, znamenj itn. Mar naj bi to pomenilo (re)kristjaniziranje Slovencev? Ne delovanje po vesti, ki pa ne terja antikomunizma, ampak nesebično ljubezen - odprtost - do drugega, torej nekaj, kar že v temelju ne more biti anti? Anti je komunistična in nacistična ideja: antifašizem, antikomunizem.

Allelonomična družba terja od arhaičnih kmetov, da se križajo ob določenih priložnostih in časih; da žebrajo tedaj molitve, ki pa so komaj razločne in zunanje; da sakralizirajo s takšnimi ritualnimi gestami-uroki svet in pričakujejo, da tako zagovorjen ne bo dopuščal delovanja zlih naravnih sil, personaliziranih v hudiča (kasneje v Rdečo zver - **Vstajenje**). Med vojno se je skazalo, da je ves ta pogansko praznovorni ritual odpovedal; tudi procesije, ki so molile k Mariji Pomagaj ipd. Bog je s tem jasno sporočil Slovincem in ljudem, naj s tem poganstvom nehajo; naj ne malikujejo obredov-imen-gest-stavb-ljudi (Varuhov), ampak naj se obrnejo navznoter, k sebi, k svoji svobodi in vesti. Gestikuliranje s svetim kot poganskim ni le odveč, ampak zavaja. Kajti odvrača od - vprašanja - svobode. (To vprašanje si mora človek nenehoma sam zastavljati in nanj praktično odgovarjati.) Dela vtis, kot da se da z žrtvovanjem osebne svobode doseči božjo milost. To je najbolj zoperkrščansko samoslepilo. Nič kolektivnega - in ritualnega - ne more človeka rešiti svobode in njegove osebne odgovornosti.

Vombergar kaže, kako je to odgovornost nase osebno in čudovito krščansko sprejel vrnivši se Janko. Janko ni mogel najti nobene primerne usmeritve v tem, da bi gestikuliral kot Peter in družina; svojo odločitev je sprejel sam, v globini svoje (za)vesti, kot berač, desocializiran, izključen iz občestvenega rituala. Tu je razumel Vombergar izjemno mnogo; in dal sijajen krščanski poduk socialnim etikom. Je pa bližja krščanstvu ob obredih razlaga, ki jo daje Peter, čeprav je tudi dvoumna. Na sinovo vprašanje, »zakaj je moral Jezušček v hlevu priti na svet?« odgovarja: »Ker je hotel nam, prevzetnim ljudem, povedati, kako moramo biti ponižni! Tudi revščino je treba spoštovati. Lahko bi si izbral kraljevski dvor in zlato zibelko, pa nam je hotel pokazati, da so mu ljubši ubogi in verni pastirci kot pa bogata in grešna gospoda. Zato ne smemo prezirati ubožcev - ker so božji varovanci! Včasih, pravijo, si izbere celo podobo berača, da nas preizkuša. Posebno na sveti večer. Zato moraš nocoj postreči vsakega berača, ki pride prosit in mu ne smeš odpreti vrat, dokler sam ne odide.«

S temi besedami ni uvedena le dramaturgija drame, sporočena je tudi njena vsebina-poslanica. Kajti prav na ta sveti večer pride berač, ta berač pa je bivši gospodar in Jeričin soprog Janko; ni ga mogoče vreči iz hiše, dokler ne gre sam. Vsaj en dan je zagotovljena svobodna volja nekoga drugega; ta drugi pa je poslanec Boga, v nekem pomenu, kot nakaže nadaljnji pogovor in besede planšarja Lenarta, sam Bog. Je nosivec božjega; je »svetloba«; je »duh«. V tej

točki se običaji kot zunanji in poganski, konvencionalni in družabni razklenejo: izza njih se pokaže resnica, ki jo simbolizirajo. Bog se pojavi v resnici med nami. Kar pomeni: ljudje smo dani na preizkušnjo, da se izkaže, kaj smo: ali dobri ali zli; ali krščanski ali barbari; ali nas vodi nesebična ljubezen do drugega kot drugega (Janka vodi, Petra ne).

Celotna **Vrnitev** je drama, v kateri se odloča, ali se bo ravnalo po vesti ali ne. Blagoslovitev hiše itn. ima smisel le tedaj, če se s tem odpiramo razodeti božji besedi, terjatvi Boga, da naj ljubimo druge bolj kot sebe; tej terjatvi Janko ustreže. Janko je obenem nastop božjega - teofanija -, zgled, preizkusna oseba in drugi kot tak. Ker ljubi svojo ženo in celo njene - ne svoje - otroke bolj kot sebe, ne terja pravice, ampak se odreče pravici - lastnini - in odide tja, kjer hodi za Kristusom: v usodo berača.

Ko bi hoteli današnji udje SKS to razumeti! Vombergar jim je vnaprej napisal scenarij, kako je treba ravnati krščansko. Del SPČ - v svojem verskem bistvu, kot sem bil predvideval - je ravnal tako; to nam je sporočil Simčič v **Mladosti** s Snežno. Žal danes SKS ni na lastni moralni in verski višini prejšnjih desetletij, ko je bila prisiljena v beraštvo in božjost. Pozabila je na božje besede, se opredelila le za pravičnost, tj. za pogansko etiko ravnotežja in skritega maščevanja. V tej etiki je krščanski Bog zakrit; to je etika pravičnih, poštenih, pokončnih, trdih, samozavestnih, samovšečnih, gospodarjev: socialna etika plasti lastnikov, ki so obenem posestniki resnice in morale. Bojim se, da je tudi ta etika le želja, le projekt.

Volitve so pokazale, da se ni uresničil; verjetno je, da v zdajšnjih okoliščinah na Slovenskem ni uresničljiv. Namesto molitve so za SKS odločale volitve; a volitve so se ponesrečile zaradi zunanjih vzrokov; molitev pa se ne bi smela, saj je odvisna le od molivca. Treba bi bilo moliti, kot je nakazal Vombergar; kot je razlagal Peter. A se zdi, da je bila molitev udov SKS v nemajhni meri takšna kot Petrova. Iskrena, ko je šlo za načelno izgovarjanje praznih besed; morda resnična, če bi šlo za navadnega berača: za to, da se mu da prostor za mizo in v hiši res le en dan v letu; takšen prihod berača na sveti večer je malo verjeten. Nikakor pa Peter ni resno mislil, da bi berača ohranil za mizo, kot je s svojim življenjem terjal Jezus, kajti ta berač je On sam: da bi Peter ravnal po vesti - ne terjal premoženja -, ampak sam odšel na pot, na romanje človeka, ki ve, da na tem svetu nima nič, da mu nič ne pritiče in da je najbolj božji tedaj, ko ima najmanj tosvetnega; kot so po Jezusovem zgledu storili tolikeri ubožni menihi, ne le sveti frančišek Asiški.

Celo Cankarjev Peter je odšel v svet kot popotnik-berač; ko je bil na vrhu slavlja in bi morda, če bi se boril za svoje uzurpirano mesto graščaka in despota, uspeval še naprej - tako se borita Kantor in Komisar, vsakdo, ki hoče v tem svetu gospodovati -, je vse pustil, se vsemu odpovedal in odšel na prazno cesto-pot. Celo v tem dejanju je več krščanskega kot v Vombergarjevem Petru, ki brani prilaščeno, po krivici pridobljeno. Ta Peter je res simbol za Komisarje, ki so zmagali: za Starega, Sivega itn. Pa je res pravica v tem, da se tem vzame in da po krivici prikrajšanim? Prav to je hotel doseči komunizem; seveda se lastnih obljub ni držal, vse si je prilastil sam. A pobuda je bila pravičn(išk)a, saj je v lastnikih gledal same Kantorje-zločince.

Vprašanje pa ostaja odprto: ali je katera koli pridobljena lastnina pravična, ali je nastala po poti Kantorja ali Leviniča iz **Kolesa** tako, kot meni KC, da je pravično. Nikoli ne bo rešeno. Jezus ga je rešil drugače. Ne z uveljavljanjem

pravice, ampak z odpovedjo - tako nasprotno Besançonu, tako bližnje Tolstoju - in z zapisanjem onkrajni Pravici, ki je ljubezen.

Tipično za poganški socialno etični svet je, kar uči ritual v **Vrnitvi**: da je treba berača sprejeti v hišo enkrat na leto; analize bakhanalij, saturnalij itn. kažejo, da je bila v starem poganskem Rimu dolžnost - običaj, a obvezen, ker je šlo še zmerom za allelonomično družbo -, da so enkrat na leto sužnji gospodarji; da mora enkrat na leto vsaka ženska spolno ustreči tujim moškim; da enkrat na leto vlada ulica, popolna razvezanost, strast, samovolja. Tudi ta običaj je del Pravice. Zakaj bi res zmerom imeli najlepše ženske le najbolj bogati in lepi, vladali le vladarji in bili brezpravni, grdi, zapuščeni zmerom brez moči? Je pravično, da je eden grd in drugi lep, eden sin bogatašev, drugi revežev?

Peter je silno sposoben, žal je rojen kot hlapec; je to pravično? Peter je šel dlje od poganškega rituala, ki simulira pravičnost, saj ta krivično družbo le simbolično podre - za en dan, v duhu komedije. Peter si je sam - kot (proto)revolucionar - vzel pravico; v boju za svojo korist je to pravico še bolj poteptal, kot je bila prej.

Vomberger ne ostane na višini svojega začetka. Janko se odloči po vesti, uteleša Boga, ko se odpove in vse zapusti, a je prav zato nagrajen in dobi vse tosvetno nazaj. To pa je prazna vera, ki je navdihovala morda ljudi v allelonomični družbi, prekleti in nekako predelani s slabo razumljenim krščanstvom (da se bo že na tem svetu vse izravnalo, če bo človek krščanski, da bo sam Bog poskrbel za pravico, človek sam tega ne sme, ostati mora ponižen), nikakor pa ta vera ni veljala več med vojno in po vojni. Kdor je znal brati znamenja, je moral ugotoviti, da je svet, kakršnega je konstruiral - posnemal - Vomberger v **Vrnitvi**, dokončno padel z revolucijo in po nji. Zamisel, da je obnovljiv, je samoslepilna.

Prvi dokaz za to je, da Janki - udje DJa, ki jim je bilo marsikaj po krivici vzeto, bili so odgnani iz lastnih domov v tujino, na cesto - leta 1992 niso več ponižno čakali, da jim bo naklonjena Usoda (snežni plaz), ki jo imajo za Boga; dejansko ji - Mu - niso več verjeli; Mu več ne verjamejo. Usodo so hoteli vzeti v lastne roke: kot Komisarji, kot Kantorji. V imenu Pravice odstraniti uzurpatorje, Petre; jih dati pred sodišče, jim za zločine soditi. Nikogar povabiti za mizo, se mu umakniti, ampak nasprotno: uvesti v hiši red pravičnosti, a pod svojim gospodstvom. Zato se vračajo - ideološko in moralno - k tistemu delu medvojnega DJa, ki je nacistoiden: ker je prav v tem delu najbolj razvit domobranski - desni - aktivizem, samozavest, moč gospodarja, ki uboga Usodo, ta pa ga kliče na mesto Vodnika naroda, lastnika zemlje, ga dela za total(itar)nega predstavnika Naroda.

Le po tej poti-metodi si današnja PSKS predstavlja, da bo uspela. Ker na parlamentarno demokratičnih volitvah ni, se mora nasloniti na resnico ulice, ki je ne zastopa le Jelinčič, ampak - paradoksalno posnemanje Partije - že pred skoraj stoletjem Ščuka, ko vodi poulične demonstracije zoper Grozda in oblast, vzpostavljeno na kolikor toliko demokratičnih volitvah. Za nove Ščuke - Ocvirke itn. - so Grozdi današnji oblastniki, ne glede na to, ali so še člani Partije (Prenovitelji) ali ne; le da so bili bivši člani; le da so prišli na oblast v prejšnjem sistemu oz. tudi še na prvih svobodnih volitvah, ki jih Ocvirki nimajo za zares svobodne in demokratične. Bodo imeli te druge, glede na to, da so bili na njih bolj poraženi kot na prvih? Ali pa se bodo udje SKS zavedeli, kaj počnejo, in pristali na CD, na LD, igrali vlogo, ki jim jo zaupajo volivci, vlogo srednje močne (šibke) opozicije, obenem pa se preusmerili v razsežnost koncilske nove evangelizacije, stran od pollaševalnosti?

Trdim, da je bila obnova nacistoidnosti DJa - duha **Vstajenja** - že krepko simulirana in simulativna: tudi ker ni hotela upoštevati resnice-dogajanja, ki se je dogodilo med leti 1941 in 1991. Prav to je značilno za fašizme-nacizme: da nočejo razumeti znamenj časa; da na silo hočejo vrniti družbo običajev, arhaičnosti, tradicije: Pravice, Totalnosti, Srednjega veka. Le da so evropski fašizmi to počeli v začetku 20. let, slovenski - srbski itn. - pod konec stoletja; ta razlika ni le empirično časovna. Nekaj je sicer gre na rovaš zaostale slovenske - še bolj srbske - zgodovine; večji del ne.

Merilo je: ali hočemo Slovenci v Evropo. Ta odločitev je »usodna«, »svetovno nazorska«, »ideološka«, temeljna. Če hočemo, potem so regresi v nacizem podobni Le Penovim, Schönbauerjevim, Admirantejevim, Paragovim itn.; so karikatura in rebarbarizirajoča tendenca znotraj kompleksov, ki gredo zanesljivo svojo povsem drugačno pot LD in CD. Če pa nočemo, potem smo se odpovedali Evropi, se osamili in tendiramo nazaj v jugovzhodni svet. Ne h koncilskemu krščanstvu, ampak k takšnemu, kot ga predstavljata rusko in še posebej srbsko pravoslavlje: h klerofašističnemu, k novemu - dejansko milenarističnemu - mesijanizmu.

Srbi - in Rusi - imajo za to bogato ideološko osnovo; vsaj dvestoletno, če ne od Ivana Groznega. A Slovenci? Skoraj nikake. Niti Hitler in Mussolini nista mislila na Evropo s centrom v Beogradu in Moskvi; in - realno empirično: kaj naj bi tam delala KC? Slovenski mesijanizem je sledil ruskemu, nato sovjetskemu; a na liniji marksizma-komunizma. Obnavljati mesijanizem-milenarizem, a na liniji KC, ko KC na Zahodu pristaja na CD in LD? Kakšne ideološke vire bo navajala nacistoidna smer v PSKS za svoje odločitve antievropeizacije? Komaj kakšne. Jih nima; tiste pa, ki so - marksistične -, so ji tuje kot razredne. Ali pa bo iznašala pravico - dolžnost - do boja (svete vojne) novega razreda, ki je razred depozitiranega DJa? Tako kaže.

S tem vnaša v družbo merila, ki jih Evropa ne prizna; pač pa jih vzpostavlja ustaška smer na Hrvaškem, četniška v Srbiji, belogardistična v Rusiji, vse močno povezane z milenarističnim pravoslavljem (recimo Svetim Savo kot Volkom) ali katolištvom. A na Hrvaškem je KC podprla Tujmana, ne Parage; niti ne krščanske demokracije. Kar je razumljivo; na Hrvaškem KC ali klerikalna stranka ni nikdar vladala; veliko večino je imela laična Kmečka stranka bratov Radičev. Vse drugače na Slovenskem, kjer KC očitno - navzlic nadškofu - obuja skomine po stari moči-oblasti in se prepričuje, da je edino ustrezno pravici, če dobi nazaj, kar je imela: vse, tudi politično oblast. Sicer ne bi bilo razumljivo, da bi se prav duhovniki tako angažirali v boju za oblast, že dolgo pred volitvami, vsaj eno leto. Tako so javno in nepazljivo razkrili svoj klerikalizem.

Velika slovenska krščanska literatura - Cankar, Pregelj, Gradnik, Balantič itn. - je za rabo današnje PSKS neuporabljiva. Značilno je, da je bila moja razlaga Balantiča - v knjigi **Ogenj, ki prečiščuje** - s strani SKS povsem nerazumljena, naletela je na popoln molk, ker je Balantiča razlagala kot pesnika mistike, skrivnosti, prepadov, vere v onkrajno, medtem ko ga Justin Stanovnik razlaga kot domobranskega pesnika, kar je gola manipulacija in zamenjava posledice - poboja domobrancev in tragedije - z vzrokom za tragedijo: z vojaško aktivistično usmeritvijo DJa, ki je bila Balantiču kot pesniku tuja. Stanovnik obnavlja dejansko Bora, Borove **Viharje**, in terja, naj jih še bolj previharimo, kot jih je komunizem; gre za izbruh ultraaktivizma, ki je po naravi nacistoiden.

Balantič se je učil pri Gradniku, Cankarju, Preglju; vsi ti pa so razbijali totalitarizem. Cankar ga je sicer hkrati tudi snoval, a marksističnega. Cankar je bil v 30. letih za SKS že daleč; vplivala sta Pregelj in Gradnik. Tadvpa pa sta naredila

ravno nasprotno od današnje SKS: Gradnik se je odpovedal svojemu začetnemu nacionalističnemu - na mejah že fašističnemu - agresivizmu, prešel v radikalni meditativizem, sprejemanje sveta, ljubezen do drugega, molitev, avtorefleksijo, avtokritiko, odpoved tosvetnemu in političnemu; celo zemljo je vse bolj razumel kot grob - glej cikel **Kmet govori v Večnih studencih**, 1938.

Pregelj je opravil strukturalno podobno avtokritiko svojega začetnega klerikalizma, dogmatizma, samozavestnega agresivizma. Človeka je radikaliziral v vprašanje, v območje vesti (**Plebanus Joannes**), v disociacijo etično in spoznavno enotne osebnosti (**Simon iz Praš**), v avtodestrukcijo (**Bogovec Jernej**), celo v nihilistično mistično bitje greha, ki je indiferenciran od odrešenja (**Thabiti kumi**). Tu je Pregelj bližji predvojnemu Zupanu (**Zasledovalec samega sebe**) kot Kocipru (**Goričancu**). Se bo PSKS vračala k Opeki, k Evgenu Lampetu, k Mahničju? Vrnitev h Kreku ne zadošča. Potrebno bo zavreči Preglja, Gradnika in Balantiča kot komunistične pisce ali pa jih samovoljno preinterpretirati.

11

Vombergar pristaja na delitev družbe med bogate in revne, posestnike in bajtarje; to kaže na njegovo treznost. Krščanstvo pristaja na to, ker ve, da absolutne enakosti ni mogoče doseči; da se boji za absolutno enakost spremenijo v klanja in v nove - često še bolj krivične - prerazdelitve oblasti in lastnine. (Na zadnjih volitvah je šlo dejansko za to, kdo bo novi lastnik - ne le oblastnik - v slovenski družbi: ali menežerji ali lastniki starega tipa, ki se alibizirajo s poštenjem. Krščanstvo ter Bog sta bila tu le zlorabljeni vrednoti.) Jezus celo govori o blagru ubogim; tudi gmotno revnim, beračem; govor na gori je osrednji del Njegovega sporočila. Partija je spoštovala revščino le tako dolgo, dokler so bili partijci revni; dokler je sama izhajala iz revščine in jo zastopala. Po vojni jo je zaničevala - v duhu banalnega razumevanja Nietzscheja: gorje premaganim, sramota za nemočne!

Vombergar zastopa družbo, ki temelji na premožnih; bogatih Slovencev tedaj - in še danes - prav za prav ni. (Za takšno družbo se vnema tudi današnja PSKS, sicer ne bi hotela dobiti nazaj vzetega premoženja. Volivni slogan je bil: poštenjake na oblast; a je to pomenilo tudi in hkrati: bivše lastnike na oblast, kajti edino ti da so si pridobili premoženje na pošten način.) Krščanstvo zavzema tretjo držo med obema: ne temelji na tem svetu, na tosvetnih vrednotah, zato se lahko opira na uboge; tudi na berače. To je druga plat **Vrnitve**; le da je berač v **Vrnitvi** le začasen.

To je v zvezi s celotno ZKC, ki sicer na eni strani upodablja javnega Jezusa na križu, a ne brez poveljanja, ki ga razume tudi kot (o)bogatenje. Srednjeveški - od Konstantina veljavni - model KC je uravnoteževanje tosvetne revščine ljudi, s katero si kupujejo nebesa, in bogastva Cerkve in cerkev, s katerim kažejo, kako bogat in nagrajen bo vsak kristjan na onem svetu; nebesa si predstavlja izrazito tosvetno: kot bogastvo. Ker živi KC tudi v realiteti kot ZKC, postanejo bogati tudi duhovniki; ne z zasebno lastnino, ampak kot vršivci posvetnih vlog. Zasebne lastnine nista

imela niti Hitler niti Stalin; šele Tito se je poburžoazil in so se njegovi dediči po njegovi smrti spopadli za njegove zasebne preproge, slone in kristal.

Bolj ko je bila neka cerkev bogato okrašena, z zlatom in dragimi kamni, bolj ko je slikarja kazala Kristusa v nebesih kot Vladarja - bodisi v zlatih mozaikih bodisi v iluzionizmu baroka, kjer so se kopali nebeščani v samih bleščavah, stanovali v gradovih, bili oblečeni v najrazkošnejša oblačila -, bolj prepričljiva se je zdela Pravica: da je-bo ubogi nagrajen na onem svetu, če pa je v milosti, tudi že na tem: kot kralj in visok cerkveni dostojanstvenik, kot plemič in celo kot vojak, tj. seveda kot General.

Po isti metodi-strukturi je zgrajena celotna **Voda**. Folklorni ritual, ki mu pravi drama »božična sodba« in ki je povsem poganski (KC ga ni zmogla izkoreniniti), ne služi le prikazovanju običajev, kar se dogaja Golarju - posebno v **Dveh nevestah** (Golar je kot Gaspari skoz slikanje običajev pesnik pogansko magičnega Naroda, s katerim se alibizira - vanj kostumira - pravkar nastajajoči slovenski meščan), ampak ima dramaturško funkcijo v drami, obenem pa je znamenje; če znamo znamenja prav in krščansko brati, vsa lahko kristjaniziramo. V božični sodbi sodi Naključje, ki je magično skrivnostno, kar je varianta **Vstajenja**. Vsakdo dvigne pokrov s svoje posode; »skrivnost pod njo mu pove usodo prihodnjega leta.« Jerica odkrije pepel; pepel pomeni smrt. »Kar odkrije gospodinja, pomeni vsej hiši! Nekdo na Zaplazu bo umrl.« Božja beseda pravi, da moramo biti na smrt zmerom pripravljeni, tudi na božični večer, tedaj, ko praznujemo Rojstvo kot tako, rojstvo Gospoda.

A težko je živeti v takšni stalni budnosti. Zato so znamenja: da nas še posebej opozarjajo in prebujajo. Če je poganski obred takšno znamenje, potem ni v nasprotju s krščanstvom; Bog more govoriti skoz vsako reč in vsaka reč more postati znamenje. In je v **Vrnitvi** tudi postala. Peter je razumel znamenje; vendar ravno narobe. Narobe pa ga je razumel, ker je hotel vzeti usodo v svoje roke - kot Trajbas, Komisar itn. Hotel je pripraviti smrt drugemu; in je - to je ideološki okvir drame - priklical smrt nase. To se je - nekako - dogodilo tudi Partiji; čeprav ni danes poražena, kot je bila nacistična. Manjka drugi pol: zaklani ni bil tosvetno vprestoljen; DJ ni na oblasti. Napačno bi bilo soditi, da je še zmerom zunaj igre, kar naj bi pomenilo, da je treba igro zaostri, iz parlamenta prenesti boj za Pravico na cesto, v neonacizem.

Koncilska teologija pristaja na sodobno znanost; o tem jasno govorijo razprave Korffa, Böckleja, Hunolda, Gründela itn. v **Priročniku krščanske etike**, ki je temeljno današnje delo krščanske teologije, katoliške in protestantske. Ne temeljijo več na Newtonu, na zakonih, na »Poštenosti« itn., ampak na svetu probabilizma in kontingence; Boga in krščanskost vnašajo v svet povsem drugače kot Mahnič in neotomizem. Za koncilskega duha ni škandalozno, da krivec ni dovolj kaznovan in nedolžni sploh ne nagrajen, pred pravičnim sodiščem osvobojen od obtožbe, rehabilitiran, kaj šele gmotno revaloriziran. Koncilska etika ve, da na tem svetu ni pravice in da si tudi nebes ne smemo predstavljati materialistično hedonistično, kot si jih je barok, v kraljevskem ornatu, v preobilici. Koncilski duh ve, da nihče ni povsem nedolžen in drugi povsem kriv; noče obnavljati baročnega chiaro-scuro. A še v baroku se tema in svetloba na sredini prelivata druga v drugo. Šele hipermoderna doba je uveljavila povsem črno belo tehniko in kontrastiranje: na eni strani en sam kaos (Wols), na drugi sama belina (Mondrian). Zgodovina je naključnostna; boj zoper njene učinke in odločitve, ki se ima za sveto pravičnega, le še stopnjuje njeno kaotičnost.

DJ si je danes prav s svojo samoobnovo zadrnil vrh okrog vratu. Če bi SKS molčala o medvojnih zadevah in prešla na koncilsko odpuščanje, kjer je že bila zadnja desetletja, bi brskali po preteklosti le strokovnjaki zgodovinarji, saj bi bilo vse sram izbrskati zlo, ki ga je zakrivil DJ, glede na to, da je vladal le nekaj let, PJ pa pol stoletja. A v svoji naivnosti, ki je bila obenem požrešnost, je SKS segla čez mero-mejo. Prepričana, da je - bila - povsem belo nedolžna in da so njene ideje še zmerom edino odrešilne, je sprožila raziskavo; tudi mojo; in pritegnila nase »sodbo«. Ta z moje strani ni obsodba, je pa kritika.

V hiši se dogaja prepoznavanje vrnivšega se - a drugačnega - Odiseja; Penelopa - Jerica - trpi. Zunaj pa se čuje svatovska pesem; dramatik jo navaja v celoti, več kitic, ki govorijo o nevesti in ženinu. Ta ritual je praritual, saj gre za eno od treh osnovnih dogodkov življenja: ob rojstvu in smrti je to poroka. Poroka in na njeni osnovi rojstvo služi reprodukciji tega sveta, zato je v bistvu prav ta ritual izrazito poganski. Kristus odgovarja z drugim obredom: z obhajilom, s transsubstanciacijo materije-telesa v Duha, v Njega samega, v njegovo Živo kri, kar pomeni Odrešenje. Eno je rojstvo na tem svetu - tudi če je **Rojstvo** v kataklizmično apokaliptični **nevihti**; drugo je rojstvo v oni svet, ki je simbolizirano in udeleženo s sprejemom božjega telesa, ki pa je mogoče le po spovedi, po pokori, po odvezi, tj. po očiščenju grehov: radikalno vzeto po odpovedi temu svetu, strastem, interesom, polasčanjem.

Kako se je mogoče očistiti, zraven pa se politično strankarsko - v hujskaški gonji antikomunizma - boriti, prepirati, napadati, polasčati? Tu so dali duhovniki-teologi kar se da slab zgled. Bi bil potreben nov Luter, da bi prelomil palico nad njimi? Bi bilo to krščansko? Ni to spet preveč pravičniško? V to je zanašalo posebno Calvina. Ne zadošča ostra kritična analiza, ki pa ne stopi v službo boja za novo Cerkve, s tem za novo - strukturirano - oblast, kot je to storil Luter?

Tega se bi rad držal jaz. Ostati zunaj polasčevalskega boja. Povedati le svoje stališče, ga argumentirati - jaz s tisoči strani -, a ne poenostaviti v nova gesla za novo Pravičnost! Biti načeloma neučinkovit! Je Jezus učil učinkovitost? Ni bil najbolj neučinkovit prerok človeštva, saj je umrl zapuščen, osamljen, nepotrjen? Pa je vendar - paradoks - učinkovit; a na drugi ravni. Vsi, ki mu hočejo pomagati in dopolnjujejo njegovo neučinkovitost z učinkovitostjo Cerkve, ga popolnoma dezavuirajo; ne le da ga ne razumejo, ampak ga povsem napačno tolmačijo, Njegove vernike - ali ljudi, ki so pripravljeni biti Njegovi verniki - zavajajo. Poanta Njegovega nauka je v tem, da ostaja tosvetno neučinkovit; da je učinkovit le v območju duše-vesti.

Janko bi deloval krščansko ne glede na to, ali bi postal gospodar na svojem ali ne, le da bi se - kot se je - odpovedal; le da se ne bi boril za Pravico, ki bi bila trpljenje za mnoge. Ali je pri tem nagrajen ali ne, je - po koncilskem prepričanju - naključje; zato nevažno. To je važno le za pogansko etiko, za »krščanski etos«, ki ravno krščanski v duhu koncila ni. Ravnanje po vesti sveti tudi v ta svet; je prenosljivo, zgledno, komunikabilno. Ni bistveno, ali je javno. Javna mora biti kritična analiza, dialog-polemika, ki ostaja v okvirjih besednih spopadov. Vedenje, ali je kdo ravnal po vesti ali ne, ostaja pridržano Bogu; človek, ki ravna, le upa, da je ravnal prav.

Propaganda, da je treba poštenjake na oblast, je tudi tu v diametralnem nasprotju s tem, kar zagovarjam. Hoče spet javne poštenjake-zgled, kot da ne bi bili že dovolj poučeni, kam to pelje; od lpsena in moralnega zloma javnega poštenjaka konzula Bernicka (**Stebri družbe**) naprej; prek Kantorja, ki ga Župnik -

ZKC - razglaša za takšnega blagega Poštenjaka, ko-ker podari Kantor Cerkvi denar za novo štaló. Poštenjake na oblasti je SD že ne vem kolikokrat razkrinkala; ne le marksisti (Kreft v **Kreaturah**)! Tudi sami katoličani: Remec v **Kirke**, Leskovec v **Kraljični Haris**, celo Kociper v **Provizorju**.

Pustimo poštenost intimnemu ravnanju po vesti; na oblasti pa naj bodo profesionalci v tehniki - organiziranju itn. - družbe oz. države; strokovnjaki, ki se drže dogovorjenih uzancev, delajo učinkovito v duhu informacijske itn. družbe. »Poštenjaki« v informacijski družbi bi bili v najboljšem primeru sloni v trgovini s porcelanom. Hvala Bogu, da so mladi Slovenci to uvideli; tudi mladi katoličani; in na volitvah niso izrazili zaupanja stranki Poštenjakov, ki jo vodijo v nemajhni meri tudi bivši duhovniki - Poštenjaki? -, načelni ciniki, večkratno poročeni, samopridno pridobitniški itn. Ko bi mladi Slovenci in Slovenke poleg odločitve za današnjo zahodno Evropo spoznali še potrebo po novi evangelizaciji neklerikalnega tipa! A neoklerikalci jim bodo prav to pot zablokirali; ali vsaj pomagali zastreti. Pot, ki je edino odrešilna.

Peter ima za svojo pravico, da gospodari na Zaplazu, tudi svoje razloge. Velik del kapitalizma je postavljen na njegove začetnike-ustanovitelje zločince, na Kantorje, na Dragane. Dragan je civilistična različica Kantorja. Ne da se mu dokazati, da je goljufal, pa je vendar ravnal skrajno samopridno, v popolnem nasprotju s svojo siceršnjo patetično narodnjakarsko poštenostno retoriko a la Toman; v bistvu si je s korupcijo pridobil velikansko bogastvo; njegovi otroci, če bi jih imel, bi bili že čisti, sklicevali bi se - kot današnji člani strank, ki terjajo krivično odvzeto premoženje nazaj - na svojo in svojega pokolenja poštenost.

Enako bi mogel biti Zaplaz postavljen na Petrov zločin, ki pa ga je kasneje - kot marsikateri sposobni in pošteti sin zločinca - nekako »opravičil«, saj je dokazal, da sodi posestvo prav v njegove roke; njegove roke so namreč najbolj sposobne, učinkovite. Peter: »Vse svoje sile sem posvetil Zaplazu in ga rešil propada« - z narodno gospodarskega stališča je Peter zaslužen mož! - »vsaka kepica grude na tem gruntu je prepojena z mojim potom« - veliko osebne zasluge, trpljenja, požrtvovalnosti - »z nadčloveškimi močmi sem se ubijal in garal ...«

Peter deluje po logiki tega sveta. Jerica pa moli - v svetem trenutku, ko bijejo zvonovi k polnočnici. Ko se božična pesem otrok meša s poročno pesmijo svatov; ko je opravljena za v cerkev. »Pada na kolena pred jaslice in obupno povzdigne roke«. Res se pogovarja z Bogom; to je dialog. To ni prošnja za večjo srečo in bogastvo, ampak za to, da ne bi bilo greha. Jerica čuti vest, skuša ravnati po nji. Poleg Janka je druga PO v drami, ki dejansko zastopa - uteleša - evangeljsko krščanskost; prav zato to zmore, ker se nahaja v takšni skrajni stiski, na samem robu, v mejnem položaju. Moli: »Marija, ti, ki si tisto noč rodila sveto dete, ti veš, kaj je mati - zato ne daj, ne daj mi doživeti preizkušnje, ki bi mogla biti v pogubo nedolžnih otrok!« Jerica je zares pobožna: nesebično ljubi druge(ga): otroke; zanje jo skrbi. Ne misli predvsem nase; čeprav tudi. »Saj veš, Marija, da sem v vsem ravnala po najboljši vesti in prepričanju! Veš, da sem morala rešiti dom in da nisem mogla drugače.« Človek ji verjame. »Oh, ne daj, ne daj, da se uresniči, kar mi strahotno sluti srce ... pri tvojem svetem detetu te prosim, reši, reši nas hudega!« Reši nas pred »nesrečo«.

Se da reči, da je Marija uslišala Jerico, zanje - za nedolžne otroke - preprosila Boga, da jih je rešil? A kaj, ko se dviguje k nebu nešteto takšnih - in še bolj upravičenih - prošenj in molitev, pa bog ne ravna, kot je v primeru **Vrnitve**. Bomo zato nehali verovati v Boga? Ali pa, kot počne današnji DJ, bomo Boga prisilili, da

bo dal placet na tisto, kar si bomo izmislili sami? Bog ni rešil niti svojega Sina. Rešitev - odrešenje - v krščanskem okvirju ni tosvetno. Tosvetne resnice ni. Ta svet ostaja tragičen. Tragedijo je mogoče premagati le v perspektivi vere, upanja, ljubezni, kot so to kazali Mrak, Majcen, Strniša.

Vrnitev ni vsiljiva, a je vendar krščansko strukturirana drama; njen okvir je krščanski, njena vprašanja, tudi duh. Vombergar ne piše ideološko, poenostavljajoče, pristransko, ne da bi ga zanimala duša in duševnost krivca. Petru, ko zasluti, da je vrnivši se - berač - morda Janko, da govoriti tele besede: »Torej te nisem ubil - v vojni? Kaj me torej gledaš tako očitajoče? Mi nisi dal dovolj pokore, ko sem vsa ta leta od tedaj trpel v nemiru in bolesti radi - za prazen nič?« Ker se mu ga ni posrečilo ubiti; ker ni bil učinkovit morilec. »Sem mar jaz kriv, če si bil na poti moji sreči?«

Govori kot nemški polkovnik o nemški pravici do ruske zemlje; pač s stališča lastnega interesa, kot Kantor, kot Dragan. (Če je ta interes zakrit za narodnim, je le še bolj ogabno. Le ženski z dna pritiče, da teka po ulici in kriči: Jaz sem poštena ženska!) »In mi je usoda sama vsilila v roko sredstvo, s katerim sem te mogel odmakniti?« Izraz je sijajen, kot nacistični za pomor milijonov Judov: da je s tem dokončno rešeno judovsko vprašanje. Rimljani so uporne narode pacificirali - pomirili -, ko so jih uničili. Partizani likvidirali nasprotnike; likvidacija je pojem iz trgovske stroke: likvidira se račun. Peter pa je Janka odmaknil, ko ga je zabodel ... Kriva je skorajda bolj usoda kot on. Usoda je sploh primerno zbirno ime za vse, kar je brez odgovornosti; kar je tako rekoč nujno.

Peter se otresa krivde. Prav to je nekrščansko in zlo. Kot se sleherne krivde danes ne otresa le Ribičič, ko razlaga pomor domobrancev, ampak enako preostali DJ - vsaj njegova radikalno politična avantgarda -, ko se razglša zgolj za žrtev, za nedolžnega, za simbol poštenosti. Najbrž je med vojno klala usoda, ne pa Slovenci; tako gre sklepati, če poslušamo soudeležene v klanju. Sami Junaki; krivcev ni. Krščanstvo temelji na priznanju vsakega človeka, da je kriv: da je Kristusov morivec; ne drugi, ampak jaz. Je pa res, da je bil medvojni čas tak, kot ga opiše Peter, le da še hujši v istem: »Toda kaj nam je bilo življenje takrat, ko smo dan za dnem morili, ubijali brez vesti, ne da bi nam kdo to očital?! ... si slednjo uro ubijal ljudi, ki jih nikoli nisi srečal v življenju«.

Slovenci smo se čutili v prvi svetovni vojni še posebej zlorabljeni; ne le socialno razredno. Vojno so napovedali in izgubili generali in aristokrati, plačeval pa je njihove neodgovorne igre preprost človek, njihov hlapec; tak je sklep skoraj vseh dram na temo prve vojne; tudi proze - **Doberdob** itn. Slovenci pa smo bili ponižani še kot Slovenci. Kot narod nismo imeli v tej vojni nobenih interesov - navzlic računu, tudi Natlačenovem, desnice, da se bo v primeru zmage Avstrija razširila na Jug in bo tako v nji več Slovanov. Najbrž je bilo to tudi Krekovo stališče, ne pa stališče radikalne liberalne mladine, ki je bila ostro projugoslovanska, s tem - v tedanjem okviru - bolj suverenostna; Vladimir Levstik itn. A kar smo zamudili v prvi, naj bi nadoknadili v drugi vojni; tako je prvi mislil PJ. Si pridobili suverenost, pa čeprav v okoliščinah, kakršne opisuje Peter kot strašne, kot ne le nekrščanske, ampak zoperčloveške.

PJ je hotel ta moralni kaos urediti; zato je že vnaprej in zelo doktrinarno ozko določal, kaj je prav, kaj ne; kateri umor je zasluga za narod-človeštvo, kateri ne. A kaj, ko vsaka vojna zmeša in uniči moralna merila; saj je vsako ubijanje - krščanstvo se tega najbolj zaveda - zlo. Pravični - upravičeni - umori se kaj kmalu skažejo kot zločini; tu ima danes DJ povsem prav, ko razkrinkuje morivce Ehrlicha,

morda tudi Tomca, domobrancev. A jih ne zmore razkrinkati, ker je PJ blok v sebi enako solidaren, kot je bil po vojni nacističen: imena morivcev se le s težavo pojavljajo. To je razumljivo; bili so mladi fantje, Šiška, Brajnik, Štadler, Pokovec itn. -, ki so navdušeno izvajali, kar jim je bilo naročeno od ljudskih sodišč, od posvečene Partije, od Zgodovine. Imeli so se - vsa njihova stran jih je imela - za največje Poštenjake.

12

V pogovoru med Petrom in Jankom, govorita pa prav o mogoči vrnitvi prvega soproga, Peter zagovarja, kar zagovarja danes - ali je včeraj - PSKS; recimo, ko je trdila, da Drnovškova vlada ni legitimna, da ni izraz prave volje ljudstva oz. volivcev; v najboljšem primeru da je le legalna, postavna. Peter zagovarja svoje zasluge za rešitev grunta in vprašuje: »In zdaj naj ga izročim njemu, ki se je morda brez brige potikal okrog po svetu, vedeč, kaj pomeni prezadolženi dom - zdaj, ko sem mu rešil dom in ga obogatil?« Janko zagovarja postavo-zakon: »A če morda ni tako brez brige in brez svoje krivde blodil po svetu?« V tem je Janko pristen predstavnik izgnanih, pregnanih udov SPE, čeprav so si ti - z marljivostjo itn. - v tujini opomogli, Janko pa je ostal berač. »Postava je vsekakor z njim!« dodaja Janko. Peter odvrne: »Postava? Toda ali je postava vselej tudi pravica?«

Za današnji DJ so slovenske postave krivične, ker izvirajo iz časov komunizma in ker jih še zmerom izvajajo komunisti; celo postava prvega svobodnega slovenskega parlamenta; tako rekoč vse postave, tudi iz let med 1990 in 92. Pravična postava bi jim bila le tista, ki bi jo udejanjili sami v Junakovem duhu, ker izhaja iz globlje Resnice-Narave, ne iz banalnih empiričnih glasovanj, katere ima DJ zmerom za manipulirane, lažne, krivične, če mu ne ustrezajo. Bo tako presojala skupina okrog Tabora tudi rezultate zadnjih volitev pred nekaj dnevi?

Janko skuša združiti postavo - zakon - in vest. Bistvo **Vrnitve** je v tem, da spozna; oboje ne gre skupaj; z ravnanjem po postavi bi preveč prizadel druge; kaj šele z ravnanjem po legitimiteti, globlji pravici, ki bi jo vsak bravec takoj prisodil njemu, ne pa Petru. Janko ima izjemno tenkočutno - pristno krščansko - vest; v duhu Snežne, **Mladost**. Tako tenko, da ob nji potemnita postava in legitimiteta, vsakršna pravica. Ne terjaja nobenih sodišč; niti kota zase ne; kot ga ni Jezus. Janko dejansko je zastopnik Boga sina: kot svetonočni berač. Ni naključje, da ima Jerica že leta Jankovo fotografijo na komodi; da je pred to fotografijo - je v kotu kot dodatek bogkovemu kotu - stalno prižgana luč. Ni večna luč, pa vendar je večna, saj sveti duši, ki je zapustila telo; za katero molijo, da bi šla v nebese. To ni malikovalstvo; oz. bi lahko bilo, a ga dejanje drame potrdi kot krščansko upravičeno. Jerica je zvesta spomenu prvega moža; in ta mož se čudežno spremeni - igra na dveh ravneh - v Jezusa, kot se Zdravnik spremeni Vanj v Majcnovih **Dedičih**. Jezus - Bog - je v vsaki nedolžni žrtvi. Vombergar videnjsko sluti daleč naprej; v **Razvalu** varira podobo-prizor iz **Vrnitve**. Pes laja na okrog hiše potikajočega se Janka, ki si ne upa vstopiti, kot laja v **Razvalu** na Vinka, ki se nahaja v enakem položaju in je nosivec enakega sporočila: žrtev.

Vombergar ve, da je preveč subjektiv(istič)no krščanstvo šibko, samovoljno; zato se odloča za Cerkev. (Kot tudi jaz.) Ni vse, o čemer posameznik meni, da ravna po

vesti, resnično ravnanje po vesti; marsikaj je lahko ravnanje po interesu, prikritem z vestjo. Za pristno vest obstaja objektivno merilo; to pa je v razodeti božji besedi, v Jezusovem nauku; ne toliko v Mojzesovem, na katerega se sklicuje PSKS, čeprav je tudi Mojzesova postava govorila o ljubezni do bližnjega; a tega ni dajala v prvi plan. V prvi plan je potiskala etiko, delovanje po Postavi, ki je zunanje vidna. Pozabljamo, da so bili največji Poštenjaki v svetem pismu ravno farizeji; in po njih je sekal Jezus; ne toliko po grešnikih!

Objektivno merilo je nesebična ljubezen do drugega kot drugega; ta pa se da objektivno preценiti. Volja priti na oblast ni samoumevno istovetna s takšno nesebično ljubeznijo; prej nasprotno. Ravnanje pravičnice je najhuje obsodil Simčič oz. se je obsodila sama: **Mati v Mladosti**.

Peter se prepričuje ali je celo prepričan, da je njegova pravica do Zaplaza obenem tudi to, kar »edino mi narekuje - tudi vest!« In če ne bi bil Peter ubijavec, bi bilo takšno njegovo sklepanje upravičeno; morda bi tako sklepal po čisti vesti. Vendar ne po krščanski, pač pa po poganski. Krščanska vest deluje le pri Janku in šele zares pristno tedaj, ko se Zaplazu in ženi odpove. Tragično, a obenem edino evangelijsko.

Jankova karakteristika je v tem, da ni eden med pravičniki, ampak berač, po nedolžnem preganjan; v tem sledi Jezusu. In v tem Mu sledijo udje SPE, kolikor so bili preganjani, ne pa, kolikor so gojili kult Junaka iz **Vstajenja** in se pripravljali na zmagovito vojaško vrnitev. Janko: »Nekoč sem imel svoj dom ... lep in mogočen ... Pa je prišel tujec in me razdedinil. Kot desetnika me je pregnal v svet, kjer tavam zdaj kot izgubljenec, vse od mladosti pa do danes.« To je trajna usoda vsakogar, ki se ne bori za oblast; ki ne tuli z volkovi oz. ki ni varen v čredi; ki skuša ravnati po krščanski vesti. Pregnani so kaplan Sergej, Antigona, Uršula. A so takšni liki tudi ubiti.

Jezus je tudi desetnik: je simbol razdedinjenosti na tem svetu. Deduje le, kdor ima toliko moči, da obrani postavo-zakon; da prisili druge, da ravnajo po postavi. Zato je življenje v CD nenehen boj za soudeležbo pri oblasti; ne za vso oblast, to je despotska ambicija, ampak za posamezniku pripadajoči del oblasti, posebno pa za nadzor. V tej točki se vrača tudi CD k strukturi allelonomije, le da so postave v LD vrednostno bistveno bolj nevtralne, juridične in ne tesno moralne; bolj široke, tako da dopuščajo velik manevrski prostor prostosti PO. A na obodu družbe gre prav tako za nenehno sonadzorovanje.

Kdor izstopi iz te igre-početja in ne nadzoruje več drugih, bo kmalu izrinjen; v okvirju zakonov, a praktično empirično: na rob, celo čez rob v spodnjo tretjino ubogih današnje zahodne družbe, kjer mu bodo preostali gospodarji sicer pomagali, da ne bo umrl od lakote, obenem pa ga pustili v njegovi nemoči. LD terja stalno naprežanje za to, da ostane vsakdo v pogonu; in ta pogon je nenehen oprez, da nisi izrinjen. Kdor se je l. 90 začel ukvarjati s strankarstvom - tolikeri intelektualci -, je delal natančno to: bistro in že vnaprej je pazil, da ne bodo nad njim zavladali drugi, pa je brž sklenil sam zavladata nad njimi. Ne despotsko, pa vendar realno. Kajti kdo določa oblast v LD, če ne politiki in lastniki?

Kršćanstvo je nauk, ki ne ceni tega početja; in Vombergar to razume. Kristus je desetnik, ki tava - blodi - naokrog, ima vse pravice do doma, celo do posestva, a mu, če bi terjal svoj delež - že če bi zasumili, da bi ga morda lahko terjal -, grozijo s smrtjo. Tako čuti današnji član DJa. Zato reagira z voljo po moči-oblasti, da bo mogel dobiti, kar meni, da mu pripada. In tako čuti ud PJa, ki se boji, da bi mu pridobljeno vzeli udje DJa. Tako bodo čutili vsi konkurenti na tržišču, ki se

bodo kot kapitalisti prav kmalu spopadli. Če ne bodo imeli dobrih stikov s pravno državo, sodstvom, policijo itn., jim bo predla trda; Kantor je to dobro vedel in to izkoristil. Naj je CD še tako optimalna, v osnovi ostaja prostor boja za (ob)last; enako kot LD. Tudi v najbolj pravno varnih deželah - nekoč je bil to Rim, tudi Judje so pazili, da bi bili poštene, tj. da bi ravnali po Mojzesovi postavi - se zgodi, kar se je Kristusu; in Janku.

Janko: so me »prodali - prodali za zločinsko ceno - za ceno moje krvi«. Jezusova smrt - križanje - je dokaz, kaj počnejo največji pravičniki; tudi Pilat si umiva roke, s čimer hoče reči: jaz sem pri stvari nedolžen; ravnal sem po postavi, torej po pravici. Judje Postavo-Pravico sploh ščitijo, ker kaznujejo - Judje so, ki terjajo sodišče in obsodbo - tistega, ki krši postavo. Jezus jo res krši: postavo nedela v soboto itn. Ker postavi nad vse socialno etične zapovedi krščansko nesebično ljubezen, ki je odpoved. Zato je kaznovan-prodan; zato je prelita njegova kri.

Janko je najprej mislil razodeti se in zahtevati pravico. A ko mu Jerica pove, zakaj se je poročila; posebej pa, ko prihiti v sobo njen otrok, Janko spozna, kaj bi sledilo, če bi se razodel: tragedija drugih. Postane mu slabo; »pred očmi se mu zmegli in noge mu klecnejo.« In se umakne. Tudi ko mu - nekoliko kasneje - »v duši vstane toliko hrepenenje, da se mu vidi, da ga ne bo premagal« - to je hrepenenje, ne le spolna in pollaščevalno pravična želja - in ko prime njeno roko, se »vendarle premaga«, »zaihti«; se odloči, da bo odšel. Morda - psihološko, Vombergar je realist - tudi iz strahu, da mu bo, če bo ostal, Peter spet kaj storil. Janko ni borec, Peter pa je odločen človek in brezobziren do brezvestnosti, ko mu gre za biti ali ne biti.

Preden Janko odide, za sabo vse poravna. Jerici pravi: »Ne budite, kar je mrtvega - molite zanj« - za bivšega moža, zase - »da najde pokoj svoji duši - in živite sreči, ki vam jo je naklonilo nebo ... Verujte, žena, vaša vest je čista! Vrnite se k otrokom in zemlji vaši - in njegova duša vas bo blagoslavljalala!«

Če bi le tako ravnala SPE in ostanki DJa v SKS! To sem bil od njih pričakoval, ko sem bil lani pisal analizo **Mladosti** in predlanskim analizo **Črne maše** in tedanja predavanja. Ker nisem veroval v pravico-postavo in ker sem želel videti SPE-SKS na krščanskih temeljih, sem jima svetoval, da sledita Snežni, ne pa Junaku iz **Vstajenja**. Niso me poslušali; niso me niti slišali in razumeli. Zaslepili so se, (za)igrali, ubrali najbolj napačno pot: ne krščansko in ne tosvetno uspešno; zapravljajo vrednost žrtve, ki jo jim je (nehote) omogočila Partija. Ne počnejo kot Janko, ki odgovori na vprašanje, če se še kdaj vrne: »To je v božji volji. Ne verujem, da se vidimo še kdaj.« Janko je nagrajen; a tudi, če ne bi bil na tem svetu ... DJ pa ni - in verjetno ne bo - nagrajen; je bil tudi sam preveč kriv.

SKS izgublja veličino, ki si jo je pridobila v preteklega pol stoletja; jemljejo ji jo teologi-ideologi, ki jih je zgrabila pogoltnost, pomešana s pravičništvom in maščevalnostjo. Nova tragedija, a tokrat prehajajoča v burko, kajti zdaj ne bodo več žrtve na ravni vetrinske tragedije; te so v CD zmerom neke vrste igra na srečo. Veličina se končuje v napačnem preračunu igravca pokerja, a igravca, ki se ni zavedel, da igra poker-karte, ampak je trdil - sebi in drugim dopovedoval -, da zastopa Resnico, Pravico, Duha, Žrtev, Boga. Zadeva se končuje natančno tam, kjer so jo pričakovali slovenski ludisti (Jesih itn.), že avtodestruktivisti (Zajc, Šeligo), ko so in ker so kritično analizirali usodo PJa.

PJ je bil še bolj problematičen kot DJ; vsekakor bolj zločinski; če ne zaradi drugega pa zaradi pomora desetstisoč domobrancev. A ga je SPD razkrinkala tudi

kot komičnega, bednega, trapastega; Jesih in Rudolf sta se iz Partije oz. sveta, ki ga je ustvarila, nedopovedljivo nesramno norčevala. Upravičeno. Nobena stvar jima ni bila - več - sveta. In zakaj naj bi bilo kritični zavesti sveto kaj, kar sodi k DJu? Tudi Partija je imela svoje - zelo številne, posvečene - žrtve; pa je prenašala (seveda šele polagoma), da se jim ludisti posmehujejo; Rudolf je hotel napisati celo komedijo o otrocih, ki jih vozijo v Auschwitz v vsepomor, v plinske celice.

Kdor deluje v tem svetu, posebej pa, kdor se bori za oblast, mora vzeti nase sodbo zgodovine - zgodovino v našem primeru predstavlja SPD - o svojih dejanjih. Bolj ko se ima za veličastnega, bolj se skaže tudi kot beden. Velika dejanja ne opravičijo zlih; žrtve ne naredijo nikogar imunega pred posmehom. Posmeh je silno zdravilo zoper sleherno samopoveličevanje. Posmeh, uperjen zoper Jezusa, je bil krivičen; a ga je Jezus prenesel. Bil je neupravičen, ker Jezus ni terjal (ob)lasti; samozaslepljenci so se mu posmehovali, ker so bili prepričani, da si je prizadeval za oblast - kot kandidat za judovskega kralja -, a se mu je ni posrečilo doseči. Jezus jih je postavil na laž zgolj s tem, ker v njem ni bilo niti sence tega prizadevanja - prizadevanja, ki ga danes tako ekscesivno kaže PSKS. Brž ko bi imeli posmehljivci vsaj malo prav, ne bi bil več krščanski Bog; ampak ponesrečeni kandidat za boga. Zato ravno ljudisti legitimno, ko postavljajo vse in vsakogar pod lupo posmeha; kajti nobeden med nami ni kot Jezus; v vsakem je nekaj greha pogoltnosti, pollaščevalnosti. Ta moment pa zasluži radikalno kritiko-ironijo.

Še prej pa so avtodestruktivisti spremljali usodo PJa, se z njim poistili, ga gledali od znotraj, izkušali njegovo dogajanje padanja, slepljenja, mazanja, blodenja, samouničevanja. Spremljali so ga do njegovega absolutnega konca - vsaj v območju načelno strukturnega: **Ljudožerci, Ana** itn.; hujša kritika in razkrinkanje PJa ni mogoče. Vse to čaka tudi DJ, ki je »nepredvidno« opozoril nase, zaslepljen in prepričan, da terja nagrado za zasluge, dobil bo pa - dobiva že v tej moji kritični analizi - ogledalo pred svoj obraz. Dobil ga bo tudi v SPD in v drugi sodobni slovenski literaturi.

Ideologi, ki SPD v zametku izničujejo - Capuder, Rebula itn. -, se že vnaprej pripravljajo, da s tem razvrednotijo tudi zrcalo, ki ga drži DJu SPD. A se jim namera ne bo posrečila, kot se ni Partiji, pa je imela Partija vse drugačna orožja za zatrtje neljube opozicije. Šele v tem radikalnem pomenu se skaže Pravica: da tisti, ki zgrabijo za orožje, često pod streli končajo; tudi pod streli zasmeha. Resnobne farizejske figure a la Capuder et comp. so kot nalašč za to, da postanejo predmet burke. Če ne bodo postali, bo pomenilo kvečjemu to, da jih slovenska kritična zavest ne jemlje dovolj resno; da v njihovem prizadevanju za oblast vidi prej diletantsko karikaturu kot nekaj resnobno groznega, kar je bilo pollaščanje pri Partiji. Slovenci smo izkusili radikalno zlo; zato smo imuni zoper mala zla, ki so bolj simulacija zla, bolj amaterizmi kot resnično hudobna volja. Stara resnica: zgodovina se ponavlja v karikaturah. Capuder je karikatura Zihlerla, Ocvirk Leva Modica, Rebula Ivana Potrča.

Slovenska avtodestruktivistična in ludistična dramatika je očistila slovenski prostor za nastop CD in LD; s tem pa tudi za pristno novo evangelizacijo. Zgodovine, ki je dogotovljena, ne gre obnavljati, kaj šele na burkaški način. Si predstavljam, kaj bo o svojih tekmeceh pisal veliki ludist Rupel, ko bo zapustil politiko in se vrnil k literaturi! Mu bo Capuder odgovarjal le s tožbami-pritoževanji, le z nerodnim patosom?

Pač pa bo trajna burka - kot je trajno spremljala grško zgodovino in tragedijo -, ker sta trajni človekova abotnost in zaslepljenost; ker so trajni nastopi gospe

Kumrove in duhovnika-dramatika Rozmana, grozečega vsakomur, ki bo napačno volil - ne za KD -, naj ve, da se ob njegovem dejanju joče sam Kristus. Mar ni to avtentična in zares duhovita prvina izvrstne komedije?

Najbolj patetičen, retoričen, deklamatoričen - nekam jeločnikovski - prizor v **Vrnitvi** je, ko Janko na glas trpi, se sprašuje, če je ravnal prav, a razloži občinstvu-bravstvu svoje razloge za takšno odločitev. Spoznamo, da je tudi Janko nekdo, ki je bil rojen v slovenski domovini, kot Peter iz **Pohujšanja** in Kopriva-Prelesnik iz **Vode**; da je moral Janko v tuji svet, tam se je potikal kot berač, kot nesrečnej; vrnil se je, a mora zdaj znova proč. **Vrnitev** oblikuje posebno različico te figure. Ni ves čas gospodar položaja kot Kopriva; niti delno-začasno ne, kot PohPeter. Odloči se za odpoved, ki je mnogo bolj trpka kot PohPetrova; Peter gre v nove ludistične igre, medtem ko gre Janko v bližnjo smrt.

Šele Janko je krščanska varianta tujca-popotnika. In povsem zavestna: »Zbogom, ti moj očetni dom«, kliče pri odhodu. »O oče, matil! Povejte, ali sem storil prav, da sem šel zavoljo sreče drugih in svojo, vajino zemljo prepustil tujcem?« Vprašanje, ki bi se ga moral zavedati vsak današnji član SKS oz. DJ. »Sem mar zato pretrpel toliko gorja, ko sem vsa leta kot otrok blodil po svetu, bolan in zapuščen, z edinim hrepenenjem v srcu, da dosežem ta svoj dom in drago ženo« - glej Rozmanovo dramo **Roka za steno** -, »da se zdaj znova umaknem v svet brez cilja in brez upa v srcu?!«

Če Janko ne bi veroval v Boga, bi postal kot Božičev Cunjar (**Zasilni izhod**), še mnogo manj kot Smoletov Tone (**Koromandija**), ki gre iskat smisel, Janko pa se vsemu odpoveduje. Pristal bi v prahu kot Zajčevi junaki, ne glede na to, da ni nič kriv, medtem ko Zajc temeljito opaža krivdo svojih, naših, vseh, sebe (Dana v **Otrokih reke**). Bil bi odvržen in nazadnje celo požrt; kot junaki v **Ani**. Vržen v norišnico, **Valček**. Tu je slaba točka avtodestruktivizma: da ne najde opore v krščanski veri in s tem ne smisla. Tu je njegova meja; meja CD in LD. Meja, ki pa so jo znali največji - Mrak, Majcen, Strniša, Smole - premagati.

Vombergar je žal v primerjavi s temi predirektno sporočilen. Janko se »ozre v križ in dolgo strmi vanj; nato se odkrije in vdano sklone glavo.« To je bistvena verska ponižnost-vdanost; ne pred človekom-gospodarjem, ampak pred Bogom in zato, da bi se udejanjila nesebična ljubezen do drugega kot drugega. »Bog - ti veš, zakaj odhajam! Tudi ti si sebe žrtvoval za srečo tistih, ki si jih ljubil.« V tem hipu postane **Vrnitev** versko pedagoška drama. »A ti si šel v poveličanje - o, daj tudi meni skoraj izpiti ta kelih!« In je obupan, kot Jezus na križu: »Vdano se pokrije in se še enkrat ozre na Zaplaz, potrto: 'Kakor veja sem, odsekana od debla!« Vendar kljub obupu ravna po Jezusovem zgledu.

Vombergar je s tem kljub preveč očitni vzgojni tendenci na dobri poti k pravi dramatiki. Šele iz te njegove drame lahko razumemo, da je zmož v **Razvalu** presojanje po vesti, ne po magični ideologiji (kot Jeločnik v **Vstajenju**).

Na koncu obravnavanja teh dveh Vombergarjevih dram - **Vode** in **Vrnitve** - naj opozorim le še na sorodnost in razliko med ritualoma v eni in v drugi dram.

Razlika je skladna z razliko v žanrih: med komedijo in tragedijo (resno dramo). V **Vrnitvi** prehaja folklor iz poganske v avtentično krščansko obredje, ne v zunanje, ampak v obred vesti, odločanja po vesti, molitve (oba glavna pozitivna junaka v odločilnih trenutkih molita, eden pred Marijo, Jerica, eden pred Križanim, Janko); jaslice, božični zvonovi in drugi sakralni momenti le uvajajo v rojstvo edine prave čistosti, ki je čistost duše v njeni pravi odločitvi-odpovedi temu svetu. V **Vodi** je isto podano kot povsem zunanje; tu ne gre za zadeve vesti, ampak za zadeve družbe: med polasčanjem (politiko na vasi) in sodelovanjem. Folklor postane v **Vodi** teater; njeno pristno sveto se razvode v pajacarijo. Tu je vse profano. Imanenca, ki ne vodi v strašno(st), v tragedijo, se nujno skaže kot komična; pa naj se še tako trudi, da bi ostala resnobno etična - v duhu Peterleta in njegovih.

Glej Jesihov upravičeni posmeh brumnim ekonomistom v **Vzponu, padcu in ponovnem vzponu zanesenega ekonomista**. Če to komedijo presojamo z današnjega vidika kot parodizacijo socialne etičnosti PSKS, dobi nove poudarke in pomen. Pred dvema desetletjema jih nismo mogli razumeti; sam dramatik jih je dal v igro spontano nezavedno, a intuitivno bistro. Jesih kritizira prav ambiciozne poštenjake, ki ostajajo infantilni in ne morejo prebiti obroča matriarhata spodobnostne malomeščanske družine. Jesihu se v nobeni drami ne posreči odkriti in tematizirati strašnosti, groze, tragičnosti; ker je dosleden, nujno oblikuje komiko. Ne dopusti, da bi se med enim in drugim žanrom, ki predstavljata dva pola človeške resnice, izmuznil pokončni poštenjak in pokasiral, kar so drugi zašuštrali.

Tudi zato KD ni bila izvoljena kot največja - kot paternalistična - stranka: ker so mladi ponotranjili Jesihovo izkustvo-držo; ga ponotranjali dve desetletji in več, tam od srede 60. let. Mlade ni več mogoče premamiti z retoriko malomeščanov. Člani SSS (slovenskih, včasih tudi spodnjih srednjih slojev) so si danes vgradili distanco, kritičnost, celo posmeh, kar pomeni svobodo; ne nasedajo več - kaj šele tako amaterskim - samoslepilom. V tem je posebna Jesihova - in Rudolfova - zasluga. - Če imenujem največkrat le Jesiha in Rudolfa, s tem ne mislim, da sta to važno delo opravila zgolj onadva; njunih sodelavcev in učencev je nešteto: do Derganca in Roze Rozmana; do **Butnskale** in nekaterih variacij znotraj marginaln(ostn)e kontrakture, vse do načina življenja in izražanja mladih rodov.

Eden od virov za Jesiha in ludizem je gotovo v **Vodi**; s stališča današnjega ludizma zelo spodoben vir; a v bistvu že pravi. Gre za desakralizacijo družbe. V **Vrnitvi** sem analiziral, kako prevajajo folklorni obredi, ki so moment pogansko svetega, pristno krščansko božjost. Brez navzočnosti te božjosti je sakralnost le poganska; v hipermodernem svetu zato simulirana - recimo v svetosti Hribarjeve ideologije-magije. Če ni v nji božjosti, potem se mora skazati kot komedija-teater. To je Vombergarjevo odkritje; pred njim že Cankarjevo, v **Blagru**, medtem ko se Govekar trudi, da bi - v **Rokovnjačih** itn. - našel srednjo mero med teatrom, veseloigro, čitalnico, simulacijo, zabavo in narodno etično idejnostjo.

Vombergar je deloma dedič te Govekarjeve linije: v kolikor zagovarja družbeno sodelovanje in smeši slabe karakterne lastnosti; ne pozabimo, da je bil Govekar v narodnih igrah vzgojnik. A vsaj enako močan kot vzgojni je v **Vodi** razkrinkovalni moment. V Govekarjevih narodnih igrah ga ni; šele v **Gruntarjih**, a le deloma, zavrto, zmanipulirano. Resnično občestvo nastaja le na osnovi krščanske odpovedi; na nesebični ljubezni do drugega kot drugega. To občestvo je značilno za NKC, ta pa je nevidna; je tudi zunaj ZKC; je tam, kjer je Bog. Takšno občestvo je moglo

nastati na Zaplazu - zaradi Jankovega ravnanja. Omogoča ga Smoletova Antigona - s Pažem. V **Aferi** Kristijan, ki začuti pomen Simonove drže-vztrajanja-poguma.

Medtem ko se vsa družbeno družabna občestva - pa naj se še tako trkajo na prsa, da so izraz pokončne poštenosti oz. ravno to trkanje je najbolj sumljivo kot sejmarska potrošna roba - kritičnemu, res nepodkupljivemu očesu, in Vombergar ima takšno oko, skažejo kot teatarska burka. Capuder je v dveh letih svojega ministrovanja napisal komaj kako temeljno razpravo, s katero bi utemeljeval načela svojega ministrskega početja, je pa ob vsaki pasji priložnosti nastopal kot slavnostni govornik, odpiral razstave ipd., igral figuro iz **Clochemerla**, ne da bi se tega zavedal. S takšnim socialno etičnim in spodobnostno slavljenskim ravnanjem družba prek svojih predstavnikov zakriva svojo neutemeljenost; svojo »utemeljenost« zgoj na koristi-interesu. Kar kristusovski Janki utemeljijo, Jake Jakopiči - poklicni govorniki - oslabijo in razprodajo; zapravijo v svoji brezmejni samoljubnosti. So kot Stebelca, Mrmoljevke in drugi piskači, ki orkestrirajo osnovne tone, leitmotive, ki jim jih izročijo vodje, Grozdi; glej **Blagor**.

Voda je variacija na družbeno prizadevanje komedije **Za narodov blagor**. Za tisto Javno Blaginjo, ki sta jo Saint Just in Robespierre - glej tudi Mraka, **Marata** in **Robespierra** - vzela skrajno zares in v njenem imenu pokončevala tisoče, a jo obnavlja današnja PSKS v obliki, ki sodi v **Vodo**. V **Vrnitvi** narod ni bil tematiziran; le človek. V **Vodi** se sicer ne govori o Narodu, le o Vasi. A Vas zastopa Narod; Vas iz **Vode** je še tako zaostala, da ne čuti potrebe niti po blagru Naroda. Le po svojem blagru; ne zna še svojega blagra prikrivati z narodnim.

Namesto svatovske pesmi in svatovskih obredov - stavljenje za prežo itn. -, ki spremljajo v **Vrnitvi** poroko, ki pa je pristna le na osnovi nesebične ljubezni med zakoncema, se soočimo v **Vodi** z že navedenimi kupleti in z vse drugačno slavnostjo. Jakopič jo opiše: »Dnevni red slavnosti pa bi bil sledeči: Na predvečer slavnostnega dne baklada po vasi z godbo na čelu ... deset fantov ali otrok gre z gorečimi plamenicami po vasi. Naslednji dan jutraj budnica domače godbe ... tri harmonike, bas in klarinet.« To je glasbena kultura slovenske vasi iz 30. let; še danes. »Ob osmih sprejem gostov, ki se pripeljejo v avtomobilih. Sledi spreved po vasi, ki ga tvorijo: godba, društva z zastavami, gasilci v čeladah, šolska mladina z zastavicami in narodne noše. Nato občinski odbor z gospodom županom in gospodom tajnikom na čelu in slednjič visoki in nižji gostje. Spreved gre v cerkev. Po sveti maši blagoslovitev vodovoda, kjer ima gospod župnik lep nagovor o vodi. Sledi odkritje spomenika.«

Cerkev je tu povsem podrejena družabnosti, samoreprodukciji videza. Vodovod kot dejanje solidarnosti, komunikacije, tehnike sam na sebi namreč ne potrebuje nobene slovesnosti, kaj šele mešanje s KC, s Kristusovim naukom; v bistvu je takšno mešanje ne le najhujša paradija, ampak pohujšanje, greh. Seveda KC tega ne dela iz podložnosti, ampak zato, da ohrani dobre stike s posvetno oblastjo; roka roko - v skupnem interesu - umiva.

Blagoslovitev vodovoda je del rituala teatra: božje je v službi burkaške simulacije, ki se je navzoči ne zavedajo, ker so povsem pozunanjeni, odtujeni krščanskemu bistvu, tako rekoč reificirani v družbene vloge.

Vsa zadeva se konča, kot se mora končati; kjer dobi svoj oprijemljivi pomen; ta pomen pa razkriva nepodkupljivi ludizem. Tajnik Jakopič: »Za to ceremonijo sledi splošna ljudska veselica s srečolovom na županovem vrtu.« To ima Golieva **Kulturna prireditev v Črni mlaki** za osnovno temo. Vse se konča v mlaki. Družba je

postavljena na močvirje. Njena trdnost je enaka pogrezajočemu se projektu kakršne koli vizije, ki ne temelji na absolutnem, absolutno pa je mogoče doseči le na način, kakor ga je podal Janko: z osebno vestjo, z nesebično ljubeznijo, nikakor pa ne s kakršno koli sakralizacijo magistično (Hribar) folklorno (Golar) institucionalno (Sardenko) ideološkega (Remic Jagrova) tipa.

Voda vodi k **Sadežem**, **Vrnitev** k **Samorogu** ali **Herodesu Magnusu**. Vombergar stoji na linijah slovenske zavesti in dramatike. Z **Razvalom** je dobro linijo nadaljeval: k **Aferi**; Žane in Andrej sta preprosta zametka Kristijana.

1992

KOMENTAR k razpravi SLOVENIJA BREZ ŽIVE VODE II

1

Osnovne podatke o razpravi **Slovenija brez žive vode** (I in II) sem dal že v prejšnji knjigi **Pniza DSPE** (v **GniVo**); veljajo za oba dela. V **Karju II** bom obravnaval le, kar sem ob razpravi spoznal kot novo in bistveno.

Razpravo začejam s sociološko analizo; kot uvod je potrebna, koristna. V ostalih razpravah analiziram bolj ES odnose med liki, v **Dbi**. S preučevanjem **Vode** sem se šele bližal razumevanju dobe in ČI, **SIZI-30**. Ko sem pisal **SIŽV**, še nisem vedel, koliko zadevnih dram **SD-30** bom ES obravnaval. Zdaj se obravnavanje širi. Pravkar sem se odločil, da bom upošteval tudi dve **Moškričevi Kodi**. (**KasO**: odločitve še nisem realiziral, a pri nji ostajam.)

Že v **SD-30** se vidi odstopanje od srednjeveško-fevdalnih predstav o domu-domačiji, kot jih točno opisujem v **SIŽV**. **AVS** v **Megli** je sicer še nemalo zaprta, a to zaprtost podaja dramatik kot **Neg**. V **Doli(ni)** je zaprtost že **RadNeg**. Ptja je skušala narediti za središče vasi **ArKomb** (agrokombinat), da bi odrinila **KC**. A tudi **ArKomb** ni uspel. **DSKC** se skuša vrniti v **PV** položaj, vendar postaja cerkev kot stavba sredi vasi vsak dan bolj folklor, namenjena turizmu. **LDPM** je močno dislocirana, razsrediščena; pluralizem resnic se pozna povsod, tudi v topografiji, načrtovanju mest-krajev.

V **Megli** se vse bolj razkrinkuje, v **Vodi** bolj blokira. Blokada, ki jo opisuje **Vomb**, vodi v **SZ**, ki v **MV-De** oteži aktivizacijo, njeno nujno **RR** v **Vojduha** in **Vojformacije**. **Avtodisciplina**, **samoodrekanje**, volja nad sabo in svojimi strastmi je **Poz reč**, **SZ** nikakor. Med obema potezama je treba ostro (raz)ločevati. **Uspeh DaSlje** je v močni razvezavi vseh **Tradspon**, od **Rlg** do **Ideol** in **Mor** tipa.

Ko naletim na tako zanimive in pomembne izjave, kakršne daje **Ko(ci)per**, se s **Karjem** seveda ne smem omejevati. Gre res za nove podatke, za takšne, ki jih **DSD Prikr**, posredujejo pa njeno bistvo. **Prikr=Hin=maska**. **Kopra** v **DSD** enako ne marajo, kot ga niso v **MV-De**. Ne marajo ga, ker govori (vsaj na eni ravni) resnico; govori to, kar mislijo tudi oni, a tega nočejo izreči na glas, ker menijo, da bi jim pri osvajanju oblasti škodilo. Že izraz **Reva jim** - udom **De**-opcije - ni pri srcu.

Sama **KC** je **Strno** razpolovljena na dve krili: na eno, ki se zaveda, da brez **Reve** - **Koper** ji pravi **NarR**, a je v resnici **NczR** - ne bo mogoče zmagati, s tem

obnoviti preteklih FP vrednot, tistega sveta, za katerega se je zavzemal Jel(očnik) že PV v **Kršp**. Na drugi strani pa vsaka Reva podira stabilnato, homeostazo, Trado, mir. Vrednote, ki jih KC obuja celo z DRevo, so: Tradstabilnost, ovčjost-pomirjenost ljudi, ne nasilje in volčjost-zverskost, ki ju terja Reva. DR je še bolj kot LR Not razklana in protislovna, zato je v SZ; LR s stopnjevanim nasiljem RBA udejanja Abs mir in IdeaHarDb-paradiž na tej zemlji; glej sanjarije Krima in Nine o mirnem idiličnem (skoraj MM) domu, blagi IntDni, sanjarita pa ne le sredi najhujše vojne-Reve, ampak kot Rad LRevarja.

Nasprotje med mirnim, zadržanim, stabilitetnim Kons(ervativizm)om in DRevo je lepo vidno iz Koprovega PV **Zasada**: župnik zagovarja Kons neakcijo, Križan kot Nczlzb DRevo; zato se razhajata. Ni naključje, da DSD Zamol Koprovo knjigo spominov **Kar sem živel**, v kateri Koper direktno analizira vzroke za MV neuspeh De-snice; navaja nesposobnost KČe - njenega večinskega dela - za Rad akcijo Vaj tipa, nasprotovanje KČe Rupniku kot generalu, kot militaristu, kot DRevarju. Koper ga upravičeno pokaže kot DRevarja, medtem ko je škof Rožman igral na preveč kart, da bi mu uspelo.

DSD se dela civilna - odtod številne njene Civilne iniciative -, blaga, trdi, da pristaja na LD z njenimi Sv parlamentarnimi volitvami in strankarskim sistemom. Koper jo razkrinkuje; pove, kaj dejansko De hoče ali bi morala hoteti: NclRevo. Dogodki spomladi 1994, ki pa so se pripravljali že 1993 - s povezavo Puča in Janše -, so položaj potisnili vse do odločitve: ali puč-DR ali še naprej volitve, ki pa DSDi niso obetale zanesljive zmage. Če bi Janša vedel, da ne bo prišel na oblast ne 1996 ne 2000, da bo 2000 celo klavarno propadel, bi se po Depali vasi - po tem, ko ga je Drn odslovil iz vlade - zagotovo odločil za puč, za zmago Ulice. Zanj so tedaj navijali navzven kar se da blagi ljudje, jezuiti kot brata Jakopa, SrKos; tako rekoč vsi Hini so pokazali barvo, niso se mogli zadržati, da ne bi javno izrazili svojih želj, kajti zdelo se je, da je zmaga zagotovljena; celo takšne cinične skeptike, kot je SrKos, je Fasc evforija.

V članku, ki ga navajam iz mesečnika Tabor (1992, št. 1-2), nedvoumno izhaja Tem stališče DSD, ki pa ga manj zadrži le omiljujejo, le Prikr; v usodnem trenutku, ki ga izbere Vodja, pa se umaknejo, dajo Vodji proste roke oz. ga - bolj kot le trpno - podpro; tako so storili v Italiji in v Nemčiji. Dokler je šlo Vodji in Dži v vojni dobro, so bili navdušeni; ko se je začel voz obračati navzdol, so Vodjo zapuščali, v Italiji; v Nemčiji so se šele PoV odpovedali Nczu, a tako, da so leta Prikr svoj Ncz, enako kot v DaSlji bivši Komsti Prikr svojo pripadnost Ptji in LRevi. Analogen - Strno isti - proces. Značajska ničvrednost udov Tota, vse do Stjenke Polaka in Janeza Stanolnika.

Isto se je dogajalo v SPE. Tudi zato se je Koper sprl z ljudsko stranko (Staretom itn.) , ker stranka in večina SPE - bivših Dmbcev - naenkrat ni hotela nič več vedeti o Dmbu, ne o Rupniku; delala se je, kot da tega nikoli ni bilo, K-da so bili Dmbci ves čas le proAngAm simpatizerji. Koper jim je bil odveč - tudi Jel, a ta se je skesal, se vrnil k ljudstranki, oprostili so mu, Lenček ga je nagradil z občasnim delom, z malimi honorarji -, ker je 1944 nastopal na radiu in javno napadal AngAme kot Kpl-judovsko-boljševiško zaroto. S tem je obremenil celotno Dmb oz. MV-De. PoV v SPE-Argi sta KC in De-snica (pač taktično) stavili spet na LD. Kopru se je to uprlo, povedal je na glas, kar je bilo prepričanje tudi SPE, le da ga je hranila za čas, ko bi prišla s Sv volitvami na oblast. Tedaj bi udejanjila, kar piše v članku o **Osebnosti Franceta Kozine**.

Piše na Rad jasen način, da gre za alternativo, ki ne pozna izjem, okolišenja, obotavljanja. Po njihovem gre za hip obstoja SNara. V takih hipih je nujna skrajna akcija in odločnost. Komisar v **Aferi** pojasnjuje, da se v hipu, ko je treba razcepiti panj, ne gleda na to, kam letijo trske; med Komisarjem in Koprom je Id, sta si MimDč-EDč. Člankar, ki ga je navdahnili Koper, uporablja Tip Ncz izraz: izkoreniniti. Ausrotten. Tako likvidirati, da ne bo o izkoreninjenem več niti sledu. Stvarnost in simbol hkrati za to je Auschwitz, a tudi PVD. Včasih se posreči, včasih ne. Rimljani so bili očitno sposobnejši - odločnejši - od Komstov; o Kartažanih kmalu ni bilo več sledu. Tudi Kani v SI deželah so bili Rad: Proti so od knezoškofa Hrena naprej izginili od tam, kjer sta vladala on in KC. Musli so bili mnogo manj zločinski, Kanom so dopuščali obstoj, do danes, v Iraku jih je še danes veliko.

Izbi, ki v Slji po 1990 soustvarjajo LD (do oblasti so skoraj vsi v Krit odnosu), so za člankarja »intelektualna sodrga«; tudi ta izraz je sposojen pri Nczu, pri MV časniku Slovenski dom. Zato Kulster Capi ni hotel finančno podpirati - subvencionirati knjig - večine Slzbov, tudi mojih ne. Načrt je bil: Izbe stisniti in v skladu s položajem, taktično, nazadnje likvidirati-izkoreniniti. Ohraniti le svoje Izbe: Reb(ul)o, revijo Zvon(ček). Tudi zato me - **RSD**, tudi Pniz **DSPE** - DSD Zamol: ker nisem njihov (ud NSSi), me ni, mojega dela ni.

Najbolj bedno, paradokсно, trapasto pa je, da igra igro Ncza-Kfza del Slzbov - norovci -, prepričan, da si prizadeva za Abs Svo in pluralno in šele zares NeČi Dbjavnost in SDbo. Ravna enako kot PV, MV in še nekaj časa PoV skupina Slzbov, ki brezrezervno podpira Ptjo; ta skupina je bila celo večinska. Zanje velja JKrov izrek, da ne vedo, kaj delajo. Tepci trdijo, da so DaŽursti v službi vladajoče koalicije oz. LDS, ko pa bi bilo še slepcu jasno, da je LDS direktno pod udarom MO, ker je danes pod udarom Žurstov vse; Žursti kot povsem dezorientirani, brez idej in vrednot, tudi brez odgovornosti, skušajo doseči le še učinek-odmev, čeprav za ceno tega, da se vse podre, mali Efialti. AnGlob in AnZDA gonjo v MO ne podpira niti uradna linija ZLSD, le obrobneži, le neoultrale, ki je na isti poziciji kot neoultraDe. Nczti po vsej Evri so AnZDA, so za lastne Nare kot najvišje in edine vrednote. To je platforma PePKa in Starfrave. (KasO: zblojena StarPleša podpira celo mafijaša Popovića, samo da bi škodila vladi. Nazoren primer, kako Pvt strast zaslepi - že tako šibek - razum.)

Navedek iz Tabora je izjemno pomemben; meni je že 1992 odprl oči. Ni čudno, da sva z Alo v Argi 1992-93 tako trpela. Skrajneži so čutili, da njihovega radikalizma ne odobravava; Ivan Korošec (lvKor) me je na mojih predavanjih že napadal, strankarji (Marjan Eiletz) so z mano simpatizirali. Res neprijeten položaj, kajti jaz sem pisal do vseh Krit razprave, kakršna je tudi ta, ki jo zdaj komentiram. Nemogoče je bilo, da bi jim sredi SPE povedal svoje stališče. Zavedal sem se, da se pred njimi Prikr, da tudi sam igram Hina, kot že tolikokrat prej v domovini, ko sem moral skrivati ali omiljevati pred Ptjo-oblastjo svoje nazore. Zato poznam Hino in Prikr od znotraj, neenkrat sem ju Ponot. Mučila me je AK, slaba vest. Komaj sva z Alo dočakala vrnitev v Sljo. Tam sem takoj nato dal karte na mizo, glej moje razprave iz 1993, objavljene tudi v **RSD**. Še sem čutil dolžnost tematizirati delo SPE, to dolžnost čutim še danes, a sem pazil, kaj sem pohvalil; pri Kopru sem recimo v **SB** k njegovi zbirki novel **Jeruzalemski zvonar** ekspliciral njegovo-njeno PSt, nisem pa dajal prav njegovemu Pol nazoru. Tako ravnam še danes v mnogih RR **Razvala**, **Mladosti**, **Vsta**. Enako ravnam pri nasprotnem taboru; recimo ko analiziram Bohančeve **Spletkarje s krvjo**. Celó stališče do **Ponikvarja** sem omilil, priznal Toru, da ni bil direktni agent OZNE, ampak da se je šel nekakšno lastno

anarhistično lbt OZNO oz. preganjanje - zasledovanje, opazovanje - Šžov; prav to početje ga je spravilo v Stl zapor. Kolikor se da, skušam biti odprt, na obe plati, na vse plati. Posebno zato, ker vem, kaj sta MimDč-EDč.

Tudi navedena IvKorova pesem je Tip, je izjemen dokument. Govor o Spravi je Hin-laž; le muholovec za naivne. DR in Sprava se izključujeta. Jasno je, zakaj me Gril in sorodni niso prenašali: ker sem se kot EvKan zavzemal za odpuščanje in milost, ne za Pravico. Po njihovem mnenju sledita odpuščanje in milost šele tedaj, ko je izbojevana-dosežena Pravica, z njo Kazen; ko so Sži potolčeni in podrejeni. Tedaj jim moder in suveren Gos lahko nekaj odpusti, nakloni sem in tja kakšno milost; celo zmagovita Ptja jim jo je, Tineta Velikonjo je vzela celo v službo v bolnišnico Petra Držaja, kjer so zdravili same tanajvišje, veljala je za udbovsko bolnišnico. Tudi Drobnič je imel službo pa Capi; uživali so milost despota. Po Grilovem prepričanju sem jaz zamenjal edino pravi vrstni red: najprej Pravica (sodišče, Sodba), nato - morebiti - pomilostitev ali znižanje kazni. To stališče - lustracija - še danes obvladuje KC in DSD. Šele ko bo to izginilo, se bo DSD začela civilizirati. Pa se sploh lahko kdaj civilizira? Ne bo tedaj prenehala biti De- snica? Se ne kaže danes, da se tudi Le-vica ni zares civilizirala? Iraška vojna ji spravlja na dan njeno - le začasno Prikr - Stro. Kdor noče deležiti na tej Stri, se seli v sredino, ni ne Le ne De. Midva z Alo pa nisva niti na sredini, ampak na robu in onkraj. Ta drža se kot Poldrža ne da avtentično izraziti.

Meni je bližji Bush od Sadama; še več, Busha podpiram v vojni zoper Sadama in islamiste, čeprav mi je kot desničar ogaben. Podpira ga tudi DSD. Pa vendar ga od naju vsak iz Dgč razloga. Janša, Bük itn. najbrž iz razloga, ker upajo, da bo v ZDA zmagal Krš fundamentalizem, radikalizem, AnK, kot je že enkrat, v času McCarthyja. Tedaj je takšno De-ZDA podprl tudi sam Koper, glej njegovo dramo **Svitanje**, agitko za ameriško obveščevalno službo. Meni McCarthy ni bližji od Sadama. ZDA so tako močna LD, da prebavijo tudi takšne regrese, kot je bil makartizem. Janševa Evra mi je sumljiva. To je Evra Besančona.

Morda bi se kdo, ki - če - bi bral **RSD**, spraševal, odkod mi razlogi, da tako ostro sodim o SKS; tak nevernež mi pripisuje izmišljanja, seveda pristransko, s hudoobnim namenom. Citati, ki jih navajam iz Tabora v **SIŽV II**, pa so kronske priče, nespodbitni. So točke, kjer uhaja resnica izpod pokrova Prikra. To, da večkrat pokažem na Id med ultrale in ultraDe, da pokažem na njuno Inf, je potrjeno z navdušenjem taborjanov nad Jelinčičem! Tu je meja, kjer SNcz (Koper, Jel v **Vstu**) prehaja od KNcza (kleronacizma) in Kfza k jasnemu-čistemu Nczu.

Ime Bog (zame bog) v Rupnikovi režiji se vse bolj oddaljuje od Katboga in se bliža Nczbogu. V **Vstu** je Slja kot nova ND - SAKO - utemeljena na Gospej Sveti, na nazaj osvojenem (osvobojenem, Reconquista) ozemlju Koroške, na cerkvi-Tradi, a ni nujno, da vlada v tej cerkvi SKC. Jelu iz tistega časa, ko sta bila s Koprom še eno, 1951, je bližja NarKC, galikanska, morda že neodvisna od Vatikana. Takšna jim(a) je bližja še posebej po II. Vatikanumu, ko se je papež odpovedal MV-De opciji in dal v prvi plan razumevanje-odpuščanje-strpnost. Tedaj se je grupa okrog Jurčeca - časopis Sij slovenske svobode - opredelila zoper II. Vatikanum. Tudi to je bila ena od Sl filo ali proNcz grup. Fink, Geržinič, Javornik ...

Ne izpuščam iz vida, da so v DSD Raz grupe-krila-usmeritve: od taborjanov do mehkejših, recimo ene grupe jezuitov. Trdim le, da so - po mojih Strnih analizah - vse mehkejše grupe le začasne, le prilagojevalne, le taktične; ne morejo doseči cilja: vrniti Dbo v FD, če ne ukinejo LD-RLHa. Če pa se odpovedujejo FKCi, se samim temeljem KČe; potem njihova KC ni več KC, kakršno poznamo od

Konstantina oz. od apostolov. To bi bila zelo nova KršKC, v duhu LdDr. Takšno sem si predstavljal - se zanjo zavzemal - jaz okrog 1990, imenoval sem jo »novokrščanska«. Danes sem zamisel opustil. Vse desetletje od razprave **SIŽV** do danes, do tega **Karja**, sem se vračal k Nietu (Nietzscheju), ki sem ga sprejel že 20-leten v duhu Rad prevrednotenja vrednot. Ni slučaj, da je Paternu v svojem napadu name v Besedi 1953 vzel na piko prav **Prevrednotenje vrednot**, dal ga je - kot Neg - v naslov polemike. Danes skušam spojiti LdDr in Nieta. Absurden poskus? Nemogočnost kot takšna? Ali pa je mogoče do Dti - do UnBDra - le skoz absurdizem Blaka?

Čl skoraj ne bi verjel, da je duhovnik Zajec napisal stavke, ki jih navajam iz Tabora, o Sl materah, ki rojevajo zato, da bi Slja dobila vojake. Naj Bük, Rodeur in Drobnjak (pl. Šnitloh) to izjavo še tako Prikr, je v jedru njihove PSt; v jedru KMg je prav ta militarizem. Morda je stranka NSlja prav zato za Busha, ker je kot KC zoper Muslo. Tudi jaz sem do Musla Krit, a s stališča ALHa, medtem ko je za KC ALH le ovira-stopnja k vrnitvi FKc-FDbe. Pri tem regresu ji pride prav celo Jelinčič oz., kot mu pravim zdaj, ko je plemeniten, krof Jelić. Strupen krof. Jeločnik in Jelinčič, dva jelenčka v času parjenja.

Po tem, ko je prebral omenjene navedke iz Tabora in moj Kar k njim, morebitni bravec **RSD** razume, kako sva se z Alo mučila v SPE 1992-93, ko se nama je razkrila globina najine zmote: ko sva v KC našla prav tisto, kar sva najbolj zavračala.

1992 še nisem poznal Jelove **Kršpe** in Koprovega **Zasada**. V obeh tikPV dramah se je oblikoval čisti Kfz-Ncz. Glej moje ES analize obeh dram v knjigah **Leto 1940** in **KrPI**.

2

Da je Čl narava Krim(inalna), se vidi iz primerjave med **Vodo** in **Dolo**. Dva zelo Raz PolDb sistema, pa enako ravnanje. Km kot Pvtniki v Kpl-AVS sistemu enako predelavajo bolno kravo v klobase, kot daje Prol v ArKombu škodljivo mleko prašičem; po ovinku pride tudi tu v klobase. V čem je razlika med Dbama?

Vomb kritizira takšne Km, Goša takšen Prol. Goša vidi le dva, ki sta kaj vredna (MorDbKrit Žurstko Sonja in LbtŽnika Petra), Vomb K(opr)ivo. Kiva prihaja od drugod, Sonja in Peter tudi. Slja kot Kld (AVS in Socsistem) je brez izhoda, če ostaja sama v sebi. Ncl - kaj šele Ncz - pa trdi ravno nasprotno: vse Poz vrednote prihajajo iz NSSi, naše Zemlje, od naših ljudi. Vomb skuša obe stališči združiti: Kiva se skaže kot naš Čl, naše gore list, naše AVSi ud. Goša vztraja: ne Peter ne Sonja nista od tod - od Bistrice - doma. Goša išče Poz vrednote drugje: v Dti. V **Doli** še ne zmore natančneje opredeliti te Dti, tudi jaz še ne, oba iščeva. Peter-Sonja sta Slca, a ne iz SIKlde. Vomb je mogel skoz Kivo k Dmb-NSS ideologiji, **Napad**, Goša se je vse bolj odmikala celo Slovu, enako jaz; Preš ga v **Srečni vasi** zapušča, kot jaz Dbjavnost danes; sledim Gošinemu Prešu.

Ala je odločnejša od mene, jaz teže zapuščam svojo Trado. Sem bolj HM od Ale. V meni kot v BSAPOEV je več EV; nekako ostajam tudi v **Vodi**-Kivi, celo v Stotniku-**Napadu** in Krimu-**Rojstvu**. Tudi v Diru? Morda na robu. Tudi v Jaki? Menda

ja ne! V Gustlnu? Če pa v tem, potem tudi v Turku in Črni roki, ki jo pravzaprav zagovarja mesečnik-gibanje Tabor. Smem iti tako daleč v Ponotu vsega in vseh? Tudi Kajna in Eteokla? Me ni PriSo Priž naslikal takšnega v Minskem, **Dia**? Kje je meja Ponota vseh EV?

Tudi Rožancev »trockizem« - tako je Rožanc razumel platformo Pers - očita Ptjoblasti, da ne udejanja svojih proklamiranih načel, analogno kot jih ne Kploblast v Slji-30; TaSlja se kaže kot Krš Db. Rožanc zato obnavlja LRevo zoper Izde (Ptjo, Starega), glej **Gredo**; jaz ne. Midva z Gošo puščava Petra (naju) nedorečenega; iščeva naprej. Rožanc je kombiniral LR - Rad MorDbKrito - z Dia; Dia sem vnašal v MGG predvsem jaz. A ko pride do odločilnega trenutka, Dia odpade. Prevaga Vojnačelo, se RR v krvavo prakso; kdor še terja Dia, ga odločni Komisar pobije, **Afera**. Tudi DSKC se kmalu po 1991 neha zavzemati za Dia.

Dia velja le, če ga radikaliziramo - RR - v smeri ARF-AK; kot ARFDč skupaj z VerDč k IsDč. Sam na sebi je Dia le sredstvo za nekaj drugega; Dia še ni ARF-AK. Krstn v **Aferi** se šele odpira smeri k ARF-AK in VerDč v Etpreizkušnji. Peter-Sonja v **Doli** še nista v ARF-AK, pač pa že Vida v **GošVidi**. Vomb v **Napadu** ni niti od daleč v ARF-AK; v **Razvalu** se jima začenja odpirati, glej mojo ES analizo **Razvala**, a se kmalu ustavi, ne zmore. VIS, znotraj katerega ostaja (KMg-KC), mu preOsm k ARFDču prepreči. Kot ga vsem SPEDramatikom. Namesto da bi napredovali k ARF-AK, se vračajo k temeljem Kata, zadenejo tu na samoumevne dogme, ki so zunaj slehernega dvoma, Čl se jih ne sme dotikati s Krit analizo. KMg ne zmore preiti v HMG, Kat ne v RLH. V ES primerih - v praksi - seveda prehaja, vse je micelij, a tako, da se prehajajoči Čl odpoveduje KC doktrini.

Jaz sem nanjo okrog 1990 pristajal, nisem je vzel dovolj dobesedno, tolmačil sem jo na Simb način, sproti sem jo RR v DgRlgo. Po 1991/92 sem odkril, da se to ne da. In sem bil prisiljen začeti izdelovati lastno Fijo-Tijo (DgFijo). Z njenega gledišča so se dogme KC pokazale naenkrat kot katastrofalne: kot FD-FP. Kdor hoče v DgTijo, mora Not preOsm Fdogme, preseči sebe kot otroka-podanika. Vomb tega ne zmore. Km so mu Neg zato, ker niso dobri podaniki KCe in Kata; ker so samovoljni, AMor, AgrEkzld. Vomb te njihove lastnosti isti (Idn) z Libom. Res je namreč, da se v Libu - v LD - na poseben način razvežejo in okrepijo. Tako nastajajo liki kot Ažman iz **Teleta**, Grdun iz **Zasada**, Korenjak iz **Provizorja**; Kantorji.

Danes se ostro obračam zoper lée, a imam za to poseben razlog: dvigujejo glavo, kot so jo okrog 1990. Aksentijević in podobni bi radi zajedali Sljo. Bi jim dal popra, ne pa ČIP! (So sadamisti.) LD mora gledati, da ne zaje-zapravi lastne substance. NDM. ČIP so previsoka merila za Čl, so Ideaca. Aksentije že ve, zakaj se vnema zanje; iz istega vzroka, kot se je Ptja vnemala za Db Svo, a jo je takoj ukinila, ko je prišla na oblast. Aksentiću naj bi izplačevali Poko(jnino), ampak v znesku najnižje SI Poke. Enkrat na mesec bi se moral pojaviti v generalski uniformi pred parlamentom in se javno kesati svojih GhKe. To bi bil show. Hanzi naj bi bil zraven; sploh naj bi beležil pri vsakem poslanskem nastopu pluse in minuse, zlate ptičke in črne pike.

Je Vomb s tem, da je za Šimna in zoper Knete-Rebrnike, zoper TradKonsAVS Dbo? Socialne zahteve po večji pravičnosti v 30-letih je uveljavljal tudi NNcz, Dn doklade, starostno in zdravstveno zavarovanje (tudi Kmom). To je bila Krekova linija, na katero se je dal lepo cepiti Kfz. FzNcz skrbita za Prol, medtem ko ga TradKons KC zanemarja; v duhu FD se preveč veže na LibKpl, glej Župnika iz **Kralja**. Tu je vzrok, da se je nemalo SKm odločilo za Prt-Ptjo, ne za KC, ki je bila z

omenjenega vidika preveč krivična, vztrajala je pri FP tolmačenju, da so Db razlike od boga. Kfz-Ncz je te razlike popravljala, seveda znotraj NSSi-Nara. Kot Totsistem je terjala polno Monenotnost udov Nedeljivega organskega Narteleša. SH je sledila temu načelu Fza; odtod moja polemika z njo 1987.

Spet paralela: grupi linčarjev, ki jih v **Vodi** organizira velika posestnica Hribarca, v **Doli** pa Ptjšef Jaka. Spet ldn med ultraDe in ultrale; obe krili Strno nujno ravната kot MimDč: z nasiljem. Ptja je MV zmagala tudi zato, ker se je prva odločila za nasilje in je bila v izvajanju nasilja odločnejša. Poraženi Dmbci so po 1945 vpadali čez mejo v Jugo-Sljo, pobili čez 1000 oznovcev in knojevcev; zajetna številka, ki se je DSD noče spominjati, narediti ARF-AK na njeni osnovi. A to pobijanje je bilo le pikanje PtjDbe v rit, le draženje, brez šans na uspeh. Če bi bili tako Vojučinkoviti že 1941-42, bi udje De-snice prevzeli pobudo, kot so jo v Španiji francovi pristaši. Glej mojo ES analizo **KrŠpe**.

SIŽV dokazuje, da sva z Alo že 1992 zavzela ustrezno razmerje do SKS, DSD, DSKC.

Če bi KC razvijala zamisel-vrednoto Bra, te vrednote ne bi postavila za cilj FrancReva, s tem RLH. KC govori: o bratje, a to pomeni ude iste Cerkve, nato istega Nara, kar je PS vrednota, ne pa zavesti Not povezanosti enakih. RLH veže Br na enakost, oboje pa na Svo. KC Svo omejuje, celo ukinja, DSKC se sklicuje nanjo, ampak na Pervnačin; zanjo je Sv oblast KČe. KC ne dopušča enakosti; njen ustroj je hierarhija FD tipa: od papeža kot vrhovnega Gosa-Varuha do najnižjega člana Cerkve-občestva. Ne med duhovniki ne med ljudmi ni RLH enakosti, po kateri smejo-morajo ti voliti svoje predpostavljene. Določajo jim jih (še) višji; to je model Dbe, ki si ga želi tudi DSD: Preds sistem, kjer bi od Janše navzdol potekala imenovanja v Dž upravi itn. Seveda v imenu Ljuda, kot za Ptjo.

Podaja **Voda** SDb-SAVS, kakršna je bila pred nastankom ločitve duhov, sredi 19-Stola? Ali pa Vomb noče - ni sposoben - videti-opaziti razkroja in Not diferenciacije AVSi (ne le MešDbe v mestih), kakršno podaja že Meško v **Na smrt obsojenih** na PrS? In jo vizirajo Mrkdramatiki v SD-30, Potrč v **Kreflovi kmetiji**, retroaktivno tudi Ingolič v **Krapih** in Roš v **Mokrodolcih (Molcih)**, celo Kan ARemec v **Užitkarjih**? Je bila MV-Dmb platforma mogoča zato, ker se je prepričevala, da SAVS ni taka, kot trdijo o njej, da je, MrkKomsti, Potrč, ampak da je SAVS še v Infi? Celo - ali še prav posebej - Koper izdeluje Km-AVS kot IdeaHarKldo oz. kot Inf. Koper je razcepljen med real(istič)nega kritika dejanske AVSi, **Zasad**, **Provizor**, oba tikPV, in idealizatorja AVSi. Tak postane MV, kar je psihološko razumljivo, piše spomine, spomini mu služijo za to, da bi vzdržal v okupiranem mestu-Lji, **Goričanec-Mertik**, in PoV v izgnanstvu-SPČ-Argi, **Jeruzalemski zvonar**. Ncz je mogoč, če predpostavlja kot vrednoto NarMonobčestvo kot IdeaHarldo, obenem pa napada razkroj v AVSi, ki da ga vanjo vnašajo Libci in Komsti, oboji izhajajo iz RLHa. Zoper te je potrebna Rad Vojakcija (DR), da bi Dmbci (DRevarji) vrnilo IdeaAVS, analogno Mrk praKomu.

Kolikor daje Rupnik Pskom pravico do Not Sve, pomeni to pravica do Pvt Note. Dokler Čl svojih nazorov, ki se ne skladajo z enotno voljo Nara, javno ne izgovarja in se ne bori zanje, jih sme imeti; PSt **Hlapcev**, Jermana na Goličavi. Tot Fz (in Ptj) tudi te NotSve ne dovoli več. V tem pomenu je najbrž mislil Koper, ko je Rupnika (v pogovorih z mano) označeval bolj za Avsusmerjenega, manj za Nemcefila. Avs pomeni tu FP v času, ko je Rupnik gor rasel, kot Čtk Avsvojske. Lib kot Pvtzem.

PriPra KC tudi tega Pvtzma ne sme dopuščati. Čl je namenjen bogu. Bolj ko izdeluje niše, v katerih se skriva pred Vsemogočnim, slabši Kan je. Ker je KC modra in izkušena, ve, da mora ljudem popuščati, šibki so, jim njihove grehe odvezovati, institut spovedi in obhajila; vendar velja to za realne-normalne ljudi, ne za zgledne. Db, ki jo mora KC udejanjati, pa naj bi bila vzorna: **Država sonca** Campanellovega tipa, kakor jo načrtuje-sanja še danes SPE Fif-teolog Komar. Ta IdeaDžDb se je razkrila SPE(Ps)idealistom v Hochwälderjevem **Svetem eksperimentu** kot jezuitska v Paragvaju.

Danes Čl komaj verjame, kaj je hotela narediti De-snica 1992 iz Prleta. Danes je tako rekoč vsakomur jasno, kako drugorazredna figura je Prle; neodvisno od tega, da je v Lajovčevih Analih zaveden kot oznovski sodelavec-informator. (Takega mi ga je predstavljal tudi PePKo, a PePKo je naredil vsakogar za udbovca, vse je hotel osvinjati, da ne bi sam preveč štrlel iz gnoja kot najslabši.) Na letališču BA Ešeiza je Prleta pričakalo na tisoče SPEjevcev, slavili so ga kot Mojzesa-Mesijo. Revežu je tako stopilo v glavo, da še zdaj hodi naokrog kot žrd pokončen, kot trebanjski DonKihot. Danes vedo že člani njegove stranke, da je eden najbolj zaslužnih za polom De-snice, tudi zato, ker je ves čas tiščal le sebe v ospredje kot Vodjo, nenehoma je sprožal prepire med svojimi, vse okrog sebe razkrajal. Analogno, kot se je zgodilo z MV-De, glej Koprove spomine (**Kar sem živel**).

Iz citata Rupnikovega govora je jasno, da se je imel general za Vodjo Slova. Da so ga za takšnega imeli tudi njegovi najbližji. Naj navedem Jelovo odo na Rupnika, dal mi jo je Koper, da bi pokazal Jelovo prevrtljivost oz. neznačajnost, saj je ostal Koper Generalu zvest, Jel pa ga je izdal: prodal stranki-strankarjem (Staretu itn.)?

RadDe v SPE je kmalu spoznala, da je stavila na napačnega, na Krofa Je(li)ča. (Kratice Ječa spominja na njegov več kot triletni zapor, ki mu je bil vzrok Krim.) Jelič se je obrnil zoper Dmb, nastopal v imenu Prt. Uvidel je, da lahko krađe glasove DSLi, ker je njeno vodstvo (ZLSD) preblizu SoDi; da pa na De zanj ni kruha, Deprostor sta zavzemala Janša-Puč.

Prav smilim se sam sebi, namreč sebi iz 1992! Kako sem se martral, da bi odkril-določil mejo med EKC (NKC) in PogKC (ZKC)! MV-SKC sem označil za PogKC, za regres KCe, za začasno napačno, SZSL zmešano. Vztrajal sem pri pravi KC, ki pa je nisem mogel najti v stvarnosti, ne v SPED, kaj šele v DSD, v SKS in v Prletovi KršDemstranki. Kot obupanec pred potopitvijo sem grabil po vsaki najmanjši možnosti, da bi opazil v KC-SPE(D) EKC moment. Tu je vzrok, da sem tako napihnil lik Snežne iz Simčeve **Mladosti**. Ni čudno, da me je Simč gledal kar se da sumničavo, kajti v njegovi drami sem videl nekaj, česar on vanjo ni vtaknil. Šele polagoma sem se otresal svoje vere v Strno možnost prave EKC-OKC. Zares sem se je otresel šele pred par leti, ko sem izstopil iz KCe.

Moja Rad - mestoma surova - Krita KCe izvira iz moje bolečine; trpel sem, ko sem moral upoštevati dejstva, da KC ni takšna, za kakršno sem jo konstruiral. Besnel sem tudi iz razočaranja. UProf á la sociolog Kerševan, ki je strokovnjak za KC, se nikoli ne spozabi; zanj je KC od nekdaj tuja reč, obravnava jo kot metulja v herbariju; od zunaj. Kerševan je Znik kot Polik. Jaz pa jo obravnavam od znotraj, kot svojo resnico, kot eno od svojih EV; takšna je bila že MV (moja ldn z Balantičeveo poezijo) in v 80-letih. Po eni strani sem končno šel skozi izkušnjo KC, jo pustil za sabo. Po drugi strani je nikoli ne bom mogel pustiti za sabo. Kar sem kdaj bil, ostajam. Tudi Mrk vernik, tudi Lbn cinik, banalen ničejanec. Tudi lzd in npravna reva.

V **SIŽV II** lepo odkrivam, kaj je za Rupnika in Ncz bog: Čl sam, Čl kot Kld-Nar. Tega si SNcz ne upa izpeljati, Hitler in njegovi pa so to jasno povedali, zato so bili odkriti nasprotniki KČe. V tej točki se Ncz povsem oddalji od ReFe oz. točneje: RePS razloži-razume kot vrnitev od Huma in hlapčevanja k Nvi kot sili-energiji, ki je osredotočena v Krvi-Rodu, tj. spolno-razmnoževalni AgrčkzKldi; RR jo od Pvt Seka Pskov v Rodovno kri. KC se zaveda svoje prevelike vezanosti na FD; a ker ne zmore preiti v LD (v RLH), se poveže prek RePS s Fzom. V vsaki stvarni KC so navzoči - sodelujejo - omenjeni momenti-poteze, ker so Strni.

Odkrivam tudi Not protislovje v DJu (domobranskem Jazu)-Kldi, ki hoče postati SAKO. Ena poteza je FP zaupanje v boga, da bo Slce rešil in nagradil; Slomškova poteza iz **BlaNe**, Debevčeva iz **Junaških Blejk**. Druga je Traga: pasijon brez Vsta(jenja) ali z - nenehoma odloženim - Vstom; v tej smeri napiše Vomb **Razval**. Tretja pa je Rupnikova-Ncz: Trage in Pasijona noče, tudi ne podreditve, čeprav jo de facto prav on izvaja, podreditev Nemcem, a jo enako razlaga kot Petain francosko: da je treba vzeti NczNemce kot silo, ki pomaga tudi Slcem do močne Kld-SAKO. Rupnik sam doživi 1946 pasijon; Ptja, kateri ga predajo njegovi lastni ljudje, ga obsodi na ustrelitev. Slci res doživijo emancipacijsko zavest, a pod vodstvom PJa (partizanskega Jaza). KC pa še naprej zaupa v FP boga in čaka, kdaj jo bo za zvestobo - čakanje - nagradil. Čaka še danes. Načelno lahko čaka brez konca in kraja, zraven pa potihem pripravlja Rupnikovo oz. Ncz Rco. Le Trage ne sme dopustiti; in realne analize z ARF-AK. Vztrajati mora v spoju med zagrizenostjo-fanatizmom in SSL. Kar nastane iz tega, je butast spaček.

Enako kot odklanjam AnGlobe, mirovnike, PePKače in Móre, odklanjam tudi Drobnjake in Žajdele. Sredinci - SSS miniKplpodjetnički-ščuk(ic)e - so vsaj banalni minirealisti; drekači (na čelu z dramatikom Partom), a držijo se ministvarnosti. Obe ostali krili pa so Pšpegazi. Janč je uvidel, da so Komsti kot **Dedalus**; ne vidi pa, da so Dedali tudi njegovi AnKomi. Same mušice, ki se jim pravi enodnevnice. Je pa res, da se nenehoma porajajo.

SSL - SZSL - je najbolj Tip Strna Čl poteza. Če bi Čl videl sebe le kot Pravca - le ldB - in ne veroval v Dt, ne bi mogel živeti. Dano mu je na izbiro: ali se SZSL (kot se Rupnik in KaKi, PePKo in Matija Ogrc), ali najti vero v Dt. Ta vera je za Liliputance prezahtevna. Zanašajo se na blodnje, na sanjarijo, da bodo 2003 obnovili LR in DR. Tako se kaže Člova zapadlost usodi ali THM-krogu.

3

Nemški general in kurat prepričujeta moriture, da so jim odprta nebeška vrata. Navsezadnje ni bistveno, ali si zaslužijo vojaki nebesa s svojo Vojpožrtvovalnostjo, kot v BRozmanovi SPED **Obsodili so Kristusa** (v DR), ali kot trpne žrtve, kot v **Razvalu**. Debeljak naredi v **Črni maši** sintezo obeh; **Maša** je sinteza vse SPED, saj so vrnjeni Dmbci obenem vojaki in trpne žrtve, zvezani z žico okrog zapestij in med sabo v enotno vrsto pokončanju namenjenih. Ali to ali bojna črta jurišajočih, z vidika KC je vseeno. Odloča njihova vera v NSS. Tej veri se reče fanatizem. Bil je enako Tip za DJ kot za PJ.

Neverjetno, s kakšno trdovratnostjo se nenehoma obnavljajo ideje-blodnje nekega Nara o njegovi veličini Svetrazmer. Zasmehujemo Srbe, da se vdajajo tem SSLom. A citati iz Tabora dokazujejo, da so tudi med Slci takšni »Srbi«. Hvalabogu da so v veliki manjšini; a če so v Stri, jih priložnost kaj hitro potisne v prvi plan. Ker je IdČl bitje SSL, je vnetljiv. Samoveličje je v njem skrito; hrani ga kot poželjivost. Zmerom je na tem, da bo izbruhnilo. Žizek se ima za ideologa Liba; a kaj je želja drugega kot pohlep po samopotrjevanju, s tem tudi po veličini? V LDPM je želja zreducirana na SekUž, na Pvfantazme Pskov. V Revah se želja pokaže kot nenasitna sla po osvajanju vsega. Lib hoče osvojiti vesolje. IdČl je kot AgrEgz Osvajalec kot tak. Če ne osvaja, se podira vase, pada skoz SZ v AD. To je problem MBP Šela, ki se je v **Triptihu** napotil v vesolje (skoz Agato), se v **Svatbi** znašel na kahli, zdaj se pa sili kot impotenten starček, ki si curakla podšprajcuje z gumijasto cevjo. To je PSt **Kanja**: želja, a brez zmožnosti udejanjanja. Gledanje pornofilmov, kar je počel ostareli Zupan, Zorni et comp., ki so ga pri tem gledali, so se zabavali, v tem ko so ga hujskali. Ni tudi napeljevanje starčkov k sramotnim dejanjem kaznivo?

SIŽV je v tem delu posebej primerna Krit analiza Sfza (SNcza), podajana-osvetljevana z več plati. Tudi kot Krita Mag(ij)e, ne le Pole. Tudi kot milenaristične itn. Danes - 2003 - se obnavljata oba hiliazma (Le in De-tipa, iz PJa in DJa), h katerima se zatekajo izpraznjeni, osebnoščno šibki, dezorientirani, kot Močilar, PePKo, St Justin, Urb(ež).

Dvomim, da so Dimnik, Frančič itn. resnični priimki. Kaj pa, če se za vsemi skriva Koper? In hočejo uredniki Tabora delati vtis, kot da imajo veliko pristašev-sodelavcev-pisemenih? Ton vseh teh člankov je zelo soroden, ne le ideološko, tudi slogovno.

Iz v **SIŽV** povedanega o očiščevanju sledi, da mora biti Čl zelo pozoren, ko trči na navdušenje nad katarzo. Ni Šel celo Pir(jev)ca povlekel v dramaturško teorijo katarze, glej Šelovo magistraturo, naslovljeno **Identifikacija in katarza**; doktorata ni zmogel. Ti mojstri so sami magistri. (Ko je bil Kulster, je bil magister Šel; magister pomeni v FDbi, ki jo vrača, Učo.) Zdaj proizvaja - na lumnivo zreducirana - Univerza že magistre kuharskih Zni; še malo, pa bomo dobili magistre Fuka (indijskih ljubavnih veščin, NeČi pedofilije, ta bi se lahko predavala na TF). Katarza je bolj FKc pojem kot antični. Katarza je očiščevanje od GhKe, RLH pa ni VIS, ki bi temeljil na GhKi. RLH terja analizo in ARF-AK, katarza je zelo blizu PervSM početju, tako Tip za KC, glej Lenardovo **Deklo božjo**. Šela muči že od zdavnaj, glej **Skak, Čaro, Savno**. Šel si očita, da ni zmožen askeze, da preveč ljubi mlada dekleta. Morda ga prav to rešuje, da ne postane Savonarola. Če mu opazujem obraz, je to obraz peklenščka iz desetega kroga pekla. Res, potreben bi bil katarze.

Justin Stanovnik mi je bil po svoje všeč, ker je ostajal vse do 1990 v ozadju, ni se prilagajal novi Sockomstvarnosti. V njem sem videl modreca-poštenjaka. Iz Arge sem mu 1992-93 pisal v Sljo; ni mi odgovoril. Ko sem ga pobaral, zakaj ne, je dejal, da pisma ni prejel. Edini on ne! Tip odgovor Kanov. Vse bolj sem moral dvomiti vanj. Polagoma je postajal glavni ideolog obnovljenega SKFza. NDM. - Ž (ne le moje) je eno samo razočaranje, odpadanje SSL-blodenj, padanje na trda Realtla.

St Just (Pravični) ni posebno izobražen, zato ne ve, da je tisto, kar pripisuje Slcem kot njihovo edinstveno izvirnost, Tip za vse Ncze. FrancNczideologi, belgijski, slovaški itn. so z istimi razlogi utemeljevali AnK že davno PV, v 30-letih. Ni na Hrškem izhajala revija Nova Evropa? Ta izraz je bil Tip Ncz. ZahEvr Kula kot enoten

blok zoper SovZ Barbestialnost. Justin že 1992 kliče za SKomste novi Nürnberg. Nürnberško sodišče zoper Vozzločinca, obenem pa nürnberške fešte, ki jih je ovekovečila Ncz Leni v **Triumfu volje**. Bo neoultrale AnGlobov sprožila kot MimDč sistem tudi na De analogno reakcijo? Kdaj bo popeljal Matija Ogrc svoje jurišnike na Ulico? Bük ni primeren za Generala, tudi Drobnjak ne. Bodo morali izkopati Jela, ga našopati in voziti naokrog kot mumijo tik pred VoMom?

NDM podrobno opisujem - se spominjam -, kako naju je v Gimni 1944 učil AnK vzgoje DaSDž poslanec dr. Jožef Bernik; poudarjal je predvsem krivdo SIlnce (leLib tipa) kot pete kolone Koma. Od tedaj se možakar ni spremenil; fizično se je močno postaral, strast Sša, ki ga goji, pa je še ista kot pred šestimi desetletji.

Nalogo, ki sem si jo zadal v **SIŽV** - odkrivati SM-AD značaj SPED in s tem DJa oz. SKCe -, sem v nadaljnjem desetletju marljivo izvrševal. V GR jeziku sem artikularil: Pervld, PervDč, ADDč, ADId, SZDč itn. Slehernik je SM Čl, ker je IdČl. IdB Strno prisili Čla, da prehaja - se RR - v SM-SZ forme-vsebine. KC je še posebej močna PervSZ. Najnazorneje razkrivam SZ na ŠelD zadnjega časa, na **St sarmatski krvi**, ki se ji ne posreči biti katarzična (Šel sam sebe spodbija), in v **Kanju**, kjer se soočita obe Tem grupi: Agrčkzld poželjivcev-hotljivcev in IdeHarld Snic, Pevk, kurb, ki so maskirane (RR) v MMB. Pervzgodba kot takšna. Šelu se je lice spačilo od tega NotPervkobacanja. Šel kot Mica Kobacajka, glej **Matajevega Matijo?** Bi šlo.

Ravno izključujočnost Rupnikovih Hernavdušujočih govorov za emancipacijo Slova in objavljanja izjav Gosov, ki so Sljo podvrgli svoji peti in visokostni milosti, zvari paradokсно celoto SZDča, SZKIde, kar je MVDčSlja. Bolj ko je nekaj v sebi izključujoče se, bolj terja enostransko Tot akcijo, ki skuša odpraviti Not blokado; prej jo Prikr. Zato - za to - je tudi tu zdravilo: ARF-AK. Kdor ugotovi pri sebi SZ, ima več možnosti za rešitev problema (SZi). Šel se svoje SZi sploh ne zaveda, ko se je zave, to zavest - ARF - odstrani in se realibizira v Agrčkzldo. To je strahotno. Šel je SZSL kot malokdo. To se da razložiti le iz njegove neznanske poželjivosti. Mački, ki so sicer zelo previdna bitja, ne slišijo nič, ko jih žene njihov Sekgon; pri Šelu se ta Sekgon RR v gon po Uspehu-Veličini-Imidžu. Mož tiči v dreku, a je prepričan, da plove v nebo kot Snik. Nekaj dreka že čuti na - ne v - sebi, a ga pripisuje Kontinuiteti, ki da šprica svoje zlo naokrog, z namenom, da bi umazala celo NeČi device, kakršne pljujejo (ga vabijo) okrog Šela na poti v nebasa. Šel je tik na tem, da bo začel pisati drame á la Sard(enko). **Nesto, Ženina iz Nazareta?** Bo postal Šel St Jožef - tak ženin -, ko bo toliko star, da ne bo mogel več Prikr svoje impotence?

Vsakdo je lzd. Tudi če je najbolj zvest svojemu-našemu Naru (NSSi), je njegov lzd, saj nastopa Nar zdaj tako usmerjen, zdaj Dgč. Nar je prava vrtavka, spreneveda se, pizda! Enkrat daje noge narazen KaKiju, drugič Hrenu, tretjič Avsvojski, kot kaže Debevec v **Blejkah**. NarHer Javornik je nastavljal rit Papiniju, a v imenu najvišjih vrednot SNLa. Jaz pa pravim: Naru - ničemur - ni mogoče biti zvest, kajti IdČl ni le Ožld (IdeHarld), kot se dela, ampak je tudi RazcDč in ADDč in nazadnje Avld, ki nima več nobenega odnosa do Zun stvarnosti, glej dramo **To-maš** in **De(belu)šček**. Nar je Strno KAvKld.

Kasneje sem podrobneje preučeval KMg SD, zato odkril tudi aktivistične - protofz - momente v PD; recimo Vojřev moment v Krekovem **TKrižu**, Tip za Kfz, za spoj NLa z MMB, ki je bliže Rupnikovemu Narbogu kot KCbogu. V Kreku je tičalo mnogokaj: od FD pokornosti do Fz agresivnosti.

Ves čas se v **SIŽV** trudim, da bi rešil v Kršu (iz Krša), kar se rešiti da. Razločujem Milost, ki jo imam še za Poz, in miloščino. Danes vem, da pomenita oba izraza isto. Prvi je le IdeaHarld maska za drugega. Vsebina moje analize pa je točna. Odkrivam FP bistvo KČe. Na to bistvo nisem nikoli pristal. Temeljl sem na (SA)POi; ponižnost, skromnost, zadržanost itn. sem cenil kot voljo SAPOe, da sama sebe omejuje. Tako mislim še danes. Kaj pa je moja popolna posvečenost cilju, ki je višji in drug od mene kot Pska, drugega kot Rad samoomejevanje? Ta cilj je IsUnBDra, ne samouveljavljanje mene kot Utinteresne Plde.

Vso noč sem pisal razpravo **Dramatika Zofke Kvedrove**, da bi jo lahko nesel jutri Ajdi, Ajda jo bo dala tipkaricam v računalniško pretipkavanje, razpravo moram poslati v Zagreb Hečimoviću, obljubil sem mu jo, rok oddaje rokopisa sem že močno prekoračil. (KasO: od dneva, ko sem to zapisal, mineva 5 mescev, Ajda pa je poslala računalniško pretipkan tekst v Zagreb okrog 20. avgusta, a od Hečimovića še niti besede; tudi zahvale ne. Ajdi je prejem eseja potrdil, nato molk. Sem užalil Profa-UZnika, ker sem se polastil Kvedrine Hršdramatike in jo uvrstil v Sisko? Brani Hečim Hrški Nar interes, sodi SD v izključno HršKulcono po analogiji z ekonomsko?) Jutri tudi predavam o tej temi, moral sem obuditi vednost o Kvedi in njeni srbohrvaški dramatik. Nisem skoraj nič spal; zjutraj nadaljujem s **Karjem SIŽV**. Ne morem si privoščiti počitka. Zakaj ne? Razprava o Kvedi bo šla v knjigo, ki sploh ne bo izšla, nihče je ne bo bral. (Pniz: **JNcl 1.**) Moje merilo je Bog, zanj - v pomenu IsBoga - delam, ne zase; oz. zase le v sekundarnem planu. Nočem se izražati v FP pojmi, recimo, da sem božji hlapec. 1992 sem mislil, ko sem pisal o sebi kot o Člu, ki pomaga Bogu, ravno na Čla, kakršnega sem pravkar označil kot SAPO. Lik hlapca sem odklonil, pokazal, kam pripelje vera v Očeta-Zaščitnika: v polom. Kot je pripeljala DJ maja 1945 in pelje KatDSD-SKS.

Ni čudno, da so me gledali JOGSŠKi postrani, če sem KC utemeljeval na SAPOi; če sem spraševal, ali je KC sploh Krš(čanska); če in ko sem zapisoval svoj dvom: kaj pa, če je ves čas - kot Stra - PogC(erkev)? Na ta način sem svoje EK-OK postavljaj vse bolj izven KČe; novokrščanstvo sem si šele sam zamišljaj, ga ustanavljaj. Torej me je nosilo - s stališča uradne KC - v krivoverstvo, v sektnost. Ko sem to ugotovil, sem se raje umaknil - začel umikati -, kajti če kaj, nisem želel biti sektaš, ustanovitelj kake nove ločine, kot se jim je pridruževal MBP Mes; niti nisem hotel biti Prot znotraj KČe, kot PePKo. Hotel sem biti sam svoj kot SAPO, točneje: kot BSAPOEV. V ta namen sem izde(lo)val AltTijo, DgTijo. **RSD** je prostor tega izdelovanja.

Iz razprave **SIŽV** se vidi, da sem jo pisal ravno v času volitev, nekaj prej in nekaj kasneje, torej na prehodu leta 1992 v 1993.

Sklicevanje Kumrove na mrtve kot sodnike je Tip poteza mortalizma. Nadaljuje se do danes, glej spise Matije Ogrca, St Justa. Mrtvi-padli-žrtvovani - SŽ - so važnejši in resničnejši od živih. Geslo »Za Ž!«, tako ljubo belim sestram zdravnicemateri Mirjam (Cvelbar), pomeni: Ž=S. Za S(mrt)! Nebesa so le navidez VeŽ; dejansko so VeS(mrt). AD je v jedru - v Stri - IdČla.

KČ ni upoštevala, da se takšno previsoko turiranje, kot ga je zganjala pred volitvami 1992, ne splača, ni pametno; naboj PriPra čustev se obrabi. KČ je bila prepričana, da bodo na volitvah zmagale njej naklonjene stranke, zato je stavila

vse na eno karto, pretiravala je. A ko je doživela trikrat zapored poraz, 1992, 1996 in 2000, se je (ali bi se) morala soočiti s tem, da je sakralizacija njene propagande odpovedala. Kumrova se ne oglaša več, bratje Jakopci molčijo, pristaši izgubljajo moralo, KC pa dolži za to resignacijo medije (MO) in vladajočo koalicijo. Vse narobe. Dokler bodo DSKC vodili mojstri, kot so JOGSŠKI na čelu z Nadkozlom Rodetovcem, bodo samo izgubljali. Že mladi Levs(tik) je vedel, za kaj gre, ko je upesnil **Ubežnega kralja**. Pazite na razliko! Ta kralj je bil Tragosebnost, premagana veličina, Rodič pa ni kralj, le hujskaški pastir, ki bi rad svoje ovce RR v volkove, a ne gre. Tudi najbolj fanatični volcje v njegovi čredi so vse bolj le retoriki-kvasači, ki ljubijo poraz-S, AD.

V **SIŽV** se prepričujem, da je ravnanje DSKC ob volitvah in sploh karikatura Krša. Danes vem, da izhaja iz Krša. Ne sicer iz njegovega čuta za Dt, ne iz LdDr, ampak kdo še išče in vidi v Kršu LdDr? DSKC je izgubila LdDr, če (kolikor) jo je kdaj sploh imela. Ostalo ji je, kar je Krš-KC že od začetka: LdNSS. Tega je polno že v **Evih**. Apostoli so slabo razumeli JKra, njegovo propoved LdDr so pomešali z LdNSS. Jaz sem v KCi - v **Evih** - iskal in poudarjal nekaj, kar je za JOGSŠKe ništrc.

Citati, ki jih navajam v **SIŽV**, so pošastni. Pozabil sem že nanje. Zdi se, da DSKC ne uporablja več tako Rad retorike, kot jo je 1992. Torej vendarle Rode ni zaostрил blodnosti KCe, kot sem bil mislil dozdaj? Ali pa dobivam ta vtis, ker ne prebiram več Družine; ne morem jo brati, preveč se razjezim na Čl topost in slaboumnost.

Natančno to se je zgodilo, kar sem predvideval: KD je šla v koalicijo z LDS, Prle je postal Drnovškov Zun minister. V hipu so Kani, prej tako bombastično ropotajoči, zamenjali ploščo, le da bi bili še na oblasti, pa čeprav s hudičem. Če kaj, je razkrilo to dejanje bednost SKS in njenih strank. Ljudska stranka, ki je nazadnje požrla KD, je od tedaj v koaliciji z LDS. Se ti Kani - Prle 1993 - nič ne bojijo, da jih bodo sodili Mrtvi in njihova deca? KC je pokazala, da je bilo vse, o čemer je čvekala Kumrova, lari fari. KC sama se je začela RR v ljudzem; KMg v RMg. Vse močnejša je postajala LD v duhu PM. Prav KC je k temu največ pripomogla. Spomladi 1994 - Depala vas - je sicer skušala položaj še enkrat zaostriti, Janša je nastopil kot Rupnik, ki v zadnjem hipu rešuje Slov pred Komom; a enako klavirno je končal kot Rupnik. General in feldvebel, oba sta se podelala. Velike besede so KCi kar najbolj škodile, za njimi ni nihče stal; kot ni za ropotom Dmbcev maja 1945. Ko bi bil čas, da se udarijo v SV s Prti, so jo pod nemškim varstvom (ne pod varstvom MMB) ucvrli čez Karavanke.

Prav Vomb v **Razvalu** najbolj pristno podaja ta Not razkroj Dja. Demoniziranje Ptje - Cile in Irme - mu ne pomaga. Vomb ve, da je Vinko kriv, ker se je predajal SSLom. Vinko je ZnaSi za DJ-KC.

5

Zabavno je opazovati, čemu vse služi izraz Et(ik)al Fz se ima za etičnega, DSKC govori o Kršetosu, zdaj so se celo bivši - res bivši? ne le maskirani pod resnobnost? - ludisti sklicevali na Eto; recimo Varuh ČIP Hanzi. (Bogve, če sploh ve, kaj ta beseda pomeni. Dokler sva sodelovala - med 1966 in 1996 - je ni nikoli

izrekel.) Silno vprašljiva beseda. Kot da prav posebej ona Prikr kako luknjo, kako slabo vest, alibizira kako lumparijo. Hanzi si kupi hišo, pa že potrebuje sklicevanje na Eto, saj brez Ete ne more biti zaščitnik revnih in lačnih.

Kako je mogla MVDe v Slji spreje(ma)ti Papinija, ko pa je - v navedenem času - pokazal tolikšno Zanič do Slovanov? Ali je bila ljezen do Slavov pri KC-De že ves čas le retorična, le sredstvo taktike, le kraja vernikov (unijatov) pravoslavcem, in so vse KMG SD na temo CiMeta (od Kreka do Turnška) laž, kar si težko predstavljam; ali pa so pokazali Dominsvet, Javornik in Debeljak in skozi MVDe spet predvsem svoje hlapčevstvo, popustljivost pred Gosom, huje: so celi uživali v MazPerv položaju žaljenih? Idn s FKrom dostikrat - Strno v bistvu? - pomeni prav to: uživati v lastni sramoti.

Čustvo poznam od znotraj, Ponot sem ga; potreboval sem veliko časa in napora, da sem ga premagal. Kot sem premagal svoj viktimizem. Tega sem gojil pol Stola. Mi pa racionalna ostanka obeh čustev-drž, viktimizma in Maz(ohizm)a, pomagata, da lažje vzdržim na robu, sam, brez ZunDb časti, celo Zanič(evan), vekakor Zamol(čan). Ne uživam več - kolikor sem, bravec naj ne preceni moje ARF-AK - v Mazu-viktimizmu, v izločenosti; na ta stanja sem se navadil, danes sem do njih ravnodušen; morda me nerazumevanje, s katerim me okolje gleda, celo nekoliko zabava. Maz in viktimizem sem RR v igro. Od nekdaj sem tudi Lbt-Lbn ludist. To je ena od mojih EV.

Maz in viktimizem kot igra je racionalni ostanek nekdanjega patosa, s katerim sem kot otrok oboževal MOča kot SŽ, se z njim Idn. Šele ko sem odkril, da je bil MOč ponesrečen Čl in da sem jaz le igral SŽ, dejansko sem se vlogi žrtve (skoraj) zmerom spretno ognil, s tem sem se ognil udarcem usode (Puč se jim ni, bil je preveč preproste pameti in enostavna osebnost), sem začel uvidevati svojo posebno pot. Dolgo sem potreboval, da sem prišel do te točke zrelosti, če se sme reči temu stanju zrelost; ali je igra zrelost? IdČl je morda dozorel, je dokončana biovrsta. DrČl pa je šele možnost, torej nezrel, vrsta na začetku. Ludizem je treba gledati tudi tako. Hum je vse bolj prazen patos, celo sleparija; Hanzi kot Varuh ČIP. KMG je regres v FP Ožldo. Torej je še največ šans v RMgi?

Loopingi: 1992 je Puč še močno nasprotoval KatDe Poli, Prleta je znotraj DEMOSA le toleriral zaradi koristi Slje kot DbDž celote; po 1993 pa je začel krmilo obračati, dokler se ni prav kmalu postavil na glavo, ali pa na noge, če je stal prej na glavi. Nazadnje se je dal cerkveno pokopati, on, tak SŽ KCe! Strah pred S(mrtj)o? RR vsega - tudi Ža - v politizem?

Je imel torej 1992 TH bolj prav od mene? On je videl - ker je poznal KC od znotraj, bil je v nji vzgojen -, da sta NKC in ZKC eno, jaz sem skušal obe Cerkvi (raz)ločiti. V tem je res imel bolj prav, a ta vidik zame ni bistven. Nisem vstopil v KC kot v oblastniško. V ZKC. NKC sem slutil - morda predvsem konstruiral - kot mesto, kjer se da (po)ls Boga. Zame je bil vstop v KC potreben, da sem lahko nekaj zame izredno dragocenih let od znotraj preučeval KatFijo in KatTijo, von Balthasarja, Rahnerja, de Lubaca; prav ti so mi omogočili, da sem utrdil svojo vero v možnost najdenja stika z Bogom kot Drim in Dto. Iz KC se potegnili, kar sem želel od nje dobiti. Res sem se motil, ko sem predpostavljal, da je te NKCe bistveno več; a razočaranje nad realno KC - nad ES kleriki in nad dogmatiko KCe - je le stranski proizvod bistvenega.

Morda smem reči celo v tako izostreni formulaciji: da ne bi zmozel današnje vere v (po)lsUnBDra, če se ne bi v 80-letih (pri)bližal KCi, se z njo 1988, ko sva se z Alo cerkveno poročila, od znotraj Idn. Če bi ostal do nje v Zun manipulativnem

oz. Pvt odnosu (oboje se dopolnjuje), kot SrKos, ne bi ničesar razumel; Kos je le zamenjal Ptjo s KC, obe ima za svoji sredstvi. Butasti Klabs mi je očital, kot zna - pikro, z zbadanjem stare babe -, da sem v Jeruzalemu javno nosil križ. Sem mu že odgovoril, da sem na to ponosen. Zdaj naj še dodam, da je bila prav ta nošnja križa - seveda ne le ta - zame sredstvo, da sem vstopil v EK-OK od znotraj, da sem mistično začutil JKra in s tem UnBDra. Če bi le s strani gledal, kako drugi nosijo križ, sam pa bil ves čas v skeptični ali previdni distanci do slehernega zanosa, bi bil le sirast MM, kar je Klabs-Paps, le riba na suhem, ki otepa z repom in cvili, ker ji zmanjkuje zraka. Meni je dal (ta) Križ neizčrpno zalogo zraka. Danes sem prešel tudi obliko Križa(nja), a sem moral skozenjo, da sem prišel tja, kjer sem danes. Kdor pa ostaja gledavec, ostaja ves čas zunaj, brez krvi in vere, s tem tudi brez ARF-AK, v Simi Ža. Klabs je bibliofil, ljubitelj platnic, jaz sem VerDč in ARFDč hkrati, oboje me vodi kot IsDča v IsDti.

Že v **SiŽV** mi je bilo jasno, kaj hočem: fundament kot TrDt. Tedaj sem res še veroval, da morem združiti to vero v Dt z razodetim Bogom. Kasneje sem spoznal, da ta spoj ni nujen. Tudi do razodetega Boga - boga - moram biti v Krit distanci, a od znotraj. Dt se zmerom - Strno - nekako razodeva; če se ne bi, ne bi o nji nič vedeli. V **čvih** so čudovita mesta, ki usmerjajo k TrDti, a so tudi povsem Pogld regresivna mesta. KC kot vera v zgolj razodetega boga v pomenu pristajanja na KC dogme je zame odpadla. Ostal pa je Bog, ki kot DrDt Čla nagovarja. Ne kot Vsemogočni, Sodnik, Kaznovalec, celo Gos božjih Vojtrum; ampak kot Abs Dt. Srečen sem, da sem imel tako »milost« - srečo? -, da sem mogel skoz KC, da sem našel v sebi toliko poguma, da vstopim v KC in navidez zanikam svoj dotedanji lbt.

Skoraj vsi DaZgarji odklanjajo sorodnost MVDe-KC z Nczom-fzom. Citat iz NemKat vadnice kaže, da se motijo; da Rožman in MVSKC nista sodelovala z Rösenerjem le taktično, le z rjavim hudičem zoper rdečega, kot trdi BRozman, ampak so ju vezale globlje vezi, odnos do Db in Ėte, do DbĖte. AnK obeh je bil le Zun vez, ki je nadgrajevala Not sorodnosti in celo simpatije. **KrŠp** je kronski dokaz za mojo tezo. Tudi zato SPE (DSKC) to Jelovo dramo Zamol. Se da zidati moderno Dbo na samih Zamolih?

Če Kumara še 1992 obuja boga kot Sodnika, Kaznovalca, Nadzornika v peklu (hudiči so le Njegovi služabniki), je to dokaz, da SKC še zdaleč ni obračunala s FP Trado, kot je trdila v duhu II. Vatikanuma; le delala se je, da ga je sprejela. Dobesedno: lagala je, sleparila. Če govori tako najblažja med ženami, Kumarica, kako trdo Prekletstvo in Mučenje v peklenških strojih si zamišlja šele straaašni Ocvirk ali kot lisjak zviti Štuhec-Potuhec. 1992 je pred mano razpadala SKC kot hiša iz kart, kot stavba goljufije. Parkrat se nama je z Alo zdelo, da potresa, ki sva ga v Argi doživljala, ko sem vse to prebiral iz prve roke, ne bova preživela. Šla sva v Argo prav zato, da spoznava-začutiva na licu mesta, odznotraj, **Slovenski čudež v Argentini**; tak je bil tudi naslov moje trilogije. Trčila pa nisva na Čudež, ampak na Prevaro. Ne na JKra, ampak na Simona čarodeja-rokohitca. Niti na rokohitca ne. DSKC je sestavljena iz nerodnih, SZSL, zagamanih, samovšečnih, neizobraženih diletantov. Skušali so me očarati kot brezzoba Psmladenka Kunigunda von Thureck v Kleistovi **Katici iz Heilbronna**.

Paralela-sorodnost med izjavami Nemcev (generala, polkovnika, kurata) in Rupnikovimi da veliko misliti. Še dodatno potrjuje mojo analizo iz razprave o **DBPO** (o **GiMu**) iz 1986, o MimDč-EDč.

Rupnikova vera v izbranost nekega Nara (in prek Nara seveda Narodovega Vodje, njega samega, generala Rupnika), je Tip Ncz poteza. Tip je za Hitlerja in Mussa. Nobene zveze nima z RLH VISom. Kako morejo Zgarji trditi, da Dmbgibanje ni bilo blizu Fzu, ko pa temelji LD na banalnosti volitev, na zmotnosti Pskov kot volivcev, na sekularnosti dogovorov v Dbi, koaliciji taktike, medtem ko napotujejo Rupnikove izjave zgolj na božjo Previdevnost, ki izbira svoje zaupnike in jim nalaga določene naloge, jih usmerja k vnaprej določenim ciljem?

Da Rupnik ni bil PriPra Her, se vidi iz prakse. Govoril je o častni Si, kot Leonidas v Termopilah, storil pa je kot iraški Tarik Aziz; tudi tega je bil poln gobec pozivanja na S-žrtev v vojni-odporu, potem pa se je celo sam predal hudičem, ker da potrebuje zdravniško pomoč, ker da je srčni bolnik. Tudi skoz takšne primere se sesuva arabska retorika. Samomorivci-žrtve so mladi fantje-dekle, napumpani od fanatičnih mul. Brž ko pridejo Arabarji k pameti, raje volijo začasne Uže v TSu kot VeUž v nebesih. Kakšna npravna sila bi bila, če bi padlo vsaj nekaj sto Dmbcev v bitkah za Ljo! Postali bi legenda. Tako pa so raje izbrali držo-vlogo ovc, ki jih ženejo v klavnico. Čast? Vsekakor Traga, a nikakršen Her! Debeljak se zama trudi, da bi prikazal vrnjene Dmbce kot Here. So bili Sniki? Vsekakor žrtve, a kot naivneži in prevaranci. Kot nespametni, nerodni, kot hlapci, ki so verjeli novim Gosom-Angležem. S temi mrtvimi - z njihovo veličino - bo imela KC zmerom probleme povzdigniti jih v temelj svoje neofD. Temelj bo zmerom - Strno - nekje puščal vodo.

SPED je en sam zamanski poskus prikazati Dmbce za nekaj, kar niso bili. Prenapenjanje, ki ni obrodilo sadu. Prav za prav nedostojno vis-à-vis strašnim S(mrtim), ki so jih bili deležni ti mladi fantje, od svojih Varuhov (od Rupnika do Rožmana) nahujskani, nafilani s Kfz Psvero, nato pa - dejansko cinično - zapuščeni. PVD je sicer - ogromen - zločin Ptje, a je tudi - ogromna - izdaja, ki jo je izvršila Dmb hierarhija nad ovcami. Pobiti fantje so bili predmet dvojnega zla: nasilja in manipulacije. Morda pa jih bo treba gledati tako in ne, kot se jih gleda danes, pa naj gre za PJ ali za DJ pogled, za pogled s strani DSL ali s strani DSD.

Odgovor na moje vprašanje je bil dvoumen, DSD igra že vse desetletje dvojno igro, kar jo dela še posebej neverodostojno. Na eni strani sodeluje z LDS v vladah, na drugi pa - skoz svoje MO in ideologe, predvsem KC JOGSŠke - označuje LDS ministre in sploh celoten sistem za Kontinuiteto Ptje. To je lik Šela: sedeti na dveh stolih hkrati: biti Vodja in Upornik zoper taistega Vodjo. DSD se sama Unič, zgolj zaradi svoje neizmerne pohlepnosti. Malokdaj je obstajala v Slji grupa tako malovrednih. Moj portret Rupnika je objektivni, skušam biti do njega nepristranski. Priznam mu več, kot se mu priznava. Nimam ga - le - za hlapca, hlapec je bil bolj po Zun sili; imam ga za Čla, ki je družil realizem in tveganje, s tem dejansko pogum. Nase je vzel odium Nar Izda. Koper v spominih **Kar sem živel** poudarja prav to. Ti spomini povsem potrjujejo moje analize iz **SiŽV**: o Dmbstvu, o Rupniku, o KC itn.

Na posebno globok, EkP prepričljiv način sem doživljal Fijo Zge, kakor jo razlagam v **SiŽV** - o neljubih posledicah načrtov in dejanj -, ko sem najprej pozorno

bral (že v prvi Rci) Zajčevo dramo **OtR**, nato pa jo režiral. Kot malokdo je Zajc Ponot absurdnost Čl aktivizma. Zato me je tem neprijetneje zadelo, ko sem videl okrog 1990 Zajca v prvih bojnih vrstah Nar aktivistov, toliko da ni vstal in se zaprašil zoper divje Amonite, Srbe srborite. Ko je čez noč pozabil na vse, kar je dognal in upesnil. Zato ni mogel napisati več nobene drame; razcepil se je na IntPvt pesnika, ki pač še naprej pestuje svoje bolečine, in na javnega ideologa, ki mu je bila od Nar duha dodeljena vloga čuvarja St Nar substance. Prej je cenil kot edino substancno špirit (skupaj sva ga pila), po 1990 pa Spiritus (Pssanctus).

Zajca Polika odklanjam, ker je diletant in goljuf. Zajca dramatika pa ohranjam v enako velikem spoštovanju kot nekoč. **OtR** je zame še zmerom Tem SD. Tudi ostale ZD, od **Potohodca** naprej. Upam si celo zapisati: danes branim ravno jaz (v **RSD**) velikega Zajca, Zajca dramatika, Zajca raziskovalca resnice, pred Zajcem manipulantom, ki se je izneveril lastnemu delu in ga instrumentalizira v prid svoji betežni grupi jamračev in čvekačev. Branim divjega Zajca pred domačim kuncem. Kot branim Šela dramatika pred Šelom Kulstrom. Šel dramatik spodbija Ido, Šel Kulster jo ponovno konstruira, celo kot SKrškIdo.

Prav sem predvidel: Srbi že spoznavajo svoje zločinstvo iz leta 1992. V kolikšni meri? Ne vem, s tem bodo imeli sami opravka, jaz sem zadovoljen, da so čim dlje od mene; tudi izbrisanice pičke Aksentičke bi videl raje v Čačku kot v Slji. V Lji naj bodo, Lj je Strš. Le da se ne priklatijo na Kras in ga ne onesnažijo s svojo lažnivo retoriko. Da bi moral gledati od blizu te Varuhe ČIP?

PJ je po 1990 kar lepo začel ugledovati svoje zločine, delati ARF-AK. A se je mnogo prekmalu na tej poti ustavil. Oblast, ki jo je spet zasedel, čeprav pod drugo ideologijo, mu je stopila v glavo, vse bolj se je počutil NeČi; GhK je začel pripisovati drugim, Srbom, Jugi, neznanim silam, Niču, ki je deloval, a se ga ne da prijeti, ker je nič. Danes bivši Prti nimajo več slabe vesti. Prepričali so se, da so bili vsi žrtve Ptje, celo v sporu zoper Ptjo.

Zadnjič sem nekaj minut gledal na TeVe nastop Štirih pesnikov; že na začetku so se predstavili kot preganjanci: oblast da jih je odslovila s TeVe. Niso pa povedali, kam so odšli s TeVe: na višje položaje, ČirZlc v vodstvo same Ptje, Pav v vodstvo Cankarjeve založbe, Menart je bil že tedaj senilen; zakaj ga ostala trojka ni pustila v Domu za onemogle, kamor spada? Štirje pesniki (še najmanj Kovič) so primer Uspeha na osnovi laži, Prikra, lezenja masi v rit, pesnenja po duši SSS. To je tista Slja, ki me sili na kozlanje in ki jo - vsaj kot Dbjavnost - zapuščam, marsikateri njen vidik pa sem zapustil že zdavnaj. Zato se s temi Retorji ne srečujem na uradnih sprejemih; da ne bi sreča(va)l PavZlcev in ŠelTHJančev, že leta ne hodim niti na občne zборе SAZU.

Pa tudi toliko udje SKS niso pretrpeli pod Ptjo, kot danes trdijo. Skoraj vsi so bili kooperativni. Ptja klerikov ni pustila na oblast, a tudi ne crknit. Usmerjala jih je k EK; dajala jim je, čeprav nehote, edinstveno priložnost, da se rekristijanizirajo. A so se le povrhu; priložnosti niso izrabili. Mislil sem, da so jo, a sem se motil.

Če sem tako mislil o DbZgi, kot pišem v **SIŽV** (in tako mislim še danes), je razumljivo, da nisem mogel v SV za osamosvojitve na osnovi St Narojenosti. TH je vedel, da tako mislim, pa mi je kjub temu javno naprtil značajsko strahopetnost. TH je kurba, to je zunaj dvoma. Sram ga je, ker si sam ne upa (za)pustiti DbZge; ker se ne more odreči občutku-zavesti imidža, uspeha, zmage. TH ve, da je slabič; a tega noče javno priznati; tiste, ki so storili, kar bi moral on, zato toliko bolj sovraži. Ne morem mu pomagati. Naj se kuha v lastnem dreku, ki si ga je sam zasral. Ima pa zmerom možnost, da gre drugam; da zapusti Dbjavnost; da neha

igrati guruja, karizmatično osebnost. Želim mu, da bi se izkopal iz šlamastike. Ni še prepozno, Tinče-Marinčel!

LZgarji, ki se danes - ne pred četrtem Stola - zavzemajo za Bartola, tudi Paternu, da ne govorim o SrKosu, pripisujejo Bartolu le modernizem; Paternu, ki me v tej točki ceni, pripisuje meni, da sem prvi odkril ta Bartolov modernizem. LZgar vse zreducira na stilne in ideološke vsebine, tudi na Bartolov Nih itn. Tega, kar poudarjam tudi v **SIŽV**, pa ne vidi, ker tega ne čuti; ni ne v njegovem VISu ne v njegovi EkP recepciji; da o SrKosovi ne govorim. Moje »navijanje« za Mraka in Bartola je že pred tremi desetletji izviralo iz Dgč motiva: iz tega, ker sem čutil njuno moč, da izstopata iz DbZge. Z mojima PriSo Dinetom in Prižem sem se razšel, ker sta vendarle ostala pri DbZgi; Dine je naredil od **SAnt** regres k **SmKrstu**, Priž od **Afere h Kongresu in Cheju**. Dine se je DbZgi posmehnil, celo na lumciničen način, glej **Igro za igro**, a negacija DbZge še ne pomeni izstopa iz nje, iz njenega okvira-VISa. Mrak in Bartol pa sta izstopila iz DbZge. Mučno, da skuša zares neinteligentni PePKo Mraka vrniti v DbZgo, narediti za NOB dramatika ante rem, glej PePKov uvod v **Heroje civilizacije**.

Sem pa obenem do Mraka in Bartola Krit. Iz DbZge sta izstopila, vendar sta bila s tem kriva zaradi neizpolnjevanja nalog, ki jih imata kot uda Klde-Slova. Zadošča, če sta le Umtka? Svojo krivdo sta čutila; koliko pa sta jo priznala? Mrak se je gledal v Trag luči skoraj Revarja, ki ga lastna Reva pobije; v **Chénieru**. Tu se je patetiziral. ARF-AK pogovora s sabo Mrak ni dovršil, problema ni bil zmožen razrešiti.

Sem ga - ga bom - jaz? **RSD** je en sam poskus približati se temu cilju. Le poskus? Koliko je uspešen? Bo **RSD** pomembna le zaradi truda artikulirati nekaj, česar se artikulirati sploh ne da: Dti? Pišem brezupen tekst, a je smisel tega pisanja v poti razreševanja problema, ki ostaja pri tematiziranju, ekspliciranju. Kaj pa, če Dt sploh ne potrebuje akcij, kakršne so znane dozdej? Torej: niti ne konec akcije, kot je terjal Pirc, niti ne aktivizem, ampak nekaj tretjega, zunaj te dileme? (Morda pa to že delam - oblikujem tretjo, torej zares Dg-drugo pot -, le da svojega dela-poti še sam ne razumem, ne znam z ARF artikulirati. Čl večkrat hodi precej pred sabo.) Ima Čl že detektorje za to Tretje, ki ni Mag Tretje oko - Češarika, Božji žarek -, a je nekaj tretjega, kar je čudovito slutil, čeprav preveč v retoriki kozmizma upesnjeval Strniša, glej njegov ep **Okó**, danes povsem Zamol?

Moje stališče do Dbjavnosti je bilo že pred desetletjem enako kot danes, le vseh konsekvenc še nisem smel potegniti iz svoje držbe. Moral sem še marsikaj preizkusiti. Tudi **RSD** ponuditi Slcem v branje. Odklonili so jo, jo skoraj v celoti - z redkimi izjemami - Zamol; zdaj imam izkustvo, preizkus ni več potreben. Moral sem si tudi nabrati npravne moči, da sem pred nekaj dnevi zares dokončno izstopil iz Dbjavnosti. Lev Kreft ima prav, ko me v zadnji Sobotni prilogi Dela - v njej ima velik intervju - imenuje, da sem edini Sl disident; ker nisem v nobeni grupi, a tudi opozicionalec ne. Kreft je eden redkih, ki me razume; je verjetno najinteligentnejši Slc danes. Brati njegova pisma je Už. Danes sem dobil spet eno od njega, odgovor na moje sporočilo, da izstopam iz Dbjavnosti. Zadevo je interpretiral lucidno. Bojim se le, da je preveč inteligenčen, suveren v mišljenju. Jaz sem bistveno manj bister od njega, pa še sem se kar naprej bal, da me bo odneslo pod oblake. Tudi zato sem se načrtno tako banaliziral, ozemljeval s profanim, bil babjak, pijanec, novinar, PsRevar. Čutil sem, da sem ludist in se lahko preveč razzemljim. Zato sem zorel tako počasi, moral skoz toliko preizkušenj in porazov,

skoz toliko SSL in razočaranj. Se že veselim odgovora na Levovo pismo. Vsak mesec si jih izmenjava kar nekaj, so tudi kot Pvt dnevniki. Najina korespondenca je danes zame najvišja, čeprav gojim tudi nekaj lepih, z Rotom, Muckom, Dovjakom, Ravlom Kodričem, Kmeclom itn.

Kar točno opisujem svojo MetAkso, še danes ta opis velja.

Že 1992 sem jemal nase odgovornost na marsikaj, še danes jo. Kasneje sem javno priznal tudi svojo soodgovornost za PVD. Sem pa PVD razložil na HS način. NDM.

Dokler sem se vnemal za Dia, sem moral vztrajati v Dbjavnosti. Že nekaj časa pa z ARF-AK razkrivam slabosti - Neg plati - Dia, njegovo omejenost. Prej ko prej je moralo priti do tega, da sem Dia iz Dbmetode RR v pogovor z Drim, bodisi z Bogom kot UnBDrim, bodisi z nekaj izbranimi PriSo, ki so zmožni pogovora z mano oz. čutijo podobne probleme kot jaz, in jih lahko skupaj tematiziramo. V LDPM je javnost že tako tržna, Sim, Dv, da je povsem vseeno, ali sodelujem v nji ali ne. Bolje, da ne, ker me takšno sodelovanje korumpira, dela mi vtis, kot da gre za RazReše, v resnici pa gre za manipulacijo, trženje, polaščanje, tekmo, retoriko.

Morda je bil prvi, ki je to pristno razumel, SrKos; v tem je izreden. Tudi zato ga tolikokrat omenjam. Je svetilnik ravno na nasprotni strani neba od moje držē. Preučevati SrKosa pomeni razumeti LDPM kot cinični instrumentalizem. Hvalabogu sva bila s SrKosom tesna PriSo, poznam ga odznotraj. Pa vendar sem potreboval dolgo, da sem ga pogruntal. Jedro DaLDPM zastopa SrKos, ne jaz. Tudi temu pravim hvalabogu: da sem na robu, kjer se me SrKos komaj dotakne. Zanj sem nezanimiv, neuporabljiv. TH pa kombinira SrKosov instrumentalizem z Mago PsVizije. SrKos je realist, TH pohlepen romantik. Šel je THova karikaturna. Same zanimive figure.

7

Ko sem se vrnil iz Arge, sem kmalu, poleti 1993, napisal knjigo **Teologija postmoderne**, knjiga še zdaj ni izšla. V nji sem tematiziral Majcnovega **Ženina na Mlaki**. Moja zamisel je bila: spraviti skupaj PM virtualnost in TrBoga. Sredi pisanja - drugega dela téme, druge knjige - me je zadel infarkt, pisanje sem prekinil. Me je držalo toliko let nekakšno praznoverje proč od teme, da teksta nisem nadaljeval? Ali pa se nisem čutil zmožen temo pripeljati do kraja? Vendar, kar sem delal zadnje desetletje, je prav to: (po)ls takšnega Boga, ki bi ustrezal arhemodelu Dv, tj. - na Db planu - LDPM.

Pravilno opozarjam, in to je pomembno, da **Voda** nima PSte Mrka; da konflikt v nji ni RB. Pri analizah je treba biti previden, ravnati-razumevati je treba diferencirano. Tudi v Mrk-SD-30 sta dva spora, dva nivoja sporov, že od **Blagra**. Eden - prvi, povrhni - je zmerom med oblastniki, med Grozdom in Grudnom (GrGr), med Libci in Klici. Parlamentarni strankarski sistem terja to, počiva na tem, da je v igri za oblast več grup, ki se med sabo spotikajo, spodjedajo, blatijo, pač tekmujejo na bolj ali manj Kul (= Bar) način. Tako je tudi v **Megli**, v **Krapih**, v **Molcih**. Mrk Krita t(akšn)e Dbe pa je v tem, da vse te Raz med sabo prerivajoče se grupe poenoti, ima za isto grupo BržKpl oblastnikov. Nasproti vsem tem postavi

Mrk oz. Le-SD-30 silo-grupo, ki je (naj bi bila, K-da je) razumljena zunaj tega oblastniškega sistema; kot Razr je to Prol, kot grupa in/ali organizacija je to Ptja. V **Megli** jo zastopa Jernej, v **Krapih** Žitnik (tudi Trdina), v **Molcih** Brinšek, v **Blagru** kot model za vse te drame Ščuka. Ta vidik v **Vodi** manjka. V **Vodi** K(opr)iva ni MrkLRevar (Jernej itn.). Konflikt med Raz skupinami Db-AVSi se razvije in razreši Dgč kot v Mrkdramah.

Zanimivo je, da se **Dol(in)a** - SD-80 kot MorKritD - prav tako ne strukturira na Mrk način. Poz par Sonja-Peter, raziskovalna Žurstka in Znik, sta sicer Rad Krit do danega sistema-Dbe, do dogajanja v ArKombu, ki je Simb za celoten SocKom, a njuna ideologija ni v RBu, v LRevi. Prol kot Razr, ki je za Mrk-SD-30 rešilen (edini Poz), je za Sonjo-Petra celo najslabši: Km delavci so lenuhi, bedaki, pohlepneži, iz njih nastajajo linčarske bande in Rdeča roka, ne pa odrešeniško občestvo kot v **Rojstvu**. Tudi Sonja-Peter sta zunaj Dbe, s katero se spopadata, bolj zunaj kot je Kiva, bolj sta aktivna, bolj v sporu z Dbo kot Kiva, vendar ne preideta ne v LRevo niti nista središče-Varuh, okrog katerega se razplete problem, Varuh, ki vnese v sprto občestvo novo Haro. PSt **Dole** je tretja Rca.

Razvita rešitev iz **Dole** je v **GošVidi**, tam pa se še posebej lepo vidi, da Vidi kot nosivki sporočila drame ni do Dbe, do uravnavanja in RR Dbe iz sprte in slabe v dobro in Haro. Dbi obrne Vida hrbet, prestopi v Dno, v kateri pa je središče Not Etdele na Člu kot Nast(ajajoči)BSAPOEV.

Takšna Dn ne zanima ne Vomba ne Mrkdramatikov. Vsi ti jemljejo Dno kot Konv obliko Dbe, kot pomanjšano Dbo, kot zarodek vsake Dbe, kot mesto, kjer se biološko porajajo novi udje Dbe. Za Kranjca je odnos Jern-Tinka enako neproblematičen kot za Vomba odnos Kiva-Anka ali za Ing(olič)a odnos Žitnik-Alenka. Če pa Le-SD-30 obravnava Dno kot središčni problem, jo vidi kvečjemu kot Neg: Dno Grantovih v **KoVidi**, Dno veletrgovca Svetine v **Punčki**, Potrč Dno Kreflovih v **Kmetiji**. Za nikogar od teh ni Dn - celo IntDn - možni prostor srečevanj dveh BSAPOEV, ki sta v Isu Dti. Ta vidik odpira šele Can s parom Lojzka-Jerman (morda) na Goličavi, a **Hlapce** konča, preden bi se ta vidik začel uresničevati. Kristan ima veliko posluha za vidik razmerja med dvema SAPO, ki tvorita Dn: Lojzka in Gorjanec v **Zvestobi**, Kato in Slavka v **Vrankoviću**. A tudi ne pride prav daleč, v **Samosvojem** je par Mežan-Ivanka že Konv(encionaliziran).

Je pa vprašanje, če drži, kar trdim v **SIŽV**: da je RB višja ZgDb oblika od preprirov med Pski, ki so zgolj Pvt narave. Tako je mislil Mrk, ki je imel RB za višjo stopnjo od Kpl tekme-tekem. Če pa je bil - se je skazal - RB slepa ulica in se je dokazal tržni Kpl kot višja - bolj proizvodna, učinkovita, tudi bolj skladna s ČIP, kot se temu reče danes - oblika-stopnja, potem Vombovi Km v **Vodi** po Stri niso tako zaostali, kot se zdi. Zaostali so, ker niso prosvetljeni, ker jim manjka znanje, širina, odprtost v Dbtrg; ker sam trg v SDbi-30 ne deluje dovolj oz. je Kpl v fazi monopolov, s čimer je ravno v AnKpl duhu.

Kpl je skladen s Čl naravo, ki je AgrEkzld. Z njo je skladna tudi Mrk teorija o RB-LRevi. Gre za dve obliki AgrEkzld: ena je Rad Vojbrezobzirna, vodi v SV; to je EDČ model. Tega je izbrala Ptja kot pravega; tudi kdaj pa kdaj KC, ko preide v SV, tudi z Dmb akcijo zoper Sže Komste. Druga je milejša; ni vojna, ampak tekma, ki pa kaže navzven podobo prepira (PrepDč), zavisti, skoposti, nevoščljivosti, pohlepnosti ipd.

Ko-če pride ta model v SZ, v SDb-30 je prišel, se zazdi članom Dbe, da ne omogoča rešitve, zatečejo se k SSLom, da je rešitev le v VojLRevi, v RBu, s tem v

Ptji, ki obeta RadTem preokret vsega sveta. Pride do MonTot sistema, do Stla, **Dia**, ljudje spoznajo, da so se zmotili, da so se odločali za slabšo možnost, in si želijo vrnitve blažje konfliktnosti: tekme. Ko se tekma spet zablokira, si znova obetajo rešitve od Vojmeča, od odločnosti Aleksandra Velikega, da preseka gordijski voz. Ko ga preseka, se vidi, da je presekale ljudi in nič rešil ali pa malo oz. mnogo rešil in mnogo še bolj pokvaril. Pa spet Jovo na novo obrat h Kpl trgu-tekmi. Krog brez izhoda. SV sodi v (€)Dč, tekma-trg v Dv. Ožld se odloča za oboje, oboje se zmerom znova vrača v Ožldo. Skoz PAvPldo.

Problem je torej: kako trg deblokirati; kako ustvariti Dbo, ki bi bila čim bolj na vse strani odprta komunikacija, da bi v nji prihajal čim bolj do izraza vsak Psk kot ustvarjavec. Tega se PV-Dbi v Slji - v celi Evri - ni posrečilo doseči. Odtod tolikšen uspeh kolektivizmov, fza in Sockkoma. V enem pogledu pa so bila Kolgibanja koristna: z vojnami in zločini so pretresla Dbo v temeljih, tako da se je deblokirala. Čl je butelj. Zato potrebuje močna zdravila - ne le s šibo po riti, ampak preganjanja in umore -, da kapira, da ni dobro le varovati pridobljene pozicije; da je treba kar naprej tvegati, živeti v povsem odprti razsežnosti prihodnosti, še bolj pa drugosti. Drugačnost še nekako razume, vsaj zdaj, v LDPM; Dt pa mu je še zmerom knjiga, zaklenjena s sedmimi pečati.

V **Doli** organizirajo pretep - nasilje - ravno sile, ki branijo oblast; tj. Tip za Fz; SockKom ima bistvene poteze Lefza. Marsikatera drama pokaže pripravljanje pretepa, tj. prehajanje-eskaliranje sporov v nasilje. Koper dramatizira nasilje nad Ncz Križanom, izvaja ga Libec Slavko, sin Dž poslanca, trgovca, Kantorja. Nasilje prihaja z vseh strani. V **Megli** ga organizira Libec Učo kot nekakšno orjunaško ali kraljevo PsLib nasilje. V **Samosvojem** razbijejo neprosvetljeni, čeprav upravičeno jezni Km Zniku arheološko zbirko, delujejo kot anarhistična masa-Ulica. V **Na smrt obsojenih** pobijejo nemčurji in Ncl Nemci Sl Uča do Si, vsaj v eni Rci. V DaSD se nasilno loti starčka, upokojenega ajzenponarja Pepija, celotna obitelj Novakovih, glej Möderndorferjevega **Podnajemnika**.

ČD ne slika nasilja; a ČD je kot dramatika NKNMeša ustvarjavka IdeaHarKlde, tj. Noštva kot novega Slova. Brž ko se ta načrtovana IdeaDb udejanji-udejanja, se razkrije kot Neg, kot Zl Gos nad slabše plasiranimi. ČD se RR v RealD, tekmeči se na Kpltrgu Unič(ujejo). Ponikvar stre Zimo, Kvedina **Pravica**, se Zime nato usmili, a terja v zameno - trgovina - Zimovo hčer za ženo. Ogabna Db, ki vodi Kvedo najprej v SoD Krito Kpla, nazadnje pa v Jugofz, glej Kvedine štiri srboHrško pisane drame; posebno **Vnuka kraljeviča Marka**. V **Vnuku** si zamisli Kveda vrh Poz dejanja: dejanje samomorivca, ki v atentatu na celokupno zlo požene v zrak - z bombo - tudi sebe. (Zelo današnje, glej Palestince.) Maknasilje kot apokalipsa. Po nji pride - naj bi prišlo - Ideastanje, IdeaHarKld: nebesa na zemlji. Nasilje kot Poz sredstvo odreševanja Čla in očiščenja sveta. **Voda** je zelo daleč od tega, a v vsaki Dbi je Prikr Stra, ki omogoča konec **Vnuka** ali **Črno mašo**: PVD.

Opozarjanje na funkcijo-naravo pesmi-petja je pomembno. ČD rada vnaša petje, Vošnjak končuje **Svoje** s kantato Vodniku itn. NOBD - **Za svobodo** - prikaže na koncu zmagovite Prte, ki vkorakajo v osvobodeno vas s pesmijo na ustih. Zamisel se konča v RMg, kot je pričakovati: s parodijo, z muzikalom, recimo s Fritzovo **Sosedo**, koda preide v opereto lahkotno-posmehljivega tipa, glej Jesihovo **Afriko**. Zborovsko petje kot heroizantno zamenjajo Hed kupleti.

Bo držalo, kar pravim: da sta prvi kitici pesmi kopačev izraz blagega posmeha Komu in Fzu. Vomb obeh teh Totgibanj ne jemlje kot dovolj resnih. Samoumevno je

prepričan, da je od obeh še zmerom veliko močnejša SKonsTrad stabilnost, pa čeprav je podana celo v Govekarjevem duhu Nariger.

Ko sem pisal **SIŽV**, še nisem poznal Govekarjeve Rad posmehljive farse **Šarivari**. Govekar je manipuliral tudi s sentiment(alizm)om; z vsem. Po svoje je SrKos uspešnejši Govekar. Govekar je vedril in oblačil le do konca I. Svetvojne, SrKos je planiral svoj nadzor nad SI Kul in Znustanovami za mnogo daljšo dobo, za čas Sockoma in Kpla. Morda tudi Govekar, a ga je zlom Avse pokopal. Spet paradoks: pa je bil v 20-letih Rad jugoNcl ideolog, on je bil edini Slc, ki je hvalil Kvedin Jugofz, **Vnuka**. Nič mu ni pomagalo. Slov kot SAKO je vodila Kulelita, ki je izhajala iz Moderne, iz Župančiča in Cankarja, ne iz Govekarja in Meška. Le Fin(žgarj)u se je posrečilo pritakniti se zraven. A za ceno tega, da je neha(va)l pisati, **Razvalino** je napisal 1921. Bil je moder Čl, znal se je omejevat, prostor je prepustil novi Gene, zato je ni motil. Na Govekarja pa se je spravila kot na simbol vse pokvarjenosti in kužnosti. Naredila ga je za GKa. S čimer je delovala po svoje tudi kot linčarska grupa. V imenu višje Kule, a trdo in surovo.

Ni LR takšna Idealinčarska grupa? Njeni zločini Ideazločini?

8

Moje Ponot vseh - čim več - EkP EV(log) (tudi kot MePov) ima več konsekvenc: med njimi tudi to, da se (z)najdem hkrati v več Raz EV. Tako v **Pohu** kot v **Vodi**, v Petru in Kivi. Prvi, ki je omogočil - dal pravno legitimiteto - Raz-EV v Člu kot HMu, je bil ravno Can; ravno s Petrom v **Pohu**, ki je četverna osebnost. A med temi štirimi osebnostmi ni Kive, ni FGosa-Dobrotnika-Varuha. Ga ni niti v ostalih CanD. To EV je Can posebno močno spodbijal: v Župnikih. Can si ni upal imeti niti lastne Dne, žene in otrok; kot Dnoče mora Čl zmerom do neke mere igrati-biti EV Varuh(a). Jaz pri 19 potomcih sem v to »prisiljen«; ne zanikam, da sem si to celo želel postati. Preveč od blizu sem gledal ponesrečene Dnočete-Gose-despote, MOča, manjkajoče Varuhe, oba deda, da si ne bi želel biti nekaj, kar oni niso bili zmožni doseči. Dolgo sem se trudil, a nazadnje se mi je, sedemdestletniku, posrečilo. Can se sploh ni ne trudil ne razvijal-dozoreval v to smer.

Priznam, da v tej EV celo uživam; da sem nekak patriarh, Avtoriteta, ne pa avtoritaren, kaj šele terorist(ičen). Imeti 5 zetov in 5 snah; skoraj z vsemi ohranjati-vzdrževati dobre odnose, z nekaterimi celo odlične, ni mačji kašelj, potrebno je precej pozornosti, nagnenja, odgovorne zavesti, da nalogo primerno opravim. To svojo odločitev za biti vsaj Pspatriarh širše Dne sem - NDM - tudi teoretsko utemeljil: Čl gre skozi več faz, od novorojenčka naprej. Kot HM naj vse te faze (vsaka pa terja-izdela svojo EV ali celo več EV) ohrani, kolikor le more; tudi sebe kot otroka. Na koncu Ža je skladno z naravo Ža, da postane Čl tudi kot ded ali praded Varuh, če je le kolikor toliko nepoškodovan prešel skozi Ž. Če ga ni podrlo, kot je MOča in - najbrž oba - deda (in/ali spačilo, kot je vsaj dva praded). Če ohraniš pravno in osebnostno moč še kot starič, telesna v tej dobi ni več potrebna (če pa je ta moč PriPra in ne nasilje, presodijo potomci, saj se v letih neposrednih stikov in preizkušanj vsak slepar razkrinka), je normalno, da jo izrazi kot Zaščitnik; ni bolj nemarnega, kot če starci tekmujejo z mladeniči v boju

za oblast, v osvajanju Že(nsk), v izdelovanju imidža; prav grozno je gledati ostarele Polike, ki jim padajo iz gobca zobala, dramatike, ki imajo ksihte kot ostareli hudiči, pa se zapodijo za vsako kiklo, ki jim prekriža pot. (Tudi to so na De značilnejši liki: Jezernik, Puč, Šel.)

Biti Zaščitnik pomeni igrati-živeti tudi EV FDbe oz. že PSi; v tej so starci še posebej spoštovani, glej že Slav ime za Vodje plemen-rodov, reče se jim Starosta, tisti, ki je (naj)starejši. (V SD se reče mnogim takim starosta: v **Ljubislavi** je starosta Lubičan.) Primerni Čl ne more postati pri priči DrČl, najprej je HM (BSAPOEV, tj. več EV hkrati). V mladosti borec, jaz sem bil, še predolgo, še v prvi polovici 80-let sem pisal o TaSD s stališča RadKrite Ptje-oblasti, glej moje razprave o **Kar je res, Jobu, Noči do jutra** itn.; vse bom natisnil, bile so le deloma natisnjene, v Gled listih ob krstnih uprizoritvah dram. V prvih letnikih NoRe sem bil še v nemajhni meri publicist-Žurst opozicionalec, čeprav ne do kraja in brez ostanka AnKomst, kot je hotel biti Puč oz. so postali nato MBP. Vlogo vojščaka sem moral igrati-živeti, ker Ptja kot ostareli zli despot ni hotela zapustiti svojega mesta in so starci (od Tita prek Kraigherja do Popita) zajedali Čl tkivo-Dbo. Ptja me je določala, nisem mogel - najbrž tudi ne smel - postati SAPO, povsem neodvisen od nje. Šele ko se je sesula, 1990, sem se lahko osamosvojil. Na to EV sem se pripravljaj od 1986-87, tedaj sem že spoznal, da je moja pot Dgč od poti borcev, ki jih na osnovi AnKa nosi v EDč, norovcev, THa, Šela, Grafa itn. Pri tem mi je - ravno v obdobju 1987-1990 - pomagala KC, seveda takšna, kot sem si jo zamišljal (jo RR), ne takšna, kot se je skazala 1991-92 in jo razkrinkujem - tudi - v **SIŽV**.

Torej moram biti jaz tudi člen FD (FP) in PrMa (NKNMeša) in PMLD, vseh. Z vsemi se moram Ponot. PSte PMg, KMg, HMg, RMg moram nositi v sebi, da bi lahko od znotraj razumel dramskost-svet koledovanja, **Igre o paradižu, Mata, Valuka, LjDa, Tugov, Zorana, Pice**, vse do **Sužnja akcije**. Jaz kot Anln SD(ramatike) sem obenem HM-BSAPOEV v neposrednem Žu; moji EV Znika (RazReše) in bivajočega - običajnega - Čla se morata ldn. Paradokso rečeno: težim k ldi, a ta ld je vsota in Not dejavno nasprotje-gibanje vseh sssmodelov znotraj THM-kroga. Tudi smodela Patr(iarhalnega)Dča. Za Dča pa gre; ne bi bilo primerno zapisati PatrPlde. Kot Varuh nočem biti Ožld ali čim manj; EV Ožlde (me) sili v EV Desp(otske)Klde ali Tir(anske)Plde. Šele kot Dč sem v možnosti, da sem glede nase RazcDč, nato ARFDč. Kot PatrDč sem - se zavestno trudim biti - obenem ARFDč, celo AKDč.

Le tako sproti spodbijam v sebi Strno nujo, da lezem v EV DespPlde. Recimo v Kantorja, **Kralj, Župnika, Hlapci** in **Grča**, Komisarja, **Afera** itn. Govekar je odlično zadel PatrDča v EV dr. Grče; ta EV terja solidarnost in Svo vseh članov Dne, ne podrejanje, ne subsidiarnost, ki jo edino dopušča KC. Govekar je imel odlične odnose v Dni, Kardelju in Vidmarju sta se sinova uprla, očeta sta ju zlomila, eden je končal v Smu, drugi v alkoholizmu. Tudi mojega brata je MOč - še bolj MoM - strl(a). Umaknil se je v Sm. Jaz sem se rešil, tudi zato, ker sem načrtno izdeloval-krepil v sebi EV ludista: Igr(avskega)Dv.

Ne pravim, da tudi ta ni navzoč v **Vodi**; v vsaki Kodi je, komediograf ga po Stri žanra mora nositi v sebi. Vomb se igra z liki svojih dram. Vomb se poisti (ldn) s Kivo, ki ni le Dobrotnik, ampak obenem šef Gleda-igre, Režiser, ki razpostavlja igravce po mizansceni, kot dramatik-ustvarjavec jih celo kliče iz snovi-papirja v živost Ža, jim narekuje izjave. Je K-bog. Tu postane IgrDv obenem DespPlde; kar je ena od karakteristik Katboga, seveda gledanega že Krit(ično).

Jaz sem to le kot avtor **RSD**, pa še tu omejeno: le kot komentator-analitik (AnIn); moram upoštevati izjave, ki jih določi za Pos igravce - dramske like - avtor-dramatik, v **Vodi** Vomb, v **Pohu** Can. V svojem PvtInt Žu - v Dni - pa niti toliko oblasti nimam, kot jo imam kot avtor **RSD**. Smem kvečjemu svetovati, usmerjati, a še to skrajno pazljivo, z občutkom, čakati, kdaj je primeren trenutek, da udom Dne povem, kar jim imam za potrebno povedati. Pa še potem ne smem reagirati odklonilno, če moj nasvet zavrnejo. Čakati moram na naslednji primerni trenutek (sam ocenim, kdaj je primeren) in znova poskušati. Otroci imajo zmerom težave v PvtŽu, a najprej jih morajo rešiti sami; če jih ne, je vse zaman in se utemelji FD. Šele če jih rešijo v osnovi sami, jim Starosta lahko dodatno pomaga, jih utrjuje na pravi poti itn.

Tu pa je - in bistvena - razlika med pristnim FVaruhom, kar je FKr, KC, papež, klerik, tudi Kiva (škof Baraga v Jelovi **Eno samó**, brata CiMe v Turnškovih **Zvezdah našega neba**), in PsVaruhom, kar sem jaz, kar je HM, ki živi-igra vse EV THM-kroga, tudi Dv sssmodele. Jaz sem (hočem biti, ta EV je v pretežni meri stvar moje volje, ne usode, vanjo sem povabljen, ne določen) PsVaruh, PslgrDv, PsOžld. Ta Ps(evdo) pomeni, da sem do vsake svoje EV v Svnem razmerju.

Kiva - po modelu FVaruha, Fdobrega despota - je tudi v Svnem razmerju do usod AVSi v **Vodi**, a le navzdol, ker je sam višji; ni pa navzgor. Stotnik (**Napad**) ne do polkovnika (Peterlina), ko je Dmb Čtk, Vinko (**Razval**) kot poročnik ne do Stotnika (Žekarja); Stotnik iz **Napada**, ko je še semenišnik, do spirituala v semenišču. Da nima sam Vomb Sv razmerja navzgor, se bo razkrilo MV in PoV, ko bo postal del Dmbgibanja, del-ud SPÉ; obe Kldi mu bosta določali okvirje ideološko, versko, celo Pvtno. Moj cilj je bil otresti se teh spon navzgor in horizontalno. Tudi zato sem zapustil NoRo, ker je prav tedaj grupa NoRe - 1987 - postajala enoten MonKol (Kld); takšna je morala biti-postati, da bi lahko učinkovito nastopala v boju - skoraj že vojni - zoper Ptjo in nato zoper JugoSrbe. Od mene so terjali, da se ji(m) podredim, da pristanem na vrhovnega Vodjo THa, ki ima edini pravico ne le odločanja, ampak postavljanja Ideolplatforme. S tem so ponavljali Ptjo.

Na to nisem mogel pristati. Izbral sem KC, ker - dokler - sem jo imel za Sven okvir več SAPO(seb). Ko sem ugotovil, da prav tako terja od mene podreitev, isto mišljenje-ideologijo, ki jo določa Reb(ula) in JOGSŠKi, sem izstopil tudi iz te Mongrupe. Nazadnje sem izstopil celo iz Slova kot Nara, ki se ima za Kldo. Sem v Slovu, a v Dgč artikuliranem-ustrojenem; kot v Sv prostoru za več - mnogo - BSAPOEV. Ne korakam pod vodstvom nobenega od samozvanih Vodij Slova, PePKa, Drna, Kučana, THa, Janše, Rodeurja, Šela, kot listja se jih tare teh kandidatov za DespPldo. Zato sem Krit tudi do TradSLZa: ker me omejuje-utesnjuje v svoje PojObre; odtod moje praske s Patrnujem. (Se bodo razvile v polemiko? Celo v razhod?) Odtod moja nesoglasja s SrKosom, ki bi me dopuščal, če bi jaz pristal na njegovo DvSim igro Abs instrumentalizma, pokrito-alibizirano s Katmasko; da bom tak, je računal, ko me je predlagal za člana SAZU in celo sam napisal utemeljitev mojega članstva.

Ravno na to ne morem pristati. Sem za Dv-LDPM, a pod pogojem, da sem obenem v (po)Isu UnBDra; to sem hotel reči z naslovom knjige - Pniza - **Teologija postmoderne**. Kos je dejansko šef UZni kot Dvmanipulativizma, jaz pa nočem biti noben šef. **RSD** je zgolj moja stvaritev, nikogar ne obvezuje, ne podreja, ne prepričuje, se ne vsiljuje v šole (SrKos oblikuje skoz učbenike zavest šolske

mladine), se ne reducira na stereotipe-gesla, da bi uspel na trgu. Sem - hočem biti - zunaj IdDbe, IdMa, celo IdBa. Zato moj izstop iz Dbjavnosti: kot zadnja - točneje: naslednja - konsekvencia moje poti; ne vem, katera bo zadnja.

Analogno kot sem Sven vodoravno v Dbi (do Kosov, Šelov, Zadrov), sem Sven navzgor (do Gabrov, Janš in Rodeurjev). Enako jih obravnavam kot spodnje, če je zame kje kak spodnji, ali pa so spodnji vsi, če mislim s spodnjimi mlajše, z zgornjimi pa star(ejš)e: staroste. Moji otroci zame niso spodnji, ampak mlajši; sem PsVaruh mlajših, tudi vseh SDramatikov in vseh SD(ram), kajti nobeden-nobena se ne more braniti (dramatiki še posebej ne, ko umrejo) pred manipulacijami, prihajajočimi iz Idokolja, od oblasti, od Raz grup za pritisk, od linčarskih grup, kot so bili MrkSLZ ideologi, podprti od Ptje, konkretno od ustanove MzK, ki je določala ideologijo učbenikov, izbirala po svoji volji SrKosa, ko je bil pripravljen pisati Mrk učbenike, in spet SrKosa, ko je pripravljen - kljub temu, da se ima za uda DSD - pisati Libučbenike. Morda ima doma za vsak primer napisane že Katučbenike.

MrkStl teroristi so vse knjige spreminjali - hoteli RR - v učbenike. Ni se jim posrečilo, ker se nas je našlo nekaj - najprej malo, potem vse več -, ki smo se temu uprli, že v Besedi 1957; tedaj sta bila z mano še ČirZlc pa SrKos, ki seveda še ni bil Sr, živel je še njegov oče kipar Tine Kos. Danes je Janko SrKos (ata), ki pa vse Dgč skrbi za svoje potomstvo: nesposobnega sinu Matevžka je inštaliral na ff; to je Fkorupcija, moč DespPlde, da uveljavi svojo (samo)voljo.

Povsem Dgč je pri meni. Moj sin Hanzi je postal Varuh ČIP šele kasneje, ko sva se razšla, nekaj let po tem; je edini mojih potomcev, s katerim se ne razumem. Tudi zato, ker je v njem težnja po biti Vodja, biti DespPld; zdaj poskuša voditi neoultrale ulico, seveda v imenu ČIP, v imenu katerih je branil tudi SadoSadama. Tu je moja točka, kjer sem v odnosu Očeta-Starša, ki ga skuša uporni Sin ubiti, da bi ga vrgel s prestola in sam zasedel prestol. Ubogi Hanzi ne ve, da nimam prestola, da ne izvajam moči-oblasti nad nikomer; le on me gleda v tej EV. Kdaj sem mu že predlagal, naj se mi upre: ko je bil še mladenič, tedaj je pravi čas za Simočetomor, vsak ga mora storiti. A tega ni zmogel, bil je slabič. Uprl se mi je šele skoraj 50-leten, tedaj pa do konca. Najbrž me je vse Ž mrzil, ker me ni mogel premagati. Jaz sem mu hotel le pomagati. (Peljal sem ga - z nevesto vred - z avtom na Koroško na poroko, da bi mu pomagal, ne da bi si ga zaslužnil; pustil sem ga, da 1968 levičari itn.) On pa je našel v meni strelovod, ker-ko je ugotovil, da je slabič. Kot Varuh ČIP ne bo nikdar DespPld, zmerom le šema, ki bo jedljal ob ostalih in se repenčil kot PAv in pav, vsak stavek začenja z besedo: Jaz.

Torej imam tudi to izkustvo: sam sem delal očetomor (MOča podiral, dolgo, predolgo), sam sem doživel od sina Očetomor, a že tako zrel in trden, da me ni poškodoval. Me je pa zadnja leta Hanzi neznansko mučil, v njem je rasla mržnja, fiksirala ga je v SZ; le z Rad razprestoljenjem očeta, ki ni bil kralj (torej Koda), je predril svojo SZ, in to tisti hip, tisti dan, ko se mu je rodil tretji otrok, četrta Stola po prvem, že z novo ženo. Začel je novo Ž Sv Čla, ocenil se je za SAPO, a po mojem se je le prekucnil iz SZ EV v SaPska.

PatrDč je torej le ena moja EV. Šel sem skozi očetomor - skoz Ub(ijavsko)Pldo, do svojega očeta (MOča) -, doživel sem od sina umor, ubijal sem MoMo, sem tudi z lastnimi otroki v občasnih sporih, kot PrepDč itn. Vse EV - čim več EV -, to je zgledno za Nast BSAPOEV.

Je zame Ž kot za Cana v **Pohu** neznosno, ali kot za Vomba v **Vodi** znosno? Oboje; pa smo spet tam: v HM. Če mi ne bi bilo znosno, ne bi - in z velikimi Uži - živel 73 let; če pa mi ne bi bilo neznosno, bi se ga še danes udeleževal, kot se

ga Šel, Janč, SrKos, Božič Petrica. Obe čustvi doživljam hkrati, obe drži bivam hkrati. Sem paradoks kot tak.

Tudi v naslednjem obdobju se je vrnilo iz Arge le malo SPČ-jevcev; moje opažanje drži. DaSlja je zanje pretekmovalska, brezobzirna, prevital(istič)na Db. In pa, naj gledajo na oblasti Libce, ki so nezasluženi koristniki sreče, medtem ko so sami, čeprav žrtve in zato upravičeni do nagrade, ostali praznih rok?

Polom na volitvah 1992 ni povzročil takšnega pretresa na De, kot sem bil predvideval. Nekaj je sicer bilo usmerjanja v Tehpoudarke, morda je v Ljudski stranki tega res več kot v KD in danes v NSlji, a Ljudska stranka je le Km stranka, brez intelektualne moči. Njeni največji intelektualci so Starfrava, Sedeči MaksI in Psžareči Petac.

Danes oznanja parolo Poštenost in poštenjake na oblast Brezova metlica; na volitvah za Predsa Dže kar uspešno. Volivci so siti ves čas istih oblastnikov.

Kot opisujem NDM, sem svojo nalogo, na katero sem se skliceval - jo pristno doživeljal - še 1992 v **SIŽV**, kmalu opustil. Ne le da je bila povsem iluzorna, naenkrat nisem več razumel, kaj me veže na KC. Podrobno preučevanje KCe in spoznavanje njenih članov, predvsem klerikov, od znotraj, mi je jasno povedalo, da ni niti Strno sposobna za primerno - Tem - RA, niti ne bom dobil nikogar, ki bi mi pomagal. Ker je bilo tudi na drugi strani analogno, sem (p)ostal sam. Edinstveno, čeprav težko priložnost sem dodobra izkoristil. **RSD** je po desetletju objavljanja dokument te moje poti. Izšlo je toliko knjig **RSD**, v njih sem tako artikuliral svojo DgZn, da lahko mirne duše zapustim Dbjavnost. Če pa se bo skazalo, da so Slci odkrili moje sporočilo in da terjajo nadaljnji razvoj DgZni, bom svojo odločitev za IzDbJav preklical in začel **RSD** spet izdajati oz. bom izdal knjige, ki jih - upam, da - bom ta čas napisal.

A za kaj takšnega je komaj kaj verjetnosti.

9

Ko sem se iz Arge vrnil v domovino, sem se lotil ES podrobne analize Med(vedove)D, Det(elove)D, kot sem bil napovedal. ES preučevanje SD mi je izredno koristilo. Same PD so nekaj čisto drugega kot stereotipi o njih, ki jih vzpostavlja TradSLZ.

Canovo Krito Župnikov iz **Kralja** in **Hlapcev** skuša DSKC prek svojih Kat Znikov spodbiti Dgč; trdijo namreč, da veljajo liki CanŽupnikov za že preteklo obdobje, za čas Canovega detinstva, ne pa za PrS, kaj šele za čas po Katzmagi na volitvah 1908. In Župniki iz **Grče**, **Razdora**, **Kraškega svetnika**? Lika teh jim niti ni treba zavračati, ker ti v Dbjavnosti nimajo propagandnega učinka. Če pa že, se da reči, da so to izmišljije Libcev, Govekarja, Špicarja, Nučiča. Vendar si KatZniki prav na glas tega o Canu - in CanD - ne upajo zapisati. Se vendar bojijo Dbjavnosti. Tudi zato hočejo imeti MO v oblasti. Potem bi ostalo le to, kar bi dejala Rodeur in Štuhec. Jej, jej, malo bi ostalo.

Velja danes v LDPM spoštovanje do staršev? Starši niso več ne problem, ne tema; vse manj so opazni. Tema je vse bolj mladina. Se pa da reči, da nastaja solidarnost med obema Razr(ed)oma, ker starši finančno in sicer pomagajo

otrokom; tako si ohranjajo neko moč in spoštovanje: zaradi svoje koristnosti, zaradi Uta so tolerirani. Moja Dn ni Tip.

Je najin gnus (z Alo) do tega sveta (ne le do TSa) tolikšen, da prav zaradi tega zapušča Dbo? Gnus je le en moment v HKD celoti; a važen. Gnus se da - bi ga moral in mogel - premagati. Nesmiselnost Dbjavnosti pa je hujši argument za to, da se Čl ne zadržuje več v nji. Zame je Tem preusmeritev od Mrka k Dtdrži; Mrk veruje v Tem spremembo Dbe v NSvet, DgZn ne oz. šele skozi tisočletja ali celo skozi milijone let, po genetskih spremembah, po zamenjavi vrste, imenovane Homo sapiens. Do tedaj se da le izstopati oz. se seliti na rob lDdbe. Db je takšna, da sama omogoča te robove, že kot MeP. Ob lDbu je že - kot Pot - DgB; DgB se nahaja na robu lDBa. Selitev na rob pomeni prihajanje v večjo bližino tega, kar iščem. Takšen tip premikanja pa terja povsem Dgč vrednotenje dejavnosti: ne več boj-vojno (kaj šele SV), ampak vrsto drugih taktik in strategij, ki se šele napovedujejo. Zame je moj lZDbJav ena takšnih strategij kot poskusnih.

V **SIŽV** je moja Krita lDma in Krš etosa zadovoljiva. Razumljivo, da me je morala SKS odsuniti, če sem mislil tako; s tem sem spodbijal njeno osnovo, alibizacijo njene Pol akcije. Jaz sem veroval, da se lahko Kani Not preOsm; njim kaj takega niti na misel ni prišlo. V Argi 1992/93 sem izdelal HKD sistem svoje države. Ko tipkopisno popravljam **SIŽV**, še dodatno vidim, kako velik korak se mi je posrečil tedaj v Argi. Kako velik napor je bil za dosego tega cilja potreben. Kako važno je bilo, da sem odšel v sredo SPČ-Kanov, si omogočil tam pol leta študija, osredotočenja na zgolj preučevanje KČe skozi Katlito. V domovini tega uvida ne bi nikdar dobil, ker si ne bi omogočil te jasnine. Le pod udarci se Čl kaj nauči.

Pravilno razumem-razlagam Mago v ŠelD. Priznam; kot sem šel - desetletje kasneje - skozi KČ, sem šel skozi Šelov poskus ReMage, od **Triptiha** naprej; obetal sem si, da bom našel kaj v njem. Že v Magi Marnika (Marka Pogačnika). Našel sem, a ne rešitve, pač pa eno od verovanj v rešitev, ki je bilo Tip tudi zame; je Tip za slehernika. NA sekte niso pomota; so izraz Stre DaZeitgeista kot poskusa reševanja (Čla iz) TSa. Ker sem absolviral PSto ŠelD in PSto SPED (RMg in KMg), lahko razumem zблиžanje in koalicio med Šelom in Rebom, med Janševo SDS in Bükovo NSljo.

Kar naprej gre za isto: za moj - nazadnje neuspešni - poskus KČ rešiti iz lDma. Tega bremena, ki se je vleklo za mano in me potiskalo k tlom, sem se moral v naslednjih letih rešiti. In sem se ga, uspešno, čeprav večkrat z brezobzirno besedo.

10

Temo o folklori, o razliki med pristnostjo PŠi in igro, sem kasneje razvil, vendar zaenkrat šele kot tezo. Pravo ES podrobno delo me še čaka kot analiza koledništva, Raz Pogljud običajev, v katerih lahko post factum odkrivamo momente drame in igre. To PSt sem imenoval PMg, pri čemer pomeni P Pog(ansko)in P(lemensko). KMg sem preučil podrobno na primeru **BS** in **MalKata**; naslednja etapa je preučitev dialoških Pogobredov. Tu naj bi se razkrilo, kaj je avtentično, kaj pa ludizem, Sim, teatralizacija.

ŠelD kaže ves čas, ne le v **Volčjem času ljubezni**, da se Šel sam prepoznava v volkovih, v spačeno ljubečih ljudeh-zvereh. Šel je prevelik Umtk, da se ne bi

podajal skoz svoje drame in like v njih, obenem pa nima dovolj osebnostne moči, da bi volka v sebi premagal. Volk mu je stalna dvoumna - AD - tema, tudi v **St sarmatski krvi**, kjer je kot Pogbog Bozo osrednja figura-ZnaSi(mbol). Glej mojo analizo **Krvi** v knjigi **Karji, DaSD 2**. ŠelD prinaša na dan, kar KMg - nemalo uspešno - Prikr. Točneje, kar je uspešno Prikr nekoč; danes raje molči, saj K-da čuti, da se bo z vsako dramo izdala.

Ko opisujem, kako - da - se je **PohPeter** odpovedal vlogi graščaka itn., mislim tudi nase, na svojo odločitev, da sem se 1970 odpovedal mestu ravnatelja Drame SNG, ne da bi si poiskal kakšno drugo primerno mesto. Trojka Menart-PavZlc se je na TeVe baharila, da je bila s TeVe odslovljena, a ni povedala, da je šla na višje, zanje ustrežnejše položaje; sploh pa je vprašanje, če je bila res odslovljena, ti ciniki-demagogi lažejo kot pes teče. Selili so se iz ene ugodne - vodilne - službe v drugo. Medtem ko sem jaz 1970 prekinil s službami, z vlogami v Dbi. Odšel sem na stvarni rob, celo fizično: na rob prepada nad Savo, nad kanjonom, v Drulovki. Trije pesniki so rotirali, jaz sem nadaljeval s svojim IzDbJav. Do tedaj sem trikrat vstopil v ObDbo, še večkrat bil - tudi po svoji volji - zunaj nje; od tedaj naprej pa sem vse bolj zunaj nje oz. na robu. Le članstvo v SAZU me veže na ugled Dbe; vendar ta ugled ni tolikšen, kot se zdi tistim, ki niso člani in bi radi prišli noter: Inkom stremeljivcem čez vse mere. (KasO: letos smo sprejeli za člana tudi Inka; pa Grafa. Jutri bomo Matevža Kosa in Jako Kralja.)

Napovedal sem Ulico: leto 1994. A DSD tudi v Ulico ni dovolj zaupala: ker ni zaupala in še ne zaupa vase. Ker je v SZ.

Od Anevropeizma se je DSD premestila k proevropeizmu, celo k proNATU, k proZDA. NDM. Zdaj ga serje neoultrale. (KasO: Pravkar je Janša napovedal terjatev, da tudi Slja enostransko razglasi gospodarski pas v Jadranu. In se je pokazalo, kako neZahEvr je DSD. Sodi v Evro 19-ega in prve polovice 20-Stola; je MimDč s HršNcl »načelnostjo«. Janša na oblasti bi bil polom za Sljo.)

DSKC (SKS) se je zavzemala za Gradnika, Preglja in Balantiča tako dolgo, dokler so ji koristili kot primeri preganjanosti s strani Ptje. (Za Balantiča se je to dalo dokazati, izdaje njegove poezije v PoV domovini so naletevale na težave, celo pisanje o nji, tudi moje; ubit pa Balantič ni bil kot pesnik, ampak kot Dmb vojak. Preglju pa so izhajali **Izbrani spisi**, Gradnik je postal že kmalu član SAZU.) PSt Lite vseh treh je danes za DSKC izrazito nezanimiva. Balantič celo moti: njegov boj s telesom, ARF-raziskovanje PervSeka, Rad apolitičnost, Tem nezadovoljstvo pesnika s TSom, mistika. Pravijo, da zgrabi Grill, ta nadškof nad nadškofom, za revolver, če sliši ime mistika, tako sovraži vsako poduhovljenost, duhá SD-20. Noben od JOGSŠKov nima posluha za lastnosti, ki sem jih navedel kot Balantičeve. DSKC kaže veliko nagnjenje do Opekove PSte. Tudi Gradnikova Zemlja kot mistični vir **Studencev** jim je prazna beseda; zemlja jih zanima kot lastnina, kot posestvo, ki daje presežno vrednost. Da ne govorim o Pregljevih strahotnih Not dilemah. Te se zdijo udom DSKC izmišljotine, ki zgolj ovirajo pravo usmeritev in delo: Polo.

Tistemu, kar je v TradKC najbolje, se DSKC najbolj odpoveduje. Jaz sem zidal na IsTre, kar je bilo Tip za omenjene tri Umtke, tudi za Cana, za Majcna; SPE pa vidi v Majcnu le Pol izobčenca s strani Ptje. Simčičeva razlaga Majcna izpred par let je Tip primer osnovnošolske Rede Duha na Konv snov.

Temo uboštva in bogastva sem kasneje podrobno razvil, zato je tu ne bi ponavljal. Vse bolj mi je postalo jasno, da ima KC revščino za alibi, Snike-askete za zglede, s katerimi pridobiva naivne. V osnovi pa ceni bogastvo kar najvišje. Posveča ga bogu, a tisti, ki so blizu boga - v vrhu KCe -, so ga najbolj deležni. Vajnejša od lasti je sicer oblast, a oblast je šibka, če ne poseduje lastnine. KC zato kar veselo sprejema par (ob)last. Poudarjanje revščine in odrekanja oblasti ji je sumljivo (kot papež Celestin V.); za DSKC ni Tip. K-da je DSKCi odveč sprenevedanje; K-da se boji, da bi jo kdo razumel dobesedno, tako sva jo midva z Alo, in jo potem prijemal za besedo. DSKC je za (ob)last, le da v tapravih rokah. V rokah NSSi; celo že vse manj svete in vse bolj le še naše.

Problem Usode, Previdevnosti, Konte, Milosti je trajen; **RSD** ga nenehoma eksplicira. Tudi danes mislim kot pred desetletjem: Čl se ne sme slepiti, da lahko prepreči usodo; ali da jo lahko prepreči bog kot Vsemogočni, Čl pa prek boga, če boga prosi za milost. Kar prihaja od zunaj, je zame neodvnljiva usoda; Konta tolče kot blazna, le začasno pušča Člu mir. Lahko pa naredi Čl nekaj drugega, in to - upam, da - delam: Konto-Usodo RR v K-milost. Tega me je učil Epiktet že dvajsetletnega; naslednjega pol Stola sem se mojstril v t(akšn)em ravnanju. Najhujše udarce se mi je posrečilo RR v K-milost: recimo S mojega brata; pa ravnanje Ptje do mene, ko me je preganjala. Danes sem ji celo hvaležen: ni me preganjala toliko, da bi me zlomila, le toliko, da me je držala ves čas budnega, pokonci, v nuji, da nenehoma iščem sredstva, kako bi ji pariral. Bezala me je iz Ava, h kateremu se - kot slehernik - nagibam.

Vsako sporočilo, udarec, gibanje, pojav je mogoče razložiti celo kot Previdevnost; K-previdevnost. Vse je odvisno od tolmačenja. Zato sem dal v sam naslov raziskave o SD: **RSD**, rekonstrukcija in reinterpretacija SD, vsega. Prek reinterpretacije lahko vse rekonstruiram. SD mi je široko polje, kjer preizkušam to svojo MetAkso. SD je kot polje optimalno vmes med najsplošnejšim in mano kot €S Pvt PO ali Pskom. V SD je vse: spori, sanje, blodnje, umori, €rS, S, težave, čustva, strasti, pohlep, norost, kar hočete. Vse to je v meni, vse to je v sleherniku. Analiza Idealikov - idealnih kot čistih modelov - je odlična priložnost, da odkrivam sebi sebe in (ves) svet. Oboje hkrati.

Dvajsetletnika in že mlajšega me je določil tudi Sokrat s svojim nasvetom: Spoznaj samega sebe! Hegel mi je pomagal k védenju, da morem sebe spoznati primerno le tedaj, če se spoznavam skoz Zun objektiviteto, tudi skoz DbZgo, DbZgo pa lahko razumem le, če prepoznam v vsakem liku objektivitete tudi sebe, se z njim Not ldn. Niet + Kierkegaard + Hegel, to je bil moj izhodišni VIS ali Fil šola(nje) okrog 1950. Na kombinacijo Nieta in Hegla sem postavil Marxa, na kombinacijo Nieta in Kierkegaarda Sartra, na kombinacijo Hegla in Kierkegaarda Goldmannov historični-genetski strukturalizem, itn. V Kierkegaardu sem detektiral JKra-Krš. Iz teh sestavin K-da se je dala narediti vsaka sestavljenka.

V Argi sem s pridom študiral omenjeni **Priročnik krščanske etike**, omenjene avtorje v njem. Tip, da teh avtorjev DSKC tako rekoč niti ne omenja; da se v DSKC dogaja vračanje neotomizma (Tomca), ne pa »modernih«. DSKC se vrača k Tiji, kakršna je bila pred Kantom (Komar), ne k takšni, ki bi jo pripravila na sprejetje

PMLD. Tudi tu sva se morala z DSKC raziti. Skoraj ni točke, v kateri bi se strinjala. DSKC ocenjujem za Rad neprimerno.

Pravilno opozarjam na obojnost: učinkovitost in neučinkovitost. Vprašanje je, v čem naj bo Čl (ne)učinkovit. Trudim se, da bi napisal čim bolj performančno-učinkovito **RSD**, tj. takšno, ki bi najustrezneje izražala, kar hočem izraziti; a ker hočem izraziti oboje - GR in kaos -, sodi v mojo (z mojega vidika presojano-zaželeno) učinkovitost tudi podajanje kaosa, ki pa ne zadošča kot GR-znak za kaos, kot Abstojem; kaos mora nastopati tudi sam kot ES povezave točk micelija; in teh je neomejeno število. Gene WKBB cuckov si je zadala za cilj Mak učinkovitost na DbDab ravni. Posrečilo se jim je, vsi so postali ali založniki ali Žursti ali Profi ali vse troje; svojo Stro so prenesli še v UZn, kar je konsekvntno. Zame je takšna učinkovitost najbolj napačna, najhujša ovira, da bi učinkovito izrazil svoj - nameravani - svet. Sodim, da sem izjemno učinkovit, seveda v okvirih, ki si jih postavljam sam. Ti pa so povsem Dgč od wirkastih.

Morda bo naslednja Gene Dgčna. Včeraj sem dobil pismo urednika revije Apokalipsa Reparja; prosi me, če dovolim objavo pesniške zbirke mojega brata Aleša. Doda še nekaj besed o meni in o položaju na Slskem, ki se mi zdijo obetavne. Očitno hočejo odvreči oblast WKBB Gene oz. GGe. Žur te GG jih odbija. Bom našel bravce za **RSD**? Jih bom našel prav tisti hip, ko IzDbJav? Ko drsim v S? To bi bil duhovit paradoks, ne prvič ponovljen. Vendar se ne sekiram - ne obremenjujem, kot se temu reče s kultno besedo danes. Kar bo, pa bo. Ča ira. (KasO: spet ena mojih naivnosti, neutemeljenih pričakovanj. Aleševo knjigo so sicer izdali, čeprav z infantilnimi SB, avtor Čučnik, o vsem tem NDM. Reparju sem objavo dovolil, se odrekel honorarju, mu poslal svojo knjigo, **GR 4**. In? Zanj se mi ni zahvalil, v pismu, ki je sledilo mesec kasneje, je niti omenil ni; ni je, Zamol. Tej GG je le do tega, da bi me morebiti izkoristili, ne pa brali ali se mi - **RSD** - kakor koli odprli.)

Se že kaže tudi Neg plat mojega IzDbJav. Repar me je naprosil, če imam kak spis za revijo oz. v zvezi z Alešem. Imam ga, pred desetletjem sem predaval v Moderni galeriji o OHOju; tekst sem kasneje razširil, v njem je veliko o Alešu, a ga še nisem objavil. Zdaj, preden odideva z Alo v Kanegro, bi ga še lahko oddal v tisk, Apokalipsi; zdaj pišem zadnje tekste za javnost, SB za knjigo Mojce Potrebujesh, Ajdine svakinje, za simpozij o Marji Boršnik in še kaj. A jeseni? Morda se mi bodo začele odpirati edinstvene priložnosti. (KasO: Šel mi je predlagal simpozij o meni in moji raziskavi DaSD na letošnjem Boršnikovem srečanju. Odklonil sem.) A Ž je potegavščina, nepredvidljivo je. Kako bom odklanjal vsebinsko sijajne ponudbe, skladne z mojo DgZn? Bom našel osebnostno moč za odklanjanje, za to, da bom pisal le PriSo »Pvt« pisma-tekste, prepovedane za javno objavo? Zabaven položaj, vsekakor inovacija. Spravljaj me bo v nove izzive, k novim RazReše. Če bi deloval kot Klabs ali SrKos v duhu Konve, bi se že zdavnaj izčrpal, ne bi razložil med deliktom zoper javni red in mir (recimo, da pes ščije na nadškofov uradni avto) in provokativno analizo kake nove nore SD.

In zdaj je začel oznanjati poštenost in Eto Hanzi! Fant mora res do vratu tičati v dreku, da je začutil to potrebo. Prej je bil - dolgo - res poštenjak, nemalo neroden-naiven, a čista duša. Pa ni vzdržal. Ga je pokvečila druga žena, polna strastne stremljivosti? Je kot visok funkcionar SDbe prišel v stik s takšnimi, ki so ga, slabiča - to pa je bil od nekdanj - hitro prevrnili na hrbet in zdaj piska z njimi v isti rog? Hanzi, Hanzi, bog te nima rad! Le papež, ki pravi tudi tebi, da nas ima rad (rat, rt).

Bogve kje je bivši duhovnik Bratina, ki je bil tajnik Prletove stranke? Nekateri so odpadli kot crknjene muhe, nekateri se držijo oblasti kot klôpi. Niti Katbog ni toliko močan, da bi odlepil Prleta od visokih mest v PolDbi. Menda ga bodo po Si vzdali v porton nadškofije, mu vsadili v usta cede zgoščenko, ki bo brez kraja reproducirala njegovo Pol tečnarjenje. Se Nadkozel Rodnik zaveda, da se bodo ubogi ljubljancani tega kraja ogibali kot hudič križa? S tem ne bo pridobi(va)l volivcev. Bolje bo, če bodo postavili nad Trebnjem Prletu mavzolej, po njem imenovali brniško letališče, bil je sijajen letalec, ali mu sezidali cerkev v Ogleju, v čast oglejskemu parafiranju. Bo dobil po Si kot Snik ime St Parafij? Kot Rode St Kantožer, morda Podganofob?

12

Tema izstopa iz Dbe kot ObDbe (IzDbJav je le del tega izstopa) je zame trajna, določa me od malega. V **SIŽV** govorim o izrivanju nemočnih iz Dbe kot trga in oblasti, torej tudi iz LD, iz PMLD. Opozarjam, da mora vsakdo, ki hoče participirati na oblasti - sodoločati oblast -, ostati v pogonu. Da vsakogar, ki se pogonu odreče, pozabijo, Zamol. Nekateri, ki sem jim sporočil svojo odločitev o IzDbJav, reagirajo natančno tako; ker me imajo radi - menijo, da so mi naklonjeni - , mi zaskrbljeni odsvetujejo, naj vendar ne naredim te napake-neumnosti, da izstopam, s tem bom pomagal le njim, svojim tekmečem, pokazal bom le svojo osebnostno nemoč, ker bom dovolil, da me izločijo iz tekme (Bogdan Novak). Nekateri mi ne verjamejo, da sem se tako odločil oz. da bom pri tem vztrajal; čez mojo izjavo gredo kot čez lanski sneg, češ, saj se vendar poznamo: Čl izsiljuje, razlaga o svojih Mor namerah zato, da bi imel v boju, ki ga nadaljuje, še več in močnejše orožje; tako misli Paternu. Kreft me je dozdej edini razumel in mojo odločitev sprejel kot konsekvantno iz mojih dozdejšnjih pozicij. (KasO: Petan kot da ni slišal moje izjave; naročil mi je nov - seveda hvalilen - tekst o sebi. Podobno MatZup; za gledališčnika je še posebej vsaka izjava le Sim, le beseda. IvSvet me vabi, naj znova izdajam **RSD** pri SGM. ltn.)

Vsak z reakcijo na mojo odločitev izrazi sam sebe, svoj svet, VIS, interes. Priznam, da jim sporočam svojo odločitev - to je moja stalna navada-metoda - tudi zato, da jih preizkušam, da odkrivam, kdo so, kajti eno so njihove izjave, ko niso prizadeti, ko govorijo načelno, drugo izjave, ki jih »usodno« nagovarjajo. Priznam, sem tudi eksperimentator z ljudmi, a to eksperimentiranje upravičujem, ker mi služi za RazReše. Paternu je potrdil svoj Strni realizem (pragmatizem, nedoločenost po Isu resnice, svojo Pol naravo, ki jo vnaša v SLZ). Zanj je Klas(ik)a Skladje-Hara, ki Prikr marsikaj, kar je neprijetno; GhK, napake, zločine, Neg(ativitet)o. Ne morem ga pripraviti do razumevanja **RSD**-DgZni, ker za nobeno ceno ne pristane na ARF-AK. V tem je Tip predstavnik Prt Gene ali GGe; gre le za GG, saj je šlo le za polovico Scev, druga polovica je bila v DmbGG. Njegova žena Prikr(iva) za svojim močnim Nar čustvom in Ncl ideologijo dejstvo, da je bila njena Dn 1947 optantska, iz Sežane v Ito; pisali so se - se še tako pišejo? - Pierazzi, ne Pirjevec. Po mojem ona za dejanje svojih staršev ne more biti kriva. Je pa kriva, če si ne upa tega dejanja z ARF-AK osvetliti, kot osvetlujem-kritiziram dejanja mojih staršev (predvsem MOča in MoMe) jaz.

Pretiravati s kako čustveno ideologijo zato, da kaj Prikr, je še posebej Neg, saj vnaša v Čla, ki Prikr(iva), Stro Hina in laži. Paternu ne zmore - kot ne Brkač Stanolnik, Stjenka Razin-Pollack, Mitja Ribičič in Vincenc der Haafner - pogledati lastni resnici v obraz, jo sprejeti kot usodo, a jo preOsm v K-milost. Prikr usode ni isto kot preOsm usodo! Prikr pomeni le, da usodo porineš v nezavedno, v Zamol, v nič; od tam bo kmalu pridrla stokratno okrepljena na dan, kot je pri Ojdipu. Paternu in njegova GG se ne zavedajo, da ravno s Prikrom soodgovornosti ne le za PVD, ampak za PoV ravnanje pripravljajo tisto, kar se je zgodilo nesrečnemu tebanskemu kralju v Sofoklejevi drami **Kralj Ojdipos**: da je s svojim zločinom vnesel v polis kaos. LRevarji (Paternu z njimi) so imeli možnost, da naredijo ARF-AK, če ne prej, pa vsaj po 1990, časa je bilo celo desetletje. Začeli so kar dobro, s priznanjem Golega otoka in dahavskih procesov v 80-letih (SPD je vse to že kdaj napovedala in postorila, od **Dia** do **Noči do jutra**), a so edinstveno priložnost zapravili, danes se počutijo na konju, še več, prehajajo kot neoultrale v ponoven napad. O sinovi očeta Ojdipa, kaj res ne veste, kaj vas čaka? (Isto velja za DSD.)

Paternuju sem prijazno predlagal, da skupaj z ARF - niti še ne z AK - preučiva 70-leta, njegovo ravnanje tedaj, tudi to, da je Zamol neko dejstvo (dejstva so pogoj Zni, torej je ravnal AnZn), recimo, moj esej o **Alamutu**, objavljen 1977 v tržaškem Mostu. Načel sem vprašanje, zakaj mi je glavni odbor Slavističnega društva Slje prepovedal nastop na simpoziju o Kraigherju, ob istem času. Paternu se je naredil, kot da tega - ne mojega vprašanja ne dejstva - ni bilo in ni. Da se je bolje ukvarjati z Daproblemi. Tako govorijo člani ZLSD, ko kdo načne problem PVD in GhKe Ptje med 1941 in 90. Eni - DSD - delajo iz tega Pol korist zase (skušajo jo delati, ne naredijo je, ker so diletanti), drugi pa vse Prikr, da postaja SLD znova HinDb, kakršna je bila pred 1941. Obe krili Slova - Le in De - sodelujeta v istem: v načelnem in praktičnem manipuliranju z resnico. Paternu si poda roko s SrKosom, Zadr z Gačnikom, Moravec z Jernejem Novakom. In to, kar opisujem, je SI Dbjavnost. Kako naj bi torej ostal - kaj iskal - v nji?

SI Dbjavnost je tako skvarjena, tako Strno deformirana, če jo presojam s stališča RLH programa NKNMeša, da je vsakdo, ki deluje-vztraja v nji, Strno spačen, odsojen, napačen. Je pa normalna s stališča DgZni, ker ta misli, da je IdČl po izvoru Pravec in Hin, ker svojo Prado Prikr(iva). Če izstopam iz Dbjavnosti in iz njenega okoliša, pomeni, da skušam uresničiti drug model Čl: DrČla. Skušam; vem, da sem šele na začetku te poti, zato še ves nebogljjen in nedosleden. A boriti se za svoj prav v pomenskem polju, ki ga Strno določa Prikr (Bogdan Novak se najbrž ne zaveda, kaj mi svetuje, imam ga za poštenjaka, za izrinjenca, ki si je našel svoj del prostora Dbjavnosti), pomeni že vnaprej svojo igro izgubiti, prista(ja)ti na VIS IdDbe-ObDbe. Ne smem se pustiti omečiti, tudi če me bo povabil kak simpatičen mlad Čl in GG. Nova GG se mora kot biološka sila - kot mladina - boriti za svoj prostor pod soncem, tudi jaz sem se, desetletja; ne more(jo) me razumeti. Jaz pa te nuje nimam več; kot starec imam nove-druge dolžnosti in prednosti. Mesto v Dbi sem si izbral, neodvisno od tega, koliko ga trenutni trg priznava; trenutni trg obvladuje pač meni sovražna GG: WKBB. Prihaja nova GG, jo že voham, ta bo obračunala z Wirki, da se bo kar prašilo, še predstavljajo si ne, kako bodo telebnili z višin na beton. A kaj naj počnem v teh obračunih med njimi jaz? V obračunih, ki vsi izvirajo iz AgrEkzIde?

Kakšen je moj odnos do posmeha? Zdaj se mi okolje - Kulelita, drugi me niti ne poznajo - nehuje posmehovati; pred desetletjem sem bil (niti ne pomembna, tako so me Zanič) tarča Ire. Že nekaj časa teh tonov ne zasledim več. Zdaj se mi

posmehuje le še Grd, a ta se vsem, uspeh mu je stopil v glavo, méni, da se lahko vsakomur podela na glavo, da ima to moč. Za Grda sem le eden med mnogimi, ki niso nič, ker niso on. Grd me niti ne vidi, vidi le sebe; kot mene me celo ceni; a kaj, ko ne more ceniti nikogar, njegova psihološko-osebna Stru mu preprečuje, da bi čutil kogar koli razen sebe. Je paradigmatičen primer tendence k PAvu.

Tudi sam se močno posmehujem, najbolj tistim, za katere menim, da me najmanj spoštujejo in da so najbolj neumni in pokvarjeni. Na tej ravni sem jim Stru enak: kot oni sem IrPld in IrDč, ki pa se ne RR v PrepDč. Napadam, a ne odgovarjam na kontranapade; še zmerom se grem gverilo; odgovarjam le, kjer mi ustreza. V glavnem ne, ker se nočem ujeti v MimDč in prek njega spolzeti v EDč. Kot IrPld sem suveren; kot Grd. V čem je torej razlika med nama? Me Posn(ema) in potem svoj posmeh obrača tudi zoper mene, ker nisem on, in bo vse bolj občutil, da sem mu napoti? Tip je bila njegova reakcija na Krefta. Kreft me je, kot ocenjujejo (Dab), močno pohvalil; Grda je to motilo, je začutil takoj potrebo, da da Krefta v nič. Čuti v Kreftu preveliko inteligenco, v tem sta si tekmeca? Oba sta izjemno inteligentna. A je Kreft suveren(ejši); prav za prav ga nihče ne moti. To se je videlo že v njegovih nastopih kot kandidata za Predsa Dže. Kreft je že zelo visoko, bil je podPreds skupščine itn. Grd se šele v DabDbi vzdiguje, od Krefta je mlajši poldrugo desetletje. Ni Polik, nima tako širokega zaledja kot Kreft, ne doma, kaj šele v tujini. In bistveno bolj je PAv. Kreft ima Dn - ženo in dva otroka -, zelo je navezan nanjo, pomeni mu ozemljitev in prehod iz PAvu v Dr-odnose; Grd je še zmerom sam otrok, starša mu živita, z njima živi v mali srečni ozki IntDni, nima ne žene ne otrok. Bo ostal sam? Kaj bo po Si staršev? Kreft je moral opraviti težko delo, da je RR - preOsm - svojega očeta, Bratka, ta je zagotovo težil nad njim kot močna, stremljiva, znana DbPol itn. osebnost. Tudi Levova mati je bila znana - ne slaba - igralka; še živi. Grdova starša sta neznana v DabDbi, s te plati sina ne obremenjujeta, zlahka ju prenaša in ju bo absolviral; a le s te plati. Kreft je prešel v svojo Dn, tudi kot soprog-oče (čutim ga od znotraj), Grd ostaja otrok; bo, ko bo ostal brez staršev, le čudak, otrok, ki igra zaradi kompenzacije Očeta-despota, mali **Kralj Ubu?**

Sem jezen na Grda, ker sem ocenil, da igra dvojno igro? Dela mi Pvt usluge, zastoj mi piše - zelo Poz - recenzije za knjige, ki jih izdajam v SAZU s subvencijo MzŠZŠ (letos bo njegova - in Hladnikova - recenzija zama, projekt knjige **SentHer** je Mister Gaber odbil), a v javnosti me Zamol. Ne navaja **RSD**, kot da je ni. Kreft se je zelo postavil za **RSD** in zame; tvegati je posmeh. Dokazal je, da ga ne motim, da me nima za tekmeca, je širokogruden in širokokoten, čeprav najbrž premalo ozemljen; zato tako Sven, ker je prerazzemljen (z mojega vidika). Me Grd v DbKuljavnosti Zamol, ker me ima za tekmeca? Koga pa sploh hvali? Menda nikogar. Navaja le tuje vire; a vsak tak tuj vir bi lahko nadomestil s citati iz **RSD** oz. mojih tekstov, kakršni so že od srede 60-let. Ocenjuje, da mu to ne bi bilo koristno? Navajati najbolj današnje - v Zeitgeistu navzoče - tuje avtoritete koristi, navajati vprašljivega TaKa ne.

Ink me je - ob 70-letnici - silno hvalil, a sem kmalu ugotovil, zakaj. Nastavil sem mu nekaj pasti, v vse je padel, čeprav me je dolgo vlekel za nos: potreboval me je kot odskočno desko za SAZU. Ko je ocenil, da mu nisem več potreben, me je odrezal, v hipu. Kreft takšne ambicije ne more imeti in nima, sem prepričan. Tudi nima dovolj opusa za sabo - knjig -, kar je pogoj za članstvo v SAZU vsaj v mojem Razru. Ko bo prišel na vrsto, mene ne bo več. Inkovski vidik torej pri Kreftu

odpade. Kateri Utvidik pa še ostane, pri tem, ko v DabDbi ne pomenim nič? Sodim, da se mu zdi res nekaj vrednega na meni oz. na moji držji, na **RSD**. Da se je z mano Not ujel, morda prav zato, ker sva si tako Not Raz. Da se lahko ob meni - vsaj deloma - odpre. Kot se Muck in Dak, tudi Rot in Ravel. In se ni niti najmanj odprl. In je neznansko utrujen Čl, ki bi rad le še zadnje varno zatočišče v panteonu. Ojoj, SAZU pa panteon?! A prežejni in prepoželjivi imajo - od zunaj se jim vidi - to ustanovo res za Panteon. A je bolj žegen (pokopališče po kraševsko) kot Stš.

Ne pravim, da jaz ne zaslužim Ire; v mnogočem sem bil napačen, kriv, poniglav. Tega ne priznavam le nasploh, kot DSKC; navajam ES konkretne primere svojih barabij in slabištev. A enako kot sprejemam Iro - ne preprečujem je -, si dodeljujem tudi pravico, da sem do ostalih ljudi tudi sam Ir(oničen). Tudi do Grda. Kako bo on to prenesel?

Jaz sem prav za prav posmeh na svoj konto še kar dobro prenašal, preOsm. Idn sem se z zasmehovanim JKrom, ko ga hlapci oblasti šibajo, mu natikajo na glavo trnovo krono. Zavedal sem se, da pretiravam, da je JKr zame previsok zgled; a nekatere poteze so podobne, posmeh vsakogar boli, dokler ga ne zna prenašati-premagovati.

V sodbi o pomenu Capita (in ostalih) se nisem zmotil. Odkar ni več Kulster, je Capi enako nepomembna figura, kot je bil pred 1990. A prej je mogel svoj položaj pripisovati straaašni Ptji, ki da je njega in njemu sorodne Zamol, v 90-letih pa tega razloga ni več. Oz. prav zato se Capiti trudijo prikazati tudi LD 90-let kot Ptj-Kontinuiteto: da bi si pred sabo - pred svojim SKS občinstvom - pojasnili svoj neuspeh, se alibizirali. Pvt zadeva. Prepričan sem, da presojam nemalo nepristransko; da Capija ne devljem v nič iz Sša. Ugotavljam le dejstva. Kaj pa je napisal Capek v tem skoraj že poldrugem desetletju? Kje so njegovi romani kot analiza nastajanja DaSDbe? Kje Stresova Katfija? Kje Puč(nik)ova Fija? Le neutrudni Reb gara na Polprosvetnem polju in iluminira LibSlce v duhu same St Matere Lipicanije. Uboga KC, kaj bo z njo, ko bo Dobri bogec poklical k sebi neumornega ratarja Rebal!

Bo Rupel sploh kdaj prešel nazaj k Liti? Že poldrugo desetletje se drži v samem vrhu Pole, neizmerno vitalen je, močen, ambiciozen. Naj ima še toliko slabih lastnosti, njegovo delo za SDžo je treba oceniti kot Poz; jaz bi mu pripisal od 5-ih možnih točk kar 4! Ko bo nehal biti Mister, bo poslanec v Evrparlamentu; za Slov bo koristen. Capi pa je prebil tista leta v Parizu kot veleposlanik povsem v Pvt pomenu. To je drugorazreden Izb, lenuh, Pvt Hed, ki skrbi le za lastno Dn. Med Dimsijem in Capijem je razlika kot med slonom in murnčkom.

Še danes mislim kot v **SIŽV**. Glave sicer ne sklanjam pred križem-razpelom, jo pa pred Bogom, ki ga nimam za kruto usodo, niti ne za Dobrega varuha, ampak za UnBDra, za nekaj-nekoga (oba izraza sta slaba-napačna), ki je Dr-drugje; ne višji, kot sem bil mislil-veroval v tisti noči volčjega časa, ki jo večkrat - NDM - podrobno opisujem, ko sva šla s PriSo VeRusom smučat na Veliko planino, konec 1956-leta. Namesto višji rečem danes Dr(ugi). V tega-to pa verujem. Pred tem sklanjam glavo, upogibam svojo osebnost. Naj mi prinese kar koli, vse sprejemam. S pripombami sicer, s Krit analizo, tudi z ARF-AK, a vse to je moja pravica in dolžnost. Vendar je moje nezadovoljstvo le reakcija moje zavesti kot biološkega bitja, na liniji AgrEkzIde, ki razkrinjuje masko IdeaHarld. V globini svoje Sv vesti, kjer čutim Dt in imam z njo stik, pa vse, kar me zadeva, sprejemam mirno, morda celo ravnodušno, čeprav diferenciram; kdaj pa kdaj sem tudi srečen, predvsem pa

mi je važna zavest, da je v meni - v sleherniku - tudi Dt; da sem K-obdarjen, ker smem-morem (po)lsUnBDra. S tem sem razložil svoj odpor do usode in svoje sprejemanje vsega K-milosti.

13

Na slovesnosti, svečanosti, otvoritve razstav, na javne prireditve, na Gled premiere nisem nikdar rad hodil; le občasno, zdaj že dolgo ne več. Tudi zato se mi tako gnusi ČirZlc: če odprejo pipo na vodovodu v Dobravljah ali Brjah, je že zraven, že ponuja svoj slavnostni govor a la Jaka Jakopič. Navidez Pokončnik z distanco, v resnici akviziter, ki noč in dan prodaja naokrog knjige Čira Zlobca, največjega SI pezdnika. Tako pohlepen na imidž ni bil niti Toman. A Toman je to delal v času, ko so imele slavnosti izreden pomen za Narpropagando; ČirZlc počne to poldrugo Stol kasneje, v času, ko služi to le še Pvt reklami nastopajočih in avtoreprodukciji lokalnih Pselit. Včeraj je bil 9. maj; bogve kje je govorancal ta amaterski retor iz Telebanovine!

V **SIŽV** sem uporabil izraz: »nepodkupljivi ludizem«. Zmotil sem se, pretiraval sem. Kdaj že je postal tudi ludizem - in kako! - podkupljiv. Vsi njegovi vele mojstri, začenjši z Rudolfom, so se prodali DabDbi, MO-javnosti. Ne more se ji upirati ne Paternujeva GG, ne Wirkasta. Ludisti se res posmehujejo sami sebi, svoji prodanosti, predvsem FiLD, a s tem dodajo pokvarjenosti le cinizem na poti v AD. Čeprav je Roza Rozman po svoje med njimi najbolj NeČi Čl, pa vendar sodi v isto GG; serje ga po bifejih, v katere RR vso Sljo, nato pa hodi naokrog kot berač - igravec-vagant - s klobukom v roki, proseč vbogajme. To ni božji berač Janko iz **Vrne**. Je pa Roza Čl dna in kot tak - prav za prav noče uspeha - zelo Raz od Wirkov, ki zaudarjajo do neba; tudi od MatZupa, ki ima in hoče imeti uspeh. Žal mi je, da se RozoveD še nisem lotil. Obljubljam, da se je bom kmalu.

Te simpatije Hanziju ne morem (več) pokloniti. Hanzl se je polakomnil uspeha-imidža-donarja. Zdaj igra berača. Ogabno! Hanzl je NeČi deček, ki je štrbunknil v gnojnico, a zato, ker je hotel splezati na streho, da bi zgrabil zlato p(t)ičko, pa je neroden kakor je zdrsnil. Trmast kot je noče opaziti, kako smrdi. Ne prizna tega, kar je: graščak z milijoni. Hoče biti advokat lačnih. Zdi se mi, da je Roza eden tistih, ki so še ostali na robu komajpreživetja. Vsa reklama na TeVe mu ni pomagala. Božji otrok, vendar kot ludist. Paradoks, a ne odbija, izziva sočutje, prijazna čustva. Hanzl ni pa delujejo kot padli angeli. Kot Tit Vidmar?

SIŽV končujem s Krstnom, **Kar** k nji s Hanzlnom. Krstn, **Afera**, je dober projekt, Hanzl slaba stvarnost. Živimo vmes med obema.

10. maj 2003

KOMENTAR II k razpravi OB VSEBINAH DRAM knjige ZBOGOM ZVEZDE

1

Mokrodolci so variacija na **Blagor**. V Roševi drami nastopa tudi upornik - učitelj Stane Brinšek -, ki je pošten, dosleden in razkrinka koruptneže. Na koncu drame izpove v Ščukovi retorični moralni maniri, ko jim, v tem ko slavijo zmago in poenotenje, vrže v obraz, »da se ne bo družil s pokvarjenimi gobeždači, ki so ljudstvu sedli za vrat« in »da bo prišel čas, ko si bo ljudstvo svoje pravice vzelo samo!« V takšne izjave ne veruje stoo odstotno le Brinšek, pokončni učitelj, delujoč v duhu Jermána iz prvih štirih dejanj, ampak vsi junaki NOBD - od Kríma in Nine prek Špelce do Iztoka, glej **Za svobodo**.

V **Mokrodolcih** pa manjka, kar je tako vredno v **Blagru**: druga plat Ščuke; njegovo začetno hlapčevanje; njegova dvojnost, ki se prek Maksa in Jermána razvije v ARF, AK in nazadnje v dilemo med AD in AK, v dilemo med Smoletovima **Zlatima čevljkoma** in Smoletovo **Antigono**, ali v dilemo med Zajčevim **Potohodcem** in Mrakovim **Procesom** (Ješuo). **Mokrodolci** so le črno-bela agitka v duhu social(istič)nega humanizma, Borove **Težke ure**.

Mokrodolci variirajo medstrankarske spore iz **Blagra**; dodajo le zgodbo o opozicijskem kandidatu, ki najprej grozi oblasti, da jo bo prevrnil, nato pa se pusti od nje kupiti; zgodbo uprizarja tudi Ferdo Kozak v **Punčki**; glej lik odvetniškega pripravnika Kržeta. Zgodba pravi, da je opozicija v meščanskem parlamentarnem sistemu strank le navidezna; le retorična; prej ko prej se združi v - celo monolitno - enotnost z ostalimi. T(ak)o dokazuje Partija na osnovi teorije marksizma-leninizma tudi leta 1941. In ima tedaj nemalo prav, kajti pristaši strankarskega sistema niso zmožni organizirati upora zoper okupatorja, NOB; niti dejavnega odpora ne; zato jih Angloamerikanci zavržejo. Njihova zopernemška in zoperitalijanska dejavnost je na začetku le retorična, nato pa postanejo kar se da goreči sodelavci okupatorjev. DSD na osnovi antikomunizma SPED ne zmore ovreči te analize-sodbe. SPED se - kar je značilno - dela, kot da Nemcev (in Italijanov) oz. okupatorjev sploh ni bilo; medvojno dogajanje rekonstruira tako, da se borita le narodno zavedni, katoliški, demokratični tabor Domobranstva in zločinski, agresivni, narodno izdajavski, totalitaristični tabor Partizanstva; glej **Napad** itn. Takšno zamolčevanje

najodločilnejšega momenta medvojne zgodovine oz. njegova preinterpretacija je najšibkejša točka SPED in DSD.

Mokrodolci uprizarjajo, kako se na volitvah goljufa; današnja Miloševićeva srbska tradicija se nadaljuje iz 30-tih let, iz časov prve Jugoslavije. Zdi se, kot da je v Mokrem dolu opozicija zmagala - pod vodstvom stavbenika Toneta Tičarja. Poraženi kandidat na volitvah, dozdejšnji državni poslanec veletrgovec Avgust Majnik pa hoče za vsako ceno priti do mandata; tudi se boji, da ga bo Tičar razkrinkal, saj je do vratu vpleten v korupcijo, v »afero o železniških pragovih«. Zato ponudi Tičarju svojo hčer Gizelo - po modelu **Blagra**, v katerem, čeprav na manj direkten način, ponudi dr. Gruden Gorniku svojo ženo Heleno. Dolgo se ne ve, kdo je zmagal v Mokrem dolu; informacije so zdaj takšne, zdaj drugačne. A ko se vendar skaže, da je zmagovalec Tičar, se »izkaže ta - v pogovoru z ministrom Čuričem - za zelo kooperativnega; v zameno za vrsto ugodnosti prestopi na stran vlade«. Model se ponavlja prav te dni, ko DSD - pa se ima sama za nosivko Pravičnosti in Poštenja! - poskuša pridobiti iz vrst opozicije 46. glas, s katerim bi mogla sestaviti vlado, torej vladati. Skrajna korupcijskost ponudbe - iskanje prodanca - je sploh ne moti. V tem duhu se DSD bliža fašizmu kot drži moralističnega fanatizma; ali klerofašizmu.

Pride do »vsesplošne narodne sloge«, do tistega, kar sta okrog leta 1990 zagovarjala oba Hribarja, in to vsenarodno slogo - Nedeljivo NaRODno telo - imenovala narodna sprava. »Mokrodolski mandat je za stranko rešen, prevzel ga bo Tičar, Majnika pa bodo imenovali v senat.« To je model zmage Podobnikov, Drnovšek pa naj bi to zmago-pakt podprl kot sodelavec Pomladnih strank. Pride do družinske harmonije: poročila se bosta opozicionalec Tičar in Majnikova Gizela, hči Vodje pozicije; sprava je medstrankarska in vsenarodna. Zunaj Sprave ostaneta le Brinšek, za katerim pošlje oblast »orožnike«, in Majnikov sin, ki je »kot komunist zaprt«. Tak sin je napisan po modelu Andreja Galeta, glej Brnčičevo dramo **Med štirimi stenami**, napoveduje se lik Senatorjeve hčerke Tanje, ki se opredeli za OF, glej **Ogenj**. Pač pa - čez nekaj let - takšno izbiro osmeši Majcen v liku Samiramis, **Cesar Janez**; v nji vidi le modrost meščanskih srklancev, ki se spogledujejo s Partijo, ker so dezorientirani. Majcen se skoraj odloči za Domobranstvo, a šele po vojni, v času, ko (na)piše **Janeza** in **Revolucijo**, ko je realno domobranstvo že fizično likvidirano, Majcen pa simpatizira z njegovim dedičem, s SPČ, s katero celo literarno sodeluje. V **Revoluciji** podpre politično, vojaško, eksistencialno odločitev sina (domobranca) kot edino pošteno. - Sta pa delana Brinšek in Majnikov sin komunist po modelu Ivana Tomca, revolucionarja iz **Kreatur**, človeka, ki zapusti meščansko družbo, ko spozna njeno pokvarjenost.

Ingoličevi **Krapi** so izšli leto dni po **Mokrodolcih**, a obravnavajo na enako kritičen način enako dogajanje; tudi v okviru **Blagra** in tudi reduktivno. Že naslov je variacija na **Blagor**, na Ščuko, ki preganja krape. Ti krapi - blagrovci - se vrnejo spet v dramatiki, ki je socialno moralno kritična znotraj SPD: v Partljičevih **Ščukah**, v obujeni dramatiki socialnega humanizma, ki prehaja v civilizem; o tem kasneje.

Mokrodolci so kot naslov in pojem delani po modelu Cankarjevih Šentflorjancev; bolj kot po modelu Milčinskega **Butalcev** in Murnika Telebanovcev, **Matajev Matija**. **Butalci** so humoristično delo, sicer tudi parodirajoče, ironično, sarkastično, a v bistvu ne razkrinkujejo politično socialne narave bedastih provincialnih Slovencev. Medtem ko je bistvo Mokrodolcev in Krapov v politično socialnem. Šentflorjanci, **Pohujšanje**, so vmes. Čeprav se o strankarski politiki v **Pohujšanju** ne govori, je še

ni (kot da gre za podobo spravno enotnega slovenstva AVS), gre za kritiko družbe, ki je strogo hierarhična: od Župana kot vrhovne oblasti navzdol. Ta hierarhičnost kot oblastniškost pa je že - totalitarna - političnost.

Ta hip se mi zastavlja metodološko vprašanje: kako obravnavati drame, ki jih še nisem nikjer podrobno analiziral, so pa v **VsD** njihovi povzetki? Mnogo tu omenjenih dram sem že **ES** analiziral. **Micko, Varha, Blagor, Brate, Mor. pol., Dve nevesti, Profesorja Klepca**, deloma **Ščuki, Ščuko, da te kap, Na svidenje nad zvezdami, Zaklade gospe Berte, Spomenik, Srebrne nitke, Perpetuum mobile, Oskar prihaja, Noč na Hmeljniku, Kajna, Odločitev, Disidenta Arnoža**. Jovanovičevo **Antigono** sem analiziral na različnih mestih, največ v **ZZ**. Ostale sem v **Dramatiki 20-tih let**, v **Cankarjevi dramatiki**, v **MD** itn. **Mokrodolcev, Krapov, Ure naših dni, Lacka in Kreflov, Kreflov** pa še nikjer. Res da te drame niso bogve kako pomembne, niti **Krefli**, ki so umetniško najboljše. Pa vendar ni prav, da ostaja le pri tem mojem bežnem komentarju v **Avtorjevem pojasnilu (AP)**. Morda bi bilo vendar potrebno, da bi jim posvetil vsaj nekaj posebne pozornosti. Moral bi na kratko komentirati tudi svoje razprave o **Blagru, Klepcu** itn., ki so nekatere stare že več kot dve desetletji. Tačas se je moje dojemanje in razumevanje tako **SD** kot sveta nemalo spremenilo. Smem vztrajati le pri nekdanih analizah? Ne bi bilo treba vsaj pregledati, koliko še - vsaj zame, a to je odločilno - veljajo?

Naj storim takole: kot v primeru komentiranja povzetka **Mokrodolcev** naj ravnam tudi v primeru **Krapov**. Nato pa se v posebnem poglavju lotim dopolnitve tega komentarja in to tako, da bom na kratko analiziral tudi samo dramo, ne le povzetek; ali vsaj opozoril na tiste njene momente, ki so danes aktualni, vidni oz. ki so pomembni zame danes. Tako bom morda odkril obenem tudi premik - premestitev - svojega razumevanja-optike, saj bodo primerjave morale dati - morda celo nepričakovan - rezultat.

Naj torej to poglavje **AP** v **BkB** končam s komentarjem povzetka **Krapov**.

Pisatelj Tine Žitnik je neke vrste revizor. Je pisatelj - intelektualec -, ki kritično razkriva življenje »podeželskega mesteca med prvo in drugo vojno«, a živi v mestecu inkognito; ne ve se, da sta Žitnik in Tone Dren, »odlični in napredni pisatelj«, torej družbeno in moralno kritični, socialno realistični oz. humanistični razumnik, ista oseba. Mestno trški veljaki imajo Drena za »bogokletneža in prekucuha«, je pa med ljudmi zelo popularen, celo znamenit. Njegove knjige se tiskajo in uspevajo.

Prva razlika je s svetom tako **Blagra** na eni strani kot poveljnega stalinizma na drugi strani, recimo **Dialogov**. Pod stalinizmom ni mogoče javno izreči nobene kritične besede čez oblast, vsekakor pa se - recimo v drugi poveljni fazi, v poststalinizmu, od srede 50-tih let naprej - politično kritične knjige ne morejo tiskati v velikih nakladah; kritična javnost je vse do srede 60-tih let, do konca **Perspektiv**, še prešibka. Enako šibka in neavtonomna je kritična javnost v **Blagru** ali **Hlapcih**. V družbi **Blagra** ni niti enega pristno opozicijskega časopisa. Kantor in Župnik, **Kralj**, zatreta Maksa in delavsko prosvetljalno dejavnost; še bolj učinkovito stori to Župnik iz **Hlapcev** po zmagi SLS, tj. po retotalitarizaciji slovenske družbe leta 1908. Isto uprizarja Govekar v **Grči**: libertarno avtonomna, emancipirana, ideološko nevezana misel v tedanji Sloveniji ne more obstati; zdravnik dr. Grča mora v tujino.

Pisatelja Žitnika sicer zaprejo, vendar ne gre tako preprosto kot v času klerikalizma **Grče** in **Hlapcev**. Ne le da se pripravljajo demonstracije dijakov, ki

terjajo »Žitnikovo izpustitev iz zapora«; v **Grči** in **Hlapcih** demonstrirajo kvečjemu nahujskani pristaši oblasti, klerikalno klerofašizirajoče se ZKC. Oblastniki - Načelnik Pritekel itn. - sicer »obtožijo Žitnika protidržavnega delovanja«, vendar pa srenja mesteca Mirnih vod »noče podpisati obtožnice, češ da se ne čutijo prizadeti«. Obtožnica namreč obtožuje Žitnika, ker je srenjo moralno razkrinkal, da jo obrekuje; da laže. »Nesramni pisatelj je namreč odkril strehe mesta in vsemu svetu pokazal, kaj počnejo«; »med lene krape je« s svojo knjigo »vrgel ščuko«. Roman je »za mogočnejša klofuta, za trpeče in zatirane velika podpora.«

A enoten ni niti odpor oblasti zoper pisatelja. Gimnazijski ravnatelj dr. Ivan Cestnik se predlogu za »tožbo upre, knjiga je zanj pretresljiva in vzgojna, ogorčen zapusti družbo veljakov«. V **Grči** je gimnazijski ravnatelj, profesor Hlepuh, kar se da zgolj hlapčevska, koruptivno stremljiva figura; celo Ravnatelj v **Klepcu** ni tako mizeren. **Krapi** so mestoma realistično delo, čeprav črno-belo. Če bi veljala res le podoba **Blagra**, **Hlapcev**, **Grče**, **Mokrodolcev**, se pravi, da je na eni strani oblast, ki jo podpira zapeljano, nahujskano ljudstvo, na drugi pa osamljeni posameznik, ki najde stik kvečjemu z nemalo problematičnimi pouličnimi demonstranti, ki so bolj lumpenproletarci, **Blagor**, kot pa razredno politično zavedni in etični delavci a la Kalandar, potem bi bilo mnogo težje razložiti uspeh, ki ga je imela Partija takoj v začetku italijanske okupacije leta 1941.

Partijcev res ni bilo veliko; a imeli so veliko zaledje levičarskih simpatizerjev, skoraj somišljenikov v duhu humanizma zoperzatiravske, zoperizkoriščevalske države. Zato je lik ravnatelja Cestnika prepričljiv. S tem pa je obenem rečeno, da teror oblasti med obema vojnama, celo v 30-tih letih, ni bil enak kot v času totalitarne vladavine SLS od leta 1908 naprej in prej, ko sta se obe stranki-tabora, klerikalci in liberalci, združevali v boju-odporu zoper proletarijat; pač na osnovi omejene demokracije, zoženega pojmovanja enakosti, ohranjanja ekonomskih interesov oblasti, zaradi katerih je bilo treba delavce kar se da slabo plačevati, jim ne dovoljevati stavk (zgodbja **Zvestobe**), jim prepovedati in/ali razbijati prosvetno politične strokovne organizacije, **Kralj**, **Hlapci**, jih skratka držati v skrajni odvisnosti, jim ne dopustiti niti minimalne emancipacije, ki izhaja iz načel Francoske revolucije oz. NKNM.

V OF vstopijo leta 1941 številni predstavniki prejšnjih oblasti, bani, Marušič, Sernec, celo policijski ravnatelji kot dr. Vladimir Kante, ki je eden najpomembnejših zaupnikov OF na ljubljanski policiji, ravnatelji zaporov, Vrečar, itn. Učiteljica Alenka Mejačeva, ki se solidarizira z Žitnikom, ni izjema. Tudi Pavel Trdina, učitelj brez službe, ne. Pomotoma je v povzetku spremenjen priimek Trdine v Trpina. Ingolič je prav s pomenskim poudarkom priimka hotel povedati, da gre za moralno in osebnostno močnega, trd(n)ega človeka, kot Jeklo (Stalina), v duhu Levstikove terjatve: *Trd bodi mož...* Trpin pa je priimek Kociprove glavne figure v **Šentjurjevskem provizorju**, radikalno viktimestičnega kristjana, ki odrešuje druge s svojo popolno samoodpovedjo. Medtem ko partijski revolucionarji nočejo biti Trpini, čeprav objektivno so; a so, ker jih zatira kapitalistično cerkvena oblast, in ne, ker bi videli le ali predvsem v Trpljenju osnovno človekovo odrešitev!

Razlika med komedijama je - na pravkar obravnavani liniji - tudi v tem, da v **Mokrodolcih** na koncu učitelja Brinška zapro, medtem ko na koncu **Krapov** Žitnika izpustijo. Ideološko nemalo ozka - reduktivna - platforma-okvir **Mokrodolcev** se v **Krapih** razširi; Ingolič upošteva ne le več empirije, ampak tudi več kontingence oz. svet v **Krapih** je bolj diferenciran; s tem tudi bolj humorno komičen, medtem ko je

v **Mokrodolcih** karikaturalno grotesken. Večji humor je kot svoboda mogoč zato, ker slovenska družba v tem času ni več ekskluzivno reducirana kot v **Grči** in **Hlapcih**. Tu se Ingolič oddaljuje od stalinistične presoje; ta namreč vse reducira na črno-belo ekskluzivnost Pravega in lažnega, Poštenega in Zločinskega; kot DSD. Ingolič piše **Krape** v duhu relativne pogojne tikpovojne svobode, ko Partija potrebuje še vsaj videz širine, to širino začenja posebej od leta 1947 naprej ukinjati; medtem ko so **Mokrodolci** bližji stalinistični poenostavitvi, ki ne dopušča vmesnih stališč in izbir. **Mokrodolci** uvajajo stalinistični humanizem Torkarjevega **Gospoda Ponikvarja**, notranje razdeljene stalinistične oznovske agitke, ki se ima za libertarno samostojno držo, Torkarjev stalni problem. **Krapi** so strpnejši, širokopoteznejši, kot taki pripravljajo prehod Partije v socialdemokratskost ZLSD oz. obrat Partije leta 1990 oz. zastopajo bolj njeno humanistično lev(ičarsk)o tradicijo, tudi Kristanovo.

Zato je konec **Krapov** manj zadrž: »Mesto je postalo tako slavno, da prihajajo izletniki, pride tudi novinar Bregar, navdušen nad tem, kako v Mirnih vodah cenijo kulturo: županstvo je pokupilo vso naklado, ljudje so knjige razgrabili, podpisana je tudi izjava, da je roman mojstrsko delo«. Ingolič misli vse to seveda ironično, pa vendar ni le ironija. Oblastnikom »ne kaže drugega, kot prikriti, da je Žitnik zaprt.« Torej ga je treba izpustiti.

V **Hlapcih** in **Grči** ni nobenih dijakov, ki bi pripravljali Žitniku ovacije; tedaj mora Žitnik ali na Goličavo ali v tujino; ali pa ga Kantor celo ustreliti. Medtem ko se v koncu 30-tih let - recimo, da na Ptuju, Ingolič je tam profesor in opisuje tamošnje razmere, tudi šolske - dogodi, da Žitnika »dijaki slavijo«; tako rekoč prisiljeni »mu zakličejo živio tudi mestni mogočniki«. Nekateri od teh bodo sodelovali z OF, dijaki pa bodo množično odhajali v partizane. Res je, kar beremo v povzetku: »ščuka je krape malo razgibala, spremenila pa jih ni, treba jih bo poloviti, da bodo naše vode čiste!«

To je Ingoličeva revolucionarna poslanica. Polovljeni krapi pomenijo v glavnem tudi likvidirani; bo Partija - skozi VOS - pustila bivšega narodnega poslanca Osredka, okrajnega načelnika Pritekla, veletrgovca Majnika, župana in lesnega industrijca Arnejška, **Mokrodolci**, pri miru, če bodo ti sodelovali z okupatorjem kot Predsednik Tojan in podobni? Zanesljivo ne! Vendar pa bodo mnogi od teh imeli možnost, ne le gimnazijski ravnatelj Cestnik - je delan po modelu dr. Sušnika? -, da se priključijo OF in ne okupatorju.

2

Ton, ki sem ga ubral v tem komentarju povzetka **Krapov**, je glede na stvarnost te drame - vsaj kakor jo gledam danes - preblag. Zato naj navedem nekaj citatov, ki bodo pokazali udarnost socialnega humanizma oz. bojovitega revolucionarnega ali vsaj razkrinkovalnega marksizma.

V začetku 60-tih let, ko sem prvič bral **Krape**, in še naslednja tri desetletja, je bila - ne le - zame značilna večja strpnost do predvojne meščanske politične kapitalistične stvarnosti, ker je bil - ne le - moj glavni namen kritizirati in podirati stalinizem, enopartijski in korporativno državno samoupravljalni sistem povojne Jugoslavije; do predvojnega sem bil, kar je razumljivo, zato prizanesljivejši. Danes

živim znova v kapitalistično strankarskem sistemu, čeprav zaenkrat bistveno sprejemljivejšem, kot je bil predvojni, v katerem so vladali beograjska čaršija, ozkosrčna ZKC, koruptni liberalci, totalitarni klerikalci. Kako bo v Sloveniji v naslednjih letih, ne vem; od leta 1990 naprej vlada vsekakor zgledna politična in osebna svoboda. S čimer pa ni rečeno, da ni mnogo pojavov podobnih različnim oblikam in stopnjam predvojnega sistema - družbe - v Sloveniji.

Naj si najprej ogledam lik prošta Alfonza Sveče. Pred letom 1992 sem bil do KC poudarjeno blag; šele kasneje sem začel postajati bolj kritičen, ker sem odkril, da KC ni tisto, za kar sem jo imel v 80-tih letih in za kar se je - meni, drugim, sebi - predstavljala sama, ampak da postaja vse bolj podobna predvojni. Prav analiza predvojne KC najustrezneje pomaga k razumevanju današnje KC. In kje bi mogel najti primernejšo sliko KC kot v SD? Seveda ne le v levi; enako v desni. **Krapi** so le ena od upoštevanja vrednih podob KC in predvojne slovenske stvarnosti. Letos sem se posebej posvetil analizi obeh Župnikov iz **Kralja** in **Hlapcev**. Pred leti pa že Župniku iz **Grče**.

Svečo označi dramatik kot »visoko obilno in častitljivo postavbo«; torej že navzven kot avtoritarno. Že s prvimi stavki Sveča izda, da hoče imeti čim večji - popoln, to je totalitaren, policijski - pregled nad vsem, kar se v mestecu dogaja; posebno pa nad tujci, prišleki, neznanci. Torej je posebej zainteresiran odkriti, kdo in kaj je pisatelj Žitnik. To kaže na tradicionalno vlogo duhovnika oz. ZKC v slovenski družbi: da ni le etična usmerjevalka, ampak obenem že tudi socialno moralna preiskovalka, nadzornica in nato, kot bomo videli, moralno ideološka sodnica in kaznovalka, preganjalka nezaželenih, napačnih, Cerkvi neustreznih. Kar je v skladu z liki župnikov v **Kralju**, **Hlapcih**, **Grči**; tudi v **Bratomoru na Metavi**, in kasnejših, medvojnih, klerofašističnih, Klavore iz **Operacije** itn.

Seveda je ves čas v igri nevarnost - možnost -, da je tak (cankarjevski) pogled na tipični lik slovenskih KC župnikov pristranski; da izhaja iz določene predpostavljene optike, predsodkov. Nekaj tega je pri stvari v vsakem primeru. Zadevo je mogoče do neke mere razrešiti, če ustrežem(o) dvema pogojema: prvič, da gojimo nenehno avtorefleksijo, drugič, da načelno enakopravno upoštevamo like pozitivnih duhovnikov, tiste katoliške dramatike, ki isto socialno vlogo - župnika - presoja ravno z nasprotni strani. Nato obe optiki-vrednotenji soočamo in ugotavljamo, kaj takšna refleksija soočenja prinese. Kaj sledi iz upoštevanja recimo Sardenkove dramatike.

Ravnati je treba torej drugače kot pretežno slovensko LZ, ki Sardenka recimo sploh ne upošteva, kot tudi na drugi strani ne Ingoliča, **Krapov**, Golie, **Bratomora**, Miheličeve, **Ognja** in **Operacije**; ostaja pa pri Cankarju kot ustreznem izhodišču. Ni s tem - tudi Kobljar kot katolik, tudi Slodnjak kot oponent marksističnemu LZ - pristransko že v začetku? A zakaj se Sardenku, Kreku ipd. odpoveduje tudi desn(ičarsk)o LZ? In rajši potem o neki temi - recimo o duhovništvu v SD - molči, kot da bi branilo in razvijalo svoje stališče? To obrambo - oz. samorazumevanje - bom moral opravičiti namesto njega jaz. A na ustreznem mestu; recimo ob Sardenku.

Ob **Krapih** moram upoštevati Ingoličevo izhodišče. Čeprav bi ne bilo napak, če bi bil kritičen tudi do tega, kot sem do Kreka. Pa se da zavzeti zares nevtralnemu stališču, ekvidistanco do obeh in vseh sodb-vrednotenj? Ne vodi tak prijem v formalizem, saj, prvič, ne upošteva analitikove pristne eksistencialne izkustvene resnice, zaveze, in, drugič, tudi ne historičnega dogajanja, ki ena stališča ukinja, ker se kažejo kot manj ustrezna, kot bolj nasilna, bolj krivična in pristranska, druga pa uspejo. S čimer seveda ni rešeno vprašanje, zakaj uspejo. Zaradi kakšne

svoje narave? Ker so bolj moralno upravičena? Bolj v skladu - s čim? Z močjo družbe? Ali z navzočnostjo Boga? Vprašanja puščam odprta.

Sveča ni le totalitarni nadzornik v mestu. (Sveča o Žitniku: »Tako malo vemo o njem. Še manj o knjigi, ki jo je napisal. To me skrbi.«) Je tudi propagandist-aktivist. Poverjeno mu je - s strani uradne KC in politične oblasti -, da daje prave razlage dogajanja. Takšna dramatikova kritična ocena bi se zdela pristranska, če ne bi doživeli istega v povojnem ravnanju Partije. Za to današnja čim manj pristranska sodba ne more biti antikomunizem, ki vidi v Partiji le zlo, v KC le dobro, ampak mora izhajati iz gledišča, da je bila Partija sicer ustrezno kritična do ZKC, **Krapi**, a se sama ne le da ni ognila kritiziranim napakam, ampak jih je še stopnjevala; glej kritično podobo tega v **Aferi**, apologetsko v **Ponikvarju**. Ustreznejše stališče je torej zunaj ene in druge totalitarne drže, ki sta nemalo mimetična dvojčka. A tudi zunaj liberalizma, ki ga obe drži, ZKC in Partija, odklanjata: kritično ga osvetljujejo recimo Vombregar v **Vodi** in **Zlatem teletu**, Kociper v **Zasadu**, Miheličeva v **Ognju**, celo liberalec Govekar v **Grči**, glej lik podjetnika Koritnika.

Sveča prikriva resnico, vsaj takšno, kot jo odkriva SD, tudi katoliška, Remec v **Magdi**, Leskovec v **Kraljični Haris**, Finžgar v **Verigi** itn. ZKC idealizira: »Malo je takih mirnih, Bogu vdanih in naravnost pobožnih mest, kakor je naše. Žitniku sem dal celo obširni seznam, koliko ljudi je bilo v zadnjih desetih letih pri spovedi in obhajilu.« Verjetno je tak seznam točen. A kaj pomeni? Če uprizarjajo **Krapi** življenje nekega slovenskega podeželskega kraja v letu 1935 ali 40, vemo pa, da se je leta 1941 vzdignilo pol Slovenije ne le zoper okupatorja, ampak tudi zoper z okupatorjem (že od aprila 1941) sodelujočo KC, potem omenjeni seznam ne pomeni tega, kar hoče videti v njem Sveča: pripadnost ljudi Cerkvi. Pomeni lahko ravno nasprotno: da so se ljudje zaradi terorja ZKC nad njimi prikrivali. Leta 1941 pa izbruhnili s svojo resnico, ko sta jim vojna in Partija omogočili odkritejšo neposrednejšo izpoved-izraz.

Metodološko to moje premišljanje pomeni, da vzporejam dve stvarnosti: dramsko-umetniško in historično-socialno. S stališča larpurlartizma ali fenomenologizma formalistične vrste je to nedopustno; a s takšnega stališča pridemo le do simuliranih, formal(istič)nih resnic, do žanrov, do avtizma. **Krapi** so drama iz obdobja in/ali pomenske makrostrukture socialnega humanizma kot realizma. Njihov estetski - torej pristno notranji - cilj je odkrivanje socialne resnice, poleg odkrivanja osebne. Ingolič si prizadeva razkriti resnični obraz družbe, ne pa napisati jezikovno in oblikovno odlično delo, katerega resnica pa je nepomembna oz. načelno drugostopenjska. Ingolič se ima kot umetnik-realist za borca za družbene spremembe, ki jih terja slaba družba. Njegova literatura mora zato prvenstveno kritično odsevati slabo - izkoriščevalsko, zatiralsko, hinavsko - družbo. Tudi KC, če in ker je ta pomemben del družbe in oblasti. Celo njuna usmerjevalka.

Ko vzporejam historično in estetsko stvarnost, izhajam torej iz samega tipa dramatike, ki jo obravnavam; ravnam torej imanentno in ne iz zunanosti. Celotna SD od **Micke** naprej je v pretežni meri realistična, socialno humanistična. Šele na koncu SPD se kot PM - kot ludizem itn. - odmika od tega. Vendar je tudi v tem odmiku po svoje povezana s tradicijo, z izhodišči.

Matjaž Zupančič v **Slastnem mrliču** variira Smoleta, njegova **Zlata čevljevka**. **Čevljevka** sta sicer res drama o obupu in človekovi eksistencialni notrini. A nista zunaj socialno političnega konteksta, čeprav odnos med samomorom in Partijo ni

tako direkten, kot je to trdil Grafenauer v 57. številki NoR. Bolj bistveno je, da je sam Smole izhajal iz realizma; ne le v **Mostovih**; tudi v **Potovanju v Koromandijo** in v **Antigoni**. Ali v **Krstu**, kjer gre celo za analizo slovenske historične državnosti in kjer je teza drame zagovor pristanka na umni taktični realizem.

Transformacij je veliko: med historično ali politično stvarnostjo na eni in umetniškem delom na drugi strani. Kar pa ne pomeni, da ni mogoče in potrebno osvetljevati tudi povezave med obema skrajnima točkama, odkrivati notranje linije zvez in povezav. Ta povezava ni le slovenska literatura ali SD, je tudi mnogo bolj empirična. Recimo kot istost pomenske strukture obeh med sabo na smrt sprtih totalitarizmov, Partije in ZKC. To istost SD sama odseva in jo tematizira; recimo Snaj v **GiM** kot istost Jelka in Elka; njuno istost pišem-označujem zato z besedo (J)Elko. Ingolič v **Krapih** tega ne vidi; kot ne Kociper v **Zasadu**. Oba kritizirata liberalce, posestnike, gostilničarje, narodne poslance; enako Vombergar v **Teletu**. Vsak od njiju pa vzpostavlja pravo platformo, ki je do liberalstva kritična: **Zasad** klerofašista, Križana, **Krapi** komunista, Žitnika. SPD pa razkrije istovetnost tudi teh dveh: Junaka iz **Vstajenja** in Krima iz **Rojstva**.

Prav to je izhodišče **RSD** oz. **BkB II**, ki eksplicite izhaja iz **GiMa** kot okvirne drame, kot interpretativnega sistema. Ne pravim, da ni mogoče drugačno razumevanje SD in SPD, kot je omenjeno moje. Trdim le, da izhajam v **RSD** in v **BkB II** s stališča, ki je inherentno predmetu analize; svoje stališče utemeljujem v predmetu. Predmet rekonstruiram glede na model, ki ga pripisujem SD, a ga v njej vidim. Ni edini, a je; na stotinah strani ga dokazujem: od **Zasada** in **Krapov** ali že od **Grče** in Krekove drame **Turški križ** prek **GiM** do Strniševega **Samoroga**, v katerem dramatik razbije mimetičnost dvojčic, Uršule in Margarite, Uršulo ekscentrira, jo preusmeri v drugost, ne v stari položaj; ne obnavlja istosti, kakor jo zastopata Kociper in Ingolič. Prav ta razsrediščenost, potisnjenost na rob tega sveta - z lastno Uršulino svobodo izbran odhod-odmik na ta rob - daje analitiku SD (torej usmeritvi **RSD**) pozicijo presoje.

RSD ne izhaja iz premice, ki zorí v eshaton, v dopolnjeni smisel Zgodovine, delane po modelu judovsko novoveškega evolucionizma in milenarizma; **RSD** se postavlja na stališče, ki je skok vere stran od linearnega mišljenja. Zato ne govori o odrešenjski premici, ampak o prestopu v Tr. Šele ta prestop-preskok je mogoče razumeti kot odrešenjsko linijo, ki je paradoks(alna). S točk te nelinearne poti, te OZ (odrešenjske zgodovine), ki je zunajčasna, motrim SD - sleherni predmet. Upoštevam inherentno stvarnost in resničnost predmeta, tega sveta, kaozmosa. Upoštevam jo predvsem tako, da primerjam vrsto različnih relativnih resnic-stvarnosti med sabo; tako dobi(va)m samo v sebi ukinjajočo se stvarnost-logiko. Vendar ta ne orientira oz. orientira le relativno, le pristransko, z redukcijo na eno od različnih drž; v primeru Partije in TaKC celo le na eno od obeh med sabo izključujočih se.

(Pre)usmeritev, ki jo zastopam, je drugačna, izhaja od drugod in gre drugam: k Tr. Zato je edina, ki more preiti blato. Blato je v izviru in v izteku; to skušam podati z naslovom knjige **BkB**. A to je tosvetna logika. Zgolj blato vidi, kdor je zgolj od tega sveta. Z vero se da gledati tudi drugače: da je v izviru in izteku tudi Bog, ne le blato-nič. Merilo **RSD** je ob brezkrainosti med sabo komparirajočih se tosvetnih meril-relejev tudi transcendentno. Tr je s stališča Družbe razsrediščenost, drugost, drugjejskost.

To drug(je)jskost skušam v **RSD** in v pričujočem **AP** operacionalizirati - tudi glede na lik duhovnika (Sveča) in komunista (Žitnika). Ne tako, da se postavim na

stališče zoper cerkveno svečo, s tem v imenu srpa in kladiva. Niti ne **Brez sveče**, kot predlaga Majcen. Ampak obenem s svečo in brez nje in mimo sveče. Če razumem svečo kot posvečenost, kot svetost, se mora človek truditi, da pride z ARF in z AK skoz mitsko magične plasti sakralizma (rearhaizacije) in odkrije Tr v prestopu v onkrajsvetost. Menda je iskal prav Nietzsche to onkrajsvetost. Žal je ni našel, ker je odšel preveč v polemiko z voljo do moči, s socializmom in s krščanstvom, s svečo in s kladivom. Rešitev ni v življenju na vrhu najvišje gore, nad ljudmi, nad bedasto povprečno družbo. Ampak v izkustvenem potovanju skoz vse oblike in stvarnosti tega sveta, vendar ne tako, da pride popotnik na koncu do prepada, do nič; ampak tako, da že ves čas te poti, ki je prestopanje vstran, odkriva skoz prepad stik s Tr. Ne skoz posvečeno ontologizirano bit, kot je še želel Pirjevec in kot mu sledijo današnji epigoni; ampak brez redukcije na abstraktno mistifikantni ontologizem, na psevdomisticizem para bit-nič.

Analiza SD - tudi **Krapov** - je za **RSD** značilna. **RSD** mora kot zastopnica OK upoštevati vse banalno izkustvo, zapeljevanje-čar in zločin kot resnico čara; torej blato in blodnjo. Ne se temu odrekati, ne z moralizmom ne s filozofijo; to nositi v sebi, a to sproti prehajati. Odrešitev ne pride na koncu kot rešitev uganke ali matematične enačbe. Prav takšna predpostavka je kriva za Ojdipov polom, za strukturo tega sveta, ki je SSL. Sfingine uganke ni mogoče nikoli rešiti na dokončen način; a je rešljiva že od prvega hipa naprej. Rešljiva je z LdDr, z odprtostjo Tr(anscendenc)i.

Sofoklej je vedel, kaj je napisal, ko je pokazal Ojdipa kot zmagovalca nad Sfingo šele po tem, ko Ojdip ubije človeka, lastnega očeta. Umor - očetomor, bratomor, rodomor - je dokončno dejanje, ki konča odprtost izkustva. Je presekanje gordijskega vozla in ne razvozla(va)nje. Zato si stojijo nasproti: Bogočlovek (Kristus) na eni in Dioniz-Narcis-Aleksander Veliki in Ubijavec (despot) na drugi strani. V duhu OK je le brezkrajno odprta in nedovršljiva človeška eksistenca, ki se v jasni ARF zaveda napačnosti linearne logike, usmeritve k dokončni rešitvi. Ta je namreč mogoča le kot zmaga. Zmaga pa je za OK osnovni poraz.

Pot Grozda-Grudna in Ščuke, Sveče-Grduna (liberalni narodni poslanec iz **Zasada**) in Žitnika, je iz izvora naprej napačna. Vodi v Zločin, v rekaotizacijo, v očetomor; glej antični mit, v katerem skuša sin odstraniti avtoritarnega despota-očeta (Laja, Cezarja, Kantorja). Cankar kot človek OK se tega zaveda. Zato Maks ne postane pristen revolucionar; Kantorja noče ubiti, s svojim očetom (Krcem) se notranje solidarizira, ker ga gleda kot ponesrečenca-slabiča, ne kot nasilneža. Pravi revolucionar je Komisar(ka), ki ubija Sveče, Grdune, Grozde. Ščuka je na tem, da to stori; Tanja v tem sodeluje, **Ogenj**; ne pomaga le k likvidaciji bratranca Sava, ampak sopovzroči očetovo - Senatorjevo - smrt.

Ingolič (social(istič)ni humanizem, marksizem-leninizem) organizira življenje-svet tako, da se pokaže Svečeva negativnost in pozitivnost komunistov. Enako reorganizira življenje-svet SPED, recimo **Vstajenje** ali že pred vojno Jeločnikova **Krva Španija**. Duhovnik je v **Krapih** - Klavora v **Operaciji** itn. - zreduciran na negativne poteze, medtem ko je pri Sardenku zreduciran na zgolj pozitivne. (Isto velja za lik komunista v SPED in v NOBD.) Sveča že določa negativce; zanje je ustrezen le zapor, če pa še ta ne zadošča, likvidacija, kot se pokaže v **Krišu**, v **Pečatu**, v **Ognju** (likvidacija Fila, Slavka in Nine, Martela-Franceta).

Isto se dogaja na nasprotni strani: antikomunističnega duhovnika je treba ali zapreti, Župnika iz **Vrnitve Blažonovih**, ali pregnati, Dizmo v **Preizkušnji**, ali

likvidirati, Ksaverja, kakor terja **Mati na pogorišču**. Prav Božič v duologiji **Komisar Kriš - Avguštinova vrnitev** kritično odznotraj, torej avtokritično osvetli obe skrajn(ostn)i drži: morivskost-zločinskost klerofašističnega kaplana (Kregulja) in stalinističnih šefov, Načelnikov OZNE in njihovih naslednikov.

3

Ti načelniki in šefi OZNE ravnaajo po vojni - že med vojno, glej Sinjega v **Rdečem in sinjem** - enako kot duhovniki pred vojno: poizvedujejo in odločajo, kdo je kaj, kdo je koliko vreden; kdo sme biti na svobodi, kdo v zaporu; koga je treba kaznovati, koga nagraditi. Oboji so skrajni avtoritarci-despoti. Sveča: »Kako se ne bi bal, ko pa je imel Žitnik tudi številne pogovore s takšnimi ljudmi, kot je na primer brezposelni učitelj Trdina, ki ga že leto dni nisem videl v cerkvi, ali mizar Petrun, ki stalno ščuva zoper našo oblast. Celo z zloglasnim Skočirjem, pravim boljševikom, ki je pred tremi meseci prišel iz večletne ječe, so ga videli v zaupnih pogovorih.« Žitnik je sumljiv: »Zato bi bilo potrebno, da dobimo rokopis v roke, preden gre v tisk.«

Cenzura; tedanja oblast jo je - prav leta 1939 - opravljala celo nad **Hlapci**, cenzurirala je vrsto avtentičnih Cankarjevih stavkov iz te drame. Razlika med tikpredvojno ZKC in tikpovojno Partijo je le v ostrini ravnanja. Tedanja ZKC je hinavska, ker deluje v družbi relativne socialno politične svobode, v pogojni LD. Med vojno pa ne več. Ni govora, da bi lahko takrat izšla kaka knjiga, ki je ne bi odobrili okupacijska in domobranska oblast; recimo Kafkov **Grad** ali Joyceov **Ulikses** ali Millerjev **Rakov povratnik** ali Lawrenceov **Ljubimec lady Chatterley** ali Husserlova **Kriza evropskih znanosti**.

Sveča nagovarja učiteljico Alenko, ki ji Žitnik zaupa, saj jo ljubi, naj mu izmami rokopis; Sveča direktno navaja k prevari. Zanj - za klerikalno ZKC - je prevara poštenje, če je narejena v imenu Pravega. (Tako je za DSD - kupovanje 46. poslanca - in je bilo za Partijo; France, **Ogenj**, vse vara, ko se predstavlja za kurirja londonske vlade.) Ker je Pravo isto kot Naše, zadošča, da zastopamo Naš interes, pa bomo ravnali po Pravici in Pošteno.

Sveča naroča celo gimnazijskemu ravnatelju, naj vohuni za Žitnikom; KC je šoli nadrejena. Hoče DSD spet vrnitev v ta razmerja? To vohunjenje zagovarja, saj je to pošteno, ker je KC nosivka Pravice in Poštenja, medtem ko se nazorsko nevtralna šola odpoveduje zastopanju-vzgoji k Resnici, Pravici in Poštenju. - Isto logiko je v šolskih reformah zastopala Partija. Glej **Pod Prešernovo glavo**. A že Partljičeve **Ribe na plitvine** in **Oskubite jastreba!**

Drenovo (Žitnikovo) literaturo Sveča zavrača, ker je kritična do ZKC. »Katera slovenska roka si je drznila vreči več blata na vaškega župnika kot njegova?« Ni bil to ravno Cankar? Niso duhovniki na začetku ščuvali zoper Cankarja in njegove knjige, kot kaže sam Cankar v četrtem dejanju **Hlapcev**? Prošt je prepričan, da je velika večina - razen redkih prevratnikov - na strani ZKC; hlapcev, a imenovanih verniki, poštenjaki, blage duše. Sveča je prepričan, da se bo še leta 1940 dogajalo, kar se je leta 1909: »Saj bi ga - Drena - ljudje kamenjali zaradi njegovih bogokletnih knjig.«

Sveča - to je za ZKC značilno - isti duhovščino-Cerkev in boga; kot je Partija istila sebe s smiselno odrešilno Zgodovino. Na Alenkin ugovor: »Menda ne boste tajili, da ni slabih župnikov?« odgovarja: »So, a pisatelj ni poklican, da sodi božjim namestnikom.« ZKC odreja literaturi pravico kritične analize, ki je obenem presoja-sodba; kot jo je Partija; glej Hofmanovo **Noč do jutra**. ZKC ne priznava LD, družbe, v kateri bi bili vsi subjekti enakopravni, vsi enako podložni kritiki, analizi. Žal se ta platforma ZKC danes vrača. Za to tezo imam - tudi iz neposrednih osebnih izkušenj - veliko argumentov.

Naj že na tem mestu, pred dokončanjem empirične podrobne analize lika prošta-duhovnika Sveče, postavim še eno trditev, ki se mi zdi bistvena in ki velja za tip dramatike, kakor jo ustvarja Ingolič s **Krapi**, a tudi Roš z **Mokrodolci** in velik del NOBD ter tikpovojne dramatike, ki je iz socialnega humanizma prehajala v socialističnega, recimo Torkar s **Preizkušnjo** in **Ponikvarjem**. Ne gre le za metodološko in vsebinsko črno-belost, ki je drugo ime za ekskluzivnost bratomornosti (tudi državljanske vojne). Gre za to, kaj izhaja iz te ekskluzivnosti: predvsem reduktivizem. To je ob bratomornosti, ki je uničevanje drugega, s stališča OK najslabše. OK terja, kot sem malo prej izvajal, iskanje in najdevanje Boga skozi hiperkompleksnost izkustva-empirije oz. pot uresničevanja PO, ki se noče na način socialnega moralizma in askeze odrekati svetu v imenu Idej, s tem zanikati ta svet in udejanjiti Ideje, s tem ravnati glede kaozmosa nihilistično, konsekvентno v imenu kaosa; to je spletko in tiha strategija kaosa, ki se alibizira kot preoblikovanje v kozmos, v logos, v red, a dela to tako, da ne izstopi iz okvira kaozmosa na drugo stran; da ostaja kvečjemu v različnosti - na skrajnem robu pluralnosti idej, drž, modelov, kot v LD -, ne zmore pa v pravo alternativo. Edina takšna alternativa je Tr, medtem ko je v LD kot najvišji stopnji kaozmosa alternativa askezi Užitek! Recimo ideologu cerkvene askeze Ušeničniku ideolog liberalskega hedonizma Žižek; Župnikoma iz **Hlapcev** in **Grče** junaki Govekarjevih dram, predvsem iz **Šarivarja**, ludisti-karnisti.

Ingolič sicer nekoliko razširi partijsko stalinistični asketizem, ki terja popolno podreitev posameznika Partiji, Politiki, Zgodovini, Ideji, Kolektivu; ki prizna pristno telo le Razredu-Partiji-Kolektivu, ne pa PO(sebi). Analogno temu radikalizmu ravna klerofašizem; glej oba osrednja tikpredvojna lika te dramatike: Križana v **Zasadu**, ta je laik, pa se vendar odreja idealni erotični ljubezni, in Trpina v **Provizorju**, ta je duhovnik in kot tak idealni zgled viktimizma, samoodpovedovanja do zadnjih meja, takšnega zatiranja lastnega telesa, da iz te prakse nujno nastopi - mučeniško sveta - smrt.

Ingolič v **Krapih** dopušča erotiko - med Žitnikom in Alenko Mejačevo -, kar je poteza leve, ne stalinizma. Ingolič tudi med vojno ni bil ultrarevolucionar, ni šel v partizane, bil je »le« pregnanec s Štajerske v Srbijo, med vojno je dopustil celo izdajo svoje knjige - romana **Na splavih** - v nemščini v avstrijskem delu Raicha; to je edinstven primer med slovenskimi pisatelji. Njegova predvojna drama **Zgrešene poti** obravnava erotičen problem; kot Kranjčeva **Pot do zločina**; obeh bi se moral kmalu lotiti s podrobno empirično analizo. Ingolič je šele z dramami kot **Likof** prešel v socialistični humanizem, v podreitev vseh empiričnih momentov, značilnih za človeka, politično razredno ideološko vojaški zamisli sveta; podobno kot Potrč v **Lacku** in v filmskem scenariju **Svet na Kajžarju** oz. **Gorice**.

Žitnik je sicer posvečen svoji socialno politično moralni ideji - razkrinkanju negativne oblasti, boju za Novo družbo-svet -, vendar ob tem dopušča erotično

zasebnost kot pozitivno. Torkar je recimo ne dopušča, glej **Preizkušnjo**; ima jo za malomeščansko popuščanje privatizmu, za izdajo Partije-NOB-Revolucije, za pripadnost zasebniški družini (lik Milana). Enako Miheličeva v **Svetu**. Prava ljubezen je zanj asketska, samoodrekanje delavke Mime, celo solidarnostna skrb Kolonelovke - laške cipe - za novorojenčka; dramatičarka trdi, da vodi osebno-zasebni Eros v izdajo Ideje, v takšno zmehčanje osebnosti, da daje človek - ljubeči, ženska - prednost erotični spolnosti, harmoniji dveh, zasebnega para pred vrednotami Občestva, Naroda, NOB, Revolucije. Zastopnik pravega modela je Špelca, ki posveti vse svoje sile Revoluciji, celo svojo krščansko moralo popravi in se odloči za pravični(ški) Umor - likvidacijo gestapovca, Baumanna -, za likvidacijo človeka.

Miheličeva nadaljuje s to logiko tudi v **Ognju** in **Operaciji**. V **Ognju** se Tanja in France-Martel ljubita, a ne konsumirata te ljubezni, ker se hočeta vsa do zadnje kaplje krvi in pozornosti-energije predati le NOB-Revoluciji. Enako v **Operaciji**, kjer se dr. Donat odloči za žrtveniško smrt, medtem ko je spolnost prikazana kot nekaj najslabšega, kot moralni zlom, kot zmaga belogardizma, kolaboracije in buržoaznosti nad Pravim. Tako daleč gre socialistični humanizem (ScH) nad socialnim (SoCh). Terja absolutno podreditev vsega - kompleksnosti kot takšne - eni Ideji, enemu modelu, eni volji, kar najbolj reducirani shemi Resnice in Pravice, Vojne in Boja.

Prav to razmerje do ljubezni je za razlikovanje ScH od SoCh odločilno; čeprav je vsaka singularna drama - njena pomenska mikrostruktura - v empiriji kompleksna, kombinira različne momente. **BSSvet** je na opisani ravni radikalen SoCh; je pa pristen ScH kot izraz dramatičarkinega naivno dobrega, humanistično lepega, ponotranjega, prav nič birokratsko etatističnega (kar bi bilo značilno za ScH), ne toliko ideološko fanatičnega, kot čustveno plemenito zanesenega odnosa do sveta. **BSSvet** je mestoma kot pesem ljubezni. Žal ne toliko do drugega, ampak do Našega kot revolucijsko-narodnega; čeprav tudi do drugega. Na ravni posameznika se Špelca odreka sebi in se daje drugim, ne le Ideji.

Lacko je mnogo hladnejša drama od **BSSveta**, tudi napisana kasneje; je po tonu mnogo bolj v duhu ScH, obenem pa je širša v analizi družbe ter sveta. Ker nima več pristnega zagona NOB, se prikaže svet-družba v sebi kot bolj različnostna. Občestvo zapornic v **BSSvetu** je ena sama poetična mistična ljubezenska grupa ljudi; skoraj na osnovi duha Kocbekove drame **Plamenica** iz srede 20-tih let, le da je iz mistične gorečnosti dveh PO ter svetega Kozmosa preoblikovana v sveto NOB-Revolucijo, na sakralizirani zgolj družbeni nivo, iz personalizma dveh v milenarizem zgodovinskega Razreda. Vse to v **Lacku** manjka. So pa liki v **Lacku** bolj realistični, bližji blatu tega sveta, fakticiteti, zlu, neodločni, pomanjkljivi, ustrahovani, previdni.

Potrč je med NOB dramatikami najbolj skeptičen; bistveno bolj od Zupana v **Rojstvu**. Potrč kot da se odloča za Partijo in Revolucijo iz premisleka, na osnovi prepričanja, da ima marksizem prav kot znanost, kot nauk, kot socialna prognoza. **Krefli** kot nemalo pristna tragedija kažejo, da je Potrčevo intimno srce na strani starega Jure Krefla, kulaka, samomorivca, poraženca; Potrč je sin velikega kmeta. Se je sicer že pred vojno opredelil za Partijo, glej **Kreflovo kmetijo**. A tudi tu je slika izkoriščanja, dekadence, umazanosti, brezupa, nasilja, zločinstva Kreflove družine-kmetije mnogo bolj pristna od slike upora zoper to. Ivan Krefl se upre; a je nekam abstrakten, suhoten. Moč **Kmetije** je v Potrčevi nesrečnosti, ker »njegov« -

njegov razred kulakov - tako ravnaajo z ubogimi, z dninarji, s - kmečkim - proletariatom. Protest je sicer pristen, a literarno čustveno moralno življenjski ton tega protesta manjka.

Lacko kaže, da je bil Potrč nekam šibko v partizanih; kar ustreza empiričnim dejstvom, bil je v nemškem taborišču, nato izpuščen in šele proti koncu vojne v partizanih, a s kompleksom krivde, ki se ga nikdar ni znebil. Ni ga znal preoblikovati v dramski notranji konflikt; morda prek lika Jure Krefla, a preveč naokrog. Potrč je v edini svoji pravi NOB(rami), napisal jo je pred majem 1945, **Izdajalec**, bolj propagandist kot umetnik; slika ideološko zamisel, ne svojo intimo.

Medtem ko sta bivša meščana Miheličeva in Zupan povsem drugačna. NOB ju potegne za sabo čustveno, intimno, moralno-lepotno, eksistencialno pristno, radikalno ponotranjeno, s tem naivno. Meščanstvu se sicer odrečeta, enako kot Potrč kulaštvu, a drugače. Preideta v narodno-revolucionarno občestvo kot v **Tovarišijo** v Kocbekovem duhu; to pa se Potrču ne posreči. Tudi zato lahko kasneje postane najbolj vidni - in umazani - ideolog slovenskega SclH oz. stalinizma v kulturi. Zupan in Miheličeva idealizirata NOB-Revolucijo in njune voj(šč)ake, a to počneta pristno. Njuno idealiziranje je enako avtentično, lepo, požrtvovalno, naivno, plemenito, do kraja predano, mistično, če hočete, kot je idealiziranje KC in katolištva v Sardenkovih dramah oz. v **Zasadu** in **Provizorju**, v **Napadu** in **Vstajenju**. Te pristnosti pa ni več v SPED(rami) **Obsodili so Kristusa**; tu postane Rozman ideolog a la Potrč v **Izdajalcu** in še bolj Torkar v **Ponikvarju**.

Miheličeva je dolgo potrebovala, preden je prešla iz naivne pristne čustvene apologetike, iz sentimentalne ljubimke v parodično ironično zajedljivo radikalno kritičarko; tega obrata še ni v sentimentalno humanistični komediji **Veverica ne more umreti** iz srede 50-tih let, se pa že kaže v posmehljivki **Zlati oktober** in izbruhne v **Uri naših dni** ter **Dnevu žena**, do srede 60-tih let. Miheličeva in Zupan v svojih NOB dramah delata nekaj, kar ni laž; kot tudi Sardenkova dramatika ni laž(niva). Celo idilizem, ne le idealizacija sta literarno-dramski formi, ne le ideološki, ne le manj vredni agitki, kot sem menil tudi sam še v **MD**, ko sem kritično analiziral **BSSvet**, **Rojstvo** in NOBD; in seveda prej, ko sem bil v eksistencialno načelnem sporu s Partijo in sem bil zato do SclH radikalno kritičen. Čeprav sem razlikoval SclH in SoCH; čeprav sem poudarjal razliko med objektivnejšim, strpnejšim, umnejšim, širšim SoCH, recimo dramami Ferda Kozaka, **Profesorjem Klepcem** na eni, in etatistično ideološko partijsko dramatiko na drugi strani, recimo **Ponikvarjem**, Borovo **Težko uro**. V tem razlikovanju je osnova za moje današnje globlje razumevanje SoCH; tudi v momentih **BSSveta** in **Rojstva**, celo **Ognja** in **Operacije**.

Vera revolucionarjev in enobejevcev v Novi svet ter Novega človeka nikakor ni bila le stalinizem, kot skuša dokazati DSD oz. že SPED, glej **Vstajenje**, **Napad** itn. Trdim, da je bila vera v NOB(D) pristno osebna, s tem personalizirana, s tem nemalo v OK. V sicer milenarističnih predstavah SoCH je bilo nemalo božjega; ne le božanskega kot poganškega, ampak OK Boga. Celo v likvidatorki Špelci; manj oz. le na robu v likvidatorju Matjažu Jeriši iz **Težke ure**; ta deluje v duhu umsko-moralne odločitve za pravo, Boru in njegovi dramatiki izrazito manjka notranja čustveno pristno plemenitostna, naivna nota ljubečih. Tudi kasneje je Bor ne zmore, medtem ko je za Zupana ves čas značilna, celo v napol demonični prepartizanski drami **Tretji zaplodek**, glej lik Osmo in Osane, in v sentimentalno humanističnih, v **Barbari Nives**, glej lik Borisa, da ne govorim o liku Rajnika iz zaporniške drame

Ladja brez imena, v kateri je obilo čudovitega ljubezenskega trpljenja človeka, ki ne more do cilja svojih erotskih želja in se čuti - v ječi - že mrtev. Zupan postane šele na koncu - kot reist in karnist, kot ludist in lingvist - ciničen, ideolog blata; glej posebno **Zapiske o sistemu**.

Rojstvo in **BSSvet** sta lepi drami; tudi umetniško in versko lepi. Tudi zato ju tolikokrat jemljem v obzir; ne le kot osrednji točki neke - dramske in narodno-obče - zgodovine. V njiju je osredotočena pristna vera ljudi v nujnost in verjetnost Boljšega - Popolnega, idealnega - sveta, v Revolucijo, ki je tako prelepa, kot je v viziji Poljanca in Dioniza v Cankarjevi **Vidi**. Krim, Nina, Špelca udejanjajo, kar sta napovedala Poljanec in Dioniz. Poljanec je še umrl - kot bodo tudi Špelca, Krim, Nina, a ti kot revolucijski borci in žrtve, ne več zaradi posledic telesne bolezni, jetike -, Dioniz bo že šel v boj, recimo, da ga bi pripravljali kot revolucionar v ilegali, glej Ivana Krefla v **Kmetiji**, Andreja Galeta v Brnčičevi drami **Med štirimi stenami**, najpristneje pa kot Gubec, Gregorič in njuni v Kreftovi **Veliki puntariji**; ta drama je, kar se tiče pristnosti čustva in zanosa, ponotranjenosti in personaliziranosti dramskih likov, osnova za **Rojstvo** in **BSSvet**. Krim, Nina, Špelca bodo boj že uresničevali v družbi kot sveto vojno v NOB in prišli do roba zmage.

Poudarjam: do roba. Pred robom velja še pristnost teh likov. Po zmagi se začne nadomeščanje osebne pristnosti z zvestobo ideološkemu scenariju, z vse večjim hlapčevanjem Partiji kot novi zunanji - pozunanjeni - Oblasti. To se vidi najbolj izrazito pri Torkarju, ki med vojno ni bil zmožen napisati NOBD(rame), z Revolucijo-NOB se ni toliko notranje poistil (kot se je Zupan), tik po vojni pa je postal njen glavni stalnistični ideolog, s **Preizkušnjo** in še bolj s **Ponikvarjem**. Enako recimo tudi Šnuderl z novinarsko agitko, v kateri propagira ljudNar posojilo.

Vsa ta opozarjanja na **Lacka**, **Krefle**, **Svet**, **Ogenj**, **Rojstvo**, **Težko uro**, **Uro naših dni** itn. niso niti zastranjevanja iz okvira tega **RP**, saj so povzetki omenjenih dram vsi že v **VsD** obeh nizov **BkB I** in **BkB II**. Nemalo ostalih dram, ki jih pravkar omenjam, recimo **Ladjo**, **Zaplodek**, **Nives**, **Operacijo**, **Dan žena**, **Plamenico**, **Zasad**, **Grčo**, **Šarivari** itn., pa sem že podrobno obdelal in so povzete na drugih mestih, čeprav nekatere razprave in povzetki še niso objavljeni. Model hiperkompleksnosti zahteva, da nenehoma prebijam vsak okvir; edini okvir je SD oz. **RSD**. Pri tem moram paziti, da so drame, na katere se nanašam, že podrobno obravnavane in bodo prej ko prej razprave (tudi povzetki) o njih objavljene oz. da jih moram čim prej še napisati, da bi izpolnil osnovni načrt **RSD**. V **RSD** se kar naprej veže že narejeno z načrtovanim. Tudi zato je vse tako - na vse strani - odprto.

Kar velja za NOBD, velja tudi za SPED. Tudi tam se idealni liki odrekajo erotike, ker se hočejo do kraja posvetiti uresničevanju idealov; le da je v SPED ideal - slovenskega NaRODa - povezan z bogom ZKC (tudi z Bogom), v NOBD pa z Zgodovino razredno marksističnega tipa (tudi z Bogom). Obe skupini SD izrazito poudarjata viktimizem, SŽ; na nji utemeljeta Novi svet Nove družbe. V **Napadu** se Vera in Stotnik odrekata drug drugemu, čeprav se ljubita; negativna ljubezen kot spolnost pa je podana v paru partizanov, Polkovnika in Komisarke. Tudi v **Vstajenju** Mojca in Junak ne prideta skupaj; Mojca je SŽ, Junak kot vojščak premaga Rdečo zver in omogoči Prerojenje-Vstajenje Slovenstva. Enako v Simčičevi **Mladosti**; Snežna in Matjaž prihajata skupaj le na ravni žrtveniške ljubezni kot krščanske Charis. Enako Sestra (bolničarka) in Mož v Jeločnikovi **Simfoniji iz novega sveta**; da ne govorim o liku Barage, ta se kot človek, ki se odloča za duhovništvo,

odreka zaročenki, glej Jeločnikovo dramo **Eno samó je potrebno**. Enako strukturira svet Papež v drami **Krst ob Srebrni reki**, kjer se mladenič - Tomaž - odreka argentinsko španski zaročenki, Helena, Slovenka, ki ljubi Tomaža, pa gre v misijone kot nuna. Enako ravna Klemen v odnosu do učiteljice Jelke, zato postane duhovnik, glej Mauserjevo dramo **Kaplan Klemen**. Itn. Tudi v tem imata NOBD in SPED - Partizanstvo in Domobranstvo, celo Komunizem in Klerofašizem - isto pomensko strukturo. Isti sta strukturi kot negativni, glej (J)elka kot identiteto obeh kril-bratov, **GiM**, isti kot pozitivni: Junak in Krim, Vera in Nina.

Ta razlaga razloži tudi moje osebno najbolj intimno eksistencialno razmerje do obeh, do NOBD in do SPED, do OF-Partije-Revolucije-Komunizma in do Domobranstva-KC-Kontrarevolucije-Klerofašizma. Obema pripadam oz., da ne bi pretiraval, idealoma obeh. Pripravljen bi - sem - bil oba podpreti oz. oba sem celo podpiral, partijsko revolucijo do leta 1945 ali (pogojno) najkasneje do 1948, cerkveno domobrantsko v koncu 80-tih let, ko je bila še zmerom preganjana, zamolčevana, SPE izločena in zatirana kot Partija pred vojno oz. delavstvo v kapitalističnem sistemu, kakor kaže tudi Mauser v **Klemnu**, torej celo del same SPED. Istil sem se z žrtvijo, s preganjancem; čeprav sem skušal biti v ekvidistanci do vsega, me je opredeljenost po družini, po preganjanem očetu, oblikovala v žrtev oz. v človeka, ki žrtev kar najvišje ceni, se z njo identificira in išče v nji izhod; v duhu SD, Cankarja od Maksa do Poljanca, celo **Romantičnih duš**, Mlakarja, do **Hlapcev**, do Jermana. Šele po letu 1992 sem zmozel pristno ekvidistanco, ko je šla tudi SPE oz. SKC po poti Partije iz leta 1945, ne pa po poti OK.

Še danes se ne odrekam te svoje identifikacije z obema grupama-držama, kolikor čustveno in eksistencialno pristno hrepenita, Cankarjev izraz iz **Vide**, a tudi Kraigherjev iz **Školjke**, glej lik Pepine; kolikor ponotranjeno avtentično verujeta v možnost in nujnost Odrešenja. Ne verujem v milenaristično odrešenje, tj. v mesijansko udejanjenje ideala na tem svetu, v kaozmosu. Ta ideal je nazadnje le ideološka kolektivnostna oblika kozmosa-reda-logosa, ki naj bi dokončno premagal kaos-zločin. Verujem, da je odrešenje onkraj kaozmosa, s tem tudi onkraj polisa kot idealnega tisočletnega kraljestva, ki ga s pravično sveto vojno ustvarja katoliški Aleksander Veliki, kot se je verovalo okrog prehoda prvega v drugo tisočletje. Stotnik, Junak, Vinko (**Razval**), Tomaž (Papeževa **Svetinja**), Philip Gowan (Kociprovo **Svitanje**), Debeljakovi domobranci, glej **Veliko črno mašo za pobite Slovence**, so liki takšne pravičniške svete vojne; DSD jo obnavlja.

Trdim pa, da je v srčki obeh svetovojščaških milenarizmov-revolucij, leve in desne, moment, ki presega tako stalinizem kot fašizem, tako etatizem ZHC, glej Župnika iz **Hlapcev**, **Kralja** in **Grče**, a tudi Svečo iz **Krapov**, kot totalitarizem Partije, glej Komisarja, Marcela, Starega, Žlajpo (**Job**), Kovača (**Noč do jutra**), Ađečo Zver, Ana (**Obsodili so**) itn. Mislim, da je nekaj pristne vere in s tem pristna vera kot takšna celo v lumpenrevolucionarju Marcelu in golotoškem krvniku Kovaču; celo v klerofašističnem ovaduhu duhovniku Klavori, **Operacija**, in Župniku iz **Hlapcev**. A če je je vsaj nekaj, je vsa, kot beremo v Svetem pismu, v **Evangelijih**, iz katerih sklepam, da Bog ne bi uničil Niniv in Sodome-Gomora, če bi bil v njih le en sam človek z minimumom vere. Si moremo misliti, da takšnega človeka ni bilo? Zato imam ravnanje judovskega boga v Stari zavezi za pogansko; in ravnanje boga v SPED, ki pobija konkretne PO kot Ađečo zver, **Vstajenje**, za pogansko. Jezus ni nikogar obsodil; tudi Judeža ne. Levi razbojnik sam ni hotel v odrešenje, to je v

vero v odrešenje. Jezus ni z njim nič počel, ni ga poslal v pekel, kot trdi predvojna poganška ZKC.

V Špelci, Krimu, Nini - tudi v Mojci, Stotniku, Križanu - je nemalo pristne vere v odrešenje. Njihovo pravičniško morivstvo - glej tudi Junaka, Vinka, Tomaža - sicer vodi v zločin, a to zločinstvo je le ena plat kompleksnosti, katere druga plat je čudovita vera. Prepričanje, da se da uresničiti Pravo družbo s pravičnim in verskim Nasiljem, je pomota; je SSL. A ravnanje domobranskega častnika Stotnika in partizanskega oficirja Krima ni le zločin; ni le - pravičniško, zaslepljeno - nasilje. Je tudi vera ob tem nasilju. Ne le požrtvovalnost do smrti, v kateri se tudi izraža LdDr, saj se Stotnik in Krim žrtvujeta za druge ljudi, za Vero in Nino, za Slovence, čeprav so ti naši. Pravičniško sveto nasilje revolucionarjev in ZKC je najstrahotnejša zmota - hybris in illinx - ljudi. A človek kot božje bitje, kot PO, je poleg junaka-zločinca (Herakleja, Jazona, Ojdipa, Agamemnona) tudi navzočnost Boga, tudi vest in vera v ON, tudi čudež, tudi idealno bitje. Zato sta idealizem in celo idilizem pristni drži - tudi v dramatiki, v **Provizorju**, v Sardenkovi **Skrivnostni zaroki**, v **Svetu brez sovraštva**; v Špelcinih sanjarijah, ki niso le SSL-fantazme.

Sam bi bil rad prepričan ud leve revolucije med leti 1941 in 45, in sem bil, in desne okrog leta 1989, in sem bil, ko sem pisal razpravo o Debeljakovi **Maši**, če bi ti dve revoluciji-dejavnosti ne prešli iz požrtvovalno žrtveniško verskih, kar sta bili (med leti 1941 in 45 leva, po vojni, kot preganjana in izločena, desna), v etatistično: v boj za (ob)last; če ne bi nazadnje tudi zavzeli oblast; leva po letu 1945, desna pa že prej, znotraj KC v družbi **Hlapcev** in **Grče**, **Operacije** in **Ognja**, enkrat s pomočjo avstrijske države, drugič celo s pomočjo italijansko nemških okupatorjev. Danes ZKC in DSD gradita vzporedno oblast z namenom prevzeti oblast v državi-družbi čim bolj totalno, kar kaže repolitizacija KC in Desnice, obeh skupin-platform, ki sta bili vse do leta 1989 oznanjevalki odpuščanja, razumevanja, ljubezni, milosti, OK.

Vsak realen pojav je hiperkompleksen; v vsakem je zato tudi oboje: zločin (stalinizma-fašizma) in LdDr. Šele umski uvid - na osnovi ARF in AK -, da vodi vsako nasilno pravičniško sveto vojskovanje v zločin, prek bratomornosti v rodomornost celotnega človeškega rodu, utemelji ravnanje, ki ne naseda več na SSL militarističnih milenarizmov; ki zavzema ekvidistanco do vojaških in (ob)lastniških praks; ki odhaja na rob družbe, da se ne bi pustilo militarizirati. Tak človek - zgled je v Kristusu, posnemajo ga Mrak v Ješui, **Proces**, v Fedji in Ambroziju, **Rdeča maša**, Majcen v **Mehu**, Cankar v Jermanu (**Hlapci**), Strniša v Uršuli in Priorju, **Samorog** in **Ljudožerci** - se znajde v strahotnem paradoksu-precepu: med nujo, da se udeležuje izkustvenega življenja, saj (p)ostane brez njega abstrakten, moralist, kot asket neživljenjski, v najboljšem primeru kot svetnik zanikovalec kaozmosa, na eni strani in nujo, da gre skoz izkustvo tega sveta, ker le tako dojame Boga, ki mora odreševati nič, ne pa čuvati svojo nedolžnost, na drugi strani. OK misli, da je treba Kristusa vzeti kot zadnjo postajo procesa, v katerem so udeležene tudi druge figure, recimo Dioniz in Sizif, kar sta razumela Cankar z likom Dioniza iz **Vide** in Jovanović z likom Sizifa iz drame **Kdo to poje Sizifa**. Tudi Ojdip: med ubojem očeta Laja in odhodom v odrešenje v drami **Ojdipos na Kolonu**. Tudi Orest med materomorom in odrešitvijo v Ajshilovi **Oresteji**. Tudi Aškerčev **Mutek Osojski**. Tudi Simčičev Matjaž, **Mladost**. Tudi Simčičev duhovnik Antek, glej **Tako dolgi mesec avgust**. Takšno je osnovno sporočilo Majcnove drame **Ženin na Mlaki**.

Na tem robu OK paradoksa se dogaja oboje: tragedija in vstajenje, pasijon in ON kot preskok milosti-vere v Tr. Dogaja se skrajno osredotočeno kot apokaliptična transformacija - rekonstrukcija - nenadnega poka, mističnega doživetja, spreobrnjenja, odrešenja - iz indiferenciacije v jasno OK vere; v neposredno gledanje Boga. To se dogodi na koncu - pred smrtjo - Poljancu, **Vida**, Mehu, **Meho**, Uršuli, **Samorog**, Antigoni, Smoletova **Antigona**, celo že Mlakarju v **Dušah**. Pa Fedji in Ambroziju, **Maša**, Andreju v Mrakovem **Chénieru**, Ester v Mrakovem **Življenju-karnevalu**, Antipatru v Mrakovem **Herodesu Magnusu**. - Tudi te drame sem že podrobno obravnaval v posebnih razpravah; v **VsD BkB I** in **II** so celo povzete.

Svoje pripadnosti NOB revoluciji recimo leta 1941 ali SPE revoluciji recimo leta 1989 - ko sem bil pri SPE v Argentini - se niti danes ne odrekam; ohranjam ju, a kot paradoks. Partiji sem se začel odrekati že jeseni 1945, se odrekel spomladi 1946, dokončno poleti 1948; Domobranstvu sem se začel odrekati poleti 1991 in se mu odrekel v letu 1992. Pa vendar je tisto, kar sem čutil 1941 in 1989, še v meni kot pripadnost tistemu jedru, ki je v obeh milenarizmi zastopalo božje: veri v nujnost-možnost ON, čeprav je umsko ta vera kar najmanj verjetna in s tem kar najmanj udeležljiva. Uresničljiva je kot vera, kot verski prehod k Tr, vendar več kot je ob tem uničevanja, SSL kot svete pravičniške nasilne vojne, manj je stika s Tr.

Še zmerom mislim oz. zdaj še bolj mislim - čeprav sem vmes v to večkrat podvomil -, da so Špelca, Krim, Nina, Stotnik, Vera, Sestra pristne, čeprav ideal(izira)ne figure. Da je sled pristnosti tudi v Žitniku (da ne govorim o Ščuki iz **Blagra**), čeprav je v tej figuri-drami sled pristnosti minimalna, res le odmev. **Krapi** so kljub dopuščanju erotizma med Žitnikom in Alenko značilna drama ScH. To vidimo posebej iz obravnave lika duhovnika Sveče. Tako do kraja je poenostavljen, da dramatik v njem ne dopušča niti sledu pozitivitete; kot je ni Cankar v Župniku iz **Kralja**; nekoliko drugače je Cankar ravnal z Župnikom iz **Hlapcev**.

Si je mogoče zamisliti, da bi bila tudi absolutno negativna dramska figura - Adeča zver, klerofašist Klavora - v čem pozitivna, kot trdim, da si je treba zamišljati, da je moment pozitivnega kot pristnega v idealnih likih, v Krimu in Stotniku? Je temeljna razlika med idealizacijo in kriminalizacijo v tem, ker more biti v idealizaciji resnični verski zanos, glej Špelco in Sestro, v kriminalizaciji pa pride v prvi plan ideološko negiranje, sovraštvo-ubijanje (SšUb), maščevalnost: uničevanje? V idealizaciji torej vendar tudi zidava; ob zidavi Kozmosa-Polisa odkrivanje Tr.

Če je tako, potem moje še ohranjeno notranje istenje z določenimi točkami NOBD in SPED omogoča odznotraj nastajajočo analizo likov teh dveh dramskih modelov, skozi ARF in AK, a tudi skozi LdDr, ki v tem primeru ostaja ljubezen do domobrancev in partizanov kot verujočih; kot preganjanih, izločenih in vztrajajočih pri veri v ON; čeprav sami svoje vere-prakse ne bi tako razložili. A to ne odloča. Odloča - zame - moja optika. Zmerom odloča optika interpretatorja oz. njegovega interpretacijskega sistema; tako terja hermenevtika. O mojih stališčih bo odločala - dajala sodbo - neka druga presoja-optika. Tako se vsakdo od ljudi veže na druge: vsaka optika-drža je odvisna od drugih: od tega, ali bo ta Drugi uničevalec (SU) ali odreševalec (LdDr).

V liku pisatelja Žitnika bi mogli najti kaj resničnega; seveda tudi v liku duhovnika Sveče. Ne trdim, da kritika Sveče ni točna; kot je točna kritika Župnika iz **Kralja** in/ali **Grče**. Trdim le, da se neki lik tem bolj oddaljuje od resnice kot hiperkompleksnosti, kolikor bolj je reduciran. In Sveča je močno reduciran. Negativne poteze, ki krasijo Svečo, so verjetno prepričljive in realne za mnogo duhovnikov, tudi za SKC, za ZKC kot takšno. A so vendar le del resnice. KC je še nekaj drugega od te, kakršno upodablja Ingolič v **Krapih** in Cankar v **Blagru**; kot je tudi Partija še nekaj drugega od te, kakor jo upodabljata Vombergar v **Napadu** in Jeločnik v **Vstajenju**. Niti oznovski šef Maček ni zgolj Adeča zver, niti Zdenka Kidrič zgolj Komisarka; kot ni škof Rožman zgolj prošt Sveča in Ehrlich zgolj župnik iz **Hlapcev**.

V pozitivni figuri - v Žitniku - je konotirano več kot v negativni in to ravno zato, ker je pozitivna; kot pozitivna omogoča, da ji še kaj pripišemo. Negativni smemo pripisati le še dodatno negativnost, s tem jo le še dodatno reduciramo. Ontoteološko rečeno: v Boga verujem kot v najvišjo resničnost, hudič pa je le abstrakcija, simbol(izacija) določenih negativnih potez. Božji »protiigravec« je nič, ne hudič. Nič ni stvar, saj ni stvar, ustvarjen. Nič ni resničen, saj je zunaj resničnosti, pred njo. Nič ni nič; zato ne more biti istoveten s hudičem. Zgolj negativen lik, kateremu dramatik pripisuje uničevalnost, tj. dejavno SŠUb, zlo, akcijo likvidiranja kot takšnega, ni nič; je nekaj; je že moment kaozmosa. S primerjanjem NOBD in SPED kažem, kako je nekdo, ki je za eno skrajnost hudič, recimo Adeča zver za SPED, za Junaka, za nasprotno skrajnost idealni lik, Krim/Nina; idealni lik iz SPED, Stotnik/Vera, pa je hudič za gledišče NOBD: župnik Klavora ali likvidator Kragulj iz **Pečata**.

Hudič in bog, zločinec in junak se v črno beli - bratomorivski - sferi izključujeta. Medtem ko se - s stališča OK - Bog in nič ne izključujeta. Povsem drugače: Bog ljubi nič in ga skuša odrešiti; vstopa vanj, pušča, da nič vstopa vanj; med obema se dogaja mistično spajanje. Bog se isti z ničem - kenosis -, se sam izničuje, da bi rekonstruiral drugega - drugo - v odrešenjsko versko resničnost. Zato je vsak pozitivni lik možnost za prestop v Tr, medtem ko negativni liki preskok milosti-vere onemogočajo, preprečujejo, vsaj zavirajo.

Tu je posebna slabost današnje nihilistične dramatike, že Zajčeve: temelji na negativnih likih. S tem ne le da svet reducira iz njegove kompleksnosti na nedopustno poenostavljenost; s tem tudi otežkoča prestopanje v Tr. Več kot je zgolj negativnih likov, bolj ko so zgolj negativni, manj možnosti je za ON. Več je desperatstva; glej regresivno - nazaj obrnjeno - premico od Smoletovih **Čeveljčkov** k Zupančičevemu **Slastnemu mrliču**.

Naj nadaljujem še z nekaj empiričnimi podatki o duhovniku Sveči, ki mojo trditev podkrepljujejo; Sveča je zgolj negativen. Ker pa so **Krapi** komedija, je dan Sveča na lahkoten način, kar še stopnjuje povrhnost, nevrednost kritiziranega lika. V Klavori, **Operacija**, ki je dan kot demon, je zato več možnosti za človeškost kot v Sveči. Ingolič je (bil) poudarjeno neodgovoren, lahkoten, pristranski, krivičen - reducirajoč - avtor.

Svečo vidimo, kako vodi igro v tem »mirnem trgu«; kako vse opozarja na vdor zla, na to, da je treba biti z Žitnikom previden, ga preveriti; da je pisatelj že

vneprej »sumljiv«. Trgovca, župana in poslanca Beloglavca ščuva zoper Žitnika; opozarja, da je treba »garjave ovce« izolirati, da ne bi pokvarile zdravih; jih spraviti, kot je počel Svečin šef Korošec, v internacijo, v Bilečo, kamor je spravil tudi mojega očeta. »Gre za ugled našega mesta.« Naše mesto je družba, ki je naša, last ZKC. Njegov ugled je ugled-oblast ZKC; zato je treba - da oblast obdržimo - agirati. Idejo takšnega agiranja, kot jo razvijata Župnika iz **Hlapcev** in **Grče**, prevzamejo komunisti, revolucionarji, figure od Gorjanca v **Zvestobi** prek Tomca v **Puntariji** do Komisarja iz **Afere**. Kasneje to zamisel-prakso obudi DSD. Pučnik že s svojo ideologijo med leti 1957 in 64: kot »družbeno delovanje«. To družbeno delovanje teži prek političnega k zavzemu - seveda prave, poštene - oblasti.

Oba poslanca in oblastnika, Beloglavec in Osredek, sta naivna; Žitniku zaupata. Sveča pa ni lahkoveren; ne sledi začetnemu Tugomerju. Kar se da nezaupljiv je; kot Ehrlich, ki poziva na likvidacijo komunistov že pred vojno - v časopisu Straža v viharju. Slabost predvojne meščanske oblasti je v tem, da je prekoruptna, preprivatistična; v tem je ravno buržoazna. Njene predstavnike skrbi predvsem ali izključno lastna korist, lasten imidž in užitek. Zato se ne zavedajo, da jim kot socialni - politični - skupini grozi nevarnost, torej vsem kot celoti; nevarnost s strani komunistov, ki se ne spuščajo v medstrankarske spore večstrankarskega sistema, v celoti ga imajo za napačnega, ampak ga skušajo podreti, ker je negativen kot tak.

Sveča budi v buržujih zavest ogroženosti, potrebo po skupni in radikalni akciji; a omejenih in slepih buržujev ne prepriča. Tudi ta Svečeva poteza je realistična. Obča socialno politična zgodovina, ki raziskuje Ehrlichovo delovanje itn., jo potrjuje. Sveča - Ehrlich - se ne moti. Če Žitnik kot posameznik ni tako radikalen, kot se Sveča boji, da je - kot morda ni bil predvojni Ingolič -, pa je tako radikalna sama Partija, ne le Kidrič in Kardelj, ampak tudi liki iz SclH, vse do likvidatorjev a la Matjaž Jeriša, **Ura**, do enega dela Špelce, Krma in Nine. To jasno uprizori Kozak v **Aferi**, v likih Komisarja in Marcela. Dramatika SclH ni netočna, nepravilna, lažna v tem, da upodablja takšne Svečeve poteze. Manj resnična je, ker kompleksno PO, kar je v sebi tudi Sveča - vsak duhovnik, pa naj bo še tak klerofašist -, zreducira le na poteze oblastnika, hinavca, demona: hudiča.

Valentin Pritekel je kot okrajni načelnik najvišja - policijska, upravna - oblast. Je manj naiven od obeh poslancev, bolj odločen, a obenem prav tako zgolj privaten. Od Žitnika terja predvsem to, da ta ne bi ogrozil njegove privatitete; ve, da ima spolno lačno ženo, ki vse prerada skače čez plot. Pritekel spaja teror predvojne - Koroščeve, kneza Pavla, Stojadinovičeve - oblasti s privatizmom - Žitniku: »Mislim, da ni treba ponavljati, da je prav v sedanjih časih potrebna avtoritarna oblast. Upam tedaj, da ste v svoji knjigi postavili moj položaj na prvo mesto in ga respektirali, kot zasluži.« To pa konkretno pomeni, »da niste v knjigo vnesli ničesar, kar bi v katerem koli pogledu omajalo moj ugled... Sem izvedel, da ste se zanimali za moje uradovanje in celo za moje privatno življenje, kakor tudi za privatno življenje moje soproge.« Najbolj ščiti to dvojje: prikriva svojo korupcijo in stanje v svojem zakonu. V ta namen je pripravljen uporabiti vsa sredstva; res samo politično ustavna? »Mislim, gospod Žitnik, da sva se razumela, saj so vam gotovo znani paragrafi o zaščiti države.«

Razlika med Župnikom iz **Hlapcev** in Svečo je tudi v tem, da riše Cankar svojega duhovnika kot pristnega asketa, fanatika oblasti, a ob tem moralnega poštenjaka v spolnih zadevah, v vsem, kar predpisuje ZKC; enako ravna Govekar v

Grči z likom župnika Novljana, medtem ko Ingolič nivo spušča. Ne pravim, da njegova presoja ni v skladu s stvarnostjo; bogve koliko duhovnikov je takšnih kot Sveča. Pravim le, da kopiči dramatik eno negativno potezo na drugo, obenem pa v Sveči ne vidi nobene pozitivne. Tako nastaja hujskaško reduktivna ideologija antiklerikalizma, ki nadaljuje Malovrhovo in ki je NOBD, napisana v času vojne, ne pozna. Sveči namreč ne gre le za oblast KC, ampak ga je strah, da bi nepodkupljivi pisatelj izvohal kaj nečednega iz njegove preteklosti in s tem seznanil javnost. Zato Sveča sprašuje pohotno Apolonijo, Priteklovo soprogo: »Ali je Žitnik izvedel morda tudi tisto iz najine davne preteklosti?« (Tako davna ni mogla biti, ker je Apolonija stara šele štirideset let, po avtorjevi didaskaliji.) Apolonija: »Ah, prečastiti, če se spomnim časov, ko sva uživala srečo, za katero niso smeli vedeti ne ljudje in tudi ne Gospod Bog.« Sveče je razkritja tega čez vse strah itn. Tu prehajajo **Krapi** v liberalsko antiklerikalno kritiko, celo v paskvil.

Sveča je značilen tudi za predvojno ZHC, ki ni naklonjena realizmu; Tine Debeljak realizem kot uradni kritik-estet tedanje Desnice zavrača, v tem ko zavrača literaturo Kranjca, Prežiha, Ingoliča; terja retušo stvarnosti glede na ideale Naroda, Cerkve itn. Tisto, kar ima Žitnik za »objektiven in verodostojen« prikaz stvarnosti, ima KC za laž, celo za zoperversko propagando. Zato vztraja tedanja KC pri cenzuri, pri Indeksu prepovedanih knjig. Sveča: »Nobenemu pisatelju ne zaupam. Stika tam, kjer nima kaj iskati.« Oblast ZHC je, ki določa, kje ima kdo kaj iskati.

Enako ravna Partija, posnemovalka Cerkve že v tikpredvojnem času, ko skrajno ostro odklanja Krležev realizem. Bartol je imel srečo, da njegov roman **Čudež na vasi**, ki posmehljivo razkrinkuje komuniste, ni izšel, izid je prehitela vojna. Partija na Slovenskem ravna v duhu Sveče, ko kritizira Juša Kozaka, Krefta, celo že Brnčiča, njegovo dramo **Med štirimi stenami**, češ da je premalo herojska; da kaže le negativce; da tudi pozitivni lik - Andrej Gale - ni podan s svetlo navdušujoče in aktivistične strani.

Zato je Partija, ko je prišla na oblast, ravnala strukturno enako kot predvojna oblast, le da še bistveno bolj radikalno. Predvojna družba-oblast je bila le vsaj deloma LD; dopuščala je izhajanje Kranjčevih, Prežihovih itn. knjig; povojna ne več, z vsakomer, ki je kazal najmanjšo željo po kritiki Partije, je obračunala skrajno surovo, z Županom, Reharjem, Javorškom, Mrzelom, Jalnom itn. Pa vendar ni vzdržala pri svojem terorju; prej ko prej je morala začeti popuščati. Umetniki so ravnali, kot jih opiše Pritekel: »Literati so že nekajkrat prekanili cenzorje. Rovarijo, a vendar tako, da jih ne moreš nikjer zgrabiti.« Izšle so in bile uprizorjene drame, ki so bile zelo očitno kritične do Partije kot totalitarne: **Afera, Dialogi, Aleksander praznih rok, Povečevalno steklo, Pod Prešernovo glavo**.

Je pa res, da so tudi idealizacije vprašljive; težko jih je v celoti zagovarjati. Ingolič je tako pristranski do svojega junaka Žitnika, v katerem nedvoumno predstavlja sebe kot pisatelja, ki razkrinkuje družbeno in zasebno laž, da tudi junakov erotizem nič ne pomaga; junaka dela le še bolj simpatičnega, človeškega, naravnega; s piedestala vojaškega heroja ga potegne v običajnega človeka, ki pa je zgleden. Ker je tako resnicoljuben, načelen, pošten, pogumen - upa si priti nazaj v kraj, kjer je njegove prebivalce tako neusmiljeno in po resnici razkrinkal -, je analogen Krimu in Iztoku (**Za svobodo**). Ne izroča sicer svojega življenja, kot ga junaki med vojno; a tvega, da bo zaprt. - Ingolič menda pred vojno ni bil zaprt; kaj pa med vojno? Kar naprej se sprašujem, res me zanima: kaj je počel med aprilom 1941 in časom - leta 1944 -, ko je začel pisati propartizansko prozo, glej zbirko novel **Pred sončnim vzhodom** oz. drugi del **Vinskega vrha**?

V Žitniku je zvrhana mera Ingoličeve samohvale; tega ni ne v Špelci ne v Krimu-Nini ne v Iztoku. Alenka se navdušuje nad Žitnikovim romanom njemu samemu v obraz, iskreno ga obožuje; začetek kulta osebnosti? »Koliko resnice in lepote je v njej«, v vaši knjigi. »Posebno lepa so poglavja, v katerih opisujete bedo in trpljenje ljudi iz predmestja... Zares lepa, a tudi pretresljiva knjiga.« Pisatelj kot junak je lik, ki je precej bolj v skladu z LD kot z revolucionarstvom. Veličina Revolucije in Partije je tudi v tem, da gredo njuni udje do kraja žrtveniško v smrt, vso slavo in čast, vsaj v času Revolucije, prelagajo na Partijo, na Človeka, medtem ko pisatelj leta 1949 - recimo Ingolič - že uživa v imidžu slave kot publicitete v časnikarski masovni javnosti; današnja novinarska javnost je radikalizacija predvojne. V tem je Žitnik kar precej cenena figura; kot Sveča. In **Krapi** kot celota.

V drugem dejanju **Krapov** se bedniki-oblastniki razkrinkujejo med sabo; tekmujejo znotraj strankarsko liberalno pluralističnega sistema v tem, kdo bo koga bolj umazal, obrekoval, uničil. Kar je navsezadnje celo res; to kaže enako današnja slovenska strankarska politika, kot je predvojna. A ljudje niso le to; vsak je poleg koruptneža kot PO tudi božje bitje; tega pa Ingolič ne vidi. Božjosti kot človečnosti ne vidi niti v Žitniku niti v Alenki; preveč sta junaka za tržišče. Humanizem je v tem okviru zreduciran na moralizirani, alibizirani liberalizem. - Prav ta poteza humanizma je bila tako zoprna moji GG (generaciji-grupi) med Revijo 57 in Perspektivami in že prej; glej Smoletovo **Potovanje v Koromandijo**, Kozakove **Dialoge**, Rožančevo dramo **Jutro polpreteklega včera**, Jovanovičeve **Norce**.

Apolonija uživa, da je Žitnik razkrinkal soproge tekmecev njenega moža oz. njene tekmice; pritožuje se le, da je grdo pisal o nji. Ko Apolonija trpi, ker je javno osramočena, zakliče: »Povejte, ali na meni res ni nič lepega in dobrega?«, pisatelj ne ve, da ji je dal izgovoriti pomemben stavek. Tega ne ve, ker je prepričan, da na Apoloniji res ni nič lepega in dobrega; na nikomer, ki je del establišmenta tedanje slovenske družbe, simbolizirane v Mirnih vodah. Takšno stališče pa upravičuje stalinizem: če so ljudje res le zli, potem niso ljudje, ampak mrčes, zveri. Enako misli SPED in ZKC: da so komunisti zgolj Adeče zveri, glej **Vstajenje**. Potem jih je celo treba likvidirati, kot kače, kot nadležni in strupeni mrčes. Zaslužen je, kdor jih pobija; tak Pobijavec je Junak, je ideal. - Tako se obojestransko podpirata in upravičujeta NOBD in SPED, Partija in ZKC. Obe naročata agitke: **Krape** in Krekov **Turški križ**. V takšnih agitkah je kar se da malo božjega. Božje je treba tu iskati z veliko naklonjenostjo in LdDr.

Vprašanje je, ali motivira Žitnika k takšnemu razkrinkovanju ljudi liberalsko časnikarska žilica oz. želja po uspehu na tržišču, ki je lačno senzacij in grdi podatkov o bližnjih; to mu očita, na začetku, Alenka. Ali pa ga vodi kak »višji« cilj. Seveda je Ingolič prepričan ali vsaj tako trdi, da ga vodi višji cilj: Resnica in Razredna revolucija z njo. Analitiku **Krapov** pa to ni tako jasno. V drami se uživa, ko se razkrinkuje. Glede na moralno resnost in eksistencialno pretresljivost **Rojstva** in **BSSveta** so **Krapi** zasebniško in tržno delo; posebno še zato, ker so bili napisani po vojni! Resda so komedija; komični žanr terja večjo lahkotnost. Pa vendar; **Klepec** je vse drugače nravno občutljiva strpn(ostn)a, lepa in čista komedija.

V Žitnikovem romanu opisani liki uživajo, ko prebirajo kritiko bližnjih. Prav ta užitek je eden od pogojev uspešnosti literature na tržišču. Danes je tržiščni uspeh daleč glavna vrednota literature; in uspeh v univerzitetnih krogih; oba se kombinirata. (KN - kritiki novinarji - zato prehajajo v vloge znanstvenikov kot

tržiščnih agentov; Matevž Kos iz novinarčka kulturne rubrike časnika v univerzitetnega asistenta.) Univerza daje znanstveniški alibi PM. Dejansko pa je presoja univerzitetnih strokovnjakov enako podložna merilom Konvencije kot tržiščna kritika; vsaka na svoji ravni. Pred vojno ta model še ni bil tako razvit. Univerzitetna znanost - LZ - je bila še v službi Idej, narodn(ostn)e, France Kidrič in Prijatelj, po vojni pa socialne kot razredne. Šele v zadnjem času sta obe ideji kot obvezni in zavezujoči padli. Predvojno univerzitetno LZ je pripomoglo, da je bilo tržišče uravnavano s strani Šole, Modrecev, Vzgojnikov, narodnih svetih Voditeljev. Danes teh ni več. Obnoviti jih skuša DSD; vendar je vprašanje, ali se ji to more posrečiti. Zato danes univerzitetna znanost vse bolj služi golemu tržišču.

Tugomerja še nista želela služiti tržišču; pač pa ČD. Mojster tega služenja je bil Govekar z narodnimi igrami; kasneje Golar z **Vdovo Rošlino**, zadnja desetletja Partljič, tudi in predvsem s **Ščukami**, ki so v marsičem anologon **Krapom**. Cankar je bil s Ščuko in **Blagrom** daleč prezahteven, preradikalen, da bi moglo njegovo razkrinkovanje slovenskih veljakov-prvakov, Grozda-Tavčarja, Grudna-Šušteršiča, Siratke-Govekarja itn. zmotivirati širšo slovensko javnost. Ta se je rada gledala v Polonici s Paleževine, v Manici, v Nandetu in Lovru Kvasu, **Rokovnjači**, **Deseti brat**, predhodnikih Ingoličevega Žitnika, le da mnogo bolj romantičnih in vznemirljivih; ne pa v protokomunistu Ščuki ali ludistu Petru iz **Pohujšanja**.

5

Podrobneje ko prebiram(o) **Krape** - resnice ni mimo singularnosti, torej ne mimo posameznih izjav dramskih likov, mimo pozorne analize teh posameznih izjav -, ugotavljam(o), da so blizu čistemu modelu ScH. Pomemben je pogovor med poslancem itn. Beloglavcem in Mihom. Beloglavec, ko je roman prebral, sodi o Žitniku takole: »Ta človek je zrel za vislice. Naše mesto je... očrnil... Vsak drugi človek je pokvarjen, tisti dobri ljudje, ki jih je opisal, pa sploh niso naši meščani.« Miha, ki je sin poslanca itn. Osredka, torej iz oblastniške družbe in mu gre verjeti, saj jo pozna od znotraj, pristno: »Da, to je res! Takšnih ljudi, kakor so delavka Marjeta, njeni otroci, stari Preložnik, invalid Dornik in njegovi hčerki, ni v Mirnih vodah.«

Prvo vprašanje je, ali so ljudje kot Marjeta in imenovani res tako pozitivni, kot menita Žitnik (Ingolič) in Miha. Z malo svobode se da sklepati, da so delavka Marjeta in njeni otroci Hudabivška Meta in njen zarod (zalega, žlota). Prežih jih kaže ideal(izira)ne, kot žrtve in heroje; enako beremo v dramatizaciji, v filmskem scenariju za Pretnarjev film **Samorastniki**. Ideal(izira)na je projekcija komunistične in humanistične Levice na slovenski Proletariat, vsaj na njegov zavedni del. Niti ne pol stoletja kasneje vidi lainšček, ki ni ud SPE, ampak mlad človek, neobremenjen z bratomornostjo, like **Samorastnikov** popolnoma drugače; glej mojo analizo in Goljevščkove povzetek **Samorastnežev** v **Blatu I**. Vsi - z materjo Meto vred - so vprašljivi, nasilneži, koruptneži, despoti, izdajavci, pijanci, fantasti. Projekcija istega predmeta je zdaj ravno nasprotna. Kaj je resnica? V obeh primerih gre za konstrukt.

Drugo, kar se mi zdi še pomembnejše, pa je, da Ingolič skoz Žitnika in Miho, skoz pisatelja in bravca, moralno utemeljuje potrebo po stalinizmu. Spet vidimo, kako stalinizem ni prinešen od drugod kot direktni diabolizem, kot nihilizem. Nasprotno: izvira iz svojstvene recepcije katolicizma, nauka o dobrih in slabih, o ljudeh, kakršni so v Sodomi in Gomori, v Jeruzalemu, kjer so ubili Jezusa. Vsi - redki - dobri, ki so ostali zvesti Jezusu, čeprav šele po tem, ko so ga videli vstalega od smrti, so od drugod; prišli so z Jezusom v Jeruzalem kot njegovi učenci iz Galileje. Ta »od drugod« je ZKC preinterpretirala kot tiste ljudi, ki so iz nje, iz ideal(neg)a; ki jih je treba - z vzgojo itn. - šele narediti; ki so - bodo - kvas sveta, ker izhajajo iz svete Cerkve, ne iz blata danosti.

To strukturo je prevzela Partija: prave ljudi - proletarce - dela šele ona kot nova Cerkev, kot zavestno moralno historično idejno jedro Proletariata. A ona, enako kot KC, ni od drugod v pomenu tujstva, ampak je bistvo ljudi; je le drugje glede na blato sveta, ne pa glede na bistvo-srčiko-Idejo sveta. Od drugod so liberalci, ki so predstavniki mednarodnega Kapitala in Buržoazije; od drugod je - za Partijo - celo KC; ta je iz Vatikana, od nadnacionalne univerzalne KC, ki zastopa interese Rima, tujine, ne slovenstva. Pristno slovenska je edino Partija, ker je kvintesenca slovenskega naroda kot naroda zatiranih, izkoriščanih; kot Naroda-Proletarca. Ko DSD očita Partiji, da je iz Moskve, zgolj ponavlja model, ki ga je oblikovala in militarizirala Partija. Pač mimetična dvojčka.

Konsekvence Žitnikovega-Mihovega branja-razlaganja sveta so še druge. Če je pol ljudi v Mirnih vodah pokvarjenih, potem zaslužijo, če se ne skesajo, iztrebljenje; po modelu judovskega boga v primeru Sodome in Gomore. Partija jim da, kot KC, možnost, da se spreobrnejo; da priznajo Partijo - KC - kot edino pravo; domobrancem, da dezertirajo, se javijo partizanskim oblastem in vključijo v partizanske formacije - razen krivih; kdo pa je kriv, odločata Partija in KC. Kdor ostane gluha, ga bo zadela pravična kazen. Domobranci, ki so odšli na Koroško, se niso bili pripravljene skesati, kar pomeni, ostali so zakrknjeni v svojem zlu; zaslužili so - eksemplarično - kazen. Kot jo je bog namenil Sodomi in Gomori oz. vsemu svetu z vesoljnim potopom, razen Noetu kot edinemu pravičniku. Partija pusti pri življenju celo več ljudi kot bog, ki je model-zgled za ZKC radikalnega - klerofašističnega - tipa.

Miha, ki je sam negativen prebivalec Mirnih vod, ugotovi, da v Mirnih vodah ni poštenjakov in pravih. Zato je verjetno, da se bo Miha skesal, priključil Partiji, kot se je Senatorjeva hči Tanja v **Ognju**. Rešen bo vsak, ki bo storil tako; drugi pa bodo pokončani. **Krapi** postajajo tu povsem neljubezniva drama. Ne le da nehujejo biti komedija, kar so po žanru. Postajajo zagovor holokavsta nad vsemi, ki ne ustrezajo partijski predstavi o Pravih ljudeh; o dobrih ljudeh, kakor jih je napisal recimo Kranjec v **Povesti o dobrih ljudeh**. Partijski holokavst ima moralno ontološko historično utemeljitev, kot je imel nacistični biološko moralno rasno in katoliški teološko moralno v pomenu zvestobe poganskemu bogu, judovskemu in klerikalnemu. **Krapi** s simulacijo, da uprizarjajo predvojno življenje na Slovenskem, naknadno alibizirajo-upravičujejo radikalno - leninistično - levo razredno partijsko Revolucijo s holokavstom kot njeno nujno in racionalno posledico.

Svojo radikalno moralno sodbo utemeljuje Žitnik-Ingolič na dejstvih; sami kritiziranci jih priznavajo, seveda le pri drugih. To, o čemer govorijo kot o moralnih prekrških in grehih ostalih - kar da skupaj enotno podobo kraja, Mirnih vod, meščansko klerikalne Slovenije -, pa je na las podobno temu, kar očita DSD slovenski politični oblasti in konkurentskim strankam med leti 1992 in 96; kot da

bi DSD prepis(ov)ala **Krape** in sorodne marksistične tekste. **Krapi** mi znova dokazujejo, da imam prav, ko trdim, da je DSD mimetični dvojček Partije.

Poslušajmo - Beloglavec: »Ta falot piše, da so ljudje volili trgovca Smuka« - Osredka - »le zato, ker sta načelnik in prošt vsak s svoje strani pritisnila nanje... da se poslanec vozi v skupščino samo po dnevnic, da pa tam še ni bilo slišati njegovega glasu.« Osredka mu ne ostane dolžen: »Še hujše je, kar govori o gostilničarju Glavaču« - Beloglavcu -, »ki ni postal mestni župan zaradi svojih sposobnosti, marveč zaradi svojega bogastva in političnih zvez.« Tu se da asociirati bivšega ljubljanskega župana Strgarja. »Slabo tudi loči svoje premoženje od občinskega.« Pač udbomafijaš. Pritekel pa dodaja obema sodbama politično državni pečat: kar je storil Žitnik, »je protidržavno dejanje«.

DSD neenkrat tako presoja ravnanje LDS in dozdajšnje oblasti. Če pa je neko dejanje protidržavno, ga je treba v interesu države, ki je kot slovenska naša država, tako rekoč idealna država, sad tisočletnih slovenskih sanj, preprečiti in/ali kaznovati, odstraniti in sploh onemogočiti. Konkretno: onemogočiti tiste, ki počnejo protidržavna dejanja. Tako je mislila in ukrepala avstrijska oblast, starojugoslovanska, partijska in tako hoče spet ukrepati DSD. Da se reči, da oblast med leti 1990 in 1996 ni tako ukrepala; politična demokracija - pravica do javnega izražanja vseh mnenj - je bila optimalna, na zahodno evropski ravni.

DSD potrebuje KC, da ji ta alibizira utemeljenost ukrepanja zoper kršitelje državnih interesov. Zato mora KC, če se hoče uveljaviti kot družbeno državna in politična sila, stopiti na čelo represivnega aparata, vsaj kot moralno teološka instanca. Morata se pojaviti Sveča in Stres; kot se je morala pojaviti Partija kot ideologija, Kardelj in Zihler; ni zadoščala sama - Mačkova - represija. Sveča ni nikakr blag duhovnik v ozadju, kot ga slika Kociper v **Zasadu**. Je aktivist, organizator, kot ga slika Cankar v **Hlapcih**, Božič v **Križu**, Miheličeva v **Operaciji**. - Natančno tako kot ti in kot Sveča so reagirali JOGSSi in Komisija za pravičnost in mir ob Janševem ministrskem padcu; skoraj s poskusom puča, s podporo uličnim demonstracijam; o tem govorim na drugem mestu, v **Dodatnih komentarjih**.

Sveča (Ehrlich): »Gospoda, preidimo nemudoma k stvari! Zediniti se moramo čim prej, kaj naj ukrenemo proti pisatelju« itn. To »zedinjenje« je predlagal Ehrlich že leta 1941 kot domačo policijo itn. zoper komuniste. In jo predlaga SKC v zadnjih letih kot vseslovensko platformo za obrambo krščanskih vrednot. Sprava pravih, zveza odločnih pod enim vodstvom, z enotno voljo; to je pomen cerkvene edinosti v našem primeru. Enkrat pod Rupnikovim vodstvom, drugič pod Janševim. To vodstvo naj bi bilo papeževo, kot je želja SKC; a se papež ne pusti zvleči v predvojno igro Pija XI. in XII. Pride na obisk, se obnaša s Slovenci kot z otroki, jih blagoslavlja in miri; jim dejansko jemlje veter iz jader, njihovo neučakanost, da bi zakuhali novo sveto vojno antikomunizma, pretvarja v uradne mile sprejeme in paternalistično naklonjenost. Sovražem daje pomirjevala v obliki beatifikacije škofa Slomška. To bi rad počel - in deloma tudi dela - tudi nadškof Šuštar, a je, prvič, za kaj takega premalo močan, in drugič, živi sredi volčjega brloga, ki se mu ne more zoperstavljati. Pa se mu vseeno bolj, kot se mu je Rožman. Seveda je imel Rožman, dokler se ni preveč zapletel v kolaboracijo z nacisti, podporo papeža, cele KA. Današnji papež pa ni antikomunist, čeprav je kritičen do komunizma-Partije in liberalizma. Do teh dveh pa sem kritičen tudi jaz.

Partija je radikalizirala, kar je zastopala že predvojna KC; in bo verjetno prav kmalu tudi SKC, ko se bo čutila prizadeto.

Odpiram hipotetično vprašanje. Direktor nekega slovenskega gledališča me je naprosil, da bi mu podal mnenje o Filipčičevi novi drami **Ėmanuel**; ne more se odločiti, ali bi jo uprizoril. O drami mi ni hotel nič povedati; zanima ga, kako bom reagiral nanjo. Prebral sem šele tretjino drame, a je jasno, kaj in kakšna je. Ne mislim kot Sveča, da je Filipčič Žitnik-Ingolič; da je radikalno zlo, hudič. Že lep čas trdim, da se je izpel; da se ponavlja; da je površen; da začenja dolgočasiti. Z enega vidika je **Ėmanuel** zoperkrščanski pamflet - v duhu radikalnega liberalsko libertinskega antiklerikalizma. Je banalen posmeh Jezusu in nauku KC.

A je obenem ta Filipčič nedolžno bitje. Povsem izgubljen, nemočen, skoraj dober. Iz vsega se norčuje, tudi iz sebe, ko se predstavlja za Ėmanuela. Je klasičen primer AD; bi bil samomorivec, če bi bilo v njem več odločnosti in strasti. Je kot otrok. Po svoje morda celo veruje v Boga; nikakor pa ne v boga. Ne more priti k drži OK. Jasno mu je, da je drža boga in ZKC grda, lažna, umazana; kot je drža Župnika iz **Kralja**. Razkrinkuje to držo in ne Boga. Kajti Bog ne more biti Bog, kot razlagam v duhu OK, če ne gre skoz blato. Filipčič kaže, na literaren način, kako gre skoz blato. Tudi sam ga povalja v blatu, pa vendar je to njegovo valjanje Boga skoraj nedolžno, če ga primerjam z ravnanjem DSD in ZKC, ki Boga izkoriščata za svoj interes-(ob)last.

Filipčič se daje na naivno-neposreden način, tak kot je. Ve, kaj bi sledilo, če bi - bo - **Ėmanuel** uprizorjen. Škandal - in to s strani ljudi, ki so ciniki in manipulanti; to Filipčič ni. File razkrinkuje manipulante oz. kaže na edini način, ki ga zmore - tako živi, to je njegova pristnost -, kako so ti apostoli z Jezusom na čelu nemočna, marginalna, ponesrečena, nesrečna skupinica bohemov, pijančkov, zadrogirancev, ki se noče udeleževati lažno nasilnega življenja nove slovenske (ob)lasti in establišmenta, ne liberalskega ne klerikalskega, ki celo išče absolut in odrešenje, a zaradi pomanjkanja volje, moči, znanja, zaradi premehkosti ne najde, kar išče, se ludira in izgublja v avtoparodiranju v duhu PM.

Naenkrat sem se znašel pred dilemo: naj **Ėmanuela** in Filipčiča podprem ali ne? Že pravkaršnje razmišljanje kaže moje razmerje do drame in njenega avtorja. Je paradokсно, dvojno. Morda pa bi ga moral podpreti, kot sem nekoč Hladnikovo-Zupanovo **Maškerado**, ker je naletela na odpor partijskega moralizma in čistunstva, čeprav sem se zavedal, da je šibko filmsko in literarno delce; bi bilo pametno, če bi Zupanov scenarij - pa ne le tega - enkrat podrobneje pregledal. V tedniku Mladina sem se zavzel za film, z načelno analizo, ki je temeljila na zagovoru LD, pravice vseh do izražanja lastnih svetov, tudi do pornografskega. Še danes mislim enako. A če sem zagovarjal pornosvet - dan v amaterski Hladnikovi različici -, pa ne bi Filipčičevega, ki je mestoma celo teološko pristen, čeprav je bil tudi Zupan v pornografiji naiven in ne zgolj koristoljuben.

Naj branim **Ėmanuela** javno, v časnikih, ko pa se mi žurnalistično tržišče studi? Naj se s tem znova vpletem v politične boje, kajti zadeva se bo - bi se v primeru uprizoritve - v hipu spolitizirala kot konflikt med liberalci in klerikalci? Branil bi sicer LD, kar je v skladu z mojim prepričanjem. A bi branil zgolj LD; ostaja tisto, kar v LD pogrešam: navzočnost božjega. Tega je v **Ėmanuelu** malo oz. je dano na tako deformiran, izgubljen, ponesrečen, trapast način, da tudi Filipčičeva nedolžnost-infantilizem-senilnost ne pomaga; **Ėmanuel** s te plati ne pušča v srcu dobrega okusa. Njegova nemoč je znak grdosti. Ni tako grd kot utilitaristični moralisti a la bivši dramatik Branko Rozman, kot Grili po Družinah; in vendar ga ne morem braniti. Branim Strnišo in Uršulo, **Samorog**; branim Ješuo in Mraka, **Proces**. A naj

branim Filipčičeve drame, kot so **Figarova svatba**, **Bakchantke**, **Veselja dom**? Lahko jih razlagam, lahko si prizadevam, da imajo pravico do obstoja v javnosti. A da bi jih delal za nekaj, kar niso?

Bom spet postal javni delavec, publicist, ki se bori zoper Partijo - pardon, zoper DSD in ZKC - v imenu LD, kar sem bil desetletja? A če bosta DSD in ZKC omejevali prostor javne svobode, kot ga Sveča in Župnika iz **Hlapcev** in **Blagra**, kako naj se ne reaktiviram kot branivec pogojev za to, da je človek svoboden in ne hlapec Bratovstva-Terorja? Kako bi mogel med obojima ločiti, da me politiki ne bi zlorabili? Se to sploh da? A kaj, ko imam toliko zgledov uporabljenih levičarjev, ki so nasadili Partiji - od Rollanda do Gida? Bom ravnal kot Gide, glej **Vrnitev iz Sovže**, ko bom spoznal svojo uporabljeno, ko pa vem zanj že vnaprej? Naj podpiram takšno LDS, ki ji ne gre za drugo kot za (ob)last Kapitala in Užitka; Ruple, Žižke, Partljiče? A kot libertarci so mi bližje od Zorna in DSD. Kako se opredeljevati med izbirami, ki so vse pomanjkljive, celo grde?

Naj si izberem za svoj javni spor s SKC predmet, ki je kar najmanj vreden, da bi ga branil? Ob drugih predmetih, ki so zaslužili obrambo, ZKC molči; se dela, da ne ve, kaj govorim; ni me. Tu pa bi zagnala krik in vik, glejte pokvarjenca Kermaunerja, zdaj je prišel s pravo barvo na dan! To me sicer ne bi smelo motiti, če hočem slediti Jezusu; tega ni brigalo, kaj mislita o njem Pilat in Kajfež. Morda pa se da najti razumno pot, ki se ji vendar posreči ogniti se Scili in Karibdi? Recimo, da bi predlagal omenjenemu direktorju, naj mi da, če bo uprizoril **Ėmanuel** in če bodo nanj leteli res hudi napadi, možnost, da v naslednji številki Gledališkega lista razložim svoja stališča dovolj obsežno, saj je Gledališki list revija, ki ni namenjena politični javnosti in ne igra v nji. Recimo, da v listu, ki spremlja krstno uprizoritev **Ėmanuel**, objavim tole esejistično razglabljanje in mu še kaj bolj vsebinskega o Filipčičevi drami dodam, ostalo argumentacijo pa prenesem v naslednjo številko? - Odložil sem se, da bom ravnatelju poslal ta zapis. Zanima me, kaj bo odgovoril nanj.

Osnovno vprašanje, ki se postavlja ob **Ėmanuelu**, je načeto v **Krapih**. Le da se Ingolič ni zavedal, da ga je Partija reševala še bistveno bolj nasilno kot načelnik Pritekel oz. predvojna buržoazna oblast. Kardelj in Zihel sta se imela za absolutna razsodnika o tem, kaj se sme pisati in kaj ne, oz. kaj se sme objavljati in kaj sploh misliti; bila sta prepričana, da tedaj, če kaznujeta neposlušne, kaznujeta hudiče. (Ėnakega prepričanja je DSD; ali pa to prepričanje vsaj simulira - v duhu PM neofašizma.) Sveča je jasen: »Važno je nadalje vprašanje, ali sme pisatelj v romanu, ki je plod domišljije, prikazati resnične osebe in kraje?«

Pritekel: »Jasno, da ne sme. Za vsako najmanjšo žalitev posameznika je storilec strogo kaznovan, pa ne bi bil pisatelj za žalitev, ki jo je storil vsemu mestu«, to je Družbi, Narodu, pravi Oblasti? Partija je Načelnikovo stališče razumela dobesedno; enako nacisti, tudi medvojni domobranci. Zupana je obsodila zaradi stavkov, iztrganih liku, ki sploh ni Zupanov porte parleur, Vilibald, glej **Stvar Jurija Trajbasa**. Ėnako je ravnala v drugih primerih; recimo ob Rožančevi **Topli gredi**; sodna prepoved tiskanja in igranja **Grede** navaja vrsto stavkov iz drame, ki da so žalitev ter zoperdržavno delovanje, kakor ga razume Pritekel. Medsebojna mimetičnost predvojne in povojne oblasti je nenavadno vidna.

1996

KOMENTAR h KOMENTARJU II

1

Kratici za obe razpravi naj bosta isti kot v **DSPE 9**, v **Gnili vodi (GniVo)**. Razprava, ki jo komentiram, ima naslov **Komentar k vsebini dram knjige Zbogom zvezde II**; te vsebine (**VsD**) je naredila Alenka Goljevšček (Goša) v knjigi **Zbogom zvezde (ZZ)**; kratica za to razpravo je **KZZ**. Pričujoča razprava-opeka, ki jo pravkar pišem in v kateri komentiram pravkar omenjeno razpravo **KZZ**, pa ima naslov: **Komentar h komentarju II**; moral bi pravzaprav pisati **KhK II**, da bi jo razločil od **KhK I**, ki je objavljena v **GniVo**. Analogno sta tudi dve **KZZ** razpravi; ena (I) v **GniVo**, druga (II) v **GoDo**. A ker se skoraj vse, kar pišem v **GoDo**, nanaša na **KZZ II** in na **KhK II**, tu opuščam dodano rimsko številko (II).

Načelo skladnosti med **KhK** in **KZZ** bo v **DSPE 10** isto kot v **DSPE 9**. Vsakemu od petih poglavij **KZZ** pripada po eno poglavje **KhK** kot Kar.

Šele v drugem delu razprave-opeke **KZZ** prihaja neposredno do tematizacije predmeta, ki je osreden v duologiji **DSPE 9-10**. Obravnavam predvsem dve PoV nastali drami-Kodi, ki se lotevata - seveda z MorKrit (celo Mrk) vidika - PV SDBe (PslD): Ingoličeve **Krape**, 1947, in Roševe **Mokrodolce**, 1946. Bravec naj si ogleda **VsD** v knjigi **ZZ**, pa bo lažje spremljal mojo analizo obeh dram. V **GniVo** obravnavani Kodi **Voda** in **Megla** sodita v SD-30; s stališča istega časa (30-ih let) Krit odsevata-analizirata SDb-SIZ-30. Dgč je s **Krapi** in **Mo(krodo)lci**, skupaj s kratiko **KraMci**. Ti s tikPoV stališča kritizirajo SIZ-SDbo-30. Medtem ko je SD-30 Mor tvegala, če je Krit obdelovala vladajoči sistem, tega ni mogoče reči za SD, nastalo 1946 in 1947; imenujmo jo: SD-PoV. Tedaj - tik PoV celo najbolj - je vladajoča elita (Ptja) prav terjala, da naj Umtki, tudi dramatik, čim bolj ostro in Rad razkrinkujejo, raztrgajo PV KplBržMeš sistem.

To Krito za nazaj je Ptja potrebovala v več namenov, zaradi več koristi. Treba je bilo utemeljevati edinoveljavnost Ptj-sistema kot najboljšega, kot cilj vseh dozdajšnjih Poz prizadevanj Čloštva in Slova, kot realizacijo Čl sanj, kot IdeaHarldo. Ptja bo bolj obveljala za Idealdo, bolj ko bo PV-Db prikazana-dokazana kot malovredna, kot zoperČl, AnH(um), kot zlo. V Kodah se dramatik zlu posmehuje, kaže ga kot v jedru-bistvu nemočno, zato nazadnje kot poraženo; v resnih dramah in Tragah pa razkriva zlo svoj zločinski (Krim-inalen) obraz. Krimljudi (ZČa) se da nekako občudovati, pač kot Veliko zlo, ali se ga vsaj bati (Tahija, Hitlerja), Kode pa poskrbijo, da je to zlo osmešeno in s tem še z dodatne plati razveljavljeno.

Kode kot MorDbKrita za nazaj, kar sta **KraMci**, so enako Etat(istične)agitke kot NOBD-Kode, recimo kot Zupanove **Tri zaostale ure**, glej mojo analizo v Pnizu **ČD**. Trije Neg Km se leta 1943 ali 44 obnašajo enako, kot so se sredi 30-ih let; svoj model bivanja-funkcioniranja - svoj VIS in prakso - skušajo podaljšati v PoV čas. **Ure** se dogajajo MV, SD pa pozna tudi drame, ki Krit obravnavajo obnašanje-obstoj PV Km in/ali MM; recimo, da so se trije Bržoblastniki iz **Vodo-Megle** skoz **Ure** (ali Borovega **Gospoda Lisjaka**) prebili v PoV dobo, kjer-ko imajo iste apetite. Ta položaj obravnava Bor v **Blažonovih**, 1948, glej Neg lik Kofola, in v **Kolesih teme**, 1954, glej Neg lik Koritnika. Šele v 50-ih letih dobi Neg lik - celo povsem - Dgč vsebino. V Kozakovih **Dia(logih)** postanejo Krimci oznovci, elita PPP (Ptjske Pol policije), ideologi Stl Ptje, ki je na oblasti. Ti ideologi so dediči Ideolaktivistov Ingoliča, Roša, Bora, tudi Zupana, tudi Miheličeve, ki PoV v PsNOBD (**Ogenj in pepel**, 1949, **Operacija**, 1950) Krit obravnava MV; da ne govorim o Mikelnu in Žmavcu, ki počneta to še sredi 50-ih let, glej **Dež v pomladni noči**, 1955, in **Izven družbe**, 1953.

Naredil sem torej podrobno razporeditev dram glede na motiv obravnave. Bolj ko se je PoV PtjDb utrjevala in trajala, manj upravičena je bila dramatika a la **Dež**, a tudi a la **Kolesa**, saj pripisuje Bor zlo le PV BržMeš ljudem, takšnim, ki so MV sodelovali z okupatorjem, a so se zaradi Konte in/ali spretnosti izmuznili rešetu PoV preverjanja, kako se je kdo obnašal MV. Dokler je imela SPD takšno PSt - Mrk je tu prehajal v Stl -, je ostajala v EtatHumu, ki je bil manj humanizem in bolj etatizem oz. Tot Stl. Šele ko je postala SPD sposobna odkrivati Neg pojave tudi v sami novi - prej za idealno smatrani - oblasti (to so tikPoV delale le neobjavljene in tedaj neobjavljive drame, Mrak v **Razsulu Rimljanovine**, Majcen v **Revoluciji**), to pa se je začelo dogajati sredi 50-ih let, glej Torovo **Žogo**, Javorškovo **Steklo**, Zupanovega **Aleksandra praznih rok (AleksPR)**, z vrhom v **Dia** in **Aferi**, je bilo obdobje Stla oz. MaPSt EtatHuma končano. S tem tudi dramatika, ki je PoV obnavljala PV-SD-30: **KraMci Vodo-Meglo**. Ne gre pa pozabiti na razliko med **Vodo** in **Meglo**. **Voda** rešuje problem znotraj danega KC-Kat sistema, **Megla** ne. Zato Kranjca nadaljuje in stopnjuje MV tandem Zupan-Bor in PoV tandem IngRoš, VombD pa dobi nadaljevanje in sklep v SPED kot načelni in Strni Sž-nasprotnici NOBD-OF-Ptje.

KhK zapiči pogled-analizo v **KraMce**, najprej v **Mokrodolce (Molce)**. So bili tudi napisani - vsaj izšli so - eno leto pred **Krapi**.

Opozarjam, da se veže Roš na Can(karj)a, na njegov **Blagor**, ki je osrednja drama t(akšn)e MorDbKrit usmeritve ali MaPSte. **Blagor** da idejo, retoriko, Poz lik, Krit analizo, dejansko vse, kar je za dobro agitko potrebno; pa še Umet je zraven. MorDbKritD-30 se tesno naslanja na CanD oz. na **Blagor** (tudi na **Rudo**, **Kralja** in prva štiri dejanja **Hlapcev**). Can pa omogoči tudi odmik od tega tipa SD: ravno s 5. dejanjem **Hlapcev**, ki omogočajo-radikalizirajo ARF in AK. Teh dveh v MorKritDb-SD30-40 ni; je le Krita Neg okolja, drugih. Če in kadar je AK, to pomeni, da se je Čl oddaljil od edino pravi(Ini)h idej MrkStla; da je svojo zmoto s pomočjo Ptje spoznal in se je kesa; popravlja jo s stopnjevanim aktivizmom in z navzven obrnjeno Krito-prakso.

Tak je Marcel iz **Afere**; dr. Minsky v **Dia** celo kot Fif dokazuje, da se mora Čl z AK in AD Unič(iti) kot PO, kot Nota-duševnost, ki teži k SAPO; da je njegova prava pravna Nota v tem, da dela zoper sebe v imenu oblasti; da se Maz(ohistično) samopreganja. Minsky je le v Mrk območje prenešen Rad Kan Maz tipa. Nekaj teh

potez je bilo Tip zame leta 1956, ko je Kozak pisal **Dia**. Strnil sem svoj Mrk in svoj Kat v Mazduševnost Ekzm (eksistencialističnega) tipa. Svo sem uporabljal za zanikanje Sve, tako dobil absurd(nost sveta in Čla), ki je potrjeval nemožnost kakršne koli smiselne akcije, ki bi Čla vzgajala k SAPO, Dbo pa k realizaciji RLH VISA.

V svojem PervSM SZ početju sem spodbil (tu sem zanikal Minskega) tudi utemeljevanje sodelovanja s (Stl) oblastjo; ta Pervabsurdistični model brez odpovedi sodelovanja z oblastjo je prevzel moj in Kozakov BP Tit Vidmar, v njem je vztrajal do Si. Medtem ko sem se jaz nravno regeneriral že naslednje leto, ob krizi revije Beseda, ko sem prevzel pobudo revolta zoper Stl oblast, celo zoper lastnega šefa na FF UProf Ziherla. Našel sem - izdelal sem si - pot, ki je oba (pogojno) Poz lika **Dia**, dr. Sigismund in Prof Haymann, še nista našla. Haymann naredi v obupu Sm, Sig(ismund) ne ve, kaj bi storil. Vidi, da RLH ideje niso več primerne; pripeljale so ene - Komste - na Stl despotsko (PP) oblast, Menderja; druge v OIS, Haymanna, in v Inf, Siga.

Kozak noče Ponot absurdizma PervAD držé-Note, Minskega; jaz sem to storil, Minsky naj bi bil Krit podoba mene v nekem času, seveda prenesenega v lik oznovskega zasliševalca; še v liku Kristijana, **Afera**, Kozak noče v Rad Ponot črnega Ekzma. Zato si Kozak ne izdelal dovolj HKD Note; Kristijan (Krstn) je le zamisel-možnost, ne realizacija. To se Kozaku maščuje v naslednji drami, v **Kongresu**; v tem je še bolj dezorientiran, izgubljen; ve, kaj ni prav, ne ve, kaj je prav, s tem ne ve, kaj storiti. V svoji - dejansko - zadnji (vredni) drami, v **Legendi o svetem Che**, uprizarja le še nemožnost LReve in vizij-sanj, ki izhajajo iz MrkKom Ace kot podaljšanja-radikalizacije RLH VISA. Kozak tako rekoč mora umreti, ker ni našel takšnega lika-osebnosti Čla, ki bi v sebi izdelal(a) vizijo Dti kot Alte TSu.

Po poti Isa Alte je šel, pod mojim vplivom, Smole, že v **Potovanju v Koromandijo**, glej lik Toneta, ki zapusti TS kot ObDbo, to pot optimalno razvije v **SAnti**. A tudi Smole nato ne zmore odkriti HKD vsebine Čla, ki ga je izdeloval, Toneta in SAnte. Tone ostane Abstlik, SAnt umre, je ubita; s tem jo je Smole preveč približal Simonu (Pučniku) iz **Afere** in s tem MimDč-EDč brezizhodnemu modelu. Ko-ker je to čutil, se je začel Smole vse bolj vdajati OISu, razen v **SmKrstu**, kjer edinkrat pristane na banalno - DžDb - stvarnost kot na udejanjanje perspektive SNDže.

Linije, ki jo je odkrival-izdeloval Mrak, nista zmogla ne Smole ne Kozak. Tudi zato smo se razšli, in prav v času, ko sta se onadva demoralizirala, prehod 60-ih v 70. leta; jaz sem našel primernejšo pot prav s ponovno naslonitvijo na Mraka. Tedaj začnem znova in najbolj poglobljeno preučevati MrD, predavam študentom na AGRFT o **Chénieru** itn. Grem skoz Mrakovo - himnično, tj. Poz versko - Trago v IsDti, kjer sem se znašel v drugi polovici 90-ih let.

Potrebna je torej pot skoz vse like-stopnje THM-kroga, tudi skoz lik Minskega, tj. skoz PervSMNoto. Ker je v meni Minsky, lahko od znotraj razumem PervSM Kata, KMge, Lenardove **Dekle božje**, samega **Pasijona** kot Tem modela-zgleda za KMg, že v **BS** in nato v Romualdovem **Pasu** pa v **Drab**(osnjakovem)**Pasu**. Zaradi tega lahko celo like RMge gledam od znotraj kot HKD duševnost, ne le kot Zun rečivloge. Zato morem razumeti Fild, **Münchhausna** in **Altamiro**, **Figarovo svatbo** in **Bakhe**. Ponavljam: brez Ponota SMPervAD držé Čl ne zmore intimno začutiti točke, ki edina omogoča prehod - preOsm - k Dt.

To točko imenujem RazcDč. Ena - Neg - pot od nje vodi v RazkrDč oz. regresivno v RazkrPldo, v SZPldo, v ADPldo. Na banalen - нравno vprašljiv - način je naredil to Tit Vidmar, zadevo opisujem v **Portretu**. Na fif ravni pa sta to izvedla Smole in Kozak, tudi kot ARF-ustvarjavca-dramatika. Titkova pot je stran vrženo Ž. Kozakova-Smoletova pa edinstvena dokumentacija, kako trpi, kako se kot riba na plitvini zvija Čl, ki od RazcDč točke ne zmore preiti skozi ARFDč in VerDč v IsDč-IsDti. Zmanjka mu namreč vera, VerDč oz. že VerPld.

A VerPld se lahko RA v fanatičnega ozkosrčnega, v Marcela iz **Afere**, ali pa v nedozorelega naivnega dobrodušnega, ki ga lahko pretenta vsaka NA Čara, mislim na Mesička, tudi na Šela v fazi **Triptiha, Vide, Čare**. Kot Šelov tesni PriSo sem šel tudi skozi to njegovo in občevažno fazo-lik; Mesička poznam enako dobro odnotraj kot Vladota Habeta, Komfanatika, mojega PriSo iz PV in MV časa; PriL je padel v Prtih že septembra 1943. Mesiček je šibk(ejš)a osebnost, zato ga zanaša iz ene NA sekte v drugo, v vse slabše, od Bahajev k Anastaziji, zdaj prevaja in kolportira njene knjige oz. knjige njenega (ona je nevidna) preroka Megreja. Šel pa je kot močn(ejš)a osebnost odkril, da je sam sebe farbal, v **Svatbi** in **Savni** se mu je vse sesulo, kot se je Smoletu in **Igri za igro** in **Čeveljčkih**, dejansko že v **Veseloigri v temnem**, 1966, in Kozaku med **Kongresom** in **Chejem**.

Kozak je umrl, Smole je pokazal visok okus, zato se je umaknil iz banalnega sveta, Šel pa je nižje vrste mož, rešitev je poiskal v Poli, jo utemeljil na svojem AnKu, **Ana** in **Volčji čas**. A kot Umtk ni nikamor prišel; le v SZ: **Kanje**. **Kanje** je skorajda avtolr konec - Rad razvrednotenje - upanja-vizije, ki je samoumevno navzoča v **Megli**. Je vsebina Poz lika **Megle** Jerneja, na še lahkotnejši način pa se nato uteleša v obeh analognih Poz figurah **KraMcev** Brinšku in Žitniku.

RP se ni končala niti v AD, v **Čeveljčkih**, ampak v SZ, v **Kanju**. Lep dokaz za to trditev je MatZupD. MatZup je najprej Posn Smoleta, **Čeveljčka**, glej **Slastnega mrliča**; ko pa je videl, da s Smom nima kaj početi, je sam živel naprej, zdrav, stremljiv, poželjiv po uspehu v DabDbi; kot močnemu, brezobzirnemu - skoraj cinično - manipulativnemu mu ni bilo do samoujetja v SZ. Glede na MatZupa je celo Šel pristen iskavec. MatZup se je prodal Trivuspešnicam, a na najvišjem nivoju. Alibizira DaSHKI, ki bi rada pred sabo veljala za MorDbKrito na liniji Jerneja-Brinška-Žitnika (Ščuke iz **Blagra**), je pa v resnici HedTrgMM (ali SSS), ki prodaja vse, najprej pa sebe. Prodaja zadnje ostanke svoje RazReše. To je PSt MatZupovega **Pi(ani)sta** in **Hod(nik)a**. Nравno enako vprašljivo početje kot IngRoševo, ko sta v **KraMcih** postala Polagenta, Ideolizvajavca oblasti.

Kar sem pravkar razvil v **KhK**, je razširitev in poglobitev - eksplikacija - vsebine - teme, zapisane v drugem odstavku **KZZ**. Od 1996, ko je nastal **KZZ**, sem se posebej pozorno ukvarjal s problemom Nast(ajanja)SAPOe, s tem Note. V **KZZ** jasno opozarjam, kaj je tisto, kar je v agitkah - v MonldMu - nezadostno, pomanjkljivo, odsotno: ARF-AK; kot pravim tam, nastajata ARF-AK v vmesnem prostoru med AD in OK. (Danes rečem namesto OK raje Dt, IsDti.) AnK drži DSD je ne le pomanjkljiva, ampak napačna tudi v tem, da presoja AnK vse s stališča nравno Neg narave MrkKom oblasti-Dbe; da postavlja nasproti Neg oblasti Poz oblast, nasproti AMori Moro itn.

To je model MimDč, ki prehaja v EDč. Tu se je ustavil-ujel Puč(nik), kar je odkril Kozak - MGG - dejansko že 1959-60, čeprav smo bili tedaj s Pučem Not solidarni, a nismo Posn njegove poti. MBP so jo začeli Posn od druge polovice 80-ih let naprej, ko, prvič, ni bila več EkP (S-mrtno) nevarna, kot Simonova, in drugič, še

več, AnK DEMOS je prišel na oblast. Nast SAPOe se je nehalo; ali se je preneslo v golo (DžDb) Polo, Rupel, ali se alibiziralo-maskiralo z NA Mag stereotipi, s StŽ. V Narojenosti sta se obe krili-smeri povezali-stopili; Mag Rod (nadomestek za Kri) je posvetil Polinteres, vojno za ustanovitev SND. STH sta izvedla to sintetiziranje najprepričljiveje, najuspešneje, zato sta se mogla tedaj postaviti DEMOSu na čelo. Bolj ko pa se je SND ostvarjala, banalizirala, naturizirala, manj je potrebovala Mag pokritje; StŽ je posta(ja)lo odveč, nastajala je nova dilema-spor: med dvema Polama, ki se borita - tekmujeta in vojskujeta - za oblast. Med AnK DSD in Libci. Puč se je pridružil prvi drži, Janši, Rupel drugi. NastSAPOe kot BSAPOEV je bilo popolnoma odrinjeno, spregledano, Zamol.

S to NastBSAPOEV sem se ukvarjal skoraj edini jaz; tudi zato sem ostajal - je ostajala **RSD** kot izdelovanje DgTije, DgFije, DgŽni - v senci, nevidna, neopažena. Ni bila ne tema ne problem. Nihče ni vedel - še ne ve -, kaj z njo početi, ker ni ne Maga (od STH do Mesička) ne polaščanje oz. trgovanje oz. urejanje objektivnih pogojev-razmer v Dbi za trgovanje-polaščanje; to dela Rupel kot Zun minister.

Tega pa ni delal Šel kot Kulster; Šel je vračal Stro ministrovanja Ziherla: podrejanje SKule SKulNarprogramu ldtipa, celo Katldtipa; Šel je s sodelavci (tudi Inkom itn.) utemeljeval (Da)Slov celo na **BS**, na SiKatTradi. Mrk in Kat sta le dve Rci iste Ožld norme. Ziherl je bil še enoten lik, terjal je, da pišejo dramatik drame a la **Blagor-Kralj**, v stvarnosti so to pari **Ure-Lisjak** in **KraMci**, medtem ko je Šel kot ud DSD že v sebi RazcDč, ki ne zmore tega smodela RR v VerDč-ARFDč, kot ga je Can v Ščuki in Maksu, Jermanu in Dionizu-Poljancu, **CanVi(da)**. Ali Smole v **SAnti**. Šel je izdelal namesto ARFDč in VerDč smodelov MagOžldo, od **Triptiha** prek **Skaka** do **Čare**; njegov AnK je le nova oblika-stopnja iste PSte: Mage, MagOžlde kot OžKlde, kot pod masko IdeaHarklde skrito AgrčKzKlde.

S tem je Šel pokazal-dokazal, da niti v času med **Triptihom** in **Svatbo**, ko se mu je model sesul, to je v poldrugem desetletju med 1968 in 1981, ni bil na pravi poti; da je bila ŠelD ponaredek, blodnja. Šel ni razumel linije **SAnte** in **Sam(orog)a**. Tedaj se je začela deviacija in regres MGG od linije-platforme Pers še bolj k že nemalo pučnikovski **Topli gredi**, 1964. Tudi Rožanc ni razumel NastSAPOe, glej **Stavbo**, 1962. Rožanc je s **Stavbo** idealiziral OžKlde - občestvo Dela -, v **Gredi** pa je regrediral k začetkom novega upora-LReve, ki so jo MBP pod konec 80-ih let s Pučem vred RR v DRevo, v AnK držo **Dedalusa**. Nakar se jim je vse skupaj sfižilo v SZ, glej Šelovo **St kri** in vrh v **Kanju**, oz. Jančev **Halštat**, kjer more priti Janč le do PsPoz klošarja (Honze), vsebovanega že v Jožetu Kranjcu oz. v spoju njegovega Mrk Jerna, **Megla**, z liki **Katakomb** in **Skednja** (Senica).

Šel kot DSD AnK Kulster le igra V(logo) MonOžlde, ko izdeluje skupaj z grupo korumpiranih SHKI razumnikov (SrKos, Ink itn.) Katplatformo NarKld SNacprograma. Dejanski Šel je RazcDč, ki se Psrešuje kot Polik z ReFe, kot dramatik pa nemočno izpričuje-dokumentira svojo SZ, **Kanje**. Trojka Jern-Brinšek-Žitnik je neobnovljiva. Poskuša jo obnoviti DaultraLePsgibanje Infsinteze Močilarja, PePKa, Mōra, Aksentijevića, Krivca, Hanželiča, a zaman, vsi rešujejo le svoje Pvt travme, ponesrečenja, so groteske kot zastopniki Ljuda (tudi iraškega filosadamovskega). Vsi so ludisti, Igr(ivi)Dč, ki z igr(ivostj)o Prikr svojo razklanost (sebe kot RazcDč), katere ne zmorejo razrešiti in se kobacajo v SZ (kot SZOžPlde).

Natančno to podaja skoz vso svojo dramatiko File. File celo za nazaj razvrstoti DbZg gibanja Prtov in LReve, glej **Sužnja akcije**. Ne verjame, da je kdaj obstajal MonOžld ssmodel, v katerega sodijo Jern-Brin(šek)-Žit(nik), na osnovi narobe

razumljenih Ščuke in Maksa, na osnovi Canlikov, reduciranih na eno Monpotezo, medtem ko je v teh likih že od začetka - Strno - RazcDč, že v Ščuki, še bolj in prej v Mlakarju **Duš**, do **PohPetra**. File pokaže, kaj je v Šelu, Janču, Inku (morda pa ne v SrKosu, ta je verjetno robot, Frankenstein, Čl brez Note, zgolj Instrumentalist-Manipulant): RazcDč, ki pada v SZDč, skozi ta smodel pa v Avldo. S tega vidika se razkrije celoten razvoj - RP - SPD kot fikcija, SSL, pomota; niti ni regres, ampak SZ. RMg kot DvPM je SZ.

Ko sem sodeloval s Šelom v 60-ih in 70-ih letih, niti sam nisem vedel - mogel vedeti -, kako ravnati, da bi prav uresničeval NastBSAPOEV. Opohtekal in napredoval (med obojima je bil marsikdaj enačaj) sem od SSL do SSL, od blodnje-pomote do blodnje-pomote, pa vendar ne le do njih, čeprav skozi. ŠelD (PSt **Triptiha**, **Skaka**, **Čare**, o vseh sem ES podrobno pisal, se z njimi ldn, jih doživljal od znotraj, jih tudi iskreno zagovarjal kot novum, kot nove PSt-drže v dogajanju SIz-SD) je bila zame pomembna, skoraj objektivno in subjektivno - v SDb-SZgi in v moji psihi - nujna stopnja-model; moral sem od znotraj skozi, bila je tedaj najizrazitejša svojega tipa. Sredi 80-ih let - po podrobni ES analizi **Svatbe**, a predvsem po ARF avtoanalizi lastnega položaja-drže, sem se odmaknil od Šela, od njegove RR **Svatbe-Savne** v **Ano-Čas**, od Janča, od njegove RR **Klementovega padca** v **Dedala**.

Meja zame sta bili drami (Snojeva) **GiM** in (Božičeva) **ŠpK**, obe 1986, pri uprizoritvah obeh sem sodeloval kot dramaturg, pisal podrobno ES o njiju. Preusmeril sem se v IsUnBDra, tedaj sem ga imenoval: Bog kot Veliki Drugi; na to pot mi ni sledil nihče od MBP; skupaj sva jo iskala-našla le z Alo-Gošo, tudi na osnovi njene **GošVi(de)**. Tedaj je Goša nehala pisati drame, k dramatiki se je vrnila le še enkrat, 1999, s **Srečno vasjo**, kjer se zavzema za Dt kot za tisto, kar je onkraj-zunaj SDb kot PolTrgKulDab sveta. Smer NejDam - IsDti - sta tedaj prevzela Muck, **Imena igre**, in D(ovj)ak, vrsta dram z vrhom v **Pipinu** in **Karuzu**.

Svoje krivde torej ne odklanjam. A ne poudarjam GhKe v duhu KatNote, ampak svoje Iscilja, ki je šlo skozi Raz izkustva, tudi skozi ŠelMag PSt. Kot je šlo skozi like Jern-Gubec (**Punta**), Krim-Špelca, NOBD, ne pa več skozi par Brinžit; 1946-47 sem že zapustil MrkStl VIS, že odznotraj spoznal njegovo teroristično naravo, MonTot duha-prakso, že začel iskati NejDam, k Sartru, Tolstoju prvega Krša (**Dnevnikov**), Mark Avrelu (**Dnevniku**); tudi pod vplivom MrD (**Razsula**, **Mirabeauja**) k spiritualnim, onkraj TS obstoječim-predpostavljanim svetovom, k LaoTseju itn. Začeli so - v meni in v MGG - nastajati, se oblikovati liki, ki so se desetletje kasneje artikularili kot Slikar iz **Črnih dnevov** (alkoholizirani-drogirani pasivistični Nih), Minsky in Krstn, Tone iz **Kor(omandij)e**, And iz **ČvŠ**, Cunjar iz **ZiKa**. S Trado **Kramcev** oz. Brinžita ta moj - in MGG - svet ni imel več zveze. Odpravili smo se iskat smisel (Kora je bila le metafora za Dt-Tr), pri tem morali, kot slehernik, skozi vrsto preizkušenj; skozi mora pravljčni junak, če hoče skozi Blak na Dr stran. Puč je ostal pri Brinžitu, le z nasprotnim Ideolpredznakom: namesto Mrkmaske-vsebine je navzel AnKmasko-vsebinsko.

Hlapčevanje, o katerem govorim v drugem odstavku **KZZ**, je Negdrža, ki pa dobi, če jo je Čl zmožen iz usode RR v K-milost, Poz obeležje. Pogoj je seveda zmerom ta: RR iz usode v K-milost. Tit Vidmar tega ni zmogel, Smole-Kozak in jaz smo to zmogli, čeprav smo vsi - večkrat - padali pod bremenom za nas tisti hip previsokega cilja. Smole je napisal **Mostove**, prav 1947, drama je postNOBD agitka, v nji je podal svojo Not preobrazbo iz ludista in fičfiriča (iz Neglika) v

Pozlik, vendar je bila ta pozitivnost praktikanta Petra podreditev liku BrinŽita, ne preusmeritev k Tonetu. EkP izkušnja, po smeri slaba, glede na preOsm izkušnje pa Poz. Smole je bil okrog 1954 kandidat Ptje, jaz asistent pri Ziherlu, vsi do neke mere lik Minskega; Kozak je v Minskem podal ARF-AK vseh nas, tudi Titka, le da smo se mi trije 1957-59 preOsm v Krstna v smeri SAnte, medtem ko je padel Tit na Tejrezija, **SAnt**, na Hudiča-Predstojnika, **Potovanje**, na Menderja, **Dia**, celo na Marcela, **Afera**. Tot Not zlom najbolj nadarjenega med nami.

Jaz sem imel prav 1956, ko sem bil asistent pri Ziherlu, svoj položaj kot Ščuka svojo službo pri Grozdu, kot Tone pri Predstojniku, točneje: kot Maks pri Kantorju. Not sem se mučil kot Maks; preOsm - rešil - sem se kot Ščuka. Odšel sem stran kot Tone. A se ne priključil Simonu-Puču, tudi ne Prolu v **Gredi**; nisem bil Redpreprostež kot KmProl v **Stavbi**. Ohranjal sem se kot RazcDč, kakršnega je najnazorneje uprizoril Zajc v razkolu med Danom in Reko, **Otr**, 1960-61, nato pa - in extremis - med Iskavcem in Potohodcem v **Potohodcu**, konec 60-ih let. Ta razcep - RazcDč - je ohranjal v 60-ih letih, že v prvi polovici, ki je za ZunZgarje le Polboj opozicije zoper Stl, tudi Strniša. **Sama** začne pisati že 1963, v **Samu** pokaže svoje Not dileme, določenost po želji, stremljenju-stremljivosti, polaščanju, glej lik Umtka Dizme. Uršula je kot Ideaca le želja, ki pa je obenem vizija. A se Strniša ves čas zaveda, da je ne doseza; tudi zato se v strahotnem AD procesu v 80-letih uniči.

Tudi Božič, glej njegovo Not ldn z Dmci v **Kaznjencih**, 1963, nato skoraj izgubo sebe v blaznem Not razkolu, glej **Dva brata**, 1967, na osnovi nerešljivega Andovega problema iz **Čvš**. Vsi doživljamo sebe kot Minskega. Minsky je Strno nujni lik Čla, ki je hotel preživeti Stl, a je imel do oblasti in svojega ravnanja Not Kritdistanco: ARF-AK, prehajajoči v AD. Eni so to skrivali, MirŽup, glej **Miniature**, Žmavc, Hofman, glej **Življenje zmaguje**, eni pa so bili celo tako človeško topi-nerazviti, da niso zmogli začutiti-oblikovati duševne Note, ostajali so le Zunagitorji, manipulanti, Poliki, Žursti; Mikeln. Mikeln je končna postaja in skrajno razvrednotenje MaPSt **KraMcev**, glej **Stalinove zdravnike**, 1966.

Kar opisujem, navidez nima nobene zveze več ne z **Vodo**, ki je izhodišče-povod vsega tega micelijskega tkanja, ne s SPED, z **Razvalom**. Pa vendar sodi vse skupaj. Šele če bravec razume procese, ki so se odvijali v SPD od MGG - dejansko že od prejšnje GG, od Tor-Zupanove-Javorškove, glej **Žogo-Delirij-Ladjo-Zgodbo-Steklo**, vse te drame so iz časa okrog 1955 in malo prej -, lahko spozna, prvič, kje in zakaj se je ustavila SPED (KatDSD) in tista SPD (laična DSD), ki je sicer prehajala EDč MV model, a le do MagSIZ, do SZDč (ŠelD). EDč se RR v SZDč; napačna, ponesrečena pot RMg se je tedaj zdela, analogno kot MagSD, izhod iz krize, a ni bila rešitev. Šel je artikularni obe: RMg v romanu **Stolp**, 1966, in v novelah **Kamen**, napisanih že na prelomu 50-ih v 60. leta. RMg je iskala tudi v smer verbalizma-lingvizma, Lužanov **Rej pod lipo**, 1968, karnizma, Rudolfov **Kserkses**, lingvizma-ludizma, Jesihovi **Sadeži**, a nobena od teh smeri ni bila prava. FILD jih je združevala, radikalizirala v ARF-AK-AD, kjer so izginjale v prepad nič(es)a. Strš kot Blak-Smš-drek ni prineslo zaželeno ozemljitve in čutenja vsaj najmanjše pristnosti, ki so jo dramatik iskali, kaj šele smisla. Šele Muck in Dak vračata lssmisla na uspešen način.

Naslednja tema **KZZ** je Zamol; ES konkretno Zamol, s katerim SPED - DSD - Prikr(iva) sodelovanje MV-De z okupatorji. DSL - že ves čas le na oblasti - opozarja na to sodelovanje, ne pa na moment Zamola. Zamol kot kategorija je DSLmisli tuje. Ni čudno: sama enako temelji na Stri Zamola, le da sama poudarja svojo SV

z okupatorji-NNczom-ltfzom, Zamol(čuje) pa svojo opredeljenost po RB-LRevi. Ptja jo je poudarjala, po 1990 pa jo dediči Ptje - LeSoD, ZLSD - povsem Prikr. MV dogajanje - svoj boj, svojo SV - reducirajo le na NOB; skoraj nikogar ni, ki bi bil pripravljen priznati, da je bila NOB že v Tem Stri-izhodišču tudi LR, glej **Rojstvo, Ure, Blažonove**.

Oba MimDč - (J)Elko, **GiM**, Dmb in Prt, Vanja in Kostja, **Špk** - Zamol(čuje)ta: eden eno travmo, drugi drugo: eni kolaboracijo, drugi RB-LR; oba brata-Dč Zamol-Prikr tudi svoje MV zločine. DSL jih priznava le na robu, kot nekaj Zun dodatek, ki so ga povzročile neznane sile, najbrž iz Beograda; DSD tudi le na robu, Janša in Bük sta se šla poklonit turjaškim žrtvam, ki jih je ubila Črna roka, te pa dejansko ni mogoče jasno razložiti od uradne Hacinove Dmb PPP, kot MV in PoV tim. zunajsodnih pobojev-likvidacij ne od OF-Ptje. Poskusa obeh (E)Dč, da bi zavzela Not Kritdistanco do ravnanj le in De MV, nista uspešna, sta le delno popuščanje pod silo, le površno prirejanje.

To Zamol ne izvira iz Pvt nemoči ali hudobije ljudi (Dčev), tako sodi le teorija zarote, ampak iz same Stre Čla; NDM. Čl je kot IdČl Pravec, obremenjen s Prado. S to izvirno in Tem GhKo ne more živeti, zato se kar naprej maskira, pred sabo pretvarja, idealizira. Zato svojo AgrEkzld naravo RA-maskira v IdeaHarld naravo. Iz tega procesa nastajata Prikr in Zamol, kot značajska poteza pa Hin. Oba Datekmeca, DSD in DSL, sta analogna - celo Id - Hina, akterja Zamola-Pikra.

Ni čudno, da me - moje delo: **RSD** - oba Zamol, ker je DgZn ravno v tem, da z ARF-AK prinaša na dan zamolčano-prikrito. Pola je Tip IdM dejavnost, uspešna je le, če Prikr napake lastnih Polikov in pomnožuje-povečuje napake-zločine tekmecev-nasprotnikov. Kdor išče resnico (RazReše), ta pa je Zamol(čana), Razkr(iva) bistvo IdČla-IdMa-IdBa. Zamol je Strno. Da bi Čl postajal DrČl, mora najprej opraviti s sabo kot z IdČlom, kakršen je vzgojen samoumevno, po obstoječem Dbmodelu, neodvisno od tega, kdo je na oblasti, ali KC ali Ptja ali Libci. Resda Libci še največ dopuščajo ARF-AK, ne le ker izhajajo iz RLHa, ampak ker jim je vseeno, ker so RazReše odpravili kot takšno, ker zanje Resnice sploh ni več, ker delujejo v duhu Drekkobalove devize: **Kanasbriga!** Briga nas le Pvt Utinteres in Hed-fuk. To uprizarja File v svoji **Figarovi svatbi**, seveda na AD način.

Pola in RazReše se izključujeta; zato so se Puč, Šel, Rupel, STH itn. tako Tem - Strno - ponesrečili, zablokirali. STH skušata tej usodi-Stri pri stranskih vratih uiti, a se jima ne posreči, ker se nista pripravljena odpovedati oblasti-vplivu. Tudi vpliv se izključuje z RazReše, s (po)IsDti. Vpliv nastaja v Db javnosti, zato morajo vsi omenjeni - DSD, DSL, STH sta navidezna sredinca - ostati v javnosti. Meni, ki mi ni do vpliva, ni treba delovati v javnosti. Prejšnji teden sem potegnil le konsekvence iz nečesa, k čemur težim - v kar me Strno nese - že leta, že od odstopa kot ravnatelja Drame SNG. Že od izločitve kot asistenta s ff.

BrinŽit - že ČD junacije, dr. Snoj v **LjDa**, dr. Dragič v **Vicah** itn. - Strno nujno potrebujeta javnost, zato jo izdelujeta; potrebujeta Db (in Dab). Težita v Polo, sta kot PV Potrč s **Kreflovo kmetijo**, ki postane PoV iz PV Žursta Polik, član CK-Ptje. Medtem ko člani Zupanove GG sodelujejo v DbPolZgi - v NOB-LR - le MV, čisto malo še PoV, nato pa odpadajo, kajti do nove oblasti začenjajo zavzemati Not Krit odnos. Oblast jih potolče, pozapre, tudi Javorška, Tora itn. S tem jih še dodatno potisne v razvoj k ARF-AK, tja, kjer je edino pravi razvoj.

Potrč noče v ARF, zato se rešuje tako, da se ldn z liki poražencev, se Not vživi vanje in jih nato slika od znotraj, Juro Krefla v **Kreflih**, 1953. A dlje ne more. Tu je meja dramatikov, ki so na strani Komoblasti; v Noto kominformovcev se Potrč že ni

mogel več uživati. PV Km je še poznal, sam je bil sin nekakšnega Jure Krefla, glej **Kmetijo**, v kateri nastopa sam kot Mrkštudent Ivan; Km je bilo kot Razrlastniško direktna negacija Mrksanj o enakosti, o ukinitvi lastništva. Kominformovci pa so že pojav novega tipa: Razca - razkola - znotraj Ptje. Tu pa je nevarnost, da se dramatik dezorientira, seveda s stališča Ptje, mnogo večja. Potrč se je tega tako ustrašil, da je prešel v Inf, glej dramo **Na hudi dan si zmerom sam**, 1964. Moral bi nadaljevati in RazcDč radikalizirati - RR - v ARF-AKDč, tega pa mu Ptja ne bi dopustila-odpustila. Odslovila bi ga kot Zupana. A zato se je Zupanu posrečilo napisati ARF-AK dramo **Ladja brez imena**, 1954, Javoršku **Steklo**. Pirc je šel v to smer z **Ljudmi v potresu**; Kozak je nato to smer zaostрил v lucidn ARF-analizo, v **Dia** in v **Aferi**. Bistvo teh dram je ravno trud dramatikov, da čim manj Zamol in Prikr. Do kraja se nikoli ne da ne ukiniti Zamola in ne doseči popolnega Razkra. Zamol-Prikr je Strno dejstvo-PojObr. Da pa se bolj ali manj krepiti smer Razkra ali Prikra.

DSL mora v neolefantazme - mirovnikov, AnGlobov -, da bi vzpostavila novo Ideaco (IdeaHarldo), ker čuti, da mora staro (LRevo) Zamol, NOB pa je prisiljena preveč deliti tudi z DSD, ki je 1991 prešla v Vojobrambo Slova, Janša itn. NeolePsvizije temeljijo na IdMu, na IdVISu. DSL ni zmožna obračunati s svojo izhodiščno PSto, tj. z IdM, s THM-krogom. Zato nenehoma regresivno vzpostavlja blodnjo, da se mora najti-ostvariti Poz - celo Idea - Dbo na TSu. Dokler tako sanja, mora Prikr Člov izvor, Čla kot Pravca: Kajna, Kronosa in Urana, Eteokla in Polinejka. Izhajati mora torej iz predpostavke Ožlde, iz Ža, ki da je v osnovi RPP in Idea; tisto pravo Ž je VeŽ v milenarističnih kraljestvih na tej zemlji.

Šele če se Čl odpove Zamolu svoje TemStre - Čla kot Pravca -, ima možnost, da se preusmeri v IsDti. A ta hip mora potegniti konsekvence: izstopiti ne le iz aktivne Pole, ampak tudi iz Dobjavnosti. Kdo to zmore? Kdor ne, ostaja v SSL, v Strnem Zamolu. Tu je dilema-razcep med **RSD**-Dg in ostalimi Slci, ostalo Sljo, ostalim Slovom. Svojo osamitev - bivanje le z Alo in nekaterimi PriSo - jemljem kot Strno nujno, kot usodo, ki pa je že eo ipso K-milost, kajti omogoča mi v temelju drugo razmerje s TSom, drug pogled na Čla.

Ker je **RSD** tudi dnevnik, naj komentiram nekaj, kar so mi pravkar sporočili. Tiskovni referent s SAZU mi piše, da je MzŠZŠ odklonilo (našo) prošnjo-predlog za subvencijo **SentHera**, knjige, ki jo je II. razred SAZU sprejel v program ustanove; knjiga je napisana, čaka na računalniško pretipkavanje. (KasO: je že pripravljena za tisk.) To je prva odklonitev subvencije kake moje knjige, prijavljene na MzŠZŠ v zadnjih letih. Čokova je ravnala naklonjeno, Gaber ne. Moja odločitev izpred enega tedna, da izstopim iz SDbjavnosti, je le še potrjena, moja situacija le še jasnejša-čistejša. Odpadajo verige, druga za drugo, ki me še vežejo na to Db. Najbolj me je poniževal minister Capuder, DSD, ta mi ni dal subvencij; nazadnje minister Marinček, ta je dal poniževalno majhne zneske, spet DSD. Bohinc in Čokova sta bila fair, hvala jima. Gaber obnavlja Capita, čeprav je Gaber na le v LSD. Tako se dela, tako je prav, svoji k svojim.

Priznam, večkrat sem se težko zadrževal, da nisem Gabra portretiral, kot sem ga gledal. Ravnal sem kot diplomat, tj. kot UtPsk: ne grizi roke, ki te hranil! Torej kot pes; Čl kot hlapec! Gabrovci - Lepoulična neoMrkžlota - kričijo zoper AngAme, da nočejo biti hlapci oz. da je oblast hlapčevska; tudi Gaber? Ta najbrž ne; pravijo mi, da prav on vleče Ropa na Leplat, prihaja iz ZKS. To je sadamo-miloševićev model: ne biti hlapec AngAmom, SvetKapu, vsi Slci za enim Gosom, kot vsi Iračani

za Sadamom. Tako postajamo skoz Sadama-Gabra PsSAPO, kot smo skoz Tita. Kot Pski smo še zmerom hlapci, deli neoPSDbe-Ptje; karizmatični Vodja pa je PsSAPO.

Zame povsem nesprejemljiva logika. Gaber je pokazal, kako ocenjuje **RSD** in Dgfijo; verjamem, da je v svojem vzvišenem ravnanju kot Gos nad mano in prosivci iskren. Zakaj bi podpiral TaKa in **RSD**, če pa mu ne ližem nog in v **RSD** Krit analiziram LDS držo? Njegova stranka je novi Gos v SDbi; Gos odloča, kot so Kantor, Komisar, Grof, glej **Kralja, Afero, Tahija**. Čl je v vlogi prosivca, na kolenih; Gos mu nakloni milost ali ne. V tem podeljevanju milosti ni razlike med Župnikom, ki se usmili Jermana in mu da na Goličavi preživeti vsaj fizično, **Hlapci**, Komisarjem, ki se usmili skesanega Bernarda, ga znova vključi v Ptjo, **Afera**, Gabrom, ki bi najbrž **RSD** subvencioniral, če bi se mu prišel poklonit in ga priznal za svojega Gosa. Pa tega, Gabrček, ne boš doživel, ni mi več treba, sem se moral prevečkrat sklanjati pred Gosi, celo pred lumdespoti, da bi preživel. Če se ne bi pred Komisarjem, bi me dal ubiti, kot je Simona. Ne jaz ne MBP Kozak (Priž) in Smole (Dine) nismo bili kot Minsky v službi na OZNI ne sodelavci UDV ali SDV. Smo pa Ponot mnogo EV, tako da smo od znotraj doživljali-spoznali, kdo ste vi, Gabri in Capiti, Marinčki in Tancigi, s tem DEMOSovim ministrom za Zn sem imel s prvim konflikt. Vendar ne grem, kot Ščuka, vodit pouličnih anarhističnih Lummas, **Blagor**; grem proč od vas, iz SDbе, kot Gošin Preš v **Srečni vasi**.

Gabra pa bom sproščeno naslikal po resnici, a bolj naklonjeno od Smrekarja. Podal ga bom, kot ga doživljam že leta: kot Župnika iz **Kralja**, vsega sladkega, z obrazom skrotovičenega hudič(k)a, kot Župnika (Klavoro) iz **Operacije**, meketajočega priliznjene Hina, ki prepeva o RPP, zraven pa vodi trdo roko svoje klike, Klavora celo Črno roko; kaj pa Gaber, niti ne vem. Kamebriga! Dovolj! Pojdimo naprej k čistejšim rečem, h **KhK** oz. h **KZZ**.

Kako so podatki v **RSD**, v SD in v SI stvarnosti povezani. Z železniškimi pragovi se dogajajo korupcijske afere že v **Sreče kolesu**, 1900. Gosi-Poliki-Bržpodjetniki ponujajo tekmece, da bi jih ulovili, svoje hčere; glej Andrejca, **Megla**, ki daje na koncu hčer Tinko Jernu, ne vedoč, kdo je Jern oz. misleč, da je-bo Jern zmagal na volitvah. Da je bila PVSDb res le PsLD, se vidi iz takšnih ravnanj: hčere kot Že so bile še blago, starši njihovi lastniki. DaSLD takih prodaj ne pozna več, Že so le postale lastnice lastnih teles, prodajajo se v svojem interesu, ne v interesu staršev. FLD se je RR v PMLD.

Korupcija, ki sem jo 1966 videl predvsem pri DSD, je danes Tip za Libce in DSL (Klemenčkove itn.). Normalno, ta blok je že tako dolgo na oblasti, da se po logiki stvari same korumpira; v DaSlji sledi ena korupcijska afera za drugo, zdaj vse do (NeČi) Rupla. Je Gaber asket, ki bo ostal zunaj takšnih afer, ker ga bolj privlači oblast kot denar? Posn KaKija, ne pa Beblerja in Mačka? Večkrat sem že zapisal, da so koruptneži manj nevarni od asketov, Goering od Hitlerja. Z njimi se da - na osnovi Utinteresa - dogovarjati, asketi te le likvidirajo, postavijo na žrtvenik, kjer te naredijo za SŽ. Je Gaber naslednji Preds vlade? Je Rop le njegov izvajavec, le Čl-strokovnjak, ki skrbi za finančneTehUt reči, Gaber pa pazi, da se bo SND pridružila AnZDA koaliciji? Hanželj je gotovo iz Gabrovega tabora. Meni sta bližja Rupel in Kacin, pa čeprav si je ta nabavil ograjo na Dž stroške. Z Župnikom iz **Kralja** more sodelovati vsak, ki ga plača, z Župnikom iz **Hlapcev** in **Grče** ne! Teh se bojmo! Je Gaber med njimi?

Danes moja nekdanja - pred enim desetletjem veljavna - ocena o prihajanju fza nekoliko popušča. NDM. LD le prodira; korupcija je znamenje LD, vesplošne

strpnosti, roka roko umiva. Ali pa npravne dezagregacije SDbе, padanja na lumdna? Fz se poji tudi z lumdna. A tudi iz MM-SSS slojev. Od povsod. Fz čaka zadaj, na priložnost Rad destabilizacije Dbe, to destabilizacijo izvaja DSL in Žursti; tedaj se oglasi kot PsOdrešenik. Moja ocena fza ostaja, le da je njegova aktualnost stopila trenutno v ozadje. Praprotnik je bil skrajn korupcionaš, a Ideafašist, tak Libec, ki je podprl Kfz Ehrlicha. Ko gre za biti ali ne biti, se združita Kfz in laični Fz; že v AgrEkzDč GrGr tipa (GrozD-Gruden). **Molci** potrjujejo isti spoj kot **Megla**. Rad AnKC Puč se je Psljubezensko povezal z Rad KIBÜkom. Puč je posta(ja)l Grozd, BÜk skuša sintetizirati Župnika iz **Kralja**, tega navzven, v maski, in iz **Hlapcev**, tega pa Prikr.

Med sinovi-Komsti, ki se obrnejo zoper očete Brže, je treba omeniti tudi Ivana Krefla iz PV Potrčeve **Kreflove kmetije**. Model zanje je dan že v ČD, vsaj v Potu. ČD je dramatika sprave, sinteze, Narsloge, a zmagajo redno - Strno - mladi, nosivci NKNM VISA, ne stari, ne avstrijakanti (uradnik Kratki v **Vicah**), ne narodno mlačni in nezavedni trgovci (Srebrin v **LjDa**), ne Pvt egoisti, ki jih zanima le lastno bolno telo, hipohondri (Koruz v **Bratu Sokolu**), ne Dndomači avtoritarci (Dremota v **Ministrovem pismu**). MaPSt ČD je takšna, da se spori med mladimi in starimi, med nosivci NKNM platforme in SrSlci, ki Posn fevdalce, ne zaostrijo, ne preidejo iz napetosti v vojno, v očetomore ali sinomore. Očetje, pa čeprav so (bili) avtokrati, se prilagodijo otrokom, tudi hčeram, ki so redno - Strno - na strani mladih, ljubimcev, dr. Dragiča, dr. Snoja, dr. Kremena.

Ta Relspor pa se v RealD stopnjuje v boj-vojno, najprej skoz razkroj IntDne, otroka Pepi in Berta zoper starša v **Pici**, otroci zoper Mater v Meškovi **Materi**, sin Ciril zoper starše v Ganglovem **Sinu**, Gorjanec in Lojzka v Kristanovi **Zvestobi** itn. Smodeli se radikalizirajo skoz RazcDče, Kato v **Vrankoviću**, z odvodom v RazkrDče, Dušan Koder v Kvedini **Ljubezni**, v EDč konflikt. Kantor kot Simboče ubije Maksa, zaročenca lastne hčere, **Kralj**. Dozdajšnja TradSDbo je v SD-30 mogoče smatrati za Mater, njene Pol predstavnike za Očete; zoper oba starša se opredeljujejo uporniki-Komsti, Andrej Gale **Med stenami**, Andro Lah v **Viničarjih**. NOBD je kot platforma AB-LReve tudi SV med Konsstarši in Revotroki (Tanja-Senator). Model in problem pa se v SPD - še bolj v RMg - povsem RR.

Obujena dramatika SocHuma oz. civilizem, o katerih govorim v **KZZ**, da se vračata kasneje, vrh doseže to vračanje v 80-ih letih, je SD-Ėt(ičnega)Huma (etizma), Tip posebno za GošD (GoljevščkovD). Tudi zato v **DSPE 9** in **10** obravnavam GošD **Zeleno dolino (Dolo)**, ob **Čampi** pa bom Partljičeve (Partove) **Ribe na plitvini** in GošD **Pod Prešernovo glavo**. Šolska tema se vleče že od **Hlapcev**.

Drži, da ne Butalci ne Telebanovci (**Butalci**, **Matajev Matija**) niso pretežno PolKrit podani. V SD-PrS je še več dram(atik), ki so Krit do dane Dbe in njene oblasti. Štoka v **Anarhistu** sicer tudi ne tolče direktno po Pol naravi vaške vrhuške, a je Pola konotirana, Krita meri v sam sistem. Še bolj v Det(elovi)D; Det je Rad posmehljiv do sistema oblasti v TaSlji, glej **Dva Prila**, smer je nakazana že v **Učenjaku**, razvita v **Blagih Dušah**. Štoka tematizira Kozji dol, Det (še en) Suhi dol. Na njuni osnovi koncipira Roš Mokri dol, Ing(olič) pa tolmun, ki se je zamočviril.

Tu poprime Part s **Ščukami** in **Ribami**. To pa je PoV svet SZ. Za Parta Ščuk ni več, Ščuke so postale krap. Najprej se zdi, da bo Parta neslo v Rad, s tem v Nih-OIS; odkriva se, da so ribe vržene na plitvino, vsak čas bodo poginile. To je čas, ko je bil Part Učo na podeželju, na Sladkem vrhu, alkoholik. Ko pa se je začel zdraviti, nato pa postopno, a nezadržno vzpenjati po Db lestvici, v novi hierarhiji,

je pristal pri živih krapih, ki pa jih je Dgč razumel kot Ing(olič). Ing jim obeta S-pokončanje; doživijo ga v NOB(D), v **Treh urah**. Part pa kot modrec-skeptik-pragmatist odkrije, da se da preživeti zgolj kot krap; resničnega Ščuko likvidirajo, kot je Komisar v **Aferi** Simona. Čl se ohrani le, če se pusti oskubsti, **Oskubite jastreba!** Potem ni več ne orel ne jastreb, nima več peroti ali pa močno prstrižene; je le še - obnovljeni - MČ, kot stari in mladi Malek v **Ateju**. SDb postane tolmun, v katerem se krapi sicer prerivajo za hrano in mesta v oblastniški hierarhiji, a njihova tekma ni na nož, ni niti zares resn(obn)a. Pustijo (si) živeti.

Kar je za Rošlga (za Cana, Krefta, Kranjca itn.) nesprejemljivo - sloga in sprava med oblastniki -, je za Parta pogoj obstoja Dbe. Zato je Part PriPra Libec, brez načel kot ideologije, za sporazume, za sredino, za Hed in trgovanje; Pir(jev)čeva deviza Pustiti biti dobi tu karikaturalno nizkost. Niti ne nizkotnost, kajti Čl je po sebi šibko bitje, torej ni mogoče od njega terjati, da bi bil Her(oj). Včasih postane Her, a tedaj gre vse narobe: Her se RA v Krimca-zločinca, kot nakaže sam Part v drami **Za koga naj še molim?**, mnogo radikalneje pa Kozak v **Aferi**, nazadnje - že v AnK fazi nove Pol manipulacije - Šel v **Ani**, na Tragnačin Kmecl v **Umiranju**. Tudi zato je Part blag komediograf: vse razume, vse dopusti, nazadnje vse odobrava.

To je DaSlja kot večinska, če je kak ostrejši komediograf ne gleda prekrit, če ne vidi v zamočvirjenem tolmunu mirnega domovanja, ampak gnusno blato-drek, kot to vidi Goša v **Srečni vasi**, tudi Vihrova v **Štefki**, Potočnjakova v **Metuljih**, Kmecl v najnovejši SD: v **Zgodnjih letih slovenske državnosti**, v drami, ki primerja in zoperstavlja sicer maloumno, a milo ČD Sljo z Dazabavljasko starčevsko bedno gnilo grdo. 1869 se je dogajala mlada Slja (MISlci), 2003 ostarela. Kmecl ne vidi več niti vitalnih potentnih trgovcev-ščuk, ki se med sabo grizejo do krvi, predvsem pa divje tekmujejo iz skoraj preobilice sil; t(akšn)e Slce uprizarjata Mōd(erndorfer) v **Limonadi** in Fritz v **Lipicaniji**; oba sta Hedideologa, zato z eno nogo v DaPMLDbi kot Karnsvetu. Kmecl ne več. Bil je pred dvema desetletjema, v **Frideriku z Veroniko**, a je v ARF vrste monodram, o Smoletu, Prešu, Tomanu, Levsu, odkril meje-gnus Heda. V **Letih** podaja le še oslabeledo, impotentno, senilno Sljo, v kateri so Vodlji le še voyeurji in redundantni gobezdači, ki z neutrudnim - seveda zavistnim, škodoželjnim, hudobnim - klobasanjem nadomeščajo odteklo življenjsko moč.

Takšne Slce je opazila tudi Le-SD-30, čeprav v manjši meri, a dekadentom je obljubila-namenila likvidacijo, kot Brin v navedenem govoru, kdaj že Ščuka v **Blagru!** V DaSlji nihče ne veruje več v možnost Db-obnove kot renesanse NeČi in Her Čla. Prejšnji mesec se je sicer vzdignila neoultrale in vzvalovala Ulico, a je takoj po zmagi ZDA nad Sadamom val uplahnil. Bil je le Posn, le histerično samospodbujanje, Tip za Močnika-Močilarja od nekdanj: ena sama osebnostna izgubljenost, potrebna psihoterapije. Mōro(vič) se je vrnil iz Iraka fukat Slce, PePKo pa itak dirigira demonstracije na ulici iz bunkerja pod Krimom, prek odposlanca: lastnega sina, sam se drži zmerom v varnem ozadju. Demonstracije mirovnikov so se razkrile kot zgolj ropot, ludistični lingvizem.

Part si je oddahnil: voda v tolmunu je le vzplivkala, zdaj se pomirja, vse bo, kot je bilo, LDS bo vladala naprej, čeprav vsak dan v hujši korupciji. Ta se tako stopnjuje - pač fenomen stranke, ki je predolgo na oblasti -, da si bom zaželel celo zmago opozicije, le da bi se Notgnitje Libcev končalo. Gaber skuša Libce verjetno revitalizirati in to z Leblodnjami. To bo šele švindel! Mora + Utinteres; to

je že Hin KČe s PrSa, kakor jo je razkrinkaval prek njenih gospodarsko Db predstavnikov Detela, **Blaše**. Db stabilnost se sama od sebe RR - razkroja - skoz SZ v AD; skoz RazkrDč v ADDč. DSD razkriva-tematizira ravno ta smodel: ADDč, Potočnjakova, Vihrova. MatŽup ne, vse bližji je Partu: je Part na novi HS stopnji.

Metoda, za katero se zavzemam v **KZZ**, je zame trajna in Strna: je RR kot takšna. Zmerom znova prebirati in komentirati drame, ki sem jih že ES podrobno razčlenjeval. Prav zadnja leta stopnujem ta vidik RR. Nanovo sem se lotil **Micke** in **Varha**, če naj omenim le dve od imenovanih v **KZZ**. Kar naprej dajem nove RR **PKrsta**, **Afere**, MrD, posebno **Chrysippa**, **Obl(očnic)e**. Izdelujem na glavo postavljen palimpsest. Resda zapisujem nove tekste-razlage na stare. A namen opozarjanja na palimpsestnost lite mora biti dvojen: odkrivati, kaj je najgloblja - najbolj Prikr - resnica. Metoda je dvojnostna po bistvu: z **RSD** pišem zmerom nove razlage (RR), obenem pa iščem stare tekste-razlage, čim bolj nazaj v preteklost in čim bolj Zamol-prezrte; ČD je paradigmatična za to.

Obenem se zavedam, da so že prvi zapisi v veliki meri Prikr: recimo v Genezi **Stare zaveze** IdeolMag legenda, da je ustvaril svet IdeabogOče; da pomeni Čl GhK odpad od Popolnega boga. Antični Grki so bili bližji resnici, kakor jo razumem, oba prva bogova sta kot oče in sin somorivca, Uran in Kronos. Grške Trage so razkrivale-uprizarjale primarno vojno med ljudmi, že v IntDnah, v Agamemnonovi, Lajevi itn. Kazale so Čla kot SZSL bitje, Ojdipa. Grki so se zavedali, da je pot k Resnici zelo HKD in težka; da ni resnice - RPP - pri Vsemogočnemu bogu, danem kot Ožld. Fija jo išče, a tako, da jo konstruira, z Dia, Sokrat, z logosom, Platon. Heraklitu in Empedoklu je primarna bit najbolj boj in Nast; Hegel je to odlično razumel. Šele ko se resnica poveže s TrDt, ni več Ožld kova, kakršno ima potem v rokah vsak podeželski župnik in z njo kot Gos-despot manipulira, župnik Novljan v **Grči**, že škof Simeon v **Tarb(ul)i**.

Moja najnovejša (Dg)Zn se stika z najbolj Zamol-prezrto resnico (o Člu kot Pravcu). Palimpsest se da tolmačiti kot nalaganje napačnih razlag na resnico, ali kot Is najbolj spodnje-izvirne resnice. **RSD** deluje - je RazReše - zavestno in metodično v obe smeri. Zadnja leta sem **RSD** razširil do **BS**, nameravam jo še do PMg (do dramatskih ljudobičajev), a skrbno pazim, da obenem ves čas pozorno preučujem DaSD, najraje tisto, ki pravkar nastaja, Dakove drame, že omenjena Kmečlova **Leta**, MatŽupov **Hod**, Kodričevo trilogijo **Ko vstopiš v svetlobo**, **Karusel** in **Molotova**, Muckov **Zalog** itn. V isti knjigi - **ZSD 2** - sem obdelal **BS** in Muckovo **Predigro**, Trubarjev **Malkat** in Fild **Münchhausna**.

V **KZZ** napovem ES podrobno analizo **Krapov**, **Molcev** itn. **KZZ** je ostal fragment; posrečilo se mi je podrobno komentirati le del **Krapov**. Dostikrat se mi tako primeri. A navsezadnje: vsaka razprava-opeka v **RSD** je fragment.

Prvo poglavje **KZZ** nadaljujem in sklepam z uvodnim Karjem - bolj povzetkom - **Krapov**. Namen: da bi si bravec osvojil osnovno informacijo o paru **KraMci**. Drami je treba brati in razumeti skupaj.

Zdaj ko poznamo **Meglo**, lahko primerjamo like **Krapov** (in **Molcev**) tudi z **Meglo** (in **Vodo**). Žitnik živi v dveh EV, v obeh po svoji volji, enako kot K(opr)iva iz **Vode**, medtem ko Jern(ej) iz **Megle** celo v treh. Jernu vsili več vlog okolje, naivno-nespretni občinski odborniki, enako kot samemu okrajnemu glavarju Waldbaumu v **Anarhistu**. Ing Posn(ema) Vom(bergarj)a, **Krapi Vodo**.

Mogoča sta oba modela: zavestno igranje več EV in prisiljenost v t(akšn)o igro. Ni nujno, da je Čl, ki igra po svoji volji, bolj aktivna figura od ostalih. Jerna prisili

v to, da predstavlja detektiva, župan, pa je Jern od vseh omenjenih daleč najbolj aktiven Čl, je član ilegalne Ptje, trosi letake z Revsebino. Čeprav je spet vprašanje, ali je odločilen podatek o Jernovi aktivnosti - da je Komst; eno je podatek o nekom, drugo pa, kako se ta Čl v drami dejansko obnaša. Jern se v **Megli** ne obnaša kot akter, okolje ga naredi za nekaj, kar niti noče biti. Okolja ne spreminja, le Tinko bi rad za ženo, kar ni Tip LR poteza-dejavnost.

Bolj dejaven je Kiva, čeprav je Vomb morda kritik TaSDbe z De-sne. Kiva vodi vse niti in pripravi (še en) Suhi dol, da se reformira, Not preoblikuje. Vomb veruje, da se to da; Jern, Žitnik in Brin tudi, a ne tako, kot to stori Kiva. IngŽit(nik) pokaže, da se po udarcih, ki jih prejme trg Mirne vode (analogon Suhemu in Kozjemu dolu), trg spet stabilizira, prilagojen, celo močnejši kot je bil, a ta moč je Neg. Enako se dogaja v **Molcih** in **Megli**. Junaka teh dveh dram zato grozita trgu-okolju, da ga bo podrla LR, sam da se ni zmožen poboljšati. IngRoš in KranjcCan (v **Blagru**) bistveno razločujejo med LR in reformističnim pristopom k Dbi. Vomb je v tem De-avtor; verjame v reformizem, v to, da lahko Psk s svojo modrostjo, poštenostjo, umnostjo itn. pripravi Dbo, ki se že razkrajja, k pameti in Mori.

Tretja Rca sta Štoka in Det; ta dva ne verjameta ne v LRve, sploh je ne tematizirata, ni v njunem obzorju, a tudi ne v reformizem EtHuma (Kat-sil) kot Vomb v **Vodi**. Sta v drži skeptikov, še posebej starejši med njima, ki je veljal za najbolj Kat-Čla, Det. **Dva Prila** kažeta prav grozljivo podobo Čl pokvarjenosti, strahopetnosti, Izda, neumnosti. Det razmišlja od vseh omenjenih dramatikov najresnobeje; najbolj nravno občutljivo in - res le paradoks? - najmanj optimistično.

MrklR nazori Jerna in BrinŽita so nekam prelahkotni; kot da je-bo LR kratkočasna reč, zlahka izvedljiva, triumf v operi; Neg ljudje v **Megli** in **KraMcih** so bolj smešni kot grdi. O njihovi grdoti slišimo, celo vidimo jo, a je skoraj operetna, bolj Zun beseda kot nekaj, kar bi bravca-gledavca presunilo, prizadelo, ga prisililo v globoko razmišljanje-zaskrbljenost. Dgč Det. Liki v DetD so ogabni, tudi v **Dveh skopuhih** in par Albert-Mira v **Begunki**. Še najmanj so po učinku ostudni v **Dobrodušnih ljudeh**, ker je ta drama zgodovinska slika, Krita Čla skoz preteklost, preteklost vzame Kriti dobršen del osti, Det K-da v tej drami Posn Jurč(ič)a, **Rokovnjače**, s tem nekoliko celo Govekarja, **Legionarje**. (Po vsebini pa so tudi občinski Zajec itn. enako Neg ustrojeni kot v **Skopuhih**.) Kot da so Kranjc-Ing-Roš bližji Govekarju in njegovemu **Krpanu**, kot pristno grenkemu in komaj svojo nesrečnost-gnus skrivajočemu Detu.

Oblastniki - večina ljudi - celo v CanD niso tako npravno grdi kot v DetD. Ščuka v **Blagru** je pristno zanosen, GrGr in udje oblastniške klike pa so bolj šeme, manj umazanci. Bati se je Detovih BržMešev, Km(etov), uradnikov, Izbov, ne pa Kranjčevih. Kaj se je dogajalo MV in PoV, je mogoče razumeti le iz DetD, ne iz **Megle** in **KraMcev**, celo ne iz **Vode**. IdeaHeri, ki v NOB(D) zmagajo, dr. Mrož in Mihol v **Raztrgancih**, Matjaž Jeriša in delavec Rado v **Težki uri**, se morejo PoV RR v Vincenta, **Kongres**, Kovača, **Noč do jutra**, Kregarja, **Vojaki zgodovine**, Menderja, **Dia**, le tako, da so pod masko Idealde liki iz DetD: graščak Tršan iz **Prilov**, Koren in Korun iz **Skopuhov**. Lahkotnost pričakovane LRve je SSL tistih VISov, ki kot ČB delijo ljudi na Prave in Neprave, na Prol in Brž, na Komste in Dmbce oz. Dmbce in Komste. Ta delitev temelji na prvem Prikru THM-kroga, torej na Čl izhodišču: da IdeaHarld zakriva Agrčkzldo. Ude NSSi razglasi pristranski dramatik za IdeaPlde, Sže za AgrPlde. In ker je platform-grup dramatikov več, vsaj dve pa si stojita nasproti

kot Sža, mora Strno priti do Inf, do Rad relativizacije, saj se v teku DbZge razkrije, da je Idea=Agr, Agr=Idea, Hara=Ekz, Ekz=Hara, **M=A, Ne=Pe**.

Znotraj IdMa ni izhoda; šele po poti od RazcDč, ki se kot ARFDč prepozna, da je razcepljen na dve AgrIdi in na dve Ideaci. A ne obupa, ne zapade skozi OIS v ADDč, ampak se s pomočjo VerDč RR v IsDč-IsDti, v Ispravega. Tip za Jern-Brin-Žita kot LRevarje ni zadostno IsDti; je vse preveč usmerjeno v izdelavo-osvojitve nove in edine prave - zato Tot - oblasti. Glede na te LRevarje, ki so nosivci SSLil, se zdi celo Vombov Kršreformizem ustrežnejši, saj ljudi ne zapeljuje v blodnje, ki udejanjajo Krim (LR).

DaSlja ne verjame več niti Vombu-Kivi: da je naravno prerodljiva. Danes je najbližja Štoki (**Anarhistu**), a s tendenco, da bo kmalu zanjo edina resnica Det(el)ova skepsa kot Filetov gnus in takorekoč Abs kaos, entropija, **Župnik**.

Druga posebna poteza Inga in **Krapov** je ta, da vzame Ing za glavno Poz figuro Umtka, Žit(nik) je pisatelj. To se zgodi v SD le redko. Peter v **CanPohu** je Umtk, a na čuden način; ne vemo niti tega, kakšne branže Umtk. Ščuka je Žurst, Maks študent, tudi nedoločne smeri, Jerman Učo. V NOBD tako rekoč ni Umtkov kot glavnih likov; so delavci, Krim-Nina, študentje, Fatur, uradniki, Mihol, zdravniki, dr. Mrož, inženirji, Dušan-Iztok; Umtka in Izba Fif tipa iščemo zaman. Kot da je dramatike sram, da bi dajali v prvi plan sebe; kot da sebe ldn s Prolom, z Monpoklici, ker se zavedajo, kaj je Umtk: Čl ARF-AK. Kaj naj s tema dvema počnejo sredi VojlReve? Tedaj je treba streljati-ubijati, se podrežati enotni komandi, delovati na enak način, se žrtvovati, ne pa misliti; oz. misliti že, a na MonTot način, kot terjata Komisar in Marcel, ne pa kot Bernard in Krstn, ki se predajata Not ARF!

NOBD je nemalo AD Umtkov-Izbov kot SAPO(seb). Her radikalizira SA, a na način Vojdejavnosti, medtem ko je za SAPO, če je BSAPOEV (to pa je v Dgkonceptu-okviru), Tip, da se podvaja, misli o sebi in o vsem ne na način Zunučinkovitosti, ampak razcepa med Agro in Ideaco, kajti šele v tem razcepu - kot RazcDč - ima Čl možnost, da se obrne k IsuDti. NOBD - MrkStl - in SPED (KatKI) odklanjata RazcDč, ker odklanjata tudi ARF-AKDč. Oba sta jima odveč, motita pri realizaciji jasnih ciljev in dogem, enournih ideologij, kakršni imata Krim in Junak, glavna Poz lika-Hera **Rojstva** in **Vstajenja**. Ne vstati od mrtvih (VoM) ne roditi se nanovo - v novo - se ne da, po prepričanju obeh EDč, če se Čl ne reducira na Monldmodel. Biti Umtk kot nosivec ARF-AK je za SD-30 nekoristno, celo napačno. V smer RazcDč je šel Grum, posebno z **Zastori**, že s **Pierrotom**; videlo se je, kje je končal: v zagrobnosti voyerske, trpne, za Ž nesposobne **Goge**, v gnusu in nič. Leta 1940 se je zdelo vse (razen Bartolu, Mraku, Majcnu) zelo preprosto: Rad LR, pa bo Čl postal Pravi. SPD je to vizijo podrobno analizirala, pokazala, da je bila blodnja.

Žit seveda ni Umtk, kakršnega opisujem; to je Ingova posebnost: spoj retorike LRevarja in duševnosti samoljubnega, samozadostnega, vse obvladujočega (mislečega, da vse obvladuje) Umtka. Tu se začne problem, ki sega k **PohPetru**, tudi k Možu iz **Oble**.

Ing je PV veljal za enega vodilnih - celo Nat - realistov, SocMrk usmerjenosti. PoV je postal avtor najbolj Rad StlLR dramatike-Lite (**Likof**, **Mladi aktivisti** itn.). MV je preživel kot izgnanec v Srbiji, ni bil Prt; celo kršil je Kulmolk, dopustil, da so mu v Nemčiji izdali prevod romana **Na splavih**; ali mu ga je izdal znanec, ni važno. Ko je bilo treba držo Izba RR v držo Vojakterja, ga ni bilo zraven oz. bil je nekako

zraven, a ne v prvi vrsti. Zupan je iz PV vprašljivega LeČla MV postal celo Prt jurišač, Miheličeva se je iz BržMeške Kramerjeve RR v Pucovo, tudi skoz zapor, katerega Notizkustva je prenesla v dramo, uporabila jih je v **BSSvetu**. V tej drami je posmehljiva edino do lika Profe za Lito, dr. Premkove (po modelu Boršnikove). Zupan že PV - v **Stvari** - ne da mnogo na Umtke, blede lik slikarja Jalena; predvsem da na KmProle, na Deževnika, kvečjemu na »bastarde«, ki so vmes, RazcDč Vilibald, ki ima edini možnost za ARF-AK. Zupan je Zanič Umtke običajnega tipa, take, ki so samoljubno enotn(ostn)i, čeprav je tičal tudi v njem Žit(nik), le da se je Zupan boril zoper Žita v sebi. V **Rojstvu** so Heri delavci, snažilka, ne pa Izbi; Zup(an) se je znal samoomejiti, celo samozanikati, v sebi (po)ls EV Vojakterja. Ing tega ni znal.

Ing tudi PoV ni nikoli prišel do RazcDč Čla; Strno ni bil zmožen za ARF-AK. Tudi zato je težil v - pisal - prav za prav MasTrivLito; v tej je tičal njegov uspeh. Jože Kranjc je zmogel priti do roba povprečne figure, ta rob je bohem-klošar, **Katakombe**, **Skedenj**. Brnič je bil Izbi, ki pa se mu ni posrečilo slediti svojemu vzoru Krleži in napisati Leoneja, **Glembayevi**. Da ne govorim o kar se da preprostih Jožetu Pahorju in Ivanu Potrču. Ferdo Kozak je imel Pot za Izba ARF-tipa, a mu ni dal v sebi proste poti, bal se je padca v OIS-Nih, zato je odklanjal Bartola. Takorekoč noč in dan se je prepričeval, da je edina prava SocEtdrža, a jo je zmogel podati le v NegTrag obliki, v liku nesrečne Vide, **KoVida**, nesrečne Elice, **Punčka**, ki sta kot Že Čla čustev, RomNote, ne pa trde-ostre avtoanalize, kakršno je zmogel le Zup v **Stvari**, niti Brnič **Med stenami** ne. Upoštevam le Le-dramatike, zato ne Mraka in ne MV Majcna.

Ni čudno, da nobeden od omenjenih dramatikov PoV ni zmogel artikulirati ARFDča, razen Zupa(na), glej **Ladjo**; pa še Zup se je RR v SeH ideologa, **Barbara**, v AbstHum, **Črvi**. PriPra ARF-AK je zmogla podati šele MGG, Kozak z **Dia-Afero**; ne Tor ne Bor ne Javoršek niso šli v tem dovolj daleč, vsi so (za)ostali v SeHu in InHu; le Javoršek je obšel ARF-AK držo in zasnoval RMg-ludizem, že v **Zgodbi**, vse do **Manevrov**.

Pravo tematizacijo - avtoanalizo - Izba-Umtka kot ARF-AK lika je dal prvi Can v **PohPetru**. Odstiral je lik za likom na tej figuri, a do kraja ni prišel; v strahu, da se bo izgubil v prepadu nič, ta strah poda v 2. aktu farse, je problem rešil tako, da se je Peter na ludističen način odločil za SA na vesoljni cesti, v nemalo Abstprostoru. Kot da je Can čutil svojo nezmožnost rešiti Rad problem. Reševal ga - se - je s tem, da ga je RR ali v Abstsfero, **Poh**, ali z odločitvijo za MrkKom vizijo, ki pa se je ldn s Kršmortualizmom, ki je obenem upanje v VoM. Čobodra ali sinteza? Rekel bi, da oboje, predvsem pa tisto, s čimer je Can zafasciniral dediče: obljuba dosega IdeaHarlde kot Abs prihodnosti. S stališča SPD in DgZni je bila prav ta Canova poteza, ki je najbolj vplivala, tudi na NOBD, najbolj neutemeljena, najhujša blodnja. Najbolj do izraza je prišla v **CanVidi**, v vizijah-blodnjah umirajočega Poljanca in sanjajočega najstnika Dioniza. Naj se zdijo Krim-Nina, Špelca, Mihol, Iztok-Dušan ipd. še tako stvarni kot zreli ljudje in VojPrti, Strno so v najbolj občutljivi in odločilni točki obnova-Posn Canovega Dioniza, najstnika. Milenaristična vera je infantilizem. Nič čudnega, da jo je banalna-trda - Krim(inalna) - stvarnost (Dbe kot Stlsistema) kruto ovrgla, **Dia**. Namesto Ideaparadiža na zemlji se je razkrilo, da obstaja Slja kot ječa, Slci-ljudje kot zaporniki, celo kot Sad mučeni; razlaga-utemeljevanje absurdne narave Čla, ki jo daje dr. Minský.

Pa vendar, PohPeter je ena od osnov za razvitega ARF-Izba, ARF-Umtka. Mrak je hitro razumel, da MrkVIS ne pelje v pravo smer; **Obla** je Krita Kreftovih dram iz tistega časa, predvsem **Grakha** in **Leta 1905**; iz obeh nastane NOBD, tudi **Rojstvo**. Vendar je Mrak potreboval še dolgo, da je prišel do ARF-AK drže, recimo v **Mariji Tudor**, ki pa je vrh linije, ki se začneja že PV, v **Groharju**, celo že v **Aškercu**, se MV stopnjuje, v **Loganu** in **Maratu**. V **Obli**, sredi 20-ih let, Mraka ARF-AK ne zanima, ne zveni se zanj; čuti se tako močnega, K-da je bog. Mož iz **Oble** je Nietov (Nietzschejev) NČ, Strno vsebuje veliko potez MrkKom Revanja in karizmatične osebnosti, ki se razkrije v Komisarju kot despot.

Mož je Umtk, čigar moč je v zidavi NSveta, v tem, da kaže ljudem pravo smer, da jih lahko iz Neg likov RR v Poz, Salomo v Janeza Evangelista, torej HedŽe v Mo-preroka. To je VIS gigantizma, monumentalizma, ekspresionističnega samoveljčja, ki že vnaprej ukinja ARF-AK (čeprav ju sama pripravi in terja), kajti NČ ne potrebuje Krite sebe, ampak skoraj zgolj vsepresežne vizije in akcijo, ki jo ostvarja zgolj z Umet-ustvarjavčvevo Besedo. V tem - kot Beseda-Logos - je Mož-Umtk Stvarnik-bog. A v tem je tudi Not protislovje in zlom ekspresionizma.

Ing oblikuje v Žitu lik, ki je obenem LRevar in Umtk (pisatelj). A, to je bistveno, že PV, že v RazrBrž sistemu, uspešen pisatelj; Ing se je vse Ž trudil, da bi to bil. Postal je, najprej je osvojil široke mase bravcev, trg, nato pa se še pririnil med elito, postal član SAZU (medtem ko člani niso postali Pregelj, Kocbek, Majcen, Vodusek, Bartol, Vladimir Kralj, Smole, Kozak, Strniša!). Žit je že model za Umtka, kakršen si želi biti danes - ne le - Šel: biti Rad uspešen na trgu, popularen, biti na oblasti (Kulster) in veljati, K-da je v opoziciji, biti Krit do obstoječe Dbe. Infantilna želja, ki vodi ali v SZ ali v laž(nivo €); Šel družiti oboje. Šel bi rad sedel na obeh - na več - stolih, a se ne da. Je bil Ing zadnji, ki je to zmožel, ker je bil sistem, v katerem je živel oz. katerega je opisoval - od katerega je bil Not odvisen -, še ozek, danes pa je Slja HKD Db?

Dokler ljudje verjamejo v predpostavko, da se da uresničiti IdeaHarKlido z APP akcijo, dokler prav za prav nadaljujejo platformo ČD-NKNMeša, in Ing (z Žitom) jo, se da Inf razumeti kot sintezo; to je bil Canov izum. Ko pa se PoV razkrije, da je sinteza lažna, da je APP kot ostvarljiva v ZgDbi blodnja, da se da gojiti APP le v Intduševnosti kot subjektivno vsebino Note, tu pa se blodnja samorazkrinkuje kot blaznost (kar je predvidel že Grum v **Zastorih**, v liku Larsena, Mrak je to spoznal v **Razsulu**, v liku Ferdija, vendar Mrak ni pri tem - pri OISu - ostal, kot Grum, ampak se je rešil v IsDt), je lik Moža iz **Oble** neobnovljiv, kaj šele lik Žita (BrinJerna).

Ko se Goši sredi 80-ih let posreči rešitev iz pasti, glej Vidino ravnanje v koncu **GošVide**, se ji posreči tako, da se Vida umakne ne le iz ObDbe, ampak tudi iz DabDbe, iz DbZge; vsega tega Žit-Jern-Gale-Brin (Lenart iz **Viničarjev**) niso niti poskušali, niso čutili potrebe po tem, zanje je bilo samoumevno, da je mogoče - celo Strno nujno - uresničiti tisočletno kraljestvo oz. nebesa na zemlji, celo Vojzboriti - izvojevati - **Rojstvo Novega sveta**, glej tudi Kristanovo NOB dramo. Uspeh v realni Dbi je bil za te ljudi pogoj obstoja Not trdnosti, smisla, koherentnosti akcije.

Šelova in DSD blodnja je v tem, da skušajo obnoviti ZgDb raven kot meritorno, obvezno, nujno, realno in smiselno, čeprav so že vedeli, da ni obnovljiva, zato so konstruirali NA MagVISe, **Triptih**, **Skak**, **Čara**. Po polomu teh VISov kot spoznanja blodenj jim ni ostalo drugega kot troje: pasti v OIS, kot Zajc v **Potohodcu** oz. v vsej svoji dramatiki, preiti v Polo, ali pa začeti IsDt. Vsak se je odločal po svoje,

pač glede na svoj Pot. Šelov je bil manjši, kot sem bil predvideval, žal tudi Kozakov in Smoletov; celo Strniša se je ustavil, se RR v NA konstrukt, glej **Driado**. Šel se je skazal med vsemi za najbolj banalnega, poželjivega, pohlepnega na uspeh in Už v imidžu (PohlPld, HedPld); ker pa je obenem tudi skrajno trdovraten, se ne zadovolji z aktivno težnjo po Poluspehu v Dbi (biti Kulster), v tržni Liti, pred Gledpubliko, celo na filmu; zmožen je podati tudi svojo SZ, kar pomeni, da je vendar na robu tudi ARF-AK, žal le do mere SZ, ki se Strno nujno razvija-razkroja v AD. Zato tolikokrat omenjam - analiziram - **Kanje**. Je pomembna drama. Medtem ko Zajc in Janč v dramatikii že desetletje molčita; glede na Šelov vitalizem (čeprav je ta histerične sorte, je močan) sta slabiča, previdneža, manipulanta.

Lik Umtka je najbolj često in zagrizeno obravnaval Mrak, **Beg iz pekla, Vidov ples** itn. Tudi Strniša v **Driadi**. Nazadnje D(ov)ak v **Pipinu**, glej Norca, ki postane kamnosek in v kamnu izsekuje Dt. A to je že nova tema, od **Krapov** že preveč oddaljena. Ing nima za Dt nobenega posluha. V tem je Ing spoj Mrkideologa, ki ni niti vizionar, ampak samoumevno pristaja na nujno zmago lReve (resda tako jasno šele po vojni, ko nastanejo **Krapi**, načelno pa bi lahko nastali že PV), in tržnega uspešnika. Nisem prepričan, kaj je Ingu-Žitu od obojega važneje. Ing se skriva za masko Žit(nik)a, v resnici pa je uspešni in obenem DbMorkrit pisatelj Dren. Ve, da je Dren, zato gleda na okolje zviška, igra se z okoljem; v tem je lahkotnost - celo neodgovornost - Ingovega Psludističnega Mrka. Ve, da bo zmagal, ker Ing 1947-ega leta že temelji na KomPtj zmagi. Ptja hoče prav tako kot Dren-Žit-Ing postati uspešna; in postane, za pol Stola, analogno Ing.

Ing bo še naprej uspešen, zmerom se bodo našli ljudje, ki bodo iskali cenene rešitve, Inf sinteze, danes so to verniki NA sekt, večkrat omenjam ubogega Mesička, ki danes malikuje sibirsko Anastazijo, ki je božja prerokinja, ima v buči češariko (tretje oko, Luč Neba). Z Da stališča Mrkvizija ni bila kaj resnejša od Anastazijinih sleparij. Je pa prinesla kot stranske učinke mnogo izredno Poz in mnogo izredno Neg: Sicer je pomagala k preroditvi, k RR v SAKO, nazadnje v SND, a na osnovi Rad zločinov; Ptja je Strno Krimgibanje. To pokaže Kozak v **Diaferi**, Mrak pa že v **Maratu** in **Rdeči maši**. Majcen v **Revoluciji**.

V analizi **Blagra, Hlapcev, Grče** kot modelov za **Krape** pridem v **KZZ** do tematizacije Db javnosti. Glede na KMg-FKC in stopnje (kar štiri so) ReFe v SD-SIZ mora AnIn, če hoče razumeti SD, upoštevati Raz odnose do javnosti. ALH se lahko razvija le skoz Dbjavnost. ALH je glede na KC Poz; a - glede na DgM - ni zadosten.

Tu je tudi Canova meja; Can se bori s FKC in z (II.) ReFe, danes - 2003 - tega problema ni več, zato more in mora AnIn presoajati-vrtati globlje. PoV se - Ščukov, Maksov, Jermanov - problem obnovi, tema **Kongresa**; tudi zato **Kongres** ni več pravi prodor NejDam, kot sta bili drami **Dia** in **Afera**. Najbolj razvije temo Dbjavnosti **Topla greda**; tudi zato jo oblast prepove. Ptja ne dopusti Sv razmaha Dbjavnosti; sama namreč določa njene meje, zdaj večje, zdaj manjše, pač glede na oceno svojih koristi. Tudi zato je pomenilo ostajati pod Ptjo - do 1990 - ostajati v reševanju dejansko HS že rešenih problemov; Ptja se je razkrila kot reakcionarna, kot sila, ki zavira razvoj SDbc.

Ta razvoj je moral iti v smer LDPM; na ravni elitne SIZ - SD-60 in naprej - je že šel. Ne pa da smo se bili prisiljeni ukvarjati z bojem za Dbjavnost. Zaostalost DSD se vidi tudi po tem, da skuša to Psgibanje za vsako ceno obnoviti nekdanjo Stro Dbe, iz časov pod KC in Ptjo. Trudi se dokazati, da je Daoblast v Slji spet in še

TotKomrepresivna; da zatira medije, s tem javnost. Dejstva kažejo, da je Janša Čl, ki se najbrž - razen TeVe napovedovalcev - največkrat pojavlja na ekranih. MO prav tako razširjajo svoja infantilna neole stališča, recimo v zvezi z NATOm in Iraško vojno; hvalabogu so Slci tolikšni pragmatiki, da Žurstom ne verjamejo; in prav imajo. Danes je Dbjavnost v Slji Mak; drugo vprašanje pa je, koliko je vredna, kaj sploh je; Šel in podobni hočejo uspeti - imeti imidž in oblast - v javnosti, kakršna je, morda celo v ReTot-Refe javnosti. Tudi to je mogoče; Čl je Strno regresivno bitje.

Tema javnosti, v **Krapih** načeta, je v njih gledana zaostalo, HS preseženo; pa naj gre za omejevanje javnosti s strani PV PsLD oblastnikov, ali za boj za javnost s strani LRevarjev, ki se predstavljajo - tudi sami sebi - kot zastopniki RLHa, Mrk podajajo kot radikalizacijo RLH vrednot oz. kot njihovo edino čisto realizacijo. KlasRLH-LD, za katero se bori Žit, je danes presežena reč. Ker se tega zavedam, iz javnosti izstopam. Ne izstopam kot OPsk iz nečesa Poz; narobe, prestopam na rob Dbe, v MeP, kjer šele nastaja danes primerno Poz stališče-gledišče. Ne pristajam sicer na držo Moža iz **Oble**, a SA te drže mi je blizu. Razlika med mano in Mrakom je tudi ta, da je on začel z Abs (kvazi)samozavestjo, **Oblo** je napisal 20-leten, jaz pa sem si utrdil SA in položaj BSAPOEV po pol Stola dela, bivanja in boja v ZgDbi. Njemu se je zato začetna-izhodiščna pozicija Moža vse bolj podirala, **Prorok**, **Aškerc**, **Emigrantska tragedija**, **Grohar**, **Kleist**, jaz sem jo skoz pol Stola artikuliral in krepil.

Ptja je PoV obnovila FKČ teror s PrSa, **Grče** in **Hlapcev**; ta teror je bil v PsLD Slje-30 manjši; o tem govorim v **KZZ**. Slja-30 je bila sorodnejša Slji-80; glede na to, da je Korošec interniral in zapiral Komste, Ribičič in Popit pa v Slji-80 nista več zapirala, ni pretvegana trditev-ocena, da je bila Slja-80, čeprav še pod Ptjo, manj Totrepresivna od Slje-30, čeprav so primere vprašljive. V Slji-30 so nastopali Komsti, katerih cilj je bila zrušitev DbDže, takih v 80-ih letih ni bilo. Oz. nastajali so v drugi polovici 80-ih let, od 57. št. NoRe naprej, a tedaj je prišlo dejansko že do Not pretvorbe vsaj dela Ptje v SoD, ni se več odločila za ponovno uvedbo terorja. S tem je izbila norovcem iz rok tezo, da je Slja še Stl DbDž, da je potrebna torej nova, tokrat dejansko DR. Začelo se je blodenje norovcev - SHKI -, ki so skušali obnoviti Sljo-30, taksirati SDbO na prehodu 80-ih v 90. leta za KomStlDbO; odtod AnK norovcev. Te linije se DSD drži, čeprav zadnja leta vse manj prepričljivo. Šel in Janč sta pisala AnK drame, da bi utemeljila omenjeno tezo: od **Ane** prek **Volčjega časa** do **Dedalusa** in **Halštata**. A kakor je Jančev **Valček** sijajna drama, velja za IdČla, ne za Sljo-80; oz. velja za IdČla, ki je skrit tudi v Slji-80. Norovci so se rešili, ker je bilo treba 1991 utemeljiti Ideolpotrebo po SND, a so tudi tu prehajali v bližino Fz-Ncza, glej njihovo Magteorijo Narojenosti. Narojenost ukinja SA Dbjavnost; AnK skriva Fz. Navidez naj bi bila DSD Civilna iniciativa, dejansko pa je ReFe.

Največ SA javnosti je bilo v Slji-20, nemalo tudi v Slji od 60-ih let 19-ega Stola do zmage Črnih, kot pravijo v **Hlapcih**, pred koncem prvega desetletja 20-ega Stola. Pa kljub temu še ne dovolj. Več v Slji-20 kot prej, kot v Avsi 70-ih let; tedaj je Dž prepovedala uprizorjanje **LTuga**. Skratka, problem je po 1990-91 rešen. Vsakršno obnavljanje boja za Dbjavnost je regresivno, je SSL. Danes je problem, ven-proč iz te javnosti. ObDb je Strno zainteresirana, da Dbjavnost procvita, kajti ve, kaj je ta javnost: Strna tržna somanipulacija tekmecev v menjavi. Torej je danes kot nalašč čas-doba, da bi moral Čl zastaviti druga vprašanja: po Dti, ne po

izboljšavi javnosti. Šel, Janč itn. so se ujeli v lastno past, ko se borijo za javnost, ki obstaja. Seveda jih moramo razumeti: za njih bi bila javnost prava šele tedaj, če-ko bi v njej Abs uspeli, ji - ljudem - diktirali svoje vrednote. Ker se jim to ne posreči - tržne vrednote so libvrednote, oblast, ki je LD, pristaja nanje, ker ji koristi, da z njimi manipulira -, krivijo za svoj neuspeh nerazvito javnost, namesto da bi jo zapustili. A kam? Ker niso zmožni biti VerDč, zmorejo le (pro)pasti v prepad nič, v konec **Valčka** in **St krvi**, v **SZ Kanja**. Ostajajo znotraj Ža, tj. - kot pekel doživljanega - THM-kroga.

Lik Gimn ravnatelja dr. Cestnika je važen, takšni ljudje so dajali MV OF-drži pravno legitimiteto. To so bili pošteni sredinci, ki jih je Ptji uspelo prepričati, da ima prav ona in ne KC oz. PV stranke.

VsD **Krapov** je objavljena v **ZZ**, zato je v **DSPE 10** ne ponatiskujem. Omemba pomote v povzetku **Krapov** je pomembna. Včeraj sem prebral tekst Puharjeve o Angeli Vode in peticiji Ljže, ki so 1942 »prosile« Mussa, da naj ukaže prenehanje streljanja talcev. Tekst je zanimiv; Puharjeva ima dobre ideje, moti le njena strastna AnK opredelitev, z njo rešuje travme svoje matere, ki se je kot Krš socialistka predala Ptji, ob tem začela kmalu trpeti, se čutila izdano-zlorabljeno. Žal je tudi Puharjeva pred desetletji - v 70-ih letih - igrala partijsko vlogo; po logiki DSD uskokov bije zdaj po tistih, ki jih ima za krive svoje GhK. So krivi, a kriva je predvsem ona. Zakaj pa se jaz nisem v 70-ih letih včlanil v Ptjo, pa ne moja PriSo Ahac in Dine? Ali Rožanc? Puharjeva ni zmožna narediti ARF-AK. A to ni tema mojega tokratnega Karja.

Puharjeva prepričljivo opisuje, kako je bila Ptja 1942 zoper akcijo Ljže, ker so te Že »prosile« Itfz oblast; v svojem precej SZSL AnKu poudarja Puh(arjev)a le to, da je bil Kidrič (Ptja) zoper akcijo-peticijo, ker je ni vodil(l) on(a). Brez dvoma je tudi to res. A ne le to. Analiza NOBD kaže, da je Ptja pristno vztrajala na Heru, na Rad nepogovoru z oblastjo oz. pogovor je bil le na isti ravni, kot Vojstiki, recimo po kapitulaciji Itov ali z izpostavo Rösenerja oz. gorenjskega GESTAPA, ko sta se obveščevalni službi skušali ujeti v igri, kakršno uprizarja Part v **Molim**. Ponavljam: to je bila enakopravna igra, medtem ko so se Že - pod vodstvom Vodetove - odločile za vlogo prosivk ne le zato, ker so presodile, da bodo kot trpne Že uspešnejše; v njih ni bilo tiste Rad Hertrdote, kakršna je Tip za Špelco, **BSSvet**, za Marijano, **Rojstvo**, za končno Mater, **KloMati**.

Res je, da so takšne Here često - Strno - podivjale; ne sicer v ČB Redo SPED tipa, glej Rdečo komisarko v Vombovem **Napadu**; pač pa v Not že napol zblaznele borke-maščevalke, ki so izgubile svojce in zmogle nahajati Not trdnost le še v čezmernosti (hybrisu) žrtvovanj in ubijanj, **Umiranje**. A to so konsekvence lReve. Sama lR, ki se je MV spajala z NOB v Strno nerazločljivo sintezo, pa je z Rad Herakcijskostjo, požrtvovalnostjo, Vojdoločnostjo udejanjala tisto spremembo SI značaja iz hlapčevstva v SA suverenega, kakršno si je zapisala OF v svoj program in ki sta jo zastopala predvsem KiKo (Kidrič-Kocbek). V tej RR Slova iz tlačanov v lbt samobitne so morale Že enako sodelovati kot Mo; šele to je omogočilo Že-niskam PoV, da so razširjale svojo emancipacijo. KC je hotela ohraniti Že v položaju trpnih in s tem podložnih bitij, tudi to je vidik Snežne v Simč**Mladosti** in Vere v **Napadu**. Optimalen lik Poz Že je dal Zup v **Rojstvu** kot Nino. Nina pozna čustva, je-postaja mati, nosi otroka pod srcem, nežna je, kot nosečnico jo je strah, mož Krim jo mora bodriti; pa vendar ne prosi Rablja za milost, čeprav jo rabelj kot Zasliševalec v zaporu morda posili.

Peticijo LjŽe-42 je treba gledati predvsem s tega vidika. Jasno, da je Rad manipulacija, kar naredi kasneje - PoV - iz te peticije in demonstracij LjŽe-42 Ptja: vključi jih v svojo dejavnost, v gibanje, ki ga je ona vodila, ga delno celo Zamol; Puha pravilno opozarja na vlogo Kidriča in Krivica. Tako je Ptja res ravnala, zato tudi zmagala: bila je skrajno brezobzirna, resnico (RPP) je določala glede na korist-uspeh Ptje, ta uspeh v ZgDbi pa ji je bil pogoj-garant za uresničenje IdeaDbe kot Koma. ES primeri je zato niso brigali, bila je pripravljena na vsako laž in potvorbo; prav to razkrivata Kozak in Smole v **Aferi-Dia** in v **SAnt**.

Model, za katerega so se odločile LjŽe pod vodstvom Vodetove, pa je bil Ptji tuj. Podpisale so znane Silke, moja GimnProfa za angleščino Skalickijeva, Krivičeva tašča (!) Marija Vogelnik, o ta miceliji, žena Talžupana Adlešičeva itn., torej Že sredine ali KršSoc usmeritve. Med njimi zanesljivo ni bilo ne Ade Krivic, Mišove matere, ne Mire Svetine, IvSvetove matere; te so bile na poti, da postanejo NarHere, nekje med Rdečo komisarko iz **Napada** in Odredom Maščevalk iz **Umiranja**. Naj so še tako prekršile Čl mero v sodelovanju s KrimLRevo, pripomogle so k tistemu, kar je bil pogoj za obstanek-uveljavitev Slova. Ta pogoj je bil prehod (RR) iz TrpSlova, glej Krekovo **Ob vojski**, tudi BRozmanovo **Roko za steno**, v SAKO-Slov. Jasno je, da je realni pogoj za SAKO-SND ravno zanetenje-sprostitev Čl AgrEkzld narave, torej likvidacija Sža, ne pa prošnja za milost. Milost podeljuje tisti, ki je Gos-Varuh, to pa je FKC bog; kdor ga prosi, ga prizna za Gosa. Ptja Strno ni smela priznati okupatorjev za takšnega Gosa, niti KCe niti PV Pol Vodljev Kramarja (Senatorja iz **Ognja**), Natlačena (dr. Marka iz **Justifikacije**).

Jaz - MGG - sem se vse Ž gibal med tlačanom, ki prosi, sicer ne bi ostal pri Žu, in Revarjem, ki spodkopuje Refe oblast; zato me je ta oblast - Ptja - izmenično tepla-preganjala in dopuščala. (A nisem bil ne tlačan ne Revar; iskal-izdeloval sem vmesno pot.) S Pučem itn. skupaj smo se 1958 močno spopadli s Ptjo, odredila mi je leto in pol trajajočo preiskavo zaradi suma sovražne propagande. Okrog leta 1947 sem popuščal Ptji, sprejela me je v SKOJ. Popuščal sem ji leta 1956, imenovala me je za asistenta na FF. V 70-ih letih se ji nisem hotel več podrediti, skoraj izolirala me je. Gordol. Ko sem prejšnji teden sporočil ministrici za Kulo, da umikam Prijavo za subvencijo **RSD**, sem se spet suvereniziral; oz. že dozdej sem bil močno SAPO, a nikoli dovolj. Takšna Prijava je zmerom prošnja. Tistega, ki ti jo odobrava, priznaš za Gosa. Dž tako naredi, da si od nje - od milosti tistih, ki ti dajo ali odklonijo subvencijo - odvisen; da ti to čutiti. Ujame te v past, reducira na hlapca.

Res so razlike med stopnjami neSve, ali si na Golem otoku ali v DaSlji; ali zoper svojo voljo hvališ oblast, ker te je nravno strla, končna lsmena v **SAnt**, tudi končni Bernard v **Aferi**, ali pa si do oblasti Krit. Danes ti ni nič hudega, če si Krit do Liboblasti; NoRi daje MzK več kot svojim pristašem, kot recimo Re(viji)-20(00), vsaj lani je bilo tako; PePKo mi je to sporočil kot dokaz Neg narave Daoblasti. Danes je težje biti Krit do obeh igravcev v LD, do pozicije in opozicije, kajti obe sta Strno Id-isto; pisati se ju da kot (J)Elka: (o)pozicija; tako sem že pisal: (kontra)revolucija. Pa še takšna drža sploh ni nevarna, morda je finančno težja, a danes se da spretneemu tudi Dgč preživeti. Je pa težka Morpsihološko. Kajti ne biti v dani DabDbi pomeni biti z gledišča IdMa nikjer, v nič. Jaz menim, da sem v MePu, ki je tudi nič, a je še bolj odprtina v Dt. Kdor ni v VerDč, ne veruje, da je ta MeP kaj drugega kot stopnja do nič, torej padec v AD. Zato si Šel, Janč, Graf ipd. ne upajo izstopiti iz Dbe.

Spet vidimo, kako Raz sta obe drži-modela: boj za Dbjavnost in izstop iz Dbjavnosti. Z vidika Dbjavnosti je ukvarjanje s SD-30 tratenje časa, ne daje perspektivnih modelov. Vendar vidim sam v vsaki točki, pa naj se zdi še tako nezanimiva, Pot za kaj primernega. Ravno Krit analiza Dbjavnosti mi odkriva, kako odvečen je danes boj za Db javnost, točneje, kako je potreben, dokler vladata FKČ in KomPtja, a kako SSL je, ko pride do Rad Sv Dbjavnosti. Šele takšna Tem analiza Dbjavnosti in SD-30, ta ima več pla(s)ti-vidikov, mi - DgAnlnu - omogoča jasno perspektivo: IsDt.

Naključna zamenjava priimkov Trdina s Trpin, ki se je primerila v **VsD ZZ**, podčrta bistveno razliko med prosivcem in SAPO. Iz mojega Karja je razvidno, da tudi SAPO, če je razumljena kot VojHerEDč (AgrEkd ali MonOžld), ne zadošča, oz. celo zavaja (v KrimHere, tj. v Rdeče komisarke in Maščevalke). VojMonSAPO je le pogojen pojem, je PsSAPO, saj izvaja vrednote Kola, SAKOe (Prola, Nara). PriPra SAPO je šele BSAPOEV, tj. SAPO, ki biva - Ponot in prakticira - več € in več V; ki torej Strno ni Monintegralistična osebnost, kakršno hoče-konstruira NKNM (dr. Snaj v **LjDa**), Eroika (**LTugo**), NOBD (Špelca v **BSSvetu**).

Žit ne igra-živi več EV; le navidez, analogno kot Jern in Kiva. Pri vseh teh je ena V le maska-sredstvo, da se uveljavi edina prava EV, ki je bit-Ožld; Prelesnik v **Vodi**, Dren v **Krapih**. Vse Dgč je v BSAPOEV. Tu gre za potovanje skoz več - tudi v času si sledečih - € in V. Za nenehno sprotno in naknadno ARF-AK preverjanje bivane in absolvirane EV. Ščuka avtorefleksira sebe kot Žursta, ki je bil Grozdov hlapec, **Blagor**, Mlakar sebe, dokler je bil Polik, ujet v tekmo, kdo bo zmagal v prizadevanju za oblast, **Duše**. SAnt razmišlja o tem, kako pomanjkljiva je bila, dokler je bila na dvoru, pokorna običajem in oblasti-kralju-Kreonu; isto počne Paž v **SAnt**. Nekateri pa ne zmorejo ARF-AKe, recimo Ismena. Najprej retorizira, igra Hero, nato pa, ko pride do MeP EkP preizkušnje in je ne vzdrži, preide v Sš do tistih, ki so preizkušnjo vzdržali. Vzdržal jo je tudi Simon, a kot MonTotPld. SAnt gre dlje in šele v pravo: na osnovi ARF najde stik z VerDč in IsDt. Nič podobnega ni v likih BrinŽit, JernKiva.

AMg kaže like, ki so vsak mnogoterost EV; a v AMg izgubijo ti liki Noto, dušo, vest, vrednote, napetost v sebi, razen napetosti med željo (Karn tipa, pohlepa po imidžu, oboje je Tip za Šela in Janča) in neostvaritvijo želje. To je banalna, malovredna napetost, to je le Psduševnost; Fild jo podaja naveliko, glej **Psiho**, **Vesolja dom**, **Župnika**. Tudi MatZupu se ne posreči; bil je blizu pravi poti (v **Vladimirju**), a ni vzdržal; v **Pistu** in **Hodu** je našel igro več EV. Pristal je na manipulacijskost, ker je ugotovil, da edino ta prinaša na trgu PMLD uspeh.

Čla, ki je bil PV v visoki službi Taoblasti, pa se je MV - ponavadi na Narosnovi - odločil za OF, uprizarja Boris A. Novak v **Vojakih** kot Varga. Ptja je MV sprejemala celo nravno vprašljive ljudi, kot je Voltov brat Oton, glej Pirčeve **Ljudi v potresu**, če jih je potrebovala. Ni se bala, da bi ji škodili, vedela je, da jih popolnoma obvlada.

- KasO: Nekaj opomb o Žurstih in Polikih.

V Delu, od časa do časa kupujem to MO, piše neki Janez (Sedmil!) Rogelj o Mitji Vošnjaku. Je to Rogelj, ki je kupil hišo v Avberu, a je bolj redko v nji? Čeprav ima v vasi že deset in več let vikend, še nisva govorila; je to kak omen? Znanka mi ga je opisala kot nekdanjega trdolinijskega oznovca v Slovenski izseljenski matici, temu jedru udbaštva in PPP. Morda pa je napisal notico kak drugi Rogelj, rogonj in rogačev se ne manjka, edini med njimi, ki ga je kaj v hlačah, je ideolog

maskularnosti Rugelj, etimološko (je tako, mojster Top?) spačeni Rogelj. Ne rogljiček, ampak nekdo ali nekaj, ki-kar roka.

V notici skuša Rog(elj) povrniti dobro ime pokojnemu Mitji Vošnjaku, nekakšnemu pisatelju, bil je tudi v vodstvu DSP. Naslov notice je: **Mitja Vošnjak ni bil za katarzo v Matici**. O katarzi govorim tudi v pričujoči **GoDo**. V Rogovi zvezi naj bi pomenila, da bi se morali oznovci - po prepričanju DSD - opravičiti za svoja nemarna dejanja; o kaki ARF ni govora ne pri DSD ne pri rogljevcih, DgČeta pa ve, da je ARF brez ARF samoponiževanje, hlapčevski Morzlom. Polik Voš(njak), prapranečak velikega Jožeta Voš(njak)a, je bil vse mogoče, tudi - slab - Umtk, diplomat (veleposlanik Juge v Avstriji), nazadnje soustanovitelj obnovljenega Rotary-kluba v Slji. Tip: oznovci in plejboji v istih osebah.

Notica je bila napisana, da bi Žurst Rog popravil nek netočen podatek; najbrž je kdo kje širil, da je bil Voš za katarzo (AD) v Izselski matici. Notica pokaže bistvo SZura: ko gre za obrambo naših interesov, NSSi, je treba navajati prave-točne podatke; ko pa gre za karkoli drugega, lahko potvarjamo. Posebno, če s potvorbo še utrjujemo veličino kake (Ps)karizmatične Osi, kakršna je bila MitVoš.

Na kaj mislim konkretno? Zadnji stavek rogljanja-regljanja v notici slóve: »Mitja Vošnjak je tudi ustanovitelj mladinske revije Mladina, ki izhaja še danes.« Tu sem se zamislil. Je bila Mladina res mladinska »revija«? Je tednik revija? Ne pomeni izraz revija časopis, v katerem se objavljajo tehtnejši Kulprispevki, ne pa dnevne aktualnosti? Z oznako »mladinska revija« K-da je Rog namignil, da je MitVoš ustanavljal Mladinsko revijo, mesečnik za Lito-Kulo. NDM in večkrat sem opisoval zadevo okrog nastanka Mladinske revije. Ustanovili smo jo mi štirje, Tit, Priž, Dine in jaz, poleti 1945. Da pa bi imela v nji Ptja oblast in nadzor, je v njen uredniški odbor delegirala še nekaj ideologov-Umtkov; med njimi sta bila posebej aktivna Peter Levec (kasneje Desnec, član Pod lipo spravljenih) in Sergej Voš(njak), brat blagopokojnega MitVoša; vse, kar smo ustvarjanci predlagali, sta blokirala. Na vsake tri stavke se je Lelec obrnil na SergVoša in ga retorično vprašal: Kaj ne da, Sergej? Ta pa je globokoumno pokimal; imel je pomemben obraz, videz obraza je bil vse, kar je bilo na Sergeju pomembnega. SergVoš je pokopaval, ne ustanavljal Mladinsko revijo. Brata sta bila Ideapar PriPra Stl ideologov in praktikov. Vsekakor pri ustanavljanju Mladinske revije MitVoša ni bilo zraven.

Pravkar sem gledal jutranjo ponovitev sinočnih Odmevov na TeVe; čakal sem na Alo, da popijeva skupaj jutranji napitek, ona zeleni čaj, jaz Pskavo (homeopat dr. Hribernik mi je prepovedal pravo kavo, zato sem padel na surogat). Straaašna Janja Kuren-Kurec je spraševala še straaašnejšega Primoža Štrbendljna-Štrbunk-Štrcla o bližnjevzhodni krizi. Štrb zgleda, kot je MOč kot 20-letnik: fanatičen, ozek, ostre oči, samoprepričanost, grooozen Čl! Čudežna DaSlja, ki omogočaš, da so takšni eksemplarji obsojeni na načelovanje maloštevilnim sektam; PV jih je DbZg potisnila v osrednji tok dogajanja, nastal je StlKom, danes so to zagrizeni - najbrž duševno poškodovani - posebneži, ki so sicer na eni strani povsem KonvM(išljenja), a ga tako radikalizirajo v ČB EDč, da postane butasto. Štrb je znan kot mirovnik, zelenaš, ideolog ta zmešane Pasje matere Hudabivške.

Tu pa je razlika med MOčem in Štrpcem: Štrb je že Ponot KaKija, zanj je resnica, kar ustreza njegovi NSSi, ne dejstva. Ob preganjanju psov je javno - pred TeVe kamerami - trdil, da so čete farmaKovača ubile nekaj psov, jih pobile s palicami itn. Trditev se je skazala kot navadna laž, enako kot trditev slavnih celjskih dohtarjev o - sicer močno nesimpatičnem - fakinu (omen est nomen), da je grozil s pištolo. Danes lahko reče vsakdo vse, kar hoče. Tudi jaz. A jaz le v **RSD**,

pa še se potrudim, da bi navajal dejstva; če jih ne poznam, pa povem, da zadevo domnevam. Zdravniki niso več Etljudje, ampak Tip PohlPlde, branivci zelenega okolja, ki so zdravilci zemlje, pa so sploh šeme in drugorazredni diletanti, ki učijo Etinstrumentalizem.

Pričakoval sem, da bo Kurnova ravnala s Štrbcem, kot ravna z ostalimi; a je bila z njim vsa sladka, govoril ji je po duši. Ostalih ne sprašuje; zaslišuje jih. Stil, katerega je posebno vešč Vovovnik ali kako se že piše Žurst s Kärntnerlanda, se je uveljavil tako rekoč pri vseh, pri Vonti-Bonti, Kerčmarici itn.; kar tekmujejo, katera babuza (Že še bolj od Mo) bo igrala bolj PriPra vlogo PoV oznovca-oznovke. Ministre ponižujejo, prekinjajo njihove odgovore, jim postavljajo kompromitanta, Zanič vprašanja, se sploh obnašajo kot Uče iz FDbe. Najbrž Poliki to zaslužijo, a rezultat takšnega početja je Rad razsutje sleherne avtoritete, dvig na površje lumdna. Kurnova in njej podobne se pred kamerami našmirajo, namažejo jih slikopleskvizažistke, da bi skrile mrtvaške obraze teh danes najvišjih Mornadzornic v SDbJavi. Tako nekoliko ublažijo vtis, da gre za zasliševanje na Pol policijski postaji. PPP je bila vsaj nekako odgovorna: pred Zgo. Žursti niso; kot Ptja se delajo, kot da so v službi ljudi, dejansko pa je njihov namen le nalet na prvo žogo, vzbujanje privoščljivosti; Lumljud je srečen, da kdo v njegovem imenu ponižuje strokovnjake, Inco. Morda se godi strokovnjakom in Inci prav, da jih Žurstke obmetavajo z drekom in teptajo z nogami. Vsi skupaj, Poliki in Žursti, spodkopavajo SDb. Ne delujejo v smeri utrjevanja SSS, kot je primerno za LD, ampak v smeri balkanizacije. Gre za Srbfenomen, ki ga danes posebej močno Posn Hrška, vse bolj pa tudi ŽurSlja. Menim, da so danes Žursti najbolj Neg sloj v SDbi. Njihova praksa pomeni konec Kule, ki se je začela z NKNMešem, s ČD.

Še o Štrcljnu. Celo ekvidistanca, ki jo skuša gojiti EU (ZahEva) do odnosa Izrael-Arabci, je zanj napačna. Popolnoma je na strani Arabarjev, Jude dela v duhu Demonace za hudiče. Še enkrat hvalospev DaSlcem: naj še tako uživajo nad obnašanjem nemarne Kurenke, njenih in Štrcljnovih - ultraDe in Ultrale - ne volijo. Med Mermalom-Zidarjem-Leničem na eni strani in omenjenimi DeLe škodljivci (DeLe Jelinčič bi jim rekel: mrčes) je po mojem izredna razlika. Kplsti so PohlPlde, egoisti, AMor akterji, a obenem uravnavajo SDb tja, kamor edino kot ObDb more iti: v nadvlado Kapa, celo nadNacKapa, GlobKapa, medtem ko se sektaši - žal tudi ti, ubožec PePKol - trudijo, kako bi Sljo vrnili v FD, seveda pod masko kar najbolj ropotajočih velikih vrednot. Vendar je ne bodo vrnili tja, ampak jo le razkrajajo. Kurenko in njene bi pobesil po plankah Zvezde, kiklo čez glavo, z nogami navzgor; kak teden naj bi tam visele, morda pa bi jih srečala pamet. Štrceljne pa bi poslal v Palestino kot člane Brigad mučenikov. Bi se Štrb res razstrelil v kakem baru Haife? Ali pa mu bolj paše, da moralizira iz varne oddaljenosti kot moj ponesrečeni sinček Hanzelj alias Varuh lačnih in krepajočih?

Upam, da bo umni bravec - Dgč bravec **RSD** ne bo nikoli imela - takoj razumel moj namen in stil. Kot - tudi - ludist si jemljem isto pravico kot nekdanji Šalamun, ko je napisal pesmico: **Zakaj sem fašist?** Kurnbab seveda ne bi zares obesil, le retorično, kot ne odrekam PePKu pravice na Fuk, kar naj udeluje sladko ženičico! Hočem pokazati resnico Ideace in Demonace: z zavestno izbiro neSpoDo besednjaka. Če kdo, sem jaz blag, nikomur škodujoč, zadržan preostanek PV MMA. Najrajši berem **Prigode gospoda Kozamurnika**.

Preden sva se z Alo odpravila na izlet, tokrat je bil najin cilj »vzpon« na Trstelj, zlahka sem ga opravil, medtem ko nekaj let nazaj nisem zmogel premagati te strmine, sem ujel na TeVe nastop treh Pe(sni)kov, Dekleve, Iva Svetine in Borisa A.

Novaka. Gledal-poslušal sem jih nekaj minut in z grozo prenos izklopil. Zakaj z grozo?

Trojka tekmuje s Štirimi Peki, avtorji **Pesmi štirih**. (K trojki sodi tudi Grafenauer, a ker letos ni izdal zbirke, tokrat na TeVe ni nastopil.) Seveda nima nobenih šans, da bi premagala PavZlca in Menarta, poskuša pa. Štirje so NarZabglasba, njihove zbirke bi lahko prodajali po trafikah, trojka pa je sad in temelj (naj)višje Kule. Grupici imata vsaka svojo nalogo: štirka krepi SNar kot SNL, trojka (zmerom mislim zraven tudi Grafa) pa hoče SND nadgraditi, v duhu THa, tudi Urba. Četverka se sklicuje na dede, na rodno deželo (Kras-Primorsko, Dolenjsko, rojeni so v provinci, le Menart v Lji, a kot subprivilegiran otrok šivilje), medtem ko je trojka doma iz Lje, IvSvetov in BNakov oče sta bila visoka Prt-Ptj funkcionarja, v vrhu oblasti; Dekl(ev)a je nečak Peka Široka. Že njihov Dbpedigre jih je določal za višji namen, ne za članstvo v Slakovem triu. Vsi so bili Pirčevi učenci, vsi so mojstra razumeli kot THUrb: kot karizmatično Os, kot Maga, ki utemeljuje novo Slov.

To novo Slov je St bit itn., NDM. Je krepitev Slova v smer Ncl-Ncza, obenem pa njegova poglobitev v svet-kozmos; ne, kot je Tip za RUH-UH: planetarizacija-globalizacija-univerzalizacija; ampak kozmizacija-ontologizacija, zvesto po Strniši in Heiddu. Smer, ki sem jo odkril pri Heiddu sredi 50-ih let, se mi je tedaj zdela obetavna, v 60-ih letih sem do nje že zavzel Krit stališče, v drugi polovici 80-ih let pa mi je postalo jasno - spremljal sem razvoj in eskalacijo zamisli v SDbKuli -, da je povsem napačna; da je ReFe, RePS, celo Refz. Ugotovil sem, da je prišlo do spoja KlasTrad SHKI in Heidnorovcev, kajti obe skupini sta se zavedeli, da se jima v PMLD napoveduje mrk-erk. PMLD ne potrebuje več NarVodljev, niti MagStkarizmatikov, zanjo odloča o poziciji vsakogar le uspeh na trgu. Četverica se je rešila, ker je bila K-Slaki ali Avseniki.

Trojka pa terja od bravcev višjo izobrazbo, ob tem tudi Dbo, ki naj bi jo vodili Magi; in to je Fz. Ker Fz v DaSlji ni uspel (bil je temu blizu, a ni šlo), je postala Maga le ena od platform Pos grup v PMLD, ne izbira je večinski plebs, kot izbira NarZabmuziko četverke. Ob tej se je zares vsesplošno - kot Narljud trend-moda - uveljavila le tista pozicija, ki je sledila Pankrtom oz. tržno omiljeni sintezi Pankrtov in PavZlca; ogabna zmes, v sebi povsem nekonsistentna, a učinkovita, Jani Kovačič, Prdin, Smolar itn. Cuker z Iro. Fuk z materjo. Bledozeleni onanist Rustja + Marko Breclj.

Vse bolj sem Krit do vseh omenjenih smeri in zmesi. Podpiram Svet(ovni)Kap (globalizacijo itn.) in PMLD, kajti le ta smer sili dilemo v skrajnost, v Alto: ali smisel ali nič, ali Dt ali Id. Kar počne DaKlasKula, s THUrb Mago vred, je zadrževanje sveta, kakršen je (bil), zaviranje eksplikacije problema, je le olajševanje, s tem pa isto, kar počne KC: odločitev za varnost namesto za Sv. LDPM je zmožna dati le Svo; jaz jo dopolnujem z IsDti.

Trojka je Tip primer Ava, medtem ko izraža četverka Kldo. Trojka je izgubila svet, opeva - konstruira - Simsvet; Dv arhemodel. Dekl(ev)a je v oddaji na TV začel z zen budizmom, njegova prva zbirka so bili haiku verzi, **MushiMushi**; nadaljeval je z zagovorom cirkularnega mišljenja, trdil, da se Ž samo obnavlja-regenerira itn., sami desetletja znani stereotipi, NDM. IvSvet(ina) ga je dopolnil z indijsko-tibetansko modrostjo, cepljeno na ultraničejanski esteticizem: EkzVit(alizem), na slavospev brezbrežnemu Žu, ki ga Dekla prav tako obožuje, le da ga bolj filozofsko zaglobokoumi, s citati Anaksimandra ipd. BNak je dodal ReFe; on se je vrnil k provansalski trubadurski liriki, čeprav je bil prej tudi ludvitalist in slavilec Ža.

Vsi trije so se eksplicirali kot Magideologi StŽa; Dekla je klepetal o Preti, ko je bilo še vse St in so bili bogovi z ljudmi prijazni. IvSvet obuja ta Stsvet v Psmističnem čutenju žive Nve, BNak od vseh treh zadevo najbolj Ponot, s tem da jo personalizira-erotizira v ErS omamo. Pokaže, kje je njen vir in oporišče: v Pvt razmerju.

Kot še nikdar sem začutil prazen napor, nujno neuspešnost projekta trojke, da bi se postavila na čelo SlovaČla in mu dala smisel. Kar oznanjajo, ni smisel, ampak Pvtkonstrukti Mage, ki naj bi ljudi Fasc z velikimi (lepimi, razkošnimi, duhovitimi, mogočnimi, paradoksalnimi, slastnimi, vznemirljivimi) besedami: z retoriko. Medtem ko se je DaSDb večinsko odločila za stvarnost, tj. za eno od R-razlag (RR) stvarnosti; njen generalni ekvivalent sta Kap (seveda mali Kap, v svetovnem pomenu drobiž) in imidž, ki ga določa vsakodnevno trg, njegova topopops lestvica. Tudi trojka je za imidž (tudi za denar), a ta imidž ne bi smel biti odvisen od trga, od borze, od ponudbe-povpraševanja; na tem terenu jo zmerom nese četverka harmonikašev in pevcev popevk. Trojka veruje v Vebitno vrednost imidža kot PraPri Resnice sveta, ki je trajna. Izraža jo tip poezije, kakršen je njen, ne pa ljudPopKula. Izražajo jo rekla najgloblje in najbolj sofisticiranega kova. Gre za izbrance-elitiste, ki pesnijo iz skrivnosti ezoterizma, ne iz ljudNar duše(vnosti). (Pretiravam; s trojko ni tako hudo. Zmerjam iz ljubezenske jeze.)

Da je PSt trojnine Umeti Av, sem se zavedel še posebej ob tem, ko sem uvidel, da to, kar upesnjujejo, ni več samogovor kot izpoved, tako je bilo še pri Zajcu, ampak samogovor, ki se vrti v krogu. Kar sporočajo, nehuje biti EkP izpoved, postaja štancanje stereotipov, dejansko KonvSpS Žur, seveda Žur na najvišji ravni, a kljub vsemu Žur. Ni naključje, da je bil Dekla dolga leta Žurst, je še, na TeVe. Tudi IvSvet je bil Žurst na TeVe, obenem dramaturg v Gledu, enako kot BNak. BNak je bil založnik, enako kot Graf. (Meni in moji Dni je naredil BNak kot založnik veliko uslug, hvala mu.) BNak je tudi zelo rad Preds Raz društev, združenj, javnih Kolov. Vsi so do vratu potopljene v D(a)bŽ. Kako naj bi izstopili iz DbJavi, kakor sem jim predlagal, vsaj BNaku in IvSvetu, s katerima sem do nedavnega vzdrževal PriSo stik? Hočejo biti, kot Šel itn., znotraj in zunaj, babca in dec, kritiki Dbe in njeni - vsaj duhovni - Vodje. Ostajajo na THM-krogu.

Trojka še bolj kot četverka dokazuje, da je KlasTradKula mrtva, neobnovljiva, regres. Ne le regres na Is KršKulde v **BSih**, to je KatDe Rca. Ampak enako regres na Stbit, na St jezik in St mišljenje. Pesnjenje trojke je teater, sprenevedanje, preobračanje kozolcev na odru, kar se je že kdaj zgodilo Kitajcem, ker niso našli izhoda iz konfucijanskega ravnotežja veselja in so vse sformalizirali; a Kitajci so dosegli tako rekoč Abs formo, medtem ko je trojka v primerjavi z njimi vendarle **Matajev** Matija, kadar pleše pas de deux.

Naj se trojki posmehujem tako, da tudi njihove priimke pačim? Da je IvSvet Sv(et)ina, Niko Pij(ani) Graf ali Grofov (b)auer, Novak Rovtar, ker pomeni trebljenje gozda ali novina rovtar? Takšno pačenje je kot Ira zdravilno, vendar ne pomaga. Trojka je delala na TeVe vtis PsAbs samozaverovanosti, bila je Ideaca-KAv. To je Pvtz, od razmerja dveh, BNak, do razmerij v Dbi, Graf.

V teh kratkih minutah, ko sem bil sposoben zreti te samovšečne Peke, poslušati njihovo neokusno Pvt medsebojno hvalo, sem še jasneje uvidel, kakšno ogromno uslugo mi je pred poldrugim desetletjem storil TH, ko mi je kot AnInu »pobral« liriko. Lirika Strno - žanrsko - vodi v Av, recimo v PAv, proza v KAv, medtem ko ima le drama(tika) - oz. proza in lirika, kolikor je v njiju močen moment dramedramatičnosti - možnost za izstop iz Ava. Drama je kot Stra in žanr (kot FSt in PSt)

spor, Dia, polemika, dilema(tika). S tem Strno nujno zmerom pokaže na nasprotno stran. Le Pogov(orni)Dč, ki se razvija v RazcDč - ta je Tip dramska figura - se lahko skoz RazcDč približa Dti, pač kot IsDč.

Res sem se Not vživljal tudi v liriko; TH ne, TH jo je ideologiziral od zunaj, seveda magiziral, od teze o Nvnem lirizmu naprej. (Nv-lirizem je Rca Vita, je artifikacija-estetizacija Nve.) A drama vse Dgč omogoči vstop Anlna v Raz EV, ki so dramski liki, dramske situacije in teze, ki jih zastopajo liki. Šele popolna posvetitev SD(ramatiki) kot predmetu moje Zni mi je omogočila, da sem lahko izživel vse, kar je v meni - zame - bistveno: noro ljezen do Slova, do Kule, do Jezika, do sveta, obenem pa sprotno ARF-AK vsega, Not prehajanje skoz vse stopnje THM-kroga, tudi Iro, AD, SZ, Fz in Kom, Lud in cinizem, Bar in estetizem. SD uprizarja-eksplicira vse te stopnje. Odpre pa se le tistemu, ki jo zna brati s Ponot ljeznijo (Charisom, z LdDr); do tistih, ki jo obravnavajo od zunaj, pa naj je to mag TH ali Konvtežak Zadr ali Polik Stres, ostaja zaprta.

Pričujoča knjiga **GoDo** je paradigmatičen primer DgAnlnovega Not vživljanja v ARF-procese Pos likov in PSt(ruktur). Menda še nikdar nisem prišel tako NejDam v svoji MetAksi, kot v **GoDo**. Trojka govori o Ve-bitu, o VS, o Relnk, trudi se, da bi upesnila najtrdnjši in najlepši temelj Člsveta, jaz pa v **GoDo** ravno skoz govedo in dolino (trojka stoji na najvišji višini-vzpetini) detektiram dogajanje srečevanja Čla z Dto, odkrivam-artikuliram na ES način Zgo smisla.

Obe zbirki, ki ju poznam, BNakovo **Žarenje** in IvSvetovo **Oblak in gora**, sta res lepi; ko sem ju bral, sem estetsko užival. Notltn sem se tudi z obema PStdržama zbirk in njunih avtorjev, tudi z ErS Pvt tipa, s slastjo utapljanja vsega v spermo. Lirikoma, ki sta mi zbirki poslala, oba z naklonjenim Intposvetilom, sem odgovoril v tem duhu pohvale; pri njej vztrajam. A to je ena raven zadeve; drugo sem izrazil v tem delu KasO. Naj smo bili še takšni PriSo, resnica mi je več od Prila. Vendar nočem teh dveh zdaj že bivših PriSo javno spodnašati, kot sem poskušal THUrba ipd., seveda zaman, moja Krita je ostajala znotraj **RSD**; tedaj je bila **RSD** še dostopna Javi. Zdaj ni več. Kar zapisujem o BNaku-IvSvetu, ostaja nevidno očem KulJavi. Torej ju ne izdajam kot Prilov, čeprav sem obema sporočil, da sta glede na njuno ravnanje v Dbi zame postala MBP. Da smo lahko le še znanci. Da se z njunim Žem v SDbi ne strinjam. IvSvet to mojo Krito razume, nekako jo tolerira, BNak verjetno ne; BNak je do nerazumnosti Rad PvtPavst. Ali si Tot z njim, ali te prečrta; ne dopušča niti za ščepec Krite.

Ob tem pa moje razmerje do njunih dram ostaja, kakršno je že ves čas; visoko jih cenim. BNakova prva drama **Vojaki zgodovine** je bila še Zun(anja), ni se mu še posrečilo lastne Dne zajeti-napolniti z lirsko strastjo, s katero je prežl svoj odnos z belgijsko damo. Korak naprej je pomenila druga drama **Hiša iz kart**; je bravurozno Lud gibčna, a ga je peljala v DvSim derealizacijo. Ker se je ustrašil brezdna nič, v katero je lezel, se je preokrenil h **Kasandri**, k PervErS razmerju kot nemogočem, Tragusodnem. V njem je podal resnico Ideace, ki jo upesnjuje v **Albi** in **Žarenju**. V teh dveh zbirkah je ideolog, v **Kasandri** sooča več nasprotujočih si gledišč (EkP izkustev), ki Ideaco ohranjajo le na eni ravni, na drugi pa jo problematizirajo. V **Kasandri** je kljub želji po Ideaci odkrival HKD realni svet (želj, strasti, SSL, Mašča, usode, tudi zle Dbe); s tem se je ognil Avu. **Kasandre** se bom lotil prav kmalu z ES analizo.

IvSvet pa je sploh velik dramatik, sodi v vrh SPD. O njegovih dramah sem že pisal in še bom, predvsem o **Ojdiu v Korintu**, ki je pendant **Kasandre**. Se pa

vidi, kako tudi IvSveta premaguje Av; zadnja njegova drama **O svitu zlo** je že prehod od EDč-RazcDč v PAvPldo. V nji je še EkP krik izpovedi ranjenega Čla (mladeniča lautréamonta), a se že izgublja v poplavi besed, ki nadomeščajo Vit(alizem).

Dekla mi je bil zmerom nasproten, celo sovražen; nisva imela bližjih odnosov. Napisal je le eno resno dramo, **Vonj po mrtvecih**, sredi 80-ih let; škoda, da tedaj ni bila uprizorjena, predlagal sem jo za uprizoritev. Je duhovita parodija na JLA, morda na vsako vojsko. A kot da nima zveze z Deklovo liriko.

Čeprav mi je težko, celo hudo, si ne morem pomagati; moral sem zapisati te grenke besede o liriki MBP, kajti omenjena trojka je prav zgled Lite in držē, ki jo že nekaj časa ostro kritiziram; imam jo za zavajanje stran od Dtresnice.

2

Danes sem v podobnem položaju kot 1996, zato tudi v podobnem razmerju do PV pojavov-sistema. Med 1996 in 2003 sem morda še stopnjeval Krito DSD, danes bolj Krito DSL (AnGloba itn.), v osnovi pa sem Krit razpoložen do obeh plati, obe sodita v lDb, s tem v lM-lDb. Motivira me raziskovanje tega, kar je zadaj za ZgDbo - torej lM -, manj pa sami Db pojavi, naj so le ali De. Moram se jih analitično lotevati, kajti TS in bivanje je sestavljeno iz ES pojavov, vendar ne smem pri njih (za)ostati. Posebej nevarno je, če zaostane Anln pri Poli.

Pravkar sem po pošti dobil knjižico, izdala jo je Nova slovenska zaveza, v kateri ta RadPolopcija poziva prejemnike, naj se odzovejo na vsebino knjižice, da so to dolžni storiti. Knjižico sem pregledal, vse znano, isti AnK slog iz MV, iz Javornikovega Slovenskega doma, hujškaški, pristranski, samoumeven. Pomislil sem, da bi pisal St Justinu, mu povedal svoje stališče, a najbrž ne bom. (KasO: nisem mu.) Sem mu že enkrat, ni odgovoril. Rekel bi mu, da imajo v marsičem prav, ko kritizirajo Zamol na strani Ptje; Zamol MV in PoV dogodkov. Gre namreč za **Enciklopedijo Slovenije**, ki je napisana enostransko, kar ni čudno, vodili so jo sami Tip ljudje oblasti, Marjan Javornik itn. A kaj, ko so publikacije DSD Strno iste kot Ptjske; enako Zamol, le da one svojega Sža, Ptja oz. njeni dediči - DSL - svojega. DSD ideologom gre še manj za RazReše, ampak kar naprej dokazujejo, da so imeli prav oni in še imajo, da se jim mora le opravičiti, da spadajo oni na oblast itn. To je UtPol namen v bitki-boju za oblast, kjer je resnica povsem instrumentalizirana. Kaj naj počnem tu zraven?

DSL se je veliko naučila od KC, postala zgledna Hina, ker ima pač oblast, medtem ko DSD histerično vpije, ker je na kahli. A njen moralizem je prazna retorika. Že moj PvtPer primer zadošča, da bi navedel StJustu 100 primerov Zamola. Če bi upošteval še druge, bi šlo lahko dokumentiranje v (sto)tisoče. Kolikokrat sem že navajal podatke-dejstva, pa? Nobenega Dia; vse sama propaganda, a Pol neuspešna. Oboji se mi gabijo, oboji temeljijo na Zamolu-Prikru tega, kar oboji so: AgrEkzKlde kot Utinteresi. Z nobenim od njiju ne morem vzpostaviti pogovora o lSDti, ker nobeden niti ne čuti, za kaj gre. Le izgubljal bi čas, le ponavljal bi se. Naj delam naprej **RSD**. Moje stališče je vidno iz **KZZ** in **KhK**.

Z analizo predvojnne KC (PVKC) sem po 1996 ne le nadaljeval; stopnjeval sem jo. Od tedaj sem napisal na desetine ES podrobnih razprav o SD s témo KC, pa naj gre za Le-SD ali za De-SD. Naj omenim le nekatere obravnavane drame: **Junaške Blejke, Tarbula, TKriž, Pravica se je izkazala, Tri sestre, Cigan-čarovnik, Zasad, Krvava Španija, Blažena mati Hema, Igra o antikristu, Igra o gospostvu sveta, Slepa grofična, Adam Ravbar, Grof in opat, Slomšekovo rojstvo** itn. Navajam le KMg - ReFe - drame. HMg dram, ki so Krit do KC, je še več.

Prav to, kar terjam v **KZZ**, sem storil v zadnjem petletju v zadostni - ES obilni - meri; tudi s podrobno analizo SardD, **Neste, Ženina iz Nazareta, Petih modrih devic, Skrivne zaroke, Selskega angela**. Rezultat, ki sem ga dobil, za KMg-ReFe ni ugoden. KatDSD, ki razpošilja naokrog propagandne brošure, naj bi si vzela raje čas in potrpljenje za analizo KMg SD; to bi bilo zanimivo, Zn(anstveno) pomembno, izvirno. Žal se to udom SKS ne ljubi, za kaj takega je treba imeti znanje, motiviranost, ljezen do RazReše; Pol boj za oblast, Sš in Mašč do zmagovalcev ne zadoščajo. Niti lastne SPED niso pripravljeni analizirati. Leni so, neumni in zgrešeno usmerjeni. Leta 1996 sem bil v izražanju še SpoDo, danes nisem več; v zadnjih letih sem spoznal, kako v temelju - Strno - napačen je TS, s KC vred. Analizirati skušam nepristransko; SardD, KrekD, DebevčevD itn. sem najbrž prvi na Slskem - v SIz - pozorno (pre)bral. In ne z namenom, da jo Zanič in odklonim. A če-ko naletim na skrajno neprimernost, kako naj reagiram? Do Capita in Gabra imam ekvidistanco. Oba odklanjam.

V **KZZ** problematiziram možnost ekvidistance in nevtralizma. Imam prav in ne. Res sem zmerom znova EkP angažiran, a bistveno je, da ne za mesto v oblasti, za Utinteres neke grupe, ki bi ji pripadal. Nobeni ne pripadam (več), bil sem v Le in De gibanju, v SKOJU in KC, poznam ju od znotraj. Grem skoznju, enkrat z obrambo, drugič z napadom, a oboje z namenom, da bi si z EkP strastjo omogočil globlji uvid v predmet, ki je K-PO, ne pa mrtva reč-funkcija kot za SrKosa, ne nekaj, primerno predvsem za manipulacijo. NDM.

Vprašanja, ki jih zastavljam v **KZZ**, so pomembna: Zakaj ena stališča-gibanja uspejo, druga ne? Koliko velja pravna upravičenost določenega stališča? Kako detektirati-določiti navzočnost Boga, tj. UnBDra, ne fiksnega ldboga? Na ta vprašanja odgovarjam NDM; v celotni **RSD**.

Seznam, ki so jih kleriki vodili o ljudeh, kolikokrat so šli ti k spovedi in obhajilu itn., so bili osnova za sezname, ki jih je nato Ptja vodila o pokorščini ljudi. (V KC seznamih je vir-vzor za tim. »Lajovčeve« sezname OZNE.) Strno je stvar ista, čeprav je Ptja Barpretiravala. A če ima KC isto Stro, je le vprašanje Zun okolja, kdaj bo to Stro razvila do enakih skrajnih mej, kot jo je Ptja. To se je zgodilo v Španiji z zmago DReve.

Ustrezno zavrnem formalistično UZn, utemeljim vsebinski pristop k SD, še posebej k dramam MaPSt SoCHuma, h **KraMcem**.

V **KZZ** razvijam svojo MetAkso, Fijo-Tijo. Ker sem vse to v naslednjih letih še daleč bolj HKD in poglobljeno artikuliral, NTM ni potrebe, da bi zadevo dodatno komentiral. Se pa z rečenim strinjam, le da je še v nemalo rudimentarni obliki; a pot je (bila) prava.

Danes ne pišem več OK, ker se ne zavzemam več za NKC; 1996 sem se še zavzemal, a se ob tem že poslavljaj od Krša.

Liki Učov so v SD Raz: slabi in dobri, delani po vzoru Jermana in Lojzke in po vzoru Komarja in Geni. Učo Hlačar v **Megli** je ničvreden, agent vladajoče stranke je, celo najbolj Rad Lumelement, ustanavlja pretepaške odrede, linčarske čete, v duhu BržLib ORJUNE. To je seveda zaposlen Učo, medtem ko je Poz Učo iz **Krapov**, Trdina, brezposeln. Merilo je tudi odnos nekoga - Uča - do KC. Kdor hodi v cerkev, je za kler-oblast (PIK par je nadomestil BržK-ler par) Poz, sprejemljiv, dopusten, kdor ne, je Neg, ga je treba nadzorovati; tema je kot nalašč za Dauporabo, saj je bistvo tim. udbovskih seznamov nadzorovanje državljanov. Merilo za Poz, ki ga postavlja KC, je tudi razmerje državljana do oblasti; za KC je samoumevno, da KC brani oblast, oblast KC. Ptja na oblasti je bila zelo nov pojav, pred FrancRevo ga ni bilo, tudi v Slji do 1945 ne. Sodelavski par Učo Trdina in mizar Petrun je na liniji Ptje: Prol z napredno In(teligen)co.

Opozarjam na merilo, ki je lakmusov papir: kaj se je izdajalo MV v Lji: Björnsonovi noveli **Dekle z Osoj** in **Anže**, KmLita, Haggardova **Roža sveta**, pustolovski roman, Vovkov **Naš Buček**, blago berilo za Kane kot AVS-otroke, Ossendowskega, pisec je emigrantski in zelo AnK Rus. Tudi Gogolja in Leskova, a kot Km Lito, **Ukrajinske povesti** in **Začarani romar**. Lito torej, ki služi ohranjanju FP sistema. Ta Lita je v temelju ideološka.

Enako za KC kot za Ptjo odloča NSS. Moja - DgAnlnova - ekvidistančnost nastaja iz ES analize. Če ugotovim z Emp analizo, da imata duhovnik in LRevar isto PSt, in ocenim to PSt za Neg, je moje razmerje do obeh v načelu enako, ekvidistanca. Kaj bi bilo tu narobe? KC in Ptja terjata, da se Čl opredeli za eno od njiju. Sam pa kažem, kam takšno opredeljevanje vodi: v EDČ-DŽV-Bm. Je brezizhodno. Ne vodi k Dti, ker obe IdeolMagsili Člu preprečujeta, da bi prišel do RazcDč smodela: da bi v sebi nosil-začutil obe krili Čloštva. Kajti šele tedaj začenja Čl razmišljati o sebi, o Člu, ne več naivno-samoumevno sprejemati eno plat, eno NSS. Ptja-KC se potrudita, da Čl čim prej zapusti stanje RazcDč in se remonizira, RR v Ožldo. Medtem ko svetuje DgČta, da k RazcDč stanju priloži ARFDč stanje in se napoti v IsDti, ne v spoj z ldo. Dve povsem Raz usmeritvi in Eti. KC, v katero sem se vračal v 80-ih letih, je bila zame prostor dojemanja-lsa Dti, Boga kot Velikega Dra, ne pa NSS. V KC sem investiral nekaj, česar v nji - vsaj v DSKC - ni več ali pa ni nikoli bilo in je bila zanj DčTr zmerom Maga, celo fraza. V KMg v S(S)D ne najdem TrDti, čeprav sem predelal že večino zadevnih dram, najdevam pa izredno močno oblastniško Kld Stro, glej **Tarbo**, **Žida**, **Blejke**, **Lucijo** itn. Moje sodbe temeljijo na velikem ES gradivu-primerih.

Šuštar je bil strpen nadškof; brž ko pa je prišel na čelo SKC Rodeur, je bilo le stvar časa, kdaj bo obračunal tudi s Canom **Kralja** in **Hlapcev**, s Canovim odnosom do klerikov-KC. Nekateri sicer trezni in objektivni Zgarji (celo Vasja Melik) skušajo njegove sodbe strokovno podpreti; trdijo namreč, da je Can opisoval duhovnike iz svojega detinstva, ne pa s PrSa. S tem zagovarjajo Mahničovo in Krekovo II. Refe, eskalacijo Kata v času Kulturkampfa. Se postavljajo na stališče Župnikov iz **Hlapcev**, **Grče** in **Kraškega svetnika**, glej Nučičevo dramo.

Takšen je ves čas - Strno - moj postopek v **RSD**: začenjam sicer s sociologijo, s politologijo, z analizo ideologij, a to ni moj končni cilj; pri teh analizah se ne zaustavljam. Zmerom skušam priti do Filtemeljev ali VISa, znotraj katerega so Pos

pojavi, tudi ravnanje KCe in Ptje. Reduktivizem kot potezo EDč ekskluzivizma pripisujem strategiji kaozmosa, danes bi dejal THM-kroga. Danes razumem kaos kot energetska sila AgrEkzide, ta pa se artikulira v kozmosu (v AKPLELi) skozi nešteto sssmodelov vseh treh arhemodelov THM-kroga: Ožide, Dčev in Dvov. Zamisel kaozmosa je bila začetek, načelna, a še neartikulirana. Medtem ko omogoča HKD THM-krog lociranje-določanje tako rekoč vsakega pojava kot točke-daljice na sistemu-organogramu. **RSD** je kot Zn dosegla visoko stopnjo sofisticacije.

Trpin iz **Provizorja** se veže na **Tarbo**, ki je mučenica-Snica; zaplet **Tarbe** kot drame je prav v tem, da Tarba odklanja ErS z Vedežem, s poganom. Enako se odpoveduje Dmb Stotnik v **Napadu** IdeaVeri, čeprav se z Vero ljubita in čeprav Vera ne živi več z možem Prt Polkovnikom, ker jo ta vara in ne skrbi za njune otroke. A je Vera še zmerom cerkveno poročena, cerkvena razporeka skoraj ni mogoča, torej je Vera Stotniku nedostopna za zmerom. Stotnik si mora (po)ls Dgč angažman: postane semenišnik, kandidat za klerika, zdaj pa, ko to terjata KC, tudi vojak-Čtk.

Analiziram redukcionizem, ki je Tip za Tot; kaže se tudi v odnosu do telesa, tako pri KC kot pri Ptji. Ing tu res odstopa. Ing je že PV posebej pozorno odkrival, opisoval in zagovarjal ErS model, celo v Nat Rci, **Lukarji**. S tem je PoV - v **Krapih** - vendar olajševal monizem Stla. Ali zato, ker 1947 - morda 1946, če je drama tedaj napisana - Stl še ni prodril, ali ker so nekateri že zavzemali do njega manj obvezno-izvajavsko držo? Vplivala je ta druga Rci. Potrč da v romanu **Na kmetih** ErS - celo NatSek - v prvi plan, čeprav še zelo previdno, predvsem kot Neg vidik, a kot tragičen.

Podajam ES zgoščene analize NOBD ob kompariranju - to je moja stalna metoda - med PD, **Lackom**, **Svetom**, **Krefli**, **Kmetijo** itn. Namesto SsH pišem danes EtatH(um), namesto SIH MorDbKritD, tudi v smeri Et(ičnega)H(um)a.

Potrčevega **Izd(ajalc)a** sem ES podrobno analiziral v Pnizu **Nast SAPO 4**, knjiga **StOt**. Moja sodba iz **KZZ** drži.

V **KZZ** sem naklonjen Ideaci, kot da ekskulpiram naivno-verne v obeh taborih, Sard(enk)a in Miheličevo. Danes sem glede tega strožji. Ideaco - IdeaHarldo - jemljem predvsem kot masko-alibi AgrEkzide. Ne pravim, da je Čl - dramatik - ne more doživljati pristno; Ponot jo, se z njo ldn; prav to je Tip za Sarda v **Selskem angelu** in za Zupana v **Puntu**. A t(akšn)e drame so hagiografije in agitke; so bolj Mele kot eroike in bolj eroike kot Trage, **Rojstvo**. So bolj legende, **Nesta**, kot drame s konfliktom, a prav konflikt je, ki daje drami resnico: spoznanje, da je Čl kot Ožld AgrEkzld, zato se pri priči, če se srečata dva ldČla, spopadeta kot dve AgrEkzldi, kot tekmece, kot Sža; tako nastane EDč, ta pa je bistvo dram(atik)e kot Trage, glej že **Okovanega Prometeja** in **Oresteja**. Ko se teksti iz Ideace (**Neste**) RR v realnejši prikaz Ža, postajajo agitke, kakršna je **Junaške Blejke**. Prehod iz IdeaHarld legende v agitko se nazorno vidi v **Tarbi**; ES jo analiziram v Pnizu **ČD**, knjiga **NvZNV (Narava in zopernarava)**, **Nesto** pa v Pnizu **DaSD**.

Moja ocena Torove drame **Gospod Ponikvar** v **KZZ** oz. prej, preden sem jo ES podrobno analiziral (v eni od **Taščic in nojev**), ni povsem točna. Pravilno ji pripisujem Stl, Rad preganjavstvo Razr Sžov, BržMešev. A to dela Tor na poseben način, ne kot pokoren izvajavec Ptjoblasti, tak je Potrč, ampak kot Sv strelec, skoraj kot anarhist, kot trockist, če hočete: kot nekdo, ki prehiteva Ptjo po bližnjici. Pozlik **Ponikvarja**, Andrej, sam raziskuje Krimdejavnost BržPonikvarja; kot da Tor očita PPPi, da je premalo goreča v zasledovanju in likvidaciji RazrSžev. Ptja je

obračunavala tudi s takšnimi, kot je bil Tor, s kominformovci in čezmerneži. Terjala je, da ji ljudje pokorno sledijo ne glede na dogme in teorije; če se je odločila, da naredi novo teorijo ali vsaj novo prakso, kot 1948 v zvezi s SovZo, ji je moral v tem diplomatskem cikcakanju slediti vsakdo. Kdor jo je pozival, naj spoštuje doktrino, je postal za Ptjo kot za oblast (ne kot za Mrkideologijo) sam SŽ; primer Ceneta Logarja. Tu je vzrok, da je 1948 oblast Tora zaprla. Vsak zapornik je imel svoj vzrok za zapor: Zupan anarhistično posmehovanje Vodjem, Javoršek ludistično lahkokrilst-neodgovornost, Rožanc vero v SovZo, Mrzel npravne očitke Ptji, da se pomeščanja. Med vsemi so bili prehodi; Tora in Zupana je družil anarhizem, Mrzela in Tora moralizem, Javorška in Zupana ludizem itn.

Vidi se, kako sem se trudil - in se prav za prav trudim ves čas - najti DtTr v čim več pojavih, tudi dramah. To težnjo pripisujem Zupanu kot Tip zanj, in več ali manj vsej NOBD. Mar pretiravam? Dt detektiram v milenarističnih utopijah le-opcije, tudi v veri v Katboga. Ne investiram preveč? Danes sem bolj skop s takšnimi pričakovanji, v SPED. Ko sem bil v KC na vsezajemajoč način, okrog 1989, sem videl v vsaki točki sveta MMB, ki poraja smisel; ne toliko Marijo kot Mater Boga, ampak njeno načelo porajevalnosti smisla in Dti. Narojenost - porajevalnost na NarKol ravni -, ki so jo gojili MBP norovci, sem nadomestil z božjo ustvarjalnostjo, ki je bila Kol le na robu, kot KC, pa še tu le kot prostor za sodelovanje (PriSo) več Raz SAPO(seb). Primerna porajevalnost je bila zame Nast smisla, s tem LdDra.

Pri tej zamisli še ostajam, čeprav ne uporabljam več MMB PojObra, niti nisem več ud KČe; tudi koren roj-eganje, roj-stvo, je Dazame preveč biološki. Niti ustvarjalnost ni pravi izraz: spravljati nekaj v stvar. Najraje imam izraz Dg, ker je povsem neobremenjen. To so prednosti neologizmov: iznajditelj lahko pojem zasede z lastno interpretacijo, ki je prva in še ni RR; je RR, a glede na nek drug pojem, s katerim je novi v zvezi. Manj mi je všeč, če kak izraz aludira na TS, bolj, če je vsaj metafora za Dt.

Nisem se pa veri v (po)lSDti odpovedal, niti v svojem najbolj temnem trenutku, ko sem bil letos pozimi blizu OISa, pač kriza srca, vse manjša prehodnost Dekoronarke. (KasO: ko sem to pisal, še nisem vedel, da imam raka.) Odkar je pomlad in mi je dr. Zorman čudovito razširil koronarko, se počutim spet poln upanja, v moje srce se je spet naselila LdDr, čeprav še zmerom zmerjam tepce in barabe vsenaokrog, tj. v **RSD**, ki postaja vse bolj moje edino okolje. Zaslužijo. Naj bo Čloštvo veselo, da ohranjam LdDr vsaj do nekaterih oz. do vseh, ampak v tisti točki, ki je ne izražajo v Db praksi. Najrajši imam drame in like iz teh dram, ki jih vse delam za K-PO; mrtvi so, nimajo več možnosti, da bi se udeleževali v vojni TSa, v laganju, Prikr, Zamolu, Hinu, klanju.

Sem za napad ZDA na Irak, tudi zato, ker si ZDA upajo biti, kar je Čl - AgrEkzld (spet moj - zavesten - paradoks) -, medtem ko si Evri tega ne upajo priznati. Prikr se v maskah Ideace, se prepričujejo, kot da so poslanci Ete; celo ludist Hanželjč blebete o Eti, fuji! Dokler je Čl sposoben biti AgrEkzld in ve, da to počne, ima šanso, da bo Ožldo preOsm v lSDti, da bo bioenergijo uporabil za transcendiranje. Jasno je, da bo pri tem tudi on Prikr in se maskiral. Bush se s SV, s pozivom na križarske vojne, ampak ta njegov verski fundamentalizem je Psvera, le retorika za Poldemagoške namene oz. za to, da bi držal nacijo skupaj, dejansko pa ravna po ZDA umno, v duhu pragmatizma Anglosasov.

Bush in njegova oblast strašno poenostavljata, reducirata itn., tudi Prikr, a vse to je zraven, medtem ko se Evri obnašajo, K-da so že udeleženi Dbo Ete, ki je presegla Čl Barnaravo, ko je udeležila ČIP. Izgubili so stik s stvarnostjo, oz.

temeljijo - prepričujejo se, verjamejo, da temeljijo - na ČIP, na Eti; v mojem besednjaku to pomeni na IdeaHarldi, na Maski. Na konstrukt, na Dv. To pa je Tem SZSL DaSvetPMLD, ki ji naseda že velik del Slcev: K-da smo ljudje že angeli. Resnica tega angelstva je Môro(vičev) PervSM buzarantski Hed, ki Strno nujno prehaja v AD. Šel ni prav daleč od Môra in hudičevcev, čeprav se krasí s SIKršKulldo. A to je pustna maska starca, ki je PohlPld, maska hotljivca, ki pleše med mladino in si utvarja, da je Pomladni bog, Zeleni Jurij. Ga je obnorel Dioniz kot Agavo, ki posiljuje svojega mrtvega sina (Penteja)?

V **KZZ** imam prav, ko ne le iščem, ampak tudi najdevam - marsikje - stik z Dt. Čl mora verovati, da je mogoče (po)ls - najti - ta stik, pa naj vmes na dolgem potovanju še tolikokrat omahne in - skoraj - obupa. Verovati mora, da je tudi v srcu Špelce in Stotnika, Krima in Junaka, Donata in Barage (glej Jeločnikovo SPED **Eno samó je potrebno**), Tanje in Vinka (Vombov **Razval**), Barbare (**Nives**) in Rajnika, ki leži v globoko potopljeni **Ladji** K-mrtev, v zaporu, ne le čut za Tr, ampak že stik z njo. Ta sama vera je stik. Vendar se mora Čl z ARF-AK zavedati, da mu ta vera ne opraviči nobenega dejanja, kaj šele agresije. Ravno zato ne, ker ta vera (upanje) ni (Ož)ld, ampak ls; zato ni in ne more biti dogma o Abs, s St potrjena staja na Vsemogočnem. Čl nima nobene Tr pravice; vse, kar počne, počne na lastno odgovornost, z vsem stavi na negotovo. Z ARF-AK ima možnost svoja dejanja in odločitve kar naprej - Strno - preverjati, a Abs zanesljivosti ni v nobeni točki TSa. Zato so Cerkve kot KC, Ptja in/ali Anastazijina sekta strahotne sleparije: Čla delajo za nekaj, kar Strno ne more biti, dopovedujejo mu, da je direktno v službi Absboga, da ima prav, če izpolnjuje njegove naloge. S tem ga učijo FP ravnanja: slepega zaupanja v Gosa.

LdDr je tudi zato temelj Dga, ker je ravno kot ljezen do Dra Strno negotova; Dr ostaja sam svoj, ni hlapec-suženj-predmet-replika ljubečega. Če bi to bil, bi ljubeči s tem postajal Gos, Subjekt, dejansko Av(ld). Subjekt je sredstvo Fije, da bi dosegla ldo v obeh: v ljubečem-Konstruirajočem, subjekt v ožjem in modernem pomenu besede, in v ljubljene-Konstruiranem, substanca, hipokeimenon. Takšne sinteze ni in ne more biti, je le SSL, s tem - z Davidika - sleparija. Le dokler je Čl EkP odprt k Dru, ima možnost-moč, da ne pade - se ne zalepi - v Av. V Av (p)ostane sam svoj roditelj, kar je SSL. Za vse, kar velja, morata biti dva: ldČl in DrČl, ta pa je utemeljen z vero v Dt.

Tudi moja vera v SD je taka stava. Le v srečevanju med Anlnom in SD nastaja svet Dti. Medtem ko UŽniki (ne le Glupičeva), ki trdijo, da lahko sežmejo bistvo umetnine v en stavek ter s tem podajo njeno resnico, to umetnino, ki je K-PO (s tem je Dr), omrtvičijo, zreducirajo zgolj na Ožldo v nji, v TSu. Sežetek-povzetek predmeta je lahko sijajno sredstvo za Zn, recimo VsD, ki jih dela Goša, izredno zanesljive so; ko jih bravec prebere, skoraj že pozna zgodbo in dramo. A Goša ve, da je to, kar tako dobro dela, informacija, podoba, posredovanje, ne pa Ožld kot zadnja temeljna bitna resnica drame. Ta resnica začenja šele Nast(ajati) v procesu RazRese, ki je - poleg mnogo drugega - tudi (po)lsDti oz. (po)lsUnBDra. - Vsega tega v **KZZ** še nisem artikuliral, sem pa dal osnovo, da sem v nadaljnjem delu mogel izdelati »sistem«-micelij DgZni, ki kot ŠHM zaobsega tudi ČHM-krog.

Kaj pomenijo oznake, ki jih uporabljam v **KZZ** za Pos razprave (recimo **AP**, **BkB I in II**), razlagam v **KhK I** (v **GniVo**); bravec si naj jih ogleda tam.

V osnovi sta PSt obeh kril - Dmb in Prt, v SPED in v NOBD - res isti, vendar ne povsem. Že(nska) je v KMg razumljena na Trad Kons način kot trpna; zato tudi v najbolj AgrEkzagitki SPED, v **Vst(ajenj)u**, Mojca ne postane enako aktivna heroína

(Hera) kot Špelca v NOBD. Trpna Že onemogoča, da bi prišle kdaj DmbŽe do hybrisa, kot pridejo v - ARF-AK - Kmedlovi drami **Umiranje** Maščevalke. NOB-LR omogoči Nast enakopravnosti Že in Mo, SPED (KMg) ne.

KMg-SPED ima težave celo z Vojaktivacijo Mo; Stotnik se mora prav prisiliti, da se iz semeniščnika RR v vojaka-Čtka, le v skrajni sili ravna tako: da bi obranil KC-SNar in Katboga. Simč v **Mladosti** ne kaže aktivnega Dmb vojaka. Jel(očnik)u so po **Vstu** bližji trpneži, **Simfonija**; tedaj se že odreka Kfzu kot Vojdrži. To držo je izbral že PV, glej **KrŠp**; glej Hera polkovnika Moscarda, tudi duhovnika očeta Benita. Benito je kot ideolog Kfza in Refe spodbujevalec (= hujskač) k Vojrešitvi problema, k presekanju gordijskega vozla z mečem, sooblikuje DRevo.

SPED je razpeta med KMg trpnost (**Pasijon**) in SV; že v KrekD med **TKriž** (Hero Uršulo) in **Lucijo** (molilko Elizabeto). Te ovire (SZ) NOBD nima, ker temelji na SV-RB-Revi, na VISu, ki terja čim Rad aktivizacijo. AgrEkzKld NSSi je za Ptjo-OF vrednota sama na sebi, tako rekoč Abs-vrednota. Medtem ko ima SPED tu nemalo Not pomislekov in zavor. Tudi to je bil vzrok za manjšo - ne le Voj - učinkovitost DR oz. KC v SVi zoper LR-Ptjo. Ptja je mnogo lažje manipulirala s svojo Ideaco, ker je temeljila na RBU, medtem ko KC kombinira Trp na križu in VoM, ki pa nastane, če se le da, sam iz sebe, kot Pomlad, kot Milost; če se le da, ga naj Čl-Kan ne bi izbral, raje izmolil. DaSvetKC je spet pri tej opciji, papež, Vatikan, medtem ko je DSKC mnogo bližje želji po aktivizaciji. Ko ji je dal Janša šanso, da bi moglo priti do Vojpuča, do DReve (1994, Depala vas), se je skoraj vsa DSKC militarizirala. Kasneje, ko je šansa padla v vodo, se je DSKC spet umaknila v civilizem, ni se pa odrekla nenehnemu Pol izsiljevanju, ki nadomešča Vojopcijo ali pa jo začasno odriva-Prkr(iva).

KrekD je paradigmatična; Krek je bil tako HKD (seveda znotraj Utinteresa KCe), da je imel pri roki obe možnosti-scenarija: **TKriž** in **Lucijo**. V hipu je mogel nadomestiti enega z drugim. Bil je blizu tistim jezuitom, ki so v 16-em Stolu bili pripravljeni odreči se marsičemu v KC, le da bi osvojili Kitajsko. Ta drža je na robu nenačelnosti, golega oblastništva. Le da je Krek ta svoj ultramanipulativizem-ultrainsstrumentalizem čutil kot - vsaj deloma - vprašljiv, kompenziral ga je z vročo in pristno pobožnostjo. SrKos te zmožnosti nima, nima gorečega srca, je le Manipulant, ki obrača plašč po vetru. Krek ga ni, KCi je ostajal zvest, čeprav je v marsičem grešil, recimo v ErS (nezakonski otrok, vsaj eden dokazan). SrKos pa je pred dvema desetletjema pisal Mrk šolske učbenike, razlagal Slito z Mrk - torej PtjKom - stališča. SrKos je podaljšanje-Reda Kreka v LDPM.

Moja Rad AK drži: res sem pripadal idealoma - Ideacama, zamisliva, IsDti - obeh kril, obeh EDčev; po svoje jima še pripadam, obema, neodvisno od tega, kako ju - enega bolj zdaj, drugega bolj drugič - kritiziram ali podpiram. Oba sem Ponot, z obema se ldn; Dgč ne gre, če hoče Čl vstopiti v Dra, če hoče predmet (SD) RR v K-PO. Razlika med prejšnjim in Damano pa je v tem, da se vse manj - danes skoraj že nič več - ne čutim žrtev; SŽ pa se nisem čutil nikdar, mnogo bolj žrtev, ki je ldn-Inf z GhK. (Medtem ko je - naj bi bila - SŽ IdeaHarPld; glej fKra, a tudi Prt-NOBD žrtve, Krima-Nino, Špelco-Dušana itn; seveda so te žrtve NeČi z vidika NOBD, ne z mojega.) Danes sem premagal viktimizem v sebi. Ko izstopam iz SDabDbjavnosti, se ne čutim žrtev, ne delam okolja za krivca nad mano, le analiziram, kaj okolje počne: da me - vsakogar - RR v hlapca-odvisnika-prosivca; da se na slehernika spravi kot linčarska grupa, da bi ga vistosmerila v smeri lDdbē, ne le vladajoče, tudi opozicijske, kajti tudi ta sodi v lDdb. Morda se ne čutim žrtev, ker LD v PM Čla ne preganja več na isti celo fizični način kot v FD, da ne

govorim o Ptji. FD ne pušča človeku možnosti, da živi po svoje; niti ne kot PvtPsk, kaj šele kot NastBSAPOEV; potiska ga v MimDč-EDč smodel, v upornika, v Simona. Tega Puč ni mogel razumeti, ni od znotraj doživel LDPM, čeprav je tako dolgo živel v Nemčiji. LDPM je sprejel le nazunaj, s pametjo; ko se mu je ponudila možnost, da obnovi v sebi AVS-FD fanta - Puč je doma s Črešnjevca, bil je v osnovi preprost dečko -, je pri priči regrediral v Simona (**Afera**) oz. v Junaka (**Vst**); dejansko le v PsHera, zato je postal ponesrečena osebnost.

Jaz pa sem od znotraj sprejel-izkusil-domislil in prečutil LDPM; bil sem prvi zagovornik RMg-ludizma sredi 60-ih let, Šalamuna, Jovanovića (**Norcev** in **Znamk**), Jesiha (**Sadežev**), Šela (**Triptiha**). A sem kljub temu potreboval še več kot tri desetletja, da sem v sebi premagal svoj viktimizem, tako globoko se je zarasel vame, postal naturen-intimen. Vzrok za to je v mojem detinstvu, kot pravilno opozarjam v **KZZ**; podrobno NDM. Pri tem mi je pomagala sama objektiviteta, razvoj ZgDbe. Ptja je ta moj - in ostalih - razvoj zavirala, bila je ves čas svojstvena Refe; LD po 1990 pa ga je omogočala. Naj sem - kdor koli - počel kar koli, Db kot PolDž oblast PMLD se ne zmeni zame, Pol prekrška ni, nihče ne more postati EDč-Her. Kdor to hoče, postane le šema-pajac: Puč in Janša, Šel in Janč. Histerično se trudijo, da bi delovali kot Heri, celo kot SŽ, a bolj ko se trudijo, bolj so smešni, v SZ. Meni pa je postalo že hitro jasno, da moram LDPM izkoristiti za razvoj, zato sem jo tako hvalil in bil okrog 1991 tako v Krit distanci do obnove NOB (seveda zdaj kot enotnega izraza vseh Scev, Le in De). LDPM ima kot Dv arhemodel (THM-kroga) Neg in Poz plati. Neg je derealizacija, Poz to, da odpade potreba - celo možnost - za SŽ. Prav neprijetno butasto in regresivno je, ko beremo v DaSPED, recimo v Kremžarjevi **Razpravi**, 1955, kako še zmerom vladajoča PPP ubija simpatizerje KČe, DSD-SPE-Dmba.

Šele Ponot spoznanja, da je vrednota žrtve odveč, omogoči prestop od FD-FKC (najbrž pa sploh od KC, kajti KC je Strno FKC) v Sv(obodnejšo) Db. Šele ta SvDb - LDPM - omogoča (vsaj z Davidika) pravo (po)IsDti; ali naslednjo-zrelejšo stopnjo v Isu Dti. Či je zdaj BSAPOEV, sam odgovoren zase, tudi za to, da ne postane SaPsk, despot, da se ne sili v vlogo K-boga; da ostaja Rad dejaven, a ne v hybrisu (kjer misli, da zmore vse). Da se zaveda, da je po izvoru Pravec s Prado (Klavec); da pa tega izvora ne sme razumeti kot EV žrtve (biti žrtev). Dokler je - se gleda kot - žrtev, priznava Gosa in ohranja FP sistem hierarhije kot razmerja Gos-tlačan. Šele enakopravnost med ljudmi kot mnogimi - samimi - BSAPOEV mu omogoči preseči okvir-VIS Ptje, KC in RLHa.

Moja Krita **Stare zaveze** in njenega boga, ki ga KC seveda nenehoma obnavlja (zato se ni odrekla **Stari zavezi**), je točna. Kako je mogel biti judovski bog tako trd, da ni opazil v Sodomi niti enega Čla, ki bi vsaj v Minmožnosti veroval v Dt? Ta bog je Mašč in SM, samovoljen despot, ki kaznuje tiste, za katere presodi, da mu niso več pokorni. Ljudi presoja po tem, koliko so mu vdani, tj. koliko so hlapci. FP bog! DgBog najde v sleherniku sled Dti. Takšnega sem gledal JKra. Še danes mislim, da sem imel prav in da je JKr prava pot k DrBogu.

Pravičništvo je Neg pojav-poteza. Konsekventno je, da je judovski bog iskal med prebivalci Sodome in/ali Niniv Pravičnike, ne pa ljudi, ki bi gojili LdDr! Ko danes celo neolemirovniki in AnGlobi poudarjajo Eto, regredirajo k Pravičnikom, v FP VIS. Hanžka sem dobro poznal, od znotraj. Če je on mogel - v zadnjem času - postajati Pravičnik-Ėtik, pomeni, da je regres k Hinu in alibiziranju z Ideaco v Člu Stren. Gre za dve Ideaci: ena je napačno poimenovana, druga je prava Ideaca kot maskiranje. Prvo sem imenoval Ideaco v **KZZ**, recimo pristno vero v Kom in v KC

nebesa, Krma in Stotnika. Danes temu ne rečem več Ideaca oz. IdeaHarld, ker ta vera kot kljub vsemu vera v Dt ni maska (čeprav je tudi, kot vse na TSu), ampak je tudi IsDti, je poskus izstopa iz para AgrEkzld-IdeaHarld. Je pa prav Ideaca retorika ideologov DSKC, pravim jim JOGSŠKi, ki z Ideavrednotami le Prikr Utinteres lastne NSSi.

Tudi v žrtvi je vsebovana sled Dti. Žrtev se žrtvuje za nesebe: za Nar, za Razr, za KC, za neposrednega sočla. V vsakem od teh, pa čeprav so kot Koli podaljšane Plde (Klde so skupki podaljšanih Pld), je Dt. Kol je tudi ne-jaz, ker ga tvorijo ne-jaz ljudje. Manj ko je Kol TotPsOrgDb (takšno vrača SH, zoper to sem z njo polemiziral konec 80-ih let), bolj ko je sestavljen iz Raz SAPO (takšno sem si okrog 1989 zamišljal Poz NKC), več je v njem možnosti za detektiranje Dti, ker so drugi člani Kola tudi - neukinljivo - ljudje kot DrČl. Torej je v ljezni do Nara tudi LdDr. A je ta LdDr premalo jasna, diferencirana, preveč vtopljen v LdNSS. O tem govorim, to predvsem poudarjam. Merilo-cilj je LdDr, ne NSS. Manj ko je potrebno, da pride Čl do Dra z žrtvijo, bolje je, saj ga EV žrtve vrača v FP.

Danes ne mislim več, da je vrh-zgled procesa, skoz katerega mora Dt iščoč Čl (skoz EV Dioniza itn.), v JKru (še manj v FKru). NDM sem že podrobno Krit analiziral JKra, začel izdelovati lik BSAPOEV. Od tedaj tudi do Vojopcije nisem več tako samoumevno Krit, kot sem bil; tudi zato ne, ker vidim Damirovniške Slce, kako se Prikr pod masko Miru. A kaj je pod to masko: SM Môro, buzarantske Sestre, od katerih se je ena-eden celo prodajala (svoje telo kot Moprostitutka). To je vsebina gesla Make love not war! Med Môrovim Miro(vništvo)m in Buschevim Vojdelovanjem (ki pa še ni militarizacija ZDA!) nimam težav izbrati ZDA ravnanje. Nisem za to, da nacisti pretepajo homiče, a danes je vse Inf: so ravno Nczsti homiči, skinheadi pedofili. Če bi bil Môro bolj postaven (žal je kumrn kot PV sušični literat), bi bil lahko obritoglavec; Sestre imajo Ideapostave za divje motorist(k)e. Na motorjih so bratje, v Kapelici Že-riti.

Danes ne bi več pisal o vstajenju in neposrednem gledanju Boga. Zato sem iz Organograma izločil IV. nadniz: Vstajenje. Neposredno mistično gledanje Boga je lahko zraven, a mistika ni bistvo (po)IsDti. Raje poudarjam dejavno Is UnBDra. Čl mora biti odprt, zato mora znati poslušati; a sedeti pod češpljo in si umišljati, da je (sem) sedeči s prekrižanimi nogami Buda, je SSL. Butec, Budalo, ne Buda. PAv, ne Dt.

Tudi o ON (odreševanju nič) ne govorim več. Sploh ne uporabljam več izraza odrešenje oz. le tedaj, ko je potreben za razumevanje TradSIZi, TradSD. Res se Čl hoče reševati; a IsDti ni predvsem reševanje Čla. Takšno reševanje preveč spominja na prošnjo Gosu, naj ga reši, na zavest, da bo Čl utopljen, če ga ne bo rešil Gos. Tu je poudarek na rešujočem se, kar vodi v egoizem ali v Av. Dg poudarja kvečjemu Dra, reševanega, pa tudi to ni pravi izraz. Čl res rešuje sočla, vsi smo nenehoma - Strno - nemočni, predvsem pred So. A tisto, kar pomeni Dg, ni skrb za rešitev mene, moje duše (SOS), ampak Is-izdelovanje Dti. Tak Dt iščoč Čl se ne boji - se naj ne bi bal - nič, nič ne gleda kot prepada, v katerem bo vse propadlo, postalo Inf-kaos. Nič jemlje kot Blak, ki je preizkušnja, EkP MeP; skoz tega - skoz nič - mora, da bi prišel na Dr stran. Nič ni Ožld (bit, Psbit), da bi jo bilo treba odreševati. Nič je sredstvo za Dg.

V letih, odkar sem napisal **KZZ**, svoje Dgfije nisem le razvil-diferenciral, ampak tudi preOsm-RR.

Zanimiva razlaga ničā, izvirna. Vidi se, kako sem se bōdel s problemom ničā, in se še bōdem. Kako upoštevati nič, ga Ponot, pa vendar ne popustiti pred njim; ga ne Unič(evati), ga ne slaviti v SZSL Nihu. Zakaj ne bi tudi te razlage sprejel, čeprav na njej kasneje nisem utemeljeval svoje nadaljnje Fije-Tije?

Kar govorim o Bogu, kako vstopa v nič itn., se da prenesti na Čla. Čl ne bi smel bežati pred ničem, ampak bi se moral z njim čim bolj odprto soočati, se z njim ldn, ker se ga da prehajati le skozenj kot skozse. O Bogu se itak ne da nič vedeti, kar ne bi bilo povezano s Člom, z njegovim izkustvom. ldm svari pred okužbo z ničem, enako kot s hudičem; v glavnem ne razločuje med njima. Moja DgTija pa temelji na razločevanju med obema. Res je, da Čl ne more preprečiti, tudi z askezo ne, da ne bi bil nikdar in v ničemer hudič(evski); a želeti si biti demon, je Pervblodnja. Medtem ko bi moral biti nič obvezna EV, ki bi jo Čl živel-umiral od znotraj. Hudič dela zlo, ker soljudi muči, ubija. Nič je že reakcija na SŠUb, ki izhajata iz AgrEkzld. Čl ne more ne biti AgrEkzld, ker je Ž. A ves čas lahko zlo - hudiča v sebi, od katerega je odvisen - ARF v nič, ga s tem nevtralizira, naredi za predmet ARF-AK. Po tej poti se da približati Dti.

AD je - se kaže kot - padec v nič in v zlo-hudiča. Se pravi, da je nič poteza ARFDča. ARFDč vidi sebe kot padajočega v nič in hudičevalca, nad tem se zgrozi, uporabi kolikor more sredstev Ete, da ne bi delal sočlu - Dru - zla, da ga ne bi (s) SŠ Ub(ijal). Opazuje se, beleži svoje padce in uspehe, se v AK »kesa« svoje GhKe; to počne v FKC VISu. Medtem ko se v ALH-VISu ozavešča svojih napak. Eta se ukvarja predvsem z zlom-hudičem v Člu-meni, medtem ko je nič predmet Fije in manj Tije. V ADDču sta spravljena oba, nič in zlo-hudič, treba ju je torej razločiti. ZČ je Zlo povzročajoči Dč, medtem ko nič ne more biti cilj Čl dejavnosti. Če pišem UnBDr, mislim z Un na Uniče(va)nega Boga, ne na Un(ičujočega), tj. ne na ZČa.

NOBD in SPED se ukvarjata s Hudiče(vanje)m, ne z ničem; morda le z aktivnim Uniče(vanje)m. Zato pišem pri Un(ičevanem)Bogu Un, za Unič(evanje) pa uporabljam kratiko Unič. NOBD in SPED sta kot EDč dramatiki preveč reducirani, da bi lahko mislili-doživljali-uprizarjali nič. Predvsem pa nista usmerjeni vase, k ARF-AK, ampak k drugemu kot Sžu, torej k Sžldi. Razumljivo, da nič ne more biti ne poteza, kaj šele tema ČD. Oglasi se šele v RealD na PrS, v CanD, od Duš naprej. Tudi pri Kvedi, v Pici, kjer se RazkrKld IntDne Zimovih tako sesuva vase, da se njenim članom odpira možnost-nuja ARF (in AK). Šele z ARF je nič dosegljiv-dojemljiv. Tak je v GanglD, v Sfingi. Celo v MešMateri, ker kaže Meško Not razkroj (spet RazkrKld) IntDne, manj Sže. Ti - lib okolje - so res krivci za Notrazkroj Dne, a drama sama ne dramatizira pritiska okolja na Dn, ampak predvsem samorazkroj Dne kot posledico tega pritiska.

NajRad se razpre nič v GrumD; tu dobiva Raz - HKD - oblike: norost, blodnje, PervSM, ko se veže na zlo-Unič. Kombinacij je brez kraja, Čl in svet sta micelij, vsemrežje. Pa vendar se da na vsaki točki razločiti-določiti, kaj je zlo-hudič in kaj nič.

Nič IntDne v Pici je PStrno zelo Dgč od ničā v DaSD, recimo v MatZupD. Hod je prikaz videz(ovanj)a DaDbe (sveta MO kot sveta Sim-virtualnosti); v tem je nekaj Psnič, manj pa zlo. V Pistu nastopa VS kot Vevračanje videza, teatra (Gleda), imidža, Zun gest, ne pa Trag Trpa kot v CanVidi. DaSD kot RMg vse olajša; bolj

ko se MatZup trudi, da bi se zdel-deloval PriPra zaresen-resnoben, bolj se izdaja, da manipulira. Manipulacija je Zun obvladovanje vsega, RR vsega v derealiziran nič(es). O niču bi mogel še in še razmišljati. NTM to ni moja naloga; zadošča, da opozorim na ustvarjalno načelo Stre niča, kakor sem jo nakazal v **KZZ**.

- KasO: Ko z ARF premišljam o svoji metodi, ki jo v **KhK** še posebej izrazito artikuliram, se spominjam na pripombo, ki mi jo je dal kolega akademik Zadr, češ, **RSD** je takšen ogromen kup skal ali kamenja, da bo trajalo neznansko dolgo, da ga bodo zanamci odvalili s poti. Zadr predpostavlja, da je **RSD** le ovira, knjige **RSD** le skale-kamenje, ki zastira pogled v resnico, dostop do resnice, ki je jasna, samoumevna; TradSLZ jo s svojimi metodami uspešno doganja, jaz pa delam iz reda kaos.

Za Zadra in njemu podobne je **RSD** zmeda. A ko premišljam o teh svojih podrobnih ES analizah likov, kako se iz enega (Ščuke) RR v druge (v Jerne in Žite), nato v tretje; kako na tej poti spreminjajo pomene, se RR, ponovno odkrivam, da s to analizo-metodo artikuliram Zgo smisla, dramskim likom in s tem dramam samim dajem Not smisel, ki ga TradSLZ reducira na Žur(PNP)stereotipe. Za nekoga, ki želi stereotipe in orientacijo v DabDbi, v ObDbi, je moje ravnanje res le ovira, le načrtno mešanje sicer jasnih poti. Vse bolj uvidevam, da DgŁZ lahko razume TradSLZ, obratno pa ni mogoče, saj TradSLZgarji ne posedujejo instrumentov za doga(n)janje DgZni-**RSD**. Zadr in njegovi bi se morali odpreti resnici Ščuke, videti to, kar se je zgodilo z Jernom-Žitom PoV, v točkah Sigismunda, **Dia**, Toneta, **Potovanje**; spoznati nekaj, kar bi morali storiti tudi sami, a niso; zato so odgovorni. Ker jih je resnice strah, se vračajo k preverjenim metodam, a kaj, ko dobijo le Psnorme, le relikte nekdanj čvrstih norm, le drobce, dejansko le Smš. Naj se zagledajo kot Smš, kot smeti, niti ne kot smetariji? Če bi se mogli vsaj tako uvideti! A se ne, kajti potem bi se morali zavestno - z ARF - soočiti z ničem; da se ne bi, je Zadr najprej malikoval StIPtjo, nato NclSNar. Zmerom kakšno PnM-bit, kakšno OŽ(K)ldo, samo da ne bi kje zatrobila kaka globoka luknja nesmisla.

Vlečem tisoč niti micelija, sledim jim, jih RR - prevajam - v AKPLEL. Zdi se mi, da je moja DgZn kot SLZ že narejena. Dajem jo sicer po kosih, a obenem tudi očrtujem sam sistem na Abst način Fije. Na ES ravni bo vsako artikuliranje zmerom ostajalo le opisovanje kosov-delov; v tem pomenu velja fragmentacija sveta-celote, glej Axelosa. A kdor hoče, ta lahko sam poveže mnoge dele-odseke, ki se zdijo ločeni. Le Čl kot bravec lahko to stori. DgAnln mu nakaže pot, da metodo, a vseh povezav ne more potegniti nihče živ. Vsak bravec naj bi vezal naprej in po svoje, s tem tudi Dgč. S tem bi nastajal Dia, branje kot Dia.

GoDo je izjemno težka knjiga, a za mojo MetAkso paradigmatična.

V **KZZ** omenjam MatZupa, njegovega **Slastnega mrliča**, ki je Sim Smoletovih **Čevljkov**. Ti so izraz OISa, **Mrlič** je Posn OISa. OIS je v bližini zla, saj je Sm umor; je Sš do samomorivčevega lastnega telesa in duše, do njegove celotne eksistence; vsaj tak Sm, kot ga pripravlja Smole. (Sm-ole=Sm.) V **Mrliču** zlo odpade; ostane le še Posn, tj. RMg retorika, znotrajtekstualnost, lingvizem, zrak-papir: nič kot ničes. To ni nič, ki bi Čla zgrozil zaradi svoje prepadnosti, zaradi tega, ker je Blak, ki vodi kot čreva globoko pod zemljo. V MatZupD nič ne (z)grozi, razen njene praznote-Posna. Ni mrliča-samomorivca-obešenca, le PzM namesto njega, ki je lit tema, sredstvo za uspeh, imidž mrliča. MatZup je kot dramatik paralela TWirku kot UŽniku.

Tako se zlo derealizira, dedemonizira, nič pa uničesi v PzM, v manipulativno IVJ. Nih v DaSD je v veliki meri ničes, ne nič, vsaj ne tak kot v GrumD, v **Zastorih**, ali v ZD, v **Potohodcu**, kjer se spajata Hudič in Nič v peklenko gorečo magmo, vso noro in vso prazno pomena. Zajc si je naprtil veliko preveč strasti in slutenj, da bi jih mogel prebaviti. Zajc je kot Pvt osebnost nemalo šibak duh. Je toliko odprt, da se je nanj nalepilo vse mogoče, a premalo je HKD ČI (HM), da bi vedel z nalepljenim - nanj naplavljenim - kaj početi. V **OtR** vse dodano osuši, RR v prah, odloži na dno; s temi odpadki tudi sebe. V **Potohodcu** pa ga zgrabi stremljivost, Zajc je neizmerno ambiciozen-požrešen (PohlPld). Dopusti, da ležeta nanj sam Ta Hudi in grozni Nič; ker pa oba Ponot, se mu skoraj zmede, skoraj zblazni. PriPra doživlja pekel v svoji Noti. Kot preprostež v tem uživa, vseč mu je, da je tako pomemben, a tudi trpi.

Medtem ko MatZup ne trpi; ne kaže, da bi trpel. Trpi le, ker ni dovolj uspel. V MatZupu je neznanska sla po uspehu-imidžu, v Noti pa je prazen. Ničesar ne Ponot, zato se nič ne naloži vanj-nanj, le ničes, le videz nič. Morda trpi zaradi svoje praznote-izpraznjenosti, ker ne ve, kako bi jo napolnil, vendar dvomim, preveč je samoljuben. S Trpom ne gre, vse se mu sproti RR v IVJ-lingvizem-ludizem. Zajc se je nabodel na Hudičevo sulico; sulica, ki prebada MatZupa, je iz papirja. MatZup je suveren manipulant, Zajc je ponesrečenec, ki je uspešen le v tem, da izredno tržno spretno prodaja svojo ponesrečenost-nesrečnost; ni vrag, da ne bi nanjo padale nezadovoljene Že-dekleta. Zajc je nazadnje postal Zapl za infantilne, MatZup postaja modni dramatik. Kaj je manj vredno?

Prav ta izraz je uporabljala OZNA (SDV): preverba. Le da Slja pod Ptjo ni bila Mirna voda; Kom je vnašal hud teror, ta še ni bil SimPM. Bila je kar precej vzvalovano jezero, če ne celo divji tok, ki je drvel skoz ožino; vsaj LR je bila tak tok. Mirne vode so Mirni dol, tj. Suhi dol, Kozji dol, Tihi dol. Goličava je nekje vmes; napoved Golega otoka. V svetu divjanja vod-kaosa je preverba težka, odtod toliko več nasilja s strani oblasti. SDb-30 ali SDb-PrS so Mirne vode; FKČ je tako močna, AVS tako šibka, da Župnik že z migom oči utiša linčarje v Gilni, glej 4. dejanje **Hlapcev**. Ptja je morala uporabljati PP (**Dia**), da je dosegla isti učinek. V Slji-30 se začenja nakazovati, da vendar ne bo šlo več tako zlahka, kot je bilo v **Hlapcih**. Nihče od oblastnikov pa ni verjel, da se bo Db tako kaotizirala, kot se je 1941. To je (so)povzročila vojna, propad Juge kot Dže, okupacija, raznarodovanje, res izjemno stanje. Ptja ga je znala zajahati in usmerjati, prošti Sveče pa so bili navajeni na svojo Abs moč, niso znali dovolj hitro prešaltati od Hinsladkih ukazov, zaviti v lep staniol papir, h klavski akciji. Kot da je KC tedaj pozabila, kakšna je ČI narava-PSt: da je AgrEkzld, da je ČI Pravec, Kajn. Rožman je svetoval moliti, se plaziti po kolenih, tudi pred Gosom Fzlti, da bi nam prizanesel. Ni računal, kaj bo storil brezposelni Učo Trdina (morda sam Kardelj) in tisoč posnemajočih ga Učev, Majhen in Velikan pa ledinek in Gornik na Štajerskem, Svetina v Lji, Ambrožič kot Novljan po gozdovih kot general. Žit(nik)a res ni bilo nikjer oz. čakal je na izid vojne v Srbiji. (Bogve kaj je tam počel, saj niti pisal ni, ali pa je pisal kaj, kar je kasneje požgal; kaj pa, če je ohranjeno?) Ali pa se je kot Potrč, Kranjec, Kranjc, Zupan, Seliškar udeležil NOB-LReve.

Pravilno razbiram lik - pomen lika - prošta Sveče, ki se edini (tj. KC) zaveda nevarnosti Komstov, pa še on ne dovolj. BržMeši v SDb-30 so podani kot nesposobni, neodgovorni, nezaveščeni. Ne dosegajo Kantorja in/ali Glavača, **Zvestoba**; niti GrGra iz **Blagra** ne. Šeme so, kot v **Vodi**, **Megli**, **Teletu**. Ko se bodo zavedeli, da jim gre za glavo, bo prepozno; tedaj bo Praprotnik iskal stik z

Ehrlichom, se bo - **Ogenj** - v LibSenatorjevi vili organizirala Črna roka, Savo. V Mihaelu Grantu, **KoVida**, lahko gledamo Praprotnika-Kantorja, ki bo zmožen z Ehrlichom skupaj postavljati Dmb, ne le Vaške straže, kot polkovnik Romih v **Operaciji**.

Če je tak okrajni načelnik, kot je Pritekel, sredi 30-ih let nagnjen k avtoritarnosti, ni nerazumljivo, da se bo hitro prilagodil-včlenil v okupacijsko oblast, nato pa v Dmb-sistem. Bi se tudi v Ptj-sistem, a Ptja ga ne bo vzela za svojega, je le preveč eksponiran kot Brždespot; razen če bi ji posebej močno koristil, recimo v mednarodnih sferah. A zato bi moral biti ban, kot sta bila Marušič in Sernec, ne pa lokalna minisila.

Je mislil Ing z opozorilom, da znajo Umtki prelisičiti tudi cenzuro, tudi na PoV pisatelje? Ne bi dejal; nikjer v IngLiti nisem zasledil česa, kar bi Ptji škodilo, s čimer bi Ing Ptjo spodbijal. Ing je bil vzorno kooperativen, hlapec. Ko sem pred nedavnim pozorno analiziral dramatizacijo proze Juša Kozaka **Balada o ulici**, sem najprej pripisoval Jušu, da je v liku upokojenega Žursta Mohorja podajal tudi nekaj Krite Ptje; po svoji navadi sem pač v avtorja investiral. Nazadnje sem grenko razočaran ugotovil, da si Juš niti česa malega namigovati ni upal. Niti PV Ptje ni nabodel, čeprav bi jo imel pravico kritizirati, saj je tolkla prav njega kot urednika Lj zvana in to s stališč Stla. Zadovoljil se je z resignativno žalostjo, z zagrenjeno utrujenostjo. Tudi Juš se je razkril kot slabič, kot šibak Pot. Po domače: podelal se je. Niti od daleč ga ni mogoče primerjati z Zupanom. Kaj se res ljudje tako hitro izčrpajo? Se ni tudi njegov brat Ferdo? Pa nečak Priž? Eni se, drugi ne. Vidmar se ni, čeprav tisto, kar je počel, ni bilo zgledno. Zaviral je in Unič(eval). Juš pa je stokal pod bremenom. Kaj je manj narobe?

Medsebojno mazanje-škodenje se je danes še bolj razmahnilo kot 1996; prehaja že v SM hybris, v Prasidejo, v AD. Nisem prepričan, da se da najti razumen Utinteres v tem vsesopokončavanju z obrekovanjem. Lajovčevi udbaški spiski so le Massenzacija te Stre: oblatimo vse, pa bo Už tu. Je to sad Žižkove Fije in Ete, njegovega Heda kot LumSve? (KasO: Lajovčeve knjige še nisem bral; jo bom kdaj?)

Uspeh obrekovalnih knjig za trg (tudi tim. raziskovalnega Žura) je v tem, da vsakdo še bolj privošči razkrinkanje sosedu-tekmecu, kot se boji zase; zavist-škodoželjnost je še večja od skrbi za lasten imidž. Tudi to je poteza SZ in AD. Čl jo premaguje z aktivizacijo v AgrEkzldo. DaSlja je mirovniška, fukajoča se. Ravno to jo dela za SZ-AD bebasto. AnGlobe zanima le ta hip, Pučev momentanizem, le Už v anarhični-neodgovorni Svi, da lahko tulijo zoper oblast: Hlapci! In sesekavajo Rupla, pri tem pa jim je vseeno, kam drsi celotna SDb. Jaz kot Čl, ki izstopa iz Dbe in ki je res ne ceni, imam več posluha za Sljo kot UtKol, kot ga imajo mirovniki, danes pa tisti, ki ščitijo in propagirajo Aksentijeviče-izbrisanice, tudi moj slabiški sin Hanželjc. Je Slcem res zmanjkalo Ž moči? So se res upehali? Jim je osamosvajanje zadoščalo, zdaj pa se zadovoljujejo s prakso hlapcev, ki se po zmagi zapijejo in zafukajo? Še malo, pa se bodo graščaki vrili in ... Kdo so-bodo novi graščaki? Obnovljeni stari? Komsti ali Klci? JOGSŠKi ne popuščajo, čakajo; morda pa je le DSD - prav za prav njeno Katkrilo - edina nevarna in je DSL le pajacarija infantilcev? (KasO: niham med dvema zelo Raz sodbama: da so DaSlci zapite cunje in živahne vitalne male ščuke. Kaj pa, če so eno na enem, drugo na drugem nivoju? Čl je HM, torej oboje: bojazljivec in Her. **Strah in pogum**.)

Ko je Miheličeva (Pucova) nehavala biti NOBD avtorica in celo analitičarka PV SBržMeša, glej roman-trilogijo **Plamen ali dim**, in je začela pisati posmehljive uspešnice, ki so bile na ključ, je sledila Ingu iz **Krapov**. Miheličevi pa so sledili v

RMg s Trivlito kar se da mnogi. Ing je eden od očetov te smeri. Seveda prej že drugi. Tudi Malovrh, kot omenjam.

Matevžek Kosek - JrKos - je v zadnjih letih napredoval iz asistenta v docenta, čeprav je ostal le Žurst oz. »novinarček«, kot ga karakteriziram v **KZZ**. Prav imam: gre za blok Žurstov in UŽnikov. UŽn se reducira na Žur.

5

Sprašujem se o resnici, ko primerjam **Samorastnike** s **Samorastneži**, PV Poz like s PoV stvarnostjo. V tej primerjavi se vse zamaje.

DSKC je komaj pričakala novega nadškofa; a tudi tega papež očitno ne podpira, čeprav ga je imenoval. Stara dvojna igra Vatikana, za vsak primer, za vse strani. (KasO: Rode ni postal kardinal niti v pravkaršnjem papeževem imenovanju nekaj desetih kardinalov. Kot da bi bil kaznovan.)

Ko vpletem v **KZZ Emanuela**, se že čuti, da razpravo končujem; ostala bo fragment. **Emanuel** točno označim; pred kratkim sem ga ponovno pozorno prebral. Primerjava med **Emanuelom** in **Krapi** eksplicira vso strahotno razliko med SD-SIZ-30 in DaSD-Sljo-2000.

Ni mi bilo treba v obnovo borca za Db javnost, ker je bila DSD na obeh volitvah - 1996 in 2000 - poražena. Tudi zato lahko danes izstopam iz Db javnosti. V svetu **Krapov** nimam več česa iskati. Če bi se - ali ko se bo - v Slji ta svet vrnil, ojoj Slcem. Raje ne mislim na to.

Sem ravnatelj Gleda, o katerem govorim, poslal ta del **KZZ**? Se ne spomnim. Najbrž je šlo za Mladinsko Gled; tudi tega se ne spomnim, a je verjetno. Za Dramo SNG? Za Pipana? (KasO: Pipan je dal v repertoar uprizoritve MatŽupa, IvSveta in - edine na veliki oder - Pavčkove. Nič pa noče slišati o genialnem Dovjaku, čigar **Karuzo** bi bil lahko tudi odrsko izjemno atraktivna uprizoritev.)

O **Molcih** in ostalih dramah, povzetih v **VsD** v **ZZ**, nisem pisal; kdaj bom? Vendar sodim, da je fragment zaokrožen tekst.

Prvi maj 2003

GOVEJA DRUŽBA II

(ob Goljevščkove **Zelena je moja dolina**)

1

Prvi del razprave o **Doli(ni)** - **Goveja družba I (Goß I)** - sem začel z analizo 1. slike 2. dejanja Kode; drugi del - **Goß II** - začnjam z analizo 3. slike 2. dejanja, tj. konca Kode. Delovni naslov razprave je bil **Napihnjene krave**; zamenjal sem ga z ustrežnejšim: **Goveja družba**. To je bil prvi - delovni - naslov same Kode; Goša je šele na koncu naslov spremenila v **Zelena je moja dolina**. Naslov celotne knjige - **DSPE 10** - naj bo sinteza ali kompromis med obema naslovoma: torej **Goveja dolina (GoDo)**. Dolina asociira na toliko dolin v SD, od Šentflorjanske prek Kozjega dola do Mokrega dola; dejansko so vse goveje-zagovedne. Ljudje - Slci - so v njih prikazani kot goveda, a ne kot Poz vidik goveda. Žraven so podli, obrekljivi, pohotni, pohlepni, neumni, že od **CanPoha**. Tak je tudi Čl kot tak. Antična Koda o Člu ne misli bolje, ne slika ga boljšega, glej Terencove in Plautove Kode, **Skopuha** in prikaz Herov, ki se jim reče **Miles gloriosus**.

Žurstka Sonja je primer Poz pogumne raziskovalne novinarke; v 80-letih sega SIŽur najvišje, postaja čvrst v Kriti ObDbe, Juge itn. To se dogaja polagoma, v eliti med Žursti, glej tednik Mladina. Glavni tok SIŽura se šele okrog 1990-91 preokrene, Sliiniki. Tedaj se zdi, kot da je vsa Slja enotna MorDbKrit fronta, tudi AnvelikoSrb fronta; prav IdeaHarkId kot samoodrešeno - Ideastanje dosegaajoče - Slov. Bil sem med redkimi, ki na ta videz niso nased(a)li; tudi zato sem moral biti tudi tedaj - 1990-91 - na robu Dbe. Do 1994 - torej v bore nekaj letih - pa se je resnica Žura že pokazala, videz-Ideaca se je raztrgala, vse se je scufalo v lumLib, v lumDSD.

Kar je dosegel SIŽur(nalizem) okrog 1990-91, podaja-napoveduje Goša 1984 v **Doli**; tedaj je bila Goša skoraj edina v tej RadMorDbKriti, na liniji NoRe, skladno s Kodo **Pod Prežernovo glavo**, s spisi MGG, tudi mojimi, tudi z dramami MGG oz. tedaj že samo moje grupe - grupe, ki sem ji pripadal. Gene so se združevale zelo Raz; Rupel je 16 let mlajši od mene in 13 od Goše, bila je celo njegova Gimn Profa. Rupel napiše leto dve pred **Dolino** in **Glavo** Kodo **Kar je res, je res**; Koda sem napisal uvod v Gled list MGL, izšla je tretjina moje razprave. Ostali dve tretjini bom kmalu objavil, celoto pa opremil s Karjem. **Res** je pomembna Koda,

treba jo je obravnavati skupaj z **Glavo-Dolo**. Čeprav ni bila pri občinstvu tako uspešna kot **Glava**, je **Glavo** pripravila.

NoR grupa je opravljala poleg nalog nove Fije tudi Žurnaloge, tako s KulPolKrit eseji, kolumnami, polemikami, atakami. SŽur je šele od nje prevze(ma)l to naloge; tudi od **Dole**. **Glava** je pomenila zato DbKrit prelom, ker je v uradnem Gledu Db lahko gledala sama sebe v Krit luči, svoj spačeni-grdi obraz. Ptjoblast je prvič PoV dopustila, da občinstvo po več desetkrat po nekaj minut na odprti sceni ploska izjavam likov drame, ki so bile do oblasti Rad Krit, recimo: »Komunisti in fašisti, vsi ste glih!« To spregovori Dauspešnik Milijonar Jonas Žnidaršič, igra dijaka. O tem več v analizi **Glave**. V analizi **Dole** poudarjam potrebo Tačasa - SDbe -, da kombinira DbKrito z Žur nalogami, seveda KritŽura. V tem je bila - velika - zasluga tudi PartD, tudi **Ščuk**, ki sem jih podprl z javnimi analizami, čeprav kdaj pa kdaj tudi kritiziral, njihovo koruptno vsedopuščajočo plat.

Dola gre v tej smeri posebno daleč; na oder postavi lik pogumne Žurstke Sonje. V Kodi se sicer zgodi tako, da objavi Sonja v časniku razkrinkovalni članek o realnem položaju Arkomba in razmerij v občini. Ne vem, koliko se je dalo tedaj že objaviti takšnih člankov, nekaj morda že, vsekakor pride resnica o položaju v občini v javnost prek Kode, ki nadomešča časopis, s tem javnost, tisto javnost, ki ji je Ptja še preprečevala, da bi se jasno izražala v MO. Če objavi časnik Sonjin članek in če **Dolo** Gled uprizori, kranjsko Preše(rno)vo jo je (tedaj v njem še ni vedril in oblačil Šel, ki je 15 let kasneje preprečil uprizoritev Gošine **Srečne vasi**, ker je bila Krit do Šelove Polopcije, do Janše in DSD, Šel kjer le more obnavlja prakso Ptje iz 60-let, pada pod nivo Lbta Ptje iz 80-let!), je Koda-Lita-Gled opravilo dolžnost, ki sicer pripada Žuru.

To je Tip tudi za Svet(ovno)D, dogaja se v vseh časih, kajti zmerom se Dbe RR v despotije, te pa so potrebne MorKrite. Taki sta nedvoumni Beaumarchaisovi Kodi **Seviljski brivec** in **Figarova svatba**, zato tudi Lin(hart)ov **Matiček se ženi**; taki so Canov **Blagor**, Kranjčev **Čampa**, najbrž celo Ibsenova **Nora**, da ne govorim o Nušičevi **Sumljivi osebi** in Shawovi **Posel gospe Warrenove** in **Major Barbara**. Brž ko se Db redespotizira, se odpre Koda Žurnalogam MorDbKritrazkrinkovanja. Tedaj nastopajo cenzorji posvetne in cerkvene baže. Prepovejo uprizarjanje **Hlapcev**, ker se bojijo njihovega ŽurPol naboja. Ta naboj najdejo celo v **LTugu**, tega celo kot knjigo izločajo iz šolskih knjig; to je bila KulSv TaSKC. (O tem so ohranjeni Zn preverjeni podatki. A DSKC o njih molči; jih Zamol. KC temelji - tudi - na Zamol.)

Danes, dve desetletji po **Doli**, je SŽur na dnu. Zadnji tak dokaz je spremljanje iraške vojne. Ne verjamem, da je v SŽuru doživel Sadam 10% Krite, kolikor je je Bush oz. ZDA. Gre za Rad SZSL, za tako hudo pomoto, da meji na AD ne le SŽura, ampak Slova, kolikor se to kaže - nastopa - skoz Žur. V ZDA je že dolgo realiziran model, za kakršnega se vnemata-borita Sonja in Goša; jasno je, da so pri realizaciji tega modela trajno velike težave, tudi v ZDA, pred leti odpor lokalnih dejavnikov zoper priznanje enakopravnosti črncev itn. Tudi v ZDA je (bilo in je še) precej SZSL leŽurstov, ki simpatizirajo s Castrom, z vsakim pojavom kakega ledemagoga. A tolerirati - oz. le načelno obsojati - Sadama, ki je ubijal stotisoče, jih dajal mučiti, si nabral čez 20 milijard dolarjev premoženja itn., enega največjih Krimdespotov v ČlZgi, ob tem pa nenehno, brez rezerve, slaboumno samoumevno tolči po Bushu in moralizirati, ta tema je vredna podrobnega preučevanja.

Pričakujem, da se bo Rad zmeda SŽura glede LD nadaljevala, morda celo stopnjevala. Dovolj bo priložnosti za Krit analizo. Za zdaj naj rečem le to: nekakšno

Zamol Sadama (kot da je žrtev - mladenka je dejala sinoči na TeVe: za iraško vojno sta kriva oba enako, Sadam in Bush -) pomeni isto, kot da bi Sonja zavzemala ekvidistanco do Dira-GusJake na eni in Petra na drugi strani. DaSlja je trenutek, ko ubije Ojdip na križišču očeta (Laja), ko se poroči z materjo (Jokasto), ko pobija Ajax ovce namesto Sžov. DaSžur je najslabša točka DaSlova; celo mnogo slabša od DaPolikov.

Ko Dir(ektor) Vodop(ivec) zjutraj v službi bere časnik, v njem pa Sonjin spis, Jaka mu ga bere na glas, ga obide slabost, napoveduje se infarkt. Kaj bi se nel Sonja piše pikro, brez dlake na jeziku, ne le o tem, kaj-kakšna je vas, v kateri je ArKomb, recimo ji Bistrica (= Kalnica, Močvirnica, Blatnica); podaja realno sliko TaSlje-Juge ali vsaj en - Neg - vidik TaSlje; ta pa kot PolDb okvir prevladuje, vse ostalo določa. Slišimo: »da je betonska obloga Bistrice edinstven izum, da bi ga morali patentirati«. Peter poskrbi za to, da se Sonjino ugotavljanje dejstev-resnice z lokalne ravni - iz MO - prenese na raven celotne SDbe; to je naloga drame, konkretno Kode **Dole**. Peter: »Takile izumi so pri nas že patentirani, drugačnih tako ni.« Sockom kot tak je lažen izum, je potvorba-sleparija. Jaka bere naprej: »Da smo vanjo vgradili poleg betona še opeko, vodovodne cevi, električne kable, gradbeni les, strešnike, okna in vrata in celo, pravi, keramične ploščice in parket z uvoženim lakom vred.« Jasno je, na kaj Sonja cika: da je šel denar, namenjen za regulacijo potoka Bistrica, v Pvt hiše, med njimi tudi v DirVodopovo.

Po lr ugotovitvi, »da je ta regulacija najbolj izvirna in najdražja v zgodovini gradbeništva«, Peter doda: »od bobrov naprej«, pride bistvo: »sprašuje sodišča, če spiyo.« Z Davidika se odpira problem, ki 1984 ni bil tako viden. Sodišča, ki naj sodijo Krimcem za gospodarski Krim, so Strno vgrajena v LD kot pravno Dž. NoRgrupa se je borila za uveljavitev pravne Dže v Slji, torej tudi za to, da sodijo za Krim neodvisna sodišča. Tedaj smo vezali Krim na Ptjo. Samoumevno smo domnevali, K-da Krima te vrste ne bo več, vsaj Strnega ne, če-ko bo Ptja odpravljena ali vsaj bistveno omejena, za to smo si prizadevali. Danes tega Krima v Slji ni manj, verjetno več, pa imamo pravno LD. En sklep je: torej Slja ni pravna LD; torej še zmerom vlada Ptja. To je sklep DSD. A kaj: tistega pol leta, ko je vladala DSD, je bilo Krima, korupcije, nereda, medsebojnih obtoževanj, disfunkcionalnosti itn. še - celo bistveno - več kot pod Drnovškovim vladanjem. Kdo je bil odgovoren za ta Krim, katera Pola, katera Tot stranka? DeTotstranke, torej Sfz?

Ali pa je potreben Dgč sklep: da so Krim, prevare, barabije Strna poteza vsake Dbe, tudi najmanj TotPol ustrojene, tudi LDbe, tudi pravne Dže. Ker sodi Krim k Idčlu; ker je Idčl po bistvu Pravec, Hin (Prikr). To je moja presoja. Dbe so lahko le bolj ali manj koruptne. Morda je bila nacistična Nemčija manj koruptna od DaLD Nemčije. Je pa bila neznansko bolj Krim(inalna), če seveda ne izhajamo iz VISA, ki ga je vzpostavil NNcz.

DSD dela napako, ker veže DaKrim na Kontinuiteto vladavine Ptje. Trdi namreč, da se dogaja gospodarski itn. Krim zato, ker Komsti kot MV krivci še niso bili postavljeni pred sodišča, tam obsojeni; ker še ni bila izvedena ilustracija. To ponavlja DSD spet danes, ob objavi tim. Udbovskih seznamov. Ne gre torej za sodišča, ki bi sodila prvenstveno Gosp(odarskim)Krimcem, ampak Pol(itičnim). Tu pa se artikulira bistveni problem.

Iz **Dole** je težko sklepati, kaj hočeta Sonja-Goša, tudi Tajaz. Ali terjamo tudi Pol sodišča ali le, da se Db spremeni? A kako spremeni? Tudi kot PolDž oblika? To smo hoteli. Vendar ali tudi tako, da bi nova oblast počela analogne stvari kot

Ptja, ki je od 1945 naprej sodila, obsojala, kaznovala, zapirala v imenu RPP, ki se niso nanašale le na GospKrimce, ampak - celo bolj - na PolKrimce? Med obojimi ni delala razlik, EkonBržpodjetnike-lastnike (prekmurskega Benka, Lajovce, tudi mojega prastrica Valentina Zabreta, šentviškega dekana kot delničarja v Raz delniških družbah, mojega strica Ličana, čeprav je bil celo v Prtih, a je bil tovarnar, enako strica tovarnarja Joška Zabreta, čeprav je bil v nemškem taborišču) je gledala kot RazrSže. Bistvo LDbe je, da sta Pol in Gosp sfera (raz)ločeni. DSD na to - kar je pogoj za LD - noče in ne more pristati, preden ni opravljena lustracija, to pa pomeni, preden ne preide lastnina spet k nji, k PV oblastnikom, k PVKC; dokler ne bodo Komsti kot RčBrž (rdeča buržoazija) depozirani.

Midva z Alo na te konsekvence nisva pristajala, zato nisva mogla v eskalacijo AnKoma, v katero je šla po 1987 NoR; tudi zato nisem hotel sodelovati v 57. številki NoRe, le Ala, z namenom, da vendar podpreva Poz plat NoRe in njenih zahtev, ki sem jih pred tem že sam zapisal v svojih razpravah; nekaj od teh sem jih že objavil v zadnjih letih, seveda so Zamol. S Pučem sva se začela razhajati ravno po tem vprašanju, kot se je rekalo njega dni v SocKomu. Puč je do Si zastopal stališče, da je potrebna lustracija, le nihal je glede na mero, v kakršni naj se udejanji. Ampak saj vemo: dokler so zahteve Morkova, so blage, ko pa dobi oblastnik moč-možnost ukrepati, svojo pravičnost - teror - stopnjuje. Pač BT kot izraz RPPe.

Gošin namen ni bil predvidevati, kaj bo po spremembi sistema, ampak naslikati, kakšna je bila situacija v TaSlji in jo razkrinkati. Pri tem je v prvem planu Krita Ptje oz. Kritanaliza Raz slojev, grup, načinov obnašanja, Tip za Ptjstran. Na eni strani tudi Goša sodi: Komunisti in fašisti, vsi ste isti; a to je na splošni ravni Tot sistema. Realno Ž pa je sestavljeno iz HKD sveta. Goša noče napisati SpS agitke, PolŽur pamfleta, kakršne je konec 80-let - leta 1984 si tega še ni upal - pisal Petan v duhu Rad AnKa, v katerem je vse reducirjal na Rad Pol in Mor obsodbo, glej dramo **Mrtvi so svobodni**; 80-leta je sodil skozi leto 1948-49, skozi dahavske procese. To je SZSL AnKa. Žal se tega tedaj, ko sem pisal o PetD, glej knjigo **Pravica do oblasti**, nisem zavedal, nisem bil pripravljen zavedati se; Petanu sem gledal skozi prste, bil sem do njega pristranski, prenaklonjen. Šele kasneje se je razkrila globina njegovega neumnega Sša do sistema.

Petan piše cenene PolAnK pamflete, Goša si je zastavila za cilj pogledati na Neg like - na oblastnike - tudi od znotraj, iz njihove Note. Predvsem Dira, ki postaja zato Traglik, **Dola** pa se iz Kode RR v resno dramo; še bolj **Glava**. NegDbplat se deli v več skupin-praks; Dir je ena, druga pa sta par GusJaka s svojo lumlinčarsko grupo. Ta je podana s črno barvo; sodim, da upravičeno. To so najbolj Neg predstavniki ostankov LumKoma kot Stla; to so LumProlci, ki vzdržujejo banalen teror, nekakšne SturmAbteilung grupe, prevzete od NNcza, podaljševana Rdeča roka, katere predstavnika in delovanje je nekaj let kasneje podal Snaj v **GiMu**, glej lik Turka.

Jaka bodri Dira, ki se v sebi seseda; Dir ni (več, če je kdaj sploh bil) monolitna PtjVoj figura, ki odgovarja na ogroženost s stopnjevanjem kontraakcije in terorjem. (1983 se ni dalo predvideti, ali bodo 1990 nastopile takšne grupe ali ne. V Srbiji so, hotele so priti tudi v Sljo, miloševićevski agenti »balvanske« Reve, Reve s hlodi, a v Slji niso dobile primernih zaveznikov.) Dir bo sledil Kučanovi liniji, če bo 1989 še (pre)živel. GusJaka pa zastopata lumljud, kakršno bi se moglo obnoviti danes kot neoultraleUlica; bomo videli, ali se bo, ali bo postal Močnik-Močilar ideolog teh neoGusJak, Mâro(vič) njihov polkovnik. (Je ta mož

morovič? Se je pisal njegov ded s č ali é? Danes pove ta podatek veliko. Ič pomeni balkansko PSto-duševnost, reagiranje, VIS.)

Jaka Diru: »Tisti tam gor« - Ptja v republiškem in zveznem centru - »se ne bodo pustili kar tako šivat - a jok, kaj pa misliš! Jaz bom sklical delavce, da proletariat zavzame pravilno stališče, prej ko se fantje kaj po svoje menijo.« Prol je treba v tem nadaljevanju RB-LReve organizirati. Početje GusJakovega borbenega odreda je realno nadaljevanje boja, ki sta ga začela delavec Maček in Rado iz **Težke ure**, že brezposelni učitelj Trdina iz **Krapov**, Km-delavec Deževnik iz **Stvari**, kovinar Krim iz **Rojstva**, delavec Tiger iz Franceta Kosmača (post)NOBDrame **Gospodar**, 1947.

Goša diferencira: Jaka ni isto kot RčBrž, zato je TaRčBrž danes v LDS, GusJaka pa v ZLSD, seveda na njenem ultraLekrilu, pri tistih, ki organizirajo AnZDA demonstracije; jih vodi izozad Gaber? Igra Gaber dvojno igro civiliziranega diplomata-ministra v LDS vladi in nekoga, ki daje pokritje pripravljajočim se akcijam GusJakovcev? Gustl in Möro, ki simpatizira s Sadamom, sta isti Čl.

Jaka je bil zoper RčBrž bogatenje, je za pravi manualni Prol; realno: ščiti tiste iz bifejev. »Tiste hiše - ti veš, da sem bil zmerom proti ... ampak zdaj gre za ugled Partije ... razredni sovražnik meče blato na ves socializem.« Tako je v 80-letih čvek al Hafner. Ptja je morala paziti, da Kritlnca (Sonja-Peter) ne bi potegnila za sabo Prola, kot ga je skušal Puč prek Rožanca in Pers, glej **Toplo gredo**. V **Gredi** se KmProl v analognem ArKombu upre Ptji; tudi zato je PPP pri priči prepovedala **Gredo**: da bi preprečila razvoj v to smer, samo možnost razmišljanja, da lahko pride do bloka Prol-Kritlnca zoper Ptjo. Puč je dejansko utemeljeval ta blok, ki je bil, glej Simona iz **Afere**, ponovitev - MimDč - PV in MV bloka Prol-Kritlnca, takrat imenovana napredna Inca.

Puč je s tem nadaljeval v 90-letih, z Janšo sta organizirala svoje sindikate, tim. Neodvisnost, skušala zmotivirati Ulico, 1994; napad na Smolnikarja istega leta je bil mišljen kot obnova napada Gustlnovcev na Petra. Seveda je bila stvarnost Dgč: na mestu Kritlza Petra se je znašel agent Not ministrstva, namesto LumProl bande udje Voj ministrstva, banda četverice, ki je karikaturalno ponavljala četverico iz 1988. Depala vas kot takšna je bila karikatura-groteska, kot je karikatura-groteska sojenje tej četverici in (so)delovanje v tem spopadu obeh ministrov, Janše in Bizjaka.

Sam sem že 1988 predvide(va)l, da je v slavni četverici JBTZ vsaj kal, če ne več burke in Psfza, pojavivšega se 1994. Her JBTZ, ki ga Janša kar naprej obnavlja, sodi vsaj toliko v **Matajevega Matijo** kot v konec **Dole**, kjer se gustlnovci spravijo na Petra. Šel je nazorno podal, kaj je bilo Prikr v Četverici, le da se ni zavedal, kaj piše; mislim na **St sarmatsko kri**. Šel bi rad igral Petra, ga nekoč je; a je že tedaj, ko je živahno pijan postaval na Roški pred Kasarno zaviti v SI zastavo in recitiral Kuntnerjeve koračnice (O domovina, ti si kakor merlot!), Petra v sebi zatajil-izgubil. Posta(ja)l je Glažek (iz **Micke**), ki je v odločilnem Zgtrenutku začutil, da lahko igra na sceni kranjskega teatra **Aleksandra Velikega**, seveda v Gilni, kamor ga je postavil Zupan v zadnjem dejanju, ko diktator **praznih rok** spet čudežno dobi polne roke; pri Zupanu polne solidarnosti (PriSo momenta), pri Šelu polne govna, ki ga z metlico poriva dol po školjki Brezova metlica v Vihrove drami **Ljubezen na javnem stranišču**. Ravnanje GusJakov v koncu **Dole** je grdo, a stvarno; ravnanje DSD Kulstrov (Šelov, Capitov, Jančev, Zornov, SrKosov) pa je burka na sekretu, ki se je zamašil. To je bistvo SZ: Šelovega **Kanja**. Torej je Zg De-snice: od ŠelZorna do GusJake?

Tudi v Jaki je še sled Čl topline, PriPra čustva, kot je bilo Tip za NOBD Here, za Špelco, **BSSvet**, in Nino, **Rojstvo**; le da je to čustvo pri Jaki že Makdeformirano. Izhaja pa iz NOBD Herčustev. Špelca neskončno ljubi svoje-naše in neizmerno sovraži Sže. Kaj dela Jaka Dgče? Goša zapiše didaskalijo: »Direktor ... se s težavo skoplje pokonci in gre, oprijemajoč se pohištva, v svojo sobo. Jaka s skrbjo gleda za njim; potem se mu obraz spremeni, postane grozeč in sovražen.« Preneseno iz Kode v Trago ali elegijo je Jaka kot ena izmed Prtk odreda Maščevalk, glej Kmeclovo **Umiranje**. PSt ostaja ista. Marjetica in njene ubijajo, GusJaka skoraj. One v vojni, GusJakovci iz varstva noči, iz zasede; a tudi vojna dopušča zasedo. Her se RR v mizerijo. Čustvo solidarnosti oz. Mašča nad zlimi se razkrije kot klavarno.

Jaka: »Pijavke buržujske! Še fental mi bodo mojega Franca. A jok, Jaka stoji kot zidi grada. Kamor udari proletarska pest, ne raste več trava.« Takšna Propest je danes - je bila včeraj - Sadamova. Mar je res večina DaŠžurstov regredirala k Žuru Toneta Seliškarja iz 1945, ko je v prvi številki Slovenskega poročevalca po 9. maju 1945 oznanjal Moro Mašča? DaŠžursti dejansko le sesuvajo, likvidirajo; kot retorji-gobci na varnem seveda le znotrajtekstualno; na vojno zoper ZDA-Busha pozivajo v imenu Otrok in Huma (SeHa). Če bi zmagala Moro in Gregorčička, bi v Slji res ne rasla več trava.

Kakšno Zn bi tedaj gojil Mister Gaber? Tisto, ki jo je Sadam pod zemljo: pripravljal kemijsko vojno zoper KplBrže? Je Močilar res blazni dr. Moriarty, ki stoji za vsem tem Krimnorim početjem?

2

Nepričakovano pride Sonja; pogumna je, ne boji se Dira. Pride zaskrbljena. Petru: »Namignili so mi, da mi znajo užaljeni veljaki poslati kifeljce na vrat. Če bo pri meni preiskava ...« Goša govori iz lastne neposredne skušnje. Pri naju - pri meni - na Jamovi so delali PP kifeljci dvakrat preiskavo, mi zaplenili vse, kar so našli; prvič (1958) vse, kar sem bil napisal, gradiva nisem skril, ker preiskave nismo pričakovali, drugič (1964) sem glavno gradivo, ki bi moglo PPPtji služiti, pravočasno odnesel k Prilom. Peter še ne verjame, da se dogajajo takšne reči, kot ni verjela MGG, Sonja pa je poučena: »Pri nas je vse mogoče. Za kožo jim gre, torej ne bodo izbirali sredstev.« Res jih niso. »Vse imajo v rokah ... sam si govoril o mafiji.« Ptja je dejansko mafija, le da bolj Pol kot Gosp tipa. Vsak Tot uporablja vsa sredstva. Goša natančno napove, kaj bo delala PP 1988, ko bo delala preiskavo v prostorih tednika Mladina in pri Janši. Pri Šelu je ni nikoli. SrKos pa je bil 1988 še ideolog Mrka, še ČirZičeva umska Deroka! In JrKos si drzne očitati meni, da napadam Puča; fantalin naj bi raje pometal pred domačim pragom, povprašal ateja: kakšen pa je bil tvoj odnos do Puča 1958 pa 1964 pa 1988? O Hini!

Sonja ni le PriPra raziskovalna Žurstka, kakršen ni bil Slilnik nikoli (tudi dr. Markež ne); že snuje ilegalno, vsaj nekatera takšna dejanja izvaja, ki bi mogla služiti ilegali. Petru prinese njegovo mapo, v kateri so dokazi o Krimu RčBrže v Bistrici, in mu pravi: »Te tri papirčke je treba preslikat, čim prej ... so edini dokazi, dragocenost, razumeš? Če mene priščipnejo ...« MGG 1958, ko so nas kot Re-57

skušali likvidirati, še ni imela možnosti za takšno preslikavo; fotokopiranje se je začelo šele kasneje, v začetku je PP še nadzorovala, kaj kdo fotokopira. Danes, v dobi računalnikov in interneta, mora uporabljati policija Dgč prijeme.

Sonja se ne da: »Če se meni kaj zalomi, skušaj to objaviti, kjer moreš.« Sonja jemlje odgovornost nase. Če bo njej onemogočeno razkriti resnico-dejstva, jo mora nadomestiti tovariš; kot v **SAnti**, kjer prevzame to nalogo celo Paž. V dejanskosti jo je oznovski major Debevc, ki je pretihotapil Bohinčevo obtežilno pismo iz zapora, ga poslal Vidi Tomšič, ta ga je prepustila PPI, PP pa je Debevca zaprla, sedel je kar nekaj let. Blaga Humže Vida Tomšič. Debevčevo dejanje je vzorno; kdo ve zanj? Janševo je bilo le učinkovito; Janša je imel srečo-Konto, da ga je izvolil bog Kairos, Janša je znal Kairosa prijeti za knof. Še zdaj drži ta gumb v rokah, ga vrti noč in dan in se avtoreklamira. Debevc je živel umaknjen, v Pvt drži. Janša je optimalen Dbjavnostni manipulator, Debevc ni maral profitirati od javnosti, najbrž se mu je gnusila. Žurste in SZgarje (ne le Plunke) zanima Janša, učinkovitost, Dbjavnost, DbZg.

Jaz jo upoštevam in analiziram, spoštujem pa ne. Tudi zato grem iz nje, bliže Debevcu, čim bolj stran od Janše. Ta zaudarja po naštelani laži. Imidž ni nič drugega kot parfimirana laž, kot trend, make up, Prikr ničesnosti. Janša je le PohlPld, Mrzel je bil npravna pristnost. DbZg je Zg Janš(evcev), teh spojev Komisarjev (**Afera**) in GusJak. Mene pa privlači Zg Krstna (**Afera**), tudi zato, ker je Krstn Zamol, medtem ko so babuze okrog 1990 **SAnt** preveč zmanipulirale, jo RR v Polinejka, v Žolca, **Rojstvo**, ki je nosil masko Junaka, **Vst**.

V času **Dole** - sreda 80-let - je Dbjavnost še Ideald, še videz popolnosti. Sonja Petru: gradivo daj »čim širši javnosti, razumeš?« Celotni Slji; ne sme ostati v okviru občine: »Če bo ostalo vse v mejah naših Butal, me bodo ...« Peter še ne verjame (»Da nimaš prividov, dekletce?«), a se že mora tudi on, ki je bil dozdej naivna poštena Tehlnca, soočiti s trdo, neprijetno lumstvarnostjo. Drama prihaja v zaostritev, Koda v dramo resn(obn)ega konflikta.

Goša in jaz - MGG - ga je doživela. Ne kot Sljavnost pod Bavčarjevim itn. vodstvom, ki je posta(ja)la od hipa do hipa močnejša, večinska, mase na Roški, ki si jih Ptja-JLA ni upala več zatreči, kot jih je 1956 na Madžarskem in 1953 v Berlinu in 1968 v Pragi. Jugovajska se je skazala kot papirnat tiger. Ko so to začeli vrti Slci uvidevati, se je v njih prebudil pogum, ki ga prej niso kazali; Puča je 1958 podprlo le nekaj PriSo. 1964 je bilo simpatizerjev Pers oz. MGG precej več, a so se tudi osuli, PPP je vsakršno možnost odpora zablokirala, ljudje so se vrnili v Pvt. Tor je v 70-letih celo pozdravil ReStl, glej **Revizorja 73** in Torove javne izjave v podporo Titovemu-Dolančevemu pismu, tudi izjave marsikaterega kasnejšega Rad AnK DSD »borca«, žal tudi Sedečega Makslna, da ne govorim o lepem filmarju Jožefu Pogačniku.

1984 je imela NoRgrupa le malo zaledja; **Dola** točno podaja tedanji položaj. Jasno je, da DaŽursti - Žursti po 1990 - ne opozarjajo na **Dolo** in na takratni položaj, ampak na proces v zvezi s četverico oz. na celotno dogajanje od 1988 naprej, ko so se tudi Žursti priključili naraščajoči večini. NoRo hvalijo, ampak tisto od 57. št. naprej. Ne govorijo ne o **Glavi** ne o Ruplovi **Res**, ne o Ruplovih **Jobu** in **Pošljite za naslovnikom**; te drame so iz časa, ko so Žursti lizali rit Popitu, Koprivcu in Koprivcem.

»Zunaj kričanje, se bliža. Zažvenketa razbito steklo, v sobo prileti kamen.« Obnovi se položaj iz **Blagra**, a postavljen na glavo oz. LumLR se iz Poz RR v Neg.

Ne demonstrira ljud zoper Zl despote-KplBrž GrGr in njuno suito; demonstrira Barljud dno zoper Znika in Žursta, ki hočeta vladavino Resnice. Ljud je za Prikr resnice, za likvidacijo tistih, ki zastopajo Resnico. Ljud je načelno sicer za RPP, ampak ta RPP je le še fraza, dejansko le še Pvt vidik Ljuda. V teku Stola se je Ljud iz Poz vrednote, ki obeta sezidati šele pravo Človeštvo-Db, RR v linčarsko grupo lenuhov, koruptnežev, nemarnežev, zavistnežev, pobijavcev. Natančno v to, kar je Ljud v DaSlji: od Km, ajzenponarjev in avtoprevoznikov, ki blokirajo ceste, do AnGlob ludistov, igravcev-amaterjev.

Goša je že pred dvema desetletjema opazila - in Krit uprizorila - omenjeno spremembo-debakel. Te spremembe PePKo, Močilar, Hanžić itn. nočejo videti. Imajo se za Izbe-Ščuke iz **Blagra**; ne vedo, da so postali ideologi Pvt grup v njihovem destruktivnem delovanju v Dbi. Jaz se selim na rob Dbe, tudi zato, ker sem ugotovil skvaritev Dbjavnosti; vendar Dbe - DaSPMLDbe - ne podiram. Kažem ji Krit zrcalo, kot ji ga je Goša v **Doli**, a ne demonstriram, ne uživam v vseobčnem razsulu oz. poskusu, da bi se vse razsulo. Vse Dgč MBP PePKo-Hanzi-Močilar. Oni »srbizirajo«; Rel Neg Dbo hočejo narediti za neživljivo Dbo, za novo despotijo, za Kubo-Irak. Se bodo od borcev za Sadama, ko bo v Iraku s sadamizmom opravljeno, preselili v vlogo borcev za Butuleleja, despota republike BonzoNabu? Ni ta trojka vrhovnih buteljnov danes v službi GusJake?

Če ni bilo jasno že prej, je - še bolj - jasno danes, po nastopu AnGlob pajacev, da se je Mrk izpel. Priznam, v meni je še precej Mrka, a ne tega, ki je v omenjeni St trojici. Tudi v meni je neodsvojljiva težnja po Rad spremembi Dbe in sveta, a toliko pa sem še pri pameti, da vem, da je potrebna bistvena sprememba, tj. zamenjava IdMa z DgMom; da vračanje k idejam plebsa ne velja. Sredi 20-let je še veljalo, je imelo - celo pridobivalo - ogromen akcijski naboj, glej slavljenje rimskega plebsa v Kreftovem **Grakhu**. Menda zadnja drama, ki je še nasledala na tak motiv, **Greda**, je bila napisana sredi 60-let. Nato pa je RMg dokončno pokazala, kaj je Ljudplebs: od Rudolfovega **Pegama** do Ruplovih **Viharjev**, od Lužanovih **Krasov** in **Neposrednih proizvajalcev** do FilSužnja **akcije**.

Kaj slišimo pod oknom, na Ulici? Glasove kot v **Blagru**: »Dool! (V sobo prileti več kamnov.) Ven s sovražniki socializma!« Vsi: »Veeen!« To je obnavljanje skandiranja, korakanja, metanja kamnov, kot ga po Palestincih zdaj Posn Iračani in kot so se začeli obnašati AnGlob demonstranti pred ZDA veleposlaništvom v Lji. Kamen kot uvod v razstrelivo. BržKplsistem v zrak, z ekrazitom, z atomsko bombo! Začne se napol s hecom, ko se Móre držijo za riti in kurce in ejakulirajo v navdušenju nad obnovo promiskvitetne anarhične skupnosti, glej Morovičevo prozo; konča pa se z napadom-podorom njujorških nebotičnikov. Šele zdaj polno razumem, kako da se je visoki svetovalec ministrice za Kulo HrtSlc Kardum na PopTeVe posmehoval žrtvam 11. septembra v New Yorku, ko je označil atentat za estetsko doživetje. Že tedaj sem mu predlagal, naj gre za mesec dni v Sadamov zapor, da ga bo tam Vodja obesil za jajca na strop. Pa se Svetnik cinično smehlja. Ludisti tulijo: Kanasbriga! Za jajca naj bodo obešeni Bush, Rupel, Rodeur, Brejc, magari tudi Sadam, ne pa mi-jaz. Mi se zajebavamo! Postaja to zdaj tudi uradna platforma MzKa, celo ministrice, Gabra? Kaj bo storil Kreft, ki je bil kot Predskandidat za vključitev Slje v NATO?

Kot da poslušamo demonstracije prejšnjega mesca v Lji - Tretji glas: »Kapitalist, nacist zajeban!« Ko se en sam delavec zavzame za Petra oz. se ne strinja z linčarsko maso - s tisto, ki zadnje leto tako enotno koraka-pleše po Ljulicah -, ga neoTot teroristi hitro utišajo kot Izda. 4. glas namreč reče, si upa reči: »Kakšen

nacist, butci! Takrat ga še na svet ni blo, ne serte klamf!« se pokaže, kaj je še zmerom ljudmasa-ProlPlebs; vsi po njem: »Ti pa tih bod! - Kva se usajaš!« Za kar se zavzema AnKpl ljud, je novo BT, nov Totsistem; odstopanje od Klde ni dopuščeno, RLH je odpravljen. Ker se 4. glas ne pusti: »Papige! A mate pisker namest betice al kogá?« (4. glas je preprost fant, iz istega okolja kot oni, govori isti lumjezik), mu že grozijo, že nastaja jedro nove OZNE: »Ti bom pokazu papigo!«

Teror navzven, zoper Petra, in navznoter, zoper lastne bele vrane. Tistega, ki bi rad postal SAPO, že Mordiskreditirajo. Natančno tako je TH mene kot strahopetca, da zato nisem hotel sodelovati v 57. št., ker - TH - ali 3. glas: »Stavem, da ma pouhne hlače!« TH in Rad Delinija znotraj NoRe je 1987. leta obnovila lumlinčarsko grupo, tedaj pod masko Narojenosti in StŽa (alibiziranje z IdeaHarldo), danes z AnGlobom. THa nadomešča omenjena St trojica, od NoRe se seli Ideolzagovor BTA v Re-20(00); PePKo prihaja končno na svoj račun. Pravilno sem ga predvidel v **Razg(ovor)ih**.

Ta ataka s kamni je bila prvo opozorilo. Grupa se »polagoma oddaljuje«. Peter-lzb KlasHum tipa ne razume; **Dola** je Koda, ki uči o novi stvarnosti. Ni čudno, da je STH in NoRci niso sprejeli; TH in Urb K-da sta čutila, da tolče Goša po njunih bodočih pozicijah. **Glava** jima je še bila všeč, **Dola** ne več. A ravno med **Glavo** in **Dolo** se je v naju z Alo začela odpirati razpoka, dvom v pravilnost (pre)enotne Mongrupe, kakršna je nastajala iz NoRgrupe, v tem ko se je ta - nenavadno hitro - politizirala, se iz Pirčeve terjatve Konec akcije postavila na glavo in terjala radikalizacijo, DbZg Revakcijo. Leto kasneje, v GošVidi, pa je že prišlo do razhoda med nami, čeprav še ne fizično. GošVida zavrne usmeritev k PolDb akciji, rešitev pokaže v prizadevanju za NastSAPO. Več o tem v ES analizi GošVide. Janč napiše **Dedalus**a, Šel **Ano** in **Volčji čas**, oba eskalirata v AnK, in to četrto Stola po **Dia-Aferi**, v zelo Dgč času, tedaj ko AnK ni več ustrezna platforma, ampak osnova za repolitizacijo, za oblastniški boj. Nastane DEMOS, skozenj DSD.

Peter je res presenečen; kot Znik-lzb je prepričan v Dobrost ljudi, Čl je zanj vrednota, zaupa njegovi prirojeni poštenosti. Kot dr. Grča v **Grči**, Jerman v **Hlapcih**, dr. Haymann v **Dia**. Zmeden je: »(zbegan, prizadet) Neverjetno! Je steklina popadla te ljudi? Ne razumem ... Dve leti sem delal z njimi, se ubijal z njihovo zagamanostjo, jih učil«, ko ruski narodniki tlačane-mužike, ti pa so lzbom-Učem 1917 ne le razbili okna, ampak zažgali hiše, razdejali posestva, posilili žene-hčere, kot je pravkar ravnal zdijvani iraški folk v Bagdadu, ko je podiral, kar je dosegel. In prav ta folk, ki ni le zagaman, ampak Krim, so AnGlobi kovali v nebo, sta ga šla idiota-pokvarjenca Gregorka Môro branit pred hudiči AngAmi!

Kdaj že je SNKNM vedelo, kaj je resnica. Točneje: to je vedela elita, to je vedel vsaj eden med njimi, Vrhovec, ki je najbrž dobro preučil Pariško komuno in Km punte, vnesel to ARF-AK v **Zorana**, napisanega sredi 70-let. Tudi zato noče nobena SI oblast natisniti **Zorana**, vsem podira legitimiteto in iluzije, trga maske. **Zoran** je ob pojavi AnKpl mase spet kar se da aktualen. O njem sem napisal debelo knjigo - **Upornik-človekoljub** -, ene Zn strokovne oz. sploh nikakršne recepcije ni dobila. Pa mi Paternu očita, da ne spoštujem dovolj KlasTradSLZa! In kdo je DaTradSZgar? Cinični Marjan Dolgan (Poscan)? Polbebec JrKos, sliši na ime Matevžek Mevžek? Kje in kdaj so se LZgarji opravičili za svojo brezmejno-brezsramno hvalo NOBD - **Raztrgancev** ipd., namreč tisti, ki danes trobijo v rog DSD? Kaj pravi o tem madame Glupečić? Je res tedaj, ko je hvalila PrtKosmača,

mislila, da hvali Dmbljeločnika? Komu je to povedala? Le St Petru v nebesih oz. med gorami na Bizeljskem?

Sonja razlaga Petru kot otroku položaj: »Naščuvani so ... na tvojo sled, da ne bi šli po drugi«, namreč zoper RčBrž nove lastnike, koruptneže, tiste, ki danes vodijo Sljo prek časopisa Finance in vlade Kapa. Razisžursti so zbežali nečednosti-nepravilnosti pri zidavi hiš ministrov Kopača, Kacina, Pohlina in Pohlepa, pri aferi z orožjem Bavčarja in Janše. Ni podatek, da daje vlada milijarde za utrjevanje lobijev, neodvisnim Izbom pa meče MzK in MzSZŠ drobtinice, dovolj poveden? Gabri bodo kot genialni manipulatorji preusmerili bes-zavist Ulice na pisatelja Rupla (ki je daleč od Petra, a je vendar vsaj neodvisen nekdo), ne na - zdaj že višji - SS, ki je trdno vezivo DaSlje.

Jaz to vezivo in malo gornje malo spodnje SS toleriram. Vem, da je njihova Db - DaSLDPM - manj neustrezna od Popitove in Močilarjeve, Gusjakove in PePKove. Jaz le analiziram in se preusmerjam v IsDti. Nemalo sem v Petru. Z Alo sva se tudi 1984 videla v Petru. Koliko?

3

Pol Stola sem učil zagamane Slce, od Krite Ingoličeve knjige **Pred sončnim vzhodom**, moj tekst je izšel v prehodu 1945-46; odpiral sem jim oči, jih dobival od njih po buči, doživljal vse, kar so doživljali liki SPD. Marsikaj mojega - znoja in pameti - je vgrajeno v DaSljo; in Alinega. Sama sva hotela in še hočeva, da nisva deležila na oblasti, čeprav so mi jo večkrat ponujali. Ne na oblasti, kamor tako vleče nenasitnega Šela, a enako ne med demonstranti na Ulici, ki jih z megafonom poziva na skandiranje Humparol veliki karizmatični retor Močilar-PePKo. (Hanzi ne, ta jedlja.) Ala-Goša je dramatizirala najin preokret od NoRe kot DbPolDž - celo Voj - akcije v IsDti, **GošVida**. V **GošVidi** sva utemeljevala Dno, v **Srečni vasi** pa naju je zastopal Preš, ki se je odločil za Rad izstop iz Slova. Zato ni čudno, da je **Srečna vas** Šela tako pogrela. Šel bi bil rad zunaj in znotraj, na babi in Mor instanca, ki fukača obsodi na grmado. Šel je SZ ujetnik samega sebe in svojega poželenja. Vsaka čista odločitev ga jezi, zavisten ji je, ker čuti, da ga razkrinkuje, namreč njegovo bedno igro. Midva z Alo pa se šelastih iger ne greva (več).

Danes seveda nisva več Peter; tudi 1984 nisva bila zgolj ali predvsem Peter. Morda sem bil Peter 1958, pa še takrat pogojno. Goša kaže, kako Čl zori od naivnega Izba prek npravnega upora (moja akcija v koncu revije Beseda, spor s Prof Zihlerlom in Ptjo) proč od Dbe, **GošVida**. Peter iz **Dole** je v prizoru, ki ga komentiram, v fazi npravnega upora, odpora Slzbov - KritGene - (v duhu pomladi 1957) zoper sistem. Peter da Sonji prav, v hipu se odloči, da bo založil vse svoje sile, da bi prišla dejstva-resnica na dan v Dbjavnosti: »Kje so tisti papirji? Takoj bom ... naj se izkaže pravica.« Sonja mu papirje s selotejpom prilepi na golo telo. Peter se bodri: »Resnica in pravica sta pri nas napaki!« Sonja že zdavnaj ve, da je tako; Sonja zastopa Tanajino stališče z Alo, le da razširjava sodbo od: »pri nas« na Čloštvo kot takšno.

Po dveh vmesnih prizorih, Goša odlično obvlada dramaturgijo-kompozicijo, se teror stopnjuje, grožnja se RR v odkrit teror. Peter zapušča svojo sobo-kabinet, a

Ljud ga že čaka. Vse je organizirano. DžDb se v 80-letih dezorganizira, a kadar gre za vračanje k preganjanju, Ptja še obvlada svoje stare metode. Ptja? Ptja se tedaj že razkrajja, razceplja v vrsto kril-grup. Ta, ki jo vodita GusJaka, je najbližja jedru ljuda kot plebsa, zato je v Slji najšibkejša; najmočnejša je v Srbiji, še danes. Tudi zato so Močilarji tako v nebo kovali Srbijo Mirande Marković in etiketirali NATO napade iz zraka kot Krim dejanja. Če bi NATO raketiral Dance in danke, bi AnGlobi molčali; danke bi si prisvojil Moro in njegova SekSv grupa, Dance bi pa likvidiral par Mladić-Karadžić. Je bil res PePKo predviden za gauleiterja Slje, če bi jo zasedli Srbi? (Obrekovanje!)

Položaj je takle, grozeč: »V dnu hodnika se prikažeta dva delavca. Peter hoče desno spredaj - tudi tam dva delavca. Bližajo se Petru od vseh strani, vodi jih Gustl.« Klasobkroževanje žrtve, na katero se bodo spravili linčarji; LeRca KuKluxKlana. Gustl kot Sinteza nesramnosti, zajedljivosti, zagovednosti, hudobije in seveda Ljud Poz jedra, tako povšečen PePKu: »Ja kam pa kam, tovarš inženir? Mau na svež zrak, kaj? Pa tkole obložen, ojej, ojej ... Bomo tovaršu inženirju pomagal nost, a ne fantje, de bomo? (Iztrga Petru torbo.)«

To je položaj, na katerega se pripravljajo SIKm v 4. dejanju **Hlapcev**, v Gilni. Tam še ne pride do realizacije grožnje, Avsa je na PrS še nemalo pravna Dž in civilna Db. Dve Jugi - srbizaciji - pa sta tudi Sljo porinili na balkansko dno, čeprav ne tako močno kot Bosno. V **Hlapcih** (glej tudi Raz odrske uprizoritve) Župnik, ki vstopi v Gilniški prostor, reši Jermana pred podivjanim - dejansko od istega Župnika nahujskim - plebsom; Jaka Petra ne več; na tej ravni je med KC 1910 in Ptjo 1945 razlika: padec v Bar. V **Hlapcih** beremo: »Župnik stoji visok in širok med durmi ozadju: Vade in pace!« (Le primer, kaj pomeni za KC pax, mir.) To je opozorilo. Če ga Jerman ne bo razumel, naslednjič v podobni situaciji Župnika ne bo več.

V **Doli** linčarji Petru ne dajo (več) možnosti odstopa, je Peter tudi ne bi izkoristil. V **Doli** beremo: »Iz ozadja tiho pride Jaka, vendar ostane ob strani, kot da se ga nič ne tiče.« (Jaka je PtjŽupnik.) Pusti, da se grožnja RR v nasilje. Peter »se ruva za torbo: Nazaj, ste znoreli? To je moje!« Ha, v SocKomu ni nič Pvtnega, razen če kdo brani Pvtlastnino RčBrže. Gustl ga pouči, Gustl je skoraj kot Sergej Kraigher, ki še na sekretu, ko iztiska iz sebe zle snovi, predava o značaju samoupravne lastnine v Zakonu o delu: »Nič tvojga, pezde, nič. Vse je naše.« To je pomen NSSi. »A še nis slišu«, nadaljuje Preds Sergej, »da pr nas vlada delavski razred? Videš, to smo mi!« In Petra vse bolj stiskajo. »Kva pa skačeš kt bouha ... (Eden od delavcev zgrabi Petru roke od zadaj, Gustl mu spretno sname očala.« Na Petrove proteste, Peter je res mislil, da živi v SvDbi, ga Gustl ponovno pouči. Na krik: »Kaj si upate?« je odgovor: »(z užitkom) Boš prec vidu, kva si jest upam.« Maček si je upal vse, in vsi podmačkovci, Dolanc, Turnher, Kocijančič, vse do Ertla. »Udari Petra v obraz.«

Peter ponavlja Haymanna: »(Ostrmi, se prime za lice, tiho): Vi ... udarili ste me ...?« Gustl ve, kako se tej reči streže, kako se ravna z naivnimi Meši, ki se sklicujejo na ČIP; enako kot Gustl ravna Jo PriSo sadamisti-sodomisti: »Viš ga, buržuja, kuko svinsk laže! Ste slišal, fantje? Sam se mje z gobcam v pest zaletu ... Čak, te bom zares užgal, de novš zastonj jamrou ... (Udari Petra v trebuh.)« Šele zdaj poseže vmes Jaka; zdi se mu, da je za prvo seznanjanje Petra s silo dovolj.

Tudi tu se pokaže razlika s **Hlapci**. V **Hlapcih** pride do Fifpogovora med Župnikom in Jermanom, Oblast-KC ima še svojo Mor in globljo utemeljitev same

sebe, tudi svojega terorja. FD stoji na Rlgsistemu, dogmah, umu, pa naj si o tem umu mislimo kar koli; Mahnič in Ušeničnik čutita potrebo upravičevati FKČ-FD na bogu, na načelih. Že Meš podre veličastnost božje zamisli sveta, dane v Tomaževi Fiji-arhitekturi, Mrk pa izvede Pariško komuno tudi v Fiji-Umeti. Prva zamisel Sockoma, pri Marxu, je še odsev MešHeglove, ko pa pride MrkKom na oblast, so njegovi ideologi le še praktiki. Ziherl je še PV Čl, PoV ideologi Mrka pa se v 80-letih »srozajo« na Žurste Koprivca, Šalija, Kovača; Majer je še ostanek Prt Trade, še genij v primerjavi z Medeni in Medenjaki. Koprivec-Gašperšičeva sta GusJaka.

Jaka je nepismen Bar, ki takole - nehote - parodira Župnika iz **Hlapcev**: »(svečano) ljudski glas je božji glas!« Jaka ni zmožen Petru razložiti, zakaj je naročil napad-pretep nanj; niti ne čuti te potrebe. Na Petrovo pritožbo zna reči le: »Eh, fantje so malo vročkrvni!«; fantje so dobri, delajo, kar je prav, prav pa je, da branijo sistem, kakršen je. Branijo tudi s korupcijo sezidane vile RčBrže. Bistveno je, da branijo Dbo, v kateri ni SvMa. Ta vrednota - prepoved javnosti, oviranje SvMa - pa je dana v sami Stri Sockoma, ne le kot Stla. Tik PV je vrh Ptje - Kardelj itn. - obračunal s poskusom SvMi znotraj Letabora, glej **Književne zvezke**, obračun s Krležo, Kreftom, Koširjem, Jušom Kozakom. Model je bil dan. Veljal je še v 80-letih. **Glava** in **Dola** sta res prišli na oder, ampak zoper voljo oblasti, Jožefa Smoleta ipd.

Petra Mrklinčarji ne prestrašijo. Obnaša se, K-da biva v LDbi, v pravni Dž: »Tožil bom ta vaš božji glas ... za tatvino in za poškodbo.« K-da ne ve, kje živi. Pretep je v njem sprožil odločitev, nenadno, medtem ko je v meni potrebovala dolgo, da je dozorela. (Drama skrajšuje Ćmp čas.) Peter: »Eno vsekakor stoji ... moja noga ne bo več prestopila tega pragal« Jaz sem najprej zapustil Ljo, se preselil na rob Dbe, v Drulovko, nato v Avber. Nato sem zapustil NoR-grupo pa KC; šele danes izstopam iz Dbjavnosti. Ne, jaz sem Fif, analitik, ki potrebujem Ćmp izkustvo, da bi to, kar Krit preučujem, spoznal od znotraj. Izstopam kot star Čl, Peter pa je mladenič, podoben je meni, kakršen sem bil 1957. A sem se konec 1958 poučil o trdi roki PPP, PriSa Puča je zaprla za več let. To se Petru v 80-letih ne obeta več, razen če bi zmagali Srbi in SrboSlci.

Stl je v 40-letih pobijal, v 50-letih zapiral in pošiljal na Goli otok, v 60-letih še zmerom policijsko preganjal; kdor je hotel preživeti, je moral paziti, kaj počne; tudi jaz in MGG smo bili previdni. Kdor ni pazil, je šel ali v zapor ali v tujino, Puč. Peter pa obljublja boj; misli resno? »(Grozeče.) Ni vzroka, da bi se veselili, veste. Od tega trenutka bom iskal grm, na katerem bo rasla palica za vas! Če taka flora sploh še obstaja, jo bom našel, (zagrizeno, bolj sebi kot Jaku) moram jo najti, moram!«

Je bila ta grožnja povod, da oblast **Dole** ni želela videti v Lji? Da ni mogla Goša priti do natisa obeh dram, po obljubah v založbah so ji zadnji hip zmerom odpovedali, tudi silni AnK založnik Mušič pri Mladinski. Napoveduje Peter Janšo in obnovljenega Puča, ki se je iz tujine vrnil tesat in špičit palico (gorjačo) za Ptjo? Niti ne, Puč je 1990 pristajal na volitve, zadovoljen bi bil, če bi dobil DEMOS tretjino glasov, bil v opoziciji, sam mi je neenkrat izrazil takšno željo. Je kdo znotraj 57. št. NoRe mislil na spopad s palicami, na trdi razvoj boja? TH, militarist z masko StŽa? Ali pa je šla Goša 1994 dlje kot ostali, a se je - enako kot jaz - kmalu zavedela, da to ni prava pot in se z **GošVido** preokrenila v Nast SAPO? Sem mislil kot Peter jaz? Naj objavim v **GoDo** svojo polemično razpravo zoper Majerja, ki ni izšla v NoRi, čeprav je bil TH za to, da izide?

Koda se RR v grenek konec, v zmago Luma. Tedaj sem posebno jaz veliko pisal o Lumu, o LumSocu; z Alo sva imela prav ta poudarek za bistven; teza **Dole** je Krit analiza - odklonitev - LumSoca. Ko Jaka kot - res le Pvt? - oznovec (analogen Torovemu **Ponikvarju** iz 1948) »preiskuje Petrov kabinet, ima ključne vseh predalov«, vstopi Marjana, gospodinja, ki je Petru krmila kuro, tisto kuro, s katero je delal Peter Zn poskuse. V slogu duhovite burke - Marjana je kvasava predstavnica Lumgospodinj, branjevk in zelenjadaric - polagoma razloži, da kure ne more več obdržati, vrača jo lastniku. Piščance je oddala sosedom, ne zaveda se Znpomembnosti kure in njenega naraščanja, Peter dela na kuri namreč genetske poskuse. Ljudplebs razume vse le kot gmatno dobrotno, nazadnje kot hrano. Zihervlov Diamat je padel s Koprivcem na vulgarni materializem, še bolj z Zemljaričem in Ertlom.

Ko zagleda kletko s kuro Jaka, obnjo se celo spotakne ... naroči enemu od delavcev: »Sprav mi spod nog ta drek! Kuharcam odnes, v menzo!« Naročilo je Simb: KomSoc se je zreduciral na poln trebuh. DaSProl ne razume, da bo Sljo potopil, če bo vztrajal pri indeksaciji plač, pri privilegijah, ki jih DaSDB ne zmora plač(ev)ati. Res je, da ima Brž (Klemenčkovi) zlata na košare; da ni enakosti in solidarnosti. A tisti, ki so najbolj nesolidarni z ročnim DaProlom večjih mest, so prav RčBrž potentati, lastniki vil ob Bistrici, ki si zdaj zidajo že palače; te sta dejansko branila Jaka in linčarski plebs pred Znikom-Izbom. Naj se Semoliči raje ne sprenevedajo; oni so bili, ki so usmerili Sljo v Dbo, kakršna je danes. V tem pomenu Kontinuiteta vlada. Le da se ne imenuje več RčBrž ali KomPtja, pač pa LDS in ZLSD. DSD in DSL sta le malovredna pojava. Niti na misel mi ne pride, da bi zagovarjal enega zoper drugega. Če kdo iztrgava citate iz mojih knjig, kot je to storil pred nedavnim Lucu v Nedelu, kjer me je naredil za borca zoper DSD, z mano manipulira. Lucu bi enako lahko našel moje citate zoper DSL. Moja pričujoča analiza **Dole** je ena sama Krita Le-vice.

Zn eksperiment se je končal, plebs ga bo - v obliki pečene kure - požrl. Peter je zapustil ArKomb; pripravlja se na obračun z barabami in idioti. OZNA-UDV ali Lumplebs (vseeno, vsi skupaj) pa so se odločili celo za umor. Mar Goša pretirava? Takih umorov ne v 80-letih ne v 90-letih, ko jih ugotavlja SPED, Kremžar v **Razpravi**, vendar ni bilo. Bili so na Hrškem, tudi umor Levjarja, množično v Srbiji. Vendar, Umtk ima pravico predvidevati določen scenarij. Kako pa sva mogla z Gošo 1984 vedeti, kdo bo zmagal v Slji; Kučan ali ljud s hlodi in Rdeče baretke? Pot za morivstvo je bil, le da se je - paradoks in Konta Zge! - prenesel od Komstov k DSD. Depala vas je posnetek tega, kar je desetletje vnaprej opisala Goša: štirje organizirani nasilneži, pripadniki nove Črne roke (MORIS brigade, MORIS=MORS) pretepejo tekmece, mu razbijejo avto, skušajo s tem pretepom kot napovedjo pouličnega terorja prestrašiti-ugnati vesoljno Sljo. Le odločnost Taoblasti, Drna ipd., da je obračunala z Janšo-Jako (kako lepo ta par asonira, je MimDč), je rešil Sljo pred DRevo Lumtipa. In še ena zakonitost Zge: da se je analogno kot v Ptji zgodilo tudi v DSD: Janša (le ime za mnoge) kot Her se je čez noč obrnil v Krimca. Že dolgo demonstriram ta proces: kako se Her Heraklej RR v Krimca Herakleja, glej antične Trage o **Herakleju**.

Le zamenjava Janše kot Vojministra je omogočila Slji 10 mirnih, plodnih let, čeprav pod vodstvom nekdanje RčBrže, predelane v LibBržo. A kot da smo 2003 spet na novi prelomnici. Vladajoči Brži K-da se je utrgalo: grabi čez vse mere, Kurže, Klemenčka, kranjska Žnidaršička (kaj zveze s kranjskim čebeljim panjem?), vsi povprek. Na drugi strani pa se prebujata GusJaka in njuni, AnGlobi, ki bi v SM

SSlu najraje Sljo Unič(ili), AD. K-da so Slci izgubili živce, K-da ne vzdržijo več normalnega razvoja. Jih zanaša strast? (KasO: Strno je bilo moje predvidevanje izpred 5-mescev točno, a se Emp ni - še? - udejanjilo. Rop vodi vlado izredno racionalno, pomirjajoče, suvereno, a nenasilno, tudi tekmece razorožuje z Not gotovostjo. Kako dolgo bo to zmogel?) DSD in DSL si podajata roke. Janši ni uspelo pobiti Drna-Kučana; bo to uspelo Gabru? Pepku, Močilarju, Hanzitu zanesljivo ne bo, to so švadroneerji; to so Petri, ki so se RR v klošarje, v Majzla, kot ga opisuje Kodrič v **Molotovu**. Je edini Gaber, ki bo kos Janši, a ki ga bo Posn, z njim tvoril MimDč-EDč? Bom še živel nekaj let, da bom videl, kaj se bo izcimilo iz struktur in kaosa Zge? Se bodo vrnilo celo umori, kakršne je prakticirala Ptja po Zahčvri še v 80-letih, resda bolj JugopP, to je balkanski Hršrsbski način boja? Tudi PV so Komsti Slce pobijali v Beogradu, ne v Lji. Nož ene od žrtev, imenoval sem ga »ruski nož«, sem dedoval po MOču; kje je zdaj? V Slji so ubili Srba, Djakovića, glej Potrčevo - tudi dramatizirano - povest **Zločin**. Dramatiziral jo je Part, 1974, naslov drame **Zločin na meji**; tedaj je bil Part še član Ptje, zdaj je član LDS. Od rdečega k sinjemu? Glej Partovo (post)NOBD: **Rdeče in sinje med drevjem**. Tedaj, 1985, je bil še med drevjem, danes je v parlamentu, pač **Politika, bolezen moja!** Je Part Dir desetletje kasneje, če bo Dir obživel? Se ni Part Not ldn prav s takšnim Dirom (Kremžarjem, iz **Ščuk**, ki ga zadene kap), glej Kodo **Ščuka, da te kap**, 1987?

Sonjo z avtom povozijo. Ptja je ne bo postavila pred sodišče, z njo bo obračunala po tihem. Zvemo: »Eno žensko so povozil, tle čist bliz. Lih s placa je šla, s polno košaro«, kjer je prikrivala svoje dokaze. Sonji kamuflaža ni pomagala. Ptja se je - vsaj v Srbiji, miloševićvska, ristićevska - spomnila svojega lika-prakse iz časov lReve, iz 40-let. Obnova tega časa je bila Ristićeva sanja-načrt, ko je Slčke (Šele) fasciniral z Radlevičarstvom, trockizmom, dejansko Stlom. Šel ga je skušal prenesti v DSD, obnoviti kot DR. Tudi pri Ristiću po 1991 ni bilo več jasno, ali gre za Le ali De. Pakt Miloš-Šešelj kaže, da se je Le preselila na De.

V vsem dogajanju zadene Dira posebej huda kap. Lidija: »(vrešči) Ta star ... plav ko indigo ... tam leži.« Lid(ij)a kliče rešilca: »Klič dva! Sto ... milijon jih poklič!« zabičuje delavcu. In doda Simb sporočilo: »(v krčevitem joku) Za vse, za vse nas jih poklič ...«

Slja je 1984 pred infarktom. Srbija se je skušala rešiti iz SZ (konec drame opiše Goša: »Situacija otpne v negibnost«) s pripravo za remilitarizacijo, Slja se tedaj še ne more odločiti. Ne deluje na vrat na nos. A kmalu jo bo trojka HUH pozvala v novo NOB v imenu Narojenosti. 1984 se tudi HUH še niso odločili. Tedaj traja Slja še kot Goveja družba v Goveji dolini. Zvonci sicer budijo, a se še ne ve, k čemu.

Zadnji stavek **Dole** je: »Luč počasi ugaša; od zunaj prihaja zmeraj glasnejše mukanje krav, zvonci.«

4

Razprava **Goveja družba (Goß)** je dejansko zaključena. Ker pa imam navado, da iz vsake drame precej navajam, **RSD** ima tudi to nalogo, posebej za drame, ki

še niso bile objavljene, bravec naj se sam pouči o naravi drame, to pa najboljše podajajo citati, bom na koncu razprave zbral predvsem karakteristike Pos figur, njihove izjave, seveda pa jih komentiral in postavljaj v Strne zveze. Naj začnem z Dirom, ki je neke vrste glavni lik, kot direktor Oče-Varuh Kola. SockKom je nemalo obnova FDbe, odnosa Varuh-Varovani, Nadzornik-Nadzorovani. Varuh prevzema tudi odgovornost za varovane. Čl v FP VISu ni razumljen kot SAPO, ampak kot izvajavec Zg (»božjega«) plana. Ta nadRazr milenaristični plan izvaja Ptja, v njenem imenu določeni poverjeniki, kadri, od vrhovnega despota do lokalnih. Za Arkomb odgovarja Dir.

Dir nenehoma grozi, a groženj ne udejanja, kar kaže, da SockKom v terorju že popušča. Dir-Varuh je Strno razcepljen med Očeta Kaznovalca in Očeta Varuha. Grozi kot Kaznovalec, a še bolj mora varovati. Pregarja ljudi, ki so zunaj NSS-Kola, zunaj Arkomba. (KasO: Vse bolj opažam, kako natančno Posn BNak Stro Ptje; Ideaca lastne Dne je Ideaca pomanjšane Ptje. Njegovi Pvt Prili so Idealjudje, vsi ostali Sži ali vsaj odvečneži. Njegov Pvt oče je zanj Vodja-Varuh. Naj se še tako trudim, s takim BNakom ne morem sodelovati.) Zunaj pa so - Strno po Mrku - Sži. Paziti mora, da naši ne preidejo v vrste tujcev-Sžov. Da delajo, kot je treba.

Grozi lenim, pijanim, delo zanemarjajočim delavcem: »Jim bo že disciplinska pokazala sina in botra! Tukaj bo red, ali pa jih bom nekaj pred zid postavil, jasno? Le glej, Jaka! Če bo kakšna krava samo kihnila ...« V Jugi je razpadal red, delo ni obrodilo koristnih sadov, pred zid pa Ptja nepokornih ni več postavljala; torej je nujno sledil Not zlom sistema.

Jaka se upira: »A jok, zakaj pa naj jaz gledam? Delavce ti furam ...« To je FP moment: personalizacija vsega. To je za KC bog kot oseba: tisti, ki osebno skrbi za podrejene, za ves svet. S Perdušo je vsakdo vezan na višjega, najvišje na boga. Duša je za to, da doživlja Čl svojo odgovornost kot nramno verigo, z njo je pripet na Vsemogočnega. »Za krave pa nisem odgovoren, krav mi ne boš obešal na vrat, to je izkoriščanje človeka po človeku.«

Ne gre le za humor-parodijo SocFDbe. Jaka ima z vidika SocFDbe prav; vsakdo je Varuh nekoga-nečesa: Jaka ljudi, Tehdejavniki - najbrž Peter kot inženir - živali. Res pa je tudi, da Db, ki si gódi, da je med vsemi dozdašnjimi najbolj človeško-humana, da je odpravila izkoriščanje (torej Čla po Člu), pade še nižje kot prejšnje, saj Jaka razmerje Čl-krave razume kot razmerje Čl-Čl, kar pomeni: krave-krave, govedo-govedo. V SockKomu je postal Čl žival-govedo. EtatHum ni več Hum, ampak animalizacija.

Če pomislim na svoje stike s SDbó in njenimi predstavniki pred 1990, Jakovo nehoteno izražanje drži: imel sem opravka z zvermi (oznovci) in govedom (ostalimi). SockKom je Db zveri (Rdeča zver v **Vstu**) in goveda, ovc (hleva, črede), koz (Kozji dol). KplDb vodi v reifikacijo (RMg), SockKom v poživaljenje. Po tej plati je imel Tor prav, ko je v **Pravljici o smehu** ljudi predstavil kot živali, Stalina (Tita) kot Kozoroga Mrkača. Še slepa kura zrno najde; Tor je bil - povrh vsega še - slepa kura. Sam se je naslikal kot Srnjaka, lepega in mladega, jaz ga vidim kot ostarelega purana. Ostarel - histeričen, neMo, butast, zabavljaški, šemast od zavisti - je bil že kot mlad, ko je pisal **Ponikvarja**, še ne 35-leten.

Koda polagoma razkrinkuje stvarnost. Nižji Ptj kadri ne znajo nič, živijo pa dobro. Ni čudno, da si toliko Jak in njihovih otrok danes želi vrnitev Juge: kot Jakam jim je šlo prav dobro, zdaj pa Svtrg terja od njih, da se trudijo, da sami prevzemajo odgovornost za kompletno delo, vsak dan se morajo na trgu znova znajti, ne morejo imeti službe le za to, da nosi vsak mesec denar, sami pa doma

fušajo. Danezadovoljstvo plebsa je v veliki meri nezadovoljstvo s stanjem, ki jim ne dopušča več korupcije. Solidarnost, za katero se zavzemajo, ima torej drugo in točnejše ime: korupcija. Drug drugemu gledajo skoz prste. To je cilj neoultrale protestnikov, Km, ki bi radi prodajali tudi za zdravje škodljivo mleko, le da bi zaslužili, Km postajajo še posebej egoističen, Krimstan. V SocKomu so se naučili solidarnosti-korupcije, v prejšnji KplDbi pohlepa, v KCi moraliziranja; rezultat je gnusen.

Dir pove Jaki resnico, Jaka pa že ve zanjo: »Ti se res nimaš kaj pritoževati, Jaka. Vse imaš, lepo službo, plačo, družbeno stanovanje ... kot miš v siru živiš. Po čigavi zaslugi? Če bi šlo po pravilniku, bi letel še to minuto ... nobenih kvalifikacij.« Temu se pravi korupcija. Jaka se zaman otepa, zaman skuša razložiti zadevo z druge plati; takšna razlaga ni bila le možna, nenehoma smo jo poslušali. »Jaz sem se boril ... jih pa poznam, ki se niso, pa so danes pravi buržui, feji! Enim brco v rit, drugi pa po lestvici gor, hop-hop.« Jake ne briga, če tisti, ki se v Dbi vzpenja, kaj zna, če je sposoben Gospstrokovnjak. Lahko ni, lahko je; to merilo Jaki ni važno. Važno je le merilo, kdo se je boril, kdo je bil v Prtih, pa PoV v OZNI, ki je izvajala prisilni odkup, zasledovala in preganjala ljudi, najprej Km(ete). Zasluge iz NOB(D), žrtve v SV zoper okupatorja štejejo vse manj, oz. se vse bolj Inf povezujejo z zaslugami v PoV terorju. PoV obnova Dbe je bila Strno preganjanje. Torej zasluge za preganjanje naših-domačih? Dmbce smo pobili, zdaj pobijmo naslednjo Gene in grupo. Bodo ostali nazadnje le še pobijavci in pobiti, kot v Kambodži? **Afera** in **Dia** sta odkrivali-napovedovali to pot.

Jaka je vezan na Dira zaradi njunih skupnih preteklih časov; le kot brigadirjev? Ne tudi kot oznovcev? Kdo od bivših oznovcev prizna, kaj je bil in počel? Spomnim se kasnejšega Dira Sociološkega inštituta (vseeno, ali ArKomb ali visoka Zn ustanova) Sakside, skupaj sva vpisala študij Fije na FF; tedaj je hodil naokrog še v oznovskem ledrastem montelnu skoraj do tal; bahal se je, kako je kot 16-leten fant sodeloval v Komisijah za prisilni odkup. Pripovedoval je, kaj so počeli s Km, prav užival je v pripovedi. Danes ne ve o ničemer več nič. Desetletja je zajedal SDbO, dobival odlikovanja za svoj posel, danes pa voli ZLSD, najbrž; kaj pa, če sem naiven in voli DSD? Če bi bil Janša četrt Stola starejši, si ga odlično predstavljam kot člana in šefa Komisije za prisilni odkup ali glavnega na lj PP.

Dirove grožnje Jaku se skažejo za prazno retoriko, oba sta navajena nanjo. Dir: »Jaz te držim, samo jaz ... zaradi starih časov, jasno? (Oba se spogledata, se nasmehneta drug drugemu v nekakšnem soodvisnem sporazumu. Napetost med njima popusti.)« Goša natančno opiše pakt birokracija-Prol, odnose znotraj kadrov. Prol je korumpiran do fundamenta. Zato bo branil svoje Varuhe; in jih je; udaril pa je po Petru, po vsakem bo, ki je zunaj tega pakta.

Ne nastaja danes pakt med DSD in DSL? In so AnGlobi tisto krilo v DSL, ki se ne strinjajo s tem paktom? Vrniti hočejo Dgč pakt, tistega izpred 1990: med Dirom-Jakom-Gustlnom-Prolom. Danes ostaja Prol zunaj pakta med RČBržo in Pla(vo)Bržo. Izrinjen je iz večjih poslov, iz uspešnejšega trgovanja, zbira se v bifejih, kjer se kriminalizira, glej Kodričev **Karusel**, ali pa leze celo pod dno, v Strš pod mostovi, glej Vihrove **Ljubezen v javnem stranišču**. To so luzerji, tudi klošarji iz **Molotova**. Elite pa se družijo v mod(er)nih prostorih vil, parlamenta, glej Mödovo **Limonado Slovenico**, Fritzevo **Lipicanijo**, tudi Gošino **Srečno vas**. (KasO: glej tudi Mödovi Kodi **Podnajemnik** in **Truth story**, skupaj z Gošino **Vasjo** sem te drame že - poleti - ES analiziral, razprave o njih bodo izšle v **RSD-2004**.) Če se Čl - AnIn - pogleda s

tega vidika, se zgrozi, kje, v čem, kako živi. Je res treba, da vztraja v vsem tem? Z Alo ne moreva več. Odhajava ...

Ala-Goša je v **Doli** nekaj časa še olajševala gnusnost obstoja, na koncu drame tega ni zmogla več. Olajševala jo je s humorjem. Dir in Jaka se razideta takole - Dir: »No, lahko greš, Jaka. Ampak še enkrat ... če bo s kravami kaj narobe, te zabrišem iz Partije, boš videl!« Jaka: »Že prav, kaj pa naj delam s to živino? Naj jim Marxa in Lenina berem?«

Med Dirom in Petrom vlada že od začetka drame - že odkar sta se spoznala - odnos nesimpatije; ne preneseta se. Peter misli o Diru: »Zarobljen stari kozel!« Dir o Petru: »Polizana gnida buržujska!« Za enega: »Neužiten primitivec.« Za drugega: »Neužiten intelektualec.« Vsak od njiju gleda na isto stvar z Dgč kota. Dir skuša Petru razložiti svoj pogled, ki je Tip pogled SockKom Gosp(odarstv)a: »Naš kombinat je zelo pomembna delovna organizacija. Je edini primer socialistične živinoreje v celi regiji; zato nima samo gospodarske, ima tudi politično funkcijo.«

Pola je (naj bi bila) v SockKomu vsaj enako pomembna kot Gosp, dejansko pa je pomembnejša. SockKom je sistem, ki spreminja medčl odnose iz Neg v Poz, iz izkoriščevalskih (IZ) v humane; Gosp le služi temu oz. banalnemu ohranjanju teles. V tej točki je SockKom Ideald, ima najvišje Mor in Idealcilje: komično je to, da v imenu tako visokih vrednot udejanja posebej nizko Db. Vrednote so previsoke, udejanjanje prenizko - glede na realne možnosti Sicev. Kpl ima pred SockKomom to prednost, da ima precej omejene vrednote, predvsem večanje proizvodnje kot produktivnosti in učinkovitosti, pa še tu ni vnaprej določeno, kakšne proizvode naj se proizvaja. Pač tiste, ki gredo na trgu v denar; torej profit. Zelo banalna motivacija Db-sistema, a dobro funkcionira. Vzpostavlja Dbo, ki je po kvaliteti bistveno višja od SockKoma. Omogoča višjo Zn, tudi višjo Kulo. Tistemu, ki to hoče. V SockKomu naj bi bili vsi Kulni, a je komaj kdo. Kpla Kula dejansko ne briga, razen kot proizvodno sredstvo, a je Kulnih ljudi več. Kpl kot Db NKNMeša pa vendar ni le cilj-alibi kot za Komste Kom; NKNM temelji na SAPOi, SockKom na Kolu.

MorDbKritSD je do obeh enako neprizanesljivo odklonilna. Tako Kveda v **Pici** - Can v vsej svoji dramatiki itn. - kot Goša v **Doli**. Po 1990 se obnovi KplMešDb in to po Sv volji Sicev-volivcev, a kar nastane, v očeh SD nima opravičila, ni drame, ki bi bila z DaSDb zadovoljna. SD o obeh sistemih - in o FD - ugotavlja, da sta slaba. **RSD** - DgZn - vleče konsekvence, ko odklanja svet, kakršen je.

Dir nadaljuje: »V tem območju smo mi tako rekoč avantgarda napredka.« Za KritSD - za Gošo itn. - je ta izjava Tem vprašljiva. Tri desetletja SockKoma ne potrdijo sodbe, da je SockKom napredek glede na PV MešKplDb. Smo »na špici delavskega gibanja.« Eden glavnih ciljev **Dole** je pokazati, kaj je danes - 1984 - Prol in njegovo gibanje: pakti Dir-GusJaka. Do obnove Kpla 1990 je prišlo zato, ker je večina Sicev na fizični koži spoznala napačnost same teorije Mrka: da je jedro Dbe in napredka Prol. Gibalo Dbe se je preneslo k SSS, ki pa so bližji TradMešu kot Prolu. **Dola** ne tematizira SSS; Dbo deli na RčBrž in na LumProl; zunaj obeh so Izbi, tudi Tehlnca (Peter).

NoR-grupa in jaz smo bili zelo Krit do SSS, jaz sem veliko pisal o tem sloju (slojih), prikaz(ov)al sem ga kot malovrednega. Kar smo pomagali ustanoviti, pa ni bilo isto kot tisto, kar smo nameravali ustanoviti. Po 1990 so zmagale, se utrdile tendence, ki jih nismo marali. Tudi zato DSD tipa Šel-NoR danes trdi, da vladajo Komsti, kar je bedarija. Vlada duh SSS, ki je že kmalu PoV prodiral kot duh Ježka, pop glasbe, Narzabavne glasbe; najbolj Simb zastopajo ta duh Štirje pesniki;

pravkar naveliko v MO-TeVe proslavljajo pol Stola izida svoje skupne zbirke **Pesmi štirih**.

Čez dve uri jih grem gledat-poslušat, imajo oddajo na TeVe. Ti so zmagali, njihov duh: Kovič zastopa malo višje SS, Kulzgornje, Pavček nižje, Kulspodnje (Narzabavno muziko), Menart Žurnivo, ČirZlc TradNcl in retorični Hum, ki vse pokrije z masko blagoslovljene laži, z videzom Modrosti, Strpnosti, Ljeeezni, Trade. Še Kunt(ner) ne more z njimi tekrovati. Zajc je dragocenost le za nekatere, Šel je pisatelj, ki se sili, a ne najde poti v srca Slčkov, ki se imajo za **Sčke**, glej Pesjakove ČD libreto in Foersterjevo opereto, mislim na **Gorenskega slavčka**. Povedano naravnost: niso slavčki, ampak govedo, koze in ovce, drobnica, kure, gosi, sem in tja pa kaka lisica in lisjak. Ukinili so Dbo volkov, ustanovili **Živalsko farmo**. Slja kot en sam velik ArKomb in na tisoče kmetij-podjetij, v katerih vlada enak duh kot v ArKombu, ki proizvaja namesto IsaDti klobase. Mesarija, ki ne ubija več ljudi, ampak piščance.

Dir nadaljuje: »Torej moramo biti v vseh pogledih vzorni.« A so v vseh pogledih diletanti, lažnivci, buteljni, kar ni posebnost bistriškega ArKomba, ampak Tip poteza - Stra - Sockoma v humaniziranem Stlu, kakršen je bil v Slji. Navsezadnje med Kardeljem, Kučanom in Popitom ni bistvene razlike; tudi ne med Bleiweisom in Korošcem in omenjenimi. Ves čas isti drek. (Krek?)

Dir se celo baha, čeprav ve, da gre vse v maloro; baje se po prsih, laže kot pes teče. To je bistvo Sockoma: »Da se bo vsak ušiv zajebant pred nami skril v mišjo luknjo, jasno? Povem vam«, sledi Pszanos, »kar se mene tiče, bom dal vse od sebe, da uresničimo cilj, ki sta nam ga naložila ljudstvo in Partija.« Ljud je maska, Ptja odloča, ona je vrhovni Gos, ona nam določa, kaj so naše dolžnosti. Kot prej KC. DSKC ne kapira svoje nove pozicije v PMLD: da z odhodom Ptje ni dobila nazaj iste vloge FGosa.

Na koncu govora obvezno zastraševanje: »Ampak to bom dosegel tudi od drugih ... pri nas bo red. Red drži svet!« Kot da bi poslušali Komisarja iz **Afere** desetletja kasneje, ko je LR v zadnjih zdihih; sluti poraz, a nanj (še) ni zmožen pristati. SDbZg bi lahko imela naslov: Od 1944 do 1984 ali Od Komisarja do Direktorja, od - resnice - **Afere** do - resnice - **Doline**. Sicer je pa 1944 Mrak izdal dramo, v kateri nastopa tak LR-Komisar: **Marat**.

Eno so grožnje, ki so sicer lahko kar se da stvarne, vodijo v **Noč do jutra**, na **Goli otok**, a noben teror ne more rešiti problema v Gospstvarnosti, kakršna je v ArKombu oz. v celotnem Sockomu od SovŽe do Slje; in je ni rešil. Peter razlaga Diru vzrok za padec proizvodnje mleka: »skoraj polovica naših krav ima vnetje vimena, tako imenovani mastitis ... pri večini kar kroničen.« Ugotavlja, kaj je vzrok. Peter: »Glavni krivec je najbrž molzni stroj, zastarel je, nujno bi bilo treba nabaviti novega.« Dir je še stare šole: delavske roke so zlate, kaj bi trčili denar za Teh(nik)o: »Slišite, molzni stroj pa pustite kar lepo pri miru! To so devize, dragi moj, devize - jih nimamo, da bi jih proč metali.« Primitivizem. Tudi na ravni Tehe je ZahKpl premagal Sockom.

Peter zastopa stvarnost, Dir besni, ker ne more stvarnosti z grožnjami spraviti na kolena; že Vincent, **Kongres**, je poldrugo desetletje prej ni. Se je tudi s ponovitvijo PVD, **Črna maša**, ne bi dalo. Ptjo navdaja onemogel bes, ker to čuti, zraven pa ne najde sredstev za zmago; vse dozdej jih je našla, zdaj pa kot da ji vse polzi iz rok. Dolanc grozi na zvezni ravni: Ne bomo dopustili! Ampak za krave je Tip, da so - kot ljudje - idiotke, Dolančeve strašče butaste retorike ne

razumejo; tako so butaste, da jim ne gre nič v glavo, le v vimena. Dolanc in GusJaka lahko pobijejo vse krave, jih zmečejo v kočevske jame, mleka bo še manj. SocKom prihaja do svoje meje, do zida. To sporoča **Dola**. Ni čudno, da Ptji ni bila povšeči. **Dola** je verjetno najbolj Rad DbKrit drama (SD) tega časa.

Peter ugotavlja: »Padli smo pod jugoslovansko povprečje.« Peter zna špikniti: »Se vam zdi, da s tem dobro izpolnujete zahteve ljudstva in Partije?« Drugi vzrok: »malomarnost v higieni. Vime je treba umiti pred molžo in po molži, jasno?« S tem »jasno«, ki je Dirova značilnost, predpostavljenemu pokaže, da se ga ne boji. »Ostanki mleka so najboljše gojišče bakterij ... Tale vaš Jaka ... Ne zmore, pa opravi delo z levo roko ... Naj gre v pokoj, let ima dovolj.«

Predlog je celo human, a brez Jake Dir Prola ne more obvladati. ArKomb - Juga, Slja - temelji na Jakih, Jaki so prišli celo do vrha Džoblasti; Sergej Kraigher ni bil nič drugega kot Jaka - idiot -, pa je regiral to balkansko PsDž, ta kotel Krimcev in tepcev; moji kolegi na SAZU pa so ga celo predlagali za našega člana! (Menda večje sramote Slja še ni doživela.) Sta bila Popit in Hafner kaj boljša od Jake? Vratuša je bil vsaj Jaka z doktoratom iz slavistike; no ja, tak doktorat je prav za prav Jaka-doktorat. Ga nimata tudi Dolgana-Dolgina? Glušača je bila celo UProfca. Ni čudno, da so študentje-diplomantje, ki pridejo skoz FF (ArKomb), krave z vnetimi seski in biki brez jajc. Slja je res najuspešnejša v tranziciji. A le zato, ker so druge na ravni Hotentotov, Srbi pa na ravni že izumrlih Tasmanijcev. Menda Karadžorža niso ubili, ampak ga je turški sultan poslal v Tasmanijo po domorodce, tisoč jih je pripeljal s sabo z ladjo v Pančevo. Od tam so plodili Srbijo; najprej bližnji Zemun, da se je skotila Zemunska mafija, nato ...

Z resnico je stopil Peter Diru na kurje oko: Jake pa ne bo dal! »Jaka je borec od triinštiridesetega, zaveden proletarec, discipliniran komunist.« Naj gre vsa njegova Prt Gene v pokoj? Kdo bo prevzel oblast v Db? RčBrž? Začeli bi z odstranjevanjem Gene iz 43, nadaljevali z likvidacijo - pobojem - gene iz 41, pa je konec vsega, za kar smo se borili. Dir: »Frc, v kot med staro šaro, kaj? Kdo pa ste vi, Vas vprašam?« Natančno tako so govorili Diru in kadri; Goša jih odlično Posn, **Dola** je s tega vidika RealD, delana zvesto po izvirnikih. Tak nagovor ogroženega kadra se je redno končal s provokativnim vprašanjem: »Vam je izgradnja socializma figo mar, kaj?« Če si za Soc, boš molčal in služil; če boš gofljal svojo kobajagi resnico, te bomo odpustili z dela (mene so 1958), prebutali, zaprli (**Job, Noč do jutra**).

Peter zabrusi Diru nazaj, kar mu gre; kar misliva midva z Alo in vsa NoR-grupa: »(z vso ostrino) Tako se ni mogoče pogovarjat! Kaj tlačite v zadevo proletarce pa socializem pa komunizem! Pridelujemo na farmi politiko ali mleko? Mastitis ni političen problem, razumite že ... in tudi bolne krave niso agenti kapitalizma in sovražniki delavskega gibanja, prosim vas! Nadaljujte s to logiko, pa boste kante polnili - s čim? S polnomastno proletarsko zavestjo?« Sledi poanta, ki Dira edina zares zadene; vse prej je bila že skoraj povsem oslabela retorika. Komstom 1984 ni šlo več za SocKom, ampak za Pvt interes, za njihovo rit. »V redu - ampak na občini vam ne bodo dali kolajne za to. Naj samo vidijo tele številke! (grozeče potolče po poročilu.)« Te številke pa pomenijo konec direktorstva za nesrečnega Vodopa.

Peter našteva Diru še druge pomanjkljivosti, preslaba krmila itn. SocArKomb izgublja tekmo s Pvt Km, ki jih v 80-letih oblast že dopušča. Peter: »Naši kooperanti nas tolčejo na celi črti. Čelešnik na primer ...« Tip za funkcioniranje Dira: noče se učiti od sposobnejšega, tekmo takoj prestavi na Pol raven, AR v

Morideološki ali-ali, na katerega začetku in koncu je EDC. Dir: »(godrnja) Čelešnik, seveda! Ta pridobitnik!« Čelešnik je privatnik, torej Krimec; oblast ga ne bi smela dopustiti. Dir Petru: »Nisem vas zato poklical, da bi poslušal nekakšno protisocialistično propagando.« In ko mu Peter predlaga, naj bi poklicali na posvet »kakšnega strokovnjaka«, ga skrbi edino to, da ne bi prišla resnica-dejstva na dan. To je Tip za Tot režime; Sovjeti so dolgo Prikr polom v Černobilu, Kitajci prav zdaj razsežnosti epidemije SARSa.

A to je bistvo IdMa: če dejstva niso sporočena, jih ni. Zamol=nič. Strno je to isto v KplDbi: česar ni v MO - na CNN -, tega ni. Tudi **Dole** ni, ker ni založnika, ki bi jo objavil. Jo res bo lajšček, kot je obljubil? (KasO: skoraj leto dni mi že ne odgovori na pismo, ker sem zavrnil njegov pogoj: naj pohvalim njegov roman, našel je že revijo, kjer bi to storil, pa bo tiskal Aline Kode. Roman - **Trik z vrvo** - pa je zanič, kako naj ga hvalim?)

5

Ko se v Arkombu srečata Peter in Sonja, bila sta sošolca, Sonja je prišla delat običajno reportažo v podjetje, ji Peter posreduje svoje mnenje o podjetju in ljudeh: »Ja, to znajo, s parolami so našopani do ušes.« DaSLD-PM hvala bogu ne naseda na parole. Norovci - posebno TH - so ji hoteli vsiliti krasne parole (Narojenost, Stž), a so za govedo previsoke; prijel se je le Nar kot geslo, pa še ta kar hitro popušča. Niti Narinteres ni prodrl. Slci so sicer govedo, a so obenem spretni, pragmatisti, mali podjetniki, se pravi kar precej lisjaki, celo podlasice.

»Naš stari« - Dir - »si živinorejo predstavlja tako, da vsi, s kravami vred, mukamo državno himno in družno korakamo v komunizem.« Ta naš stari je Tito, Popit; seveda + teror PP. O nesprejemanju stvarnosti - resnice kot dejstev - sem že govoril: »Ali pa vtakne glavo v pesek in kriči: tega ne sme bit, torej tega ni!« Takšna praksa - Stra - je bila Tip za Srbe v 90-letih; stvarnost jih danes postavlja na trda tla. Mislili so, da jih bodo rešile parole kot Nar, Sbstvo; seveda + teror, SV zoper Hrte in Musle. A vojna le Unič. Če ni nikogar, ki bi delal ...

Sonja predstavi svojega šefa Žursta; Goša je naslikala Milana Medena: »gladek kot jegulja, zabit kot kišta, ambiciozen do norosti pa ves meden spred in zad - si predstavljaš? Ogabna kombinacija, človek bi ga pobruhal.« Meden je eden neuspešnih. Preveč se je rinil, k vsem, celo k Puču, vsi so se ga znebili. Zdaj joče in stoka nad svojo nesrečno usodo. Je pa njegova soproga uspešnejša. (A s pediatrično kliniko tudi ona zaglavlja. Kdor tvega ...)

Peter zaupa Sonji, kaj počne kot Znik: »Meni se je s križanjem in izborom posrečilo, da sem ustvaril domačo pasmo takih nesnic. Čudovito grahasto pasmo, biser med pasmami.« To pasmo idioti na koncu požrejo. »Lahko bi jih vzgojili na kupe, ves genetski material imamo doma, pomisli! Nič uvoza, nič deviz!« Peter potrebuje le še nekaj časa, dva do tri tedne, pa bo uspel oz. njegova teza bo dokazana; zdaj še ni povsem gotov. Dokaza mu ne bodo pustili izvesti. KomSoc=primitivizem. Res, kaj koristnega pa bi moglo nastati pod Popitovimi in Hafnerjevimi prsti? Pod Dolančevo peto-knuto?

Konflikt med Petrom - Zno, ki je tudi nravna, upošteva zdravje ljudi - in SockKomDirom se stopnjuje. Peter namreč ugotovi: »da smo oddali tudi mleko krav,

ki jih zdravimo z antibiotiki«, z nekakšnim kloramfenikolom ali kako drugo za zdravje ljudi nevarno substanco. DaKm ponavljajo SocKm; razlog je: pri SocKm strah pred tavikšimi, izpolnjevanje plana, pri DaKm pohlep. To je tudi razlika med SocKomom in Kplom: med strahom in poželenjem. Zihel je bil nosivec Strahu-Strašenja (1948 je utemeljeval aretacijo Zupana zaradi **Stvari**), Žizek ideolog Želje (make fuk not war).

Diru Peter razlaga, da je to, kar je storil ArKomb s pošiljko mleka, GospKrim in zdravstveni Krim. Zadeva ni jasna. Jaka trdi, da niso oddali pokvarjenega mleka, ampak da so bile kante prazne. V Petru se zbudi Čl, ki mu je do RazReše. Na RazReše kot ugotavljanju dejstev temelji PrM; ta VIS zagovarja Bartol v **Empedoklu**. Medtem ko je za Mrk (Ptjo) odločilna teorija, ideologija, ne dejstva. Kdor hoče do resnice, mora Strno nujno priti v spor s Ptjo. To se je dogodilo MGG med 1957 in 58; pa kasneje, v Pers. Kozak tematizira problem dejstev, glej **Dia**. Tu PPP očita zapornikoma, Sig(ismund)u in Haymannu, nekaj, za kar sama ve, da ni resnica, da ni dejstvo. PPP začne uživati v konstrukciji lažnih dejstev, v tem, da zapornike - vse prebivalce Dbe - prisili verovati, da so konstrukti dejstva; téma in problem dr. Minskega. Ta Už je SM. V **Doli** - v 80-letih - ni več tega SM Uža. Ptja ni več suveren Gos, ki bi lahko delal, kar bi hotel. Vse bolj jo skrbi preživetje. Dir krpa luknje, ki nastajajo v sistemu, tudi v VISu, ki naj bi prepričeval, da luknje niso luknje, da izguba ni izguba. **Dia** uprizarjajo začetek, recimo 1949, **Dola** skorajšnji konec iste zgodbe: od leta 1984 do 90.

Skaže se, da je Jaka nevarno mleko prodal na posestvo, kjer »so ga radi vzeli«, ker je bilo namenjeno prašičem: »nič hudega ne more priti iz tega, če naše mleko prašički popijejo. Oni so samo še bolj zdravi od tistih antibiotikov pa bolj debeli ... Mene srce boli, da bi cele kante mleka proč zlival. Tolk je še lačnih po svet, tam dol v črni Afriki bi se na kolenih zanj zahvalili, mi pa na gnoj.« Zveza med Jaki in AnGlobi je vse bolj neposredna, veže jih Mora (ne le Mōro in More). Jaka celo ve, da ne ravna prav, a »saj ni treba, da pride v javnost. To naredimo tako ... pod roko. Denar bi pa med delavce razdelil, za praznik. Jim bo hudirjevo prav prišel.« DaKmGorenc je živel že v Jaki pred pol Stola. Tudi Semolič bi bil za početje, ki gre v dobro ubogim lačnim - od lakote že čisto črnim - delavcem.

Dir je vse bolj ogorčen in zgrožen, zdaj je strah tudi njega; v SocKomu je strah vse. Strah postaja generalni ekvivalent, Db se RR v GULAG; vsi smo se čutili K-da smo na Golem otoku. »Jaz bom šel pa v keho na ričet ...« Diru ne preostane drugega, kot da zvali krivdo na Jaki; Jaka tudi je kriv. Jaki: »Celo privatno trgovino furaš za mojim hrbtom!« Dir mora izbirati obtožbe SocKom tipa: »Kakšen socialist, kakšen komunist pa si, a? Reakcija, ne komunist!« S to obtožbo izbije Dir sodu dno. Skaže se, da položaj v ArKombu ni tako idiličen, kot bi rad videl Dir. Nekaj se kuha: stavka.

Tudi tu se **Dola** kar se da oddalji od **Grede**. Ni nenavadno, da smo se v drugi polovici 80-let razšli: Rožanc na AnK DSD plat. Rožanc je ostajal zvest Redi PSte-sporočila **Grede**, le da je svojo ultrale preobrnil v ultraDe. Midva z Alo sva odšla iz NoR-grupe - vsaj na tej ravni - po Jermanovi sledi. Jerman je začutil, kam nese Kalandra, kam bo moral Prol, če bo hotel uspeti: v LR, LR pa ima za posledico DŽV, Bm, SV, nazadnje pa to, kar prikazuje **Dola**. Napačna pot. Prava pot gre skoz Goličavo k Dti. Na to pa so norovci z Rožancem vred pozabili, kolikor so sploh kdaj PriPra čutili. TH je Dt nadomestil s Trl, s StŽ, z Narojenostjo. S Fz ideologijo.

Pol položaj se naenkrat spremeni; Dir ga naenkrat zagleda spremenjenega. To je najgloblji vzrok za njegov nračni in osebnostni polom, ki se fizično pokaže kot

hud infarkt. Jaka ga seznani z novo situacijo: »Fantje zabavljajo, da je grdo.« Če bi bil Dir Kantor, ga zabavljanje podrejenih ne bi zanimalo, kaj šele motilo; pritisnil bi jih, odpustil, strl. Varuh pa je ponosen na to, da ga varovanci ljubijo, odvisen je od njihove ljezni-pripadnosti. Če Oče odkrije, da ga otroci sovražijo, se mu zamajejo tla pod nogami. Jaka: »A ti sploh veš, kako živijo? Odkar je proizvodnja padla zaradi te sabotaže« - Strni obrazec, ki razloži vsako hujšo težavo, uporabi ga prvi Tor v **Ponikvarju** -, »dobivajo precej manj denarja«.

Reagiranje po stereotipih Sockoma se nadaljuje, oba reagirata po znani logiki. Dir: »(se kar duši) Oni naklepajo štrajk, ti jih pa razumeš! Škodljivci ste, vsi skup! Kaj pa delavska solidarnost, a? Ne pomislijo, da je danes treba stisnit pas, jutri bo boljše ...« Pas naj stiska Prol, vile RčBrže ob Bistrici pa rasejo kot gobe po dežju. Čudna solidarnost. Če Dir popusti Prolu, se mu bo vse skupaj sesulo. Je na sredi med RčBrž in Prolom, morda celo vse bolj pri tistih z vilami, zato: »A vile jim gredo v nos, vile? Drugim v krožnik gledajo, pred svojim pragom pa ne pometajo! Delali bi, kot se spodobi, pa ne bi imeli tega sranja! Vsak teden se kdo nažlampa do mrtvega, vsak teden so najmanj trije na bolniški ...« Točna oznaka, Dir pozna dejstva, vendar povzročitelje zla zagovarja, dokler more. Jih bo še mogel, do kdaj? Ob tem pa, morda govori celo resnico, sam ni goljufal. »Delam, garam - deset, dvanajst ur na dan, včasih še več«, nikoli ne gre na bolniško, zato ga bo tudi stisnilo. Dir je podan tudi od znotraj, je tudi Traglik. Skozenj je Goša podala tiste sodelavce Sockoma, ki so vendarle nekako pošteno delovali. Ti so najšibkejšie točke sistema, najbolj krhke. Brezobzirneži se zmerom znajdejo. Brejc čez noč prešalta od varnostnega Čtka v SDV (nekaj takšnega) v DSD Vodlja; se ne sekira; ko ga vprašajo, kaj je bila njegova naloga v sistemu varnosti, pove, da so igrali karte. Brezsramni lažnivci, od Stjenke Polaka do brejih krav.

Dir morda »res nimam kaj skrivati! Pošteno sem plačal vsak mešalec betona, vsak kamion cegla, ki je šel s tega brega na ono stran. A imam samo jaz vilo? Moja je še najmanj nobl.« Pa ima vendar slabo vest. Ima vilo, Prol ne. Še ne, a prav v 80-letih zida vile, ne toliko mestni ročni Prol kot SSS; vsa Slja je v lepih hišah, slumov ni. Kje je tu pravica? »Seveda, jaz naj bi arkaval v pasji uti, kaj? Sama fovšija jih je ... pred zid jih bom postavu, madona, vse pred zid.« Skrajna nemoč, nato-zato nasledek te nemoči: »(Zahrope, se zgrabi za srce, se opoteče.)«

Ko ga Jaka spravi k sebi, se mu potoži, da ga na občini »zmeraj šraufajo, pritiskajo ... zmerom so kakšne kampanje, direktive, treba je kaj prikazat, dokazat«; sistem teče vse bolj v prazno, le Posn nekdanji veliki zagon. Sistem ni pravičen, »Hojnik, ki se je gnal s čekanjem, je politično avanziral, zdaj gre na republiko«, on pa se seseda: »Eh, spodrezali so nas kot bramorji.« Prej ko je divjal, je Posn Komisarja, zdaj Bernarda; **Dola** je hoten Dia z **Afero**.

Kot ponavadi se konča njuno javskanje s spomini na Prt leta. Jaka: »(zamišljeno, žalostno) Ja, res, tako se je zapletlo ... lastni te tolčejo bolj ko kdo drug ... (Zaupno.) Včasih, veš, v hosti, je bilo drugač. Ko beli dan: tu smo mi, tam je sovražnik. Vzel si šmajser, bombo v roko pa užgi! Juriš!« Še PoV so stvari reševali tako; a ker so se stvari upirale takšnim metodam, se je vse zapletlo; z Mrk ideologijo niso več rešljive. Jaki se toži za EĐč dobo, za ČB svetom; RazcDč smodela ne prenese. Hoče regres v Ožldo, v IdeaHarkld sanje, ki pa se jih da - naj bi se jih dalo - uresničiti le z AgrEkzKldo. Pretep Petra je grotesken poskus obnoviti Prt-Revo. Sockom se končuje kot otožna grenka burka.

Še tikPoV je bilo tako - Dir: »Tudi tista leta, ko sem jaz prišel gor, se je še dalo delat. Če se je kje zataknilo, sem usekal po mizi, fant! - pa je vse letelo na

kup in stvar je šla spet naprej ... Kako smo furali takrat - kot en mož.« **MonTotKld** je za oba junaka vrhovno merilo: Stl. A kaj, po Člu se da usekati, če pa usekaš po računalniku, je posledica »drek v ponvi«, kot se rad izraža nekdanji LRevar. Tedaj smo strli vsak poskus stavke, ki so ga organizirali Sži, zdaj pa se obeta stavka od naših; naj naše fante razglasim za Sže?

To težavo je imel že Stari v **Gredi**. Rožanc je razmerja tako RR, da je stavkajoče podal kot Poz občestvo (Kld), Starega kot Stldespota. Goša je obrnila; v času, ki je minil, sta se zamenjala VIŠa. Goša ne moralizira, ne sledi DSD demagogom, Petanu ipd., ki skušajo obnoviti PozKld, če je ta zoper Kontinuiteto. Goša pokaže, da so Proli še posebej pridaniči. Oba EDč sta pridaniča: Gos in hlapec. EDč ne vodi nikamor, le v permanentno ponavljanje istega. Oba kraka EDč nasprotja sta postala klavrna in smešna. Rešitev je v izstopu iz tega para. **RSD** in DgZn kažeta prav to - tretjo - pot. Iz **Dole** se vidi, v nji je potrjeno, da delava **RSD** z Gošo skupaj.

Dola kaže Not razkroj SocKoma; Dir in Jaka postajata RazrPld. Jaka svetuje, da naj se Dir usklajuje s »ta pravo« stranjo, Dir pa prizna, in to priznanje pomeni pravno-umski konec SocKoma: »Pa je tebi jasno, katera je prava? Jaz dostikrat ne vem več - vse je pomešano.« Jaka čuti, kaj sledi iz Ponota kaosa: infarkt, zlom. Zato se vrne k edinemu sredstvu, ki ga pozna; k njemu se je vračal Janša, najprej glede na Srbe, tu mu je uspe(va)lo, obramba SND pred Sži, nato glede na Not Sže, priprava puča 1994. Tu pa se mu je zalomilo. Janša je vse preveč Jaka in premalo RčBrž z drugega brega Bistrice. Petra pa ni v njem nič. Ne v njegovi stranki. V nji so namesto Petra, ki je Znik, le diletanti, Janez Jerovšek, Jandrek, žal tudi Puč.

Puč se je iz **Afere**, kjer je bil Simon, preselil v **Dolo**, kjer je postal Jaka. Tega 1984 z Alo še nisva vedela, prav tedaj sem delal s Pučem intervju za NoRo, ga vabil v Sljo. Nisem verjel, da se v njem skriva predvsem Jaka. Prepričeval sem se, da je Puč Peter. Bil je Peter, bil udarjen (še bolj) kot Peter, a ni vzdržal, ker ni znal iz Hera preiti - se RR - v umnega državnika, kakršna sta se skazala Drn in Kučan. Ni zmogel premagati Sša, ki ga je v sebi gojil do Komstov. Po kvaliteti je to isto Sš, ki ga GusJaka goji(ta) do Petra. Za FzSND je bil Puč primeren, za PMLD ne.

V koncu 1. dejanja se pripravi konec drame: poskus linčanja Petra. Jaka obdolži za vse napake, težave le Petra. Tako je Ptja PoV obdolžila Zupana, Javorška, Tora, Rožanca, Mrzela, tudi MOča: »(v zagonu, zmeraj bolj jezen) Takle polizan špeglar. On sabotira socializem na vasi ... S kulaki je v španoviji ... antisocialistični element, razredni sovražnik. A jok, se nisem zato boril, da bi me taki buržuji regirali! Jok, ne bodo! Zdaj ne smemo cepit svojih sil, ko se zbira protisocialistična fronta.«

Tako so svojo likvidacijo revij Beseda, Re-57, Pers utemeljevali Ptjideologi, od Zihlerla do Majerja, s pomočjo zdravih sil poštene Ince, Vidmarja. Po 1990 pa se je ta model ponesrečil: kot antibirokratska revolucija.

Maja 2003

FRAGMENT O RAZVALU

(ob Vombergarjevem **Razvalu**)

1

O Vomb(ergarj)evi drami **Razval** sem pisal dozdej dvakrat; VsD in kratka analiza te drame je najprej v **SV (DSPE 1)**, podrobnejša razprava pa v **DSPE 8** oz. **RaPov** pod naslovom **Uvod v razval**; zadnja beseda pomeni tudi **Razval**, torej uvod v razkroj-razpad nekega sistema, dejstva, Dbe, obenem pa uvod v analizo Vombove ES drame, ki je naslovljena **Razval**. **UvRa (Uvod v Razval-razval)** obsega tako analizo širših PolDbldeol razmer v SPED, v MV-KC, v MV-Dmb, kot podrobno ES analizo prve slike drame. Drama je razdeljena na tri slike. Prva je imenovana Predigra, tretja - enako kratka kot prva - Poveličanje, pravo dramo ali njeno glavnino tvori druga slika. V didaskaliji, pripisani s peresom ali svinčnikom ali kulijem, takšnih pripisov je v tipkopisu vse polno, Vomb komentira: »Prava drama je dejansko le druga slika. Prva je prolog, tretja epilog.« Prva obsega 3 prizore, druga 20 prizorov, tretja je en sam prizor. Ker je 1. slika že obdelana, se bom v pričujoči razpravi posvetil kar drugi; pred tem naj omenim le nekaj dejstev ali informacij, da bi bravec mogel razumeti celoto oz. da bo primerno poučen mogel slediti moji analizi 2. slike. Vsekakor pa je pogoj za braveca, če hoče dojeti celoto mojega razmišljanja o(b) **Razvalu**, da upošteva mojo zgoščeno presojo **Razva** v **SV** in analizo konteksta **Razva** v **DSPE 8**. V tem 1. poglavju bom navedel nekaj podatkov za branje - moje razprave - **Razva**, potrebni so.

Ne vemo natančno, kdaj je Vomb (na)pisal **Razv**. Pisal ga je do Si (1980), vprašanje pa je, če ga je napisal. Zajetna mapa, v kateri je bil v Vombovi zapuščini ohranjen **Razv**, obsega tudi nekaj Rc, poleg - še popravljanega - tipkopisa. Rce so precejšnje, dramatik uporablja tudi druga imena-priimke nastopajočih. Sam drame ni smatral za končano, ni je nameraval - ni se je upal - dati v javnost. Menim, da jo je mogoče imeti za dokončano, vsekakor pa zasluži objavo v javnosti. Ker te objave nisem mogel doseči, nihče od SKS se za **Razv** - in za večino SPED - ni zanimal, sem se pač letos odločil, da objavim svoje analize **Razva**. S tem ravnam enako kot v primeru Jelo(čniko)vega **Vstajenja kralja Matjaža (Vsta)**. SZ ali karkoli že je vzrok za neobjavo teh dram, me kot Anlna ne more zadržati, da jih ne bi, ker jih cenim, pozorno obravnaval. Sicer pa je glede na nezainteresiranost SPE (in SKS iz Slje) za SPED in sploh SPE Lito vseeno, kaj

storim. Celoten Pniz **DSPE** je Zamol, tako v Slji kot v Argi. Kakor hočejo, mene to dejstvo ne opredeljuje. Mene zanima RazReše, to pa laže vršim, če mi ne gleda pod prste Žurjavnost. Je danes še kakšna javnost razen tiste, ki jo diktirajo-oblikujejo MO oz. Pola? - Za predmet analize sem vzel tisto Rco **Razva**, ki je tipkopis.

Vomb je napisal dve veliki drami na temo MV: najprej **Napad**, ta je bil prva uprizorjena SPED v Argi, 1949, režiral ga je Jel, druga je **Razv**. Že v Evrtaboriških je začel ustvarjati dramo **Tabor brezpravnih**, 1947, a očitno je ni končal, objavljen je le fragment (v zborniku **Čez izaro**). Več tekstov na temo MV je krajših, aktualističnega oz. priložnostnega značaja. Nekaj jih bom skušal upoštevati tudi v pričujoči knjigi. - Poleg omenjenih je ustvaril Vomb Kodo **Martin Krpan**; v nji sicer so aluzije na DbPol dogajanje, vendar je drama Rca Levs(tikovega)**Krpana**, v sklop obravnave MV-SD ne sodi. Je pa bila uprizoritev **Krpana** največji Vombov uspeh v SPE. Edini **Krpan** je izšel kot šapirografirana in zasilno zvezana knjiga. Vomb se očitno ni znal uveljaviti kot recimo Simčič. Medtem ko v Slji po 1991 Simč(ič) skrbi sam za to, da - celo po večkrat - izdaja svoje tekste, zna se pobrigati za svoj plasman v MO, se dogaja Vombu Dgč; K-da se ga - njegovega dela - njegova Dn sramuje. K-da ne verjame vanj kot v Umet-dramatika. Moja Tem analiza **Razva** naj služi tudi temu: rehabilitaciji izvrstnega SDramatika.

Nap(ad) in **Razv** sta dve stopnji istega procesa. Obe drami imata isto izhodišče: upodobitev MV dogajanja kot Bm-DžV. DžV izhaja iz Bm. Najbolj pristno, grozljivo, natančno se je kazala Bm v najbolj intimnem: v IntDni. Da so se IntDn razkrajale, vemo že dolgo. So se že v AVS na Km, glej Finžgarjevo **Verigo**, še bolj PV, glej Remčeve **Užitkarje**. Bolj prefinjeno so razpadale v Mešu, glej RealD oz. SD-PrS, Kvedrove **Pravico**, Kraigherjevo **Školjko**, Ganglovo **Sfingo** itn. MV pa so postali ti razkroji-razvali IntDne posebnega tipa. Dva brata, ki sta se prej prerekala - tudi spopadala - za dediščino, Anej in Ladej v Prežihovih **Pernjakovih**, dejansko PV **Jamnici**, sta dobila zdaj IdeolPol utemeljitev. SDb ni bila več le spor med Libom in KC; skoz spor med BržMešem in Prolom se je razcepljala v EDč model med LDč in DDč, ta dva pa sta zadobila Rad oblike v Vojformacijah Prtov in Dmbcev. V NOBD sta to škofov tajnik Kl dr. Dizma in njegov brat Prol Komst Vid v Tor(kar)evi **Veliki preizkušnji (Prz)**, bratranec čnorokec Savo in sestrična simpatizerka OF-VOSa Tanja, Miheličeve **Ogenj in pepel**. V SPED razvije ta smodel prav Vomb v **Napu**. Nasproti si stojita brata kot vojaka-častnika (Čtka): celo v neposrednem Vojspopadu semenišnik Stotnik kot poveljnik Dmb postojanke in Polkovnik Igor kot poveljnik Prt napadavcev. V NOBD je Br-spor predvsem ČB agitka; v **Napu**, še bolj v **Razvu**, pa je poleg agitke tudi Traga; Vomb bi rad, da bi bila - celo čim bolj - Traga. V tej točki VombD - s tem SPED - prekaša NOBD, bolj resn(obn)a je, ž vzame globlje in bolj prizadeto. Morda je tudi tu razlog, da nese DDča v SZ, medtem ko je površnejši LDč sproščen, neoviran v svojih dejanjih, zato učinkovit in nazadnje zmagovalec.

Tudi **Razv**, ne le **Nap**, ostaja v osnovi tekst III-ReFe, torej sodi v KMg, s čimer je - s stališča RLHa - ČB tipa. A Vomb se že v **Napu** trudi, da Negtabor ne bi bil zgolj črn; Polkovnik naredi Sm, se pravi, dokaže, da ni zgolj (Rdeča) zver, kot sta Komisarka in enak lik iz **Vsta**; da ima Polkovnik Noto, celo vest. Vendar ta vest zmore le samokaznovanje, ne pa Poz delovanja, ker je Polk(ovnik) preveč pod vplivom Abs Zla: MrkKoma-Ptje. Lahko se uniči, ne more pa se spremeniti in ostati v Žu, da bi popravil zlo, ki ga je zagrešil. Ko Vomb premišlja o **Napu** in svoji

razlagi DŽV-Bmi, spozna, da jo mora poglobiti: da mora tako Poz kot Neg like narediti bolj realistične, tj. manj direktno ideološke. Namen se mu le deloma posreči. ČB PSt ostane, le deloma je nekako realistična.

Zgodba **Razva** je tudi zato zelo zamotana, avtor skuša ustvariti vtis, da prenaša drama samo živo neposredno. Ž. Ker skuša narediti Vomb figure manj zgolj bele in zgolj črne, kot so recimo v MMah(nič)evi **Trigri**, v **M(atij)onu**, dodeli enemu Negliku, Cili, Sm, en Poz lik opiše kot nekoliko preveč lahkovoren, pregotov samega sebe, ne dovolj resnoben in analitično umen, Vinka, dva lika pa postavi vmes, na sredo med Zlo in Dobro: Andreja in Žaneta. Zdi se, kot da se je Vomb bal reakcije svoje allelonomične koinonije - SPE - prav zaradi risanja-oblikovanja teh dveh sredincev. Oba sta namreč pristaša OF, MVLe gibanja; čeprav Vomb pokaže njuno zmedo, ARF-AK, ju vendar nekako ekskulpira, kar trdemu jedru PolSPE gotovo ni - ne bi - moglo biti všeč. Po nazorih tega FKC jedra bi se morala And(rej) in Žane preseliti med enoumno Neg like. MV je ali-ali, Abs dilema: kdor ni z nami (z NSS), je zoper nas. Ta zasluži Kazen in S. Kot jo prejme Rdeča zver v **Vstu** in Matijon v **Monu**. No ja, tudi And in Žane jo prejemeta, le da nekako po ovinku.

Ker drama verjetno ne bo - vsaj kmalu ne - objavljena, naj navedem nekaj citatov iz nje; tudi dramatikovih didaskalij. O Vinkovi materi Ani, ki je pod Realplaščem ZnaSi za Mater: »duševno močna in bistra«, »odporno sprejema nove udarce in razočaranja.« Trp Mati kot MMB od Velikega četrтка do Velikega petka, v zadnji sliki tudi na Velikonočno nedeljo, a pogojno. Tretja slika je VoM, a le v nebesa, ne na TSu. Pod RealD je kar naprej KMg žanr: Pasijon. Vinko je Rca JKra, Mati Rca MMBc, Cila in Irma Rca Judeža lškarjota, Cila naredi celo Sm kot Judež, Irma pa vlada naprej kot Jud Kajfa in Rimljan Pilat, dva oblastnika. Zla oblast traja; K-da je na TSu Ve(čna).

Mati je plemenita, ima »materinska čustva«; »do Vinka naj pokaže polnost materinske ljubezni. Je pripravljena na vsako žrtev.« Viktimizem. In vendar Vinko ni enoumna SŽ, niti njegova Mati ne. Vomb se ne le trudi, da bi like RR v RealD PSto; tudi v svoji pristni Noti zanj niso enoumne SŽ kot za Debeljaka v **Črni maši**, za Bilca **Tarb(ul)a**. Rad bi prešel v RealD, a ne gre; kdor preide v RealD, se odpre Nihu, že Kveda v **P(rav)ici**. Tega koraka Vomb ne naredi. Ostane znotraj KMg.

Namen, da bi naredil Vomb Vinka za RealD lik, se kaže v tem, da mu daje ES psihologijo; da je ob Idealiku tudi stvaren. Vendar te Vinkove stvarne poteze niso Neg; le ne do kraja Ideabarve so, niso kot v SarD, **Nesta**, ali v **Vstu**. O Vinku v »Pripombah k osebam in dejanju«, te Pripombe sledijo Seznamu oseb: »nekoliko zanesenjaško vihrave narave, zelo čustven.« Naivnost Dmbcev maja 1945 ni SZSL, ampak posledica njihove prevelike čustvenosti in zanesenjaštva, torej nečesa Poz; kot v **LTugu** Tugova lahkovernost, ki je dejansko Tip Slav zaupljivost. Le (v) Neg svetu zločincev-Nemcev se pokaže zaupljivost kot lahkovernost, Poz kot Neg.

Nekaj več Neg je v oznaki, da je Vin(ko) »naglih, včasih premalo premišljenih odločitev«. S tem Vomb rahlo kritizira Vodlje MV-SKS grupe: da niso dovolj umni. Vendar to ni najhujša sodba. Uma Vomb ne ceni tako visoko kot RLH. Ravno najbolj Negliki so najbolj (raz)umni. Vrednejše je čustvo; a kaj, ko je TS tak, da ceni bolj um od čustev; čustvene ljudi zavrača, umni v njem uspevajo. »Načelno odločen in nepopustljiv«, tak je pravi ud SKS-Dmb, »le preveč odvisen od trenutnih čustev«. Ko bi dozorel - če bi mu Hudič pustil dozoreti, če ga Ptja ne bi pobila -, bi se umiril, postal srečna sinteza čustev in modrosti. Umril je premlad, 30-leten.

V osnovi je IdeaPld: »Do žene je nežen in ljubezniv mož, do matere Ane sinovsko vdan. Po naravi optimist.« A kaj, ko TS - Ptja - njegov optimizem zlomi oz. niti ne zlomi ga, le Vinka pobije.

Vinkova žena Rezka je manj pomembna, a enaka kot soprog in tašča. Tudi »zelo čustvene narave, razumsko bistra in preudarna. Označujejo jo mirna živahnost, iskrenost in preprostost (v lepem smislu besede).« - To je Poz trojica v drami.

Nasproti ji stojita obe hudičevki. Cila, Vinkova svakinja, je sicer »lepe, privlačne zunanosti, kazi pa jo nje brezdušni značaj. Iz njenih oči odseva odločnost in zloba.« Obe potezi gresta skupaj. Vombova teza je: Prti zmagajo, ker kombinirajo odločnost in zlobo. So mnogo odločnejši od Kanov, predvsem so pa hudobni, medtem ko so Kani (pre)dobri. Nравne poteze (Morpoteze) se Strno nujno vežejo na DbPolIdeol poteze; to je bistveno za ČB agitke tako v NOBD kot v SPED. »Je prekaljena partijka, željna oblasti.« K-da KC nima nobene potrebe po oblasti. Njej podeli oblast Katbog, upravljati z Db je dolžnost KČe. Če bi ravnali po svoji Noti, bi Kani menda sploh ne marali-potrebovali oblasti; želijo si čim prej nazaj raj vrta Eden, ne pa (Ob)Db.

A kaj, ko si želijo paradiž tudi Komsti in danes njihovi karikaturalni dediči AnGlobi. Včeraj sem na TeVe gledal-poslušal enega izmed njih, udeležil se je pravkar AnNATO demonstracij v Pragi. Ves čas je ponavljal: NATO militarizira planet, mi - jaz - pa si želimo mir, svetovni mir! Ojoj. Ptja je bila sicer zločinska, a vendar nemalo real(istič)na; AnGlobi so pa infantilci, za katere je vseeno, ali se predajajo drogi ali sanjam o Svetmiru, oboje jim je isto: čutenje želje. Zato je Kom Ptja - Mrk - soustvarjala TS, AnGlobi pa so pajaci; so člani RozeRozmana teatra Ane Monro, poulični vaganti: LumSimDv.

Cila: »Skrajno samoljubna.« Vomb ne prizna LDču - Ptji, OF, Prtom -, da je v njih tudi avtentično čustvo IdeaKlde, kakršno uprizarja NOBD: Rad požrtvovalnost Krima-Nine, **Rojstvo**, Špelce-Mime (**BSSvet**), Martela-Tanje (**Ogenj**). Niti sledu tega ni - ne sme biti - v duši LDča; le Rad - Abs - Morpokvarjenost. Vsak Komst je le SaPsk, ki je obenem UtPsk. V njih se spojijo Neg poteze Liba (osamljenost) in Koma (Kol zlo ravnanje, grupa kot NegKld). V njih ni pristnega občestva Koc(bek)ove **Tovarišije**, resničnega boja-prizadevanja **Za svobodo**, le Pvt interes Pskov. To sporočilo je eno bistvenih v **Razvu**. **Nap** ga nakaže, **Razv** ga razvije. Medtem ko Jel v **Vstu** tega ni poudarjal. NOBD dopušča obe možnosti: da je DDč UtPsk, Mirtič v **Rojstvu**, a tudi fanatičen ud Klde, če je ta KC, Žolc v **Rojstvu**. Enako presoja Miheličeva v **Operaciji**: Dmb oficir Romih, mož dr. Vere Romihove, je UtPsk, župnik Klavora fanatičen ud KČe kot Klde. Enako v **Ognju**: Kfz padre Giovanni in BržHed Psk Savo, seveda Libec. NOBD razločuje med BržMeš Lbn Libci in KC; DDč je res sestavljen iz obeh. Za SPED je LDč enoten. Ko da LR ne premore Kld fanatikov. Ker tako pristransko gleda, si SKS onemogoča stvarnejši Realpogled, izgublja stik s stvarnostjo; DSKC ga je že Mak izgubila.

Cili je »prvenstvena služba partiji«, a Ptja ji ni bog, le sredstvo. Bistveno je »njeno stremljenje po popolnem gospodstvu«, Pvt gospodstvu. »Zato smrtno sovraži vse, kar je temu na poti.« Can je pripisal takšno Sš BržMeš Kantorju, **Kralj**, GrGr paru, **Blagor**, obema Župnikoma, **Kralj** in **Hlapci**; enako Gov(ekar) v **Grči** itn., torej že SD-PrS oz. RealD. Cila vse sovraži, živi iz Sša. Ne pravim, da Sš ni bistven moment za LDča, za LRevo. Brez Sša do zlih oblastnikov, do krivičnega sistema in njegovih predstavnikov (PIKa, že v **Tugih**) ne gre, kot ne gre brez Sša do zla-zlih pri DDču, pri župniku Klavori, Savu, Žolcu, Ferležu. Vsak od obeh EDč pripisuje Sš

svojemu nasprotniku. Nepristranski pogled - Snojev v **GiMu** - razkrije, da sovražita oba Dč: (J)Elko. Isto trdi Jov(anovič) v svoji **Anti(goni)**, v **JAnti**. Cila sovraži tudi lastnega »po poli brata Žaneta, zlasti zaradi slutnje, da Žane nekaj ve o njenih težkih dejanjih.« V **Razvu** ne skrivajo »težkih« - zlih - dejanj, umorov BržMeši; Kantor in Trajbas, glej **Stvar Jurija Trajbasa**, Grdun, glej **Zasad**, ampak LDč, Proli. Točneje: Cila ni Prolka, je učiteljica, ki je postala »komunistična krajevna sekretarka«, kot toliko Učk in Učev.

Morda še slabša od nje je Irma; Tip: tudi Učka! »Obsedena z zlobo.« Torej ne le Realzlobna, ampak blazna - bolna - od Zlobe: ZnaSi za Zlo(bo). »Potuhnjena, vsepovsod oprežujoča partijka.« Ne pravim, da ta njena poteza ni Real(istična). Mnogo takšnih sem poznal: vseoprežujočih. Vendar le ni bistvo NOB-LReve »vseoprezovanje«. To je eno od sredstev LReve, ki postaja StlR(eva). »Skrajno prekanjena in bistra.« Obe kači sta med vsemi nastopajočimi najbolj razumni. Hoče dramatik reči, da je Ptja zmagala, ker je bila tako prekanjena in pametna, Dmb tabor pa bil poražen, ker je gojil namesto zlega uma plemenita čustva? Tako ne misli le Vomb, tako misli velika večina v SPE. Da bi zdaj - 2002 - zmagala, se SKS trudi, da bi nadomestila, kar je zanemarila MV. Odreka se plemenitim čustvom, zamenjuje jih z vzgojo k Rad zvitosti, nezaupljivosti, hladnemu razumu. Ne doseže ga. Ostaja v stereotipih o Sžu, ni sposobna ES na novo analizirati situacij-okolja. To se vidi iz dejstva, kako slabe Žurste ima DSD; v dnevniku Slovenec ni bilo ne pristnih čustev ne pameti, same Konv koprive. Biti kopriva ne zadošča Člu, ki hoče priti na oblast.

K-da bi DSD Posn(emala) Irmo, v grotesknem prepričanju, da bolj ko bo podobna MV-Ptji, več šans da ima za zmago. Torej naj bi bili DaKani kot Irma: »Značilne so pri njej kačje oči, iz katerih odseva njena zlobna narava.« Recimo da ima takšne oči Janša; Bük ne, tudi Podobnik ne; Prle je samozadovoljen omlednež, ne pa lik Hudiča. Še najbolj je Irmi podoben Štuhec, a kaj, ko je tudi ta izučen v Hinu župnika Klavore iz **Operacije** in njegovega prednika iz **Kralja**.

Irma je povsem PvtPsk: »Smrtna sovražnica Cili, ker ji je prevzela Andreja in ker jo je v krajevnem odboru partije spodrinila iz vodstva. Za časa nemške okupacije je bila kot partijska zaupnica v službi pri Gestapu.« Vomb sugerira sodelovanje GESTAPA in Ptje-VOSa. To je ena osrednjih tez SPE(D), glej tudi BRozmana **Obsodili so Kristusa**. Osnovna zamisel Vomba - SPE - je prepričanje-predvidevanje, da se bo LDč znotraj sebe razcepil v novo DžV-Bm, ker drži Komste skupaj le Pvt sla po (ob)lasti, ne pa kaka vzvišena, čeprav napačna Ideja. Spet se je SKS zmotila v analizi-oceni: do ničesar takšnega ni prišlo. Do spora med Sovjeti in Jugo, a niti ta spor ni eskaliral v vojno. Znotraj Juge - že MV znotraj LDča - pa je Ptja tako trdno držala oblast, da je vsako odstopanje oz. medsebojne spore Pskov v kali zatrla. Tega ni zmogla le s terorjem, čeprav je bil Rad, enako s fasco, s prepričanjem njenih udov - in vrhal -, da ustvarjajo zares PriPra NSvet, Noštvo! Naslovi dram kot **Svet brez sovraštva**, **Za nov svet** ipd. niso maske-vaba, čeprav tudi to, a ne v temelju. Zmaga LDča je bila mogoča predvsem zaradi skoraj Abs vere v pravčnost in idealnost - v IdeakId - početja LReve in NOBa. Tega ne Vomb ne SPE(D) nista mogla razumeti; odtod njune napačne presoje in s tem napačna ravnanja.

Ostaneta oba sredinca. Oba imata zdravo jedro; napačna sta le po vrhu. And je »zdrav, lepe, možate zunanosti«; ni vrag, da ne bi bil tak, saj je Vinkov - starejši - brat. Njegova težava je: »Komunistična prevzgoja v sovjetskem ujetništvu mu ni prodrla v meso in kri.« Bil je Nemvojak, ujet na Vzhodni fronti, torej je zoper

svojo voljo služil obema zlima: Nemcem in Komstom. (Zlost Nemcev-Nca ni posebej poudarjena. Tip.) V Andu »še vedno živi človek s srcem in voljo, misliti s svojo glavo.« Vomb samoumevno predpostavlja, da je Tip za DDča, da misli s svojo glavo, da je SAPO. ES analize SD so (mi) pokazale, da je predvsem KMg - KC - tista, ki ne dovoljuje Člu misliti kot SAPO; glej **Žida** itn. Ptja res tudi ukinja SAPO lik-platforno, vendar je prešlo k MrkKomu - od Cana, od **Blagra** - toliko Lbt Slcev, da je mogla Ptja le povrhu in začasno zatreti SvM; pod pokrovom-terorjem Ptje se je Strno kar naprej dvigoval upor Kritmisli, Tip za LDča v RLH VISu. Sodelovanje Zupana, Tor(karj)a, Miheličeve, Pir(jev)ca itn. v LDč-NOBu je bilo začasno. Vsi ti niso izhajali iz Kom-Ptje, ampak iz LeKrit drža, Zupan iz **Tretjega zaplodka**, vsi kot Can iz lika dr. Mlakarja v **Dušah**, ne pa iz Kalandra oz. celo iz Marcela, **Afera**.

Razvoj SIZi v povojni Slji - tudi v SPD - je izhajal iz teh RLH momentov LDča, ne iz DDča; ta ni ne v SPED ne v KatSD v domovini pokazal nobenih močnejših momentov SvMi oz. SAPOe. Vomb se more sklicevati na SAPO, ker je okrog 1950 v Slji res na oblasti Stl enoumje. A že sredi 50-let se to enoumje podre, začne se trd boj za SvM, ki je nazadnje zmagovit. V SPE pa so prepričani, da so le oni edini - ker zastopajo strankarski sistem - ideologi in praktiki SvMa; da se jim torej ni treba kaj posebej potruditi, da bi razširili, poglobili, avtentizirali LD v SDBi. Niso se zavedali, da je bila ta LD - z Lbt - PV šibka, krhka, neRad; oz. so kot pristaši (F)KČe bili s tem celo zadovoljni. Zadoščala jim je mera strankarstva in LDbe, kakršna se je udeležila od PrS do 1940, ta pa je bila takšna, da je skoraj ves ta čas povsem vladala KC-SKS (Koroščeva stranka) in je bila LD bolj videz kot stvarnost. **Zasad**, **Kršp**, Kuretove in Petančičeve drame itn. so kazale močen odpor do izrazitejše LD.

And ima ženo (Cilo) »rad, a ga vedno bolj odbija od nje njeno brezdušje.« And je v SSL: ljubi ljezni nevredno Že. Je sredinec, ker ni Čl SŠa; a tudi ne PriPra ljezni. Živi v zmoti. A takšnega Čla, ki le živi v zmoti, njegova bit pa je PriPra, je mogoče spreobrniti, medtem ko zlih kot takšnih (Ožld-zlih) ni mogoče poboljšati; za te je primeren le pekel, le Vemuke v peklu; za Cilo in Irmo. And se vse bolj odpira pravemu: »Grobo nasilje komunizma ga vedno bolj oddaljuje od njega, zlasti ko uvidi, da se ne sklada z njegovimi prvotnimi ideali o novem socialističnem redu.« Anda je Ptja prevarala, je žrtev goljufov, medtem ko sta Cila-Irma subjekt in bit sleparjenja.

Andu podoben je Žane: »v bistvu dobra duša, a moreča bolezen ga je ustrojila v jedkega cinika.« Cinik je po vrhu, zaradi bolezni, ne po sebi, po biti. Zato je tudi on odrešljiv. Odloča bit (Ožld), ki je pri nekaterih Prikr pod zmedo in zmoto (pod Dv). PriPra Čl - IdeaKan - je tak, v katerem sta Ožld in Dv - bit in videz - skladna; to je mati Ana, v **Napu** Stotnik in Vera, v **Tarbi** Snica, v **TKrižu** Uršula, v **Zasadu** Križan. KC in SNar (SNL) pomagata, da Čl doseže in obdrži to Harsintezo. Ne moreta pa preprečiti, da ne bi postal EDč. Seveda v lastnih očeh DDč ni EDč, ampak Abs Poz IdeaHarld. KMg ga ne more kazati, kako Strno nujno pride v Abs spor s Sžem, Tarba s Pog Vedežem, Križan z Lib Grdunom, Vera s PtjKomisarko, Uršula z Musli. S stališča KMg postanejo IdeaHeri žrtve (celo SŽ), s stališča razvite SPD - **GiMa** in Božičeve **ŠpK** - pa se razkrijejo kot EDč-MimDč. DgAnln ne more ne upoštevati vseh teh vidikov, s tem celovitosti THM-kroga; ne more in ne sme se postaviti le na stališče ali LDča ali DDča. EDč stališče ne zadošča, ostaja znotraj THM-kroga, prebija le samozaprto Ožlde in Dv arhemodela. Rešitev je v skoku VerDča, podkrepjenega z ARFDčem skoz Blak Niča na Dr stran, skoz IsDč k Dt. Glej MSk **Čipot** v **GR 4**.

Žanetu »so na zunaj vidni sledovi neozdravljive bolezni (hiranja), ki si jo je nakopal v delavskem taborišču v Nemčiji.« V tem je analogen Andu. »Po naravi skoraj boječ, se v potrebi pokaže odločnega in neizprosneža moža.« Zdravo jedro v njem - PozOžld - zmaguje. »Partijec je le iz oportunizma (a bolj na ljubo sestri)«, to je njegova Neg plat, »dasi se mu komunizem s svojimi metodami gnusi.« V jedru se mu Kom upira, le navidez ga podpira. »Gnusi se mu tudi Cilin značaj in grda dejanja, ki jih je zagrešila kot partijka v Dachavu, za katera on ve.«

Tip: Cila ni bila v Dachavu zla kar tako, ampak ker je bila Ptjka. Cila je sicer zla kot Pvtnik, kot SaPsk, kot Plđ; a pod Plđo je še odločilnejša Kld: Ptja, vsaka grupa-ustanova, ki nasprotuje Katbogu. Prav odnos do Ane, ki je ZnaSi za Mater, in Vinka, ki je Dmb, Žaneta reši; razkrije, da je v jedru - Ožldi - Poz. »Srčno dobroto in iskrenost pokaže do matere Ane in Vinka.« Odnos do teh dveh odloča, ker sta ta dva najbolj na strani Katboga.

V 1. poglavju sem komentiral didaskalije, v 2. poglavju bom Predigro.

2

Anina Dn živi kot Jeričina v **Vrni(tvi)**: nadaljuje srednjeveško FKC, takšno paradigmo sveta, po kateri je bog navzoč povsod, v času - vsaki uri -, prostoru, medsebojnih razmerjih med ljudmi, v institucionalnem. Katbog se ponavzočuje predvsem prek obredov, gest, a tudi čustev, ki pa so vezana na obredno. Ta svet je gost-poln smisla tega tipa. Točneje je treba reči, da Vomb kot III. ReFe zavestno-načrtno vrača - kot dedič Kreka in II. ReFe, **Lucije** - srednjeveško FKC, kakršno si je po prodoru RLHa, ki traja na Slskem več kot Stol in pol, od **LinMata**, SKC iz 20-ih in 30-ih let, podaljšana do maja 1945, predstavljala, da je (FKC) bila. Kom Ptja ima Strno isto zamisel: težnjo po vrnitvi Dbe kot PnMa, vse odnose prežarjene s smislom, ki pa ga ne daje KC, ampak MrkPtja, StlKom. Obema zamisloma se pravi Tot, Tot je ReFe, je RePS, kot nasprotje Stol in pol uveljavljajoči se LD; ta Dbo deSak, jo dela za PzM, ves pomen prenaša k Psku, ki je predvsem bitje proizvodnje in Uža, samopotrjujoče se v akcijah izdelovanja blaga, ustanov in Pvt Note, vse bolj reducirane na Av.

Že prostor te gorske kmetije je Tip, je ritualno PnM: »na steni slika brezjanske Marije Pomočnice. Na majhni polički pred njo gori lučka in stoji majhna vaza s spomladanskim cvetjem.« Za tem ZnaSi je skrita FP PSt. Cvetje ni namenjeno estetskemu Užu, polepšavanju prostora, niti ne slavljenju Nv-Pomladi, kot je v Meš-RLHu, ampak čaščenju MMB, ki je kot brezjanska predvsem Pomočnica. Čl sam ne more nič oz. more, če z vso močjo deluje v smeri, ki mu jo narekuje-kaže KC, to je, če veruje v MMB, če jo nenehno prosi za pomoč. Čl akcija je v pričakovanju akcije nebeških sil, ki jim načelujeta predvsem FKC in MMB. Čl je sam na sebi izročen Trpu in Si (kot Janko v **Vrni**); preživi in celo uspe lahko le v primeru, če mu pomaga MMB (ali kak Snik-Snica, na dnu božje hierarhije klerik: od škofa Barage kot misijonarja v **Eno samó** do škofa Barage kot Snika v **Simfoniji**). Zato morajo biti povsod v prostoru - čim bliže Člu - insignije, podobe, liki Snikov, MMB, KCe, boga: da bi se lahko Čl čim prej obrnil nanje, zatekel k njim. Ti liki-insignije-obredi dajejo smisel in moč: od **BS** prek **MalKata** in **Rom(ualdovega)Pas(ijon)a** do I.

Refe, **Drab(osnjakovega)Pasa**, II. Refe, Bilčeve **Tarb(ul)e**, III. Refe, ki nastaja kot SPED, vanjo sodi tudi **Razv**.

Lučka pod podobo MMB pomeni opozorilo, naj Čl, ki je po bistvu molivec, nenehoma misli na MMB (na božji svet), na nauk KCe; ČlŽ mora biti tako ustrojeno, da Čl sicer dela in izpolnjuje Db dolžnosti, predvsem pa mora moliti oz. nanašati vse, kar je, na KC-bogov svet. Tako uči tudi Slom v **BlaNi** in Kociper v **Provizorju**. Sem sodi - tudi v sceni Km sobe **Razva** - »bohkov kot z razpelom«. MMB in Križani sta Harpar-HarDč. Ne spor med starši in otroki, analiziram ga v knjigi **StOt (Starši in otroci)** kot proces **Nast(ajanj)a SAPO**, glej ta Pniz, ampak kot Abs Hara med obema Gene. V **Razvu** se konflikt StOt RR v konflikt v Dni; mogel bi se razviti v Bm med Vinkom in Andom, kot se je v **Napu** med Stotnikom in Polkovnikom, a se ni. Dn, ki je po biti IdeaHarkId, načeljuje ji Mati (Ana), vzdrži vstop Neg sil (Dbe kot Komsistema) vanjo; Ptja kot tujec-Sž ima sicer nekaj uspehov, začasno privabi-zapelje Anda, povsem na svojo stran pridobi Cilo, a Cila je prišla v IdeaDn od zunaj, prava Dn pa je zmerom in Strno le naša, le NSS, le Ožld kot Slov in KC. Cila se uniči (skoz Sm), And pa se spreobrne oz. vrne (Refe, ReKC) v izhodiščno Ožldo PriPra Materine Dne. Da gre za KmPriPra svet, se vidi tudi iz podatka, da je na mizi pod bohkovim kotom »krožnik narezanega kruha«. To je St Kruh kot povezovalni moment med proizvedenim-pridelanim (TSom) in St-božjim; FKr kot VoM je tak Kruh, z njim se ljudje hranijo, tako telesno kot duševno.

Vomb sugerira: dokler bodo takšne Dn, kot je Anina, bo svet smisel in bógov. Obenem kaže, v tem sta **Razv** in **Nap** Tragi, kako izredno močen je Kom kot delovanje Hudiča. Posreči se mu vdreti v KršSlov, v KatDn, zapeljati njegove ude, Anda, obenem pa KatDn od zunaj podirati, njene ude celo ubijati, Vinka in še druge člane Dn. Mati že na začetku slike pove: »Sem vse izgubila ... Moža in dva sinova - če ne treh - so mi ubili. Edini, ki mi je še ostal, pa je najbrž na begu.« S tistim tretjim misli na Anda, ki se še ni vrnil iz sovjetskega ujetništva, analogija z Jankom iz **Vrne**. Podrobneje sicer ne zvemo, kako sta - ji - umrla mož in dva sinova, a beseda »ubili« sporoči, da nista umrla naravne Si; sta ali od roke Prtov ali v nemški vojski, recimo na vzhodni fronti.

Mati Ana je mučenica. **Razv** kaže, kako izgubi še preostala dva sinova. Anda PP zapre, likvidirala ga bo kot Izda. Živ bo ostal le Tonček. Bo čez leta sprejel nase vlogo Junaka iz **Vsta** in vodil vojsko zoper KomSljo? Bo Polik v SI parlamentu kot mladi Drobnič, Janša, Bük? Ali pa bo sodeloval s Ptjo kot PePKo oz. z LDS kot Keber? O tem se Vomb noče izreči, TS gleda zaenkrat kot svet poraza NSSi. Ne ve, kaj bodo storili zanamci s poukom, ki jim ga daje, ali z informacijo, ki jim jo zapušča.

Ker ne veruje, da se jim bo kaj bolje posrečilo, kot se je Dmbcem - Vinku, Stotniku -, **Razva** ne da iz rok. Okrog sebe vidi tudi v SPE predvsem Polike-strankarje, ki se borijo za oblast, kot se v njegovem **Krpanu**. To pa ni Idea svet, za katerega se Vomb zavzema v **Vrni** in **Razvu**, svet smisla polne (PnM) pobožne kmetije. K-da je ta likvidirana enkrat za zmerom. Smisel-odrešenje je le še v nebesih. Ta svet je izgubljen in preklet. - Mar misli Kremž Dgč? V obeh svojih zadnjih SPED, v **Razpravi** in **Na pragu (RazPragu)** ugotavlja zmago Hudiča na TSu (Hudiča=Ptje in njenih dedičev Libcev, tj. Kontinuitete); pravi in spreobrnjeni - Vinko in And - so mrtvi, najdejo odrešenje le po Si. K-da je v SPE-SKS zavladal obup nad TSom. K-da sta **Razv** in **Na pragu** par.

V začetku slike se Ana in njena snaha Rezka pogovarjata, a ne kar tako, kot se v mestu ljudje, ki se srečujejo. Na Km zmerom nekaj delajo, opravljajo potrebna hišna dela. Na KC-Km pa je od hišnogospodarskih opravil še važnejša obrednost. Težko je reči, kaj je tu bistvo in kaj spremljava: ali obred ali delo. Ko Rezka vstopi, nosi »šopek svežega cvetja v roki ... ga nese pred Marijino podobo.« Ana, ki je že starka, čeprav ima šele (?) 60 let, »sedi na stolu in tiho bere iz molitvenika. Levo roko ji ovija molek.« Prizor je pristen. Dokler se je na Km živelo tako, je bila vsaj v srcu-duši varnost, smisel, ki sta ga dajala KC in bog. Roke so ali delale ali molile oz. opravljale Katobrede, enako duša. Takšna je - naj bi bila - SAVS vse do maja 1945; to je Vombova teza. Naenkrat pa nastopi prelom, ta varno-smiselni - božji - svet se podre. Zamenja ga hudičev svet. To izjavospoznanje je treba vzeti Rad resno.

Prizor-slika podaja namreč umik-beg Dmb vojske čez Karavanke, pred prodirajočimi Prti. »Od daleč zamolkli ropot voz, rezgetanje konj, otroški kriki in jok - sem pa tja zamuka tudi kako živinče.« Kdor hoče danes (2002) razumeti doživljanje DSKC, ki je vezana na MV-SKC, mora dojeti usodnost preloma v času, kot ga uprizarja-podčrtuje Vomb v **Razvu**, začenja z začetkom Predigre. Katsvet - FD, AVS -, ki je trajal tisočletje, od **BS**, odhaja čez hribe, stran; kam? Najprej odhajajoči - Vinko - menijo, da se bo čez nekaj dni vrnil, nato se skaže, da se vsaj v predvidljivem času to ne bo zgodilo; zastavi pa se sploh vprašanje - tu je Vombov svet-drama žalostinka -, če se bo sploh še kdaj vrnil. Če ni nastopil čas apokalipse, o katerem govori apostol Janez, čas, ki uvaja konec časa, Prenovo časov, Poslednjo sodbo. Vomb v koncu **Razva** - v 3. sliki ali Poveličanju - uprizarja prav to možnost-vizijo. KC je odšla v puščavo, v zadnjo preizkušnjo, Čl-Kan ima dolžnost, da prestane še to - zadnjo - preizkušnjo, nakar bosta nastopila Novo nebo in Nova zemlja. Vsekakor TSA ne bo več. Nova zemlja bo izšla iz procesije, ki jo slika Vomb v Poveličanju.

Razv je treba vzeti torej kot konec ene linije-daljice znotraj SPED. Začetek te linije je **Vst** - SV za TS, za vladavino PriPra KC na TSu -, njen konec je **Razv**: spoznanje, da je zmaga na TSu iluzija-pravljica. Da se morajo Kani začeti pripravljati na parousijo, na konec sveta, kot so se do 4-Stola. V tem pomenu **Razv** - njegova PSt ali sporočilo - obnavlja prvotno Krš. Vomb si svoje drame ni upal dati med soljudi-Kane, da jim ne bi vzel vere v možnost zmage tudi na TSu, v DbŽgi, a sam v to zmago ni verjel; odločilneje: zmago je prenašal v Tro na osnovi biblijskih pričakovanj RadAbs transsubstanciacije snovi v - St - Duha.

SPED, obravnavajoče zmago KČe v TSu, so redke. Že **Vst** se ima za pravljico-sanjo-željo; Jel ve, da ne uprizarja stvarnosti. MMah(nič), ki piše sicer v domovini, a v duhu SPED, sicer konstruira Abs zmago Pravega sveta, vendar jo prav tako prenese v območje Poezije, sinteze med KC in NarP(esmijo), v Algo in Lito, ki sta Not in domišljija, **Trigra**. V koncu **Mona** je podana Nova zemlja, otroci se ne rojevajo več iz mater-snovi, ampak iz nebes, ki so ZnaSi za duhovno St Maternico MMB-boga, otroci so na zemljo roseče zvezdice. Morda je edina SPED, ki nekako Real(istično) prednaša zmago nad Komom-Hudičem, Kociprovo drugo - povojno - **Svitanje**. To Ko(ci)per zmore, ker ne tematizira zmage Dmb-SKC v Jugi-Slji, kot bi rad Jel v **Vstu**, ampak opisuje zmago ZDA nad Sovjeti, AnK ameriške obveščevalne službe nad NKVDjevci, Gowana nad Fedinom. Koper v tej tezi ima in nima prav. Ima, ker so ZDA res zmagale nad SovZo, čeprav ne v Vojobliki, kot jo predvideva oz. si jo želi Koper - tudi Vinko v **Razvu** - maja 1945 in sredi 50-let. Nima pa, ker

ZDA - NATO - niso napadle SovZe oz. niti ne odpravljale SovZe ali Koma nad vzhodno Evr Džavami, tudi nad Sljo-Jugo. Naj je bila hladna vojna še tako ostra, parkrat na meji Vojspopada (Hruščov-Kennedy ob kubanski krizi v začetku 60-let), do nje ni prišlo. Slja je ostala pod oblastjo Kom Ptje vse do 1990, do trenutka, ko je Ptja sama sestopila z oblasti oz. omogočila miren prehod v LD. (V Romuniji recimo ni.)

A tudi v 90-letih ne pride do Tem spremembe v Slji, čeprav je ta postala LD in samostojna SND; ne glede na merila, ki jih ohranja SPE. Za SPE - za DSKC - je DbDž, ki ne opravi s Komsti kot hudiči, ki jih ne postavi pred sodišča, ne likvidira kot Abs zlo, še zmerom napačna, dedič samega hudiča-Koma; to pomeni izraz Kontinuiteta. Če - ker - je bila sprememba maja 1945 od edine PriPra SDbe v hudičevsko padec Dobrega v zlo, APP v laž, je potrebno, da se ponovno vzpostavi isto stanje, kot je bilo pred majem 1945, Tot Unič - celo sledov - hudiča. SPED - KC - presoja Zgo ne kot DbZgo, kot napredujočo RA iz FD v LD, ampak kot Strno Veboj med Dobrim in zlim, med (Kat)bogom in hudičem. Med Vinkom-Ano in Cilo-Irmo. Med Stotnikom-Vero in Polkovnikom-Komisarko, **Nap**. Dokler niso Abs odpravljeni celo ostanki kraljestva hudiča-antikrista na TSu, je še vse narobe. Postopne liberalizacije Ptje v Slji (Kavčičevo obdobje, 80-leta itn.) za DSKC-FKC ne pomenijo nič, niso sprememba bistva, ampak le videza, ES obleke. **Razv** je treba vzeti Rad in dobesečno: ravno in še posebej slikanje preloma - tudi ta prelom je eden od pomenov izraza razval - med FD-AVS in KomDb.

Posebna Traglja je v tem, da se Dmbci maja 1945 umikajo v tujino, prepričani, da se bodo vrnil skupaj z AngAmi kot njihovi zavezniki, AngAmi pa jih res vrnejo, a v zablindiranih vagonih naravnost v S, v roška in ostala brezna. Redki se - po naključju - rešijo, med njimi Vinko, a še ta le začasno; preden se mu posreči drugič zbežati čez mejo (tokrat pa res ne moremo govoriti o umiku, ampak o begu, Vomb to podčrta), ga Ptja ubije. Komsvet v Slji se nato desetletja razkrajja, kot se že maja 1945 Cila in Irma, razkroj se nadaljuje v LD 90-ih let, to je Kremževa teza v **RazPragu**, Ptja ubija naprej, bodisi da tista, ki skrita pod površino Dbe še vodi SDb, bodisi da ubija sebe oz. da se njeni udje sami ubijajo, Jani Rigel očeta-deda Karla Logarja. Tudi Kremž ne vidi rešitve na TSu. Dmb-KC stran nima ljudi, ki bi mogli v SDbi zmagati, vsaj v DaSPED - v DaKatSD - niso vidni.

Zgodba, ki je v veljavi še danes, se začne že prej; kdaj? Ker je Strna - upor Luciferja zoper boga -, se začne v samem (pred)začetku sveta. V ZgDbi pa KMg detektira njen začetek v vsakem odporu ljudi zoper KC, v vsakem poskusu RePoge; o tem govorijo **BS**, **Pasijoni**, vse štiri ReFe. Vrh doseže SV med Pravim in zlim MV oz. v koncu vojne, v hipu, ki ga uprizarja **Razv**. Slci - Kani, ki so edini pravi Slci - zapuščajo domovino. Ana: »(se zagleda v reko ljudi na oddaljeni cesti. Zamišljeno in sočutno.) Sveti Bog, kaj vse beži? Ubogi ljudje! Kakor nekoč - v turških časih - pred janičarji!« Vomb povzema Krekov motiv iz **TKriža**; v tej drami napade-osvoja Sljo (Selško dolino) Osmanski imperij, tj. Turki-Musli, katerih vojsko vodi janičar, Slc, Uršulin brat Joško ali Juzuf-paša. V 17-em ali 18-em Stolu se je torej dogajalo isto kot maja 1945, le z bistveno razliko: da je tedaj zmagal Km SNL, zdaj pa Komsti, ki so še hujši od Muslov. Enako je bilo v začetku 19-Stola, ko so imeli Sljo - vsaj Kranjsko - nekaj let zasedeno Napoleonovi jakobinski hudiči, tedaj pa jih je premagala Avsvojska, glej Debevčeve **Blejke**. BRoz(man) eksplicite ldn vse te ujme, ki so izraz Hudiča: od Judov, ki so križali FKra, do Komstov, glej **Roko za steno**. To je roka MMB, ki varuje in ki bo - ali BRoz temu res verjame? - kot Lepantska MMB zmagala nad MuslKomsti. Ana in Rezka izročata sebe in svoje - naše - v

varstvo prav tej MMB. Vomb kaže, da na TSu - v DbZgi, vsaj za zdaj - MMB svojih naših (še?) ni zaščitila, Šžev-hudiča še ne premagala, Kači še ne strla glave. Vomb (skoraj) ne verjame, da ji jo bo na TSu. BRoz si to želi, pri propagandi zoper Kontinuiteto dejavno sodeluje kot - primitiven - kolumnist Psverskega tednika Družina. In Kremž?

To ni le Real ES gesta, kar naredi Rezka: »(Pred podobo z zaupnim pogledom vanjo, pritajeno, a goreče vzdihne): Marija, Ti ga varuj!«, Vinka. Ni ga varovala, ali pač, če vzamemo pomen varovanja-smisla Dgč: kot vnebohod-poveličanje. Besede, ki jih izrekajo ljudje, so zmerom - Strno - dvoumne. Či sam ne obvlada svojega jezika, ker govori na dveh ravneh: na ES tosvetnem (v ZgDbi) in na božjem; božji jezik je PSt okvir - pomensko polje -, v katerem se Čloštvo nahaja neodvisno od svoje volje, kajti bog ga je ustvaril, s tem ga določa.

V pogovoru med materjo in snaho zvemo marsikaj, tudi Zg potvorbe, ki so ideološke mistifikacije - želje - Dmb tabora; recimo Rezka o Dmb umikajoči se vojski: »Baje ščitijo bežeče«, civiliste, »da bi jim partizani ali Nemci ne zaprli poti.« Nič takšnega ni bilo v ES svetu. Narobe: Nemci so ščitili Dmbce, ti so se podali v varstvo Nemcev. Pot so jim zaprli Prti, nato pa jih ujeli AngAmi.

Pozornosti vredna bi bila primerjava med prehodom meje, kakršnega opisuje Prežih v več svojih novelah, in tem, ki ga nakaže Vomb; Rezka je v visoki nosečnosti, ne more na težavno pot. To je najbrž glavni vzrok, da se ni umaknila z ostalimi civilisti, sorodniki Dmbcev. Motiv je vsekakor pasijon. Tu se nehavajo Ideolrazlike, začenja se golo Trp. Tako NOBD kot SPED ga priznata le udom NSSi, ne pa Sžu. Žanr ČB agitke.

Prvi prizor Predigre se konča z več poudarki. Z opozorilom na panritualizacijo v Katpomenu; Ana Rezki: »Se pa še jutri zjutraj, od šmarnic grede, kaj oglasil!« Vseobrednost je Not spojena s trdno zavestjo utemeljenosti PriPra Slcev-Kanov na KatTradi; Rezka o Ani: »Kaj smo me, mlade v primeri s temi trdnimi koreninami prednamskega rodu!« A sporočilo same drame je, da je usoda ta trdni prednamski ROD (skoraj) likvidirala. Tretji moment, Voj obeležje umika: »Iz dalje se oglasi pesem domobranske koračnice.« Prt koračnica na koncu Cajnkarjeve drame **Za svobodo** je uvod Prt zmage, Dmb koračnica na začetku **Razva** uvod v Dmb poraz.

Drugi prizor podaja pogovor med Vinkom in Rezko. Vinko se ob umiku čez Karavanke oglasi doma, njegova kmetija je blizu meje. »Opravljen kot domobranski častnik«, verjetno nižjega ranga, poročnik. Motiv je v zvezi z Lendov(škov)o ČD **Mož-beseda**, ko se Juri prav tako oglasi doma, doma je na Štajerskem blizu kranjsko-štajerske meje, Avsvojska se seli s severa na jugo-zahod, od bojov s Prusi k bojem z Ili. A tedaj - Stol prej, sredi 60-let 19-Stola - se v sintezi ČD in KMg vse srečno uredi, čeprav (prav zato, ker?) je Juri stotnikov (hauptmanov) sluga; zdaj pa, ko postane SKm fant sam oficir, se obrne vse v katastrofo. Je vzrok v tem, ker je Dmb vojska PsSAKO? In če je poražen njen Gos - Nemci -, je poražena tudi ona? 1918 so Slci prešli od dotedanjega Gosa - Avse - k novemu, k Srbom, v prepričanju, da niso - ne bodo - več hlapci, ampak mlajši brat; kot mlajši brat so ohranili FP odnos do starejšega. Starejši pomeni starši, višja sarža, nazadnje spet hierarhija med Gosom - tokrat srbskim kraljem - in hlapcem.

1945 je ostala hierarhija še v odnosu Ptje do ljuda, elite do izvajavcev, ne pa več na Nar ravni: Slci so postali prvič v Zgi enakopravni ostalim Narom, v Jugi Srbom. Ko Srbi niso bili več pripravljeni na enakopravnost, v 80-letih, so se Slci odločili za lastno SND. A na osnovi zmage maja 1945 nad Nemci; te osnove Dmb tabor nima. Ima težave in jih bo ves čas imel, ker zmage nad Nemci ne more

dokazati; Vombova, BRozova itn. teza o nesodelovanju Dmba z Nemci - kaj šele odvisnosti Dmba od Nemcev - je le infantilna želja, le RR, ki ne more nikogar prepričati; je le izraz čustev in propaganda IdeolPol jezika, ne upošteva ES dejstev. Oba tabora sta šele 1991 skupaj postala SAKO - v desetdnevni vojni zoper SrboJugo . V tem pomenu pa je leto 1991 - junij-julij tega leta - analogon angleške Slavne revolucije in Db sprave. Vendar Dmbtaboru - DSKCi - to ne zadošča. Debatu, ki jo tematizirata SPED in **Razv**, skuša DaSKS rešiti v duhu **Vsta**.

Motiv naivnega pričakovanja, da se bo Dmb vojska kmalu vrnila v Sljo skupaj z AngAmi, sem komentiral že v **UvRa**, **DSPE 8**. To so Vinkove izjave kot: »Kmalu, morda že jutri, gotovo pa v nekaj dneh se spet vrnemo. Umikamo se na Koroško, k zaveznikom. Družno z njimi udarimo po partizanih. Majhen sunek čez Ljubelj in Podkoren, pa bo opravljeno (smo doma). Drugi istočasno udarijo iz Trsta in partizanski odpor bo zlomljen. Potem pa, Rezka, zaživimo novo in srečnejše življenje - v svobodi in miru ... Misli na trenutek, ko zmagoslavno in s cvetjem na puškah in čepicah privrskamo čez gore! Pravih bojov je konec. Čaka nas kvečjemu še kaka majhna praska pod Ljubeljem. Večjih partizanskih oddelkov pa sploh ni.«

Vendar pa se Vin(ko) ni vrnil le k domačim, da bi pozdravil ženo, mater, sina. Z Rezko sicer govori, a se mu mudi. »Pa tudi ne utegnem. (Tiše in oprezno.) Povelje imam. (Hoče povedati, a se premisli.) Izpolniti moramo še važno nalogo ...« Katero? O tem Vin in Vomb molčita. Zakaj? Kaj bi tu moglo biti tako tajno? Kaka diverzantska naloga? Je Vin član posebnih Dmb oddelkov? Vzpostavlja ilegalno organizacijo? Najbrž ne, če je prepričan, da se bodo Dmb vrnili čez nekaj dni. Kaj pa, če v to ni tako prepričan, ampak le tolaži ženo? Dmbci so bili res presenečeni, da morajo v umik; pa so bili ob tem tako površni, neodgovorni, da niso pustili za sabo nobenih zvez, tajnih agentov v Slji? Ptja jih je predpostavljala. Po vojni jih je iskala, mnoge likvidirala. Bogve koliko od teh je bilo resničnih agentov, koliko pa le navideznih oz. takšnih, ki jim je PP podtaknila vohunstvo, kot recimo mladoletnemu Strnišu? V času, ki ga Vomb imenuje »zmešnjava«, in tudi je - vsaj na eni ravni kaos, Inf -, je mogoče vse. Tedaj je kar se da težko razložiti dejstva od domnev (celo podtikanj).

Zakonca se morata kmalu ločiti. Rezka samozatajujoče spodbuja moža: »Preveč si se že zamudil! Dolžnost te kliče!« Spet lep primer SZSLa. Je umik - kaj šele beg - res dolžnost? Ni rešiti kože interes? Ne, če je umik razumljen kot prehod od Nemcev k AngAmom, oba zaveznika pa sta nujna v SV zoper Kom! Vomb in vsa SPED temeljita na samoumevni in fanatični predpostavki, da je potekal MV boj kot SV v imenu Katboga zoper hudiča. Kdor ne razume te predpostavke, ne razume o MV dogajanju nič. Eno so analize DbZge - zmaga v konkretni vojni, problemi nastajanja SND itn. -, drugo SV med bogom in hudičem, oznanjevana že v **BS**, v **Tarbi**, v **TKrižu**, v **KrŠp**. Vse do danes, do **RazPraga**. Dokler KC ne bo spremenila te predpostavke, bo ostala FK. Jo sploh more zamenjati, če hoče ostati KC? V 80-letih sem stavil na koncilsko KC, v tej pa sem gledal platformo, ki se je odpovedala SVi. Zmotil sem se.

Predigra se konča s samospodbujanjem obeh, Vinka in Rezke, v duhu, da je Vin »pošten in pogumen borec za najsvetejše božje in človeške pravice, za srečo družine, za svobodo, za vero v našo zmago.« S stališča THM-kroga je to spoj AgrÉkzIde z IdeaHarldo. Ta spoj nujno Strno vodi v EDč, v DžV-Bm, čeprav tega KC (akter spoja) ne prizna. SPD pa to razkrije: z vrhom v **ŠpK** in **GiMu**.

Intonacija konca Predigre se že v luči - ARF - **Razva** izkaže kot SSL. »Iz daljave prihaja petje domobranske pesmi. Pesem iz ozadja: **Nebo žari**.« Žari že, a kako?

Ne v veličastju Triumfa, ampak kot plamen, ki požiga Dmb tabor. Tudi Krajčevo hišo v Grahovem in Balantiča v nji. Tudi v roška in druga brezna vržene pobite Dmbce. Debeljakova **Črna maša** podaja oboje: žar Poveličanja v nebesih in plamen grmade, katere žar sega do neba.

3

MMahov **Mon** je spoj PMg, KMg in RMg, žalostinke in agitke, kaže predvsem SV (v Simb obliki), medtem ko spaja Vomb v **Razvu** KMg s HMg, Refe z RealD. SV sicer upošteva, a jo daje z vidika niti ne le žalostinke-elegije, ampak pasijona. Kot RealD je **Razv** Traga, kot KMg pasijon. Kaže posledice SV. Razkroj v Dni je Tip tema HMg: SD-PrS, Kvedina **Pica** itn. Na koncu **Razva** je Poveličanje, tj. VoM, VoM sodi k Pasijonu, a ta VoM v **Razvu** ni tako poudarjen kot pri Mahu-**Monu**. Jedro-glavnina **Razva** - 1. in 2. slika - je predvsem podajanje AD Dne in Čla, ob tem celo kriminalka, analogno kot NOBD **Raztrganci**.

VoM je v **Razvu** podan le v eni - tretji - sliki, ki traja desetino ali dvajsetino druge slike oz. glavnine. Pa še ta VoM je nemalo Abst in žalosten. V njem je zanos lepote, a v Žu onkraj Si, v Žu, ki je dematerializirano. V nebo se vzdigujejo pobiti-umrli. VoM nadaljuje drugo sliko, ki je slika razkroja. Po tej potezi je **Razv** najbliže SPD, kakršna je nastaja od srede 50-let naprej. Tega, kar SD še ni hotela videti v desetletju po vojni, se Vomb zaveda že v upodabljanju prvih mescev povojnega časa. Seveda moramo upoštevati, da je tema **Razva** tikpovojnost, da pa je bil **Razv** napisan kasneje. Vendar tako melanholičnega tona, kot ga ima **Razv**, niti najbolj do Ptje Krit SPD nimajo, recimo **Afera**.

V **Aferi** kaže Kozak spore znotraj Ptje, ki so kot Intelidejni bistveno globlji kot spori znotraj Ptje v **Razvu**; tu so na povsem Pvt ravni, Cila-Irma. V sporih **Afere** zmagujoče krilo Ptje zmerom vse uredi tako, da obenem prepriča, idejno-nravni moment je bistven; Komisar v **Aferi** dokaže sptim, da ima on prav in edini on, medtem ko nimata Irma-Cila (IrCi) tako rekoč v ničemer prav, sta le banalni ničvrednici, obe Izdi tudi Prt tabora.

Če bi bila Ptja - OF, Prti - res takšna, kot jo upodablja Vomb, bi ne zmagala in ne vladala skoraj pol Stola. V **Razvu** je zgolj kriminalna, zato je žanr kriminalke skladen z demonizacijo-kriminalizacijo Ptje-LReve, Prt sveta-dogajanja. V tej točki prehaja žanr pasijona v IdeolMor agitko oz. celo v vzgojniško dramo a la **BlaNe**. Pasijon, ki bi slikal Jude in Rimljane enako, kot slika SPrt Vomb, bi ne ustrežal dejstvu. Rimljani so ohranili še skoraj pol tisočletja po FKrovem križanju imperij, po križanju so šele prehajali v največjo ekspanzijo (AgrEkzKldo), Vojprostorsko, civilizacijsko. Judje so vzdržali celo do danes, kljub najstrahotnejšemu preganjanju so ostali zvesti svoji Rlgi; že kmalu po križanju so vzdignili Rad upor zoper Rimljane. Vsega tega Prti-Ptja iz **Razva** ni sposobna. Prti še danes vladajo na Slskem (tako meni DSD), ker po njihovem ne izhajajo le iz Zun zmage, pridobljene po Konti, ampak iz Not npravne zmage nad SžNemcilti, iz PriPra odločitve za NOB, iz Hera, iz Sž, iz NL akcij(skosti); vse to pa ne velja za IrCi, za nobeno od oseb **Razva** (ne **Napa** in nobene SPED). Ker SPE(D) tako nizko ocenjuje nasprotni tabor,

ker ga gleda le kot kriminalno združbo, ne more razumeti, kaj drži še danes ta tabor oz. njegove dediče (danes predvsem Libce) skupaj.

V oceni MV dogajanja in Stre Ptj-OF-LReve Vomb (in SPED z njim) ni realističen; v tej točki je njegova HMg-RealD le videz, povrhna. Dejansko sta **Razv** in SPED žanra Mo(ralite)te, na agitko reduciranega pasijona. Takšna zavest neke grupe ji onemogoča, da bi zmagovala v LD. V osnovi LD ne razume, ima jo le za masko Hudiča, kot jo ima Debevec v **Židu**. Hudiča ji ni treba ES pozorno analizirati, odkrivati, kaj je novega v DbZgi. Treba ga je le premagati-likvidirati. SPED temelji na AgrčKzKldi, maskirani z IdeaHarkldo, kar vodi v EDč, medtem ko se RealD (SD-PrS) izmika padcu v EDč, prehaja od PrepDč v TekmDč, iz Dč v Dv, nazadnje v RMg. V RMg se spet izgubi potreba po ES Krit analizah, svet postaja retorika, kot tak igriv stereotip. Vse postaja spet isto (ld kot Ožld): regres v Av (od **Münchhausna** do **Hiše iz kart**). NDM podrobno.

IdeolRlgMor agitka temelji na demonizaciji-diabolizaciji, ki je nasprotna-dopolnilna stran (avto)idealizacije. V **Razvu** sta najbolj - edini Rad - NeČi Ideafiguri obe materi, Ana in Rezka; enako v **Napu**, mati Vera. (In **Na pragu**, mati Rezka. Pa v **Svetinji**: mati Ana Zablatnik. Tudi glede te teme-teze najbolj odstopa Simč: z likom matere - Jenny Williamson - v **Avgustu**.) Mati trpi, ker-ko gleda trpeti svoje otroke. Trpi mati Slja, trpi model za vse: MMB. Trpeča MMB sodi v pasijon, glej SardD. Ani ubijejo Komsti vse otroke in moža, Rezki moža, umira ji novorojenček, sama je v zaporu. V tej točki je par Rez(ka)Ana osrednji v drami; tezo podpira tudi Mah v **Monu**. RezAna sta po DbRazr opredelitvi Km, po Rlg presoji Snici. Ana je celo med vsemi v drami Ideol najbolj zgrajena, skoraj bi rekli: fanatična, tako je trdna in odločna v svojem AnKu. Dramatik se ne zaveda, da jo podaja kot bojovito aktivistko. Ni mati razumevanja za prave: za Vinka in Rezko. Največ obsoja. Je toživka in sodnica. Mota prehaja čez juridični verdikt. To je v skladu s KMg: najbolj Poz je bog, ta pa je - za zle - (seveda pravični) Sodnik. IrCa bosta odšli v pekel; tudi v Rci, v kateri naredi Cila Sm. Ali pa v tej točki Vomb olajša svoje neusmiljeno pravičništvo in daje desni razbojnici šanso za spreobrnjenje? Ne, Sm je smrtni greh. Mar se je Vomb ozavestil svoje prevelike trdosti-neusmiljenosti, vedoč, da je Katbog oboje: Sodnik-Kaznovalec in UsmOdpuščajoč? To smer je razvil Simč z likom Matjaža v **Mladosti** in nazadnje Kremž z likom Karla Logarja **Na pragu**.

IrCi niti ni potrebno oditi v pekel, ki je onkraj TSa. Poanta-sporočilo **Razva** je v tem, da je že TS pekel, če v njem (za)vladajo Komsti (in/ali Libci). Isto trdi v **Napu**; tu Rdeča komisarka tako ravna, da potisne celo svojega ljubimca Polkovnika v OIS. Enaka je teza Kremža v **RazPragu**: le če vlada na TSu KC in z njo Katbog, je Ž znosno, rešljivo (Vomb v **Vrni**). Je celo skladno, varno, lepo, v KmDn domačiji v **Razvu**, preden je dobil LDč takšno moč, kot jo je izkazal MV. Kar slika Vomb, je torej predvsem pekel.

Ne tako NOBD. Za **Rojstvo**, **BSSvet**, **Za svobodo** itn. je TS res strašen, če-dokler vladajo v njem okupatorji Iti in Nemci oz. domači BržMeši kot kolaboranti s FzNcz okupatorji, kot hlapci-pomagači le-teh. Pa vendar ni bistvo niti najbolj groznih razmer MV - v NOBD - pekel-razkroj, ampak Her upor, ki je obarvan z Rad svetlimi barvami: kot vera poguma, kot jasni lepi načrti za prihodnost na TSu, kot trdno občestvo, pa čeprav med zapornicami, tokrat je še posebej trdno. Več razkroja kaže Mrak v MV dramah, v **Talcih**, **Gorju zmagovalcev**, **Loganu**. A MrD ni NOBD. Naj esesovec Harz še tako muči zapornico Nino, **Rojstvo**, naj DmbNemci ubijejo

Iztoka, **Žene ob grobu**, naj celo mati Ivana Parini izdaja, **Za svobodo**, nad temi temnimi toni daleč prevladujejo svetli, optimistični, čeprav so te drame (na)pisane že MV. Za SPED je razumljiveje, da je pasijonsko črna, ker je skoraj vsa napisana po vojni, po Ponotu poraza, poraza kot Hola (PVD); pisana je iz izgnanstva, ki ne obeta skorajšnje rešitve. Redkejšje drame so svetle agitke, recimo **Vst.** Willenpartov **Zadnji krajec**, BRozmanova **Roka za steno**, Jelova **Simfonija**, Kremževi **Bratje** itn. so bliže podobi pekla kot nebes.

Da se Ideasvet (TradAVS-FAVS) RR v pekel, se vidi že iz odnosa do obredov in St insignij. Navedel sem, kako je Km soba v **Razvu** pred prihodom Prtov v začetku maja 1945 še vsa v živi verski moči MMB podobe, molka, bohkovega kota, vaščani hodijo k šmarnicam. Vse Dgč bore dva mesca kasneje. Ko pride Ana v svojo hišo - zdaj ne živi več v nji, v nji prebiva njen sin And in Cila -, takole komentira: »Ne prestopim več praga te hiše, ki sta mi jo z grehom oskrunila.« V čem je njun greh? »Raje umrem na gmajni, pod božjim nebom«, kot Janko, dokler je božji berač, **Vrn.** »(Vzdihne.) Ljubi Bog, da sem morala še priti sem!« Prišla je le zaradi Rezke, ki je v zaporu, njen novorojenček, Anin vnuk, pa umira; prišla je prosit za Rezko, naj jo izpustijo. Vzrok prihoda je bil karitativen in LdNSS: do lastne Dne. »(Gleda po steni in v kot.) Kam sta zavrgla sveto razpelo, ki je blagoslavljal rodove v tej hiši?«

Rodovi - Čl kot rod, kot Kld - lahko živijo le, če jih KC nenehoma blagoslavlja, če sami nenehoma izrekajo StMag besede prave vere. Potem se Ž ne RR v pekel, kakršen mora vladati na TSu, če nima stika z bogom prek KC oz. prek Tradoblik KCe. »In svete podobe? S kakšno pravico visi v moji hiši, in jo oskrunja, podoba tistega brezbožnega krvoloka?« Stalina ali/in Tita. Ta dva sta nadomestila KatBoga, MMB. Je pa zanimivo, da KC - niti Vomb - ni protestirala, ko so visele MV po Slji podobe Hitlerja, v Lj pokrajini cesarja-kralja in Mussa, tudi v mojem šolskem razredu. Razlog: ne Musso ne Hitler za SKC nista bila enaka krvoloka kot Tito-Stalin. Pravzaprav sploh ne krvoloki, ampak Varuhi, ki so se jim šli - tudi KC dostojanstveniki - poklanjat, škof Rožman posvečevat komemoracijo po Hitlerjevi Si. NDM.

Tem Krit opažanju, ki razloži vzrok RR primernege Ža v pekel, Ana - ne le enkrat - doda še en vzrok: »rokovnjaško« poroko njenega sina Anda s Cilo. Rokovnjaška poroka je Folkizraz za civilno poroko. KC - Vomb - ne pristane na poroko, ki ne bi bila cerkvena. V necerkveni vidi potrditev razbojništva LD; s tem dokazuje, da je zanjo tudi RLH diabolichen. Z istim nadaljuje Simč še sredi 90-let: v drami **Leto nič, dan potem**. NDM.

Ker se 2. slika **Razva** dogaja dva mesca po prvi, se že v času, ko je nova oblast trdno v sedlu. Vomb sicer trdi, da se že povsem razkraja, da Ptja uvaja teror, ker se ji NL upira, a to je le del resnice. Upirali so se res nekateri: tisti, ki niso razumeli, kaj je KomTot v Stl obliki; ti so, kot v Prekmurju itn., volili v črno skrinjico, podpirali vdore Matjaževe vojske, v **Razvu** četnikov. Te odpore je Ptja uporabila predvsem za alibi, da je lahko zvečevala - celo Voj - teror. A bi teror tudi brez teh pojavov krepila, saj je od nje terjala njena StlMrk ideologija, da je treba dobojevati RB; to pa se da le s silo. Z manjšo in večjo. Večji ko je odpor, večje je nasilje. Prisilni odkup itn. so bile le priložnosti, da se stre vsak odpor Totsistemu.

Nisem prepričan, da se je Vomb tega dovolj jasno zavedal. Sicer pa, kaj naj bi storila on in njegov tabor, ki je bil vse do 1947 razkropljen po Avs in lt taboriščih? Do preselitve-naselitve Dmb poražencev v Argo je bila napisana le ena SPED, le

Debeljakova velika dramska pesnitev **Črna maša**. Tip, da je Vombova drama iz taborišča - **Tabor brezpravnih** -, ostala nedokončana. Ne Vomb ne ostali niso vedeli, kaj bo z njimi. Zanosna - čeprav pravljica - agitka **Vst** je lahko nastala šele v SPČ-Argi. Ne pozabimo, da je bila prva uprizorjena, najbrž pa tudi napisana prava SPČD ravno Vombova, **Nap**, 1949.

Scena v 2. sliki ni le brez Kat insignij; dogaja se v noči, v temi: »viharen julijski večer z nevihto in deževnim nalivom. Od časa do časa razsvetli okno slepeč blisk, ki mu sledi močan grom. Težko in nemirno vzdušje«, piše dramatik v uvodni didaskaliji. Laja pes, oglašajo se strojnice, streli. Čas, ko se dogaja pekel.

V 1. prizoru nastopata polsestra Cila in polbrat Žane. Že od začetka je jasno, da se ne marata; je res glavni vzrok, da sta otroka Raz mater? Udarja pri Vombu iz vsakega položaja samoumevna predpostavka, da je Poz le enoten zakon-Dn? Da celo zakoni, v katerih se preživeli zakonec poroči z novim partnerjem, ker je prejšnji umrl, torej ker je zakonec vdovec ali vdova, niso PriPra?

Vse v **Razvu** je - pod obleko RealD - Simb; že na samem začetku podatek, da »vzame Žane iz žepa samokres, ga odpre in vloži vanj nabojev.« S tem je opozorjeno na bistvo Ža pod Ptjo: vsak se boji za svoj obstoj, vse se militarizira; S ne pride po Nvni poti, ampak kot umor. Mejačeva hiša stoji na samem, v bližini meje, odtod priimek Mejačevi; prebivalci so nenehoma v nevarnosti, da jih bo kdo napadel. PV ne; v **Vrni** ne. Šele od začetka II. svetovjne naprej. Kot vemo, je vojno začela NczNemčija; KomPrti so priložnost uporabili, a enako za RB kot za NOB. Vomb - kot vsa SPČD - vidi zlo-nasilje (Voj ravnanje) le pri Ptji, pri Nemcih komaj. Dejstvo, da se vojna v Slji nadaljuje tudi po tem, ko so Nemci že poraženi, in da Nemci (Iti) v nji ne sodelujejo več, gre Vombu na roko. Vendar Vomb krivde za to ne pripiše svojemu taboru, čeprav pove, da četniki vdirajo čez mejo še julija 1945; in čeprav je **Vst** - leta 1951! - en sam poziv na tak vdor. Za Vomba - za SPČD - je tak vdor upravičena-pravična samoobramba. Enako za NOB. Tako nastajata MimDč-EDč.

CilŽane sta ogrožena; še posebej Žane, »strah« ga je. Ta strah je Not povezan z ustrojem nove oblasti. Ko udari grom, Žane komentira: »Najbrž tudi 'čistijo' tam goril!« Čistke so Tem pojem povojne Slje. Vomb se ne zaveda, da so to-take tudi v KC; da je Not očiščevanje le ena plat zadeve, druga pa Zun čiščenje krivovercev, Ijuljke, Izdov. Ker je Slja po likvidaciji Protas vsa enotno Kat, Zun čistke niso več potrebne; jih je pa bilo zato obilo v 16-Stolu. V 19-Stolu jih ni moglo biti, ker je zavladovala verska Sv. Posebno v LD od 60-let 19-Stola naprej, tj. od tedaj, odkar je začela sistematično nastajati SD. Vendar je SD - SIZ - za nazaj jasno kazala, kako je KC likvidirala krivoverce, razkolnike, tujeverce; ne le Aškerc v **Trubarju**. KC na PrS se je trudila, da bi vrnila ta model, a ga ni mogla direktno, le s Totpritiskom, a brez Vojsile, **Grča**, **Hlapci**, **Kraški svetnik**. KC je ta svoj načrt celo jasno razodevala, **Žid**. Seveda pa je bilo čiščenje, kakršno je izvajala Ptja, bolj brezobzirno, Bar, kot na strani KCe. Ptja je LD načela - strpnosti, pluralizma, SvMa - hote in načrtno kršila, teptala. Glej **Afero**, **Dialoge**, **SAnt**, **Noč do jutra**, **Joba**.

Razpoloženje začetka 2. slike in celotne drame je apokaliptično, v duhu MeP Rlge. Žane na to razločno opozori: »(po novem blisku in gromu) Vraga!« Žane ni več Kan, zato kliče hudiča. »To je pa kot takrat na Sinajski gori, ko je Bog med bliskom in gromom dajal svoje postave - ne ubijaj - ne prešuštvuj!« Žane govori dvomno. Že spočetka kritizira Ptjo. Ptja daje nove postave, a ne to: Ne ubijaj! Ravno narobe: Ptja upravičuje in terjja PN, pravičen umor. Vomb pozablja, da ga

terja tudi KC, kadar brani NSS. Razlika je v ES položaju: Ptja mora biti bolj aktivna-surova, če hoče podreti prejšnji svet; KC ga brani. A ko podira vladajočo - zanjo zlo - oblast, enako ubija, Junak v **Vstu**, polkovnik Moscardo v **Kršp**, usmerja ga jezuit padre Benito. Tudi Uršula v **TKrižu**. Tudi Vinko v predZgi **Razva** in Stotnik v **Napu**. Celo Km dekleta se oborožijo z noži, sabljami, vilami, celo s puško, da bi obranile MMB-KC, glej **Blejke**.

Žane je že močno zoper Ptj-oblast, le da tega še ne izrazi javno; nasproti (pol)sestri Cili pa. Precej nepreviden je oz. ne upa si misliti, kakšna zver - Rdeča zver - je njegova sestra. Na Cilino izjavo, ki je zanj fraza, jo pa Ptja misli pristno-iskreno (v to Vomb ne verjame), »da si ljudstvo danes samo razglaša svoje socialistične postavbe«, odgovori posmehljivo: »Ljudstvo samo? (Seže po samokres.) Pod pritiskom bliska in groma tegale.«

Vomb ima prav in ne. NL je po eni strani avtofasc(iniran), po drugi pod terorjem; šele oba momenta skupaj dasta uspešen nasledek. Vomb-SPED preveč reducira vse na Žun teror, SPÉ sama sebe prepričuje, da je ostal SNL na njeni strani, na platformi KCe (tako misli še KatDSD); da ga je Ptja le začasno prestrašila, zaslužnjila, zapeljala. Tu je Inf točka: kaj pomeni Zapl-fasc? Zmerom - Strno - tudi samoZapl, avtofasc. NL je pretežno verjelo Ptji, da ustvarja NSvet, Noštvo, čeprav mu njen teror ni bil všeč. A se je pustilo prepričati, da brez terorja - brez RB-LReve - ne gre.

Žane izjavi nekaj, kar je že MV izjavljala - o tem pisala, posebno v Javornikovem Slovenskem domu - Dmb stran; dela se, K-da sta Matej Bor in Ptja res mislila nase, ko je pesnik izjavil v zbirki **Previharimo viharje**: »(Žane spotoma v porogljivo vzneseni, deklamatorski drži.) *Razpnimo čez ves svet vešala! Naš bog je rop, požig, umor!*« Bor je s tem meril na NczNemce; Tip je, da je Dmb-tabor tudi v tej zvezi Nemce Zamol, jih izločil iz Kritpomena; načrtno Zlo je pripisal le KomPtji, ne Nczfzu.

Žane že kar spočetka prehaja v napad, Ptjo razkrinkuje.

2002

KOMENTAR k FRAGMENTU O RAZVALU

1

Kot že tolikokrat, nameravam tudi tokrat napisati pričujoči **Kar** kar se da kratko; skoraj zmerom se moram nazadnje ugrizniti v jezik, skoraj nikoli svojih obljub ne držim. Tokrat je moj sklep še toliko močnejši, ker gre za **Kar** fragmenta; ker sem **Razval** že ustrezno - in nemalo obsežno - ES obdelal. Potrebna je le kratka informacija o tem, zakaj naenkrat ta **fragment (frag)** v **DSPE 10**, kjer obravnavam **Vodo**, že v **DSPE 9** sem jo. (KasO: vsa moja zaklinjanja so zaman. Dajem prosto pot navdihu. Vsaj v **RSD** se mi ni treba omejevati. Obljube so za to, da se jih krši.)

Frag sem napisal lani, na svoji - tipkani - strani 25 sem iz meni danes neznanih razlogov pisanje prekinil, tako rekoč sredi stavka, tekst založil, pozabil nanj; našel sem ga šele pred kakim mescem; knjiga **RaPov**, ki obravnava **Razval**, pa je bila že pred nekaj mesci zaključena. **Frag** bi bilo treba dati računalniško pretipkati, s popravljanjem printa vred bi to trajalo spet mesec in več. Knjigo **RaPov (DSPE 8)** bi bilo treba prekomponirati itn.; vse bi se zavleklo. Res je, da je tiskar predvčerajšnjim pripeljal - naredil - šele predzadnjo knjigo iz programa za 2002, **KrPI (DSPE 6)**, zdaj bomo nekaj mescev čakali, da bo pripeljal-naredil zadnjo, **Vstrek (DSPE 7)**, v nji je objavljena in zaključena razprava o Jelovem **Vstu**. Bil sem torej prisiljen **Frag** poriniti v **DSPE 10** (v **GoDo**) kot nekak Dodatek.

Nekako vendarle vanjo spada. Gre za Vombovo dramo, vse zadnje knjige Pniza **DSPE** objavljajo - s **Karji** - razprave, ki sem jih napisal v Argi. Ker je vsa **RSD** ena sama razprava, prav za prav en sam stavek, je res vseeno, kje je kaj objavljeno. V **Karjih** - ali **Opombah** - bravca opozorim na zveze, kam kaj v ožjem pomenu - v Id logiki (v povezavah med daljicami-kvadri) - spada. Bravec se bo težko znašel, a bravec že dozdej ni bilo, odkar pa sem sklenil, da **RSD** za 2003 ne bom objavljaj v knjigah, dal jo bom (načrtovanih je 8 knjig) le na cede zgoščenko, sem še manj obvezan upoštevati kakršnega koli braveca.

Pač pa sem - in vse bolj - dolžen upoštevati svojo **MetAkso**, ta terja poseben in zelo premišljen, inteligibilen red, in UnBDra, ki je zame vse bolj kontrolna instanica, pred katero sem odgovoren. Ta UnBDr ni Oko Vsemogočnega, ki vse gleda kot vrhovni Nadzornik-Voyer, ob tem tudi Sodnik in Kaznovalec, lastnik moje Not vesti; tak je FHC bog, Gos-Despot. UnBDr ni oseba v pomenu bitja, ki nadzoruje znotraj Čloštva-IdDbe kot disciplinske. Je točka - prostor, gibanje, stanje,

ne vem, ne da se opredeliti z IdM -, na katero se Čl (AnIn, tudi TaK) referira, ki je njegov Not zakon, kot bi dejal Kant, a se po definiciji nahaja drugje. Tudi ne vem(o), kako. Tudi ne morem reči, da je (bit, po svoji vlogi) vrhovna, ens realissimum). Vendar v meni - v sleherniku, ker je slehernik tako ustrojen - deluje, z njim se srečujem, odkrivam ga, pomeni mi stopnjevanje tistih ljudi, ki jih najvišje cenim, pomeni osredotočenje njihovih Poz potez, tudi Alinih, tudi JKrovih pa Heglovih, Kierkegaardovih, Sartrovih, Deleuzovih itn.; navajam ljudi, ki so name najmočnejše in najbolj vplivali, Niet, Mark Avrel, Girard, Baudrillard, Dostojevski, Monteverdi, Rafael itn., na stotine jih je.

Če je tako, je moja odgovornost še veliko večja, kot bi bila, če bi si vzel za nadzornika bravce-občinstvo. Pri teh je treba uspeti, tudi pri eliti, ki je danes Strno vprašljiva; postala je del MO ali Dbjavnosti, recimo SrKos; tudi ostali moji kolegi akademiki pišejo v MO, se trudijo, da ne bi bili izrinjeni iz PM-trga, Zdravec, Paternu itn., tako rekoč vsi po vrsti. Če se mi posreči s kom od teh preiti v IpK pisemski Dia, recimo s Kmedom, na robu s Paternujem, je prostor osmišljanja Lite (SD, sveta) še nekako rešen. Če se mi to ne posreči, če je pisemska korespondenca med mano in kom le formalna, čeprav je lahko kar se da vljudna, je IpK izgubljena, s tem izgubljen smisel; oba dopisovalca naju RR v PsDbjavnost. Take Dia ponavadi hitro opustim.

Javni strokovni - Fif, Zn - IpK Dia sem se nemalo trudil vzpostaviti, a ni šlo. **RSD** je - tudi - pokopališče teh in takšnih mojih prizadevanj: Dia s Požem, VKavčem, PePKom, Klabsom, Inkom, Klincem in še kom; ostal je grenek priokus. Moj trud je bil velik, rezultat ničen, razen kolikor ne štejem kot uspeh - trpko, a koristno in nujno - spoznanje, ki mi ga je dalo razočaranje, tj. mučno izkustvo; ni mi dobro delo niti stopnjujoče se moje razočaranje nad ljudmi. Moral sem (po)ls zadnje svoje energije v nezavednem, da sem ohranjal vero v Čl-Čloštvo. Bili so trenutki, ko sem že zdvomil v ljudi, s tem konsekventno tudi vase, v smisel obstoja Čl(oštva), s tem v možnost (po)lsa UnBDra. To se mi je posebej trdo dogajalo letošnjo zimo, ko sta se spojili bolezní telesa (težave - ne le - s srcem) in duše. Pisati sem začel že svoj **Zadnji dnevnik**; bi bil res zadnji, če me ne bi zdravniki (nekaj mi jih je čudovito pomagalo, Vodopivčeva, Grum, Zorman) zadnji hip rešili, ko so mi odčepili koronarko. Spet sem se postavil na noge. Delam načrt za **RSD** v nadaljnjih treh letih, 25 knjig; nato knjižico za Pvt IpK kot poročilo o tej petindvajseterici na cede zgoščenki. Se mi bo posrečilo? (KasO: ko sem to pisal, nisem še nič vedel o raku v sebi.)

Dialogizatorji, na katere sem toliko dal, so me hudo obremenili, ne le metaforično rečeno; začepili so mi dovod krvi do srca, a niso me zabili v zemljo ali potočili v močvirje. Odpadli so; da so mogli odpasti, sem moral skoz težavno delo na sebi, skoz RR-preOsm, a šlo je, žila se je odprla. Zdaj sem (vsaj glede njih) razbremenjen, počutim se - nenavadno - Svno. Nekaj časa sem zdvomil tudi v Dia, v vsak Dia, v Strno možnost za Dia; kakšen Bog mi potem še ostane, če se z njim ne morem pogovarjati? (Izgubljal sem celo vero v Boga.) Ko sem hudo bolezen - Kierkegaard bi dejal: **Bolezen na S(mrt)** - premagal (v sebi, le tu je bilo treba zmagati), sem znova odkril možnost Dia. (Nisem se zavedal, da sem bil zelo blizu porazu, da je bila potrebna še ena zmaga, nad rakom. Je danes moje védenje o meni in mojem telesu kaj bolj zanesljivo? Mar vem, kaj se danes skriva v meni?)

Ostalo mi je nekaj ljudi, s katerimi sta Dia-IpK uspešna. Če ne bi bilo Ale, ne bi vzdržal; sam - kot OPsk - sem prešibak. A bilo jih je ob meni in z mano še

nekaj , ki jih zadnje čase često navajam; z njimi se je - čeprav Raz ustrojen - Dia obnesel: z obema dramatikoma Muckom in D(ovj)akom, zadnje čase vse bolj z Levom Kreftom, z Rotom traja na lepi in solidni ravni že desetletje, z Ravlom Kodričem, na nek čustveno PriSo način s Kmedlom, po svoje, a prisrčno z Gržanom. Vsi ti so me pomagali rešiti in še kdo, ki se ga ta hip ne spomnim, ki ga morda niti opazil nisem, a je deloval name zdravilno. Tem se za neomenjanje opravičujem.

Mnogo mi je pomagala tudi moja Dn. Posebej hči Ajda, ki ni le glavna organizatorka **RSD**, legendarno zanesljiva, budna, natančna, požrtvovalna; tudi veruje vame, v moje delo, v **RSD**, kot njen mož in prek njiu nekako tudi njuni otroci, z dvema se že pogovarjam, imata že 14 in 11 let, sta izredno bistra, razumeta več kot Dadeca teh let. (KasO: starejši Jonas je dobil Zoisovo štipendijo, tako dobro se je odrezal na testih.) Lani sem bil v slab(ši)ih odnosih z mlajšim sinom in s starejšo hčerko; a tudi to se je uredilo, izredno sem tega vesel. Sin se je po dveh karamboliranih zakonih - z Alo tega nisva zlahka prenesla, zamerila sva mu - pobral, tako v redu kot zdaj ni bil še nikoli; pomaga mu močna, pametna, požrtvovalna žena. Imel je srečo, da je naletel na takšno, tudi ona ima za sabo ponesrečen zakon, a dva otroka; zdaj ve, da je treba stisniti vse sile in narediti iz sebe vse. Prva Aleševa žena je bila brezobziren egoističen Av(tist), druga prijazna, a preskromna.

Z Ako prihajava že od njenega rojstva občasno do sporov, razhajanj, težav; lani poleti - vse do jeseni-zime - je naša medsebojna animoznost naraščala, tudi to me je obremenjevalo (pa spor z IvSvetom kot ravnateljem SGM); a se je razmerje ne le pomirilo, kaže prav dobro, čeprav morata biti obe strani previdni in pozorni. Lani sem zapisal v **RSD** kar precej hude izjave-sodbe o njenih hčerah, obetala se je skoraj katastrofa, letos se položaj popravlja. Nočem soditi prezgodaj, odločilna sta dva mesca, ki prihajata, maj in junij. Če bo starejša Brina izdelala 3. razred, uči se za fotografko, pravijo, da je zdaj delovna, in če se bo vpisala normalno v četrti letnik (vmes je dala precej skoz, ima kar veliko Per izkustvo, je kot osebnost močna), in če bo druga naredila razred, pravijo, da se več uči, da prinaša Pozocene, da ne poseda več po bifejih in Tivoliju (a kaj, zdaj je maj in tako vroče in tako prijetno v senci in že v visoki travi!), pa če se bo tudi tretja znebila nekaj nemajhnih težav, tudi tu gre na bolje, potem bo malokdo tako srečen kot jaz. (KasO: vse se je prav neverjetno ugodno uredilo, vse Akine hčere se več učijo, dobivajo veselje do šolanja, Aka je uspela s svojim romanom **Dnevnik Hiacinte Novak**. Že je sinus krivulja.) Srečen sem zaradi drugih, tj. tistih, ki jih opisujem in trpijo, ker je Ž močnejše od njih, in zaradi mene, ki trpim, ko gledam, da si ne morejo sami pomagati, jaz pa jim pomagati ne morem, kajti v teh rečeh lahko naredi odločilne zadeve le vsakdo sam. Če bo šlo tako, kot kaže zdaj, bom tudi s te plati razbremenjen, nagrajen, vsaj tako to doživljam: K-milost. Alešu (Heleni) se bo rodil čez dober mesec in pol sin, prej se bosta preselila v novo hišo, pravkar sta jo kupila. Grem(o) v svetla obzorja, kot se temu reče? (KasO: rodil se je Leander, zdrav korenjak.)

Nekako sem rešil tudi svoj odnos z Ako kot pisateljico. Njene otroške črtice-povesti so mi bile blizu; (po)hvalil sem jih, iskreno, v njih je bilo nekaj pristno NeČi, naivnost, ki je danes redka. A ta pristna IdeaHarld, ki je zame problem kot tak (Strno), je bila vzrok za - z mojega vidika - napačno vzgojo Akinih hčera, za njihovo pasivizacijo, ki se je kazala kot lenoba, kot koruptivnost, ne le kot resignacija, nemoč, skoraj apatija, melanholija, na robu izguba vitalnosti (razen pri

najmlajši, pri četrti, ki je že uspešna športnica). Če so našle v sebi motiviranost, a ohranile nekaj NeČi potez, je spoj lahko celo izredno ugoden. Bomo videli.

Ko je Aka (u)videla - dolgo časa tega ni hotela, tudi odtod naši spori -, da je vzgoja z IdeaHarldo vprašljiva, se ji je - kaj bi bilo bolj normalno? - pisanje takšnega tipa proze za otroke ustavilo. Lotila se je nečesa, kar je bilo zame najprej šok, potem sem se znašel, odkril tudi v tem novem njenem žanru nemalo Poz. Mislim namreč na Akino prozo **Dnevnik Hiacinte Novak** (oz. **poštarice**), na njegov prvi del. Na nenavaden način se je Aki posrečilo skombinirati njena infantilna čustva (vsi jih imamo, ona morda celo več kot ostali) z neko neposredno, le napol (ali celo nič) zavedno AAF-AK lrtipa. Nastal je ugoden pall-mall oz. stvaritev, ki se jo da brati kot čisto Trivrumenolito, kot doktor-roman, ki leži na mizicah pri frizerkah, a tudi kot parodija žanra. Aka je Posn angleško uspešnico **Dnevnik Bridget Jones**; po mojem je **Hiacinta** Umet boljša, je pa res, da je Jonesova izvirnik. Knjiga se že tiska. Lani je roman izšel v Trivreviji Nova; ni naletel na uspeh, kot ga mora tak roman imeti, če hoče biti uspešen v svojem žanru. Bo kot knjiga? Nekaj spodbudnih besed so ji na zavitek napisali Manca Košir, lepo od nje, res se potrudila (bogve če ve, kako jo večkrat v **RSD** nabadam?), Boris A. Novak, z njim imava še zmerom nekaj Pvtlep odnos (KasO: končuje se), in Roza Rozman, s katerim je bila Aka sošolka.

Je pa lani poleti napisala Aka na morju v Kanegri nadaljevanje **Hiacinte**, drugi del romana; s tem nisem bil zadovoljen. Po mojem je v njem izgubila šarm dvojnosti, o kateri sem govoril, ponavlja se, postaja znano in pusto. Morda se motim, upam. A to moje nezadovoljstvo je preskočilo tudi v moj siceršen odnos z Aka. Namreč: če lasam - včasih brezobzirno - ostale, če jim ne gledam skoz prste, potem ne smem Dgč ravnati niti s svojimi najbližjimi, tudi z otroki ne. MOča in MoMo razkrinkujem precej trdo. Kako naj sicer odklanjam TrivLito, pri lastni hčeri pa jo toleriram? Morda se hoče Aka iztrgati iz premočnega okrilja staršev, ki sta tako uspešna, da je z njima težko tekmovali. Hanzi, moj najstarejši, tega ni zmogel; ne pravim, da me to ne boli. Zasmehujem ga, predvsem zadnje čase, ko je postal retorik Et(ik)e in sploh prifrknjen neoultraleRevar pouličnega tipa, ki se zavzema za lačne, sam pa prejema plačo Predsa Dže. Vem, da se ta odnos ne bo nikdar rešil; ni problem, živeti z nekaj bremen. A če je bremen preveč, se tudi Atlas upogne. Pozimi se je zdelo, da se je namnožilo preveč muk.

Morda je napetost med mano in Aka - med mano kot kritikom TrivSimMO Lite in Aka kot piscem te Lite - rešljivo tako, da povem jaz v **RSD** svoje Krit stališče do Ake in njenih nedobrih potez v Žu, tudi do njenih otrok, ki in kadar ga biksajo (Aka je zelo navezana nanje, tudi oni nanjo), da pa sem z njo obenem na človeški lpK ravni solidaren, razumevajoč, priznavajoč tudi svoje Neg lastnosti; imam jih veliko (nasilnost, trdost, nepopustljivost, žaljivost, posmeh itn.). Opremiti se moram z AAF-AK. Bo šlo?

- In to naj bi bil najkrajši Kar, kar sem jih bil napisal? V pričujočem **Karju** nameravam opisati tudi včerajšnji dan, predaval sem v Lji. Ne morem si pomagati, ne gre brez ovinkov, brez tega, čemur se reče dnevnik, a ga vtikam v **Kar**.

Grdina me vsako leto povabi, naj predavam pri njem; na ff, na slovenistiki lani sem o ČD, letos je bil naslov predavanja **Dramatika Zofke Kvedrove**; izbiro teme prepusti meni, po tej plati - in še po kateri - je Grd(ina) zelo tolerant. Ob svoji izjemni inteligenci, znanju, ambiciji. Kaže pa zadnje čase nekatere poteze, ki niso prijetne. Začenja se obnašati kot scrkljan otrok, kot mali **Kralj Ubu**. Prav potrebo ima, da se ljudem posmehuje v obraz, da jih skoraj žali, seveda pred občinstvom.

Je to izraz prepotence ali manjvrednostnega kompleksa, podobno kot pri Milanu Vidmarju? Tip, da ima prav tega v čislih. Kot eden - zelo - redkih poudarja njegovo Fijo, navaja njegove knjige, predvsem **Med Evropo in Ameriko** in **Moj pogled na svet**, ki sta sooblikovali tudi moj duhovni obzor. Bral sem ju MV, dobil v knjižnici Žvanovih, kasneje še enkrat. Seveda PoV nista bili popularni, utemeljevali sta moderni svet Konte, verjetnostnega računa, opozarjali na Planckovo odkritje Strno negotovega sveta. Ni čudno, da Milan Vidmar ni mogel verjeti v Mrk, da pa se je dal v Mrk prepričati njegov brat Jozula, ki je potreboval trden sistem, da bi lahko v njem igral vrhovnega (Raz)sodnika.

Ko se je Grd povsem po nepotrebnem spravil Pri Mraku na Jacka Kozaka oz. na Ferda, povsem neizzvan, le da bo nekoga ponižal, le da bo s tem sebe povzdignil, sem mu - kar precej ostro - dejal, da se za vsako rit najde palica; da bo nekdo manj pripravljen trpeti njegova pobalinstva in ga bo zvil kot mokro brisačo. Umolknil je; mi je zameril? Ni pripravljen dialogizirati. Ali govori on, zgolj on, naglas, poudarjeno samovšečno, kot da bi karikiral Nika Pija Grafa, ali pa, če se kdo vmeša, umolkne. Ne čudim se, da je z vsemi sprt. Je spoj dobrega in prepotentnega otroka.

Predaval sem dobro, v enem zamahu uro in pol. Kot ponavadi nisem imel na pultu pred sabo ničesar, vse navajam iz glave-spomina, letnice, naslove knjig itn. Nobenih težav s spominom ali koncentracijo. Nasprotno, uživam v nagovarjanju občinstva. Je pa bilo študentov malo, pač manj kot sredi poletja, čas za Tivoli in bistroje, ne za vroče predavalnice. Koga pa zanimata TaK in Kveda!

Nekaj ljudi sem na predavanje že prej povabil, Jacka Kozaka, Prižvega sina, prišel je, Gržana, prinesel mi je svojo doktorsko tezo, je že sprejeta, tudi Kmedl in TH nimata pripomb nanjo, konec junija jo bo zagovarjal, Dovjak je zadržan, da je že prej odšel, preden sem ga mogel povabiti, naj gre z nami v Gilno. Pretirava, bo imel še hude težave, če bo tako občutljiv. Šli smo k Mraku, v senco, kjer se nam je pridružil Jure Perovšek, ki sporoča, da tečejo priprave na simpozij o MOču normalno. Z nami sta bila še Grdov asistent in njegovo dekle. (KasO: šele kasneje sem zvedel, da gospodična ni njegovo dekle in da se piše Vanesa Matajč. Do mene je bila Zapl-občudujoča; mar ne ve, kako sem jo v **RSD** karikiral v zvezi z ostarelim profesionalnim ljubimcem Bergerjem? Obraz ima kot masko.)

Za mizo smo se imeli prijetno, nihče ni pil alkohola, neverjetno, če primerjam takšno prakso s starimi časi MGG! Najprej smo malo poobrekovali, nato klepetali. Odkril sem, da takšna »zasedanja« ali sedenja po podobnih nastopih niso le davek Dabi, le ritual, ampak izpolnjevanje pravil BTa, Bra-občestva, češ, prej smo poslušali mi tebe, zdaj boš ti nas. Gre tudi za preizkušnjo. Dve sta potrebni: ena pred strokovno publiko, ki predavatelja oceni glede na Znkvalitete predavanja, druga pa kasneje v Gilni, kjer mora položiti še en izpit: pokazati, da mu uspeh ni šel v glavo, o predavanju se v Gilni ne govori, je tabu tema. Predavatelj ne sme pokazati, da je izčrpan, nasprotno, biti mora suveren, celo igriv, a ne avtoritativen, kaj šele despotski-avtoritaren. Mora priznati oblast občestva nad sabo, a spet ne tako, da bi mu hlapčeval; mora ga znati diplomatsko ugnati. Same državniške norme-zahteve. Vsi te testirajo, ali boš duhovit, sproščen, prijeten, kramljajoč, pa vendar bister in močen. Imel sem možnost in čas preučevati od blizu to zadevo; če kdo, jo je obvladal Pirc. Jaz šele zdaj; dolgo sem se moral učiti, pripravljati, bil sem nesamozavesten, strahopeten. Tokrat pri Mraku je šlo prav dobro. Zdaj, ko je konec s takšnimi nastopi.

Poleg je bil še nek Čeh, ki dela magistraturo iz Že-SD: od Pesjakove prek Miheličeve do ... Alinega priimka ni izpregovoril, sploh pozna njene drame? Domenila sva se za sestanek v Lji. Jacek pa pride v Avber. (KasO: nisva se dobila; škoda. Poletne težave so mi to onemogočile.) Bil je čisto Dgčen kot pred leti na SAZU. Tedaj je bil še - skoraj - študent, zdaj, po 5-letih študija v tujini, na univerzi v Edmontonu, v Kanadi, tam je celo predaval, tam doktoriral, je naredil vtis ne le simpatičnega, sproščenega, čeprav še zmerom zadržanega, a močnega Čl. Vesel sem ga bil. Kako bi ga bil vesel šele Priž. Priž je umrl, ko je bil ta njegov sin star še ne 13 let! Ne doživljajo ljudje hujših usod kot jaz, pa toliko jamram! Jacek bi ostal v Kanadi, pa mu je Ink obljubil v Lji - na AGRFT - službo; Inka je spravi na AGRFT Priž; Ink naj bi se mu oddolžil. A ko se je Jacek prišel javit, se je skazalo, da je Ink nategnil tudi njega; vzeli bodo nekoga drugega: Lukana. Mater, je prasec ta MBP, ta Ink-ubus. Jacek je šel tudi k IvSvetu kot ravnatelju SGMa. A namesto da bi IvSvet poslušal Jacka, mu je sam dolgo uro jokal na ramenu; kar vidim ju. Dobro, da sem se razšel tudi z IvSvetom. Sem in tja zna biti ljubezniv, da mu skoraj vse odpustim, a brž ko popustim, me spet spravi na beton. Kocijančičeva pa mi je ljubeznivo prinesla na FF, v predavalnico, fotokopije vrste SD, ki sem jih bil želel od nje, iz SGMa. Med njimi tudi dve Cajnkarjevi, prav veseli me branje dram, ki jih zares nihče ne pozna; prvi bom, ko ju bom prebral, prav kmalu! A sta izšli, v reviji Nova pot! Koliko je Zamola! Sestoji svet res predvsem iz Zamola kot stranskega produkta Prikra, zla in zločinov, Prade, Pravca?

Pa še o krčih v nogah. O svojem novem zdravljenju sem že poročal. Po tednu dni spanja z vrečko divjih kostanjev so mi krči povsem odnehali; a ker sem gozdarja Jožeta razumel, da naj potem vrečko odstranim, sem spal nekaj dni brez nje. Zdelo se mi je, da se mi stanje rahlo slabša, a nič hujšega ni bilo. Noč pred predavanjem pa me usekajo krči na najbolj občutljiva mesta, prste na nogi mi kar zakrivi, nato strela v meča. Ala je bilo komaj toliko izmasirala, da sem naslednji dan lahko hodil, a s težavo, ob palici. Še danes me vse boli, tudi desna noga, kjer do krča ni prišlo. Kot da se prenašajo krči v hrbet, v roke. In povod?

O vzroku ne morem govoriti, povod pa je nedvomen: strah pred predavanjem, nastopom, ljudmi, Ljo! Sem težek strahopetec. Zmorem se premagati, a telo je vse manj pokorno volji, izdaja me. Moj izstop iz Dbjavnosti (IzDbJav) je tudi s te plati nujen. Telo me bo zlomilo, če ne bom upošteval njegovih svaril. (KasO: do junija so se krči stopnjevali. Prvi dan v Kanegri skoraj hoditi nisem mogel. Po poletnem kar se da zdravem Žu pa so izginili. NDM.)

Po predavanju in Gilni sva šla z Alo še na Vrhniko kupovat nov mobi, tam so naju čakali - v veleblagovnici - že Ajda in trije njeni otroci, nato k Ajdi domov, da smo uredili RSD probleme; na mojem listku je bilo 12 vprašanj-točk, precej tudi na njenem. Izredna vročina, čez 30 stopinj, pa začetek maja! Ves čas sem bil miren, obvladan, trezen; a vse to stane. Telo se verjetno kar zvija pod pritiskom. A mu ne dam dihati. Danes ves dan tipkam. Veselo na delo! Nema labavo! To sta moja indijanska krika.

Nekaj informacij se ponavlja, tudi v **Fragu** in v esejčku za šentjakobski Gled list. Še eno priznanje; ne le na **Frag**, tudi na tekst za Gled list sem dolgo časa pozabljal. Ker teksta nisem našel, niti izvirnika niti kopije niti samega lista, nisem vedel, kaj piše v njem. A če je Vomb sicer tako Zamol, naj služi podvajanje podatkov o njem vzpostavljanju ravnotežja. RSD je tudi delavnica, vpogled vanjo: kako nastajajo razprave. Naj se vidi tudi to, da ne delam z Leroko.

V **fragu** je nov poudarek v tem, da tematiziram Vombovo - seveda od mene predpostavljano - težnjo po RealD; po izstopu iz ČB EDČ modela v pluralnejši model: skoz PrepDč v RazkrDč, morda skoz tega v RazcDč, kar bi bilo že blizu ustrezni rešitvi: naprej v ARFDč. Pred to mejo se Vomb ustavi. Tu je bila zanj najbrž tista psihološka ovira, ki je ni zmogel preskočiti. Gre za oviro, ki velja za vso KC, za KC kot takšno; za njeno odpiranje k ALHu. Dokler ga ne bo zmožna, bo osta(ja)la v KMgi, s tem vse bolj v sekci, v katero se reducira nekoč vesoljna Cerkev. Ali izgublja vesoljnost - katolištvo - ali zmanjšuje vse veselje in ves planet-svet na faro, na AVS.

Rodeur ni kaj več kot histerično jezen pastir ovc fare, jezen, ker ga ovce ne ubogajo, prebegnile so mu na sosedov pašnik, ker je na njem več sočne trave, večji je, pa več finih ovnov je na njem. Nadškofič ovce sili le k paši, le k pogledu navzdol, v tla, medtem ko jih Ž sila, ki je v njih, žene naprej, drugam, gor, ne le pod ovne, ampak tudi v svet Sve. Vse redkejši so Kani, kot je blede onanist Rustja, ki mi je namesto zahvale, da sem mu podaril svojo - debelo, redko, drago - knjigo o SI prozi, nejevoljen dejal: jaz takih knjig ne berem. Tak Neči fantiček bi bil rad zgled za Slca, ki bere le Reba (Rustja mi je večkrat zatrdil, da je zanj edina vredna Lita Rebova) in molitvenike oz. Sakra famiglia, ta spačeni proizvod Griljevih posušenih jajc.

Vombov poudarek na čustvih, ki so sicer kriva, da Vinka in Dmbce zanese v zanesenjaštvo, a so prav zato obenem tudi lepa, dobra in Krš tipa, danes ni odveč. Dačustva Slcev so šibka, rahla, votla; odpravil jih je Utinteres, povezan z malim, čeprav bistrim umom. Mi(nimali)zem se kaže predvsem kot skrčenost osebnosti. Vinko in njemu podobni Dmbci so sicer v - skoraj - blodnji, niso pa Minščurki: imajo močna čustva. Če primerjam preprostega Vinka, Km fanta iz AVSi, z WKBB pajaci, bi raje prijateljeval z njim ko z mojima mrzloma nečakoma Tomijem in Janijem, dvema pol žabama pol močeradoma. Tomi je čustva podaril na oltarju Borgesu in Bartolu, Jani jih prepisuje iz Trivromanov Miroslava Malovrha.

Za KMg zloba in dobrota Čla nista le psihološki in ne le ideološki potezi. Sta Ožld kot takšna. Nekdo je zel, nekdo je dober. Judež je pokvarjen, Janez je plemenit. KMg se Strno veže na IdM, v tem na Ožld. NSS - KC - je Pozdobra kot takšna. Tudi v nji so izjeme, a te le potrjujejo pravilo. Niti hudič kot Zapl ni potreben; oz. svet se da razložiti tudi brez njega. Eni so kot Ožlde zli že prej, preden jih obišče hudič. Hudič da njihovi zlobi le psihološko in ideološko vsebino.

Pervpoložaj: na TeVe zastopa Svetmir bivši sovjetski oficir Juraj Avguštinčič, Busha pa brani Rupel, ki so ga v vojski (JNA) postavili skoraj pred Vajsodišče, tako slab - neprepričan, civilističen - vojak je bil. To vem, mi je sam pripovedoval, ko je pobegnil iz vojašnice in splezal s prvega nadstropja - iz domačega stanovanja - po žlebu pred Vojpolicijo. Bivši Čtki in vojaki si na stara leta perejo vest, ker so - tudi kot Komsti - preveč pobijali, zdaj pa nastopajo kot angeli. Brez jajc so že, ti starci, a njihov skisani um bi znal biti Slcem precej nevaren. Analogno blodni so kot Dmbci aprila 1945, le da je Dmbce čakala kruta S (ravno iz rok Prt Čtkov, ti so Dmbce suvali v kraške jame), medtem ko Dastarčki AnGlob-AnKpl gibanja prejemajo visoke pokojnine, nastopajo na TeVe in so sploh v čisljih kot same blage duše. Res je, to so, a v Detelovi izvedbi: **Blage duše**, kar pomeni: sami Hini.

S Sšom si še zmerom nisem do kraja na čistem. V meni je Sš in ni. Nekatere ljudi mrzim trajno, jim tudi trajno pripisujem Neg poteze, recimo THu, čeprav obenem priznam, da je izredno pameten, odlično zna artikulirati, je resen, dostikrat

presoja stvarno in razumno. Ko me je v Sobotni prilogi Kreft postavil v trojico z Bučarjem in THom, nisem čutil odpora do družčine. Bučarja zadnje čase spet hvalim, zaradi njegovega Poz odnosa do Zahčvre oz. NATA. Tudi TH je glede na to vprašanje reagiral pametno. Meni je delal - in še dela - zlo; torej imam pravico, da moja čustva do njega niso blaga. (KasO: če se danes vprašam, ali THa sovražim, odločno odgovorjam: ne. Enkrat se v meni pojavi strast, drugič je ni. Je to sploh prava strast? Si ne delam Ž bolj živopisno, pa igram strast, celo SŠ?) Škodim mu ne, razen v **RSD**, kjer pa ga tako čezmerno garbam, da mi noben bravec ne verjame. To celo hočem: sam svoje SŠ do THa groteskiziram. Sem strasten Čl; če bi svoja - zelo močna, tudi pristranska - čustva preveč potiskal navzdol, bi me zastrupila, eksplodiral bi. Tako pa se userjem na THa, a pazim, da je moj drek le verbalen in da je TH zelo daleč; da niti ne ve, kaj počnem. Če že moram srati, slehernik mora srati, naj serjem po zabavnih predmetih-ciljih; s THom se kratkočasim. Najslabša je nevtralnost. Jrkos je vrhunec nevtralnosti, tj. Abs ravnodušnosti do vsega. Kaj pa, če le Prikr svoje SŠ?

Dapamet SKS-SKC se niti oddaleč ne more primerjati s pametjo Komstov 1941. Primerjava Grila s Kardeljem, Štuhca s Kidričem, Koširja z Mačkom, Krašovca z Zihrlom, Ocvirka z Borisom Kraigherjem pokaže, da je razlika kot noč pa dan. JOGSSŠKi so karikature vodilnih Komstov tudi glede obvladovanja uma. Komsti so bili učenci Hegla, tj. zvijačnosti uma, JOGSSŠKi so učenci Ivana Šušteršiča. No ja, prav čisto na Heglovi ravni Zihrl ni bil: jedljaje je plonkal starega dialektika. Tako kot JOGSSŠKi Kreka. Mislim na Evangelista, na tistega, ki je po prepričanju Brezove metlice zapisoval FKrove dovtype (vice).

Moč Ptje oz. ljudi, ki so jo tvorili, ni ostala le MV, traja še danes. Danes so se ljudje, potekajoči iz skupnega izvora (iz MVPtje), razdelili v več strank in smeri, a te med sabo celo koalirajo (LDS in ZLSD); ni kot v Srbiji. Medtem ko sta si NSlja in Ljudska stranka kot pes in mačka. Bolj ko so v riti, bolj jih preplavlja onemoglo SŠ.

Koliko je onemoglega SŠa v meni? Nekateri mi ga očitajo. Nekateri menijo, da psujem THa in ostale prav iz zagrenjenosti, iz starčevskega slabištva. Ni naključje, da me je tako ocenil blagi jezuit; o tem NDM. Čustveno npravne poteze, ki jih opazuje pri svojih sobratih, prenaša na vse ostale. Spet iz perspektive AvOžlde. Ne zanikam, da nisem kdaj tudi onemogel, grenek, jezen, užaljen; sem Čl. A da bi bilo SŠ iz onemoglosti zame motivacija k delu (k **RSD**)?

Če bi bil omenjeni jezuitek malo pametnejši in če bi bolje poznal Čl psiho, bi vedel, da lahko nastanejo iz SŠa kaka besna dejanja, bolj ali manj trenutna ali kratkotrajna, kaka zastrupitev, umor, obrekovalna izjava; da pa desetisoči ur, porabljenih za študij in analize SD, za pisanje **RSD**, v katerem prezrte drame RR v pomembne, ne morejo izvirati ne iz onemoglosti ne iz SŠa; zadeva je prenaporna. Najbrž si jezuitek niti predstavlja ne, kaj je to Intelnapor. Kleriki delujejo naporno, a tako kot njega dni škof Jeglič, ki je spovedoval od 3h ponoči do večera in tako. Tudi za vztrajnost SŠ kot motivacija ne zadošča. Potrebna je vizija, zavest poslanstva.

Poslanstvo in SŠ se izključujeta. Ne pravim, da ne pride SŠ zraven. Bolj ko je vizija tosvetna, boj za oblast (Ptjska je bila takšna), bolj je podložna SŠu. A moja vizija, ki je negotovo IsUnBDra? Kako bi mi lahko pri tem pomagalo SŠ? THa - pa Klabse papse Kline klance - vlečem zraven, da se malo zabavam, da kršim Konv norme; nič več. Sicer jih imam pa prav rad, te cuke-mucke. (sam hoče biti straaščen) - nimam za Čilo-Irmo, za Rdečo komisarko.

Moja teza iz **Fraga** drži: da sodi tudi **Razv(al)**, ne le **Vrn(itev)**, v **KMg**, konkretno v IV. Refe. Nazorno opisujem, kako je to na **Km**, ki so že **FAVS**: **PnM** boga kot ritualne Mage. **Voda** od tega nekoliko, a bolj navidez odstopa, ker je v nji podano srečanje z Libom; ta sproža Neg primarne Čl strasti. Lib iz **Vode** prepusti mesto **KomPtji** v **Razvu**. V **Vrni** se kaže Lib šele pri enem Člu, pri zločincu Petru. V **Vodi** ga je več, a da bi **SDB** preživela, mora biti ta Lib manj nevaren; **Km** se prepirajo, so neumni, pohlepni itn., a niso zločinci; popravljivi so, medtem ko Peter in **Komsti** niso popravljivi. Koda kaže popravljive, Traga nepopravljive. **Tele** enako kot **Voda**. In v **SPED Krpan**. Med zreliimi **VombD** so tri Kode in tri Trage.

Okrog 1990 sem si tudi sam želel vrnitve **PnMa**, sveta, v katerem bi od povsod deloval-nadiral smisel. Bil sem v **SZSLu**, prepričan, da je to mogoče, ne da bi bila **Db** kot **PnM** Tot tipa. Kmalu se mi je razkrilo, da je dilema enostavna: ali **Db** kot **PnM** smisla, ki pa se kot Tot smisel razkrije kot **Pssmisel**, kot **BT**; ali pa pristen smisel, vendar kot (po)lsUnBDra, kot proces, ki ga **DbPnM** - celo **Strno** - ovira, preprečuje, saj Čla zadržuje v stanju otroka, uda, dela Klde-občestva; to je **RePS**, **Refe**. To spoznanje me je vrnilo v moje začetke, v leto 1946, ko sem se predajal **Ekzmu** (eksistencializmu), ko se mi je svet razkril kot **PzM**, brez smisla, kot nič; ko sem bil **OPsk** in sem se mogel rešiti le s skrajno napornim delom individualizacije-personalizacije v tesni skupini s **PriSo**, posebej **Dinetom** in **Prižem**, nato še z mnogimi, že od 1952 pa z **Alo** kot milostno usojeno mi ženo ali sopotnico. Kot **OPsk** bi propadel. Nekateri **OPski** so se vračali v **PS-FAVS**, **PavZlc** že kmalu, **Zajc** čez desetletja, a skladno z isto **Stro dePer**. Trenutek izhajanja **Pers** - prva polovica 60-let - je bil edinstvena sinteza **Nasta SAPOe** in **Sv občestva**; ko je razpadla, je spet vsak od grupe iskal po svoje. **NDM**.

Bil sem prepričan, da sam nisem vzel časa okrog 1990 tako lahkotno-optimistično kot **MBP**; nisem se pustil zapeljati **Naru**, osamosvajanju **NLa**, ustanavljanju **SNDže**. A sem to **Nedeljivo Nar Org** telo vendarle nekako ohranil, prepričan, da je **KC**, v katero sem vstopil, **Sv občestvo**, kot so bile **Pers**; da **KC** ni le **UH** (Nar to ni), ampak da je celo božja, v neposrednem stiku z **Abs** smislom. Ta vera je bilo moje olajševanje problema. Analogno sem jo moral zapustiti-odvreči kot vero v **Nar** (v **SNL**), če bi jo imel; nekako jo imam, po svoje me poji še danes, sicer ne bi vztrajal pri ustvarjanju **RSD**. (Sami paradoksi.) V 90-letih je **PnM** izginevalo, politizacija **DSKCe** ga je razkrojila, že do 1994. Uvidel sem, da je **DSKC** zmožna udejanjati le **PsPnM**; da je z razpetimi jadri že vplula v **SimDb-Dv**. A ker je **KC**, je njena **SimDv** narava le **Posn**, le prilagajanje pristnejši obliki **Sime**: **PMLDbi**, kajti šele v tej je Lib kot virtualnostni **VIS** zares razvit.

Zakaj bi torej vztrajal v **KC**, če je tisto, kar mi daje - kar mi je sposobna dati -, **Posn**? Raje sem se vrnil k izvirniku: k **RMg**, ki sem jo nekoč, v drugi polovici 60-let, že sam in od znotraj tolmačil (celo branil pred **Konvkritiki**). Vendar mi je **KC** dala nekaj, česar prej, pred desetletjem 80-let, nisem imel: čvrsto zamisel Boga. Na eni strani je ta Bog res **UnBDr**, pa vendar ni povsem skriti-nedostopni Bog. Nekaj je v njem ostalo - je moralo ostati, da bi bilo mogoče poiskati z njim stik - odprto baročnega, radostno-sproščenega, odprto nebo, če se izrazim z metaforo, ne zaprto, kot je v **Protu**. Ne sicer tako odprto kot na baročnih poslikavah kupol cerkev, kjer **Snike** kar odnaša navzgor, skoz **Petrove** duri v rajsko veličastje, vendar

pa spet ne tako zaprto, da bi bil pokrov nad svetom-peklom zabit za vso Ve, kot me je učila babica: da se Čl od GhKe ne more odrešiti, medtem ko je tetin bog Bog-bog trosil namesto bomb cvetlice. Nekje vmes. Z močno zavestjo Čla kot Pravca, a obenem z veselim oznanilom, da usoda ni močnejša od K-milosti.

Zdaj sem se ujel nekje tu, odprt na obe strani. Vera v TS-Dbo se mi še zmanjšuje, odtod tudi moj IzDbJav, vera v (po)IsUnBDra - Dti - pa se je vrnila in okrepila. Prav zanima me, kaj se bo dogajalo z mano (v moji Noti, v ZO) v naslednjih letih. Z enimi se poskus Dia ne bo posrečil (Paternu, Grd - Tip, oba sta si kot PrepDč), z drugimi se neverjetno odpira (Kreft, Dak). Če bo le telo vzdržalo.

Gre za dve možnosti: za Dn, ki razpade v Bm-EDč, to je primer **Napa**. Tu se Ptji posreči, da pritegne na svojo stran enega brata, polkovnika Igorja; ta ji ostane pokoren do Si-Sma. Druga možnost je v **Razvu**; tu se Ptji namen ne posreči, brat And se vrne k bratu Vinku, s tem k njuni Materi-NSSi. To je napoved Slje čez leta. Napoved se ni izpolnila, čeprav je celotna SPE izpolnitev pričakovala. Odpadli bratje in sestre so zapustili tudi Ptjo, a se niso vrnil v (F)KC; pritegnil jih je Lib, LDPM. To je tema Kremž(ar)eve SPED **Na pragu**. Ta drama nadaljuje **Razv**.

Vomb ne obupa povsem nad TSom; Vinkov sin Tonček ostane-preživi. A Vomb ga ne kaže kot Jel Junaka v **Vstu**; le v možnosti, da bo-bi nekoč v prihodnosti kaj rešil. A ne vemo. Vomb Poz možnosti ne zapira, a je tudi ne tematizira. Ostaja vmes. Enaka možnost je tudi v Verinih otrocih, **Nap**. Vera jih kot dobra Kana vzgaja v dobre Kane, v njih je dobra kri, Stotnik je njihov stric, njihov oče in stric sta imela zagotovo Ideamater, kakršna je Ana; torej šanse za prihodnost so. Kakšne, kako, ne vemo, se ne da vedeti.

Kan mora verovati, da bog kot Vsemogočni svojih otrok - Kanov - ne bo nikdar zapustil. A kdaj jih bo vzel v zaščito, se ne ve. Pušča jih tudi dolgo v izgnanstvu, kot Jude. Zdaj vlada na TSu LDPM; treba bo počakati, da tudi ona odmr. Naloga Kanov je, da ta njen pogin pospešujejo, da vztrajajo pri veri v končno nagrado za zvestobo, čeprav se danes ne zdi, da bi mogli biti uspešni; nasprotno, vsak dan jim kaže slabše. Prav odtod institut nebes, ki ne potrebujejo materialnega potrdila zmage v tosvetnosti oz. le na koncu vseh časov. TS lahko še kar traja kot poudarjeno zel. Ohraniti vero v nagrado v Vežu pomeni, da Kani niso bistveno - Strno - Raz od Muslov; SSL kot fanatizem je v njih Stren. Zadnjič sem videl-slišal na TeVe Filipinko (KC se seli v Afriko in južno Ameriko, v tretji svet), ki je kljub odsvetovanju poljubljala tace nekega Snika-malika, češ, vse je določeno vnaprej, bog mi bo poslal aTip pljučnico. Jaz mu zaupam, verujem, da mi je ne bo. Prtke, ki se jih spomnim iz leta 1945, so bile takšne vernice. Same Špelce.

Glede **Praga** (in **Razprave**) pripominjam točno: ne v eni ne v drugi drami ni Čla, ki bi zmagal tosvetno, v DaSDbi. Zmaga je le v vesti, s kesom, zato v Vežu, v nebesih. Če tako mislijo-čutijo najvrednejši v SPE in se borijo za zmago na TSu - v SDbi - le Poliki, manipulanti, pollaščevalci, se KCi slabo piše. Le Reb vztraja pri svojem omejenem, samoumevnem, samovšečnem PsPnMu, glej **Jutranjice za Slovenijo** in drugo TrivKat Lito istega tipa. Reb je eden redkih, ki še pristno verjame v odrešeno Sljo; zato ni le Tot, ampak ideolog Kfza.

Razv tolmačim pravilno: kot apokaliptično vizijo, kot Rad resno srečanje Čla z zadnjim TS-Časom-preizkušnjo. **Razv** bolj kot ostala VombD prehaja v versko - globoko Rlg - drama. Najbrž versko najglobljo v SPED. Morda je tudi zato Grili-ražnji nočejo objaviti: zavohali so - voh pa imajo razvit -, da jim ne koristi. Da bi bravcem jemala pogum. Reb šunta, kolikor in kjer more, Vomb pa bi njegov trud le

spodbi(ja)l. Vomba je treba torej izpreiti. Vomb doživlja mnogo hujšo usodo od mene. Jaz govorim, kolikor hočem, njemu pa so nataknili ključavnico na usta, sam se ne more braniti, ker je mrtev. Njegovi potomci so ga izdali.

Priznam, da je bil tudi to eden od momentov, ki me je po 1992 odvrnil od SPE in KC: občutek (čutim ko žival), ki se mi je vse bolj RR v jasno zavest: da Kani po lastni volji - iz Sv izbire - volijo propad, nemoč, SZ. V meni je močna želja po nemoči, zavzemal sem se za nemoč, javno pisal o **Volji do nemoči**. Vendar to ni nemoč, ki zapeljuje hkrati z enako močno željo po moči-uspehu in to v TSu, ne šele v nebesih. Vsi ti St Justi in Rebi, ki motivirajo ovce k veri v Vež, so obenem ideologi Rad grebatorstva v TSu, v Poli, boja za zmago v SDbi. To je Not protislovje - šele prava SZ -, za katero nimam posluha. Nekaj Maza Čl mora imeti, sicer v težavah ne preživi; a ga mora znati obvladati, mojstriti. Rad Maz je katastrofalna drža, tako v nasprotju z vitalnostjo biosa, da bežim od njega.

Strah me je - zame patološke - drže: nekaj hoteti in obenem ne hoteti; preprečevati, da bi se udejanjilo. Sem preprostež: ali-ali. V MePu - a v MePih se vse bistveno odloča - je treba zmerom vse staviti na eno karto, staviti vse, kar si in kar imaš; pa bo, kar bo. Udom SPE in Kanom v Slji sem kar naprej svetoval, kaj naj počnejo in to jasno; tako rekoč vsi so me odbili, niso hoteli jasnih odnosov v sebi oz. izbrali so povsem Dgč jasnost: AnK. Ta jasnost pa je bila zame povsem napačna. Mar so res mislili, da bodo kar tako podrli LDPM? So se zavedali, kaj je LDPM? So res mislili, da bodo v Slji vzpostavili paragvajsko jezuitsko Dž, **Sveti eksperiment**? Deželo Krekove **Lucije, Tkriža, Treh sester**?

Čutil sem, da se vlečejo za nosove, da zaupajo SSlom, da so samozavestni, kjer jim ne kaže dobro, da vse preusmerjajo v napačno smer; da propadajo in to po svoji volji. Zakaj naj bi se vezal na luzerje? Nisem njihove gore list, Svno sem prišel zraven (takšnih ne marajo) in Svno grem lahko stran, kadar spoznam to za potrebno. Zakaj bi se z njimi potapljal? Nisem se reševal niti na enako dvomljivo ladjo, čeprav pljuje za zdaj zelo samogotovo, na LDbo. Iskal sem NeJDam. In še iščem. Nisem šel na gotovo, zato tudi ne na DSKC, ki leze zagotovo v polom.

3

Če le morem, naredim kakšno igro fonemov-morfemov oz. se mi zaradi kratitščine naredi sama. Recimo: Vomb-VoM.

Točno ugotavljam, da KC (še posebej pa DSKC) Liba-LD ne razume, iz Strnih vzrokov; in da ji to Strno nerazumevanje onemogoča zmag(ov)ati v LD. Kani so tako globoko vezani na svoje FKC dogme, tako striktno - v nezavednem - mislijo v okviru FKC VISa, da ne kapirajo specifikke LDbe. Ali pa razumejo le njeno Zun pojavnost, ki jim je le sredstvo nečesa drugega, kar je zanje zadaj in globlje, medtem ko se gleda LD povsem Dgč. Za KC je Sv sredstvo za doseganje Katboga, za LD je Sv bistvo: trg kot prosto srečevanje Pskov-tekmecev-potrošnikov. Nazadnje pridemo zmerom do bistva: KC je institut Varnosti (zato FPa), LD insitut Sve (zato trga). Menjava v FDbi je povsem Dgč tipa kot menjava v LDbi. Prva je omejena, vódena, usmerjana, nadzorovana; druga je bit vsega, vse se reducira na menjava.

Vse bolj uporabljam pojme-izraze THM-kroga: Ožld, AgrÉkzld, PrepDč itn. Tako dosegam zaželeno preciznost. Malokdo razume mojo GR. Do nje je enako skeptičen

- brezpomočen -, kot jaz do računalnikov. Je med obojima kakšna razlika? Kibernetika je sredstvo, GR enako. Kibernetika služi hitrejši informaciji na trgu, GR natančnejšemu AKPLEL, ki naj bi (po)lsUnBDra. Prvi dejavnosti je cilj trg sam, proizvodnja v krogu, vse bolj stopnjevana, a s ciljem, da si zadošča - se »osmišlja« - v samem stopnjevanju; gre za Avld. Drugi dejavnosti (GRov) je cilj Dt. Torej vendar - in kar najbolj Tem - razlika: Dv-trg (LDPM) je cilj sam sebi, to je bistvo Ava: samozaprta v THM-krog; medtem ko ima GR cilj zunaj sebe.

Dt je po definiciji tisto, kar je drugje, kar ni Id(M). Zato trdim, da vodi Lib v SZ in AD, ker se vitalna sila v samoPosnu obrablja, izpraznjuje. Ž sicer je le reprodukcija, a razširjena brez meja, vsaj načelno. Medtem ko IdBu ta brezmejnost - odprtost v neznano, nefiksirano, prihodnje, v Inf - manjka. Id ima za cilj samo sebe Idn; torej srečati se s sabo, biti zgolj Id, postajati vse bolj Id, rečeno paradokсно. Tudi skoz Dv, ki je le razširjena ali Not spreminjana-prilagajana Id. Medtem ko je v Žu moment, ki sega onkraj Ža, čeprav se ne more od Ža odlepiti. Če velja enačba: $\dot{Z}=S$, pomeni, da je AD kot S tudi než. Čl to čuti kot grozo Si, strah pred smrtjo, kot svojo končnost, Trp, nesmisel. V Si se Ž neha. Medtem ko so Tem pojmi, v katerih se artikulira IdM, Dgčni.

EDč je paralelno stanje spopadu na Ž in S. Po Si Čl na THM-krogu ne izgine, ampak se RR v Dv, ki je le en arhemodel od treh THM-kroga. Ker to Rlge že od nekdaj čutijo, se trudijo S preseči z Žem po Si: v VeŽu, v nebesih. To je SSL konstrukt. Nebesa in VeŽ sta pojma iz PSi in FD; sta Org(anska), medtem ko je IdM NeOrg: je Fija, kakršna se je oblikovala v antični Grčiji kot Alta organskemu in Rlgi-mitom. Fija temelji na pojmi, na biti, kar so odkrili že eleati, predsokratiki odtrgajo ta proces od še Orgpojmov-predstav (apejron itn., od Talesa do Empedokla), eleati pa že razločujejo bit od nič oz. nič ne priznajo, čeprav ga Fija mora misliti. Eleatska bit je prav zato še napol Orgpredstava.

Ni naključje, da je Pirc temeljil prav na tej biti, na Parmenidu. Polemiziral je zoper Ptjo-Mrk, ki je temeljila na Heraklitu, kot Marx: Heraklitov boj ni le AB, ampak boj za obstanek, drugo ime za Ž v konfliktu s svojim koncem, s So. Šele od Sokrata in sofistov naprej se jasno razločita in tematizirata bit in nič, a tudi Dv; sofisti so kot retoriki ideologi IVJa in s tem nosivci Dv arhemodela.

(F)KC temelji na Platonu in - kasneje - Aristotelu, ker prav ta dva velika Fifa sintetizirata boga in Fijo, OrgŽ in misel; KC, Tomaž Akvinski, razume to sintezo kot Tijo. Tija je Fija + VeŽ, torej OrgŽ. Ta okvir in temelj je za KC nepresegljiv. Tudi zato KC tako odklanja Nieta; Niet je razbil OrgŽ in Fijo, s tem njuno sintezo: Tijo. PostNiet mišljenje začenja onkraj te sinteze, s tem tudi onkraj Hegla, če smem reči hegllovstvu paradokсна Tija Liba (RLHa). Name je Hegel zelo vplival - čutil sem, dvajsetleten, okrog leta 1950, da zgolj z Nietom ne bom preživel -, vendar zmerom v paru tudi z Nietom, ne le s Kierkegaardom; gre za trojico vplivov, ne le za dva, kot sem vse predolgo trdil. Nieta v sebi sem kot svoj vir Prikr.

DgŽn je poskus misliti onkraj Tije in Fije, je poskus rešitve problemov, ki jih je ekspliciral Niet. Ta rešitev je bistveno Dgč od Heideggerjeve. Heid se vrača k predsokratikom, iznajdeva novo-primern(ejš)o bit, Pirc mu sledi, TH pa - seveda nehote - pokaže, kaj tiči v Pirčevi biti: Maga, StŽ, kozmizem, ki bi ga bili Anaksimander, Anaksimen, Tales veseli. (Dekleva kot Pirčev epigon upesnjuje ravno **Odjedanje božjega**.) Ravno ker je Pirčeva bit tudi Maga, so jo lahko njegovi učenci razumeli kot osnovo za svoj filo-protofz, za temelj Narojenosti, za utemeljevanje SNDže. Pirc je skušal ravno to preprečiti, držati raznarazen Džo in Mišljenje, a se mu namen ni mogel posrečiti, ker je bil njegov VIS heideggerjanski,

s tem protoNcz. Pirčevi učenci so spojili, kar je njihov Učo-Vodja držal v razcepu, a zaman. Izključujoči razcep Mišljenja in Dže (ND) je moral - Strno - vrniti EDč smodel, tistega, ki ga je hotel Pirc premagati, misleč, da je EDč le posledica Mrka (Stla); ni vedel, da je šel sam od Stla v Ncz, kot sam novi papež TH, ki je začel kot Stlideolog, bil vzgojen v Jfzu, okrog 1990 prešel k SNczu. Nato je TH vse tri VISE zapustil; a kje je zdaj? Na kahli, če smem uporabiti ta znani Fil (filozofski ali filetov?) izraz. TH je danes le še dober - celo odličen - Pol komentator v MO.

Vež je - naj bi bilo - Absld; to je Tomaževo stališče, enako stališču DaŠkanov, ki Tomaža obujajo, predvsem na ultraDe, okrog Matije Ogrca in St Justa. S stališča DgZni sta oba pojma odveč, Vež in Absld. Vež je kot blodnja konstrukt, sodi v Dv; Absld pa je IdeaHarld kot maska, ki tokrat ne Prikr Agrčklde, ampak Avldo.

V obeh sistemih se da najti točko izhoda. V Noti-duševnosti je to slutnja Boga, ki nastaja v MePu pred OISom; ta MeP posebno nazorno podaja MuckD, glej **Portimao**. Tudi že Can v Maksovih sanjarijah; Maks čuti bližnjo S-umorjenost, **Kralj**. Grum ne zmore več vizije; Larsen in njegovi, tudi Žalostni Madona, se ne morejo več rešiti, zapadajo norosti in nesmislu. Spet se pa rešujejo PoV liki v MrD, v SmoletoviD, v StrniševiD, danes v DakD.

Zame - po mojem - je organskost prepoetična, prelirska, zato prelfn; THM-krog - GR - mnogo precizneje opredeli Pos stanja-drže. Sredi Dč arhemodela, a ne v EDč (ki je Tip za DR in LR, za KC in Ptjo), ampak v točki RazcDč, je mogoče skreniti stran; ne potovati k Dv, ampak NejDam v ARFDč, ki se veže na VerDč in se oblikuje kot IsDč-IsDti. NDM, glej MSk **Čipot**, **GR 4**.

A če je to res mogoče, potem ni razloga, da ne bi tudi v analizi SD - tudi v ES analizi PD SD - uporabljal GR-ČHMa oz. zdaj - od RazcDč k IsDč - že ŠHMa. Pri tem upoštevam, da je bila tako rekoč vsa SD napisana v okviru sinteze Mage in Fije (Tije), Orgpredstav Ža in socioloških pojmov UZni. Zato se tudi sam izražam v teh PojObrih; s tem sem skladen z analiziranim predmetom. Vendar ta sklop nanašam na ŠHM (THM + Dt) model, na DgZn. Kdor tega ne razume, ne razume od **RSD** nič.

Pogoj za Matjaža, **Mladost**, in Karla Logarja, **Prag**, da bi se zveličala, je njun Rad kes: odpoved dozdašnjemu Žu, Mrku, Prtu; Abs pristanek na KC, pripravljenost na pokoro. Brez te samoodreke Hudiču za KMg ni nobene odreditve in milosti.

Na eni ravni sta NOBD in SPED MimDč; EDč kot MimDč. Na drugi ravni - a ravni je več - se razlikujeta. DgZn mora odkrivati - in to na ES način - obe ravni. **GiM**-(J)Elka in razliko, ki jo analiziram v **fragu**, recimo glede odnosa enega in drugega tabora do TSa. Tudi - in predvsem - t(akšn)e razlike artikulirajo HKD micelij.

Razen v **Črni maši** se SPED ne ukvarja z zločini Hitlerjeve oblasti na Štajerskem in Gorenjskem 1941. Izgnani duhovniki itn. so Zamol. V SPED je povsem prevladal tisti Hitler-NNcz, ki je ščitil Dmbce v Ljupkrajini, na Gorenjskem in na Primorskem. Izredno močna slepa pega, ki kar največ pove o Prikr travmi DReve.

9. maja 2003

O JOŽU VOMBERGARJU

O Jožu Vombergarju se je med leti 1945 in 1990 malo ali nič slišalo; po tem datumu pa je, zoper pričakovanja, položaj isti: Vombergar je kot pisatelj anonimus¹. Niti predstavljati si ne moremo, kako znan je bil pred vojno. Najprej kot dramatik ene najuspešnejših slovenskih komedij, **Vode**; tudi **Zlatega teleta** in **Vrnitve**. Pa kot pisec humorističnih tekstov tako v dnevniku Slovenec kot na radiu Ljubljana. Ker je med vojno sodeloval z domobransko oblastjo, tudi kot propagandist, in se 1. 1945 umaknil iz Slovenije, pod konec 40. let v Argentino, v Buenos Aires, je ostal kot ud SPE (slovenske politične emigracije) v domovini odpisan, zamolčan.

Sam imam Vombergarja oz. **Vodo** v izvrstnem spominu. Prav tedaj, ko sem začel sistematično obiskovati. gledališče, še najstnik, v začetku vojne, je Milan Skrbinšek uprizoril **Vodo**². Bila je živahna realistična uprizoritev, kot jih je ta režiser delal proti koncu svoje gledališke režiserske poti. Še zdaj se spominjam, menda kot edinega igralca, Jožeta Galeta; kmalu zatem je namreč Gale odšel v partizane, bil tam med organizatorji partizanskega gledališča. Svojevrstna usoda, ki me je zaposlovala že med vojno: vsak od njiju, dramatik in igralec, je odšel na svojo stran ekskluzivne svete vojne. Gale v polno možnost eksistence, a kot nagrada za medvojno tveganje, Vombergar v emigracijo, v kar se da slabe eksistenčne in ustvarjalne razmere; teh med vojno niti od daleč ni predvidel. Oba sta računala na uspeh v prihodnosti: Gale tako, da se je odločil za radikalen odpor danosti, Vombergar s tem, da je branil dane vrednote, ki jih je notranje cenil kot prave. Ostajal je zvest sebi, kakršen je bil že na začetku svoje poti³.

Težko je reči, da bi bil Vombergar pred vojno ves čas na desnici; sredi 30. let, prav v času **Vode** in **Teleta**, je prehajal v nemajhno kritiko danega sistema - družbe. Ko je pisal, uprizoril in izdal **Vodo**, je vladal režim liberalcev; **Voda** je ostra kritika provincialno vaško-trškega liberalizma, kapitalizma, a tudi zagovednega tradicionalizma; dramatik si privošči moralno vprašljive kmete, skope, pogoltni, čvekaške, zvite. Težko bi rekli, da ostaja zgolj pri kritiki liberalcev, kot ostaja skoraj desetletje kasneje Kociper v **Zasadu**. **Zasad** je ideološka drama, v kateri dramatik v duhu desne populistične agitke zagovarja radikalno akcijo zoper liberalske in liberalne župane, podjetnike, veleposestnike, gostilničarje, strankarje (zoper Grduna in njegovega sina); Kociprova platforma je podana v

revolucionarnem narodnem aktivistu Križanu, ki ga liberalska oblast celo zapira. Tu je vir-zgled slovenske medvojne desne narodno socialne revolucije. Medtem ko takšno sporočilo drame v **Vodi** manjka; ni Križanu podobne - tragično idejne - pozitivne figure. Vombergar je komediograf; na robu Aristofanovega tipa. Ne pravim, da v komediji ni pozitivnih oseb; a niso idejno politično profilirane; le moralno. So vrednostno merilo slabe družbe, nekako zunaj nje; niso aktivisti, le razkrinkovalci.

Vodo je izdal Vombergar skupaj z **Vrnitvijo** - z resno dramo poudarjeno krščanskega tipa o božjem človeku, ki odpušča - v založbi Lazaristov, v Misijonski tiskarni Domžale - Groblje (tudi 1. 1932)⁴. Torej v katoliški tiskarni. Medtem ko je izdal **Zlato tele**, prav tako komedijo, s podnaslovom »satirična«, 1. 1934 v založbi Drama. **Tele** so mu igrali v ljubljanski Drami 1. 1935, v istem letu kot Kranjc **Direktorja Čampo**. Kranjc je 1. 1937 **Čampo** izdal prav tako v založbi Drama. (Naslov založbe nima zveze z ljubljanskim gledališčem.) Današnjemu bralcu, ki predvojnih razmer ne pozna, še manj zgodb okrog SD (slovenske dramatike), ta podatek ne pomeni nič; a je značilen. **Čampo** sta kritika in občinstvo sprejela kot poudarjeno levičarsko, skoraj komunistično dramo-agitko. Med vojno je prišel Kranjc - menda s prekomorci - v partizane. Še leta sem ga videval v partizanski uniformi, čeprav bolj v bifeju Rio kot kje drugje; zapustil se je, dram ni več pisal, tudi čez oblast je zabavljaj, se na robu stikal z Mrakovim - politično vprašljivim - krožkom. Postal je povsem bohem, medtem ko je bil pred vojno kritik družbe; po vojni mu je za to kritiko zmanjkalo moči in morale⁵.

Leta 1935 je nastopil v Sloveniji - v Dravski banovini - politični prelom: do vojne je nato vladala ljudska - Koroščeva - stranka. Kranjc je nadaljeval z opozicijo, Vombergar pa se je preselil k radiu; v ljubljanski Drami niso več uprizarjali njegovih novih dram. Čeprav je bilo ob njegovi smrti v SPE - v nekaterih nekrologih - govor o še nekaterih njegovih predvojnih dramah, jih z dramatikovim sinom arhitektom Juretom Vombergarjem, s katerim sva natančno pregledovala Jožovo zapuščino, nisva našla; nihče jih tudi ni videl. Verjetno je šlo za avtorjeve načrte.

Prava tragedija je - in eden velikih grehov povojne oblasti -, da so odpeljali v Vevče kot star papir celoten arhiv ljubljanskega radia, predvojni in medvojni. Morda se bo še kaj našlo. Bog ve kje; treba bo iskati. Zaenkrat se zdi, da je večina Vombergarjevega zadevnega dela izgubljenega, kolikor ni izhajalo v časniku Slovenec. Tu je avtor objavljaj bolj satirično humoristične koserije, znano serijo, v kateri sta nastopala **Frtavčkov Gustelj** in **Korenčkova Nežka**, pred vojno kar se da popularno. Manjkajo pa številni Vombergarjevi radijski skeči (**Jaka Smodlaka**). Morda moja sodba ni pretirana, če rečem, da je bil Vombergar če ne začetnik, pa vsaj eden najvidnejših predstavnikov prve epohe slovenske radijske igre. - Skrajni čas je, da kdo napiše podrobno biografijo tega odličnega dramatika, ne le komediografa; da ga izločimo iz politično ideoloških okvirov, v katere je še zmerom vse preveč zaprt⁶.

V 450 strani dolgi Matičini **Zgodovini slovenskega slovstva** 1969, veliki format, posveti Lino Legiša - VI. knjiga, **Ekspresionizem in novi realizem** - vsem trem Vombergarjevim dramam reci in piši pet in pol vrstic. Pa je bil Legiša osebno poštenjak; imel je visoka estetska merila; Vombergar jim ni ustrezal. Sam se z Legiševo sodbo ne strinjam.

Podobno obravnavo Vombergarja še bolj pokončni Anton Slodnjak: v reprezentativnem **Slovenskem slovstvu**, 1968, mu posveti 12 vrstic, in to v knjigi, ki

obsega skoraj 600 strani, a s takšnele sodbo: »Malo pomembni so bili poskusi pravnika Jožeta Vombergarja, da bi pomnožil število dobrih kmečkih iger.« In podobno naprej. - **V Obrazih in delih slovenskega slovstva**, 1975, Slodnjak Vombergarja niti ne omenja.

Mnogo več nameni prostora in pozornosti Vombergarju France Koblar v II. knjigi **Slovenske dramatike**, 1973. Dalo bi se reči, da piše Koblar o Vombergarju celo s simpatijo, vendar skoraj izključno povzema vsebine vseh treh dram. A je sodba pozitivna. O **Vodi**: »Pisatelj izpričuje dobro poznanje kmečkega človeka, ima smisel za komične situacije ter z neprizadetim smehom šiba slabo naravo preprostih ljudi, zlasti njihovo razmerje do slavnostnih prireditev.« Nato: »Ostreje zastavljeno je ... **Zlato tele** ... Vombergar je spreten šaljivec in domiseln vzgojitelj, ki mu je predvsem v mar dobra igra, za katero se je trudil tudi kot teoretik; ne sega pa do umetnostnih globin.« To je skrajna meja, do katere je prišla presoja slovenskega literarnega zgodovinopisja v domovini o Vombergarju. (Sodim, da je to očitno mnogo premalo.) Pač pa je Vombergarja pozitivneje obravnavala kritika v SPE⁷.

Škoda, da Vombergar ni nadaljeval s komedijami tipa **Vode** in **Teleta** v drugi polovici 30. let. Prav tako je škoda, da ni pisal dram med vojno; k celovečernim dramam se je vrnil šele po vojni, v emigraciji. Medtem ko je levica videla v dramatiki pomemben vzvod za pripravljanje Revolucije, a tudi za izrekanje - radikalne moralne in socialno razredne - resnice o slovenski družbi tega časa, vrh te dramatike je NOBD (dramatika narodno osvobodilnega boja), je desnica takšno idejno-moralno utemeljevanje opuščala⁸. Napako ali pomanjkljivost je nadomestila šele po vojni, kot SPED (dramatika slovenske politične emigracije); a z njo ni več mogla vplivati na slovensko zavest v domovini; le v Argentini. Koliko in kako pa je Vombergar vplival s svojimi predvojnimi radijskimi igrami, je še odprto vprašanje; koliko so bile zgolj ali predvsem humoristične, koliko pa socialnoironično kritične. Se je umaknil iz kritike, ker sta vladala v tem desetletju Korošec in Rupnik, ki ju je dramatik podpiral? Tudi Kociper med vojno ni pisal dram; in ne Jeločnik. Ta je svojo kritičnost - zoper komunizem - oblikoval na primeru španske državljanske vojne v tikpredvojni **Krvavi Španiji** (še v rokopisu, medtem ko sta Kociprovi predvojni drami, **Zasad** in **Šentjurjevski provizor**, izšli: prva v knjigi, druga v reviji Dom in svet).

Da Vombergar s svojo odločitvijo za domobranstvo ni bil nezvest svojemu izhodiščnemu prepričanju, je vidno, če upoštevamo drame, ki jih je napisal na začetku svoje dramatiške poti, kot mladenič, v začetku 20. let. Posebno drama **Pod Lutrovim jarmom** je v tem - že v naslovu - mnogopovedna; pa drama **V novi dobi**. Obe hranim v rokopisu; dal mi ju je na razpolago dramatikov sin, ko sva se srečevala v Buenos Airesu. - Skušal ju bom čim prej podrobno analizirati; zaslužita⁹.

Uspeh pri občinstvu je Vombergarja očitno preveč usmeril k tipu pisanja, ki bi se mu dalo reči časnikarski. Če sodim njegove predvojne radijske igre po skečih, kakršne je pisal - kar številne - po vojni, gre za priložnostna spretno napisana delca, po vojni seveda predvsem ideološko politična; žal brez globljih momentov. Kar pa ne velja za obe veliki povojni Vombergarjevi drami **Napad** in **Razval** oz. za njegovo povojno komedijo **Martin Krpan**.

Svoj prvi povojni dramski tekst je Vombergar napisal že v taborišču; emigranti so prehajali iz avstrijskih taborišč v italijanska in potem na prelomu 40. v 50. leta odhajali v Argentino. Pod psevdonimom Jože Svetlin - uporabljal ga je tudi kasneje - je izšel kot 1. zvezek Mohorjeve knjižnice v Celovcu I. 1951 v zborniku Čez Izaro

(uredil Tine Debeljak) odlomek drame **Tabor brezpravnih**; odlomek iz drugega dejanja, kot piše v podnaslovu. Ostalo se ni našlo; verjetno je, da celotne drame dramatik ni napisal, kar je izjemna škoda, saj je tema drame prav življenje v avstrijsko italijanskih taboriščih po letu 1945, pred odhodom v Argentino.

Kmalu po prihodu v Južno Ameriko so začeli udje SPE intenzivno organizirati kulturno, politično, tudi gledališko življenje; ustanovili so Slovenijo v malem.

To jim je bilo mogoče, ker niso bili, kot predvojni primorski in prekmurski emigranti, le ekonomska emigracija in zato skoraj izključno kmetje in delavci. SPE je bila sestavljena iz vseh slojev slovenske družbe; imela je nenavadno veliko število prvovrstnih intelektualcev. Tudi dramatike in gledališnike. Začelo se je živahno obdobje slovenskega teatra v Argentini; ne le v Buenos Airesu. Med prvimi domačimi deli, 1949, so uprizorili Vombergarjevo dramo **Napad**; režiral jo je Niko Jeločnik (s psevdonimom Miklavž Trpotec), Vombergarjev psevdonim pa je bil Vinko Poznič.

Jeločnik, tudi sam pisec treh dram iz tistega časa, iz začetka 50. let v BA (**Vstajenje kralja Matjaža, Simfonija iz Novega sveta, Eno samó je potrebno**, prva o zamišljenem napadu preživelih domobrancev na Slovenijo-Jugoslavijo v začetku 50. let, druga o tragediji moža in žene, ki sta v povojnem času razdvojena, Mož v Ameriki, Žena v Sloveniji, tretja o škofu Baragi), je **Napad** precej predelal, tako, da je danes težko zanesljivo presoditi, kaj in kolikšen je Jeločnikov delež v drami. Sam sodim, da so to Jeločnikove politično ideološke izjave. **Napad** je pisan dramaturško izvrstno; v tem znanju je Vombergar prednjačil v SPED. Gre za notranjo dramo človeka, ki bi rad postal duhovnik, je meditativno usmerjen, a postane vojak-stotnik, ker vidi, da sta v nevarnosti slovenski narod in katoliška vera; zato postane domobranec. Posebno napetost daje drami arhetipska situacija ekskluzivnega boja-vojne med bratoma; kajti partizanom, napadajočim domobransko postojanko, ki jo vodi Stotnik, načeluje polkovnik Igor, Stotnikov brat.

Vombergar je Jeločniku zameril preveliko vmešavanje v **Napad**. Izgubil je veselje do pisanja celovečernih dram; ali pa je s tem alibiziral svojo nepripravljenost (morda celo zaradi moralno ideoloških pritiskov nanj) nadaljevati z usmeritvijo k avtoanalizi domobranstva. Razlika med Jeločnikom in Vombergarjem je prav v tem: da je prvi - v **Vstajenju** - aktivistični ideolog, drugi skuša seči globlje.

Da je bilo takšno seganje globlje Vombergarjev intimni namen vse življenje, kaže njegova druga drama na domobransko temo: **Razval**. Pisal jo je nekaj desetletij; hranim vrsto različic, med sabo nemalo različnih, nastopajo nove osebe itn. Drame ni dokončal oz. dokončal jo je v več različicah, a se ni odločil, da bi jo razumel kot dokončano; zato jo je ohranil v rokopisu. - Neenkrat sem že pozval odločujoče dejavnike, da bi bilo treba izdati v knjižni obliki celotno SPED, predvsem pa Vombergarja. Žal je ostal moj poziv klic vpijočega v puščavi.

Razval obravnava beg mladega domobranskega poročnika iz kraškega brezna, kamor so ga vrgli novi oblastniki, njegovo vrnitev domov, v obmejno gorenjsko vas, zgodbo, ki se dogaja v prvem povojnem času v tej vasi med partizani-komunisti; obravnava Vinkovo družino; drama je tragedija s simboličnim koncem. - Bi bilo res tako nemogoče **Razval** uprizoriti?

Da Vombergar **Razvala** ni dal med ljudi (očitno ga razen mene, jaz sem ga dobil v roke leta 1992, v SPE ni nihče bral), kaže morda - domnevam - na dramatikovo zagrenjenost. Baje je emigracijo prenašal težko; kot mnogi starejši; Vombergar je rojen 1902. Sam menim, da je bil v Vombergarju močen umetniški in

človeški potencial. Ob ustrezni spodbudi bi se mogel obrniti vase in napisati avtorefleksivno dramo iz SPE; žal se mu to ni posrečilo. SPE je potrebovala ideološko samoutemeljevanje, ne avtokritično analizo. Tako se je odločila. Svojo sodbo opiram na podrobno analizo celotne SPED; analizo sem napravil za raziskavo, ki se je letos končala. Njena tema je umetnost slovenskega zdomstva; raziskava je nastajala pri Institutu za izseljenstvo SAZU. Upajmo, da bo kmalu v celoti izšla¹⁰. V nji je Alenka Goljevšček napisala podrobne vsebine - povzetke vseh SPED(ram). S tem bo dana vsaj osnovna informacija in analiza SPED. Objavljene bodo tudi bi(bli)ografije avtorjev.

Najuspešnejša Vombergarjeva SPE drama je **Martin Krpan**, 1963. Občinstvo SPE jo je sprejelo navdušeno; in kritika. Vombergar je s **Krpanom** napisal novo komedijo. V osnovi se je držal Levstikove povesti, le da je aludirao - z Brdavsom ipd. - na sodobni slovenski položaj. V podtonu; le navzven je komedija historicistična. Medtem ko je **Napad** dostopen v tipkopisu, **Razval** v rokopisih, je **Krpan** izšel v več izvodih; sicer šapirografiran, ampak lepo vezan, namenjen še drugim odrom v SPE. Skoraj kot knjiga. In vendar ne knjiga. Slovenstvo je dolžno Vombergarju skoraj še vse, šest let po spremembi režima je Vombergar še zmerom neobstoječ slovenski dramski avtor; kljub dvema letoma Demosa in mnogim izdajam slovenskih katoliških založb.

Ko sem bival v Argentini, tako leta 1989 kot v letih 1992 in 93, sem se s posebno pozornostjo posvetil preučevanju Vombergarjeve dramatike. O nji sem nemalo že napisal; žal je tudi to moje pisanje obtičalo v rokopisu - tipkopisu; zanj nisem mogel dobiti založnika¹¹. Najprej sem se lotil predvsem **Vrnitve**; menil sem, da je prav **Vrnitev** prava idejna osnova za nadaljnje Vombergarjevo umetniško delo. V svojih podrobnih analizah SD - v **RSD** (rekonstrukciji in reinterpretaciji SD) se nenehno sklicujem posebej na **Vrnitev** in **Napad**; tako se mi zdita ti dve drami pomembni.

Ta moj kratki esej o Vombergarju je le uvod v preučevanje Vombergarjeve dramatike; točneje: le opozorilo, da gre za vredne tekste. V podrobnejšo analizo **Vode** se ne spuščam. Opozarjam le, da je med svetom, ki ga obravnavata **Voda** in **Tele**, in današnja slovensko družbo - časom rekapitalizacije in reburžoaziranja - nemalo paralel. Ne le v naslikanih značajih kmetov in vaških mogotcev-politikov. Ampak v samem ustroju vaške - slovenske - strankarske politike in vračanju vaško trških mogotcev; ti so upodobljeni predvsem v **Teletu**. Vombergar sicer res ne gre tako daleč kot levi pisatelji, ki so se dotikali istega motiva, tudi kot komediografi, Ingolič v **Krapih**, Roš v **Mokrodolcih**, da ne govorim o Cankarju v **Pohujšanju v dolini šentflorjanski**. Pa vendar je slika, ki jo razbiramo iz **Vode**, primerna; morda govori celo o »večni« človekovi naravi oz. bistvu družbe: da je in bo trajno boj med interesi, pohlep in samovšečnost, samoslepilo in neumnost. Ne pretiravam, če zapišem, da je **Voda** sodobna komedija.

Šentjakobsko gledališče z njo ni - kot prvo, to mu štejem v veliko zaslugo! - naredilo le pietetnega dejanja do odličnega dramatika in zapostavljenega človeka, ampak je podržalo zrcalo današnjemu slovenstvu politokracije in žabje mlake. Partljič je s svojimi **Šukami** izšel neposredno iz **Vode** in **Teleta**; enako Goljevškova v komediji **Zelena je moja dolina**. Hočem reči, da je bila partijska oblast - na vasi, od 60. do 80. let - le povrhu drugačna od predvojne kapitalistične in od današnje. Vsi trije časi-družbe se v osnovi pokrivajo.

OPOMBE k eseju O JOŽU VOMBERGARJU

1. Leta 1966 so me iz Šentjakobskega gledališča naprosili, naj napišem nekaj besed o **Vodi** oz. o njenem avtorju; nameravali so **Vodo** uprizoriti (direktor Gogala, režiser Militarov, dramaturg Jernej Novak). Vabilu sem se rad odzval, napisal esejček-informacijo preprostega tipa, naslovljen **O Jožu Vombergarju**; izšel je v Gled listu ob premieri novembra 1966.

2. Najbrž je Milan Skrbinšek v sezoni 1941/42 **Vodo** režijsko le obnovil, bil je namreč že režiser njene prve - krstne - uprizoritve, prav tako v Drami konec leta 1932. Je pa bila ta druga ljubljanska uprizoritev delana po »novi, predelani in skrajšani izdaji« **Vode**, ki je izšla 1935.

3. V **RSD** - v **GoDo** - ponatiskujem ta svoj esejček iz Gled lista Šentjakobskega teatra; vsebinsko se ga nisem dotikal, sem pa popravil številne tiskovne - tipkarske - napake. Ne vem, v kakšnem stanju sem svoj tipkopis teatru oddal, verjetno so ga za objavo pretipkali, a skrajno nemarno; korektor ga ni popravil. Napak je reci in piši (vsaj) 69. Tudi to je dokument neke Strne površnosti, lahkomišelnosti, pišmevuharstva, neodgovornosti, Tip za LDPM. Kot da je vse vseeno, vse se dela z levo roko. Ta model je v izključujočem se nasprotju z Vombovim duhom; ne le z njegovo Kodo, ki je pièce bien faite, ampak s solidnostjo, ki je bila Tip za PV in sploh za AvsDbo. Vpliv - že prve - Juge je bil s te strani katastrofalen: vsesplošno deKul(tiviranje). A Slzbi so se PV še uspešno upirali - tudi tej - balkanizaciji; PoV ne več; načela jih je od znotraj: kot Mrk-NOB.

4. Tedaj je izšla prva izdaja in Rca **Vode**.

5. Moj esejček, ki ga pravkar opremljam z opombami, je zelo preprost. Če me kdo prosi za te vrste spis, jaz pa ocenim, da z njim komu pomagam - v tem primeru Vombu, da ne bi bil več Zamol -, ga pač napišem; a me zmerom spremlja slab občutek. Ne slaba vest, opravi sem svojo dolžnost; nekaj pa kljub vsemu ni v mojem početju prav. V takih tekstičih sem preveč novinar, apologet, informator, Kul delavec, skoraj rodoljub, ki marljivo skrbi za slovensko njivo, oratar. Zmerom je

tako, če pišem za široko DbKul javnost. Z izstopom iz nje sem se analognih opravił rešil. Čeprav mi ni žal, da sem skušal pomagati Vombu.

6. Nova - menda edina povojna - uprizoritev **Vode** Vombu ni v ničemer pomagala, ne pri Kuleliti, ne pri širokem občinstvu. Tudi nobenega SLZgarja ni spodbudila, da bi se lotil Vombove biografije. Delzbi se ukvarjajo s svojimi Pol blodnjami, v katere so se zalezli že kar patološko, iz leta v leto ponavljajo iste stereotipe in fraze, povsem so neustvarjalni in neživi, ob tem ko bi imeli toliko nalog, že zgolj v zvezi s KatSD. Grilli v St famiglii še danes niso objavili Vombovega zares duhovitega povojnega **Martina Krpana**, njegove globoke Trage **Razval**. Vomb bi jokal, ko bi videl, da imajo ti njegovi dediči na razpolago sredstva in Db Svo, a jih briga Kula - in to celo DeKula! - kot lanski sneg.

7. Kaj se da videti v VombD, poskušam demonstrirati v Pnizu **DSPE**. In z obravnavo VombD še nisem končal. V načrtu imam - ga bom imel čas izvesti? - ES analizo **Teleta**, **Krpana** in njegovih malih iger-prizorov, ki jih je pisal ad hoc v SPE. Konvbravci bodo dejali, da v Vomba in njegovo dramatiko investiram nekaj, česar v nji ni; da ne zasluži tolikšne pozornosti; da moj način ni primeren, saj da ne iščem bistva SD, ampak nekaj napletam naokrog, kar dejansko nikamor ne spada.

Tudi zato izstopam iz Dbjavnosti: ker se mi ni posrečilo premakniti SIZi niti za pedenji. Dokler sem delal skupaj z drugimi v grupah, v revijah, jih celo sovodil, sem veliko vplival. Hotel sem vplivati, bil sem tudi EV ideologa, Žursta in Polika. Odkar nočem več vplivati, ker sem omenjene EV odložil, odkar pišem zgolj **RSD**, to pa so le zadnja leta, ko nisem več vezan na nikogar kot na Dbsilo, je naenkrat moje delo, ki je postalo zame šele zdaj zares vredno, za ostale odveč. Iskreno mislijo, da je odveč, da se me sploh brati ne splača. Kot se je paradigmatično izrazil urednik Majcnovega **ZD** dr. Schmidt: da mojih analiz MD ne bo upošteval, ker so odvečna roba in zgolj motijo, to je v **ZD** MD tudi napisal. Prav. Zadošča mi, da pišem za nekaj ljudi: za Boga kot UnBDra, za Alo, za Dovjaka, Krefta, Mucka, Ravla Kodriča, Gržana in še nekaj jih je. Saj so ves svet! Če bom tem ljudem pošiljal razprave na novo nastajajoče **RSD**, bo to zadoščalo za IpK. Kaj pa hočem še več? Da se bi važil v MO, kot se STH? Da bi iskal zaščite in potrditve v MO kot PePKo? Da bi se prostituiral v MO kot JrKos?

8. Nemalo napak v tekstu v Gled listu je bistvenih: namesto »opuščala« piše tam »dopuščala«, kar je ravno nasprotno od mišljenega.

9. Žal se nisem ES lotil niti treh mladostnih VombD. Zaslužio.

10. Izšla je, najprej v obsežnem Zborniku, nato kot posebna knjiga v moji **RSD**, naslovljena **Sveta vojna**, 1997. Lani je Tinče Debeljak napisal v Svobodni Sloveniji, ki jo ureja v BA-Argi, da za mojo knjigo sploh ni vedel; očitno tudi Zbornika ni odprl, vsaj tistega ne, kjer je objavljena moja in strnjena ES raziskava SPED. Komaj verjamem; vsekakor pa ne razumem. Kaj res ti čuki berejo le, kar napišejo sami? Je v njihovih bučah Index librorum prohibitorum, razširjen na vse, kar nastaja v domovini tudi še po 1990, tako močan, tako vgrajen v disciplinsko nezavedno, da nimajo pojma, kako živijo: v samozaprti eho-celici, ki pa ima v primerjavi s PV KatKulo zelo majhen Pot. DSKC postaja, vsaj v Kuli, ena od sekt, ki ne zmore

realno ocenjevati ne sebe ne okolja. Kot da končuje v psihiatrični bolnišnici v Idriji, živeč v izmišljenem, v svetu lastnih Prisidej. De-SD bi potrebovala vsaj Vomba, da bi Krit odslikala to stanje. Bi naslovil Vomb takšno dramo: **Ponorelo tele** ali **Zblodela voda** ali **Preveč slivovke, premalo vode**?

11. Ker je moje zamansko iskanje založnika za tekste, napisane v Argi o SPED, trajalo še kar naprej, St trojka Gril-Bule-Jeromen pa izdaja predvsem spomine St Genovefe in dnevnik St Perpucija, sem se nazadnje odločil, da izdam svoje razprave iz SPE o SPED sam v **RSD**. V Pnizu **DSPE** jih tudi obilno komentiram, povezujem v micelij z mnogimi drugimi dramami. Tudi z **GoDo**. A glede **GoDe** Tinčku Debeljaku ne bom smel ničesar več očitati, kajti te knjige pa res ne bo dobil v roke, ne bo je ne na policah knjigarn, niti ne bo naprodaj. Seveda bi fotokopiral izvode za ljudi, ki jih zadeva - zares - zanima. A VombD ne zanima niti njegovega sina niti njegovih številnih vnukov in vnukinj. Vomba bolj ali manj Zamol tudi lastni rod.

Vomb je v **Razvalu** napovedal tudi lastno usodo. Zmagajo Cile-Irme, Vinki so pobiti. Ni St trojka Grill-Bale-Jenomen obuditev Cile-Irme? Knjige izdajajo zato, da bi Prikr lumparije, zmote, zločine lastnega tabora, ki ni več **Tabor brezpravnih** (naslov nedokončane Vombove SPED), ampak v zlatu, ornatu in škrlatu bleščeča se Nadškofija (=škofija nad kuro, petelin, ki ga zanima le kura, ne Kula).

Maja 2003

SPREMNE BESEDE

1

Kot sem bil napisal že v **SB** v **GniVo** (Pniz **DSPE 9**), sodita knjigi **9** in **10** skupaj. Skoraj vse razprave-opeke v **GoDo** so drugi deli razprav iz **GniVo**. Celo naslova knjig si ustrezata, asociirata, asonirata: **Gnila-Goveja**, **Voda-Dolina**. Voda je tudi ime AVSi, ki se ji SD posmehuje: Mirna voda v **Krapih**; celo Mokri dol v **Mokrodolcih** cika na vodo, na močvaro. Dolina v **GoDo** pa je v Not zvezi z **Dolino Šentflorjansko**, s Suhim dolom v **Vodi** in Kozjim dolom v **Anarhistu**.

Ni pa par začetek-konec, prvi del in drugi del (**GniVo-GoDo**) edini kompozicijski model pričujoče duologije. Drugi model je odsevanje. V **GniVo** so 4 razprave **Karji**, v **GoDo** prav tako. Kar k esejju **O Jožu Vombegarju** sem napisal kot **Opombe**, da bi ohranil Sim 4 krat 4 **Karjev**. V obeh knjigah sta dva Karja na drugo potenco: **Karja** na **Karja**. Pet razprav v **GniVo** ima rimsko številko **I**, pet rimsko številko **II**. **Karji** so kakor v ogledalih, odsev v odsevu. Le baročni trompe l'oeil ali kaj več, kaj drugega?

Razlika med knjigama je le v tem, da sta v **GniVo** analizi dveh Božičevih dram in ene Kranjčeve, v **GoDo** pa namesto teh treh **Fragment o Razvalu s Karjem** in esej **O Vombu z Opombami**. V **GoDo** se torej po zaključeni obravnavi Gošine **Dole** vračam k VombD. Ocenil sem, da naj bi se druga knjiga duologije-para zaključila z analizo VombD, medtem ko je 1. knjiga (**GniVo**) lahko odprta. Analizi **Dole** kot zadnji razpravi v **GniVo** sledi analiza **Vode** (in **Vrne**) v prvi razpravi **GoDo**. Zadnja razprava v **GoDo**, o **Vodi**, se lahko nadaljuje kot krog s prvo razpravo v **GniVo**, spet z **Vodo**. **Voda** se steka v **Vodo**, preko **Vrn(itv)e** se vrača v svoj začetek: v **Vodo**. Micelij se utaplja v sebi kot snovi, obenem pa se razvaljuje-razceplja, v Dvu (**Človek v šipi**), se v sebi spopada, v **Dveh bratih**, ki sta Tema **Napada** (Stotnik in Polkovnik), v tem se napada in zlomi.

V čem-kom-kje se bo odrešil? V perspektivi **Zelene doline**, zelenine sveže Nve, ali pa je tudi ta le SSL, le pokvarjeno mleko - bolne krave - v Goveji dolini? Lahko kak **Detektiv**, ki ne bi bil **Megla** (megla), ampak Odrešenik, popelje zblodele iz zagatnega dola-doline-kota-slepe poti?

10. maj 2003

I. OD BRATOVSTVA K BRATOMORU (BkB)

MODELI

1. BLATO = ZLATO *IDENTITETA (Id)*

Blato	1
	2 Zbogom zvezde
Blagor blata	1 Rdeči brat
	2 Rdeče zlata zgodovina
	3 Bratovski objem blata
Blato v izviru in izteku	1 Premagovanje blata
	2 Križ čez blato

2. OBLAST : POLITIKA *DVOJČKA (Dč)*

Politika	1
	2 Pravica do oblasti
Trije despotje	1 Diktator Aleksander Veliki
	2 Grof Tahi, Škof Hren

3. BLODNJA , VIZIJA *DVOJNIKI (Dv)*

Majnova dramatika	1, 2
Od bratovstva k bratomoru I	
Blodnja	1
	2 Človek in nič
	3 Rabelj-žrtev
Nastojanje SAPO	1 Detelova dramatika
	2 Hinavstvo in cinizem
	3 Družinska žrtev
	4 Starši - otroci

II. OD BRATOMORA K SAMOMORU (BkS)

PONOTRANJENJE - POZUNANJENJE

1. IGRA = VLOGA = JEZIK (IVJ) *K INDIVIDUALNI Id*

Geometrija redov	1 Predpostavke
	2 Temelji
	3 Vidiki
	4 Prevezave
Slovenska dramatika - modeli	Metodološke in aksiološke teme
Dialogi	1 Nagovori, drugovori
	2 Hudogovori, pogovori
	3 Razhajanja

2. KARNIZEM : MAGIZEM (KM) *K INDIVIDUALNIMA Dč*

3. OBUP , IZGUBLJENOST , SAMOMOR (OIS) *K INDIVIDUALNIM Dv*

Morala = amoral	1 Taščica ali noj?
	2 Taščica = noj
	3 Noj ali taščica?
	4 Pisma nojem in taščicam
	5 Taščica pod nojem
Današnja slovenska dramatika	
	1 Obračun med vrati
	2 Komentarji
	3 Kulturno okolje
	4 Zgodovina lipicanije
	5 Let na dno

III. OD SAMOMORA K BRATOVSTVU (SkB) *ZGODOVINA*

1. (SLOVENSKA) PLEMENSKA SKUPNOST (S)PS *H KOLEKTIVNI Id*

Slovenski plemenski junaki - Tugomer 1, 2, 3
Črtomir 1, 2

Dramatika narodno osvobodilnega boja
1 Naša sveta stvar (leva)

Porajanje levice-desnice
1 Širjenje svetega narodnega
prostora
2 Oženje domovine
3 Napačni in pravi

2. (SLOVENSKA) KATOLIŠKA CERKEV (S)KC *H KOLEKTIVNIMA Dč*

Dramatika slovenske politične emigracije
1 Sveta vojna
2 Krščanska tragedija
3 Paradoks odreševanja
4 Pravica in kazen
5 Prijatelji in izdajavci
6 Krvavi ples
7 Vstajenje ali rekvijem
8 Razval ali poveličanje
9 Gnila voda
10 Goveja dolina

Svetost, čudež, žrtev

3. (SLOVENSKA) DRUŽBA (S)Db *H KOLEKTIVNIM Dv*

Začetki slovenske dramatike 1 Zlo in s(i)la kot izvor
2 Greh in iskanje kot izvor
Duhovniki, meščani, delavci 1 Klerikalizem in liberalizem
2 Paternalizem in emancipacija
3 Avtonomizem in kapitalizem
Duhovniki, plemiči, kmetje 1 Upornik človekoljub
Trideseta leta Leto 1940
Primorska slovenska dramatika

1 Krivda in sanja
2 Ribe in tički
3 Nebo = pekel
Kompleks Celjskih 1 Nadčlovek Blaže in princesa
Nežica
2 Junak Janez in svetnik Anton

Čitalniška dramatika 1
2 Krepost
3 Svoji-Naši
4 Pogodba
5 Pena
6 Narava in zopernarava
Jugoslovanski nacionalizem 1 Sentimentalni heroizem

SLOVARČEK KRATIC

(sestavila Alenka Goljevšček)

Abs - absolutno, absoluten
 Abst - abstraktno
 AD - avtodestrukcija
 AdEva - Adam in Eva
 ADH(um) - avtodestrukcija humanizma
 Agr - agresivno
 AK - avtokritika
 Aks - aksiološki
AleksPR - **Aleksander praznih rok**
 Alt - alternativa, alternativno
 AltB - alternativno bivanje
 AltM - alternativno mišljenje
 AMor - amoralna
 Anal - analitični
 Anarh - anarhističen
 ANcl - anacionalen (anacionalnost)
 AngAmi - Angloamerikanci
 AnIn - analitik-interpret
 AnK - antikomunizem
 ARF - avtorefleksija
 Arga - Argentina
 Arh - arhaično
 Aris - aristokratski
 ArS - aristokratski stil
 Askld - asktetska ld
 Av - avtizem
 Avld - avtistična ld
 Avs - Avstrija
 AVS - arhaična vaška skupnost
 Avt - avtonomen
 Bar - barbar(izacija)
 BČ - Bogočlovek
 BDr - Bog-Drugi
 BDt - Bog-Drugost
BkB - **Od bratovstva k bratomoru**
 Blak - blodnjak

BlaNe - **Blaže in Nežica v nedelskej šoli**
Blaže - **Blage duše**
 Blei - Janez Bleiweis
Blejke - **Junaške Blejke**
 Bm - bratomor(nost)
 BP - bivši prijatelji
 Br - bratovstvo
 BRoz - Branko Rozman
 Brž - buržoazija
BS - **Brižinski spomeniki**
 (B)SAPO- (božja) SAPO
 BSAPOEV - BSAPO-eksistenca-vloga
BSSvet - **Svet brez sovraštva**
 BT - bratovstvo-teror
 Cajn - Stanko Cajnkar
 Can - Ivan Cankar
 CanD - Cankarjeva dramatika
CanVida - Cankarjeva **Lepa Vida**
 CD - civilna družba
 Cik - ciklično
 CiMe - Ciril in Metod
 Čara - čarovnica
Čara - **Čarovnica (iz Zgornje Davče)**
 ČB - črnobelo(st)
 ČČ - čezčlovek
 ČD - čitalniška dramatika
ČD - **Čitalniška dramatika**
 ČHM - četverni hipermodel
 Čita - čitalnica
 Čl - človek
Člk - **Človek, ki je umoril Boga**
 Čloštvo - človeštvo
 ČIP - človekove pravice
 ČOzdr - čudežno ozdravljenje

Čtk	- častnik	DSPĚ	- Dramatika slovenske politične emigracije
ČvŠ	- Človek v šipi	Dt	- drugost
Dab	- družabno(st)	DurgeDinje	- dramaturginje
Dak	- Krištof Dovjak	Dv	- dvojniki
DaSD	- Današnja SD	Dž	- država
Db	- družba	Džan	- državljani
Dbno	- družbeno	Džnik	- državnik
DBPO	- O družini, bratih in posamezni osebi	Džno	- državno
DČ	- dobri človek	DžV	- državljanska vojna
Dč	- dvojček	Ė(K)C	- evangeljska (K)Cerkev
DDč	- desni dvojček	EDč	- ekskluzivna dvojčka
De	- desnica	EH	- epiročno historično
Dek	- dekadentno	EK	- evangeljsko krščanstvo
Del	- delovni	Ek	- eksistencialno, eksistenca
Delljud	- delovno ljudstvo	Ekon	- ekonomski
Demonaca-	- demonizacija	EkP	- eksistencialno personalno
Desp	- despotski	Eks	- eksperimentalno
Dešček	- Debelušček	Ekskl	- ekskluzivni
Det	- Fran Detela	Ekz	- ekspanzivno
DetD	- Detelova dramatika	Ekzm	- eksistencializem
DFz	- desni fašizem	Ėmp	- empirično(st)
Dg	- drugenje, drugiti	Ėnot	- enotnost
DgB	- drugenjsko bivanje	ĖrS	- erotika-spolnost (eros-seksus)
DgC	- drugenjska Cerkev	ĖS(no)	- empirično singularno
Dgč	- drugačno(st)	Ėst	- estetski
DgĖ	- drugenjska etika	Ėt	- etičen
DgM	- drugenjsko mišljenje	Ėt(a)H	- etatistični humanizem
DgT	- drugenjska teologija	ĖtH	- etični humanizem
DgZn	- drugenjska znanost	ĖV	- eksistenca, vloga
Dia	- Dialogi	Ėvi	- Ėvangeliji
Dine	- Dominik Smole	Ėvri	- Ėvropelji
Dir	- direktor	Fasc	- fascinacija
DJ	- domobranski jaz	FAVS	- fevdalna AVS
Dmb	- domobranstvo	Fbog	- fevdalni bog
Dn	- družina	FD	- fevdalna družba
Dogm	- dogmatični	Fif	- filozof
Dola	- Zelena je moja dolina	Fija	- filozofija
Dom	- domači	Fil	- filozofski
DR	- desna revolucija	FILD	- Filipčičeva dramatika
Dr	- drugi	File	- Ėmil Filipčič
Dra(b)Pas	- Drabosnjakov Pasijon	Fin	- finančni
Dror	- drugovor	Finž	- Fran S. Finžgar
DSD	- današnja slovenska desnica	FKC	- fevdalna Katoliška Cerkev
DSKC	- današnja slovenska Katoliška Cerkev	FKr(ist)	- fevdalni Krist
DSL	- današnja slovenska levica	Folk	- folklorno
		FP	- fevdalno pojmovanje
		FSt	- formalna struktura
		Funk	- funkcionalen

Fz	- fašizem	IdM	- identitetno mišljenje
Gar	- gostilničar	Idn	- identifikacija
Gen(t)	- gentilizem	IdZn	- identitetna znanost
Gene	- generacija	Igr	- igravski, igrivi
Geom	- geometrično	InA	- interpretacijska analiza
GG	- generacija-grupa	Inca	- inteligenca
GhK	- greh, krivda	Indus	- industrijski
Gib	- gibanjski	Inf	- indiferenciacija
Gilna	- gostilna	InH	- intimistični humanizem
GiM	- Gabrijel in Mihael	Int	- intimizem, intimno
Gimna	- gimnazija	Integ	- integracija
GK	- grešni kozel	Intel	- intelektualen
Gled	- gledališče	IpK	- interpersonalna komunikacija
GledŽ	- gledališko življenje	Ir	- ironičen
Glob	- globalizem	IS	- interpretacijski sistem
GM	- generalna matrica	Is	- iskanje
GniVo	- Gnila voda	IsDč	- iščoč i Dč
GoDo	- Goveja dolina	It	- italijanski
Gos	- gospodar	Ing	- Anton Ingolič
Gosp	- gospodarski	IVJ	- igra, vloga, jezik
Goša	- Alenka Goljevšček	IvSvet	- Ivo Svetina
Gov	- Fran Govekar	IZ	- izkoriščan(je)-zatiran(je)
GR	- Geometrija redov	Izb	- izobraženec
Grd	- Igor Grdina	Izd	- izdajavec
GrGr	- Grozd, Gruden	IzDbJav	- izstop iz Db javnosti
Har	- harmonija, harmonično	Janč	- Drago Jančar
Hed	- hedonizem	JAnt	- Jovanovičeva Antigona
Heid	- Heidegger Martin	Jel	- Nikolaj Jeločnik
Her	- heroizem	Jez	- Jezus
Hin	- hinavec	Jfz	- jugofašizem
HKD	- hiperkompleksna diferenciranost	JKr	- Jezus Kristus
HM	- homo multiplex	JNcl	- Jugonacionalizem
HMg	- humanistična megastruktura	JOGSSKi	- Juhant, Ocvirk, Gril, Stres, Štuhec, Krašovec in sorodni
Hod	- Hodnik	Jov	- Dušan Jovanović
Holo	- holokavst	JovD	- Jovanovičeva dramatika
Hrš	- hrvaški	Jr	- junior
Hrška	- Hrvaška	JTugo	- Jurčičev Tugomer
Hrti	- Hrvati	Jurč	- Josip Jurčič
HS	- historično strukturalno	K(žš)e	- križišče
HUH	- Hribar, Urbančič, Hribarjeva	KA	- Katoliška akcija
Hum	- humanizem	KaKi	- Kardelj, Kidrič
Humst	- humanist	Kan	- kristjan
I(t)Fz	- italijanski fašizem	Kanje	- Kamenje bi zagorelo
Id	- identiteta	Kaot	- kaotičen
IdB	- identitetno bivanje	Kap	- kapital
Idea	- idealen	Kar	- komentar
Ideaca	- idealizacija	Karji	- Komentarji
Ideol	- ideološki	Karn	- karnizem, karnističen

KasO	- kasnejša opomba	LD	- liberalna družba
Kat	- katolištvo, katoliški	LDč	- levi dvojček
KAv	- kolektivni avtizem	LdDr	- ljubezen do drugega
KbK	- krivda brez krivde	LdN	- ljubezen do nič
KC	- Katoliška Cerkev	LdNar	- ljubezen do naroda
KfKC	- klerofašistična Katoliška Cerkev	LdNaš	- ljubezen do našosti
Kfz	- klerofašizem	LdNSS	- ljubezen do Naše svete stvari
KId	- kolektivna identiteta	LdS	- ljubezen do smrti
Klas	- klasičen	Le	- levica
Klci	- klerikalci	Levs	- Fran Levstik
KloMati	- Klopčičeva Mati	Lfz	- levi fašizem
Klz	- klerikalizem	Lib	- liberalizem
KM	- karnizem-magizem	Libci	- liberalci
Km	- kmetstvo, kmečki	Lin	- Linhart Anton Tomaž
KMg	- katoliška megastruktura	Lita	- literatura
Koc	- Edvard Kocbek	Lj	- Ljubljana
Koda	- komedija	LjDa	- V Ljubljano jo dajmo!
Kol	- kolektiv(no)	Ljezen	- ljubezen
Kom	- komunizem	Ljud	- ljudstvo
Komsti	- komunisti	Lmp	- lumpenizem
Kons	- konservativno(st)	LNcz	- levi nacizem
Konta	- kontingenca	LR	- leva revolucija
Konv	- konvencionalno, konvencionalizem	LTugo	- Levstikov Tugomer
Koper	- Stanko Kociper	Lud	- ludizem, ludističen
Kora	- Koromandija	LZ	- literarno zgodovinopisje
KoVida	- F. Kozaka Vida Grantova	LZnik	- literarni znanstvenik
Kpl	- kapitalizem	M(at)Zup	- Matjaž Zupančič
Kplsti	- kapitalisti	M=A	- Morala = amoral
KraMci	- Krapi, Makrodolci	Ma	- makro
Kremž	- Marko Kremžar	Mag	- magizem, magija, magistično
Krim(ec)	- kriminal(ec)	Mak	- maksimalno
Krit	- kritično	MalKat	- Mali katekizem
KrPl	- Krvavi ples	Man	- manipuliranje
Krstn	- Kristijan	MaPSt	- makropomenska struktura
Krš	- krščanski, krščanstvo	Mas	- masovno(st)
KrŠpa	- Krvava Španija	Mašč	- maščevanje
Ktz	- kaotizem	Mat	- Matiček se ženi
Kul	- kultura, kulturno	Maz	- mazohizem
Kulnik	- kulturnik	MBP	- moji bivši prijatelji
Kulster	- kulturni minister	MČ	- mali človek
Kveda	- Zofka Kveder	MD	- Majcnova dramatika
KZ	- kaozmos	Me	- mega
Kzmp	- kozmopolitizem	Me(š)Mati	- Meškova Mati
KŽ	- književno življenje	Megla	- Detektiv Megla
Ladja	- Ladja brez imena	Mela	- melodrama
Lbn	- libertinizem	MeP	- mejni položaj
Lbt	- libertarnost	Meš	- meščanstvo
		Met	- metodološki
		MGG	- moja generacija-grupa

MicMat - Županova Micka, Matiček se ženi

Mil	- milenarizem
Mim	- mimezis, mimetičen
MimDč	- mimetični dvojček
Min	- minimalno
MirZup	- Mirko Zupančič
Mister	- minister
Miz(em)	- minimalizem
Mizt	- minimalist
MM	- malomeščanstvo, -ski
MMah	- Mirko Mahnič
MMB(P)	- Marija Mati Božja (Pomagaj)
MO	- množična občila
Mo	- moški
MOč	- moj oče
Mod	- mod(er)no
Möd	- Vinko Möderndorfer
Molci	- Mokrodolci
MoM	- moja mati
Mon	- Kralj Matjaž in razbojnik Matijon
Mon	- monoliten
Mor	- morala
Morno	- moralno
Mot	- A. P. X. Molotov
Mota	- moraliteta
MrD	- Mrakova dramatika
Mrk	- marksizem, marksističen
Mrkst	- marksist
MSk	- modelna skica
MSI	- modelna slika
MSSI(k)	- sestavljena modelna slika (skica)
Muč	- mučenje, mučilen
Musl	- musliman
MV	- medvojni
NA	- new age
Nac	- nacionalen
Naca	- nacija
Nap	- Napad
NaP	- Napačni in pravi
Nar	- narod
NarP	- narodna pesem
NarZab	- narodno-zabavno
Nast	- Nastajanje
Nat	- naturalizem
Ncl	- nacionalizem
Nclst	- nacionalist

Ncz	- nacizem
NČ	- nadčlovek
ND	- nacionalna država
NDM	- na drugih mestih
NeČi	- nedolžnost-čistost
Neg	- negativno
NejDam	- naprej, drugam
Nem	- nemški
NePe	- Nebesa = Pekl
Nesta	- Nevesta z Libana
NGG	- novinarska grupa-generacija
Niet	- Friedrich Nietzsche
Nih	- nihilizem
Nihst	- nihilist
NKC	- notranja KC
NKNM	- naravno kulturno pravno meščanstvo
NL	- narod-ljudstvo
NNcz	- nemški nacizem
NOB	- narodno osvobodilni boj
NOBD	- dramatika narodno osvobodilnega boja
NoR	- Nova revija
nor(ov)ci-	udje Nove revije
Noštvo	- Novo človeštvo
Not	- notranji
Nota	- notrina
NSS	- Naša sveta stvar
NSvet	- Novi svet
NTM	- na tem mestu
Nv	- narava
Nvno(st)-	naravno(st)
O	- odrešenje
Ob	- oblast(niško)
ObDb	- oblastniška družba
Obla	- Obločnica, ki se rojeva
OC	- odrešenjska Cerkev
Odp	- odpuščanje, odpuščajoči
Ogenj	- Ogenj in pepel
OIS	- obup, izgubljenost, samomor
OK	- odrešenjsko krščanstvo
OKC	- odrešenjsko krščanska Cerkev
ON	- odreševanje nič
OPsk	- osamljeni posameznik
Org	- Organogram
Org	- organsko
Ort	- ortodoksen (pravoslaven)
Os	- osebnost
Osm	- osmišljanje

OtR - **Otroka reke**
 Ožld - ožja ld
P(r)Krst - Prešernov **Krst pri Savici**
 Part - Tone Partljič
 Pas - pasijon
 Patr - paternalistični
 PAv - posamezni(kov) avtizem
PB - **Premagovanje blata**
 Pbog - poganski bog
 PCerkev - poganska Cerkev
 PČ - pravi človek
 PČrt - Prešernov Črtomir
 PD - posamezna drama
 Pek - pesnik
 Per - personalno, personalizirati
 Pers - Perspektive
 Perv - perverzen
 PerZn - personalizirana znanost
Pica - **Pravica do življenja**
 Pld - posamezn(ikov)a identiteta
 Pirc - Dušan Pirjevec
Pist - **Goli pianist**
 PJ - partizanski jaz
 Pl - plemstvo, plemiški
 Pleb - plebejski
 PlK - plemstvo, kler
 PM - postmoderna
 PMg - poganska megastruktura
 PN - pravično nasilje
 Pniz - podniz
 PNJ - politično novinarska javnost
 PnM - polno mesto
 PNP - politično novinarsko
 pojmovanje
 PO - posamezna oseba
 Poenot - poenotevanje
 Pog - pogansko
Poh - **Pohujšanje v dolini**
Šentflorjanski
 Pohl - pohlepni
 Pohot - pohotni
Pojas - **Pojasnilo**
 PojObr - pojasnjevalni obrazec
 Poka - pokojnina
 Pol - politično, politika
 Polik - politik
Pon - **Gospod Ponikvar**
 Ponot - ponotranjen(je)

Port - **Portimao**
 Pos - posamezno
 Posn - posnemanje
 Pot(no) - potencial(no)
 Poz - pozitivno
 PP - politična policija (Partija)
 Pr(ski) - primorski, Primorska
 Prada - prakrivda
 PraPri - pravi-pristni
 Pravec - Pramorivec
 Prc - Primorec
 Preds - predsednik
 Prep - prepirljiv
 Prer - prerojenje
 Preš - France Prešeren
 Preza - prevezava
 Prikr - prikrivanje
 Pril - prijatelj
 PriPra - pristni-pravi
 PriSo - prijatelji-sodelavci
 Priž - Primož Kozak
 PrM - prvotno meščanstvo
 Prof(a) - profesor(ica)
 Prol - proletariat
 Pror - Praumor
 Prot - protestantstvo
 PrS - prelom stoletij
 Prt - partizanstvo
Prz - **Velika preizkušnja**
 PS - plemenska skupnost
 Psk - posameznik
 PSKS - poganska SKS
 PSt - pomenska struktura
 Pt(i)ja - Partija
 Puč - Pučnik Jože
 PUH - personalizirana univerzalna
 humaniteta
Punta - **Velika puntarija**
 PV - predvojni
 PVD - poboj vrnjenih domobrancev
 Pvt - privatno(st)
 Pvt(z) - privatno(st), privatizem
 Pvtnik - privatist
 Pzja - poezija
 PzM - prazno mesto
 Rad - radikalno(st)
RaPov - **Razval ali poveličanje**
 Raz - različno(st), raznotero(st)
 Razc - razcepljen

Razh - **Razhajanja**
 Razkr - razkrajajoč se
 Razp - razpršen
RazPrag - **Razprava, Na pragu**
 Razr - razredni
 RazRak - razvoj-razkroj
 RazRese - raziskovanje resnice
 Razsv - razsvetljensko
 Raztr - raztrgani
Razv - **Razval**
 RB - razredni boj
 Rca - različica
 RčBrž - rdeča buržoazija
 Re20 - Revija 2000
 RealD - realistična dramatika
 ReAr - rearhaizacija
 Reb - Rebula Alojz
 Red - reduktivno(st)
 Reda - redukcija
 Refa - refašizacija
 Refe - refevdalizacija
 RegP - regresivna premica
 Relnk - reinkarnacija
 Rel - relativno
 ReSlom - reslomškizacija
 Rev - revolucija
 Revr - revolucionar
 Revno - revolucionarno
 RKPL(EL)- red-kozmos-polis-logos
 (-etos-lepota)
 Rlga - religija
 RLH - razsvetljenstvo-liberalizem-
 humanizem
 RMg - reistična megastrukture
Rojstvo - **Rojstvo v nevihti**
 Rom - romantičen
 RomD - romantična dramatika
RomPas - Romualdov **Škofjeloški pasijon**
 RP - razvojna premica
 RPP - Resnica, Pravica, Poštenje
 RR - reinterpretacija in
 rekonstrukcija
RSD - **Rekonstrukcija in/ali reinter-
 pretacija slovenske dramatike**
 RV - razredna vojna
 S - smrt
 SA - svoboda in avtonomija
 Sad - sadizem, sadističen
 Sak - sakralno(st)

SAKO - svobodna avtonomna
 kolektivna oseba
Sam - **Samorog**
SAn - Smoletova **Antigona**
 SAPO - svobodna avtonomna
 posamezna oseba
 SaPsk - samovoljni Psk
 SarD - Sardenkova dramatika
 Sard - Silvin Sardenko
SB - **Spreme besede**
 SelH - socialistični humanizem
 SD - slovenska dramatika
 SeH - sentimentalni humanizem
 Sek - seksualno, seksizem
 Sent - sentimentalni
SentHer - **Sentimentalni heroizem**
 SH - Spomenka Hribar
 SHKI - slovenska humanistična
 kulturniška inteligenca
 Sim - simulacija
 Simb - simbol(ič)no
 Simč - Zorko Simčič
 Simt - simetrija, simetričen
 Siz - samoizniče(va)nje
Skak - **Kdor skak tisti hlap**
SkB - **Od samomora k bratovstvu**
 SKS - slovenska katoliška skupnost
 SI - slovenski
 Slav - slovanstvo
 Slci - Slovenci
 Slja - Slovenija
SIK - **Slovarček kratic**
 Slom - Anton Martin Slomšek
 Slov - slovenstvo
 Slski - slovenski
 Slščina - slovenščina
SIVŽ - **Slovenija brez žive vode**
 SLZ - slovensko LZ, slovenska
 literarna zgodovina
 SIZ - slovenska zavest
 Sm - samomor
 SM - sadomazohizem
 Smil - smiljenje
SmKrst - Smoletov **Krst pri Savici**
 smodel - submodel
 sMSI - subMSI
 Smš - Smetišče
 Snik, -ca - svetnik, -ca
 Soc - socialen(no)

SoCH(um)-	socialni humanizem	Tekm	- tekmovalen
SoD	- socialdemokracija	Tem	- temeljni, -a, -o
SoM	- socialna morala	Teor	- teoretičen
SovZa	- Sovjetska zveza	TH	- Tine Hribar
SPD	- slovenska povojna dramatika	THM	- trajni hipermodel
SPE	- slovenska politična emigracija	Tija	- teologija
SPED	- dramatika slovenske politične emigracije	Tip	- tipično(st)
SpoDo	- spoštovanje, dostojanstvo (= spodobnost)	Tir	- tiranski
SpS	- splošno(st)-skupno(st)	TKriž	- Krekov Turški križ
Sr	- senior	Tor	- Torkar Igor
SSD	- starejša slovenska dramatika	Tot	- totalitarizem, total(itar)no
SSL	- samoslepilo	Tr	- transcendenca
(S)SS	- (spodnji) srednji sloji	Trad	- tradicija, tradicionalističen
Sš	- sovraštvo	Trag	- tragično(st)
St	- sveto(st)	Traga	- tragedija
Steklo	- Povečevalno steklo	Trg	- trgovski
STH	- Spomenka, Tine Hribar	Trl	- transcendenca v imanenci
StKri	- Sveta sarmatska kri	Trigra	- Tridelna igra o bridki smrti in koščku veselega upanja
Stl	- stalinizem	Triv	- trivialen
Stol	- stoletje	Trp	- trpljenje
StOt	- Starši-otroci	Trž	- tržen
Stra	- struktura	TS	- ta svet
Stren	- strukturalen	Tuga	- Levstikov in Jurčičev Tugomer
Strno	- struktur(al)no	Tugo	- Tugomer
Strš	- stranišče	U	- univerzitetno
Stsk	- svetoskrunstvo	Ub	- ubijanje
Stš	- Svetišče	Učo	- učitelj
Stž	- svetost življenja	UH	- univerzalna humaniteta
SU	- sovraštvo-ubijanje	Umet	- umetnost, umetniško
Sun	- samouniče(va)nje	UmKap	- umski kapital
SV	- sveta vojna	Umtk	- umetnik
SV	- Sveta vojna	UnBDr	- uničeni Bog-Drugi
Sv	- svoboda	Unič	- uniče(va)nje
Svet	- svetoven	Univ	- univerzalno
SvetD	- svetovna dramatika	Urb	- Ivo Urbančič
SvM	- svobodna misel	Usm	- usmiljenje
Svno	- svobodno	Ut	- utilitaren
SZ	- samozavrtost	UZn	- univerzitetna znanost
SZSL	- samozaslepljenost	Už	- užitek
Sž	- sovražnik	Užar	- užitkar
SŽ	- sveta žrtev	Ver	- verski
Še(l)D	- Šeligova dramatika	Vež	- večno življenje
Šel	- Rudi Šeligo	Vice	- Berite Novice!
ŠHM	- šesterni hipermodel	Virt	- virtualen
ŠpK	- Španska kraljica	VIS	- vrednostni interpretacijski sistem
Tarba	- Tarbula, keršanska junakinja	Vodelj	- voditelj
Teh	- tehnični	Voj	- vojaški

VoM - vstajenje od mrtvih
 Vomb - Joža Vombergar
 VR - vojna-revolucija
 VS - večno spovračanje
 VsD - vsebine dram
Vst - **Vstajenje kralja Matjaža**
VstRek - **Vstajanje ali Rekvijem**
 WKB(b) - T. in J. Virk, Kos mlajši,
 Bogataj, bratož
 ZahEva - Zahodna Evropa
 Zamol - zamolčevanje
 Zanič - zaničevanje
 Zapl - zapeljevanje
 ZČ - zli človek
 ZD - Zajčeva dramatika
ZD - **Zbrano delo**
 Zg - zgodovina
 Zgar - zgodovinar
 Zgsko - zgodovinsko
 Zl - zatiravci, izkoriščevalci
ZIK (ZIK) - **Zasilni izhod, Križišče**
 ZKC - Zunanja Katoliška Cerkev
 Zn - znanost, znanstven
 ZnaSi - znak-simbol
 Znik - znanstvenik
 ZO - zgodovina odrešenja
ZSD - **Začetki slovenske
 dramatike**

Zun - zunanji
 Zup - Vitomil Zupan
ZZ - **Zbogom zvezde**
 Ž - življenje
 Že - ženska
Žid - **Liberalizem ali večni žid**
 ŽS - življenje-smrt
 Žur - žurnalizem
 Žurst - žurnalist

An pred besedo ali kratico = anti
 Da pred besedo ali kratico = dana-
 šnji, -a, -e, npr. DaSD, DaSlov itn.
 F pred besedo ali kratico = fevdalni,
 -a, -o, npr. FBrž, FKrist itn.
 K- pred besedo ali kratico = kot, npr.
 K-milost, K-PO itn.
 Lum pred besedo ali kratico =
 lumpen, npr. LumPartija, LumLib itn.
 Ps pred besedo ali kratico = psevdo
 S pred besedo ali kratico = slovenski,
 -a, -o, npr. SZg, SGen, SDb itn.
 Ta pred besedo ali kratico = takratni,
 -a, -o
 Ve pred besedo ali kratico = večni,
 -a, -o

SEZNAM KNJIG RSD V LETU 2003

Knjige Tarasa Kermaunerja o slovenski dramatiki v letu 2003:

1. (88.) **Razval ali poveličanje**, 248 s.
2. (89.) **Let na dno**, 238 s.
3. (90.) **Narava in zopernarava**, 240 s.
4. (91.) **Sentimentalni heroizem**, 258 s.
5. (92.) **Gnila voda**, 244 s.
6. (93.) **Goveja dolina**, 250 s.

KAZALO

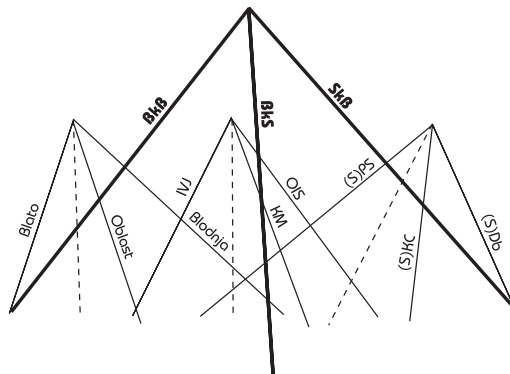
SLOVENIJA BREZ ŽIVE VODE II (ob Vombergarjevih Vodi in Vrnitvi)	5
KOMENTAR k razpravi SLOVENIJA BREZ ŽIVE VODE II	67
KOMENTAR II k razpravi OB VSEBINAH DRAM knjige ZBOGOM ZVEZDE	103
KOMENTAR h KOMENTARJU II	129
GOVEJA DRUŽBA II (ob Goljevščkove Zelena je moja dolina)	171
FRAGMENT O RAZVALU (ob Vombergarjevem Razvalu)	195
KOMENTAR k FRAGMENTU O RAZVALU	213
O JOŽU VOMBERGARJU	227
OPOMBE k eseju O JOŽU VOMBERGARJU	233
SPREMNE BESEDE	237
ORGANOGRAM	238
SLOVARČEK KRATIC (sestavila Alenka Goljevšček)	240
SEZNAM KNJIG ASD V LETU 2003	248

Knjiga: GOVEJA DOLINA

Nadniz: OD SAMOMORA K BRATOVSTVU

Niz: (SLOVENSKA) KATOLIŠKA CERKEV

Podniz: Dramatika slovenske politične emigracije

RSD (Rekonstrukcija in/ali reinterpretacija slovenske dramatike)

Knjiga **Goveja dolina (GoDo)** je drugi del knjige **Gnila voda**; kar pet razprav, začelih v **DSPE 9**, se v **DSPE 10** konča. **GniVo** se ne vrača le k Vombergarjevi komediji **Voda**, ampak tudi k njegovima tragedijama **Vrnitev** in **Razval**. Vse tri drame dobijo nadaljevanje in problematizacijo v Goljevščkove komediji **Zelena je moja dolina**, katere analiza sklepa obe knjigi. Knjigi sta komponirani kot celota, kot komentar in odsevanje druga druge. Ogledala so obrnjena navznoter, v ta svet, ki se ne more otresti samega sebe in začenja v sebi gniti.